

2. Uluslararası KADIN KONGRESİ

GÜÇLENDİRİLMEK YERİNE GÜÇLENMEK VE İLERLEMEK

2nd WOMEN CONGRESS

GAINING POWER AND ADVANCEMENT RATHER THAN EMPOWERMENT

DESEM - ALSANCAK, *İzmir*

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI BOOK OF ABSTRACTS

4-5 EKİM
2018
4-5 OCTOBER

www.dekaum-iwc2018.com

2. Uluslararası KADIN KONGRESİ

GÜÇLENDİRİLMEK YERİNE GÜÇLENMEK VE İLERLEMELİK

2nd WOMEN CONGRESS

GAINING POWER AND ADVANCEMENT RATHER THAN EMPOWERMENT

DESEM - ALSANCAK, *İzmir*

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI BOOK OF ABSTRACTS

4-5 EKİM
2018
4-5 OCTOBER

Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Hakları ve Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (DEKAUM)
DESEM, İzmir, 4-5 Ekim 2018

II. Uluslararası Kadın Çalışmaları Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı

Kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında çoğaltma ve basım yapılamaz.

Kapak tasarımı: Dalya Turizm Kongre & Organizasyon

Grafik uygulama: Dalya Turizm Kongre & Organizasyon

Afiş görseli: Jovita Sakalauskaite'nin JI / SHE / O adlı keçe heykel grubundan Gelin

Editörler: Prof. Dr. Diğdem M. Siyez, Doç. Dr. Özlem Belkıs, Dr. Yağmur Soylu

İçindekiler

DAVET YAZISI	15
INVITATION LETTER	16
DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE	17
KONGRE BİLİM KURULU / CONGRESS SCIENTIFIC COMMITTEE	18
DESTEKLEYENLER / SPONSORS	19
BİLİMSEL PROGRAM / SCIENTIFIC PROGRAM	20
DAVETLİ KONUŞMACILAR / INVITED SPEAKERS	33
THE DEVELOPMENT OF MORAL JUDGMENTS, CULTURAL PRACTICES OF INEQUALITY, AND MORAL RESISTANCE	34
ADDRESSING WOMEN IN GREEK PUBLIC DISCOURSE: A FEMINIST LINGUISTICS APPROACH	35
“MOTHERS OF FEMINISM” AND FEMINIST MOTHERS	36
ERGEN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA KADIN.....	37
ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMAR.....	38
ATÖLYE ÇALIŞMALARI / WORKSHOPS	39
ÇOCUKLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ.....	40
OLMAYAN KADINLAR MURAKKASI: ZAMAN-DIŞI BİR MİNYATÜR ALBÜMÜ PROJESİ.....	41
FEMİNİST FİLM ELEŞTİRİSİ: FEMİNİST İDEOLOJİNİN POPÜLER FİMLERDE İMGESSEL SUNUMU.....	42
ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADIN OLMAK: BİR CAM TAVAN MÜCADELESİ	43
BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS	44
BİLDİRİ SUNUMLARI 1, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15	45
GENDERED SUBJECTIVITY IN CONTEXT: SOCIOCULTURAL CONSTITUTION OF WOMANHOOD IN TURKISH HETEROGLOSSIA	46
HOW DOES THE GENDER OF THE MANAGER AFFECT THE EMPLOYEE SATISFACTION IN THE BANKING SECTOR IN NORTH CYPRUS?.....	48
DISCURSIVE REPRESENTATION OF THE BODY IMAGE IN BRITISH PRESS	49
REPORTING RAPE IN NEOLIBERAL TURKEY: TRANSFORMATION OF THE TURKISH PRESS COVERAGE OF SEXUAL VIOLENCE SINCE 1997	50
TECHNOFEMINISM AND GENDER BIAS IN TECHNOLOGY	51
A SOCIAL-DOMAIN ANALYSIS OF BYSTANDER INTERVENTION AND INTIMATE PARTNER VIOLENCE AGAINST WOMEN IN METROPOLITAN ISTANBUL.....	52
BİLDİRİ SUNUMLARI 2, KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15.....	53
AKADEMİK ÇALIŞMA YAŞAMINDA AYRIMCI BİR UYGULAMA: GEBELİK, PROJE BURSİYERLİĞİNİN SONA ERDİRİLMESİ İÇİN GEÇERLİ BİR NEDEN MİDİR?.....	54
KADINLARIN YOKSULLUĞU: “SEFA ERKEĞİN, CEFA KADININ”	56
FEMİNİZM VE ANTİFEMİNİZM ALGISI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE FPS ÖLÇEĞİ İLE BİR ÇALIŞMA	57

KADIN ÖĞRENCİLERİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	59
TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ	60
BİLDİRİ SUNUMLARI 3, KADIN VE PSİKOLOJİ, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15.....	62
GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (GYDEÖ) TÜRKÇE FORMU'NUN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ	63
GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK VE ERGENLER İÇİN PSİKOLOJİK SONUÇLARI: ZİHİNSEL DAYANIKLILIĞIN ARACILIK ROLÜ	65
TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ (GENDER RELATIONS SCALE - GRS) TÜRKÇE FORMUNUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ	67
"CİNSEL TACİZ VE SALDIRIYA YÖNELİK TUTUM" ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ANALİZLERİ.....	70
CİNSEL TACİZ VE SALDIRI BİLGİ TESTİNİN GELİŞTİRİLMESİ	72
BİLDİRİ SUNUMLARI 4 – KADIN VE TOPLUM, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15.....	74
KADIN, AİLE PLANLAMASI VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ.....	75
TÜRKİYE'DE KADIN YOKSULLUĞUNUN ÇEVRESEL DEĞERLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	77
KADINLARIN ÇEVRE BİLGİ VE ÇEVRE DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	79
MATRİARKAL BİR OTORİTE FİGÜRÜ OLARAK ÇERKES/ ABHAZ KADINI: ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA	81
YENİDEN VE YENİDEN ÜRETİLEN TAHAKKÜM KÜLTÜRÜ	83
FEMİNİST GERONTOLOJİ VE YAŞLI AYRIMCILIĞI.....	85
BİLDİRİ SUNUMLARI 5 – KADIN VE SAĞLIK, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15	87
ADOLESANLARDA CİNSEL SAĞLIK.....	88
GÖÇ'ÜN KADIN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ.....	90
GÖÇMEN GEBE KADINLARIN KARŞILATIKLARI SAĞLIK SORUNLARININ İNCELENMESİ.....	92
HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE PREMENSTRUAL SENDROM YAYGINLIĞI	93
KADINLARIN POSTPARTUM KONTRASEPTİF TERCİHLERİ VE TUTUMLARI.....	95
GENÇ ERİŞKİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE MENSTRÜEL SIKLUS VE FİZİKSEL AKTİVİTE SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: PİLOT SONUÇLAR	97
BİLDİRİ SUNUMLARI 6 – KADIN VE HUKUK, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15	99
6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN ÇERÇEVESİNDE ALINABİLECEK İDARİ TEDBİR KARARLARI	100
FEMİNİZMİN ULUSAL HUKUKTAKİ ARAÇLARINDAN BİRİ; AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMELERİ	102
İNSAN HAKLARI HUKUKU AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI	104
ŞİDDET MAĞDURU KADINLAR İÇİN ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ELİYLE ONARIM: AMERİKALILAR-ARASI İNSAN HAKLARI MEKANİZMASI ÖRNEĞİ.....	106
TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU (M.80) VE KADIN MAĞDURLAR	108

VATANİ HİZMET KAVRAMINDA CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ	110
BİLDİRİ SUNUMLARI 7 – KADIN VE EDEBİYAT, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15	112
ANADOLU MASALLARINDA KADIN: KÜÇÜK KIZ MOTİFİ	113
KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ BAĞLAMINDA HALK HİKÂYELERİNDE AŞKIN ÖNÜNDEKİ ENGEL OLARAK	114
"PARÇALANMIŞ [BİR] DİL"İN ANLAM ALANLARI: ÇİĞDEM SEZER ŞİİRLERİNDE KADIN.....	115
1930-1940'LI YILLAR TATAR EDEBİYATI ESERLERİNDE “AYDIN KADINLAR” FİKRİNİN İŞLENİŞİ: ADİL KUTUY'UN HİKÂYELERİNDEN HAREKETLE BİR İNCELEME.....	117
ARAP FEMİNİST YAZAR SELVÂ BEKR'İN “NÛNE EŞ-ŞA'NÛNE” ADLI ÖYKÜSÜNDE KADIN.....	119
CİNSİYETLENDİRİLMİŞ DUYGULAR: STEFAN ZWEİG'İN BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ ADLI ESERİNDE ONUR VE UTANÇ	121
BİLDİRİ SUNUMLARI 8, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45	123
“WHAT AN INDEPENDENT LITTLE LADY YOU ARE!”: DISRUPTION OF THE STEREOTYPE OF FEMININITY IN BEATRICE HARRADEN'S “A BIRD OF PASSAGE”	124
FROM TIMEAUS TO KHÔRA MUSEUM: SPATIALITY AND WOMEN	125
BREAKING OF CHIQUEINHA GONZAGA IN THE HISTORY OF MUSIC: EXCLUSION OF THE FEMALE CREATIVE POWER.....	126
RE-READING HERMIA'S DREAM IN A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM FROM A FEMINIST POINT OF VIEW	127
THE LOSING GAME: A CASE STUDY OF WOMEN CANDIDATES IN İZMİR IN THE 2018 GENERAL ELECTIONS	128
BİLDİRİ SUNUMLARI 9 – KADIN VE PSİKOLOJİ, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	129
İLK ADIM: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KIZ ÇOCUKLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ	130
BİR HEMŞİRELİK FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN ÖZYETERLİLİK VE ÖZSAYGI DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	132
GENÇ YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ KIZ ÖĞRENCİLERİN İLİŞKİ DOYUMUNUN İNCELENMESİ	134
KADINLARIN BENLİK İKİLEMLERİ İLE BÜTÜNLEYİCİ KENDİLİK FARKINDALIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	136
KADINLARIN MADDE BAĞIMLILIĞINA VE MADDE KULLANAN KİŞİLERE İLİŞKİN TUTUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR ÖRNEKLEMİ	138
ANNELERİN CİNSİYET ROLÜNÜN ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ	140
BİLDİRİ SUNUMLARI 10 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45	142
LİSANS ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ CİNSİYETLER ARASINDA KARŞILAŞTIRILMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLİŞKİLİ OLABİLECEK FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ.....	143
ROMAN KADINLARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN AYRIMCILIK VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ, İZMİR 2017.....	144
SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI İLE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ....	146

TIP VE HUKUK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇILARI: FARK VAR MI?	148
KADIN EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET	150
ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	151
TOPLUMSAL CİNSİYET TEMALİ EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN SİSTEMATİK BİR GÖZDEN GEÇİRME.....	153
BİLDİRİ SUNUMLARI 11 – KADIN VE SANAT, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	155
1970 SONRASI TÜRKİYE SANATINDA “KADIN” OLGUSUNUN HALE TENGİZ VE İPEK DUBEN ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ.....	156
AYHAN BOZFIRAT’IN YAPITLARINDA SINIFSALEŞİTSİZLİK VE ADALET İLİŞKİSİ	158
BİR KADIN BİR ERKEK DİZİSİ ÜZERİNDEN ATAERKİNİN KAPİTALİZME EKLEMLENMESİNİN ANALİZİ	160
BOLŞEVİK DEVRİM SONRASI KADIN SANATÇILARIN TOPLUMSAL KONUMU BAĞLAMINDA VARVARA STEPANOVA’NIN KONSTRÜKTİVİST YAKLAŞIMININ SANAT VE TASARIMA ETKİSİ	162
İRAN’DA TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: FİRÜZEH MUZAFFARİ KARİKATÜRLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME.....	163
KADIN-DOĞA İLİŞKİSİNDE UYUMU YAKALAYAN BİR TEKNİK: EKOLOJİK BASKILAR	164
BİLDİRİ SUNUMLARI 12 – KADIN VE DİN, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	165
DİNLERİN KADINLA İMTİHANİ KADIN KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE DİNLERİ TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME.....	166
GELENEKSEL İSLAM ANLAYIŞINDA KADININ ÇALIŞ(AMA)MA MESELESİ	168
MODERNLEŞME, DİN VE KADIN.....	170
SÂMİ DİNLERDE SÖYLEM VE GERÇEKLIK ARASINDA KADIN	172
İSLAMCI KADIN YAZININDA BAŞÖRTÜSÜ	173
BİLDİRİ SUNUMLARI 13 – KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	175
DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ CİNSİYETÇİ AYRIŞMAYA SORUN MU ÇÖZÜM MÜ?.....	176
EV EKSENLİ ÇALIŞMA BAĞLAMINDA MİKRO KREDİ KULLANAN KADIN ÇALIŞANLAR	178
FARKLI SEKTÖRLERDE MESLEKİ EĞİTİM ALMIŞ KADINLARA YÖNELİK DURUM ANALİZİ	180
FEMİNİST PERSPEKTİFTEN DÖNÜŞEN VE SÜREKLİLİK GÖSTEREN KIRSALDA KADIN DENEYİMLERİ: ORTA ANADOLU AVANOS ÖRNEĞİ	181
“SONSUZ BORÇ” KAVRAMININ TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA MELANKOLİK YANSIMALARI	183
HİBE PROJELERİNİN DEĞİŞİM GÜÇÜ: “YEMLİHA HAZIRLANIYOR YARINLARA”	185
BİLDİRİ SUNUMLARI 14 – KADIN VE MEKAN, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45	187
TÜRKİYE’DE ÖTEKİLEŞTİREN PLANLAMA-SİYASET İLİŞKİSİ VE KADIN TEMSİLİYETİ.....	188
KADIN VE KENT İLİŞKİSİ: ÖYLE YA DA BÖYLE YAŞAMAK	189

TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN AKADEMİK LİTERATÜR İNCELEMESİ	190
"TEMİZ" MEKÂNLARDAN SÜRGÜN EDİLEN KADINLAR VE "KİRLİ" MEKÂNLAR	192
İSLAMİYETTE KADININ GELENEKSEL KONUT BİÇİMLENMESİNE ETKİSİNİN DOĞU KARADENİZ KONUTLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	194
KADIN KİMLİĞİNİN MİMARİYE YANSIMASI: ZAHA HADİD	196
YALNIZ YAŞAYAN KADIN İÇİN EVİN ANLAMI.....	198
YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA-KADIN VE ÇEVRE BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	200
BİLDİRİ SUNUMLARI 15, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	202
REBEL BODIES: A CASE OF FEMININE COUNTER, STUDY ON VAGINISMUS	203
WOMEN'S HUMAN RIGHTS AND DIGNITY: A MORAL PERSPECTIVE FROM THREE CULTURES	205
FIGHTING AGAINST THE TIDE: NEGOTIATING GENDER IN MARITIME INDUSTRY IN TURKEY	206
ATTITUDES OF WOMEN'S NGO MEMBERS TOWARDS WOMEN'S REPRESENTATION IN TURKEY	207
EVALUATION OF WOMEN'S POLICIES IN TURKEY: FROM THE PERSPECTIVE OF WOMEN'S ASSOCIATIONS MEMBERS	208
COMMUNITY-BASED SCREENING. WHAT WE GAIN- WHAT ARE THE MISSING POINTS?	209
GENDERED (MIS)REPRESENTATIONS OF REFUGEE WOMEN; MEDIA BIAS AND MISOGYNY IN TURKISH MAINSTREAM PRINT AND INTERNET MEDIA TOWARDS SYRIAN REFUGEE WOMEN ..	210
BİLDİRİ SUNUMLARI 16 – KADIN VE SAĞLIK, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	211
YAŞAMIN SON EVRESİNDEKİ KADINLARIN YAŞAM KALİTESİNİN İNCELENMESİ	212
ERİŞKİN KADINLARDA YAŞAM KALİTESİ VE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER: BİR KENTSEL VE YARI KENTSEL BÖLGE KARŞILAŞTIRMASI, 2017, MANİSA	213
FEMİNİZM VE ANESTEZİ İLİŞKİSİ: NE ALAKASI VAR?	215
NAMUS ADINA KADINA UYGULANAN ŞİDDET VE SAĞLIK BAKIM YAKLAŞIMLARI	217
SAĞLIK SEKTÖRÜNE CİNSİYETÇİ BAKIŞ	219
BİLDİRİ SUNUMLARI 17 – KADIN VE HUKUK, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	221
ÇALIŞAN ANNELER VE EMZİRME HAKKI	222
EŞİT DEĞERDEKİ İŞ İÇİN EŞİT ÜCRET İLKESİ	224
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNU'NUN İSTİHDAMA KABULDE KADINLARA İŞ HUKUKU ALANINDA GETİRDİKLERİ	226
KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÇERÇEVESİNDE AİLE İÇİ SORUMLULUKLARININ İŞ HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	228
KADINLARIN SUÇ KORKUSU: KKTC ÖRNEĞİ	230
SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATIMIZDA GEBE VE ANNE SİGORTALILARA YÖNELİK DÜZENLEMELER	232
EŞLERİN HUKUKİ İŞLEM ÖZGÜRLÜĞÜNE GETİRİLEN SINIRLAMALAR	234

BİLDİRİ SUNUMLARI 18 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	236
YAYINCILIK DÜNYASININ FEMİNİZASYONU SÜRECİ: KADIN ÇEVİRMENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME	237
CORCİ ZEYDAN'IN 'ABBÂSE SULTAN' ADLI ROMANINDA KADIN KARAKTERLER	238
ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BİR MUHARRİR: SUAT DERVİŞ	240
FEMİNİST DİSTOPYALAR VE KADIN HAREKETİ: TEHLİKELER, UYARILAR VE MÜCADELE ALANLARI	242
MASAL VE MEMORATLARDA KADINLARIN GÖLGELERİ OLARAK DEMON'LAR VE BİR ÖRNEK İNCELEMESİ /DEMONS AS SHADOWS OF WOMEN IN FAİRY TALES AND MEMORATAS	244
KADINSIZ DÜNYA DÜŞBAZLARININ SÖYLEMİNDEN KADINSIZ ERKEKLERİN KARŞIT SÖYLEMİNE: MURAKAMİ'NİN ERKEKLERİNDE KADIN YANSIMALARI	245
BİLDİRİ SUNUMLARI 19 – KADIN VE PSİKOLOJİ, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	247
ANNELİK SEVGİSİNİN İÇGÜDÜSEL BİR DUYGU OLDUĞU ANLAYIŞINA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM: BADİNTER	248
ANNELİKLE BİRLİKTE AŞKIN DEĞİŞEN YÖNÜ: "İYİ BABAYSAN SENİ DAHA ÇOK SEVERİM KOCACIM!"	250
PSİKANALİTİK KURAM VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ	252
GENÇ YETİŞKİNLERİN EŞ SEÇİMİ VE EVLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ*	254
SİĞINMAEVİNDEN YAŞAMA: SİĞINMAEVİNDE KALAN KADINLARLA GÜÇLENME TEMELLİ UYGULAMA.....	255
BİLDİRİ SUNUMLARI 20 – KADIN VE ŞİDDET, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	257
AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARIN ŞİDDETTEN KAÇMA YOLCULUĞU	258
ANKARA İLİNDE ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE, ACİL TIP ALANINDA ÇALIŞAN HEKİMLERİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGULARININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE UYGULAMALARININ TIP ETİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	260
CİNSEL ŞİDDETİN ONLİNE İFŞASI BİR GÜÇLENME BİÇİMİ OLABİLİR Mİ?	262
DÜNYA'DA BİR SORUN: GENİTAL MUTİLASYON.....	264
KADINA ŞİDDETE KARŞI KADIN SAVUNMA SANATI	266
GENÇ KADINLARIN YAŞANTILARINDAKİ ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİ.....	268
HIRPALANMIŞ KADIN SENDROMU YA DA EŞİNDEN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADIN SENDROMU (BATTERED WOMAN SYNDROME) NEDİR?.....	269
BİLDİRİ SUNUMLARI 21 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30	271
KENTSEL ULAŞIMDA KADININ YERİ: KADIN DUYARLI ULAŞIM ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME	272
PLATON'UN YASALAR ADLI ESERİNDE YURTTAŞ KADIN	274
SENDİKA VE KADIN; SENDİKALARIN GELECEĞİ BAĞLAMINDA BİR ÇÖZÜMLEME.....	276
SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KADIN AKTÖRLERİ (2011-2018 VAN ÖRNEĞİ).....	278

TOPLUMSAL CİNSİYETİN ANA AKIMLAŞTIRILMASI BAĞLAMINDA BÖLGESEL KALKINMA PLANLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLILIK: İZKA 2014-2023 İZMİR BÖLGE PLANI.....	279
TÜRKİYE'DE VE TUNUS'TA KADIN VATANDAŞLIK PRATİKLERİ	281
BİLDİRİ SUNUMLARI 22 – KADIN VE SAĞLIK, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	282
TOPLUM RUH SAĞLIĞI AÇISINDAN KADIN RUH SAĞLIĞINA BAKIŞ	283
TRAVMATİK DOĞUM ALGISININ KADIN YAŞAMINA ETKİSİ	285
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PLANLAMASI YÖNTEMLERİ VE CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARA KARŞI BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	287
X KROMOZOMU GERÇEĞİ	289
POSTPARTUM DÖNEM MEME ÇATLAĞI YAŞAYAN KADINLARIN BAŞ ETME YÖNTEMLERİ	291
BİLDİRİ SUNUMLARI 23 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	292
TİYATRO VE AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ARAYIŞINDA FEMİNİST BİR YAŞAM: GÜZİN YAMANER.....	293
TÜRKİYE TİYATROSUNDA “ÜRETKEN KADIN” KİMLİĞİNİN SOMUT TİMSALİ: OYUNCU, DRAMATURG, TASARIMCI, EMEKÇİ, YAZAR, ÇEVİRMEN AYŞE SELEN’İN ENTELEKTÜEL MİRASININ TESPİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA.....	295
UÇAN SÜPÜRGENİN CAZİBESİ: ŞİMDİ UÇUŞA GEÇİYORUZ.....	297
YAZINSAL METİNLERDE BİR "ÖTEKİLİK" OLARAK KADINLIK VE SAÇ İMGESİNİN DİŞAVURUMLARI	299
BİLDİRİ SUNUMLARI 24 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	300
AKTİVİZM SATTIRIYOR: BİLİNÇLİ KAPİTALİZM Mİ YOKSA KADIN HAREKETİNİN ETKİSİ Mİ?	301
CİNSİYETLEŞTİRİLMİŞ SİYASET: TÜRKİYE’DE SİYASETİN CİNSİYETİNE YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA	303
KADIN HAKLARI AÇISINDAN PLATON’UN FEMİNİST YORUMLARI	305
KADIN LİDERLER HEMCİNSLERİNİN YAŞAMLARINI İYİLEŞTİREBİLİYOR MU?	307
KADINLARIN TEMSİL KRİZİNDE SOSYO-EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SİYASAL GÖSTERGELERİN BELİRLEYİCİLİĞİ	309
KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM EĞİLİMLERİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ	311
BİLDİRİ SUNUMLARI 25 – KADIN VE ŞİDDET, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	312
FLÖRT ŞİDDETİNE KISA BİR BAKIŞ	313
KADINA KARŞI EKONOMİK ŞİDDET	315
KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ALKOL / MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU İLİŞKİSİ.....	317
KADINLARIN NAMUS, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE ŞİDDET GÖRME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	319
KADINLARIN ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA VE GÜÇLEN(DİR)ME STRATEJİLERİ: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLAR ÖRNEĞİ.....	321
TÜRKİYE’DE GEBELİKTE ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ: BİR SİSTEMATİK DERLEME	323
BİLDİRİ SUNUMLARI 26 – KADIN VE TARİH, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	325

GÜÇ VE İKTİDARIN MERKEZİNDE BİR KADIN; BEZM-İ ÂLEM VALİDE SULTAN	326
İLK TÜRK HEMŞİRESİ SAFİYE HÜSEYİN ELBİ	328
OSMANLI'DA BİR FEMİNİST HAREKET: NURİYE ULVİYE MEVLAN CİVELEK	330
RUS DİPLOMASİSİNİN GELİŞİMİNDE BÜYÜK KATERİNA'NIN YERİ VE ROLÜ	332
BİLDİRİ SUNUMLARI 27 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	334
LEYLÂ EL-OSMÂN'IN ESERLERİNDE KUVEYTLİ ARAP KADINLAR	335
LEYLA ERBİL'İN AYNA VE FÜRÜZAN'IN GÜL MEVSİMİDİR ÖYKÜLERİNİN KÜSKÜN KADINLARI ...	337
MARGUERİTE DURAS'IN PASİFİK'E KARŞI BİR BENT ADLI ROMANINDA KADIN İMGESİ.....	339
MUTLU YUVALAR YA DA KUMDAN KALELER: PINAR KÜR'DEN YARIN YARIN	341
PSİKİYATR KLİNİĞİNDEN EDEBİYATA KADIN	343
BİLDİRİ SUNUMLARI 28 – KADIN VE GÖÇ, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15	345
GAZİANTEP'TE YAŞAYAN SURİYELİ KADINLARIN MEKAN DENEYİMLERİ	346
GÖÇ VE KADIN GÖÇMENLER-BOLU'DA YAŞAYAN SURİYELİLER ÖRNEĞİ.....	348
GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDETE YÖNELİK GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ.....	350
GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLERİNİN VE CİNSİYET ROLLERİNİN MELEİS'İN GEÇİŞ TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ	352
BİLDİRİ SUNUMLARI 29 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15.....	354
KADINLIĞA GÖRE TANIMLANAN ERKEKLİK: TÜRK TİYATROSUNDA AİLE İÇİ İKTİDARIN BABA/OĞUL BAĞLAMINDA ÇÖZÜMLENMESİ	355
KARANLIK SUYA BATAN KADIN İMGESİ: OPHELIA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA RESİM VE FOTOĞRAF SANATINDA DELİLİK	357
KLASİK BATI MÜZİĞİNDE KADIN: BESTECİLİĞİ VE İCRACILIĞI	359
MİNYATÜRLÜ YAZMA ESERLERDE MÜZİSYEN KADIN TASVİRLERİ.....	361
OYUNCU ADAYLARININ OYUNCULUK SINAVLARINDAKİ: TIRAT SEÇİMLERİ ÜZERİNE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME	362
BİLDİRİ SUNUMLARI 30 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15	364
BAKİMEVLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: KADIN BAKICILARIN DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME	365
EBE ÖĞRENCİLERİN VE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ	367
EBELİK LİTERATÜRÜNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM.....	369
KADINLARIN GÖZÜYLE “HEGEMONİK ERKEKLİK”	371
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI.....	372
KESİŞİMSELLİK VE HUKUK.....	374
BİLDİRİ SUNUMLARI 31 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15.....	376
TÜRK SİYASETİNDE KADIN TEMSİLİ: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ İNCELEMESİ.....	377

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: EĞİTİM POLİTİKALARINDA "KADININ YERİ"	379
İŞ-AİLE YAŞAM DENGESİ, AİLE DOSTU ÖRGÜTLER VE KADIN İŞGÖRENLER.....	381
KADIN DAYANIŞMASININ BİR BİÇİMİ/OLANAĞI OLARAK (SOSYAL) KOOPERATİFLER: YERYÜZÜ KALKINMA KOOPERATİFİ	383
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE KADIN KOOPERATİFLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ VE KADIN KOOPERATİFLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ ANALİZİ.....	385
BİLDİRİ SUNUMLARI 32 – KADIN VE TOPLUM, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15	387
'ÇEKME' RİTÜELİ: ALTERNATİF EVLİLİK SİSTEMLERİNE BİR ELEŞTİRİ OLARAK KIZ KAÇIRMA	388
'MODA 'TRENDLERİNİN KADIN VÜCUT SİLÜETLERİNE ETKİSİ* (1960-1990 YILLARI ARASI)'	390
"KÜÇÜK ANNELER": ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ ÇOCUK DERGİLERİNDE KIZ ÇOCUKLARI VE ANNELİK.....	391
ERİL ALAN ARAŞTIRMASINDA BİR KADIN ARAŞTIRMACININ DENEYİMLERİ	393
ETNOGRAF-TİYATROCU KİMLİĞİYLE ALAN ÇALIŞMASINA ÇIKAN BİR KADIN ARAŞTIRMACININ KENDİ DENEYİMİNİ OTOETNOGRAFI METODOLOJİSİYLE SORUNSALLAŞTIRMA GİRİŞİMİ	395
BİLDİRİ SUNUMLARI 33 – KADIN VE MEDYA, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15.....	397
GELENEKSEL ERKEK EGEMEN YAZILI MEDYANIN GÖLGESİNDE KALMIŞ TEMSİL SORUNLU KADINLAR: MİNA BAŞARAN ÖRNEĞİ.....	398
KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MEDYANIN ROLÜ VE ÖNEMİ.....	400
KUTSALLAŞTIRILAN "MÜKEMMEL ANNELİK" KİMLİĞİ- BLOGGER ANNELER.....	402
TELEVİZYON DİZİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADININ TEMSİLİ ÖRNEK İNCELEME: TELEVİZYON DİZİSİ "KADIN"	404
POPÜLER KÜLTÜRDE KADIN TEMSİLİ: CİNDY SHERMAN'IN MODA FOTOĞRAFLARI ÜZERİNE İNCELEME	406
REKLAM AFİŞLERİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADININ CİNSEL OBJE OLARAK KULLANILMASI	408
BİLDİRİ SUNUMLARI 34 – KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15.....	410
İŞ HAYATINDA KADIN OLMAK.....	411
KALKINMADA EKONOMİK MODEL KADIN KOOPERATİFLERİ	413
KIRSAL ALANDA KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATI VE SOSYAL GÜVENCE DURUMU	415
MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BÖLGESEL İHTİYAÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAZAN MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ	417
BİLDİRİ SUNUMLARI 35 – KADIN VE KARIYER, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15	418
KADINLARIN KARIYER GELİŞİMLERİNİN SOSYAL BİLİŞSEL KARIYER KURAMI ÇERÇEVESİNDE LİSELERDE İNCELENMESİ	419
KADINLARIN KARIYER UYUMLULUĞUNUN ÇATIŞMA EYLEM STİLLERİNE GÖRE İNCELENMESİ ..	421
MUHASEBE ÇALIŞANLARINDA İŞ MOTİVASYONU VE ZAMAN KAYBINA YÖNELİK İLİŞKİSELLİK: CİNSİYETLERARASI FARKLILIKLAR	423
TÜRK ÜNİVERSİTELERİ LİDERLİK İYİLEŞTİRME PROGRAMI (TULİP) YANSIMALARI: BALIKESİR ÖRNEĞİ	425

BİLDİRİ SUNUMLARI 36 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	426
PSİKANALİST JOAN RIVIERE'İN “MASQUERADE” KAVRAMI (1929) İLE KAHRAMAN-KADIN FİLMLERİNİN OKUNMASI.....	427
RESİM ÇERÇEVESİNDEN DIŞARIYA DOĞRU BİR ADIM: 20. YÜZYILDA KAMUSAL ALANIN OLUŞUMUNDA KADIN İMGESİNİN ÖNEMİ.....	429
SAHNE SANATLARINDA KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ALAN YAZIN DEĞERLENDİRMESİ.....	431
SEVİLAY SARAL'DAN ZEYNEP KAÇAR'A KADIN SORUNLARININ SAHNEDEKİ TEMSİLİ.....	433
TEMİZLİK BEZİYLE SANAT VE KADIN ÜZERİNE BİR SERGİ.....	435
BİLDİRİ SUNUMLARI 37 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45	437
İSTANBUL'DA BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KAMPÜSÜNDE BULUNAN KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLGİLİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	438
2018 ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN YERİ	440
TOPLUMSAL CİNSİYET VE EBEVEYN DAVRANIŞLARI.....	442
TÜRKİYE'DE YAŞAYAN BİREYLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT(SİZ)LİĞİ ALGISI.....	444
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ KAVRAM KARMAŞASI ...	445
YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ	447
BİLDİRİ SUNUMLARI 38 – KADIN VE TARİH, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	449
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YARDIM SEVENLER CEMİYETİ'NİN SAVAŞ HAZIRLIKLARI KAPSAMINDA ASKERİ SAĞLIK HİZMETLERİNDEKİ ROLÜ VE HEMŞİRELİK	450
TATAR AYDINLANMASINDA VE TATAR MİLLİ KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNDA SÜYÜMBİKE FİĞÜRÜ	451
TUNÇ ÇAĞI KADININ TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDEKİ ROLÜ (ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA).....	452
ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA ANADOLU KADINLARIN İLK KIYAFETLERİ (M.Ö. 4000 - M.Ö. 1200).....	453
TÜRK TARİHİN DE KADIN İZLERİ.....	455
VAKIF KURAN KADINLAR: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GİRİŞİM, KALKINMA VE DAYANIŞMANIN FARKLI BİR YÖNÜ.....	457
BİLDİRİ SUNUMLARI 39 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	459
SAVAŞIN BİR KADIN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SÜREYYÂ EL-BAKSAMÎ'NİN <i>MUZEKKİRÂTU FATTÜME</i> ADLI ÖYKÜSÜNDE I. KÖRFEZ SAVAŞI	460
SEMİRA AZZAM'IN HİKAYELERİNDE FEMİNİZM VE CİNSEL KİMLİK	462
KLASİK ESERLERDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞUMU: MEVLANA ÜZERİNDEN BİR ANALİZ....	464
TÜRK ROMANI VE MİZOJİNİK SÖYLEM: BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMASI	466
YUNAN ULUSAL SÖYLEMİ VE 19. YÜZYIL DÜZYAZINI: “ÖTEKİ” KADIN VE “ÖTEKİ”NİN KADINI ...	468
DİL CİNSİYET BAĞLAMINDA DEDE KORKUT HİKAYELERİNDEKİ FİİLLERİN ANLAMSAL İŞLEVLERİ	470
BİLDİRİ SUNUMLARI 40 – KADIN VE MEDYA, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45.....	472

SİYASAL İSLAMCILIK VE FEMİNİZM BAĞLAMINDA KADIN KİMLİĞİ'NİN KONUMU VE İNŞASI: KADIN KİMLİĞİ DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ	473
SOSYAL MEDYADA SAĞLIK BİLGİSİ PAYLAŞIMI: ANNE BABA KİMLİĞİYLE KADIN VE ERKEK	475
TELEVİZYON REKLAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADIN İMGESİNİN KULLANIMI	476
TÜRKİYE'DEKİ FEMİNİST HAREKETİN DİJİTAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMÜ	477
TÜRKİYE'NİN SİYASAL DÖNÜŞÜMÜ SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI: TÜRK KADINI (1944-48) DERGİSİNİN İNCELENMESİ	479
TV DİZİLERİNDE KİMLİK TEMSİLİNİN İZLERKİTLE TARAFINDAN ALIMLANMA ÇALIŞMASI: UFAK TEFEK CİNAYETLER DİZİSİ	481
TÜRKİYE'DE MEDYANIN KADINA BİÇTİĞİ ROL VE BUNUNLA MÜCADELE İÇİN ÖNERİLER	482
BİLDİRİ SUNUMLARI 41 – KADIN VE GÖÇ, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45	484
KAYIT DIŞI YAŞAMLARDA ERİL YAPILANMA: KADIN KAMUSALLIĞININ GÖÇMEN YÜZÜ	485
KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNE GÖRE SURİYELİ BİR AİLENİN DEĞERLENDİRİLMESİ: OLGU SUNUMU	487
SOSYAL HİZMET UZMANLARININ GÖZÜNDEN MÜLTECİ KADINLAR VE GÜÇLENME ODAKLI UYGULAMALAR	489
SURİYELİ MÜLTECİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ DENEYİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ	491
BİLDİRİ SUNUMLARI 42 – KADIN VE KARIYER, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45	493
ERKEK EGEMEN DÜNYADA KADIN YÖNETİCİ OLMAK: KADIN YÖNETİCİ ÇEVRESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA;	494
KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER ENGELLERİNİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİ: ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	496
KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER GELİŞİMİ: FIRSATLAR VE ENGELLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	498
İŞ YAŞAMINDA KADININ GÜÇLENMESİ KAPSAMINDA KADIN ÇALIŞANLAR HEM CİNSLERİNE DESTEK Mİ?	500
KADIN ÖĞRETMENLERİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK İLGİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	502

DAVET YAZISI

Değerli Araştırmacılar,

Kadın çalışmaları, son elli yılda akademik düzeyde çok önemli bir yol kat etmiştir. Bu süreçte feminizmin yani cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılıkla mücadele teori ve pratiğinin akademide evcilleştiği de ileri sürülmüş, öte yandan feminizmin akademiye dönüştürdüğü, yeni bakış açıları kazandırdığı da ortaya konmuştur.

Hangi konuda olursa olsun XX. Yüzyıl, özellikle ikinci yarısında cinsiyetler arası eşitliğin hedeflendiği bir yüzyıldır. Akademi cinsiyete dayalı eşitsizlikleri, kadınların ezilme pratiklerini, tüm eşitsizliklerin sonuçlarını ortaya koyan etkili çalışmalar üretmiştir. Şiddet, siyasi ya da ekonomik dengesizlikler, eğitimdeki boşluklar, tüm sosyal ve yaşam alanlarındaki cinsiyet ayrımcılığı pratikleri... Sonuç hep aynı noktada birleşmektedir: 'kadınların güçlendirilmesi' gereği.

Şimdi yeni bir bakış, yeni yaklaşımlara ihtiyaç var! Kadınların bu güçlenmeyi kendi kendilerine üreteceklerine olan inanç, kararlılık ortaya konmalı. Önceki dönemin 'farkındalık yaratma' ve 'güçlendirme' hedefleri güncellenmeli, yenilenmeli!

Güçlendirilmek değil, güçlenmek ve yola devam etmek gerekiyor!

Bu çerçevede cesur, yepyeni bakış açıları geliştiren, cinsiyet eşitliğine tutkulu araştırmacıları birlikte düşünmeye, birlikte üretmeye davet ediyoruz. Davetimiz kültürlerin kavşağı, zengin tarihsel geçmişinden güç alan İzmir'e...

Güçlenmek ve yola devam etmek için... Çünkü hala aşmamız gereken engeller var.

Kongre çok disiplinli bir yapıda çeşitli alanlardan araştırma ve düşüncelere açıktır.

Prof.Dr.Diğdem M. SİYEZ

Kongre Eş Başkanı

Doç.Dr.Özlem Belkıs

Kongre Eş Başkanı

INVITATION LETTER

Dear Researchers,

Women studies have gained speed in the last fifty years in academia. In this process, it has been argued that feminism, i.e., the theory and practice of struggle against all kind of gender-based discrimination, has been tamed in academia. On the other hand, it has also been revealed that feminism has transformed academia and have it gain new insights.

XXth century is the century in which inter-gender equality is targeted in all fields. Academia has produced effective studies which present gender-based inequalities, practices of women's domination, and the results of all kinds of inequalities. Violence, political or economic instabilities, gaps in education, and practices of gender discrimination in all social and environmental fields... The results merge in the same point: the requirement for "women to gain power".

Now we need new perspectives and approaches! The belief and determination that women can gain this power by themselves should be presented. The previous targets of "raising awareness" and "empowerment" should be updated and modified!

We need to gain power and advance rather than being empowered! In this respect, we invite researchers who develop new perspectives and are passionate on gender equality to think and produce together with us. We invite you to İzmir, which is the intersection of diverse cultures and gains its power from its rich historical past, for gaining power and advancement...Because we still have obstacles to overcome.

The Congress is multidisciplinary and open for research and review papers from different fields.

Prof. Diğdem M. SİYEZ

Co-President of the Congress

Assoc.Prof. Özlem Belkıs

Co-President of the Congress

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZING COMMITTEE

KONGRE BAŞKANLARI / CONGRESS PRESIDENTS

Prof. Dr. Diğdem M. SİYEZ

Doç. Dr. Özlem BELKIS

KONGRE DÜZENLEME KURULU / CONGRESS ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Türkan Günay

Dr. Öğr. Üyesi G. Songül Ercan

Dr. Öğr. Üyesi Tijen Dünder Sezer

Dr. Yağmur Soylu

Öğr. Gör. Meltem Kolday

BİLİMSEL SEKRETARYA / SCIENTIFIC SECRETARIAT

Dr. Yağmur Soylu

Uzm. Şirvan Bektaş Kartal

KONGRE BİLİM KURULU / CONGRESS SCIENTIFIC COMMITTEE

- Prof. Dr. Akça Toprak Ergöner, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Aslıhan Ünlü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Aylin Nazlı, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Ayşe Akın, Başkent Üniversitesi, BÜKSAM, Türkiye
Prof. Dr. Elaine Aston, Lancaster University, United Kingdom
Prof. Dr. Elliot Turiel, California University , USA
Prof. Dr. Esin Ceber Turfan, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Gönül Dinç Horasan, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Gülriz Uygur, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Hülya Şimşak, Maltepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Konca Yumlu, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ecevit, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Meltem Çiçeklioğlu, Ege Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Mireille Rembley, Montreal University, Canada
Prof. Dr. Nalan Büyük Kantarcıoğlu, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Neslihan Yetkiner, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Nur Centel, Koç Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Pınar Okyay, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Semiramis Yağcıoğlu, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Suhandan Özay Demirkan, Türkiye
Prof. Dr. Şebnem Akipek Öcal, Ankara Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Şevkat Bahar Özvarış, Hacettepe Üniversitesi, HÜKSAM, Türkiye
Prof. Dr. Şükran Ertürk, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Yıldız Ecevit, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Türkiye
Prof. Dr. Zafer Gören, Ticaret Üniversitesi, Türkiye
Doc. Dr. Gülşah Kemer, Old Dominion University, USA
Doç. Dr. Ahu Antmen, Mimar Sinan Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Aslı Davas, Türkiye
Doç. Dr. Beyhan Özyurt, Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Birsan Karaca Saydam, Ege Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Emine O Evered, Michigan State University, USA
Doç. Dr. Filiz Adıgüzel Toprak ,Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Güzel Yücel Gier, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mehtat Ünlü, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Mercan Efe Güney, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Neslihan Güney Karaman, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr. Özge Can, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Doç. Dr.. Michelle Kaminski, Michigan State University, USA
Doç. Dr.. Stacy A. Hickox, Michigan State University, USA
Dr. Öğr. Üyesi Derya Duman, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Elif Uzgören, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Gülelül Mermer, Ege Üniversitesi, Türkiye
Dr. Marianthi Georgalidou, University of the Aegean, Greece
Dr. Nalan Kahveci, Dokuz Eylül University, Turkey
Dr. Solveiga Daugirdaitė, Institute of Lithuanian Literature and Folklore Vilnius , Lithuania
Uzm. Dr. Behire Özek (UNFPA Turkey)

DESTEKLEYENLER / SPONSORS

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLİMSEL PROGRAM / SCIENTIFIC PROGRAM

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.00	AÇILIŞ KONUŞMALARI	Doç. Dr. Özlem BELKİS (Kongre Düzenleme Kurulu Eş Başkanı)	15 Temmuz Şehitler Salonu
		Prof. Dr. Diğdem Müge SİYEZ (Kongre Düzenleme Kurulu Eş Başkanı)	
		Prof. Dr. Sezer KOMSUOĞLU (YÖK – Akademi Kadın Çalışmaları Birimi)	
		Prof. Dr. Fatma Seniha Nühket HOTAR (Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörü)	
10.00-10.30	KONSER	DEÜ Devlet Konservatuarı Öğrencileri Oda Müziği Konseri	
10.30-10.45	Çay-kahve molası		
10.45-12.30	KONFERANS	Prof. Dr. Elliot TURIEL, University of California, Berkeley, ABD "The Development of Moral Judgments, Cultural Practices of Inequality, and Moral Resistance"	15 Temmuz Şehitler Salonu
12.30-13.30	Öğle yemeği		
13.30-14.45	Davetli Konuşmacılar	Dr. Solveiga DAUGIRDAITE, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Vilnius, Lithuania "Mothers of Feminism and Feminist Mothers"	15 Temmuz Şehitler Salonu
		Prof. Dr. Figen ÇOK, Başkent Üniversitesi, Türkiye "Ergen Gelişimi Bağlamında Kadın"	Mavi Salon
14.45-15.00	Çay-kahve molası		
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi G. Songül Ercan, DEÜ Edebiyat Fakültesi	Bildiri Sunumları 1	15 Temmuz Şehitler Salonu
		GENDERED SUBJECTIVITY IN CONTEXT: SOCIOCULTURAL CONSTITUTION OF WOMANHOOD IN TURKISH HETEROGLOSSIA Sevda Numanbayraktaroğlu	
		HOW DOES THE GENDER OF THE MANAGER AFFECT THE EMPLOYEE SATISFACTION IN THE BANKING SECTOR IN NORTH CYPRUS? Kelsey Dappa - Feyza Bhatti	
		DISCURSIVE REPRESENTATION OF THE BODY IMAGE IN BRITISH PRESS Zeynep Cihan Koca Helvacı	
		REPORTING RAPE IN NEOLIBERAL TURKEY: TRANSFORMATION OF THE TURKISH PRESS COVERAGE OF SEXUAL VIOLENCE SINCE 1997 Sevda Numanbayraktaroğlu, Özlem Şahin, Yağmur Aksoy, Özlem Karagöz, Ecehan Fındık ve Cemre Dilan Uluyürek	
		TECHNOFEMINISM AND GENDER BIAS IN TECHNOLOGY Elif İrem Koç	
		A SOCIAL-DOMAIN ANALYSIS OF BYSTANDER INTERVENTION AND INTIMATE PARTNER VIOLENCE AGAINST WOMEN IN METROPOLITAN ISTANBUL Melike Acar	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özlem Miman, DEÜ Tıp Fakültesi	Bildiri Sunumları 2 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Mavi Salon
		AKADEMİK ÇALIŞMA YAŞAMINDA AYRIMCI BİR UYGULAMA: GEBELİK, PROJE BURSİYERLİĞİNİN SONA ERDİRİLMESİ İÇİN GEÇERLİ BİR NEDEN MİDİR? Özlem Miman - Cemal Hüseyin Güvercin - Sema Özcan	
		KADINLARIN YOKSULLUĞU: "SEFA ERKEĞİN, CEFA KADININ" Melek Eryentü Gürel	
		FEMİNİZM VE ANTİFEMİNİZM ALGISI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE FPS ÖLÇEĞİ İLE BİR ÇALIŞMA Nigar Degirmenci - Ferda Esin Gülel	
		KADIN ÖĞRENCİLERİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ Ayşin Şişman - Tuna Uslu - Nazlı Badak - Deniz Kıyak	
		TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ Hülya Leblebicioğlu - Leyla Khorshid	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bahar BARAN, DEÜ Eğitim Fakültesi	Bildiri Sunumları 3 - Kadın ve Psikoloji	Bordo Salon
		GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (GYDEÖ) TÜRKÇE FORMU'NUN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ Ali Serdar Sağkal - Yalçın Özdemir	
		GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK VE ERGENLER İÇİN PSİKOLOJİK SONUÇLARI: ZİHİNEL DAYANIKLILIĞIN ARACILIK ROLÜ Ali Serdar Sağkal - Yalçın Özdemir	
		TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ (GENDER RELATIONS SCALE - GRS) TÜRKÇE FORMUNUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ Saliha Özpınar - Gönül Dinç Horasan	
		"CİNSEL TACİZ VE SALDIRIYA YÖNELİK TUTUM" ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ANALİZLERİ Bahar Baran, Songül Ercan, Esin Firuzan, Özlem Belkis, Erol Esen, Yağmur Soylu, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Barışcan Öztürk, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergöner, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez	
		CİNSEL TACİZ VE SALDIRI BİLGİ TESTİNİN GELİŞTİRİLMESİ Erol Esen, Yağmur Soylu, Esin Firuzan, Özlem Belkis, Bahar Baran, Songül Ercan, Barışcan Öztürk, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergöner, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez	
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sima Nart, Sakarya Üniversitesi	Bildiri Sunumları 4 - Kadın ve Toplum	Derslik 2
		KADIN, AİLE PLANLAMASI VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ Sevgi Tokgöz Güneş - Gül Binboğa - Asuman Altay	
		TÜRKİYE'DE KADIN YOKSULLUĞUNUN ÇEVRESEL DEĞERLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ Sevgi Tokgöz Güneş - Asuman Altay - Gül Binboğa	
		KADINLARIN ÇEVRE BİLGİ VE ÇEVRE DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Sakine Serap Avcın - Yekta Gezginç - Şule Kısakürek - Yağmur Uysal - Murat Şireci	
		MATRİARKAL BİR OTORİTE FİGÜRÜ OLARAK ÇERKES/ABHAZ KADINI: ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA Hasan Tutar - Sima Nart	
		YENİDEN VE YENİDEN ÜRETİLEN TAHAKKÜM KÜLTÜRÜ Nuray Karaca	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Safiye Özvurmaz	FEMİNİST GERONTOLOJİ VE YAŞLI AYRIMCILIĞI Aylin Görgün Baran - Merve Tuğba Erdem	Derslik 3
		Bildiri Sunumları 5 - Kadın ve Sağlık	
		ADOLESANLARDA CİNSEL SAĞLIK Büşra Yılmaz - İlayda Sel - Nevin Şahin	
		GÖÇ'ÜN KADIN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ Mahide Demirelöz Akyüz - Sibel Aktürk - Esin Çeber Turfan	
		GÖÇMEN GEBE KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SAĞLIK SORUNLARININ İNCELENMESİ Hülya Leblebicioğlu - Leyla Khorshd	
		HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE PREMENSTRUAL SENDROM SIKLIĞI Safiye Özvurmaz - Aliye Mandiracioğlu	
		KADINLARIN POSTPARTUM KONTRASEPTİF TERCİHLERİ VE TUTUMLARI Nuray Egelioğlu Cetişli - Melike Kahveci - Sabiha Işık - Aycan Hacilar	
		GENÇ ERİŞKİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE MENSTRÜEL SIKLUS VE FİZİKSEL AKTİVİTE SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: PİLOT SONUÇLAR Ata Elvan - Özge Çeliker Tosun - Gökhan Tosun	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Tijen Dündar Sezer, DEÜ Hukuk Fakültesi	Bildiri Sunumları 6 - Kadın ve Hukuk	Derslik 4
		6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN ÇERÇEVESİNDE ALINABİLECEK İDARİ TEDBİR KARARLARI Emin Koç	
		FEMİNİZMİN ULUSAL HUKUKTAKİ ARAÇLARINDAN BİRİ; AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMELERİ Uluğ İlve Yücesoy	
		İNSAN HAKLARI HUKUKU AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI Tijen Dündar Sezer	
		ŞİDDET MAĞDURU KADINLAR İÇİN ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ELİYLE ONARIM: AMERİKALILAR-ARASI İNSAN HAKLARI MEKANİZMASI ÖRNEĞİ Yaşar Metin Özdemir	
		TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU (M.80) VE KADIN MAĞDURLAR Ümmüglüm Kılıç - Fethi Kılıç	
		VATANI HİZMET KAVRAMINDA CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ Ahmedi Cihangir İltaş	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Kadriye TÜRKAN	Bildiri Sunumları 7 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 5
		ANADOLU MASALLARINDA KADIN: KÜÇÜK KIZ MOTİFİ Kadriye Türkan	
		KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ BAĞLAMINDA HALK HİKÂYELERİNDE AŞKIN ÖNÜNDEKİ ENGEL OLARAK KADI Kadriye Türkan	
		"PARÇALANMIŞ [BİR] DİL"İN ANLAM ALANLARI: ÇİĞDEM SEZER ŞİİRLERİNDE KADIN Zeynep Tek	
		1930-1940'LI YILLAR TATAR EDEBİYATI ESERLERİNDE "AYDIN KADINLAR" FIKRİNİN İŞLENİŞİ: ADİL KUTUY'UN HİKÂYELERİNDEN HAREKETLE BİR İNCELEME Özge Sönmezler Duran	
ARAP FEMİNİST YAZAR SELVÂ BEKR'İN "NÜNE EŞ-ŞA'NÜNE" ADLI ÖYKÜSÜNDE KADIN Betül Can			
CİNSİYETLENDİRİLMİŞ DUYGULAR: STEFAN ZWEİG'İN BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ ADLI ESERİNDE ONUR VE UTANÇ Duygu Dinçer			
16.15-16.30	Çay-kahve molası		
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Çiğdem YAZICI	Bildiri Sunumları 8	15 Temmuz Şehitler Salonu
		"WHAT AN INDEPENDENT LITTLE LADY YOU ARE!": DISRUPTION OF THE STEREOTYPE OF FEMININITY IN BEATRICE HARRADEN'S "A BIRD OF PASSAGE" Erkin Kırıyaman	
		FROM TIMEAUS TO KHÔRA MUSEUM: SPATIALITY AND WOMEN Çiğdem Yazıcı	
		BREAKING OF CHIQUINHA GONZAGA IN THE HISTORY OF MUSIC: EXCLUSION OF THE FEMALE CREATIVE POWER Lilian Maria Tonella Tüzün	
		RE-READING HERMIA'S DREAM IN A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM FROM A FEMINIST POINT OF VIEW Funda Sakaoğlu	
		THE LOSING GAME: A CASE STUDY OF WOMEN CANDIDATES IN İZMİR IN THE 2018 GENERAL ELECTIONS İtir Bağdadi	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

16.30-17.45	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emine Arzu Oral, Başkent Üniversitesi	Bildiri Sunumları 9 - Kadın ve psikoloji	Mavi Salon
		İLK ADIM:BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KIZ ÇOCUKLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ Emine Arzu Oral - Figen Çok - Zeynep Erkan Atik - Hicran Çetin Gündüz - Cansu Hazal Güçlü - Ayşenur Seyrekbasan - Gökhan Savul - Sibel Aktaş - Bengü Güven - Ayşe Akın - Sare Mıhçıokur	
		BİR HEMŞİRELİK FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN ÖZYETERLİLİK VE ÖZSAYGI DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER Renginaz Öztürk Dönmez - Gülcengül Mermer	
		GENÇ YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ KIZ ÖĞRENCİLERİN İLİŞKİ DOYUMUNUN İNCELENMESİ Gözde Şensoy - Fatma Ebru İkiz	
		KADINLARIN BENLİK İKİLEMLERİ İLE BÜTÜNLEYİCİ KENDİLİK FARKINDALIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Sebahat Sevgi Uygur - Esra Asıcı - Derya Sarı	
		KADINLARIN MADDE BAĞIMLILIĞINA VE MADDE KULLANAN KİŞİLERE İLİŞKİN TUTUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR ÖRNEKLEMİ Demet Havaçeliği Atlam - Derya Şaşman Kaylı - Betül Akyel	
		ANNELERİN CİNSİYET ROLÜNÜN ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ Nevra Atış-Akyol - Selda Ata Doğan - Neslihan Güney Karaman - Ege Akgün	
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gönül Dinç Horasan, Ekonomi Üniversitesi	Bildiri Sunumları 10 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Bordo Salon
		LİSANS ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ CİNSİYETLER ARASINDA KARŞILAŞTIRILMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLİŞKİLİ OLABİLECEK FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ Gamze Yalçinkaya - Merve Kurt - Müge Kırmızı - Yeşim Salık	
		ROMAN KADINLARIN SOSYO EKONOMİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN AYRIMCILIK VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ Ece Akalın - Derya Şaşman Kaylı - Gönül Dinç Horasan	
		SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI İLE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ Hacer Alan Dikmen - Kamile Marakoğlu	
		TIP VE HUKUK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇILARI: FARK VAR MI? Serap Şahinoğlu - Amanullah Erkin - Babak Ahmadzadeh - Ayşe Makbule Durhan - Seyedeh tala Manafi - Yasemin Altun - Amirabbas Taherzadeh - Esra Boyraz	
		KADIN EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET Süheyla Sarıtaş	
		ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Erol Esen - Yağmur Soylu - Ali Serdar Sağkal	
		TOPLUMSAL CİNSİYET TEMALİ EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN SİSTEMATİK BİR GÖZDEN GEÇİRME Yağmur Soylu - Erol Esen	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şengül Erol, Uşak Üniversitesi	Bildiri Sunumları 11 - Kadın ve Sanat	Derslik 2
		1970 SONRASI TÜRKİYE SANATINDA "KADIN" OLGUSUNUN HALE TENGHER VE İPEK DUBEN ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ Hatice Nevin Güven - Gözde Çayhan	
		AYHAN BOZFIRAT'IN YAPITLARINDA SINIFSALEŞİTSİZLİK VE ADALET İLİŞKİSİ M. Gül Uluğtekin Bulu	
		BİR KADIN BİR ERKEK DİZİSİ ÜZERİNDEN ATAERKİNİN KAPİTALİZME EKLEMLİNMESİNİN ANALİZİ Aylin Görgün Baran - Mine Öztekin - Selda Ersözlü - Ege Ertem - Cansu Demire - Sena Gizem Demir - Beyza Cambaz	
		BOLŞEVİK DEVRİM SONRASI KADIN SANATÇILARIN TOPLUMSAL KONUMU BAĞLAMINDA VARVARA STEPANOVA'NIN KONSTRÜKTİVİST YAKLAŞIMININ SANAT VE TASARIMA ETKİSİ Memet Ali Zeren	
		İRAN'DA TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: FİRÜZEH MUZAFFARİ KARİKATÜRLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME Sedigheh Yazdiha	
		KADIN-DOĞA İLİŞKİSİNDE UYUMU YAKALAYAN BİR TEKNİK: EKOLOJİK BASKILAR Şengül Erol - Beyhan Pamuk - Sevgi Atan	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bekir Zakir Çoban	Bildiri Sunumları 12 - Kadın ve Din	Derslik 3
		DİNLERİN KADINLA İMTİHANI: KADIN KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE DİNLERİN TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME Bekir Zakir Çoban	
		GELENEKSEL İSLAM ANLAYIŞINDA KADININ ÇALIŞ(AMA)MA MESELESİ Huriye Tekin Önür - Emine Dünder	
		MODERNLEŞME, DİN VE KADIN Ümmühan Ark	
		SÂMİ DİNLERDE SÖYLEM VE GERÇEKLIK ARASINDA KADIN Ali İhsan Yitik	
		İSLAMCI KADIN YAZININDA BAŞÖRTÜSÜ Gülşen Çakıl Dinçe	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel Tanyeri Mazıcı, Erciyes Üniversitesi	Bildiri Sunumları 13 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Derslik 4
		DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ CİNSİYETÇİ AYRIŞMAYA SORUN MU ÇÖZÜM MÜ? Tuğba Gücenmez	
		EV EKSENİ ÇALIŞMA BAĞLAMINDA MİKRO KREDİ KULLANAN KADIN ÇALIŞANLAR İsmail Bakan - Burcu Erşahan - Tuba Büyükbeşe - Yekta Gezginç - Ebru Fındıklı - Şule Zorçelik	
		FARKLI SEKTÖRLERDE MESLEKİ EĞİTİM ALMIŞ KADINLARA YÖNELİK DURUM ANALİZİ Feride İffet Şahin - Gözde Kubat	
		FEMİNİST PERSPEKTİFTEN DÖNÜŞEN VE SÜREKLİLİK GÖSTEREN KIRSALDA KADIN DENEYİMLERİ: ORTA ANADOLU AVANOS ÖRNEĞİ Ayşe Gönüllü Atakan - Ayşe Gündüz Hoşgör	
		"SONSUZ BORÇ" KAVRAMININ TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA MELANKOLİK YANSIMALARI İpek Gürkan	
		HİBE PROJELERİNİN DEĞİŞİM GÜÇÜ: "YEMİLİHA HAZIRLANIYOR YARINLARA" Asuman Gölgeci - Emel Tanyeri Mazıcı - Kürşad Gölgeci	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mercan Efe Güney, DEÜ Mimarlık Fakültesi	Bildiri sunumları 14 - Kadın ve Mekan	Derslik 5
		TÜRKİYE'DE ÖTEKİLEŞTİREN PLANLAMA-SİYASET İLİŞKİSİ VE KADIN TEMSİLİYETİ Mercan Efe Güney - Emine Duygu Kahraman	
		KADIN VE KENT İLİŞKİSİ: ÖYLE YA DA BÖYLE YAŞAMAK Mercan Efe Güney - Ceren Ağın - Senem Tezcan	
		TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN AKADEMİK LİTERATÜR İNCELEMESİ Nursun K. Akıncı - Pervin Şenol - Akça Toprak Ergönen	
		"TEMİZ" MEKÂNLARDAN SÜRGÜN EDİLEN KADINLAR VE "KİRLİ" MEKÂNLAR Baran Barış	
		İSLAMİYETTE KADININ GELENEKSEL KONUT BİÇİMLENMESİNE ETKİSİNİN DOĞU KARADENİZ KONUTLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ Özge İslamoğlu - Aylin Aras	
		KADIN KİMLİĞİNİN MİMARİYE YANSIMASI: ZAHA HADİD Funda Kurak Açıcı	
		YALNIZ YAŞAYAN KADIN İÇİN EVİN ANLAMI Şengül Yalçınkaya	
		YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA-KADIN VE ÇEVRE BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA Şule Kısakürek - Yağmur Uysal	
		Doç. Dr. Neslihan GÜNEY KARAMAN "Çocuklar için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitimi"	
18.00-19.00	Atölyeler	Prof. Dr. Alev Fatoş PARSA "Feminist Film Eleştirisi: Feminist İdeolojinin Popüler Filmlerde İmgesel Sunumu "	
19.30 / 23.00	GALA YEMEĞİ / GALA DINNER		DESEM

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Senem Ertan, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Bildiri sunumları 15	15 Temmuz Şehitler Salonu
		REBEL BODIES: A CASE OF FEMININE COUNTER, STUDY ON VAGINISMUS Sevgihan Oruçoğlu	
		WOMEN'S HUMAN RIGHTS AND DIGNITY: A MORAL PERSPECTIVE FROM THREE CULTURES Zina Besirevic	
		FIGHTING AGAINST THE TIDE: NEGOTIATING GENDER IN MARITIME INDUSTRY IN TURKEY Feyza Bhatti - Nihan Şenbursa	
		ATTITUDES OF WOMEN'S NGO MEMBERS TOWARDS WOMEN'S REPRESENTATION IN TURKEY Senem Ertan	
		EVALUATION OF WOMEN'S POLICIES IN TURKEY: FROM THE PERSPECTIVE OF WOMEN'S ASSOCIATIONS MEMBERS Senem Ertan	
		COMMUNITY-BASED SCREENING. WHAT WE GAIN- WHAT ARE THE MISSING POINTS? Özden Gökdemir - Mehtap Kartal	
		GENDERED (MIS)REPRESENTATIONS OF REFUGEE WOMEN; MEDIA BIAS AND MISOGYNY IN TURKISH MAINSTREAM PRINT AND INTERNET MEDIA TOWARDS SYRIAN REFUGEE WOMEN Tuba Demirci-Yılmaz	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elif Deniz ŞAFK, Erciyes Üniversitesi	Bildiri sunumları 16 - Kadın ve Sağlık	Mavi Salon
		YAŞAMIN SON EVRESİNDEKİ KADINLARIN YAŞAM KALİTESİNİN İNCELENMESİ Tuğba Öz	
		ERİŞKİN KADINLARDA YAŞAM KALİTESİ VE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER: BİR KENTSEL VE YARI KENTSEL BÖLGE KARŞILAŞTIRMASI, 2017, MANİSA Esen Eker - Erhan Eser	
		FEMİNİZM VE ANESTEZİ İLİŞKİSİ: NE ALAKASI VAR? Nüket Paksoy Erbaydar - Serap Şahinoğlu	
		NAMUS ADINA KADINA UYGULANAN ŞİDDET VE SAĞLIK BAKIM YAKLAŞIMLARI Büşra Yılmaz - Çiçek El - Ergül Aslan	
		SAĞLIK SEKTÖRÜNE CİNSİYETÇİ BAKIŞ Elif Deniz Şafak	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Hatice Duygu Özer, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Bildiri sunumları 17 - Kadın ve Hukuk	Bordo Salon
		ÇALIŞAN ANNELER VE EMZİRME HAKKI Selmin Şenol - Seda Ardahan-Sevgili	
		EŞİT DEĞERDEKİ İŞ İÇİN EŞİT ÜCRET İLKESİ Dilek Dulay Yangın	
		İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNUNUN İSTİHDAMA KABULDE İŞ HUKUKU ALANINDA GETİRDİKLERİ Hatice Duygu Özer	
		KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÇERÇEVESİNDE AİLE İÇİ SORUMLULUKLARININ İŞ HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Sevil Doğan	
		KADINLARIN SUÇ KORKUSU: KKTC ÖRNEĞİ Mualla Köseoğlu	
		SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATIMIZDA GEBE VE ANNE SİGORTALILARA YÖNELİK DÜZENLEMELER Hakan Çavuş	
		EŞLERİN HUKUKİ İŞLEM ÖZGÜRLÜĞÜNE GETİRİLEN SINIRLAMALAR Hayrunnisa Özdemir	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Gözde ORHAN, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	Bildiri sunumları 18 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 2
		YAYINCILIK DÜNYASININ FEMİNİZASYONU SÜRECİ: KADIN ÇEVİRMENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME Yonca Güneş Yücel - Dr. Gözde Orhan	
		CORCİ ZEYDAN'IN 'ABBÂSE SULTAN' ADLI ROMANINDA KADIN KARAKTERLER Esra Yakupoğlu Erket	
		ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BİR MUHARRİR: SUAT DERVİŞ Pınar Aydoğan	
		FEMİNİST DİSTOPYALAR VE KADIN HAREKETİ: TEHLİKELER, UYARILAR VE MÜCADELE ALANLARI Ayşın Koçak Turhanoglu	
		MASAL VE MEMORATLARDA KADINLARIN GÖLGELERİ OLARAK DEMON'LAR VE BİR ÖRNEK İNCELEMESİ Selçuk Gündüz - Gönül Reyhanoglu	
		KADINSIZ DÜNYA DÜŞBAZLARININ SÖYLEMİNDEN KADINSIZ ERKEKLERİN KARŞIT SÖYLEMİNE: MURAKAMI'NİN ERKEKLERİNDE KADIN YANSIMALARI Rana Sağıroğlu	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aylin ÇANKAYA, Celal Bayar Üniversitesi	Bildiri sunumları 19 - Kadın ve Psikoloji	Derslik 3
		ANNELİK SEVGİSİNİN İÇGÜDÜSEL BİR DUYGU OLDUĞU ANLAYIŞINA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM: BADİNTER Aylin Çankaya	
		ANNELİKLE BİRLİKTE AŞKIN DEĞİŞEN YÖNÜ: "İYİ BABAYSAN SENİ DAHA ÇOK SEVERİM KOCACIMI!" Berre Altas	
		PSİKANALİTİK KURAM VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ Emine Sinanoğlu	
		GENÇ YETİŞKİNLERİN EŞ SEÇİMİ VE EVLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ* OPINIONS OF YOUNG ADULT ON THE SPOUSE CHOOSING AND MARRIAGE* Hadiye Küçükkaragöz - Tuğçe Özgürbüz	
		SİĞİNMAEVİNDEN YAŞAMA: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLARLA GÜÇLENME TEMELLİ UYGULAMA Özge Sanem Özates Gelmez - Burcu Hatiboğlu - Selda Taşdemir Afşar	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Zekavet KABASAKAL, DEÜ Eğitim Fakültesi	Bildiri sunumları 20 - Kadın ve Şiddet	Derslik 4
		AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARIN ŞİDDETTEN KAÇMA YOLCULUĞU Görkem Kelebek	
		ANKARA İLİNDE ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE, ACİL TIP ALANINDA ÇALIŞAN HEKİMLERİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGULARININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE UYGULAMALARININ TIP ETİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Arif Hüdayi Köken - Nüket Örnek Büken - Nüket Paksoy Erbaydar	
		CİNSEL ŞİDDETİN ONLİNE İFŞASI BİR GÜÇLENME BİÇİMİ OLABİLİR Mİ? Günseli Ayça Yıldırım - Özlem Cankurtaran	
		DÜNYA'DA BİR SORUN: GENİTAL MUTİLASYON Çiçek El - Büşra Yılmaz - Ergül Aslan	
		KADINA ŞİDDETE KARŞI KADIN SAVUNMA SANATI Hasan AKIN	
		GENÇ KADINLARIN YAŞANTILARINDAKİ ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİ Zekavet Kabasakal	
		HIRPALANMIŞ KADIN SENDROMU YA DA EŞİNDEN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADIN SENDROMU (BATTERED WOMAN SYNDROME) NEDİR? Zekavet Kabasakal	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sultan Deniz KÜÇÜKER Ankara Üniversitesi	Bildiri sunumları 21 - Kadın ve Siyaset	Derslik 5
		KENTSEL ULAŞIMDA KADININ YERİ: KADIN DUYARLI ULAŞIM ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME Hatice Gül Önder	
		PLATON'UN YASALAR ADLI ESERİNDE YURTTAŞ OLARAK KADIN Sultan Deniz Küçüker	
		SENDİKA VE KADIN; SENDİKALARIN GELECEĞİ BAĞLAMINDA BİR ÇÖZÜMLEME Zübeyde Aksay	
		SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KADIN AKTÖRLERİ (2011-2018 VAN ÖRNEĞİ) Yasemin Gezer Tuğrul	
		TOPLUMSAL CİNSİYETİN ANA AKIMLAŞTIRILMASI BAĞLAMINDA BÖLGESEL KALKINMA PLANLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLILIK: İZKA 2014-2023 İZMİR BÖLGE PLANI Derya Altun	
		TÜRKİYE'DE VE TUNUS'TA KADIN VATANDAŞLIK PRATİKLERİ Serpil Açıkalin Erkorkmaz	
10.30-10.45	Çay-kahve molası		
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Türkan Günay, DEÜ Tıp Fakültesi	Bildiri Sunumları 22 - Kadın ve Sağlık	15 Temmuz Şehitler Salonu
		TOPLUM RUH SAĞLIĞI AÇISINDAN KADIN RUH SAĞLIĞINA BAKIŞ Zübeyde Denizci Zirek - Ayşegül Bilge - Akgül Kuru Oktay	
		TRAVMATİK DOĞUM ALGISININ KADIN YAŞAMINA ETKİSİ Büşra Yılmaz - İlayda Sel - Nevin Şahin	
		ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PLANLAMASI YÖNTEMLERİ VE CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARA KARŞI BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Gülfer Doğan Pekince - Emine Gerçek - Dicle Filiz Yıldırım	
		X KROMOZOMU GERÇEĞİ Aydeniz Aydın Gümüş - Fethi Sırrı Çam - Dilek Gün Bilgiç	
		POSTPARTUM DÖNEM MEME ÇATLAĞI YAŞAYAN KADINLARIN BAŞ ETME YÖNTEMLERİ Ayfer Koç - Özgür Alparslan	
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Dilek ZERENLER, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 23 - Kadın ve Sanat	Mavi Salon
		TİYATRO VE AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ARAYIŞINDA FEMİNİST BİR YAŞAM: GÜZİN YAMANER Ayça Köklü - Özlem Belkis	
		TÜRKİYE TİYATROSUNDA "ÜRETKEN KADIN" KİMLİĞİNİN SOMUT TİMSALİ: OYUNCU, DRAMATURG, TASARIMCI, EMEKÇİ, YAZAR, ÇEVİRMEN AYŞE SELEN'İN ENTELEKTÜEL MİRASININ TESPİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA Züleyha Eşiğül	
		UÇAN SÜPÜRGENİN CAZİBESİ: ŞİMDİ UÇUŞA GEÇİYORUZ Dilek Zerenler	
		YAZINSAL METİNLERDE BİR "ÖTEKİLİK" OLARAK KADINLIK VE SAÇ İMGESİNİN DİŞAVURUMLARI Hayriyem Zeynep Altan	
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sima NART, Sakarya Üniversitesi	Bildiri sunumları 24 - Kadın ve Siyaset	Bordo Salon
		AKTİVİZM SATTIRIYOR: BİLİNÇLİ KAPİTALİZM Mİ YOKSA KADIN HAREKETİNİN ETKİSİ Mİ? Esra Gedik - Hülya Çakır	
		CİNSİYETLEŞTİRİLMİŞ SİYASET: TÜRKİYE'DE SİYASETİN CİNSİYETİNE YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA Nil Çokluk Cömert	
		KADIN HAKLARI AÇISINDAN PLATON'UN FEMİNİST YORUMLARI Melike Molacı	
		KADIN LİDERLER HEMCİNSLERİNİN YAŞAMLARINI İYİLEŞTİREBİLİYOR MU? Sima Nart - Nilgün Sarıkaya - Zuhale Erol	
		KADINLARIN TEMSİL KRİZİNDE SOSYO-EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SİYASAL GÖSTERGELERİN BELİRLEYİCİLİĞİ Leyla Kahraman	
		KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM EĞİLİMLERİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ Elvan Dürbin	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hacer ALAN DİKMEN, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 25 - Kadın ve Şiddet	Derslik 2
		FLÖRT ŞİDDETİNE KISA BİR BAKIŞ Ahmedi Cihangir İltaş	
		KADINA KARŞI EKONOMİK ŞİDDET Miray Özer Deniz	
		KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ALKOL / MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU İLİŞKİSİ Demet Havaçeliği Atılam	
		KADINLARIN NAMUS, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE ŞİDDET GÖRME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ Hacer Alan Dikmen - İlknur Münevver Gönenc	
		KADINLARIN ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA VE GÜÇLEN(DİR)ME STRATEJİLERİ: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLAR ÖRNEĞİ Selda Taşdemir Afşar	
		TÜRKİYE'DE GEBELİKTE ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ: BİR SİSTEMATİK DERLEME Yeliz Çakır Koçak - Mahide Demirelöz Akyüz - Aytül Hadımlı	
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Meltem KOLDAY	Bildiri sunumları 26 Kadın ve Tarih	Derslik 3
		GÜÇ VE İKTİDARIN MERKEZİNDE BİR KADIN; BEZM-i ÂLEM VALİDE SULTAN İlona Baytar	
		İLK TÜRK HEMŞİRESİ SAFİYE HÜSEYİN ELBİ Ebru Diğrak	
		OSMANLI'DA BİR FEMİNİST HAREKET: NURİYE ULVİYE MEVLAN CİVELEK Fatma Gökçen Çetin - Pınar Kart	
		RUS DİPLOMASİSİNİN GELİŞİMİNDE BÜYÜK KATERİNANIN YERİ VE ROLÜ Burcu Özdemir - Yaşar Onay	
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Senem SOYER, Kırıkkale Üniversitesi	Bildiri sunumları 27 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 4
		LEYLÂ EL-OSMÂN'IN ESERLERİNDE KUVEYTLİ ARAP KADINLAR Senem Soyer	
		LEYLA ERBİL'İN AYNA VE FURUZAN'IN GÜL MEVSİMİDİR ÖYKÜLERİNİN KÜSKÜN KADINLARI Fatma Sönmez	
		MARGUERİTE DURAS'IN PASİFİK'E KARŞI BİR BENT ADLI ROMANINDA KADIN İMGESİ Ayşe Kaygün Tektaş	
		MUTLU YUVALAR YA DA KUMDAN KALELER: PINAR KÜR'DEN YARIN YARIN Ayşe Sümeyye Kolakoğlu	
		PSİKİYATR KLİNİĞİNDEN EDEBİYATA KADIN Fatma Üçler	
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şenay Leyla KUZU, Gaziantep Üniversitesi	Bildiri sunumları 28 - Kadın ve Göç	Derslik 5
		GAZİANTEP'TE YAŞAYAN SURIYELİ KADINLARIN MEKAN DENEYİMLERİ Şenay Leyla Kuzu	
		GÖÇ VE KADIN GÖÇMENLER-BOLU'DA YAŞAYAN SURIYELİLER ÖRNEĞİ Fethi Kılıç - Ümmügülsüm Kılıç	
		GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDETE YÖNELİK GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ Derya Yanık - Şahide Akbulut - İlknur Yeşilçınar	
		GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLERİNİN VE CİNSİYET ROLLERİNİN MELEİS'İN GEÇİŞ TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ İlknur Yeşilçınar - Derya Yanık - Şahide Akbulut	
12.15-13.30	Öğle yemeği		
13.30-14.45	Davetli Konuşmacılar	Dr. Marianthi GEORGALIOU, University of the Aegean, Greece "Adressing Women in Greek Public Discourse: A Feminist Linguistics Approach"	15 Temmuz Şehitler Salonu
		Doç. Dr. Aslı BUGAY SÖKMEZ, ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü, Kuzey Kıbrıs "Romantik İlişkilerde Psikolojik İstismar"	Mavi Salon
14.45-15.00	Çay-kahve molası		

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gül GÜNEY, Dokuz Eylül Üniversitesi	Bildiri sunumları 29 - Kadın ve Sanat	15 Temmuz Şehitler Salonu
		KADINLIĞA GÖRE TANIMLANAN ERKEKLİK: TÜRK TİYATROSUNDA AİLE İÇİ İKTİDARIN BABA/OĞUL BAĞLAMINDA ÇÖZÜMLENMESİ Yunus Emre Gümüş	
		KARANLIK SUYA BATAN KADIN İMGESİ: OPHELIA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA RESİM VE FOTOĞRAF SANATINDA DELİLİK İlkay Canan Okkalı - Derya Kılıç Sarıkaya	
		KLASİK BATI MÜZİĞİNDE KADIN: BESTECİLİĞİ VE İCRACILIĞI Bahar Sarıboğa	
		MİNYATÜRLÜ YAZMA ESERLERDE MÜZİSYEN KADIN TASVİRLERİ Gül Güney	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tijen DÜNDAR SEZER, DEÜ Hukuk Fakültesi	OYUNCU ADAYLARININ OYUNCULUK SINAVLARINDAKİ Tİ RAT SEÇİMLERİ ÜZERİNE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME Yiğit Kocabıyık	Mavi Salon
		Bildiri sunumları 30 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	
		BAKİMEVLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: KADIN BAKICILARIN DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME Şerife Gözde Yirmibeşoğlu - Deniz Pamuk	
		EBE ÖĞRENCİLERİN VE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ Yeliz Çakır Koçak - Sibel Aktürk - Birsan Karaca Saydam	
		EBELİK LİTERATÜRÜNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM Sevil Güner - Birsan Karaca Saydam - Esin Çeber Turfan	
		KADINLARIN GÖZÜYLE "HEGEMONİK ERKEKLİK" Pınar Laloğlu	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ebru EREN, Yeditepe Üniversitesi	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI Damla Nur Kinsiz - Ayfer Keskin - Şener Şentürk - Gözlem Ceylan	Bordo Salon
		KESİŞİMSELLİK VE HUKUK Damla Alver	
		Bildiri sunumları 31 - Kadın ve Siyaset	
		TÜRK SİYASETİNDE KADIN TEMSİLİ: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ İNCELEMESİ Hediye Şirin Ak	
		TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: EĞİTİM POLİTİKALARINDA "KADININ YERİ" Ebru Eren	
		İŞ-AİLE YAŞAM DENGESİ, AİLE DOSTU ÖRGÜTLER VE KADIN İŞGÖRENLER Funda Er Ülker - Gülen Özdemir - Emine Yılmaz	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aytül Tamer Torun, Gazi Üniversitesi	KADIN DAYANIŞMASININ BİR BİÇİMİ/OLANAĞI OLARAK (SOSYAL) KOOPERATİFLER: YERYÜZÜ KALKINMA KOOPERATİFİ Burcu Hatiboğlu - Selda Taşdemir Afşar - Özge Sanem Özateş Gelmez	Derslik 2
		SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE KADIN KOOPERATİFLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ VE KADIN KOOPERATİFLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ ANALİZİ Fatma Aldırmaz Akkaya	
		Bildiri sunumları 32 - Kadın ve Toplum	
		ÇEKME' RİTÜELİ: ALTERNATİF EVLİLİK SİSTEMLERİNE BİR ELEŞTİRİ OLARAK KIZ KAÇIRMA Fethiye Beşir	
		'MODA TRENDLERİNİN KADIN VÜCUT SİLÜETLERİNE ETKİSİ (1960-1990 YILLARI ARASI)' Beyhan Pamuk - Seher Tereci Ergül	
		"KÜÇÜK ANNELER": ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ ÇOCUK DERGİLERİNDE KIZ ÇOCUKLARI VE ANNELİK Aytül Tamer Torun	
		ERİL ALAN ARAŞTIRMASINDA BİR KADIN ARAŞTIRMACININ DENEYİMLERİ Duygu Altınoluk	
		ETNOGRAF-TİYATROCU KİMLİĞİYLE ALAN ÇALIŞMASINA ÇIKAN BİR KADIN ARAŞTIRMACININ KENDİ DENEYİMİNİ OTOETNOGRAFI METODOLOJİSİYLE SORUNSALLAŞTIRMA GİRİŞİMİ Züleyha Eşigül	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Bilgehan Ece Şakrak, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Bildiri sunumları 33 - Kadın ve Medya	Derslik 3
		GELENEKSEL ERKEK EGEMEN YAZILI MEDYANIN GÖLGESİNDE KALMIŞ TEMSİL SORUNLU KADINLAR: MİNA BAŞARAN ÖRNEĞİ Sinem Çambay	
		KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MEDYANIN ROLÜ VE ÖNEMİ Ferral Örs - Simge Deniz Demirel	
		KUTSALLAŞTIRILAN “MÜKEMMEL ANNELİK” KİMLİĞİ- BLOGGER ANNELER Kadriye Semerci Özkan	
		MEDYADA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN ROLLERİNİN YENİDEN-ÜRETİLMESİ ÖRNEK İNCELEME: TELEVİZYON DİZİSİ “KADIN” Bilgehan Ece Şakrak	
		POPÜLER KÜLTÜRDE KADIN TEMSİLİ: CINDY SHERMAN’IN MODA FOTOĞRAFLARI ÜZERİNE İNCELEME Deniz Gündüz	
		REKLAM AFİŞLERİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADININ CİNSEL OBJE OLARAK KULLANILMASI Eda İleriok	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gülen Özdemir, Namık Kemal Üniversitesi	Bildiri sunumları 34 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Derslik 4
		İŞ HAYATINDA KADIN OLMAK Ceyda Nur Cihan - Ergin Ulusoy	
		KALKINMADA EKONOMİK MODEL KADIN KOOPERATİFLERİ Gülen Özdemir - Emine Yılmaz - Funda Er Ülker	
		KIRSAL ALANDA KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATI VE SOSYAL GÜVENCE DURUMU Emine Yılmaz - Gülen Özdemir - Funda Er Ülker	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Zehra Nuray Nişancı, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BÖLGESEL İHTİYAÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAZAN MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ Gözde Kubat - Feride İffet Şahin	Derslik 5
		Bildiri sunumları 35 - Kadın ve Kariyer	
		KADINLARIN KARIYER GELİŞİMLERİNİN SOSYAL BİLİŞSEL KARIYER KURAMI ÇERÇEVESİNDE LİSELERDE İNCELENMESİ Akif Sağlam - Prof. Dr. F. Ebru İkiz	
		KADINLARIN KARIYER UYUMLULUĞUNUN ÇATIŞMA EYLEM STİLLERİNE GÖRE İNCELENMESİ Kemal Balkan - Prof. Dr. Fatma Ebru İkiz	
		MUHASEBE ÇALIŞANLARINDA İŞ MOTİVASYONU VE ZAMAN KAYBINA YÖNELİK İLİŞKİSELLİK: CİNSİYETLERARASI FARKLILIKLAR Zehra Nuray Nişancı - Nezih Metin Özmutaf	
	TÜRK ÜNİVERSİTELERİ LİDERLİK İYİLEŞTİRME PROGRAMI (TULİP) YANSIMALARI: BALIKESİR ÖRNEĞİ Hülya Gür - Dilek Tüfekçi Can		
16.15-16.30	Çay-kahve molası		
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Sevgi AVCI, Dokuz Eylül Üniversitesi	Bildiri sunumları 36 - Kadın ve Sanat	15 Temmuz Şehitler Salonu
		PSİKANALİST JOAN RİVİERE’İN “MASQUERADE” KAVRAMI (1929) İLE KAHRAMAN-KADIN FİLMLERİNİN OKUNMASI Emrah Suat Onat	
		RESİM ÇERÇEVESİNDEN DIŞARIYA DOĞRU BİR ADIM: 20. YÜZYILDA KAMUSAL ALANIN OLUŞUMUNDA KADIN İMGESİNİN ÖNEMİ Elif Dastarlı Dellaloğlu	
		SAHNE SANATLARINDA KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ALAN YAZIN DEĞERLENDİRMESİ Özlem Belkis - Gülşah Kocabıyık	
		SEVİLAY SARAL'DAN ZEYNEP KAÇAR'A KADIN SORUNLARININ SAHNEDEKİ TEMSİLİ Duygu Kankaytsın	
TEMİZLİK BEZİYLE SANAT VE KADIN ÜZERİNE BİR SERGİ Sevgi Avcı			

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elif Deniz ŞAFAK, Erciyes Üniversitesi	Bildiri sunumları 37 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Mavi Salon
		İSTANBUL'DA BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KAMPÜSÜNDE BULUNAN KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLGİLİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Seyhan Hıdıroğlu - Emel Lüleci - Damlanur Tunçay - Melda Karavuş	
		2018 ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN YERİ Ramazan Alabaş	
		TOPLUMSAL CİNSİYET VE EBEVEYN DAVRANIŞLARI Zübeyde Denizci Zirek - Pınar Ersu - Akgül Kuru Oktay - Ayşegül Kurt	
		TÜRKİYE'DE YAŞAYAN BİREYLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT(SİZ)LİĞİ ALGISI Gökhan Savaş	
		ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ KAVRAM KARMAŞASI Nursel Avcı - Gaye Zeynep Çenesiz	
		YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ Melis Naçar - Zeynep Baykan - Yasemin Seyfeli - Elif Deniz Şafak - Fevziye : Etinkaya	
	Oturum Başkanı: Prof. Dr. H. Tuğba Eroğlu, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 38 - Kadın ve Tarih	Bordo Salon
		İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YARDIM SEVENLER CEMİYETİ'NİN SAVAŞ HAZIRLIKLARI KAPSAMINDA ASKERİ SAĞLIK HİZMETLERİNDEKİ ROLÜ VE HEMŞİRELİK Gülhan Seyhun	
		TATAR AYDINLANMASINDA VE TATAR MİLLİ KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNDA SÜYÜMBİKE FİĞÜRÜ Fatma Şahan Güney	
		TUNÇ ÇAĞI KADININ TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDEKİ ROLÜ (ARKEOLOJİK VERİLER İŞİĞİNDA) Hülya Karaoğlu	
		ARKEOLOJİK VERİLER İŞİĞİNDA ANADOLU KADINLARIN İLK KIYAFETLERİ (M.Ö. 4000 - M.Ö. 1200) Hülya Karaoğlu	
		TÜRK TARİHİNDE KADIN İZLERİ Kader Altın - Nazan Aydoğdu	
		VAKIF KURAN KADINLAR: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GİRİŞİM, KALKINMA VE DAYANIŞMANIN FARKLI BİR YÖNÜ H. Tuğba Eroğlu	
	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi G. Songül Ercan, DEÜ Edebiyat Fakültesi	Bildiri sunumları 39 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 2
		SAVAŞIN BİR KADIN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SÜREYYÂ EL-BAKSAMÎ'NİN MUZEKKİRÂTU FATTÜME ADLI ÖYKÜSÜNDE İ. KÖRFEZ SAVAŞI Leyla Yakupoğlu Boran	
		SEMİRA AZZAM'IN HİKAYELERİNDE FEMİNİZM VE CİNSEL KİMLİK Yasemen Toruloğlu Işık	
		TÜRK KLASİK ESERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞUMU: MEVLANA ÜZERİNDEN BİR ANALİZ Duygu Terzi - Bereket Aslı Sağır - Hasan Tutar	
		TÜRK ROMANI VE MİZOJİNİK SÖYLEM: BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMASI Halime Ünalıcı Gökalp	
		YUNAN ULUSAL SÖYLEMİ VE 19. YÜZYIL DÜZYAZINI: "ÖTEKİ" KADIN VE "ÖTEKİ" NİN KADINI Aslı Çete	
		DİL CİNSİYET BAĞLAMINDA DEDE KORKUT HİKAYELERİNDEKİ FİİLLERİN ANLAMSAL İŞLEVLERİ Şirvan Kalsın	

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

16.30-17.45	Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Meltem KOLDAY	Bildiri sunumları 40 - Kadın ve Medya	Derslik 3
		SİYASAL İSLAMCILIK VE FEMİNİZM BAĞLAMINDA KADIN KİMLİĞİ'NİN KONUMU VE İNŞASI: KADIN KİMLİĞİ DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ Esmâ Namlı Çekin	
		SOSYAL MEDYADA SAĞLIK BİLGİSİ PAYLAŞIMI: ANNE BABA KİMLİĞİYLE KADIN VE ERKEK Selmin Şenol - Canan Sümeyra Gün	
		TELEVİZYON REKLAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADIN İMGESİNİN KULLANIMI Petek Durgeç	
		TÜRKİYE'DEKİ FEMİNİST HAREKETİN DİJİTAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMÜ Petek Durgeç	
		TÜRKİYE'NİN SİYASAL DÖNÜŞÜMÜ SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI: TÜRK KADINI (1944-48) DERGİSİNİN İNCELENMESİ Gülbin Karakaya - Aytül Tamer Torun	
		TV DİZİLERİNDE KİMLİK TEMSİLİNİN İZLERKİTLE TARAFINDAN ALIMLANMA ÇALIŞMASI: UFAK TEFEK ÇINAYETLER DİZİSİ Alev Fatoş Parsa - Elçin Akçora As	
		TÜRKİYE'DE MEDYANIN KADINA BİÇTİĞİ ROL VE BUNUNLA MÜCADELE İÇİN ÖNERİLER Münevver Aktaş	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Duygu Alptekin, Celal Bayar Üniversitesi	Bildiri sunumları 41 - Kadın ve Göç	Derslik 4
		KAYIT DIŞI YAŞAMLARDA ERİL YAPILANMA: KADIN KAMUSALLIĞININ GÖÇMEN YÜZÜ Duygu Alptekin	
		KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNE GÖRE SURİYELİ BİR AİLENİN DEĞERLENDİRİLMESİ: OLGU SUNUMU Ebru Dığrak	
		SOSYAL HİZMET UZMANLARININ GÖZÜNDEN MÜLTECİ KADINLAR VE GÜÇLENME ODAKLI UYGULAMALAR Melike Tekindal - Seda Attepe Özden	
		SURİYELİ MÜLTECİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ DENEYİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ Meryem Gül - Derya Şaşman Kaylı	
	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Burcu Öksüz, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Bildiri sunumları 42 - Kadın ve Kariyer	Derslik 5
		ERKEK EGEMEN DÜNYADA KADIN YÖNETİCİ OLMAK: KADIN YÖNETİCİ ÇEVRESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Şeyma Karakaya - Metin Reyhanoğlu	
		KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER ENGELLERİNİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİ: ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ Ayşe İpek Koca Ballı - Başak Gül Akar - Meltem Canoğlu	
		KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER GELİŞİMİ: FIRSATLAR VE ENGELLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Burcu Öksüz	
		İŞ YAŞAMINDA KADININ GÜÇLENMESİ KAPSAMINDA KADIN ÇALIŞANLAR HEM CİNSLERİNE DESTEK Mİ? Sima Nart - Senem Nart	
		KADIN ÖĞRETMENLERİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK İLGİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Sakine Serap Avgın - Yekta Gezginç - Şule Kısakürek - Yağmur Uysal - Murat Şireci	
18.00-19.00	Atölyeler	Doç. Filiz ADIGÜZEL TOPRAK	
		"Olmayan Kadınlar Murakkası/Zaman-dışı Bir Minyatür Albümü Projesi"	
		Doç. Dr. H. Eylem KAYA "Çalışma Yaşamında Kadın Olmak: Bir Cam Tavan Mücadelesi"	

**2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN’S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR**

DAVETLİ KONUŞMACILAR / INVITED SPEAKERS

THE DEVELOPMENT OF MORAL JUDGMENTS, CULTURAL PRACTICES OF INEQUALITY, AND MORAL RESISTANCE

Prof. Dr. Elliot TURIEL¹

¹University California, Berkeley, USA

In this presentation I discuss research conducted in several patriarchal societies that examined the perspectives of females on inequalities in cultural practices and male dominance in social hierarchies. The research stems from a theoretical perspective on the psychological development of moral reasoning from childhood to adulthood. In contrast with explanations of children's development of morality as involving incorporation of the values or standards of society out of the teachings of adults, my research is based on the proposition that children construct ways of thinking about welfare, harm, justice, and rights. Children construct moral thinking out of their everyday experiences with others, including other children and adults. Most important are experiences that have to do, as examples, with individuals harming or not harming each other, sharing or not sharing, treating others equally or unequally. The development of moral thinking is different, in systematic ways, from the development of understandings of the social-conventional norms of societies. Conventions provide uniformities that do not bear on issues of welfare, justice, and rights.

The moral judgments of individuals are not static in reaction to existing systems of social organization or practices within cultures that include unfairness and inequalities. This is typically the case for females, who in their everyday lives, perceive injustices in patriarchy and engage in social opposition and moral resistance in ways that include efforts at changing such practices. Non-research examples are discussed in the oppositional activities of women in several patriarchal settings. Research by psychologists and anthropologists also shows that females attempt to gain greater power, freedom, and control over their lives. They do so through overt and covert actions aimed at both resisting inequalities and changing the social system. The research also documents that females generally regard patriarchal practices as unjust.

ADDRESSING WOMEN IN GREEK PUBLIC DISCOURSE: A FEMINIST LINGUISTICS APPROACH

Dr. Marianthi GEORGALIDOU¹

¹University of the Aegean, Greece

In this presentation I deal with gender issues in Greek public discourse within a feminist linguistics approach. The purpose of the presentation is twofold. Firstly, I deal with issues of Feminist Linguistics within contemporary Women Studies. More specifically, I discuss the 2nd and 3rd Wave Feminist Linguistics (WFL) and their focus on sedimented forms of sexist language and the construction of meaning and gender identities within the local context of the interaction. 2nd WFL has greatly contributed to the recognition of sexist language as a social problem calling for political action. 3rd Wave Feminist Linguistics on the other hand, highlights indirect forms of verbal sexism, such as entailments and presuppositions, humor and irony, discourse prefaced by disclaimers and hesitation and sees gendering as a process rather than a state of being (Mills 2003).

Secondly, in the context of 2nd and 3rd WFL, I present excerpts of Greek public discourse coming from both written and oral genres. Research on issues of representation of genders in Greek started in the 1980s (Pavlidou, 1985; 2002; Pavlidou et al., 2015; Makri-Tsilipakou, 1989; Tsokalidou, 1996; Alvanoudi, 2014; Georgalidou, 2016; Georgalidou et al., 2014). It marks a predominant preference for masculine professional nouns, compatible with the higher status acquired by high varieties and formal registers of mostly archaic origin in Modern Greek, as opposed to feminine derivatives pertaining to Dhimotiki. However, language sexism is basically constructed via texts and interactions and is therefore only retrievable within specific linguistic choices and the way those are perceived by interlocutors and audiences within discourse. The local level of communication therefore, is the critical domain in both the linguistic construction and the meta-linguistic analysis of sexism.

Drawing on data from Greek public documents, video-recordings, the official proceedings of parliamentary sittings, press releases, as well as media interviews, I investigate sexism within this context. As far as political discourse is concerned, detailed analysis of excerpts of institutional and political discourse addressed to women reveals forms of the political combat that exceed the limits of expected politic choices. Sexist insinuations and offensive remarks presuppose female inadequacy and aim at the gender of the addressees. Analysis of the excerpts of parliamentary discourse highlights aspects of sexism against women within political procedures that call for further analysis of the issue as a social problem. Sexist language forms part of implicit ideological convictions that not only reflect and perpetuate power role relationships between the two genders but, at the same time, help sustain and enforce the power men have historically held in domains of life that wield authority (Weatherall 2002, 14; Spender, 1980; Lampropoulou & Georgalidou 2017) Although "sexism as a topic of analysis is distinctly unfashionable at the moment and has a slightly anachronistic feel to it" (Mills 2003, 8), it remains a social reality that calls for both scrutiny and social action.

“MOTHERS OF FEMINISM” AND FEMINIST MOTHERS

Dr. Solveiga DAUGIRDAITE¹

¹Institute of Lithuanian Literature and Folklore Vilnius, Lithuania

There is a widely spread opinion that feminism and motherhood are related only in that they are opposite concepts. It is generally assumed that feminists underestimate complexity of motherhood and deny motherhood in practice. Speaking about motherhood not as a practice but as a principle of care and self-sacrifice, it is thought that feminism does not encourage it but, on the contrary, advances autonomy of an independent individual or, if you wish, selfishness and egoism.

This opinion is partly applicable to the first and second-wave feminism that sought giving women a choice of lifestyle, although at the same time acknowledging the need to analyze this phenomenon. Moreover, a closer examination of the theory of feminism shows an opposite tendency: feminism is particularly interested in motherhood as a basic aspect of a woman's life. The paper aims to discuss the attitude towards motherhood of “mothers of feminism”, such as Simone de Beauvoir and Julia Kristeva, and its implication for both research and everyday experience.

ERGEN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA KADIN

Prof. Dr. Figen ÇOK¹

¹Başkent Üniversitesi, Türkiye

Kadın çalışmaları alanı erken evlilikler ve okul dışında kalan kızlar gibi dezavantajlı gelişimsel koşulları her zaman kapsamında tutmakla birlikte, ergenlikteki gelişimsel incelemelerde kadın olmak boyutu genellikle sınırlı kalmaktadır. Ergen gelişimini anlamaya dönük araştırmalarda toplumsal cinsiyet önemli bir fark arama değişkeni olmakla birlikte, kadın/erkek olmanın gelişimsel incelenmesi boyutu bir başka deyişle ergenlikte kadın olmanın gelişiminin daha derinlikli bilinmesinde yarar görülmektedir. Bu nedenle bildiri kapsamında özellikle toplumsal cinsiyet yoğunlaşması ve sosyal gelişim bakış açısından alanyazın açısından bir değerlendirme yapılacak ve son zamanlarda artan kadının güçlenmesi/zenginleşmesi çerçevesinde ergen kızlar ve genç kadınlara dönük çalışmalardan söz edilecektir.

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK İSTİSMAR

Doç. Dr. Aslı Bugay Sökmez¹

¹ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü, Kuzey Kıbrıs

Romantik ilişkilerde istismar denince ilk akla gelen fiziksel şiddettir. Ancak, psikolojik şiddetin (hakaret, aşağılama, küçümseme, ölümle tehdit etme) de en az fiziksel şiddet kadar çok yaşandığı ve olumsuz psiko-sosyal etkileri olduğu görülmektedir. Şiddet türlerinden en zor tanımlanan ve genellikle de en çok göz ardı edilen psikolojik şiddettir.

Ataerkil cinsiyet bakış açısının ürünü olan ve toplum içinde yaygın olarak kullanılan “Karı gibi gülme, Karı gibi araba kullanma, karı tribi atma, kız gibi konuşma” söylemleri aslında psikolojik şiddetin bir göstergesidir. Çok bağırma, korkutma, küfür veya hakaret, aile ve arkadaşlarla görüştürmeme, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutma, tehdit etme ve şantaj yapma gibi eylemlerle psikolojik şiddettir ve fiziksel şiddet kadar kadınlarda ruhsal tahribat yaratmaktadır. Fiziksel ve cinsel şiddet kadar psikolojik şiddet hakkında da toplumu bilinçlendirmek ve farkındalığını artırmak şiddetle mücadelenin önemli bir mihenk taşıdır. Kadına yönelik şiddeti önlemek ve gereken toplumsal dönüşümü sağlamak için, kadın ve erkeğin ayrıştırıldığı, kadınlığın aşağılandığı söylemlerden vazgeçmelidir. Bu noktada özellikle siyasetçilerin ve topluma rol model olan sanatçıların kullandığı dil çok önemli bir yere sahiptir.

Psikolojik şiddetin ne olduğunu fark etmek için önce ne olduğu iyi tanımlamak ve konuyu güncel örneklerle detaylandırmak gereklidir. Bu nedenle panelde, önce psikolojik istismar olarak karşılaşılan bazı ortak davranış örnekleri sunulacaktır. Ardından da katılımcılara kendilerini bu tür riskli romantik ilişkilerden korumak ve kurtarabilmek için öneriler özetlenecektir.

ATÖLYE ÇALIŞMALARI / WORKSHOPS

ÇOCUKLARDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ

Doç. Dr. Neslihan GÜNEY KARAMAN¹

¹Hacettepe Üniversitesi

Amaç: Neden Toplumsal Cinsiyet Eşitliği?

Toplumsal cinsiyet eğitimi, kadın ve erkeklerin sahip olduğu toplumsal rollerin, beklentilerin ve değerlerin eşitsiz, ayrımcı ve dışlayıcı olması durumunda bu yapıyı tersine çevirmeyi amaçlamaktadır. Karşılıklı saygı temelinde oluşan gerçek bir eşitliği ortaya çıkarmayı hedefleyen bir eğitimde, işbirliği ve cinsiyete ilişkin kalıplaşmış yargıları azaltmak ve ortadan kaldırmak önemlidir.

Neden Çocuklarda önemlidir?

Çocukların gelişiminde kendi potansiyellerini ortaya koymalarını ve sağlıklı bir kimlik oluşturmalarını sağlamak son derece önemlidir. Çocukluk dönemi cinsel eğitimde önemli bir yere sahiptir. Çünkü çocukluk dönemi kimlik oluşumunun olduğu dönemdir ve cinsiyet kimliği, kimlik oluşumunun en önemli özelliklerinden biridir.

Çocuklarda toplumsal cinsiyet eğitiminde,

1. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bir farkındalık oluşturma
2. Kişisel gelişimlerini toplumsal cinsiyet rollerinin sınırlarının ötesinde geliştirme amaçlanmaktadır.

Kültüre bağlı olarak, cinsiyete göre farklılaşan özel amaçlarda görülmektedir. Örneğin, kız çocuklar için bağımsızlık ve kamusal alanda kendilerini kolayca ifade edebilmeleri için güçlendirmek; oğlan çocuklar için hedef başarısızlık korkusunun yenilmesi, duygularını daha kolay ifade edebilme hedeflenmektedir.

Toplumsal cinsiyet eğitiminin, eğitim süreci boyunca, öğretmenlerin, öğretim yöntemlerinin, okulların ve ailelerin de desteklenmesi ve tüm eğitim sürecinin içerisinde yer alması önemlidir.

OLMAYAN KADINLAR MURAKKASI: ZAMAN-DIŞI BİR MİNYATÜR ALBÜMÜ PROJESİ

Doç. Filiz ADIGÜZEL TOPRAK¹

¹Dokuz Eylül Üniversitesi

Atölye Çalışması /Proje Yürütücüsü: Doç. Filiz ADIGÜZEL TOPRAK

Sanatçılar

Can Gökçe
Ceyda Candaş
Esra Karaduman
Fatma Akdaş
Filiz Adıgüzel Toprak

21. yüzyılın ilk yarısını yaşadığımız bu zamanlarda, cinsiyet eşitliği konusunda bir hayli yol alındığını ve kadınların aile içinde ve/veya toplumsal alanlarda artık gizlenmediklerini söylemek mümkün. Yine de bu, tarihin, yaşamın her alanında unutulmayacak izler bırakmış pek çok kadını, ismiyle, cismiyle, görüntüsüyle, sesiyle kendi dışında bıraktığı gerçeğini değiştirmiyor. Bazen susarak, bazen yazmayarak, bazen de resmetmeyerek unutulmuş bu kadınlar aslında hafızalarımızda hâlâ canlı. Onlar zihinlerimizde, kendimizle özdeşleştirdiğimiz cesur ama kırılgan 'kadın' yanımızda, çoğu zaman büyükannelerimizin saklı sandıklarında. Artık o 'kadın'ların ortaya çıkma zamanı geldi!

'Olmayan Kadınlar Murakkası / Zaman-Dışı Bir Minyatür Albümü Projesi', tarih dışında bırakılmış, isimlerini bile bilmediğimiz, haklarında yazılmamış, resmedilmemiş, 'olmayan kadınlar'ın portrelerini yapmayı ve hikâyelerini yeniden yazmayı amaçlıyor. Bu atölye çalışması için farklı disiplinlerden sanatçılar tarafından üretilecek 'olmayan kadınlar'ın portreleri, Doğu kitap sanatlarına özgü bir eskiz/resim saklama defteri (albüm) anlamına gelen 'murakka'nın içine yerleştirilecek. İki gün boyunca sürecek olan atölye çalışmasında katılımcılardan beklenen, kendilerine yakın hissettikleri portrelerden birini seçip, onların yaşam öykülerini yazmaları. Bunun yanında, atölyede var olan malzemelerle yeni bir 'olmayan kadın' portresi yapmak isteyen katılımcılar ise, sanatçılarla birebir çalışarak kendi portrelerini yapma imkânı bulacaklar.

FEMİNİST FİLM ELEŞTİRİSİ: FEMİNİST İDEOLOJİNİN POPÜLER FİMLERDE İMGESEL SUNUMU

Prof. Dr. Alev Fatoş PARSA¹

¹Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

Atölye Çalışması /Proje Yürütücüsü: Prof. Dr. Alev Fatoş PARSA ve Arş. Gör. Elçin AKÇORA AS

"Kadın kendi başına çıplak değildir. Seyircinin onu gördüğü biçimde çıplaktır." John Berger

Feminist Sinema'da Kadının Temsili: Kadın imgesi görsel olarak nasıl inşa ediliyor? Kadınlara ilişkin belli kalıp imgelere başvuruluyor mu? Eğer öyleyse bu imgeler film anlatısı aracılığıyla nasıl kuruluyor? Kadınlar filmde nasıl temsil edilmiyorlar?

Donmuş Nehir Filmi (2008) (Frozen River / Yönetmen: Courtney Hunt)

Atölye/Çalıştayın Amacı: Sinema ve onun büyülü dünyasının çıktıkları olan filmler her dönemde cazibe alanı oluşturmaktadır. Büyük bir endüstri olmasının yanında sinema filmler aracılığıyla evrensel bir anlatı ve kitlesel bir yeniden sunumdur. Sinema dün bugün ve gelecekte mutlaka yeni anlatım formları ve yeni anlamlarla biçimlenecek, varlık alanını durmaksızın genişletecektir.

Filmlerin bir dili vardır ve salt tek bir anlama sahip değildir; kültürel bir nesnedir ve pek çok kodla anlamı yeniden yaratırlar. Eleştiri bu çok katmanlı anlamları ele alır ve derinlemesine inceleme sağlar. Filme özgü öykü ve onunla beraber yaratılan olaylar dizisi, filmi taşıyan karakterler, üretim sürecine bağlı çalışmalar, zaman/mekân ve sonrasında kurgu gibi bileşenlerin yarattığı dünyayı görmek ve göstergelerin neyi ima ettiğini bilerek çözümlemek film eleştirisiidir. Bununla birlikte sinemada filmler aracılığı ile toplumsal cinsiyet genellemeleri kalıp yargılar içinde tekrarlanarak kadın ve erkeğin konumları belirlenmektedir. Sinemada kadın bu bağlamda belirgin ve kırılmaz kalıplar içinde, toplumsal hiyerarşi içindeki yerini bilen, egemen değerleri olumlayan, pasif bir nesne konumunda temsil edilmektedir. Erkekler güç ve eylemleriyle, kadınlar ise anneliği ve erkeklerle olan ilişkileriyle ön plana çıkmaktadır. Sinema aracılığıyla yaratılan bu kadın ve erkeklik halleri ile ideal kadın ve erkek kavramları imgesel olarak yeniden üretilirken topluma da bu şekilde dayatılmaktadır.

Değişen düşünce ortamı ve algılayışla birlikte -popüler feminist düşüncenin yaygınlaşmasıyla- bu kalıp yargı (stereotip) kadın rollerine alternatif olarak akıllı, güçlü, mücadeleci ve kararlı kadın karakterler de sunulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda atölye kapsamında kadın karakterlerin güçlü ve mücadeleci olarak temsil edildiği yönetmenliğini Courtney Hunt'ın gerçekleştirdiği 2008 yapımı Frozen River (Donmuş Nehir) filmi çözümlenmektedir. Toplumsal cinsiyet olgusu ve feminist film eleştirisinin temel paradigmaları çerçevesinde, filmde sunulan kadın karakterlerin imgesel sunumları ve sinemada kadın temsiliinin ideolojisi üzerine değerlendirmeler gerçekleştirilmektedir. Atölye kapsamında Frozen River (Donmuş Nehir) filminden önemli sahneler gösterilerek, sinemada kadın temsili ve feminist sinema olguları tartışılmakta, film dili ile yaratılan anlam dünyasına değinilmektedir.

ÇALIŞMA YAŞAMINDA KADIN OLMAK: BİR CAM TAVAN MÜCADELESİ

Doç. Dr. H. Eylem KAYA

Atölye/Çalıştayın Amacı: Çalışma yaşamında kadın olmanın zorluğunun; dayatılan cam tavanlar, yapışkan zeminler, sızdıran borular, ücretlendirilen kadın emeğinin hala haklı karşılığını bulamaması, değersizleştirilerek hor görülmesi, uygulanan eşitsiz toplumsal cinsiyet rejimleri, kadın emeğinin üretimde yerinin ve öneminin göz ardı edilme eğilimi, eşit işe eşit ücret politikasının ihlali, kadını ve emeğini ezen benzer tüm süreçler çerçevesinde toplumsal nedenlerini ve dinamiklerini gerek mevcut uygulamalar gerekse katılımcıların yaşamöyküleri ve deneyimleri üzerinden birlikte sorgulamak; kadın olarak çalışma yaşamında karşılaşılan güçlükler, çözümü için yapılması gerekenler ile yasal düzenlemelere, uluslararası sözleşmelere ve örgütlenme biçimlerine ilişkin farkındalık yaratmak ve bilinç oluşturmak

BİLDİRİ ÖZETLERİ / ABSTRACTS

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 1, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi G. Songül Ercan, DEÜ Edebiyat Fakültesi	Bildiri Sunumları 1	15 Temmuz Şehitler Salonu
		GENDERED SUBJECTIVITY IN CONTEXT: SOCIOCULTURAL CONSTITUTION OF WOMANHOOD IN TURKISH HETEROGLOSSIA Sevda Numanbayraktaroğlu	
		HOW DOES THE GENDER OF THE MANAGER AFFECT THE EMPLOYEE SATISFACTION IN THE BANKING SECTOR IN NORTH CYPRUS? Kelsey Dappa - Feyza Bhatti	
		DISCURSIVE REPRESENTATION OF THE BODY IMAGE IN BRITISH PRESS Zeynep Cihan Koca Helvacı	
		REPORTING RAPE IN NEOLIBERAL TURKEY: TRANSFORMATION OF THE TURKISH PRESS COVERAGE OF SEXUAL VIOLENCE SINCE 1997 Sevda Numanbayraktaroğlu, Özlem Şahin, Yağmur Aksoy, Özlem Karagöz, Ecehan Findık ve Cemre Dilan Uluyürek	
		TECHNOFEMINISM AND GENDER BIAS IN TECHNOLOGY Elif Irem Koç	
		A SOCIAL-DOMAIN ANALYSIS OF BYSTANDER INTERVENTION AND INTIMATE PARTNER VIOLENCE AGAINST WOMEN IN METROPOLITAN İSTANBUL Melike Acar	

GENDERED SUBJECTIVITY IN CONTEXT: SOCIOCULTURAL CONSTITUTION OF WOMANHOOD IN
TURKISH HETEROGLOSSIA

Sevda Numanbayraktaroğlu¹

¹| İstanbul Medipol Üniversitesi

Aim: In this article, I explore the insights that womanhood in the rapidly changing Turkish society suggests about the mediating role of discourses (as carriers of worldviews and evaluative schemes) in the relationship between the sociohistorical context and the constitution and maintenance of gendered subjectivities. Specifically, I investigate the various ways Turkish women are influenced by and navigate the transformation of the sociohistorical context and the formation of novel discourses of womanhood.

Driven by policies promoting various forms of Westernization, familism and more recently neo-liberalism, Turkey has gone through major political, economic and cultural shifts within the last century. These shifts gave rise to a variety of gendered subjectivities with markedly different moral, ethical, and aesthetic orientations and practices, which are increasingly rigidly demarcated yet clearly mutually-influential. Today a plethora of discourses of womanhood cohabit the Turkish public sphere and a constant tension laden dialog exists among them. This dialogic cohabitation of discourses in the cultural realm forms the basis of the Turkish heteroglossia (Bakhtin 1981).

In this research, I investigate the ways individual subjectivities navigate such heteroglossia and are calibrated to become answerable to alternative ways of being and thinking. To that end, first, I critically discuss some of the predominant contemporary discourses of womanhood in Turkey (i.e., the classic patriarchy, Kemalist ideal, modernism of middle classes, “radical” feminism, and empowered womanhood of political Islam) in relation to the sociohistorical transformation of Turkey. Then, through ethnographic case studies of two groups of women, I analyze the ways Turkish women understand themselves, make sense of their lives, and organize their practices in the midst of this heteroglossia.

Method: My analysis of the relationship between discourses of womanhood and socio-historical context relies on a critical appropriation of literature on social change and gender in Turkey. I supplement this discussion with an ethnographic study of the discourses and practices of two groups of women with different social backgrounds. First group is composed of members who were born and raised in 1930s and enjoyed the opportunities that were provided to them by the new Turkish Republic. The second group of women were born and raised in 1960s in an urban setting and led relatively ‘modern’ lives. I collected the data through ethnographic interviews and participant observation of women’s practices and interactions in the context of reception days.

Results and Discussion: In addition to critical literature review, discourse and content analysis were carried out. The results suggest that:

There exists an elective affinity (Weber, 1905; Bourdieu 1998) between the sociohistorical transformation of the Turkish social context and the discourses of womanhood that populate the public realm;

Evaluative orientations of women with similar social backgrounds share similar conceptions of womanhood as evidenced in their discourses. This finding speaks to the mediating role of discourses in constitution of gendered individual subjectivities.

As the social realm and in relation to it, the available discourses change, individual subjectivities get transformed as well. Women counter the challenges presented by the novel discourses of

womanhood in creative ways that enable the continuation of the conceived unity and value of the self.

Conclusion: The Turkish case reminds us that the outcome of social change is always a rich heteroglossia and that any analysis of gendered subjectivity needs to take this heteroglossia into consideration.

Current Turkish public discourse is vibrant with a multiplicity of mutually influential discourses of womanhood that are in continual dialog. These discourses speak to women from specific social backgrounds, shape how they perceive themselves, and organize their interpersonal relationships and daily practices.

The case of Turkish women also highlights that individuals are not passive recipients in this process of social constitution. Rather they are agents who creatively answer to the challenges provided by alternative discourses promoting markedly different definitions of 'good woman'. Through such process, they refashion self-concepts in socially relevant ways. Along with social change, then, discourses and in relation to it, individual subjectivities get transformed as well.

Keywords: Turkish Women; Discourses of Womanhood; Heteroglossia; Sociohistorical Transformation

HOW DOES THE GENDER OF THE MANAGER AFFECT THE EMPLOYEE SATISFACTION IN THE BANKING SECTOR IN NORTH CYPRUS?

Kelsey Dappa¹, Feyza Bhatti¹

¹| Girne American University

There is a large number of studies indicating that the women's skills set across the spectrum of leadership styles are different than that of men's. The aim of this study is to investigate the impact of leadership style and gender of the managers on the satisfaction level of male and female employees in North Cyprus banking sector. How does the leadership style and the gender of the manager influence the employee satisfaction? Does the employee satisfaction differ for female employees when the manager is male/female? Does the employee satisfaction differ for male employees when the manager is male/female? are the main questions that this research attempts to answer.

The study will utilize the data collected through a cross-sectional survey from the employees of private and public banks in five districts in North Cyprus. The banking sector in North Cyprus consists of an evenly mix population of male and female employees and managers. The self-administered questionnaire was adopted from Avoilio and Bass (1994) to measure the perception of the transformational leadership style of the manager, while Minnesota Satisfaction Questionnaire developed by Weiss, Davis, England and Lofquist (1967) was adopted to measure the level of satisfaction of the employees. The data is being collected since March 2018, and a total number of 400 participants is aimed to be reached by the end of data collection period (August 2018). The results will be analyzed using structural equation modelling SPSS Version 23 and AMOS.

It is expected that the findings of the study will show a significant relationship and a difference between the levels of satisfaction of the employees and the gender of the manager.

Keywords: Leadership and Gender, Employee Satisfaction, Banking Sector, North Cyprus

DISCURSIVE REPRESENTATION OF THE BODY IMAGE IN BRITISH PRESS

Zeynep Cihan Koca Helvacı¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

The Dove Global Beauty and Confidence Report (2016), which interviewed 10,500 females from 13 countries, not only found out the globally alarming trend in body dissatisfaction, weight concerns and eating disorders but also put stress on the role of media in dispersion of appearance anxiety through a bombardment of unrealistic standards of beauty (Thompson & Stice, 2001; Levine & Harrison, 2004). In the light of the previous research (Tiggemann, 2003; Martínez-González et al., 2003; Dohnt & Tiggeman, 2006) which revealed the effect of media in adolescents and adults' understanding of the body ideal, this study seeks out to study the discursive representation of the body issues in British press by drawing upon Framing Theory and Corpus Linguistics. With respect to Framing Theory, journalists get involved in the process of framing while they are transforming disintegrated data like facts, quotations and other story elements into coherent and impressive news stories that are in accordance with their own ideological positioning (Snow et al., 2007; McLeod and Detenber, 1999). As Iyengar (1991) and Scheufele (1999) noted, the ways in which the news media frame events and issues can influence audience members' perceptions. In this study it is hypothesized that the insistent, powerful and market-driven media take advantage of specific news frames to orient their readers to interpret an event or issue about body image in a specific way (see Entman, 1993; Gitlin, 1980; Tuchman, 1978).

With respect to the circulation figures and editorial styles, four British newspapers which are the Daily Mail, the Sun, the Guardian and the Times were selected. Whilst the former two are considered as tabloids or popular press, the latter two are seen as broadsheets or serious press (Richardson, 2007). Texts containing the search terms 'size, body, weight and shape' were collected through the NexisUK database. Only the texts printed between 01.01.2015 and 31.12.2016 were downloaded. The number of words in the newspaper corpus is 2.227.342. As the dataset is huge for an objective and detailed manual analysis with less researcher bias, corpus linguistic software Wordsmith 6.0 (Scott, 2012) is used to analyse the keywords, collocations and concordances. While keywords present the most significant words in a given corpus after a statistical comparison with a larger reference corpus, collocational analysis show the statistical co-occurrence of words (Baker, 2006). Finally, the examination of the concordance lines of the search terms helps seeing the occurrences of a search word in its context. This sort of computer mediated analysis not only enables an overall reading of the corpus but also generates opportunities to make an in-depth examination of the functioning of the search terms within context. Such linguistic data then contributes to the exploration of the news framing of body issues in British press. There are three main research questions : 1. Which topics and arguments were associated with the representation of the body image? 2. What is the general stance towards the framing of the body image? 3. Is there an attitudinal distinction between the broadsheets and tabloids?

Keywords: Body Issues, Media, Framing, Corpus Linguistics, Critical Discourse Analysis

REPORTING RAPE IN NEOLIBERAL TURKEY: TRANSFORMATION OF THE TURKISH PRESS COVERAGE OF
SEXUAL VIOLENCE SINCE 1997

Sevda Numanbayraktaroğlu¹ Özlem Şahin¹, Yağmur Aksoy¹, Özlem Karagöz¹, Ecehan Fındık¹,
Cemre Dilan Uluyürek¹

¹| Department of Psychology İstanbul Medipol University

Aim: This research critically examines the transformation of Turkish press coverage of sexual violence against women in the course of growing hegemony of neoliberal governmentality in Turkey. Neoliberalism's capacity for implementation in novel sociocultural contexts via its heterogeneity, plasticity, and multiplicity as well as its influence on culture and subjectivity are well documented in political, sociological and anthropological literatures. The unfortunate and at times conflict laden marriage of individual responsibility oriented neoliberalism with neo-conservative familism in Turkey speaks to this composite and polymorphous character of neoliberal practice. Discourses generated by this union have been exerting influence over the categories of perception of individuals in Turkey, reshaping how they problematize their lives and constituting anew their self-conceptions, anxieties, and daily social interactions.

Mainstream Turkish media has been a central instrument of creation of this neoliberal reality through management of public discourses. Media outlets, especially those with close ties to the governing AKP, utilized their reach across different segments of Turkish society not only to disseminate neoliberal discourses but also to normalize the neoliberal ideology through news reports, editorials, and other stories. As such, in the course of the social change that has been going on in Turkey, Turkish media not only reflected but also refracted reality imbuing subjectivities with new categories of perception and thought. As gender norms and enforcing family values constitute a central node of the mainstream ideology in Turkey at the moment, this process is most evident in the transformation of the discourses of womanhood. In this research, I explore such transformation in media reports of violence exerted against women.

Method: This research traces the transformation of media reports of rape in the Turkish daily Hürriyet between the years of 1997 and 2017 in order to decipher the influence of neoliberal policies and discourses on reporting and conception of sexual violence against woman. Hürriyet was chosen as it has the longest circulation history of the best-selling top three newspaper in Turkey. Through a critical discourse analysis of Hürriyet's reports on rape cases of the last 20 years, I aim to decipher: 1. the changing structures of power and gender regimes in Turkey as they are reflected in these reports; 2. how discourses that pertain to womanhood, manhood, and 'rape as an act' have changed; 3. the similarities between Turkish discourses of rape and 'rape myths' that the extensive literature on the issue identify. To these ends, I examine the language (e.g., names and synonyms used for women, rapist and the crime), justifications, and authorial styles (point of view adopted towards discourse topic by speaker and communicated through modal structures and evaluative modalizers) used in these reports.

Results and Discussion: All media reports of sexual violence published between the years of 1997 and 2017 were downloaded from Hürriyet's online archive. The data were transferred to QDA Miner program and coded for twentyone characteristics including the gender and age of the assailant(s) and the victim(s), the relationship between those involved, the characteristics of the event (where and when it happened), legal consequences, and length of the report.

Discourse analysis is in progress.

Conclusion: In progress.

Keywords: Rape; Media Reports; Neoliberalism; Discourse

TECHNOFEMINISM AND GENDER BIAS IN TECHNOLOGY

Elif İrem Koç¹

¹| Ege University

Digital media is the stronghold of the modern women's movement around the globe. Thanks to the advancements in technology, many individuals today can access the Internet via mobile phones, computers, tablets, even refrigerators. According to the data from 2018, four billion people, which is more than half of the world's population, have Internet Access. Additionally, more than three billion people also use social media. Nearly half of the internet users in the developed world are women. However, just like the majority of the products in our civilization, the digital environment is not free from the ideologies and biases of those who create it, and of those who use it.

Although, at the first glance, the Internet seems to be a free and anonymous platform that is above social prejudices, a large part of the information technology which dominate the world we live in today is still produced by White people, namely, the white men, who build on the foundations of a sexist, racist, and hierarchical world history. One of the best examples of for that phenomenon is the Google Translate, an artificial intelligence for machine translation, which constantly improves its database by collecting information through machine learning. Google's AI learns to read our world from gendered and sexist data, therefore, it translates doctors as male and nurses as female. Similarly, while the cooks are almost always female, the engineers are often male.

Technofeminism, first used by Judy Wajcman, professor of sociology at the London School of Economics and Political Science, is a broad concept that covers the entire range of women's issues in technology, from the sexist hiring policies of technology companies to male-oriented products that ignore the needs of female users, sexist machine learning algorithms, and sex robots. In this context, technofeminism invites women to reconstruct their relationship with technology, without imitating, but even transforming the relationship between men and technology.

Technology today is not just another industry or a cutting-edge toy. Technology is the modern means of production. The relationship between men and technology today is similar to that between the patriarchy and the means of production when humans first invented the concept of private property. Technology does not only create gender discrimination but also class discrimination. The duty of technofeminist women is to reconstruct the relationship between these "machines of domination" and themselves, creating a more and inclusive technological world where there are not any oppressors or the oppressed. This is the only way to rebuild societies without discrimination and hierarchy, which dictated that the man produces, and the woman uses.

This paper will examine how gender discrimination in technology influences and even shapes our lives by examining the sexist practices in technology, both on-screen and behind the screen, within a technofeminist framework using the qualitative and statistical data collection methods. It will list all the ways in which the modern technology acts as a tool for hardwiring sexism and gender bias into the future. Finally, it will discuss the possibility and ways of creating completely impartial and unbiased technologies in the future.

Keywords: Feminism, Technofeminism, Technology, Gender Bias, Digital Feminism

A SOCIAL-DOMAIN ANALYSIS OF BYSTANDER INTERVENTION AND INTIMATE PARTNER VIOLENCE
AGAINST WOMEN IN METROPOLITAN ISTANBUL

Melike Acar¹

¹| MEF University Faculty of Education Department of Psychological Counseling and Guidance

The present study examines college students' (N=60, $M_{age}= 20.69$, $SD =1.5$) and middle-aged married adults' (N= 60, $M_{age}= 39.4$, $SD = 9.9$) judgments on intimate partner violence (IPV) against women and bystander intervention to stop violence in metropolitan İstanbul, Turkey. It aims to investigate whether there are any gender differences and age-related changes in participants' judgments about the permissibility of the IPV against women, the permissibility of bystander intervention to stop violence and the role of bystander's gender in different hypothetical stories. Participants' judgments and justifications will be analyzed based on Social-Cognitive Domain Theory. Results will be discussed in relation to other research findings from the social and moral reasoning framework about gender inequalities and interpersonal relationships in non-Western cultures (Conry-Murray, 2008; Neff, 2001; Wainryb & Turiel, 1994).

Keywords: Development of Social and Moral Reasoning, Intimate Partner Violence, Bystander Intervention.

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN’S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 2, KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Özlem Mıman, DEÜ Tıp Fakültesi	Bildiri Sunumları 2 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Mavi Salon
		AKADEMİK ÇALIŞMA YAŞAMINDA AYRIMCI BİR UYGULAMA: GEBELİK, PROJE BURSİYERLİĞİNİN SONA ERDİRİLMESİ İÇİN GEÇERLİ BİR NEDEN MİDİR? Özlem Mıman - Cemal Hüseyin Güvercin - Sema Özcan	
		KADINLARIN YOKSULLUĞU: “SEFA ERKEĞİN, CEFA KADININ” Melek Eryentü Gürel	
		FEMİNİZM VE ANTİFEMİNİZM ALGISI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE FPS ÖLÇEĞİ İLE BİR ÇALIŞMA Nigar Degirmenci - Ferda Esin Gülel	
		KADIN ÖĞRENCİLERİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ Ayşin Şişman - Tuna Uslu - Nazlı Badak - Deniz Kıyak	
		TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ Hülya Leblebicioğlu - Leyla Khorshid	

AKADEMİK ÇALIŞMA YAŞAMINDA AYRIMCI BİR UYGULAMA: GEBELİK, PROJE BURSİYERLİĞİNİN SONA
ERDİRİLMESİ İÇİN GEÇERLİ BİR NEDEN MİDİR?

Özlem Miman¹, Cemal Hüseyin Güvercin², Sema Özcan³

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji AD

²| Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp tarihi ve Etik AD

³| Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD

Amaç: Çalışma yaşamındaki kadın, biyolojik özelliği nedeniyle pek çok sorunla karşılaşmaktadır. Doğurganlığa ve gebeliğe yönelik sorunlar bunların başında gelmektedir. İşveren açısından gebe çalışan, evrensel ve yasal düzenlemelerle sahip olduğu doğum öncesi ve sonrası ücretli izin hakları nedeniyle bir maliyet unsuru/gider olarak düşünülmekte, üretim faaliyetlerini olumsuz etkileyeceği de hesaba katılarak istenmemektedir. Fizyolojik sürecin salt kendisi başlı başına, kadın işgücüne talebi olumsuz etkilemekte ve talebin sınırlı kalmasına yol açmaktadır. Bu sorun, akademik ortamdaki kadın çalışanlar için de geçerlidir. Bu çalışma ile, akademik ortamda gebe çalışana karşı sergilenen bir yaklaşımın kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Yöntem: Değerlendirme gerçek bir olaydan uyarlanan kurgusal bir olgu üzerinden yapılmaktadır. Örnek olay: Bir kadın doktora öğrencisi, hibe/teşvik destekli 36 ay süreli bir projede bursiyer olarak çalıştırılmaktadır. Proje devam ederken, gelişme raporlarından birisinde yürütücü tarafından proje ekibinde değişikliğe gidildiği ve kadın bursiyerin sağlık sorunu (gebelik ve doğum) gerekçe gösterilerek pozisyonundan alındığı, projeden çıkarılarak yerine bir başkasının getirildiği bildirilmiştir.

Tartışma: Gebelik süresince kadının bedeninde fetüsün gereksinimlerini karşılamak ve anneyi doğuma hazırlamak üzere bazı değişiklikler gerçekleşir. Gebelik, doğum ve doğum sonrası süreçler fizyolojik nitelikte olmakla birlikte sağlık hizmeti ve sosyal destek gereksinimlerinin arttığı dönemlerdir. Dolayısıyla iş sözleşmelerinde de yer alır ve çalışma koşullarının yeniden düzenlenmesini gerektiren bir duruma karşılık gelirler. Kadın çalışanın gebeliğinin çalışma ortamına etkisi, tıbbi muayeneye gitme izni verilmesi, daha hafif bir işte çalıştırılması ve doğumdan önceki sekiz haftalık dönemde izin hakkı şeklinde sıralanabilir. Doğum sonrası döneminin çalışma ortamlarına etkisi ise doğumdan sonraki sekiz hafta doğum izni, işe başladığında 1 yıl süreyle süt izni ve ücretsiz izin olarak sıralanabilir. 4857 sayılı İş kanunu, 5. maddesi – (Ek: 6/2/2014-6518/57 md.) "İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça, bir işçiye, iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde, cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı farklı işlem yapamaz." hükmünü içermektedir. Söz konusu kanun uyarınca, işe almada cinsiyet veya gebelik nedenleriyle ayırım yapılamayacağı, iş süresince de ücret ve çalışma koşullarında ayırım yapılamayacağı açıkça ifade edilmektedir. Aynı kanunun 18. madde III. bendinde, iş güvencesine atıflar yapılmakta ve fesih için geçerli sebep oluşturmayacak durumlar arasında "ırk, renk, cinsiyet, medeni hal, aile yükümlülükleri, gebelik, doğum, din, siyasi görüş ve benzeri nedenler" sayılmaktadır. Ek olarak, 92/85/EEC sayılı yönerge uyarınca da kadın işçiler, gebelik döneminin başından analık izninin sonuna kadar istisnai haller dışında işten çıkarılamazlar. Akademik ortamda hibe/teşvik destekli projelerde görevli bursiyerler, projede görev aldığı süre ile sınırlı da olsa, sağlık sigorta kapsamına girmektedir. Bildirimize konu örnekte gebe olan kadın bursiyerin, kanunlarımızda "salt gebelik ve doğum nedeniyle işten çıkarılmalar kesinlikle geçerli bir fesih nedeni arzetmez" denilmesine karşın pozisyonunun düşürülmesi söz konusudur. Dolayısıyla bursiyer için belirtilen karar, geçersiz sebeple sigortalılık hakkından mahrum bırakılmasına da yol açmıştır. Bu durum, anne ve bebek sağlığı dolayısıyla hayatı üzerine risk oluşturacağı gibi eşitlik ilkesine de aykırı bir tutumdur.

Örnek olayda uygun olan, projedeki görevlendirmenin devam etmesi, zamanlama uygun ise durumunun "analık izni hali" olarak değerlendirilmesi ve izin sonrasında kişinin aynı pozisyona yerleştirilmesidir. Projedeki görevinin sona ermesi ile eğitim ve deneyim mağduriyeti de doğurmaktadır. Gerekli olmasına karşın pozisyon değişikliği için ayrıntılı ve geçerli bir açıklama belirtilmediği gibi, pozisyondan feragat etme gibi bir durumdan söz edilmemektedir. YÖK'ün 2017-2018 akademik yılına ait verisi de akademik dünyada kadınların bulabildiği yer açısından dikkat çekicidir. Söz konusu dönemde farklı eğitim ve öğretim alanlarında toplam 330394 (%60) erkek öğrenci varken, kadın öğrencilerin sayısının 219379 (%40) olduğu belirtilmektedir. Kadın öğrenci sayısının daha düşük olmasının elbette pek çok nedeni olabilir. Ancak, lisansüstü eğitimde kadınların yer bulabilmesinde olgumuzdakine benzer mağduriyetlerin de etkileri olabileceği açıktır ve yakından araştırılması gerekmektedir.

Sonuç: Akademik dünyada, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayabilmek için bireylerin cinsiyeti nedeniyle ayrımcılığa uğramaması, haklar ve fırsatlar açısından eşit koşullara sahip olması savunulmalıdır. Projede görevli bireylerin mağduriyetlerinin önlenmesi için iş paketlerindeki sorumluluk alanlarında değişikliğe gidilmesi, "askı süresi" gibi önlemler alınması düşünülebilir. Yeniden pozisyonuna döndürülme ile bireye eğitim ve deneyimini sürdürebilme fırsatı da sunulmuş olacaktır. Kadın haklarına yönelik tüm mücadele ve kazanımlara karşın örneğimizde olduğu gibi, akademik dünyada da gebelik ve doğum nedeniyle işten çıkarmalara/pozisyon değişikliklerine rastlanmaktadır. Benzer konularda sosyal koruma amacıyla çıkarılan iş kanununa uygun davranılmasını sağlama noktasında farkındalık yaratılması çok önemlidir. Böylece öğrencilerin projelerde bursiyer olarak yer almasında olduğu gibi hizmet alımlarında çalışan kişilerin yetkili kurumlarca sosyal koruma kapsamına alınabilmesi daha yaygın olarak sağlanabilecektir. Etkili denetim mekanizmalarının gelişmesi de ancak farkındalık ve içselleştirme ile mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Akademi, Proje, Bursiyer, Gebelik, Doğum izni, İşten çıkarma

KADINLARIN YOKSULLUĞU: “SEFA ERKEĞİN, CEFA KADININ”

Melek Eryentü Gürel

Kadın yoksulluğu çok boyutlu bir sorundur. Kadınlar yoksulluğu farklı biçimlerde, farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda yaşamaktadırlar. Kadınlar, yoksul gruplar içerisinde yer alan en önemli grup olarak yoksulluğun bedelini de en ağır şekilde ödemektedirler. Bu sebeple kadın yoksulluğu söylemi ilk kez 1978 yılında Diane Pearce tarafından kullanılmıştır. Pearce'ye göre yoksulluk cinsiyet açısından fark yaratmaktadır. Kadın yoksulluğunun önemli bir sorun olduğu konusu ise ilk defa 1995'te Pekin'de toplanan 4. Dünya Kadın Konferansı'yla kabul edilmiştir. Bu konferansta hükümetler kadın yoksulluğunun erkeklerle kıyaslanamayacak ölçüde hızla arttığını kabul ederek kadın yoksulluğuyla mücadelede birtakım stratejiler belirlemişlerdir. Böylece 'yoksulluğun kadınlaşması' kavramı da ortaya çıkmıştır. Bu kavram, yoksulluğun artmasıyla orantılı olarak kadınların daha fazla yoksullaşması, kadınların yoksul kalma riskinin daha fazla olması ve araştırmalarda yoksulluğun kadınlar tarafından nasıl yaşandığına daha çok vurgu yapılması biçiminde, yani “görünmezlik”, “toplumsal cinsiyet dengesi” ve “yoksulluğun yeniden kavramsallaştırılması” olarak ele alınmıştır. Genel olarak toplumda cinsiyetler arasında var olan yapısal eşitsizlikler kadının yoksulluğu deneyimleme ve yaşama biçimlerini farklılaştırmıştır. Kadın yoksulluğunun deneyimleme ve yaşama biçimlerini farklılaştıran nedenler arasında ise kadının iş gücüne katılımı, eğitim fırsatlarından yararlanamama, sağlık hizmetlerine erişememe, sosyal güvenlik hizmetlerinin dışında kalma, karar alma mekanizmalarında yer alamaması bulunmaktadır. Tüm bunların yanı sıra yoksulluğun artık geçici, işsizliğe bağlı, istisnai olmayan, tersine kuşaklar arasında aktarılan, hem kalıcı hem de yapısal bir gerçeklik olduğu ve ekonomik büyüme ile istihdam artışını sağlama gibi çözümlerin yoksulluğu hafifletmekte etkili olmadığı belirtilmektedir. Bu sebeple yoksulluğu anlama ve çözüm üretme sürecinde farklı ölçütler ele alınmaktadır. Bunlardan biriside yoksulluğun toplumsal cinsiyet açısından ele alınmasıdır. Bu sebeple çalışmanın amacı, kadınların yoksulluk sürecini nasıl yaşadıklarını, yoksullukla nasıl mücadele ettiklerini ve yoksulluğa karşı hangi stratejileri geliştirdiklerini araştırırken, gelir ve tüketimin yanı sıra maddi olmayan kaynakları ve olanakları da ele almaktır. Bu süreçte kadın yoksulluğunu anlamak için hanenin içine girmek, hane içindeki ilişkileri özellikle güç ilişkilerine bakmak gerekmektedir. Yani kadın yoksulluğunu anlamak için eğitim, sağlık, finansal kaynaklara ulaşma, boş zamana sahip olma, hane içi geliri harcama ve kontrol etme ve tüketimde cinsler arası yaşanan farklılaşma gibi faktörler ele alınmalıdır. Bu amaçla çalışmada, Erzincan'da düşük gelir grubunda yaşayan 20 kadın ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca görüşülen kadınların evleri ve çevreleriyle ilgili gözlemlere dayanarak da bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Hedef kitlemiz, alt gelir grubunda yer alan hanelerdeki kadınlar olduğu için görüşme yapılan kadınlar alt gelir gruplarının daha yüksek oranda yaşadığı mahallelerden seçilmiştir. Böylece kadınların yaşadıkları yoksulluk süreçleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu noktada görüşmeler sonucunda elde edilen bilgilere göre ailenin geliri arttıkça erkeğin geliri daha fazla kontrol ettiği ya da yönettiği ancak gelirin azalması durumunda bu kontrolün özellikle temel ihtiyaçları karşılama yönündeki sorumluluğun kadına devredildiği görülmüştür. Ayrıca yapılan analizler sonucunda yoksulluğun her iki cinside etkilemekle birlikte yoksul ailelerde kadınların daha çok ve daha uzun çalıştığı, haneyi geçindirenin kadın olduğu ailelerde gelir elde etme olanaklarının sınırlandığı, kadın ve erkek arasında var olan toplumsal eşitsizliklerin kadının yoksulluğu daha sarsıcı bir biçimde yaşadığını ortaya çıkarmıştır. Yoksulluk kadınları ve erkekleri farklı şekillerde etkileyen bir mağduriyet durumudur. Yoksulluğun hane içi ilişkilerde en çok kadını etkilediği ve yoksulluğun getirmiş olduğu olumsuz koşullarda, kadınların görünmeyen bir alanda mücadele ettiği yine araştırma sonuçları arasında bulunmaktadır. Sonuç olarak kadın yoksulluğunu önlemek için uygulanacak her politika toplumsal cinsiyet dikkate alınarak, eşitsiz güç ilişkilerinin değiştirilmesi ve eşitlenmesi üzerinden yeniden yapılandırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Yoksulluk

FEMİNİZM VE ANTİFEMİNİZM ALGISI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE FPS ÖLÇEĞİ İLE BİR ÇALIŞMA

Nigar Degirmenci , Ferda Esin Gülel

Pamukkale Üniversitesi

Feminizm olgusu temelde kadınların ve erkeklerin eşitliğinden yola çıkarak eşitsizlik durumundan kaynaklanmış ezilmiş çıkarlarını koruyan siyasal bir hareket olup yönetsel farklılıklardan kaynaklanan farklı fraksiyonlarının varlığı onu bir noktada anlaşılması güç hale getirmektedir. Dahası neomuhafazakar dünyanın medya ve diğer ideolojik araçlar vasıtasıyla (Minic, 2016) kadınların kazanımlarını teker teker kaybettiği bir atmosferde artık feminizm gittikçe sadece anlaşılmaz değil aynı zamanda korkulası ve hatta suçlanası bir olgu haline gelmiştir. Geçmişten bu güne kadınlar için kaba kuvvet zaten bir şeytanlaştırma aracı olarak görülürken (Cockburn, 2009) alternatif hak mücadelesi yollarının da ataerkil önlemlerle kapalı tutulduğuna tanık oluruz. Daha da ötesi, feminizmin bizzat kendisi eleştirel (Stanley & Wise, 1996) (Harding, 1996) bir yapıya sahip olduğu sürece var olabildiği için, -özellikle eleştirel demokratik kültüre sahip olmayan toplumlarda daha yoğunlukla görülür bir şekilde- etkisini azaltmak amacıyla alayla karşılaşır.(Perrot, 2015)

Bu bağlamda 1998 yılında Nancy M. Henley ve çalışma arkadaşları (Henley, Meng, O'Brien, McCarthy, & Sockloskie, 1998) tarafından geliştirilen Feminist Perspektif Ölçeği (The Feminist Perspectives Scale, bundan sonra FPS olarak anılacaktır) temelde Feminizme yönelik şu altı farklı perspektifi araştırmaya odaklanmıştır: Muhafazakârlık, liberal feminizm, radikal feminizm, sosyalist feminizm, kültürel feminizm, WOC- Women of Color (Beyaz olmayan kadınlar için Feminizm). Çakır(2016)'ın da belirttiği gibi Feminizmde çeşitli yaklaşımlar ve teoriler olsa da, her yaklaşım, kadınlara uygulanan baskıyı tanımlamaya, nedenlerini ve sonuçlarını açıklamaya ve kadınların özgürleşmesi için stratejiler, politikalar sunmaya çalışır (Çakır, 2016). Bu çalışmada ise FPS ölçeğinin, Türkiye'deki üniversite öğrencileri tarafından feminist/antifeminist eğilimlerin ve algılarının ölçülmesini sağlayacak şekilde uyumlulaştırılarak geliştirilmesi amaçlanmıştır. Üniversite öğrencilerinin feminizm türlerinin dışında yalın bir "feminist/feminizm" olgularına dair algıları da ölçülmek amacıyla FSP ölçeğinden esinlenerek yeni ölçekler de geliştirilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın uygulaması Pamukkale Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinden cinsiyete göre tabakalı rastlantısal örneklem yoluyla 51 kadın 50 erkek öğrenci seçilerek gerçekleştirilmiştir. Bu öğrencilere anketleri bir kadın ve bir erkek araştırmacı uygulaması suretiyle araştırmacının cinsiyetinin etkisi de kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun pratikte feminist eğilimler barındırmasına karşın feminizme karşı ön yargılı olduğu görülmüştür. Öte yandan öğrencilerin zihinlerinin örtük çağrışımları devletin ideolojik aygıtları aracılığıyla (Althusser, 2017) çoğu kez farkında bile olmadığı antifeminist eğilimler üretirken bu eğilimler denekleri feminizme karşı ön yargılı hale getirdiği, bilinç düzeyinde ise tutarsız cevaplara yönelttiği görülmüştür. Araştırmanın istatistiksel sonuçlarının değerlendirilmesi sonucunda Radikal Feminizm gibi ileri feminist yargıların bulunduğu ölçeklerin kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmediği görülmüştür. Buradaki problem, toplumun genel olarak feminist eğilimlere göreceli olarak kapılarını geç açmış olması ve bunların kadın öğrenciler için bile kabul edilebilir seviyede içselleştirilememiş olmasıdır. Benzer şekilde Siyasal Haklar için geliştirilen ölçekte de istatistiksel açıdan değerlendirildiğinde kadın ve erkek arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Çünkü yukarıda bahsi geçen feminizmin göreceli kabulü, siyasal haklar konusunda -çoğunlukla- bir görüş ayrılığı içermemektedir.

Cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık çıkmaması, feminizm konusunda daha yeni yeni bilinçlenen bir toplum olarak feminizmin radikal bir versiyonunda erkek ve kadınlar arasında benzer bir antifeminist duruş ortaya konması bu anlamda normal karşılanmalıdır. Ölçekleri deneklere uygulayan

anketörlerin cinsiyetlerine göre bir değerlendirme yapıldığında bazı ölçeklerde anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Örneğin Cinsiyet Rollerini Ölçeği; Feminizm Algısı Ölçeği; Beden Ölçeğini cevaplayan kadın denekler, kadın anketörlere verdikleri cevaplarında daha feminist eğilimler taşıırken erkek anketörlere (tam da Feminizm'in karşı çıktığı (Arat, 2017)) içselleştirilmiş ataerkil değerlerle cevap verdikleri görülmüştür. Son olarak kadın deneklerdeki grup kimliği ile bağlantılı olarak Buschman ve diğerlerinin (Buschman & Lenart, 1996) yaptığı araştırmada "precarious feminist" olarak tanımladığı temkinli feminist eğilimlerini genel olarak görmek mümkündür.

Henley ve diğerlerince (Henley, Meng, O'Brien, McCarthy, & Sockloskie, 1998) geliştirilen FPS ölçeğini, Türkiye'deki üniversite öğrencileri tarafından Feminist ve antifeminist eğilimlerin ve algılarının ölçülmesini sağlayacak şekilde uyumlulaştırılarak geliştirilmesinin amaçlandığı bu çalışmanın bir sonraki aşamasında daha kapsamlı bir uygulama ile üniversite bölümleri arasındaki farklılıklar ve coğrafi farklılıkları da kontrol altına alacak şekilde sonuçlar elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Antifeminizm, FPS, Feminizm Türleri; Feminist Algı

KADIN ÖĞRENCİLERİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER: İSTANBUL GEDİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Ayşin Şişman¹ , Tuna Uslu¹ , Nazlı Badak¹ , Deniz Kıyak¹

¹ | İstanbul Gedik Üniversitesi Kadın Girişimciliği Uygulama ve Araştırma Merkezi

Ekonomik büyüme ve kalkınmanın temel aktörünün girişimciler olarak önem kazandığı günümüzde en önemli potansiyel üniversite öğrencileri olarak görülmektedir. Bu potansiyel, rekabet edebilme, yenilik yaratabilme ve dünya piyasalarına hâkim olabilme adına değer taşımaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan bütün ülkeler, altyapılarını ve ekonomilerini bu çerçevede gözden geçirmekte ve yeni yetişen neslin işe başvuran değil iş yaratan bir donanıma sahip olmasını planlamaktadır. Bu bağlamda bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, toplumların yapısını hızla değiştirmekte bireylerin ekonomik gücü giderek önem kazanmaktadır.

Araştırmanın konusu; İstanbul Gedik Üniversitesi özelinde yaklaşık 150 kadın öğrencinin girişimcilik eğilimlerinin çeşitli yönleri ile ele alınması ve etkileyen faktörlerin tespit edilmesidir. Kariyer planlaması yapılan bu süreçte mevcut lisans bölümlerinde 3. ve 4. sınıflar ve ön lisans programlarında son sınıfta bulunan öğrencilerin, aile, doğum yeri, cinsiyet, kardeş sayısı, anne-babanın mesleği, eğitim ve gelir düzeyleri gibi çeşitli parametrelerin ne derecede kararlarını etkilediğinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca Türkiye'nin "kadın girişimciliği" konusunda kat ettiği mesafenin gelecek yıllardaki durumunu görmek adına kadın öğrencilerin durumları da değerlendirilecektir.

Toplumsal yaşamda ve iş yaşamında belli baskı ve ayrımcılıklara maruz kalan kadın öğrenciler, aldıkları eğitim ile bilinçlenecekler ve kendilerine duydukları güven artacaktır. Çalışmanın amacı üniversitelerde öğrenim gören kadın öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu bağlamda alınan girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi varsayılan davranış kontrolü, kişisel norm ve davranışa yönelik tutum unsurları olmak üzere üç boyutlu olarak araştırılmıştır.

Sonuç olarak; Türkiye'de sürdürülen girişimciliği teşvik çalışmalarının üçüncü on yılında gençlerdeki ve özellikle kadınlardaki girişimcilik ve kendi işini kurma algısı, kariyer planlamasındaki yeri ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik Eğilimi, Üniversite, Sürdürülebilirlik, Kadın Girişimciliği, Eğitim

TÜRKİYE'DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ İLE İLGİLİ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Hülya Leblebicioğlu¹ , Leyla Khorshid¹

¹| Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Giriş: Girişimcilik; köklere hayallere dayanan ve değerlerle sonuçlanan bir süreçtir. Diğer bir deyişle hayalleri gerçeğe dönüştürmektir. Kadın girişimciliği, kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlenmesini sağlamak amacıyla hareket eden, kadınların da girişimcilik yapabileceği onların da bu rolü üstlenebileceği ile ilgili görüşü kapsayan girişimcilik çeşididir. Çalışan kadınların oranı eskiye göre daha da artmış olmasına rağmen aynı şeyleri girişimcilik için söylemek mümkün değildir. Ancak bu konudaki destek ve bilincin artması bundan sonra daha çok kadın girişimci görmeyi mümkün kılacaktır. Kadınları girişimciliğe yönlendiren faktörleri hem pozitif hem de negatif, kişisel ve dış koşulların etkili olduğu iten ve çeken faktörler olarak ayırma tabi tutabiliriz. Negatif faktörler kadınları girişimciliğe iterken, pozitif faktörler kadınları girişimciliğe çekmektedir. İten faktörler; ekonomik zorunluluk, yetersiz aile geliri veya ek gelir ihtiyacı, aileden birinin ölümü veya boşanma gibi aile yapısı ve aile içi olaylar, kabul edilemez çalışma koşulları, kadın ve erkek çalışanlar arasındaki ücret farklılığı, gelir eşitsizliği, mesleki ayrımı, cam tavan sendromu (kadınların üst kademe yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyici davranışsal ve örgütsel ön yargılardan kaynaklanan görünmez yapay engeller), terfideki engellemelerin neden olduğu işteki hayal kırıklığı gibi nedenlerdir. Dünyada kadınları girişimciliğe iten en önemli faktörlerden biri gelir elde etme gereksinimidir.

Amaç: Bu çalışma, Türkiye’de kadın girişimciliğine yönelik yapılan tüm kayıtlı tezlerin gözden geçirilmesi ve elde edilen verilerin sistematik biçimde incelenmesi ve sonuçlarına ilişkin önerilerde bulunulması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi veri tabanı kullanılarak yıl sınırlaması olmaksızın bütün tezler taranmıştır. Tarama Türkçe dilinde ve anahtar sözcük olarak “kadın girişimciliği” anahtar kelimesi ve/veya bağlaçları kullanılarak taranmıştır. Tez türü olarak yüksek lisans ve doktora tezleri seçilmiş, izinli olan tezler taranmıştır. Taranan veri tabanında 34 kayıtlı teze ulaşılmıştır. Ulaşılan tezler dahil etme-dışlama kriterlerine göre değerlendirilmiş, kriterlere uymayanlar çalışmaya alınmamış ve geriye kalan 26 tez ayrıntılı olarak incelenmiştir. İncelenen çalışmalarda; kadın girişimciliği ile ilgili yapılan araştırmaların örneklem grubunu kimlerin oluşturduğu ve araştırma konularının neler olduğu gibi sorulara yanıt aranmıştır.

Bulgular: Türkiye’de ulusal tez merkezine kayıtlı olan tezlerin ilk olarak 1996 yılında yapıldığı; çalışmaların daha çok 2011 ve 2017 yılları arasında yoğunlaştığı görülmüştür. Tezlerin onu İşletme, üçü İktisat, üçü Tarım Ekonomisi, ikisi Sosyoloji, ikisi Şehir ve Bölge Planlama, biri Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi, biri Ekonomi, biri Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Programı, biri Ortadoğu Ekonomi Politikası, biri Çalışma Ekonomisi ve Sosyal Siyaset, biri Antropoloji alanında yapılmıştır. Çalışmalardan ikisi doktora tezi 24’ü yüksek lisans tezi kapsamındadır. Çalışmaların tamamı nitel özelliktedir. Çalışmaların genel amacının kadın girişimciliğinin bölgelere ve il örneklerine göre profilini belirlemek, kırsal kadın girişimciliği sorunlarını ele almak, destek politikalarını ortaya koymak, Türkiye’nin ekonomik koşullarında “girişimciliğin” kadınlar için zengin bir istihdam potansiyeli yaratıp yaratmayacağı konusunu kadın bakış açısı ile sergilemek, girişimci kadınların toplumda kendilerini nasıl konumlandıkları ve kadınlık rollerine nasıl baktıkları anlamak vb. sıralanabilir. Bu çalışma konu alanlarının multidisipliner olması bakımından kadın girişimciliğine zengin bir bakış açısı oluşturmaktadır. Değerlendirme kapsamına alınan tüm tezlerin örneklemi kadın girişimciler oluşturmaktadır. Çalışmalardan elde edilen genel bulgulara baktığımızda kadın girişimcilerin işletmeyi kurma aşamasında sermaye temini sorunu ile karşılaştıkları, eğitim seviyesinin düşük olması nedeniyle girişimciliğe cesaret edemedikleri, toplumda onlara atfedilen rollerin fazla olması, ailenin,

evlilik ve ailevi yükümlülüklerin (yaşlı bakım, vs.) tamamının çatışma yarattığı, kadınların işgücüne katılım, istihdam ve işsizlik oranları dünya geneli ve çeşitli bölgeler ile kıyaslandığında, Türkiye’nin kadın işgücüne katılımı, istihdamı ve işsizliği açısından kötü bir noktada olduğu belirtilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma sonucunda Türkiye’de kadın girişimciliğini içeren tezlerin 1996-2017 yılları arasında, sınırlı sayıda, kadın girişimcilerde, daha çok nitel özellikte ve işletme alanında yapıldığı gösterilmiştir. Günümüzde artması beklenen kadın girişimciliğinin Türk toplumundaki boyutunun, nedenlerinin ve önlenmesine yönelik multidisipliner ve multisektörel çalışmaların ve tezlerin artırılması, sivil toplum kuruluşları ile işbirliğinin artırılması ve bu çalışmalara maddi ve manevi destek sağlanması, sermaye temini ile ilgili devlet politikalarının geliştirilmesi, vergi muafiyeti, düşük faizli kredi imkânları girişimcilerin ve dolayısıyla ülke ekonomisinin önünü açacak imkanlardır. İş piyasasının içinde bulunan cinsiyetçi mekanizmaları kadınlar lehine dönüştürebilmek, ancak kadınların bu alandaki “bilinçli” ve örgütlü taleplerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşı mücadele eden “politik bilinçle” birleşmesi ölçüsünde olanaklı olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Girişimciliği, Kadın, Girişimci, Tez

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 3, KADIN VE PSİKOLOJİ, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bahar BARAN, DEÜ Eğitim Fakültesi	Bildiri Sunumları 3 - Kadın ve Psikoloji	Bordo Salon
		GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (GYDEÖ) TÜRKÇE FORMU'NUN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ Ali Serdar Sağkal - Yalçın Özdemir	
		GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK VE ERGENLER İÇİN PSİKOLOJİK SONUÇLARI: ZİHİNSEL DAYANIKLILIĞIN ARACILIK ROLÜ Ali Serdar Sağkal - Yalçın Özdemir	
		TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ (GENDER RELATIONS SCALE - GRS) TÜRKÇE FORMUNUN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ Saliha Özpınar - Gönül Dinç Horasan	
		"CİNSEL TACİZ VE SALDIRIYA YÖNELİK TUTUM" ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ANALİZLERİ Bahar Baran, Songül Ercan, Esin Firuzan, Özlem Belkis, Erol Esen, Yağmur Soylu, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Barışcan Öztürk, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergönen, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez	
		CİNSEL TACİZ VE SALDIRI BİLGİ TESTİNİN GELİŞTİRİLMESİ Erol Esen, Yağmur Soylu, Esin Firuzan, Özlem Belkis, Bahar Baran, Songül Ercan, Barışcan Öztürk, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergönen, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez	

GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (GYDEÖ) TÜRKÇE FORMU'NUN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ

Ali Serdar Sağkal¹, Yalçın Özdemir¹

¹ | Adnan Menderes Üniversitesi

Amaç: Ebeveynlerin çocuklarının güçlü yanlarını ne düzeyde bildikleri ve bu güçlü yanları çocuklarının kullanabilmeleri için ne kadar desteklediklerini ölçmek ve güçlü yanlara dayalı ebeveynliğin çocukların gelişimini nasıl etkilediğini ortaya çıkarmak için alanyazında geçerli ve güvenilir ölçme araçlarına gereksinim duyulmaktadır. Bu amaçla, bu çalışmada Jach, Sun, Loton, Chin ve Waters (2018) tarafından geliştirilen Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği (Strength-Based Parenting Scale) Türkçe'ye uyarlanmış ve psikometrik özellikleri incelenmiştir. Toplam 14 maddeyi içeren Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Bilgi ve Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Kullanım olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri, yedili Likert derecelendirme anahtarı (1 = *Kesinlikle katılmıyorum*, 7 = *Kesinlikle katılıyorum*) üzerinde yanıtlanmaktadır. Orijinal çalışmada, ölçeğin güvenirlik katsayısı her iki alt boyutta da .95 olarak belirlenmiştir.

Yöntem: Bu çalışmada, Aydın ili Efeler ilçesinde bulunan ortaokul ve liselerde 6-12. sınıflarda eğitimine devam eden 11-18 yaş aralığında ($Ort_{yaş} = 14.27$, $ss = 1.85$) toplam 358 katılımcı (168 kız, %46.9; 190 erkek, %53.1) yer almıştır. Araştırmada elde edilen veri setine dayanarak, ölçme aracının geçerlik (yapı geçerliği ve ölçüt-bağıntılı geçerlik) ve güvenirlik analizleri (Cronbach alfa ve test-tekrar test güvenirlik katsayısı) yürütülmüştür. Yapı geçerliği çalışması kapsamında doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir. Ölçüt-bağıntılı geçerlik çalışmasında, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği ile ölçüt ölçme araçları (Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuklarda Umut Ölçeği) arasındaki Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları incelenmiştir. Güvenirlik çalışmasında, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayıları ve 66 öğrencinin katılımıyla 3 hafta arayla test-tekrar test güvenirlik katsayıları hesaplanmıştır.

Bulgular: Analiz öncesi veri tarama işlemleri ve istatistiksel analizler için varsayımsal koşulların sınanmasının ardından asıl analiz işlemlerine geçilmiştir. Birinci düzey iki faktörlü doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin iki faktörlü yapısının hedef örnekleme genel olarak kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine sahip olduğunu göstermiştir [$S-B \chi^2 (76) = 189.70$, $p < .001$, $\chi^2/sd = 2.50$, $RMSEA = .07$, %90 GA[.06, .08], $NFI = .98$, $NNFI = .99$; $CFI = .99$, $GFI = .90$, $AGFI = .86$, $SRMR = .03$]. Faktör yükleri, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Bilgi boyutunda .53 ile .91, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Kullanım boyutunda .65 ile .89 arasında değişmiştir. Ölçeğin iki faktörlü yapısına ilişkin parametre değerlerinin .01 düzey düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Ölçüt-bağıntılı geçerlik çalışmasında, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği'nin alt boyutları ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuklarda Umut Ölçeği arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Güvenirlik analizlerinde, Cronbach alfa katsayısı Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Bilgi ve Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Kullanım alt boyutlarında sırasıyla .92 ve .93 olarak hesaplanmıştır. Ölçme aracının test-tekrar test güvenirlik katsayısı, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Bilgi alt boyutunda .76, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik-Kullanım alt boyutunda .79 olarak belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırma bulguları, Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği'nin Türkçe formunun iki faktörlü yapısının doğrulandığını göstermiştir. Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği alt boyutları ile ölçüt ölçme araçları arasında saptanan anlamlı orta düzey Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları, hedef ölçeğin ölçüt-bağıntılı geçerliğe sahip olduğunu göstermiştir. Analizlerde hesaplanan Cronbach alfa ve test-tekrar test katsayıları ölçeğin yüksek düzeyde güvenirliğe sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır. Mevcut çalışmada elde edilen psikometrik özelliklerin orijinal çalışmada

elde edilen psikometrik özelliklerle genel olarak tutarlılık gösterdiği belirlenmiştir. Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik Ölçeği'nin Türkçe formunun gelecek araştırma ve uygulamalarda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik, Ergenler, Psikometrik Özellikler

GÜÇLÜ YANLARA DAYALI EBEVEYNLİK VE ERGENLER İÇİN PSİKOLOJİK SONUÇLARI: ZİHİNSEL
DAYANIKLILIĞIN ARACILIK ROLÜ

Ali Serdar Sağkal¹ , Yalçın Özdemir¹

¹ | Adnan Menderes Üniversitesi

Amaç: Ebeveynliğin ergenlerin iyi oluşları üzerinde önemli etkilerinin olduğu uzun süredir bilinmektedir. Özellikle, sıcak, duyarlı ve özerklik desteği gibi olumlu ebeveynlik uygulamaları daha yüksek benlik saygısı, daha fazla yaşam doyumu ve iyi oluş ile ilişkilidir (Baumrind, 1991). Son yıllarda, bir dizi araştırma, güçlü yönlerinin farkında olan ve bunların kullanımını teşvik eden ebeveynlere sahip olan çocuk ve ergenlerin psikolojik olarak daha sağlıklı olduğunu göstermektedir (Waters, 2015). Güçlü yanlara dayalı ebeveynlik, bir çocuğun benzersiz kişiliği, yetenekleri ve becerileri hakkında bilgi sahibi olmayı ve çocuğun güçlü olduğu alanlardaki yetenek ve becerilerini kullanmayı cesaretlendirmeyi içeren bir ebeveynlik biçimidir. Jach, Sun, Loton, Chin ve Waters (2018) güçlü yanlara dayalı ebeveynliğin ergenlerde düşük stres düzeyi ve yüksek yaşam doyumu ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu bulgulara dayalı olarak bu çalışmanın amacı, güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin psikolojik sıkıntı ve mutluluk üzerindeki doğrudan etkileri ve güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin psikolojik sıkıntı ve mutluluk üzerinde zihinsel dayanıklılık aracılığı ile oluşan dolaylı etkilerini incelemektir.

Yöntem: Bu çalışmada, tesadüfi çok aşamalı küme örnekleme tekniği kullanılarak, Aydın ilinde bulunan dört liseden toplam 370 (14-18 yaş) katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların %51.6'sı ($n = 191$) kız, %48.4'ü ($n = 179$) ise erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 15.86'dır ($ss = .50$). Güçlü yanlara dayalı ebeveynliği ölçmek için Güçlü Yönler Dayalı Ebeveynlik Ölçeği (GYDEÖ; Jack vd., 2018), ergenlerin zihinsel dayanıklılıklarını ölçmek için Ergenler İçin Zihinsel Dayanıklılık Ölçeği (McGeown, Clair-Thompson ve Putwain, 2018), psikolojik sıkıntı düzeylerini ölçmek için Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği (DASS-21; Lovibond ve Lovibond, 1995) ve öznel mutluluk düzeylerini ölçmek için Öznel Mutluluk Ölçeği (ÖMÖ; Lyubomirsky ve Lepper, 1999) kullanılmıştır. Analiz öncesi veri tarama işlemlerinin ardından, betimsel istatistikler (değişkenler arasındaki korelasyonlar, ortalamalar, standart sapmalar ve güvenilirlikler) hesaplanmıştır. Daha sonra, oluşturulan hipotez modeli test etmek için ölçme modeli ve yapısal model analizlerini içeren iki aşamalı veri analiz prosedürü izlenmiştir (Anderson ve Gerbing, 1988).

Bulgular: Araştırma bulguları, dört faktörlü ölçme modelinin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğunu göstermiştir: $\chi^2 (84) = 239.491$, $p < .001$, $\chi^2 / df = 2.85$, GFI = .92, CFI = .90 ve RMSEA = .07, %90 CI [.06, .08]. Ayrıca, tüm faktör yüklerinin .01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Ardından güçlü yanlara dayalı ebeveynlik, zihinsel sağlık ve psikolojik sıkıntı/mutluluk arasındaki ilişkileri içeren hipotez model test edilmiştir ve sonuçlar yapısal modelin kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğunu ortaya koymuştur: $\chi^2 (85) = 270.195$, $p < .001$, $\chi^2 / df = 3.18$, GFI = .90, CFI = .88 ve RMSEA = .08, %90 CI [.07, .09]. Sonuçlar, güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin psikolojik sıkıntı ve mutluluk üzerinde doğrudan etkilerinin anlamlı olduğunu göstermiştir. Güçlü yönlere dayalı ebeveynlik ergenlerde psikolojik sıkıntı ile olumsuz, mutluluk ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin zihinsel dayanıklılık aracılığı ile ergenlerde psikolojik sıkıntı ve mutluluk üzerinde dolaylı etkisinin olduğu da tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, anne babaların güçlü yanlara dayalı ebeveynlik uygulamalarının artmasıyla ergenlerin psikolojik sıkıntılarının azalma ve mutluluk düzeylerinin artma eğiliminde olduğunu ve ayrıca güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin ergenlerde zihinsel dayanıklılığı güçlendirerek ergenlerin ruh sağlığına önemli katkılar yaptığını ortaya koymuştur. Sonuçlar, güçlü yönlere dayalı ebeveynliğin ergenlerin zihinsel ve psikolojik durumları üzerindeki

etkileri göstermesi açısından önemlidir. Sonuçlar, mevcut olumlu ebeveynlik uygulamalarının yanında, ergenlerde öznel iyi oluşu desteklemek için güçlü yönlerle dayalı ebeveynlik uygulamalarının umut verici bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Güçlü Yanlara Dayalı Ebeveynlik, Zihinsel Dayanıklılık, Psikolojik Sıkıntı, Mutluluk, Ergenler

TOPLUMSAL CİNSİYET İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ (GENDER RELATIONS SCALE - GRS) TÜRKÇE FORMUNUN
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Saliha Özpınar¹, Gönül Dinç Horasan²

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi

²| İzmir Ekonomi Üniversitesi

Giriş-Amaç: Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik tutumların ve nedenlerinin tespit edilmesi önemlidir. Bu nedenle Türkçe literatürde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ölçebilecek araçların çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Çalışmada Toplumsal Cinsiyet ilişkileri Ölçeği (GRS) Etiyopya sürümü, Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Stephenson, R, Bartel, D, Rubardt, M. 2012). Toplumsal Cinsiyet ilişkileri Ölçeği (GRS), Stephenson ve ark. tarafından kadın ve erkek arasındaki yakın ilişkilerinde iktidar ve eşitliğe ilişkin tutumu ölçmeyi amacıyla geliştirilmiş ve Etiyopya ve Kenya'da kadın ve erkek katılımcılara uygulanmıştır. Çalışmada GRS ölçeğinin kadın ve erkekler için kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğunu göstermiştir.

Yöntem: Araştırma geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasıdır. Araştırmada GRS Ölçeğinin Türk diline uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin ortaya konulması için bir alan taraması gerçekleştirilmiştir

Örneklem: Araştırma Manisa kent merkezinde 2014 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yürütülmüştür. Manisa kent merkezi nüfusu 364332 olarak dikkate alındığında(40), toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda olumsuz tutum oranının kadınlarda %20, erkeklerde %40 düzeyinde (her iki cinsiyet için %30) olduğu varsayılmıştır. Yanılma payının yüzde 4, tip 1 hata düzeyinin yüzde 5 ve desen etkisinin 2 olduğu düşünülerek aşağıdaki formül ile ulaşılması gereken en küçük örnek büyüklüğü 1007 olarak hesaplanmıştır. Çalışmada küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Ölçek uyarlama aşamaları: Toplumsal Cinsiyet ölçeklerinin Türk diline uyarlanması aşaması: Bu aşamada standart olarak kullanılan uluslararası yöntemler esas alınarak yapılmıştır.

Ölçek "Eşitlik" ve "İktidar/Güç" olarak adlandırılan 2 alt ölçek ve "katılıyorum" ve "katılmıyorum" şeklinde cevabı belirlenmiş 23 maddeden oluşmaktadır. Ölçek alt alanları ve maddeleri aşağıda yer almaktadır.

Eşitlik Alt Ölçeği (PS)		
GRS 1	ES 1	Erkekler kadınlardan daha fazla cinsel ilişkiye girme ihtiyacı duyar.
GRS 2	ES 2	Seks hakkında konuşulmaz, sadece yapılır.
GRS 3	ES 3	Gebelikten korunmak kadının görevidir.
GRS 4	ES 4	Evde son sözü erkek söylemelidir.
GRS 5	ES 5	Erkekler cinsel ilişki için her zaman hazırdır.
GRS 6	ES 6	Bir kadın ailesini bir arada tutmak için şiddeti hoşgörmelidir.
GRS 7	ES 7	Bir erkek eşi ile ilişkisi iyi olsa bile başka kadınlara ihtiyaç duyar.
GRS 8	ES 8	Bir erkek kendisiyle cinsel ilişkiye girmek istemeyen eşini dövebilir.

GRS 9	ES 9	Bir çift çocuk sahibi olmaya birlikte karar vermelidir.
GRS 10	ES 10	Bebek bezi değiştirmek, çocukları yıkamak ve doyurmak annenin sorumluluğudur.
GRS 11	ES 11	Kadın da erkek gibi prezervatif (kondom/ kılıf/ kaput) kullanmayı önerebilir
GRS 12	ES 12	Erkek eşinin cinsel ilişki sırasında nelerden hoşlandığını bilmelidir.
GRS 13	ES 13	Kadın ve erkek hangi doğum kontrol yöntemini kullanacaklarına birlikte karar vermelidir.
GRS 14	ES 14	Erkek adamın oğlu olur.
GRS 15	ES 15	Erkek ve kadın ev işlerini paylaşmalıdırlar.
GRS 16	ES 16	Cinsel ilişkiyi başlatan kadın olmamalıdır.
İktidar Alt Ölçeği (PS)		
GRS 17	PS 1	İkimizi de ilgilendiren önemli kararlarda eşim/birlikte yaşadığım kişi benden daha fazla söz sahibidir.
GRS 18	PS 2	Ben bu ilişkiye eşimden/birlikte yaşadığım kişiden daha fazla bağılıyım.
GRS 19	PS 3	Bir kadın cinsel ilişki hakkında eşiyile açıkça konuşabilmelidir.
GRS 20	PS 4	Kiminle vakit geçireceğime eşim/birlikte yaşadığım kişi karar verir.
GRS 21	PS 5	Eşim ve ben aynı fikirde olmadığımızda, çoğunlukla onun dediği olur.
GRS 22	PS 6	Aile planlaması/doğum kontrolü konusunu eşimle rahatlıkla tartışırım.
GRS 23	PS 7	Eşimle/birlikte yaşadığım kişi ile cinsel yolla bulaşan hastalıklar konusunda rahatlıkla tartışırım.

İstatistik ve psikometrik çözümleme: Ölçeğin tanımlayıcı özellikleri, güvenilirlik çözümlemesi, geçerlilik çözümlemesi, açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi, birleşim-ayrışım geçerliliği, bilinen gruplar geçerliliği ile değerlendirilmiştir.

Ölçeklerin analizinde SPSS 21.0, Lisrel 9.1 ve MAP istatistik paket programları kullanılmıştır.

Bulgular: Ölçeğin Tanımlayıcı Özellikleri: GRS ölçeği alt boyutlarından Eşitlik alt boyutunda taban ve tavan etkisi kabul edilebilir sınırlarda iken, Güç alt boyutunda bu tavan etkisi %38.9 bulunmuştur.

Güvenilirlik Analizi: Ölçeğin bütün için yapılan analizde Cronbach's alfa değeri 0.723 ile yeterli düzeyde bulunmuştur. Madde silindiğinde elde edilen alfa değeri yalnızca 15.madde için mevcut alfa değerini aşmaktadır. Ayrıca örtüşmeye göre düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu bu maddede negatif yönde ve anlamsızdır. Diğer maddelerde elde edilen alfa değeri ve madde-toplam korelasyonları ölçeğin bütününün uyumunu bozacak düzeyde değildir. Ölçeğin iki ayrı boyutu için ayrı yapılan güvenilirlik analizinde eşitli boyutu için cronbach's alfa değeri 0.643, güç boyutu için ise 0.642 değeri ile sınır değer olan 0.7'ye yakın çıkmıştır.

Geçerlilik Analizi: GRS ölçeği için uygulanan açıklayıcı faktör analizinde öz değer 1 olarak belirlendiğinde 6 faktörlü bir yapının ortaya çıktığı, KMO değerinin 0.769 ile yeterli, Bartlett's

küresellik testinin $p < 0.001$ ile yeterli olduğu görülmektedir. Açıklayıcı faktör analizi sonrasında üretilen 6 boyutlu yapının değişkenliği açıklama yüzdesi 51.1'dir.

Açıklayıcı faktör analizi için üretilecek faktör sayısı iki boyutlu yapıya zorlandığında elde edilen faktör dağılımı tablo 55'de görüldüğü gibidir. Bu iki boyutlu yapının üretilirken elde edilen KMO değeri 0.769, Bartlett's küresellik testi sonucu anlamlılığı $p < 0.000$ 'dır. Üretilen iki boyutlu yapının açıklanan varyans yüzdesi 27.3 olarak belirlenmiştir.

Açıklayıcı faktör analizinden elde edilen 6 boyutlu yapı dikkate alınarak kurgulanan doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen değerler RMSEA için 0,055 ve Standardize RMR için 0.060 ile iyi düzeyde elde edilirken, CFI değerinin 0.892 ile kabul edilebilir değerin biraz altında kaldığı görülmektedir.

Sonuç: GRS, Türk toplumuna uyarlanmış, geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Ölçeğin psikometrik özellikleri uyumlu olup benzer ölçekler ile iyi düzeyde birliktelik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet ilişkileri, Ölçek, Geçerlilik ve Güvenilirlik

“CİNSEL TACİZ VE SALDIRIYA YÖNELİK TUTUM” ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ANALİZLERİ

Bahar Baran, Songül Ercan, Esin Firuzan, Özlem Belkis, Erol Esen, Yağmur Soylu, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Barışcan Öztürk, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergönen, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez

Cinsel taciz, vücut teması bulunmadan yapılan ve rızaya dayalı olmayan, cinsel içerikli rahatsız edici söz, tavır veya diğer davranış biçimlerini içerir. Cinsel saldırı, kişinin vücudu üzerinde gerçekleştirilen, rızaya dayalı olmayan cinsel arzuları tatmine yönelik davranışlarla, kişinin beden dokunulmazlığının ihlal edilmesidir. Cinsel taciz ve saldırıya uğrayan bireyler şok, kontrol kaybı, korku, utanç, kendini suçlama, izolasyon, cinsel yakınlıktan kaygı duyma ve güvensizlik gibi bir çok olumsuz duyguyu yaşamaktadırlar.

Çalışmalar kadın üniversite öğrencilerinin %20-48'inin üniversite eğitimleri boyunca cinsel taciz ve saldırıya maruz kaldığını göstermektedir. Ülkemizde bir çalışmada kadın öğrencilerin %1.2'si tecavüze, %4.5'i sarkıntılığa maruz kaldıklarını belirtmiştir. Türkçe alan yazında bu konuda az sayıda çalışma olmasının yanında cinsel taciz ve saldırıya yönelik tutumları değerlendirecek kapsamlı bir ölçeğe aracı olmadığı görülmüştür.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, üniversite akademik ve idari personeli ve öğrencilerinin cinsel saldırı ve tacize yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirerek, geliştirilen ölçeğin aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yapmaktır. Araştırmanın amacı doğrultusunda üç çalışma yürütülmüştür. İlk çalışmada alan yazın taramasına dayalı olarak madde havuzu oluşturulmuş ve kapsam geçerliği incelenmiştir. İkinci çalışmada geliştirilen ölçeğin aracının yapı geçerliği Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile incelenmiş ve madde toplam puan korelasyonları hesaplanmıştır. Üçüncü çalışmada ise yeni bir örneklemde veri toplanarak geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yürütülmüştür.

İlk çalışmada; cinsel taciz ve saldırıya yönelik tutumları ölçmek için 12 madde araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve ölçeğin kapsam geçerliğini değerlendirmek için uzman değerlendirmesi alınmıştır. Beş uzmandan alınan değerlendirmeler için Davis (1992) tekniği kullanılmıştır. Buna göre her bir madde için kapsam geçerlik indeksi hesaplanmış ve 0.80 değeri ölçüt olarak kabul edilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda 12 madde de 0.80'nin üzerinde olduğu için tüm maddelerin ölçeğe aracı kalmasına karar verilmiştir.

İkinci çalışmada 68 erkek (%45,3) ve 82 kadın (%54,7) olmak üzere 150 kişiden veri toplanmıştır. İlk olarak güvenirlik analizi kapsamında madde toplam puan korelasyonları incelenmiş ve bir maddenin (8. Madde) madde toplam puan korelasyonunun .20'nin altında olması nedeniyle bu madde ölçeğe aracıdan çıkartılmıştır. Ardından ölçeğin aracının yapı geçerliğini incelemek için AFA yapılmıştır. AFA sonucunda faktör yükü .40'ın altında kalan bir madde (6. Madde) ölçeğe aracıdan çıkarıldıktan sonra AFA yinelenmiş ve tek faktörden oluşan varyansın %44.63'ünü açıklayan bir yapı elde edilmiştir. AFA sonucuna göre 10 maddeden oluşan ölçeğe aracıda yer alan her bir madde için Alt %27 ve Üst %27'lik gruplar belirlenerek bağımsız örneklem t-testi ile değerlendirilmiştir. Bağımsız örneklem t testi sonuçları anlamlı farklılık göstermiştir. Son olarak bu örneklemde elde edilen verilerle ölçekteki sorulara verilen cevapların bireylere göre önemliliğini belirlemek için ANOVA toplanabilirlik testi (ANOVA with Tukey's Test for Nonadditivity) yapılmış ve analiz sonucunda ölçümler arasında değişkenlik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle ölçeğin, soruları ölçerken, deneklerin tutumlarını aynı şekilde ölçeğe başarısına sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca ölçeğe aracıda yer alan soruların zorluk derecelerinin birbirine eşit olup olmadığı da Hotelling T² testi ile değerlendirilmiştir.

Yapılan analizi sonucunda her bir sorunun ortalaması birbirinden farklı olduğu yani soruların zorluk dereceleri birbirlerinden farklı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü çalışmada 164 erkek (%45,4) ve 191 kadın (%52,9) olmak üzere 355 kişiden veri toplanmıştır. Bu örneklemden elde edilen verilerle ilk olarak AFA sonucunda elde edilen yapıyı doğrulamak için DFA yapılmıştır. DFA sonucunda 1. Maddenin faktör yükü .90'nın üzerinde olduğu için ölçme aracından çıkarılmış ve DFA yinelenmiştir. Sonuç olarak AFA sonucunda elde edilen tek faktörlü yapı doğrulanmıştır. Ardından ölçme aracının güvenirliği için Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı hesaplanmış ve 0,83 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak dokuz madde içeren “Cinsel Saldırı ve Tacize Yönelik Tutum” Ölçeğinin üniversite akademik ve idari personeli ve öğrencilerinin cinsel saldırı ve tacize yönelik tutumları belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Taciz, Cinsel Saldırı, Tutum, Ölçek Geliştirme

CİNSEL TACİZ VE SALDIRI BİLGİ TESTİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Erol Esen, Yağmur Soylu, Esin Firuzan, Özlem Belkıs, Bahar Baran, Songül Ercan, Barışcan Öztürk, Mercan Efe Güney, Türkan Günay, Senem Tezcan, Ezgi Durdağı, Betül Artar, Akça Toprak Ergönen, Tijen Dünder Sezer, Diğdem Müge Siyez

Cinsel taciz ve saldırı, bireylerin yaşamlarında karşılaşılabilecekleri en travmatik olaylar arasında yer almaktadır. Cinsel taciz, vücut teması olmaksızın gerçekleştirilen ve rızaya dayalı olmayan, cinsel içerikli söz, tavır ve diğer davranış biçimlerini tanımlarken; cinsel saldırı ise bireyin rızası olmadan cinsel davranışlarla vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesidir. Cinsel taciz ve saldırı, en temel insan haklarını, fiziksel sağlığı ve ruh sağlığını doğrudan tehdit etmesinin yanında yasalarca da suç olarak tanımlanmış olması nedeniyle birçok farklı alanın ilgilendiği bir konudur. Toplumların her katmanında farklı şekillerde ya da şiddette ortaya çıkan cinsel taciz ve cinsel saldırı eylemlerinin kökeninde toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliğin yattığına ilişkin geniş bir fikir birliği vardır. Konuya ilişkin artan farkındalık çalışmalarına, kampanyalara rağmen bu eylemlerin önemli bir kısmı; saldırganların cezasız kalacağı inancı, mağdurların kendilerine inanılmayacağı korkusu ve toplumsal baskıyla ilgili kaygıları gibi nedenlerle halen açığa çıkmamaktadır. Cinsel taciz ve saldırı ile ilgili eksik ve yanlış bilgiler; mağdurların bu korkularını, kaygılarını pekiştirmenin yanı sıra toplumun mağdurlara ilişkin olumsuz algılarını da güçlendirmektedir. Bu nedenle cinsel taciz ve saldırıya dair farkındalık oluşturma, mağdurların güvenli bir şekilde kendilerini ifade edebilecekleri koşulları sağlamanın yanı sıra önleyici çalışmaları yürütmenin ön koşullarında biri toplumun konuyla bilgi düzeyini arttırmak ve yanlış bilgilerini düzeltmektedir. Bu çalışmayla yetişkin bireylerin cinsel taciz ve saldırı ile ilgili bilgi düzeylerini değerlendirmeye yönelik bir bilgi testinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda iki çalışma yürütülmüştür. İlk çalışmada alan yazın taramasına dayalı olarak madde havuzu oluşturulmuş ve kapsam geçerliği incelenmiştir. İkinci çalışmada bilgi testi için geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yürütülmüştür.

İlk çalışmada; cinsel taciz ve saldırıya yönelik bilgi düzeyini ölçmek için 16 maddelik deneme formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve ölçeğin kapsam geçerliğini değerlendirmek için uzman değerlendirmesi alınmıştır. Beş uzmandan alınan değerlendirmeler için Davis (1992) tekniği kullanılmıştır. Buna göre her bir madde için kapsam geçerlik indeksi hesaplanmış ve 0.80 değeri ölçüt olarak kabul edilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde bazı düzenlemeler yapılsa da tüm maddelerin kapsam geçerlik indeksi > .80 an ölçüt değerini karşıladıkları veya bu değerin üzerinde oldukları belirlenmiştir. Gözden geçirilen 16 madde ile bilgi testinin deneme formuna nihai hali verilerek uygulamaya geçilmiştir.

İkinci çalışmada üniversite öğrencisi, akademik ve idari personel olmak üzere toplamda 506 kişiden veri toplanmıştır. İlk olarak madde analizi kapsamında madde güçlük indeksleri hesaplanmıştır. Buna göre Bilgi Testinde yer alan maddelerin madde güçlük indekslerinin .21 ila .97 aralığında değiştiği, testin ortalama güçlüğü .78 olduğu hesaplanmıştır. Bu bulgular ışığında tüm maddelerin madde güçlük indeksi bakımından kritik değer olarak kabul edilen .20' nin üstünde olduğu belirlenmiştir. Ardından madde ayırt ediciliklerini belirlemek için alt ve üst %27'lik gruplar için bağımsız gruplar için t-testi uygulanmıştır. Katılımcıların bilgi testinden aldıkları toplam puanlar büyükten küçüğe doğru sıralanmış ve alt ve üst %27'ye göre iki kategori oluşturulmuştur. Bu kategorilerdeki katılımcıların her bir maddeye verdikleri doğru cevaplar arasında fark olup olmadığına bağımsız gruplar için t-testi ile bakılmıştır. Bu analiz sonucunda da tüm maddelerin alt ve üst grupları ayırt edebildiğini görülmüştür. Elde edilen bu bulgular ışığında da Bilgi Testindeki tüm maddelerin korunmasına karar verilmiştir.

Bilgi testinin güvenilirliğini incelemek için KR_20 güvenilirlik katsayısı hesaplanmış ve bu değer 0,65 olarak bulunmuştur. Kısa maddeden oluşan testler için .050 üzerinde değerin yeterli olduğu bilgisine dayanarak bilgi testini güvenilirlik açısından yeterli kriterlere sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak geliştirilen bilgi testinin üniversite öğrencilerinin, akademik ve idari personelin cinsel taciz ve saldırıya yönelik bilgi düzeylerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Taciz, Cinsel Saldırı, Bilgi Testi

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 4 – KADIN VE TOPLUM, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sima Nart, Sakarya Üniversitesi	Bildiri Sunumları 4 - Kadın ve Toplum	Derslik 2
		KADIN, AİLE PLANLAMASI VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ Sevgi Tokgöz Güneş - Gül Binboğa - Asuman Altay	
		TÜRKİYE’DE KADIN YOKSULLUĞUNUN ÇEVRESEL DEĞERLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ Sevgi Tokgöz Güneş - Asuman Altay - Gül Binboğa	
		KADINLARIN ÇEVRE BİLGİ VE ÇEVRE DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Sakine Serap Avgın - Yekta Gezginç - Şule Kısakürek - Yağmur Uysal - Murat Şireci	
		MATRİARKAL BİR OTORİTE FİGÜRÜ OLARAK ÇERKES/ABHAZ KADINI: ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA Hasan Tutar - Sima Nart	
		YENİDEN VE YENİDEN ÜRETİLEN TAHAKKÜM KÜLTÜRÜ Nuray Karaca	
		FEMİNİST GERONTOLOJİ VE YAŞLI AYRIMCILIĞI Aylin Görgün Baran - Merve Tuğba Erdem	

KADIN, AİLE PLANLAMASI VE ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLİŞKİSİ

Sevgi Tokgöz Güneş¹ , Gül Binboğa² , Asuman Altay³

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi

²| Tarım ve Orman Bakanlığı

³| Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Amaç: İnsan ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanan sürdürülebilir kalkınma kavramı, sosyal adaleti, hak ve fırsat eşitliğini ve yaşamı destekleyen biyofiziksel çevrenin sürekli bütünlüğünü içerir. Bu noktada çevre, gıda güvenliği, sürdürülebilir verimli topraklar, temiz su ve destekleyici bir iklim ve bulaşıcı hastalık gibi insan sağlığı sorunları vb. konuları içerecek şekilde kapsamlı olarak yorumlanmaktadır. Rio de Janeiro'da (1992) gerçekleştirilen dünya zirvesinde gündeme oturan "sürdürülebilir gelişme" kavramı, Gündem 21'de Birleşmiş Milletler üyesi tüm ülkelerce başlangıçta sosyal, ekonomik ve çevre olmak üzere üç boyutlu bir model olarak tanımlanmıştır.

Günümüzde doğal kaynakların günlük yöneticileri olarak kadının çevresel sürdürülebilirlikteki rolü açık bir şekilde vurgulamaktadır. Bir toplumun sürdürülebilir kalkınmasında kadınların çevreyi yönetme ve korumaya yönelik yaptıkları katkılarının desteklenmesinin çevrenin iyileştirilmesinde en önemli başlangıç noktası olduğu bilinmektedir. Zira, sürdürülebilir kalkınma ve çevre arasındaki ilişkide aracılık etmeni olarak kabul edilen nüfus artışı, göç, ailenin işgücü organizasyonu, üretim ve tüketim modelleri ve ekonomik, politik ve teknolojik gücün eşitsiz dağılımı gibi süreçlerde kadınların rolü kilit faktördür. Bununla birlikte kadınların çevrenin zarar görmesinde etkili olduğu durumlar da bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında kadın, aile planlaması ve çevresel sürdürülebilirlik ilişkisinin dünya genelinde ve Türkiye özelinde değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışma araştırma türleri açısından hem nitel hem de niceldir. Bu kapsamda konu ile ilgili yapılan literatür taranarak elde edilen bilgiler ışığında aile planlamasının kadının çevresel sürdürülebilirlikteki önemi üzerinde durulacaktır. Türkiye ölçeğinde elde edilen verilerin istatistikî değerlendirmeleri ile dünya genelinde yapılan çalışmaların geçerliliği irdelenecektir.

Bulgular ve Tartışma: 2000'li yıllardan bu yana gerçekleştirilmiş araştırmalar, aile planlamasının, doğurganlık ve nüfus eğilimlerine olan etkisi ne olursa olsun, yararlı çevresel sonuçların olasılığını artırdığına dair kanıtlara katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmalarda ortaya konulan ilişkiler, hamilelik zamanlamasını yöneten kadınlar için yaşam seçenekleri ile ilgili olarak çoklu ve karmaşıktır. Zamanlarını ve enerjilerini harcayacakları daha geniş bir fırsat yelpazesi, kadınlarda çevresel sürdürülebilirliğe daha fazla katkıda bulunma eğilimi oluşturabilir. Literatür, kadınların çevreyle ilgili olarak daha fazla endişe duyma ve onu korumak için harekete geçme yollarını belgelemektedir.

Bu noktada, bilimsel alt disiplin hiç bir şekilde, aile planlamasının çevreye olan etkilerini de olsa, nüfus artışı ve çevresel değişim arasındaki bağlantıları aktif olarak araştırmamaktadır. Bu durumu, önde gelen demografik ve çevresel araştırmacılar bağlantıların karmaşıklığı, birbirinden farklı bilimsel uzmanlıklarla ilişkisi ve nüfus ve doğum kontrolü ile ilgili akut hassasiyetlerle ilişkilendirmektedir. Ancak artan bir şekilde özellikle Afrikalı yazarlar çevresel sorunları iyileştirmek için aile planlamasına daha iyi erişimin önemini vurgulamaktadır.

Çalışmada dünya genelindeki bulgular Türkiye özelinde değerlendirilerek, aile planlamasının çevresel sürdürülebilirliğe nasıl katkı sağlayabileceğine ilişkin geliştirilen dünya çapında genel kabul gören bir kavramsal çerçeve ülkemiz özelinde incelenerek öneriler getirilecektir. Bu bağlamda ayrıca, şaşırtıcı

bir şekilde aile planlamasının daha fazla kaynak kullanımına sebep olabildiği yönündeki literatür sonucu Türkiye özelinde değerlendirilecektir.

Sonuç: Literatürle paralel olarak Türkiye’de de aile planlamasının çevresel sürdürülebilirliğe katkıları;

- aile planlamasına kolay erişim ve etkili modern doğum kontrolünün kullanımının doğurganlığı azaltarak ve daha geniş aralıklı doğumlara olanak tanıdığı bunun da nüfus artışını yavaşlattığı,
- nüfus artışının yavaşlamasının, tehlikeli çevresel değişimlerin riskini azaltmaya ve iklim değişikliği, su kıtlığı, gıda güvensizliği, biyolojik çeşitliliğin kaybı ve ilgili tehditlere karşı toplumsal dayanıklılık potansiyelini arttırmaya yönelttiği,
- aile planlamasının, istenmeyen hamileliği azaltarak, doğumların sayısı ve zamanlaması konusunda kişisel tercihleri kolaylaştırarak, kadın ve kız çocuklarına yönelik fırsatları genişlettiği

şeklinde en temel anlamda üç gruba toplanmıştır. Bu katkılar kadınların çevresel faaliyetlere ve toplumsal dayanıklılığa daha aktif olarak katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Çevresel Sürdürülebilirlik, Aile Planlaması

TÜRKİYE'DE KADIN YOKSULLUĞUNUN ÇEVRESEL DEĞERLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Sevgi Tokgöz Güneş¹- Asuman Altay² - Gül Binboğa³

¹Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi

²Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

³Tarım ve Orman Bakanlığı

Amaç: Küreselleşmenin getirdiği yeni ekonomik ve sosyal şartlar yoksulluk olgusu üzerindeki araştırmaları bu sorunu daha derin yaşayan spesifik gruplardan olan kadınlar üzerinde yoğunlaştırmaya başlamıştır. Literatürde kadın yoksulluğunu açıklamada pek çok yaklaşım bulunmakla birlikte bunların konuyu incelemede yetersiz kalarak sağlıklı bir çerçeve sunamadığı bilinmektedir. Bu bağlamda, kadın yoksulluğunu önlemede toplumsal cinsiyet eşitliğinin en önemli iki unsuru olarak görülen eğitime erişim ve işgücüne katılım konularının incelenmesine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Zira kadın gruplarının kalkınmaya katılma şekilleri hakkında bilgi arttıkça, toplumsal cinsiyet, çevre ve sürdürülebilirlik arasındaki bağlantı önem kazanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de kadın yoksulluğunun toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında çevresel değerler üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesidir.

Yöntem: Çalışmada ilgili literatür incelenerek, yoksulluğun neden giderek artan bir kadın sorunu olduğu açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın ilerleyen bölümünde, Türkiye’de kadın yoksulluğu, yoksulluk çalışmalarındaki nicel yöntemlere paralel olarak açıklanmaya çalışılacak ve bu kapsamında ortaya çıkan kısıtlar incelenecektir. Daha sonra toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişmişliğinde iki temel unsur olarak görülen eğitime erişim ve işgücüne katılım bakımından Türkiye’de kadın yoksulluğu nitel olarak ele alınacaktır. Çalışma, Türkiye’de kadın yoksulluğunun çevresel değerler üzerindeki etkilerine ilişkin genel bir değerlendirme ile son bulacaktır.

Bulgular: Çalışma kapsamında elde edilen bulgularda; 2014 İnsani Gelişme Raporu’nda, 2013 yılı verilerine göre insani gelişme açısından 69. sırada bulunan Türkiye, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi (TCEE)’ye göre de 0,360’lık endeks değeri ile de aynı sırayı korumaktadır. 25 yaş üstü kadınların %39’u en az orta öğrenim görmüştür ve 15 yaş üstü işgücüne katılım oranı kadınlar için %29,4’tür. Bu durum, kadınlara ve erkeklerle farklı toplumsal ve hane içi roller yüklenmesi ile yakından ilgilidir. Gerek aile içinde gerekse toplumsal hayatta cinsiyete dayalı eşitsiz konumlarından dolayı ekonomik ve sosyal kaynaklara eşitsiz erişen, işgücüne düşük ücretler karşılığında düşük düzeylerde katılabilen ya da çeşitli ayrımcı önyargılardan ötürü katılamayan ve bunlara ilişkin mücadele stratejileri geliştiremeyen kadınların; çevresel değerlere verdiği önem, bu değerlerin geliştirilmesi ve sürdürülebilir kılınması konusundaki yaklaşımları bu çalışma kapsamındaki bulguları oluşturmaktadır. Çalışmadaki en temel bulgu, kadın yoksulluğunun çevresel değerler üzerindeki etkisinin çevresel değer özelinde ekonomi, zaman ve mekan boyutlarını içerecek şekilde değişim gösterebildiğidir.

Tartışma: Kadın yoksulluğu çevresel değerler üzerinde farklı dinamiklerde etkide bulunmaktadır. Sosyal ve ekonomik boyutlarda fert olarak sürdürülebilirlik mücadelesinde, sürdürülebilirliğin boyutlarından biri olan çevresel boyuttaki gereklilikler kimi zaman kadının yoksullukla mücadelesine destek verirken kimi zaman önceliklerinin oldukça gerisinde kalabilmektedir. Bu noktada, çevresel değerler bağlamında gösterilen farkındalığın bir takım teşvik mekanizmalarıyla ödüllendirilmesi kadın yoksulluğunun düzeyinin azaltılmasında önemli bir rol oynayacaktır.

Sonuç: Türkiye’de kadınlara biçilen toplumsal cinsiyet rolleri gerek özel ve gerek ise iş yaşamlarını ciddi biçimde etkilemektedir. Aile ortamında eğitimlerine gereken önemin verilmemesi, mesleki yükselme ve kariyer yapmanın engellenmesi, cinsiyete dayalı ücret farklılıkları, kayıt dışı çalışmayı teşvik eden esnek çalışma koşullarının daha çok kadın işgücüne yönelmesi, ücretsiz aile işçiliği gibi hususlar, kadınların yaşamlarında karşılaştıkları sorunlardan bazıları olarak ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerle daha da derinleşen kadın yoksulluğu sorunu, kadınların yoksullukla mücadele kabiliyetlerini sınırlandırdığı gibi kadının çevresel değerlere bakış açısını da etkilemektedir. Bir kısır döngü olarak ifade edilebilecek olan bu süreç, yoksulluğa neden olan yoksunluklarla mücadele suretiyle olumlu yönde geliştirilebilir. Bu noktada, kadınların sosyal, ekonomik ve politik hayata katılımının önündeki engellerin kaldırılması ve eşit gelişmenin sağlanması esasına dayanan bir yoksullukla mücadele anlayışının hayata geçirilmesi çevresel değerlerin sürdürülebilir kılınmasında önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Yoksulluğu, Çevresel Değerler

KADINLARIN ÇEVRE BİLGİ VE ÇEVRE DAVRANIŞ DÜZEYLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sakine Serap Avgın¹ , Yekta Gezgin² , Şule Kısakürek³ , Yağmur Uysal² , Murat Şireci¹

¹| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kahramanmaraş

²| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş

³| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi, Kahramanmaraş

AMAC: Bu araştırma çalışan kadınların çevre duyarlılığı, çevre bilgisi ve çevreye karşı davranışlarını ölçmek ve çalışma yaşantılarının çevreye karşı tutumlarına etkisinin olup olmadığı hakkında bir fikir elde edebilmek amacı ile yapılmıştır. Dünya nüfusunun 8 milyara yaklaştığı günümüzde tüketim toplumu oluşması gerçeği çevre duyarlılığının, kalabalık nüfuslar karşısında çaresiz kaldığı izlenimini oluşturmaktadır. Bunun çözümü ise bireyin ailede, okulda, sosyal çevresinde eğitim ile bu bilince ulaşmasını sağlamaktır. Bu açıdan konuya bakıldığında bireyi yaşama hazırlayan ailede anne, okulda öğretmen faktörünün olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Araştırmada anne, öğretmen ve çalışan birey olan kadının çevre bilgi ve çevre davranış düzeylerini ortaya çıkarmak, çalışma hayatının çevre duyarlılığı üzerinde bir etkisinin olup olmadığı hakkında fikir sahibi olabilmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM: Araştırma örneklemi olarak kadın öğretmenler seçilmiştir. Araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğinde olup, nicel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Araştırmacı tarafından verilerin toplanmasında nicel araştırmalar için uygun olan 3 ana alt bölüm ve toplamda 26 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçek olan çevre bilgi ve çevre davranış düzeyleri ölçeği kullanılmıştır. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ilimizde görev yapan kadın öğretmenlerimizle yürütülmüştür. Araştırmaya 100 öğretmen katılmıştır. Verilerin toplanmasında N. Carmi ve diğerleri (2015), tarafından geliştirilen çevre bilgi ve çevre davranış düzeyleri ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin 6 maddesi çevre davranışı alt boyutunu (1) Kesinlikle Katılıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılmıyorum, (5) Kesinlikle Katılmıyorum seçenekleri ile ölçmekte, 18 madde, nesnel çevre bilgisini doğru yanlış şeklinde ölçmektedir. 2 madde ise öznel çevre bilgisini (1) Kesinlikle Katılıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılmıyorum, (5) Kesinlikle Katılmıyorum seçenekleri yer almaktadır. Öğretmenlerin görüşleri ölçek yardımıyla toplanarak kaydedilmiş ve istatistiksel analizi yapılmıştır.

BULGULAR: Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre katılımcıların sorulara verdikleri cevapların puan ortalamalarından çevre duyarlılığına sahip bilinçli farkındalık gösterdikleri anlaşılmıştır. Ayrıca kadın öğretmenlerimizin evlerinde ve birey yetiştirdikleri atölyelerinde ve özel yaşamlarında çevreye karşı gösterdikleri davranışlarında aynı farkındalık bilinciyle hareket ettikleri söylenebilir.

TARTIŞMA: Çevre bilgisi ve çevreye karşı bireyin anlamlı farkındalık göstermesinin temelini eğitim oluşturmaktadır. Bireyin eğitime baktığımızda ilk olarak ailede aldığı eğitim ön planda yer almaktadır. Sonrasında bireyin okul yaşantısı ve birlikte gelişen sosyal çevresiyle edindiği bilgiler yer almaktadır. Konuya, bireyin edindiği öğrenme yaşantısı açısından baktığımızda aile ve sosyal çevrenin etkisinin öneminden söz edebiliriz. Aynı zamanda bireyin sosyal çevresinde önemli bir yeri bulunan öğretmen faktörü dikkat çekmektedir. Bireyin kendini gerçekleriyle ortaya koymasında yeri olan bu faktörleri göz önüne aldığımızda bireydeki çevre bilincinin oluşmasında bu faktörlerin önemli olduğu görülmektedir. Bireyin yetişmesinde etken olan ailede anne okulda öğretmen faktörünün çevre bilinci açısından ne derece işlevsel bilgi birikimine sahip olduğu sorgulanabilir. Çalışmamızdan çıkan değerlendirilmelere göre farkında olarak veya farkında olmadan gizil çevre bilincinin yeni bireye aktarılmasında ve yaşantı haline dönüştürülmesinde eğitimin rolünden ve çevre bilgisi eğitimi verilmesinden söz edilebilir.

SONUÇ: Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, çalışma evreninin anlamlı sayılacak seviyede çevre duyarlılığına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu farkındalığın daha sistematik hale getirilmesi açısından bireylere, özellikle bireyin gerçeklerini ortaya koymasındaki rolü büyük olan kadınlarımıza çevre eğitimi verilmesi önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Farkındalık, Çevre Bilinci, Atölye, Farklılaşma, Tüketim Toplumu

MATRIARKAL BİR OTORİTE FİGÜRÜ OLARAK ÇERKES/ ABHAZ KADINI: ETNOGRAFİK BİR ARAŞTIRMA

Hasan Tutar¹, Sima Nart

¹| Sakarya Üniversitesi

Problem Tanımı: Aile her toplumda babanın veya annenin otoriter kişiliği çerçevesinde oluşan işbirliği, dayanışma ve otorite ilişkisine dayalı temel kurumlardan en önemlisidir. Özellikle Doğu toplumlarında yaşam aile üzerinden yürür; çocuk aile aracılığıyla sosyalleşir, insanın toplumsal rollerinin ilk farkına vardığı yer de ailesidir. Güç, iktidar ve otorite kavramının geliştiği, yaşandığı ve öğrenildiği yer de yine ailedir. Anne, baba veya çocuk açısından, ister kazanılmış, ister verilmiş statü olsun toplumsal yapının çekirdeğini aile oluşturur. Ailedeki roller ve sorumluluklar otorite yapısını belirler; böylece çocuğun kafasındaki “kadın” ve “erkek” imajı, söz konusu otorite üzerinden tanımlanarak toplumsal cinsiyet (gender) kavramı şekillenmeye başlar. Kadın olgusunun söz konusu olduğu her tür çalışmada kaçınılmaz olarak “feminizm” gündeme gelmektedir. Psikiyatrist *Robert Stoller* tarafından literatüre kazandırılan “toplumsal cinsiyet” (gender) kavramı, biyolojik cinsiyetten farklı olarak, kadınla erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasını, toplumların bu iki cinsi birbirinden ayırt etme biçimini, onlara verdiği toplumsal rolleri anlatmak için kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyetin söz konusu olduğu çalışmalarda biyolojik determinist kavrayış toplumsal cinsiyet farklılıklarına vurgu yapılmakta ve bu farklılıkların bireylerin biyolojik özelliklerinden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Diğer bir yaklaşım ise öğrenilen cinsiyet rollerine vurgu yapan inşacı bakış açısıdır. Üçüncü yaklaşım ise, toplumsal cinsiyetin sınıflı ve ataerkil toplumsal sistemlere özgü bir yaklaşım olduğunu ileri süren feminist bakış açısıdır. Burada sorulan temel soru şudur: erkekle kadın arasındaki farklılıkları yaratan onların biyolojik özellikleri mi, yoksa içinde yaşadıkları toplumun özellikleri midir? Erkeklerin siyasetçi, asker, kavgacı, aktif, saldırgan vb. olmaları, onların biyolojik özellikleri nedeniyle mi yoksa toplumsal yönlendirme nedeniyle midir? Erkekler ev dışında, kadınlar evde çalışırken mi doğalarına uygun davranmaktadırlar? Kısaca kadın işleri ve erkek işleri diye yapılan sınıflandırmalar, işlerin ve insanların doğasından mı yoksa toplumsal-kültürel tanımlamalardan mı kaynaklanmaktadır?

Biyolojik deterministler (doğacı görüş) erkekler ile kadınlar arasındaki farklılıkların köklerinin kromozom farklılıklarından kaynaklandığını, erkeklerle kadınlar arasında belirleyici bazı biyolojik farklılıkların bulunduğunu iddia ederler. Çizginin öteki ucunda bulunan “sosyal inşacı görüş”te olanlar ise, toplumsal cinsiyet farklılıklarının toplumsal ve kültürel süreçlerden kaynaklandığını, farklı toplumlar farklı roller ve sorumluluklar üstlenmiş farklı erkek ve kadın algılarının olabileceğini ileri sürmektedirler. Sosyolojik, tarihsel ve antropolojik araştırmalar “dişilik” ve “erillik”lerin kültürlere göre dramatik biçimde değiştiğini ve otorite ilişkilerinin de doğacı görüşe göre değil, inşacı görüşe göre şekillendiğini ileri sürmektedir. Nihayet otoritenin bireylerde değil, meşru güç konumlarında bulunduğu varsayımı ileri sürülebilir.

Bu çalışmada matriarkal bir otorite figürü olduğunu varsaydığımız Çerkes/Abhaz kadınının ailedeki konumu toplumsal cinsiyet yani “sosyal inşacı görüş” açısından ele alınacaktır. Çalışmada Çerkes/Abhaz toplumlarında aile yapısının güç ve otoritenin daha çok kadın tarafından temsil edildiği aile yapısı olan anaerkil (matriarkal) aile yapısı olduğu varsayımı ileri sürülmektedir. Çerkes kadınlarında anaerkil otoritenin kaynağında mitolojik bir kadın kahraman olan Setenay Guaşe’nin önemli bir etkisi vardır. Guaşe, Çerkeslere/Abhazlara ait destanların dominant kadın karakteridir. Çerkesler/Abhazlar tarafından ‘Bilge Kadın’ olarak nitelendirilen Setenay Guaşe, güzelliği ve bilgeliği ile Nart kurultaylarında çözümlenemeyen sorunları çözüme bağlayan bir kanaat önderi, karizmatik ve otoriter bir kadın imgesidir. Setenay Guaşe, her türlü sorunun çözümü için toplumun genelinin itibar ettiği karizmatik bir otorite kaynağıdır. Mitolojik kadın kahraman Setenay’ın toplumda örneklediği

otoriter kadın karakter algısı, diğer Çerkes/Abhaz kadınlar tarafından sonraki zamanlarda ailede temsil edilmeye devam etmektedir.

Amaç. Bu araştırmanın temel amacı matriarkal otoriter bir kişilik olan Çerkes/Abhaz kadınının ailedeki konumunu toplumsal inşacı görüş açısından ele almaktır. Bu yolla Çerkes/Abhaz toplumlarında toplumsal cinsiyetin oluşumunda matriarkal otorite figürü olan kadının konumu sorunsallaştırılmaya çalışılacaktır.

Tasarım/metodoloji. Araştırmada matriarkal bir otorite figürü olan Çerkes/Abhaz kadınının aile içindeki yeri ve konumu nedir? sorusu cevaplandırılmaya çalışılacaktır. Nitel araştırma yöntemine göre tasarlanan bu araştırmada araştırma stratejisi Etnografik araştırmaya göre desenlenmiştir. Araştırmada amaçsal örnekleme göre konunun en fazla işlendiği ve araştırma tasarımının amacına ve sorusuna uygunluğu nedeniyle tipik örnekleme tekniğinden yararlanılacaktır.

Bulgular. Etnografik bir yaklaşımla ele alınacak bu araştırmada ailede matriarkal bir otorite figürü olan Çerkes/Abhaz kadının konumu toplumsal inşacı bir yaklaşımla açıklanabileceği ve Çerkes/Abhaz kadının aile içindeki konumunun görece diğer toplumsal gruplara göre daha iyi bir yerde olduğu varsayılmıştır.

Sonuç. Çerkes/Abhaz kadını aile içinde karizmatik bir otoriter kişilik olmaya bugün de devam etmektedir. Bununla birlikte bugün postmodernleşme tüm kurumları değiştirip dönüştürdüğü gibi aile kurumunda da köklü değişimlere neden olabilmekte, ailede sadece annenin değil, çocuklar karşısında babanın otoritesi de önemli ölçüde zayıflamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otorite, Çerkes/ Abhaz kadını, matriarkal, anaerkil, ataerkil, aile

YENİDEN VE YENİDEN ÜRETİLEN TAHAKKÜM KÜLTÜRÜ

Nuray KARACA

¹| Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Erkek düzeni kendisini olağan, evrensel olarak dayatmaktadır. Bu düzen, bir yandan zaman ve mekanın toplumsal örgütlenmesine ve cinsiyetler arası işbölümünde ifade edildiği şekliyle toplumsal yapılarla, diğer yandan bedenlerde, zihinlerde kazılı bilişsel yapılar arasında kurulan neredeyse kusursuz ve doğrudan uyum sayesinde son derece doğal kabul edilir. Aslında ezilenler, yani kadınlar, toplumsal ve doğal dünyanın içinde yer aldıkları tahakküm bağıntısına ve bu bağıntının gerçekleştiği kişilere üzerinde düşünülmeden düşünce şemaları uygularlar. Bu şemalar yukarısı/aşağısı, büyük/küçük, dışı/İçeri, düz/eğik vb) içselleştirilmesinin ürünüdür ki burada Bourdieu'nün habitus kavramı devreye girer. Habitus bünyeye bir dizi kalıcı alışkanlık, eğilim ve yatkınlığın aşılması meselesidir, habitus bu yönüyle "bedensel *hexis*/huy/alışkanlık'tır. Bu bakış açısından yeniden ve yeniden üretilen şemalar (habitus) doğalmış gibi kadınları kurmaya yönelir. Habitus kavramıyla kastettiği şey, toplumsal olanın pratik anlamının bedende cisimleşmiş görüntüsüdür. Başka bir deyişle, habitus, kültürel yatkınlıkların en dolaylı dışavurumudur. Bunun sonuçlarından birisi, kadın fiziksel şiddetin dışındaki şiddet türlerini şiddet olarak görmeme eğilimi içindedir. Bu durumu aileden başlamak üzere toplumsal ilişkilerde kanıksadığından yaşadığı ilişkilerde simgesel iktidarın ürettiği diğer şiddet türlerinin sorgulamasını yapmama eğilimi içindedir. Oysa Bourdieu şiddet olarak algılanmadığı için uygulanabilen şiddetin tanınmasını yanlış tanıma diye tanımlar. Tahakküm edilenlerin dayatılan sınırları sessizce önceden kabullenmek suretiyle, genellikle farkında olmaksızın, bazen de zorla, kendi üzerlerinde kurulan tahakküme katkıda bulunan kadınlarda bu durum -utanç, çekingenlik, kaygı, suçluluk şekliyle bedensel duygu biçimini alır. Simgesel tahakkümün ürettiği simgesel şiddet tahakküm edilenin edene vermemelik edemediği onayıyla kurulan baskıdır.

Amaç: Bourdieu'nün kavramlarından hareketle eril tahakkümün kadın üzerinde toplumsal bir tahakküm olarak yeniden ve yeniden üretilerek varlığını devam ettirmesine aracılık eden cinsiyetçi söylemlerin oluşumuna yol açan toplumsal pratikleri irdelemektir.

Yöntem: Bourdieu yaklaşımı ile eril tahakküm aracılığıyla kurulan düzende kadını toplumsal dil aracılığıyla ötekileştirme tutumunun -habitus şekillenme durumunun- toplumumuz için artık sadece toplumsal değil siyasal bir mesele olduğu olgusunun Türkiye okumasını anlamacı metodoloji içinde sosyolojik olarak analiz etmektir.

Bulgular: Toplumumuzda kadının yaşadığı sorunların medyatik olduğu durumlarda dikkate alınması, görünenin altındaki nedenin gün yüzüne çıkarılmadan tekrar gündemden düşme sıklığının son zamanlarda artması, kadın sorununa sosyolojik olarak yaklaşma gerekliliğinin nedenidir. Bir toplumda kadın, erkeğe vaat edilmiş bir nesne konumunda ise kadınla ilgili sorunlar Gordion döğümü gibi çözülmesi imkânsız hale gelir. Toplumumuzda her kesimde kadının ortak konusu doğrudan kadın olmaktan kaynaklanan şiddete maruz kalmasıdır. Bu şiddetin neden kaynaklandığını erkeğin kadına bakış açısından ele alınmasını gerektirir. Ataerkil bir toplum yapısında yerleşik kanıların değişmesi değersel farklılıkları yaratırken bunun sürekli erkek lehine değerlendirilmesi kadının nesneleştirilme süreci değildir de nedir? Modernleşmeyle toplum içinde birey olmanın kazanımı medenileşmek olarak kabul edilirken erkek için değil ama kadın için bireyselleşmesinin etik kavramlarla değerlendirilmesi ve bunun aşılması tahakküm kültürünün bir sonucudur. Böyle bir durumda kadının birey olması, özgür olma isteği kadının yaşadığı sorunların nedeni olarak kabul edilmesi, kadına yeniden erkeğin tahakkümünde sınırlar çizer. Bu sınırlar kadını evlenmeden önce ailesinde

evlendikten sonrada kocasının mülkü yapar. Aslında kadın açısından sürekli başkasının mülkü olma durumu kadını özgürlük ile güven paradoksunun içine hapseder. Bu nedenle ahlak vaizlerinin çoğu kadının geleceğini, kadından hareketle değil toplumsal yargılarla bir tehdit olarak görmek eğilimindedir ki bu durum çoğunlukla kadının bütün yaşadığı olumsuzluklara rağmen yaşadığı topluma rasyonel bir tepki koyamamasından kaynaklanır.

Sonuç: Yukarıdaki veriler ışığında kültürün sürekli olarak ürettiği tahakküm kültürünün toplumda kadın tarafından itaat eden bir beden konumuna getirilişindeki rolü ve toplumsal değer yargıları ile bunun meşruiyet kazanmasındaki söylemlerin pratikteki yansımaları tartışılacaktır.

FEMİNİST GERONTOLOJİ VE YAŞLI AYRIMCILIĞI

Aylin Görgün Baran¹ , Merve Tuğba Erdem²

¹| Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları

²| Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Doktora Programı

GİRİŞ : Gerontoloji yaşlılık bilimi olarak yaşlı bireylerin sağlık sorunlarının tedavisi ile alakalı bir disiplindir ve aynı zamanda kendi içinde disiplinler arası bir alandır. Gerontolojide feminist bakış ve yaş bilincini kullanma henüz çok yenidir. Reinharz (1986), feminizm ile gerontoloji arasındaki kavramsal bağlantıları beş kategoride ele alır :

1. Grubun biyoloji ya da sosyal koşullar ile tanımlanma ölçüsüne ilişkin mücadele
2. Eşitsizliğin olduğunu göstermek ve politika değişiklikleri yapılması yönünde baskı kurulması için istatistiğin stratejik biçimde kullanılması
3. Grubun bir bütün olarak mı yoksa en fazla eşitsizlik yaşayan alt grupların mı ele alınması gerektiğine ilişkin mücadele
4. Grubun güçlü yönlerini ya da adil olmayan şekilde davranılmalarını gösteren stratejinin seçimine ilişkin verilen mücadele
5. Güçlü ya da güçsüz gruplar arasında ortaya çıkan boşluğu önlemeye yönelik mücadele biçiminde değerlendirilebilir.

Feminizm ile Gerontolojinin ortak yönü, sağlıklı olmayan yaşlı grubun yaşam şansını artıracak, iyileştirecek sosyal bilinç, sosyal kuram ve sosyal politika yaratma çabasıdır. Bu yüzden Sosyal Gerontoloji alanı geliştirilmiştir. Feminist kuramcılar uzun süredir kadınların farklı bir grup oluşturduğunu belirtir. Gerontoloji ise yaşlıları toplumda tek bir grup olarak ele alır ancak alt gruplar olduğunu da belirtir (Reinharz 1986; Calasanti & Slevin & King, 2006). Bu nedenle feminist bakış yaşlı grubuna toplumsal cinsiyet eşitliği içinde yaklaşmayı gerektirir.

AMAÇ: Bu bildirinin amacı, gerontoloji ve sosyal gerontoloji disiplinleri ile uğraşanlara feminist bakış açısının önemli olduğunu duyurmak, sağlık alanında yaşlıların ataerkil düzendeki açmazlarını toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde ortaya koymak, sağlık alanında yaşanan yaşlı ayrımcılığını göstermek ve yok edecek davranışlara ilişkin duyarlılığı artırmaktır.

YÖNTEM: Bildiri literatür çalışmasına dayalıdır. Bu açıdan aşağıda belirtilen 4 soruya yanıt aramaktadır:

- 1)Sağlık alanında çalışanlar yaşlı bireylerin sağlık sorunları ile ilgilenirken feminist bakış açısını nasıl kullanabilirler?
- 2)Sağlık alanında ne tür yaşlı ayrımcılığı söz konusudur?
- 3)Gerontologlar çalışmalarında ve uygulamalarında feminist yaklaşımı nasıl kullanabilirler?
- 4)Bir toplumsal kategori olarak yaşlıların toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde güçlenmesi için neler yapılabilir?

TARTIŞMA: Gerontoloji ve feminizmin hedefleri ortaktır: eşitsizlikler hakkında sosyal bilincin geliştirilmesi, yetkin şekilde yaşam deneyimlerini gösteren kuram ve yöntemlerin kullanılması, yaşlıların ya da kadınların olumsuz etkilenmesine neden olan koşullarda değişim yapılmasını desteklemek gerekir (Garner 1999:6). Hem Gerontoloji hem de Feminizm kadınların içsel değerini,

eşit davranılma ve birey olarak görülme haklarını tanır. Ancak feminist çalışmaların büyük bölümünü doğum hakları ve çocuk bakımı gibi genç ve orta yaşlı kadınlar ile ilgili konular oluşturur. Son zamanlara kadar gerontoloji çalışmaları cinsiyet ayrımı yapmadan yaşlılar üzerine odaklanmıştır. Günümüzde feminist gerontolojinin ivme kazanması şaşırtıcı değildir. Bunun nedeni bazı feministlerin yaşlanmasıdır (Garner 1999; Ray, 1996; Chonody,2016)).

Feminist kuram ve uygulamada önemli olan “güçlendirme” yerine bugün “güçlenme” kavramı gerontoloji için de geçerlidir. Güçlenme odaklı uygulamaların temelini oluşturan ilkeler şunlardır : eşitlikçi danışman-çalışan ilişkileri, yaşlıların güçlü yönlerine odaklanan değerlendirme, eğitim ve beceri geliştirme, bilinç oluşturma, kendi kendine yardım, sosyal ve politik örgütlenme yoluyla yaşlıların güçlenmesinin desteklenmesidir.

SONUÇ: Epidemiyologlar ve demografyacılar kadınların daha uzun süre yaşadığını göstermiştir. Bilindiği üzere alkolizm, suç, trafik kazası, kalp hastalıkları, kanser ve intihar erkekler arasında daha yüksektir. Kadınlar yaşlı nüfusunda daha yoğun olduğu için yaşlılıkla ilgili kuramların kadınları daha fazla inceleme konusu yapması istenilmektedir. Bazı feministler kadın bedeninin bilgi, erdem kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Bedenlerimiz erdem kaynağı olduğu için kendimize ait olduğunu ve korunması gerektiğini vurgularlar. Bu nedenle kadınların doktorlara daha az bağımlı olması ve bedenleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları gerektiğini savunurlar. Bu konu pozitif ayrımcılık açısından önemlidir.

Güçlenme konusunda yapılacak ilk adım yaşlıların birlikte çalışılmasıdır. Feministlerin yardımıyla yaşlı kadınlar üretkenliğe yönelik yeni seçenekleri araştırmak üzere birleşirler. Toplumdaki olumsuz önyargılara ilişkin bilincin artması ve kadınların başarısının önündeki engeller hakkında bilinç oluşturulması yoluyla yaşlı kadınların “içsel baskı” ile oluşan uygunsuz şekilde kendini suçlama davranışına son verecektir. Yaşlılarla çalışırken insan olarak değerli olduklarını hissettirmek önemlidir. Yaşlıların güçlü yönlerinin değerlendirilmesi ve tanınması yaşlı birey ile danışmanın işini kolaylaştırır, sahip olduğu problem çözme becerilerini belirlemesine destek olur ve yaşlıya “değerli olduğu” duygusunu artırır .

Feministlerin cinsiyetçi dile ilgi göstermeleri sonucunda zararlı görülen sözcükler yeniden tanımlanmıştır. Bu anlamda gri sözcüğünün yerine gümüş sözcüğünü kullanmaktadır. Bu bağlamda yaşlıların istismara ve ayrıma uğramasına karşı verilen mücadelenin ilkeleri cinsiyet ayrımcılığına karşı verilen mücadele ilkelerinden alınmıştır. Yapılan çalışmalarda yaşlanan feministler, feminizm görüşüne “yaş bilincini” ilave etmişlerdir. Benzer biçimde yaşlanan kadınlar da bilinçlerine feminizmi işlemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Feminist gerontoloji, yaşlı ayrımcılığı

BİLDİRİ SUNUMLARI 5 – KADIN VE SAĞLIK, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Safiye Özvurmaz	Bildiri Sunumları 5 - Kadın ve Sağlık	Derslik 3
		ADOLESANLARDA CİNSEL SAĞLIK Büşra Yılmaz - İlayda Sel - Nevin Şahin	
		GÖÇ'ÜN KADIN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ Mahide Demirelöz Akyüz - Sibel Aktürk - Esin Çeber Turfan	
		GÖÇMEN GEBE KADINLARIN KARŞILAŞTIKLARI SAĞLIK SORUNLARININ İNCELENMESİ Hülya Leblebicioğlu - Leyla Khorshid	
		HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE PREMENSTRUAL SENDROM SIKLIĞI Safiye Özvurmaz - Aliye Mandıracıoğlu	
		KADINLARIN POSTPARTUM KONTRASEPTİF TERCİHLERİ VE TUTUMLARI Nuray Egelioğlu Cetişli - Melike Kahveci - Sabiha Işık - Aycan Hacılar	
		GENÇ ERİŞKİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE MENSTRÜEL SIKLUS VE FİZİKSEL AKTİVİTE SEVİYESİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: PILOT SONUÇLAR Ata Elvan - Özge Çeliker Tosun - Gökhan Tosun	

ADOLESANLARDA CİNSEL SAĞLIK

Büşra Yılmaz¹ , İlayda Sel¹ , Nevin Şahin¹

¹| İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre cinsellik; fiziksel, duygusal, entelektüel ve sosyal yönlerin kişiliği, iletişimi ve aşkı zenginleştirici etkilerinin bileşiminden oluşur. Yalnızca cinsel organları değil, tüm vücudu ve akli kapsayan cinsellik bir taraftan çok merak edilen, diğer yandan en çok yasaklanan, hem en çok konuşulan hem de aslında hiç konuşulmayan, çok bilindiği iddia edilen ama aslında çok az bilinen, bir yanda övülen diğer yanda ise aslında çok utanılan bir konu olması sebebiyle zorlu bir konudur. DSÖ'ne göre cinsel sağlık kavramı ise sadece hastalık, fonksiyon bozukluğu veya sakatlığın olmaması değil, duygusal, zihinsel ve sosyal olarak cinsellikle ilgili iyilik halidir. Bu derlemede, çocukluktan yetişkinliğe geçişin, sağlık alışkanlıklarının ve cinsel davranışların şekillenmeye başladığı dönem olan adolesan çağında cinsel sağlığın önemine değinmek amaçlanmıştır.

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısı 25 yaş altındadır. Bu grubun %20'si ise 10-19 yaş arasındadır. Ülkemizde, Türkiye İstatistik Kurumu (2016) verilerine göre 15-24 yaş grubu toplam nüfusun %16,3'ünü oluşturmaktadır. DSÖ'nün 21. yüzyılda ulaşmayı amaçladığı 21 sağlık hedefi listesinin başında yaşama sağlıklı başlangıç ve gençlerin sağlığını geliştirmesi yer almaktadır. Yaşanan hızlı sosyo-kültürel değişim, ergenlik döneminde cinsel konularda yeterli eğitim almamış olmak, adolesan çağındaki bireyleri cinsel sağlık ve üreme sağlığı konularında riske açık bir grup haline getirmektedir. Adolesanların bu dönemini ve gelecek yaşamlarını sağlıklı geçirmeleri için cinsel sağlığa yönelik eğitimlerin ve hizmetlerin yaygınlaştırılması son derece önemlidir.

Aygör ve ark. (2017)'nin gençlerin cinsel sağlık ve üreme sağlığına yönelik görüşlerini değerlendirdikleri çalışmada, gençlerin konu ile ilgili bilgi kaynaklarının yetersiz ve bilgi düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Adolesanların cinsel sağlık ve üreme sağlığı konusunda eğitilmesi, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların önlenmesi, toplum sağlığının korunması ve geliştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

İnsan, yaşamı boyunca sürekli bir gelişim ve değişim içindedir. Gençlik dönemi, bu gelişim ve değişim sürecinin belki de en önemli evresini oluşturmaktadır. Bu dönem, gençlerin fiziksel olarak yaşamın en aktif ve verimli döneminde bulunmaları nedeniyle karşılıklı etkileşime açık, yaşam deneyimleri edinme konusunda istekli oldukları bir dönem olarak da kabul edilmektedir. Artık çocuk olunmayan, ancak henüz yetişkin de olunmayan bu yaş döneminde, sosyal koşullar, hızlı kentleşme, kitlesel medya iletişiminin sağladığı olanaklar, erken ergenleşme, eğitim düzeyinin yükselmesi, gençlerin kendi yaşamları ve bedenleri üzerinde hak sahibi olduklarına olan inançlarının artması gibi faktörler gencin kendini keşfetmesine, cinsel kimlik ve rollerinin farkına varmasına ve ilk cinsel deneyimlerin yaşanmasına da zemin hazırlamaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2003) verilerine göre ülkemizde 15-19 yaş grubundaki kadınların %15,5'i, 20-24 yaş grubundaki kadınların ise %60,7'sinin cinsel deneyim yaşadığı, erkeklerde ise ilk cinsel ilişki yaşının 19 olduğu belirlenmiştir.

Yaşam süreci boyunca kişinin cinsel sağlığını birçok faktör etkilemektedir. Bedensel faktörler, vücut imajı, kendine güven, cinsellik bilgisi, cinsiyet rollerine ilişkin eğilimler ve cinsel eş tercihleri bunlar arasındadır. Irk, etnik köken, sosyal statü, evlilik durumu, aile ve sosyal destek grupları, meslek ve eğitim düzeyi, aile planlaması bilinci ise cinsellik ve cinsel sağlığı etkileyebilecek sosyo-kültürel faktörler arasında sayılabilir. Bu sürecin sağlıklı başlatılabilmesi ve sürdürülebilmesi için bireylerin cinsellik ve cinsel sağlık konularında bilgi sahibi olmaları büyük önem taşımaktadır. Cinsel sağlığın korunması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi kapsamlı bir cinsel sağlık eğitimi ile mümkündür.

Cinsel sağlık eğitiminin, cinsel sağlık konularında eğitim almış, cinselliğe ve cinsel sağlığa ilişkin olumlu yaklaşıma sahip, gizliliğe, mahremiyete ve etik konulara özen gösteren, kültürel farklılıklara duyarlı, toplumsal cinsiyet eşitliğini benimseyen, etkili iletişim becerilerine sahip, şiddet ve istismar ile mücadele etme inancı yüksek, temel düzeyde eğitsel ve danışmanlık becerilerine sahip kişiler tarafından verilmesi gerekmektedir.

Cinsel sağlık eğitimi yalnızca adolesanlara değil, okullarda cinsellik ve cinsel sağlıkla ilgili evrensel değerlerin içselleştirilebilmesi amacıyla okul yöneticilerine, öğretmenlere ve velilere de verilmelidir. Yaş gruplarına ve gelişim düzeyine özgü hazırlanacak cinsel sağlık eğitimi kılavuz ve broşürleriyle bireylerin cinsellikle ilgili evrensel değerlere erişmesine imkan verilmeli ve eğitimcilerin de bilgilerini hizmet içi eğitim programları ile güncellemeleri sağlanmalıdır. Adolesanların büyük çoğunluğunun cinsel sağlık eğitimi almak istedikleri göz önünde bulundurulduğunda bu alana dair eğitim programlarının örgün eğitim müfredatı içerisinde sistematik olarak var olması genç nüfusun büyük bir bölümüne cinsel sağlık eğitimine ulaşma fırsatı verecektir.

Anahtar kelimeler: Adolesan, Cinsellik, Cinsel Sağlık

GÖÇ'ÜN KADIN SAĞLIĞI ÜZERİNE ETKİLERİ

Mahide Demirelöz Akyüz¹, Sibel Aktürk¹, Esin Çeber Turfan¹

¹| Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü

Günümüz dünyasında doğal, ekonomik veya toplumsal anlamda yaşanan felaketler; insanları güvenli yaşayabilmek, kendilerini ve ailelerini her türlü tehlikeden, tehlikenin yaratabileceği zararlardan koruyabilmek için güvenli bir ortam arayışı ile göçe yönlendirmektedir. Göçün birçok farklı nedeni bulunmakta birlikte kabul edilebilir ve önenebilir olanı, kişilerin daha iyi istihdam arayışı, daha iyi sağlık, eğitim ve yaşam olanaklarına sahip yerlerde yaşama isteğidir. Göçün kabul edilemez ve önlenmesi daha zor olan boyutu ise savaş, kıtlık, doğal afet ve ülkede yaşanan iç çatışma gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda göç edenlerin dış göçlerde daha güvenli gördükleri ülkeye, iç göçlerde ise ile kırsal alanlardan kentsel alanlara ve gelişmiş bölgelere göç etmesi söz konusudur. Dünya'da uluslararası göçmen sayısının 1965'de 75 milyon, 1985'de 105 milyon, 2000 yılında 150 milyon, günümüzde ise 258 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Göçten en çok etkilenenlerin çoğunluğu kadın ve çocuklardır. Kadınlar göç eden nüfusun yaklaşık yarısını oluşturmakta bazı durumlarda oran daha da yükselmektedir. Bu durum "göçün feminizasyonu" olarak tanımlanmaktadır.

Gerek dünya, gerek ise ülkemiz boyutunda yaşanan göçler göçten en çok etkilenen gruplardan biri olan kadın sağlığını önemli ölçüde etkilemektedir. Göç ani ve hızlı bir çevre değişimi yaratarak kadını sosyal, kültürel ve fiziksel olarak etkileyerek, sağlığı üzerinde de olumsuz durumlara neden olmaktadır. Önlem alma ve zararlı etkileri azaltabilmek adına özellikle de kadınlar, hem kadın olarak ve hem de göçmen olarak ayrımcılığa uğradıkları için öncelikli ele alınması ve sorunlarına çözüm getirilmesi gereken riskli gruplardandır. Bu bağlamda göç, kadın sağlığını ilgilendiren önemli bir halk sağlığı sorunudur.

Göçmen kadınların, ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinden yeterince yararlanamadığı, istenmeyen gebeliklerin ve kadın hastalıklarının sık görüldüğü, gebelik kontrollerinin yapılmadığı, maternal ve perinatal mortalitenin arttığı bilinmektedir. Literatür çalışmaları da, göçe maruz kalan kadınların; erken yaşta evlendiklerini, gebelik sayılarının yüksek olgusu, kadın üreme sağlığına ilişkin koruyucu davranış geliştiremediklerini, doğurganlığın düzenlenmesine ilişkin hizmet ihtiyacına sahip olduklarını göstermektedir. Sağlık hizmetlerindeki eksiklik, düşük sosyoekonomik düzey, dil engeli ve sağlık sigortasının olmaması bu problemlere zemin hazırlamaktadır. Bu nedenlerden dolayı göç eden kadınlar ve ailelerinin göç sebebiyle ortaya çıkan sağlık risklerinin azaltılması ve sağlık hizmetlerine adil ve eşit bir şekilde erişimin sağlanması göç yönetiminde oldukça önemlidir. Özellikle son dönemlerde, artan kültürel farklılıklar nedeniyle sağlık bakım sağlayıcılarının çalışma ortamlarında birden fazla kültürle karşılaşp, bakım verme gerekliliği duydukları vurgulanmaktadır. Göçmen kadınların sağlığı konusunda özellikle birinci basamak sağlık hizmeti sunan sağlık kuruluşlarına koruyucu sağlık hizmetleri açısından önemli sorumluluklar düşmektedir. Sunulan sağlık hizmetlerinin kişiler tarafından kabul edilmesi ve katılımının sağlanabilmesi için kuşkusuz toplumun kültürel özelliklerinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir. Sağlık hizmetlerinden faydalanacak göç eden mülteci ve sığınmacı kadınların mahremiyetine saygı gösterilmeli ve bu süreçte gelmiş oldukları ülkelerin kültürlerindeki farklılıklar da göz önünde bulundurulmalıdır. Mülteci ve sığınmacı kadınların iletişim sorunları ve bunlardan kaynaklanan diğer sorunları nedeni ile sağlık hizmeti alamamalarının önüne geçmek için sağlık kuruluşlarında onlarla daha rahat iletişim kurabilecek, dillerini bilen sağlık personellerinin bulundurulması önemlidir. Bu personelin bulundurulmadığı sağlık kuruluşlarında var olan personele özel eğitimler verilerek iletişim sorunlarını asgariye indirme yönünde adım atılması

uygun olacaktır. Özellikle kadınlara üreme sağlığı konusunda hizmet veren en yakın sağlık çalışanı olarak ebelere bu programlarda öncelik verilemsi gereklidir.

Sonuç olarak, ekonomik, sosyal ve sağlık destek sistemlerinin yok edildiği olağandışı durumlarda özellikle kadınların dezavantajlı gruplar arasında olduğu unutulmamalıdır. Yerinden edilmiş popülasyonların üreme sağlığı ihtiyaçları gözden geçirilerek, sağlık hizmetlerine ve sosyal desteğe daha fazla erişimlerinin sağlanması durumunda bu kadınların ev sahibi ülke ya da kökeni ülkelerinden daha iyi sağlık sonuçlarına ulaşmaları sağlanabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kadın Sağlığı, Sağlık

GÖÇMEN GEBE KADINLARIN KARŞILATIKLARI SAĞLIK SORUNLARININ İNCELENMESİ

Hülya Leblebicioğlu , Leyla Khorshid

Göç insanlık tarihi kadar eski, çok boyutlu, karmaşık ve heterojen bir olgudur. Kavram en geniş anlamıyla “insan hareketliliği” şeklinde tanımlanır; ancak sadece fiziki bir yer değiştirmeyi değil sosyo-ekonomik ve kültürel bir yapıdan diğerine geçmeyi de ifade eder. Günümüzde yaklaşık 258 milyon insan yaşadıkları göç deneyimi sonrasında kendi ülkesi dışında yaşamaktadır. 1960’lı yıllardan önce göç sürecini ele alan araştırmalar cinsiyet farklılıklarını önemsememiştir, çünkü göçün asıl aktörünün aileyi kamusal alanda temsil eden ve gelir getiren erkek olduğu düşünülmüştür. Kadınların ise erkeğin kararlarına tabi olduğu ve onunla benzer olumsuz sonuçlara katlandığı varsayılmış, bir nevi “cinsiyet körlüğü” yaşanmıştır. Dünya çapında, uluslararası göçmenlerin % 48’ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu kadınların ortalama yaşları 29 ile 43 arasında olup, çok sayıda çocuk doğurma kapasitesine sahiptir. Uluslararası araştırmalar, birçok göçmen kadının optimal doğum hizmetine erişmeye ve göçmen olmayan kadınlardan daha kötü hamilelik sonuçlarını deneyimlediklerini göstermektedir. Örneğin, sığınmacılar ve mülteciler de dahil olmak üzere göç etmek zorunda kalan hamile kadınlar, fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde bir etki yaratabilecek olan savaş ve cinsel şiddet yaşayabilirler.

Bu derlemenin amacı, göçmen gebe kadınların göç alanındaki görünmezliğini deşifre etmek, yaşadığı mağduriyetten yola çıkarak göç sürecindeki beslenmeye, rutin taramalar için sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşanan sorunlara; göç sürecinde maruz kaldıkları hamilelik deneyimlerine değinmek ve dikkat çekmektir.

Hunter-Adams ve Rother; (2016) Güney Afrika'da Cape Town'daki sınır ötesi göçmen gebe kadınların ve bebeklerin beslenmesini araştırmıştır. 48 göçmen gebe kadın ile gerçekleştirdikleri araştırmada kadınlar, geleneksel yiyeceklerine olan özlemi, doğum sonrası dönemde yoğun kalorili besin değeri fakir abur cubur nitelikte yiyecekleri tükettiklerini, folik asit takviyesini koruyuculuktan ziyade iyileştirici olarak algıladıklarını ve hamilelik sırasında aç kalmadıklarını belirtirken yiyecek kıtlığı yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Goodwin ve ark. (2017) Güney Galler topluluğunda ebelerin ve göçmen Pakistanlı kadınların deneyimlerini inceledikleri çalışmada (9 göçmen Pakistanlı katılımcısı ve 11 ebe ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler) kadınlar ve ebeler arasında anlamlı bir diyalog oluşturulamadığını, çok sayıda sosyal ve ekolojik faktör, aile ilişkileri, kültür ve din, farklı sağlık bakım sistemleri, bilgi iletişimi dahil olmak üzere bu ilişkiyi etkilediğini belirtmişlerdir. Fellmeth ve ark. (2015) Tayland-Myanmar sınır bölgesindeki göçmen gebe kadınlar ile yaptıkları çalışmada kadınların aile desteği eksikliğinden ve geleceğe yönelik endişelerinden dolayı hamilelik sırasında ve sonrasında mental sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç olarak ülkemizde ve dünyada giderek daha hareketli bir küresel nüfus oluşmaktadır. Göçmen gebe kadınların ihtiyaçlarını karşılama ve onlara en uygun bakımı sağlama becerisinin önemli bir sorun olduğu ortadadır. Yüksek kaliteli araştırmalar, bu alandaki politika yapıcılar ve uygulayıcılar için bilinçli kararlar vermede çok önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Göçmen, Gebe, Kadın, Sağlık

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNDE PREMENSTRUAL SENDROM YAYGINLIĞI

Safiye Özvurmaz¹ , Aliye Mandıracıoğlu²

¹| Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi ²| Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi

Amaç: Premenstruel sendrom (PMS), kadınlarda menstruel döngünün geç luteal döneminde ortaya çıkan yakınmalardır. PMS'nin ortaya çıkmasına neden olabilecek durumlar; östrojen-progesteron dengesizliği, sıvı retansiyonu, prostoglandinlerin aşırı salgılanması, prolaktin ve renin-anjiyotensin-aldosteron dengesizliği ve psikososyal faktörlerdir. PMS, kadın sağlığını olumsuz etkileyen ve sık görülen bir durumdur. Hemşireler kadın sağlığını ilgilendiren konularda anahtar konumundadır. Kadınların yaşam kalitelerini, aile ilişkilerini ve okul performanslarını ciddi derecede etkileyen PMS'da yakınmalarla baş etmede, bilgilendirmede görevli olacak hemşirelik öğrencilerinin önce kendi durumlarının farkında olmaları önemlidir. Çalışmanın amacı, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik kız öğrencilerinde PMS durumlarının değerlendirilmesidir.

Yöntem: Bu kesitsel araştırma, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik öğrencilerinin katılımı ile Mart-Mayıs 2018'de gerçekleştirilmiştir. Halk Sağlığı dersine devam eden tüm 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinden menstruasyon görenler (N:147) öz-bildirim ile anketi doldurmuştur. Ankette sosyodemografik özellikler, menstruasyon özellikleri (ilk adet yaşı, ilk adet deneyiminde hissettikleri, adet düzeni, dismenore öyküsü); premenstrual sendrom açısından risk faktörleri (anne ve kız kardeşte PMS şikayetleri, sigara kullanımı, egzersiz yapma durumu, sağlık problemi varlığı, ilaç kullanımı) sorgulanmıştır. Premenstrüel Sendrom Ölçeği (PMSÖ); Gençdoğan (2006) tarafından geliştirilen, premenstrüel belirtilerin şiddetini ölçen, 44 maddelik beş dereceli (Hiç, Çok az, Bazen, Sık sık, Sürekli) likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin puanlanmasında, "Hiç" seçeneği 1 puan, "Çok az" seçeneği 2 puan, "Bazen" seçeneği 3 puan, "Sık sık" seçeneği 4 puan ve "Sürekli" seçeneği 5 puan olarak değerlendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 44, en yüksek puan ise 220'dir, puan yükseldikçe premenstrüel sendrom belirtilerinin yoğunluğu fazla olarak değerlendirilmektedir. Veri değerlendirmesi için SPSS 18.0 versiyon istatistik paket programı kullanılmıştır. PMSÖ puanı ile bağımsız değişkenler arası karşılaştırmalarda students-t testi/ ve ANOVA kullanılmıştır. P değerinin 0.05 'ten küçük olması anlamlılık düzeyi olarak kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan hemşirelik öğrencilerinin %35.4 adet öncesi sıkıntılar yaşadığını belirtmiştir. Kabızlık, ishal, bulantı, kusma, kilo alma, daha az idrara çıkma, cilt problemleri, göz problemlerinde artış, ateş basmaları, alerjik sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %88.2 i her menstruasyon öncesi ağrı yakınması olduğunu belirtmiştir. Yakınmaları olanların %25'i ilaç kullanmakta, %10 egzersiz yapmakta, yaklaşık %12'i beslenmesini düzenlemekte çare bulduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %8.2'i kronik hastalığı olduğunu, %11.6 sürekli ilaç kullandığını %20.4'ü sigara içtiğini ifade etmiştir. Ailelerinde PMS yakınması olan öğrenciler, %29 olarak saptanmıştır. Öğrenciler, ilk adet sırasında, %96'ı korku panik heyecan üzüntü gibi duygular yaşadığını belirtmiştir. PMS yaşayan öğrencilerin %30.6'ı bu problemlerin yaşamlarını etkilediğini vurgulamıştır.

Çalışma grubunda PMSÖ ortalama puanı 122,90 ±37,13 (44- 206) olarak hesaplanmıştır. Sigara kullanımı, ilaç kullanımı, kronik hastalık varlığı ve menstruasyon sırasında dismenore ile ilişki bulunamamıştır.

Tartışma ve sonuç: Çalışmamızda premenstrual sıkıntı yaşayanların sıklığı %35.4 olarak belirlenmiştir. Daha önce yapılan benzer çalışmalarda ülkemizde hemşirelik öğrencilerinde %33 civarında saptanmıştır. PMSÖ puan ortalaması araştırma grubundaki hemşirelik öğrencilerinde, 122,90 ±37,13 olarak belirlenmiştir. Bir başka çalışmada yer alan hemşirelik öğrencilerinin puanı 110.49±32.62

olarak bildirilmiştir. Çalışma grubunda PMS etkileyen risk faktörleri açısından bir ilişki belirlenememiştir. Bazı çalışmalarda PMS şiddetini artıran faktörler; sigara içimi, anne ve kız kardeşlerde PMS varlığı olarak bildirilmiştir. Hemşirelik öğrencileri PMS ile başa çıkmada başta ilaç kullanımı olmak üzere egzersiz gibi diğer yöntemleri de denediklerini belirtmişlerdir. Yapılan çalışmalarda da PMS ile baş etme de kadınların tercihi birinci sırada farmakolojik yöntemler olduğu vurgulanmaktadır.

PMS yakınmaları şiddetli olduğunda ve öğrenciler baş edemediğinde; benlik saygısında azalma, sosyal ilişkilerinde bozulma, okula devam etmeme ve eğitimde aksaklıklar gibi sonuçlar yaşandığı bildirilmektedir.

Sonuç olarak öğrencilerin yaklaşık üçte biri PMS bağlı yakınmalar yaşadığı PMSÖ'de alınan puan ortalamalarının sonucuna göre orta düzey şiddette yakınmaları olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Premenstruel Sendrom, Hemşirelik Öğrencileri, Risk Faktörleri

KADINLARIN POSTPARTUM KONTRASEPTİF TERCİHLERİ VE TUTUMLARI

Nuray Egelioglu Cetişli¹ , Melike Kahveci , Sabiha Işık , Aycan Hacılar

¹ | İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Amaç: Doğum sonrası dönem, aile planlaması için karşılanamayan ihtiyacın en yüksek olduğu dönemdir. Postpartum dönemindeki kadınlar, istenmeyen gebelikler açısından yüksek risk altında olmasına rağmen, ilk bir yıl içerisinde kadınların %10-44'ü istenmeyen gebelik yaşamaktadır. Bu çalışmanın amacı postpartum dönemdeki kadınların kontraseptif tercihlerini ve aile planlamasına ilişkin tutumlarını belirlemektir.

Yöntem: Tanımlayıcı araştırma tipindeki bu çalışma, Ocak- Eylül 2018 tarihleri arasında, İzmir'deki üç eğitim araştırma hastanesinin kadın doğum ve yenidoğan poliklinikleri ile emzirme odalarında yürütülmüştür. Verileri toplamak amacıyla Birey Tanıtım Formu ve Aile Planlaması Tutum Ölçeği kullanılacaktır. Çalışmaya postpartum 6. Hafta-12.ay arasında ve evli olan, Türkçe konuşabilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden toplam 253 kadın dahil edilmiştir. Veriler Birey Tanıtım Formu ve Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ) kullanılarak toplanmıştır. APTÖ 34 madde ve üç alt boyuttan oluşan, likert tipi bir ölçektir. Ölçekten toplamda en düşük 34, en yüksek 170 puan alınabilmekte ve alınan puanın artması birayın aile planlamasına ilişkin olumlu tutumunun olduğu anlamına gelmektedir. Veriler İzmir Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan ve araştırmacının yürütüldüğü kurumlardan izin alındıktan sonra, katılımcılardan yazılı onam alınarak ve mahremiyeti sağlamak amacıyla polikliniklerdeki hasta görüşme odalarında, yüz yüze görüşme yöntemi ile araştırmacılar tarafından yaklaşık 15-20 dakikalık süre içerisinde toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler ve nonparametrik testler (Mann Whitney U ve Kruskal Wallis) kullanılmıştır. Tüm istatistiksel analizlerde $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi temel alınmıştır.

Bulgular: Çalışma kapsamına alınan kadınların yaş ortalaması 28.41 ± 5.90 yıl olup, %65.4'i ilköğretim ve altı mezunu, %91.3'ü çalışmıyor, %53'ünün geliri giderinden az ve %78.3'ü çekirdek aile yapısına sahiptir. Kadınların eşlerinin yaş ortalaması ise 31.88 ± 5.68 yıl olup, %65.4'i ilköğretim ve altı mezunudur. Postpartum dönemdeki kadınların %72.7'sinin gebeliği planlı, %35.2'sinin iki gebeliği, %43.1'inin iki yaşayan çocuğu var, %56.1'inin doğum şekli sezaryen ile doğum yapmış, %63.6'sı bir daha çocuk sahibi olmayı düşünmemektedir. Kadınların %75.9'u daha önce herhangi bir kontraseptif yöntem kullanmış iken, %92.1'i şu anda kontraseptif yöntem kullanmayı düşünüyor ve yöntem kullanmayı düşünenlerin %82.4'ü modern bir yöntem (%34.8'i RİA, %24.4'ü kondom, %14.6'sı hormonal kontraseptifler, %8.6'sı tüpligasyon) %14.6'sı ise geri çekme yöntemini kullanmayı planladıklarını belirtmektedir. Çalışma kapsamına alınan postpartum dönemdeki kadınların APTÖ toplam puan ortalaması 81.30 ± 17.34 , toplumsal tutum alt ölçeği puan ortalaması 33.87 ± 9.78 , gebeliğe ilişkin tutum alt ölçeği puan ortalaması 18.22 ± 5.16 ve aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutum alt ölçeği puan ortalaması 29.20 ± 7.05 'dir. Kadınların yaş ortalamaları ile APTÖ toplam puan ortalaması arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu ($r = -0.186$, $p = 0.003$) belirlenmiştir. Ayrıca kadınların eğitim durumları, sosyoekonomik durumları, doğum şekilleri, yaşayan çocuk sayıları, daha önce herhangi bir kontraseptif yöntem kullanmış olma durumlarına göre APTÖ toplam puan ortalamaları arasında fark varken ($p < 0.05$), eşlerinin yaş ortalamaları ve eğitim durumları, çalışma durumları, gebelik sayıları, bir daha çocuk sahibi olmayı isteme durumları, şu anda kontraseptif kullanmayı düşünme durumları ve kullanmayı planladıkları kontraseptif yönteme göre APTÖ toplam puan ortalamaları arasında fark yoktur ($p > 0.05$).

Sonuç: Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, ilköğretim ve altı mezun, geliri giderinden az, dört ve üzerinde çocuğu, daha önce hiç kontraseptif yöntem kullanmamış olan postpartum dönemdeki

kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Postpartum dönem, doğurganlığın bilinçli bir şekilde planlanması amacına yönelik olarak, bireylere hizmet sunmak için iyi bir dönemdir. Doğum sonu aile planlaması hizmetleri özellikle doğumlar arasındaki sürenin ve doğum sayısının bilinçli bir şekilde planlanmasını sağlayarak, anne ve çocukların sağlığını koruma ve geliştirmeye katkı sağlayacağı için bu dönemdeki kadınların eğitimi konusunda sağlık çalışanlarının farkındalıkları arttırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Postpartum Dönem, Kontraseptif, Kadın

GENÇ ERİŞKİN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE MENSTRÜEL SIKLUS VE FİZİKSEL AKTİVİTE SEVİYESİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: PİLOT SONUÇLAR

Ata Elvan¹, Özge Çeliker Tosun¹, Gökhan Tosun²

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu

²| İzmir Buca Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Hastanesi

Amaç: Menstruasyon döngüsü kadınlarda sağlığın önemli bir işareti olarak görülmektedir. Kadınlarda, menstruasyon döneminde hormonal değişimlere bağlı olarak bazı semptomlar görülebilmektedir. Bu semptomlar, premenstrüel dönemde ağrı ve ilişkili semptomlar olarak ortaya çıkabilmekle birlikte dismenore olarak da görülebilmektedir. Yaşamın her evresinde fiziksel aktivite, kardiyorespiratuvar kondüsyonun, sürdürülmesine ve geliştirilmesine, obezite ve eşlik eden komorbiditeleri azaltılmasına, kişinin kendini daha iyi hissetmesine ve daha uzun bir ömür sürülmesine neden olmaktadır. Yüksek oranda premenstrüel sendrom yaşayan kadınlarda, fiziksel aktivite ile premenstrüel sendrom semptomları, erken menarş, polikistik over sendromu, hirsutizm ve infertilite arasında ilişkili olduğu belirlenmiştir [1]. Premenstrüel sendrom, bireylerin yaşamını olumsuz yönde etkilemekte olup, iş verimliliğinin ve çalışma kalitesinin azalmasına neden olabilmektedir. Bu duruma düşük fiziksel aktivitenin de eklenmesi ile kişilerin sağlık durumu daha da etkilenebilmektedir [2]. Tüm bu nedenlerden dolayı fiziksel aktivite seviyesinin menstrüel siklus sırasında açığa çıkacak olan semptomları etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'ndaki kadın öğrencilerinde menstrüel siklus ile fiziksel aktivite seviyesi arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Yöntem: Çalışmaya 18-24 yaş arası üniversitede okuyan kadın öğrenciler dahil edilmiştir. Gebeliği olanlar, oral kontraseptif kullananlar, sistemik hastalığın bulunan ve anket uygulama sürecinden rahatsız olanlar çalışmaya dahil edilmemişlerdir. Öğrencilerin fiziksel aktivite seviyelerini belirleyebilmek için "Uluslararası Fiziksel Aktivite Formu (Kısa Form) (IPAQ)" kullanılmıştır. Menstrüel siklus durumunu saptayabilmek içinse menstrüel siklus düzeni ve durumuna ait sorular (adet düzensizliği, ortalama adet süresi, kanama miktarı, adet öncesi gerginlik, ağrı, aile öyküsü vb.) sorulmuş ve "Premenstrüel Sendrom Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Bilgilendirilmiş onamları alındıktan sonra, değerlendirme formu ve anketler, bilgilendirme yapılarak ve kapalı zarf sistemiyle öğrencilere teslim edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20.0 programı kullanılarak p<0.05 anlamlılık düzeyinde veriler yorumlanmıştır. Fiziksel aktivite ve menstrüel siklus arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde Pearson Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmamıza yaşları ortalama 19,17±0.79 yaş olan 30 kadın katılımcı katılmıştır. Katılımcıların vücut kütle indeksi ortalaması 22,07±3,15 kg/m², ortalama adet süresi 5.86±1.19 gün ve 11 (%36.7)'inde adet düzensizliği şikayeti bulunmaktadır. Katılımcıların adet kanamaları hafif (1 kişi, %3.3), orta (27 kişi, %90) ve ağır (2 kişi, %6.7) olarak tanımlanmıştır. Adet öncesi gerginlik yaşayan öğrencilerin (12 kişi, %40), anne (6 kişi, %50) ve kardeşinde de (6 kişi, %50) benzer yakınmaların olduğunu bildirmiştir. Öğrenciler adet dönemi ağrılarını pubik bölgede (21, %70) ve abdominal bölgede (9, %30) olucak şekilde tanımlamışlardır. Adet süresince oluşan ağrı ise hafif ağrı (3.90/10) ve şiddetli ağrı (7.9/10) şeklindedir. Katılımcıların Premenstrüel Sendrom Ölçeği ortalama değerleri 122.23±33.94 ve Uluslararası Fiziksel Aktivite Anketi (Kısa Form) Seviye ortalama skoru 1449.6±126.0 MET/dk/hafta olarak bulunmuştur. Çalışmamız sonuçlarına göre Premenstrüel Sendrom Ölçeği ve kanama miktarı arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki çıkmıştır(p:0.016). Fakat fiziksel aktivite seviyesi ile menstrüel siklus durumunu inceleyen parametreler ve Premenstrüel sendrom ölçeği arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (p>0.05).

Tartışma ve Sonuç: Sonuç olarak menstrüel siklus ile fiziksel aktivite düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Bu sonuç literatürdeki çalışmalarla benzerlik göstermektedir [3]. Premenstrüel sendrom sonuçları da yine literatürle benzerlik göstermektedir [4]. Selçuk ve ark.'nın [3] yapmış olduğu bir çalışmada premenstrüel sendrom ve fiziksel aktivite arasında anlamlı ilişki olduğu bildirilmiştir. Kroll-Desrosiers ve ark.'nın [2] yapmış olduğu çalışmada ise herhangi bir anlamlı ilişki bildirilmemiştir. Çalışmamızda da Kroll-Desrosiers ve ark.'nın çalışmasına benzer olarak fiziksel aktivite düzeyi ile Premenstrüel Sendrom Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Çalışmamızdan önceki çalışmalarda fiziksel aktivitenin değerlendirme yöntemleri farklılık göstermektedir. Çalışmalarda olan bu farklılığın literatür sonuçlarını da etkilediğini düşünmekteyiz. Çalışmamıza katılan öğrencilerin fiziksel aktivite düzeyleri orta düzey olarak saptanmıştır. Bu durumun pilot çalışmamızdan elde ettiğimiz sonuçları etkilediğini düşünmekteyiz. Daha iyi sonuçlar elde edilebilmesi için, çalışmanın daha çok katılımcı ile gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler : Menstrüel Siklus, Fiziksel Aktivite.

BİLDİRİ SUNUMLARI 6 – KADIN VE HUKUK, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Tijen Dünder Sezer, DEÜ Hukuk Fakültesi	Bildiri Sunumları 6 - Kadın ve Hukuk	Derslik 4
		6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN ÇERÇEVESİNDE ALINABİLECEK İDARİ TEDBİR KARARLARI Emin Koç	
		FEMİNİZMİN ULUSAL HUKUKTAKİ ARAÇLARINDAN BİRİ; AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMELERİ Uluğ İlve Yücesoy	
		İNSAN HAKLARI HUKUKU AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI Tijen Dünder Sezer	
		ŞİDDET MAĞDURU KADINLAR İÇİN ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ELİYLE ONARIM: AMERİKALILAR-ARASI İNSAN HAKLARI MEKANİZMASI ÖRNEĞİ Yaşar Metin Özdemir	
		TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU (M.80) VE KADIN MAĞDURLAR Ümmüglüm Kılıç - Fethi Kılıç	
		VATANI HİZMET KAVRAMINDA CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ Ahmedi Cihangir İltaş	

6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN
ÇERÇEVESİNDE ALINABİLECEK İDARİ TEDBİR KARARLARI

Emin Koç¹

¹ | Dokuz Eylül Üniversitesi

AMAÇ: Bu çalışma çerçevesinde Kanun'da yer alan ailenin korunması ve şiddetin önlenmesine ilişkin tedbirlerin usul ve esaslarını incelemek ve Kanun çerçevesinde koruma kapsamındaki “şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin” idari tedbirler yoluyla ne ölçüde korunabildiğinin tespiti amaçlanmıştır.

YÖNTEM: Çalışmada Kanun ve kanuna dayalı alt düzenleyici işlemler incelenmiş ve Kanun ile belirlenen tedbirlerin uygunluğu irdelenmiştir. Konu ile ilgili ulusal mevzuat, yargı kararları ve bilimsel çalışmalar gözden geçirilmiştir.

BULGULAR: Aile ve kadının korunmasının özel hukuk boyutu Kanun'un asıl varlık nedenidir. Bu nedenle özel hukuk tedbirleri birçok bilimsel çalışmaya konu olmuştur. Haliyle özel hukuk tedbirlerinin önemi nedeniyle bu konuda pek çok sayıda Yargıtay içtihadı oluşmuştur. Ancak idari tedbirlere ilişkin yeterli bilimsel çalışma olmadığı gibi yargı kararı da bulunmamaktadır. Ancak Kanun idareye de önemli görevler yüklemektedir ve idarenin sorumluluğu esastır.

TARTIŞMA VE SONUÇ: İdarenin görevlerinden biri de kamu düzeninin korunmasıdır. Kamu düzeni kavramı ise çağımızda geleneksel anlamının(kamu sağlığı, kamu güvenliği, kamu huzuru) ötesinde kadının ve ailenin korunması gibi yeni anlamlar kazanmıştır. Kamu düzeninin korunması çerçevesinde idarenin kolluk kimliği ortaya çıkmaktadır. Kolluk kimliğinin bir gereği olarak idare bu alanda da kamu düzeni bozulmadan gerekli tedbirleri almak zorundadır.

Kanun'un üçüncü maddesi ile mülki amire koruyucu tedbir kararı verme yetkisi verildiği görülmektedir. Bir defa 4320 sayılı Kanun'da olmayan bu yetkinin yeni kanun ile verilmesi yerinde olmuştur. Kanun mülki amire Kanun'da belirtilen tedbirlerden birine, birkaçına veya uygun görülecek benzer tedbirlere karar verme yetkisi tanıyarak geniş bir takdir hakkı vermiştir. Ayrıca “benzer tedbirlere” ifadesi ile kıyasen başka tedbir kararları verme yetkisinin verilmesi de yerinde olmuştur.

Düzenleme gereği bazı tedbir kararları ise önemine binaen kolluk amiri tarafından verilebilmektedir. Bu kararlar ise “kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması” ve “hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması” ile sınırlı tutulmuştur. Bir taraftan söz konusu tedbirlerin ivedilik gerektirmesi bakımından kolluk amiri tarafından da alınabilmesi diğer taraftan bunun istismar edilmesinin önlenmesi bakımından sınırlı tutulması doğru bir düzenleme olmuştur. Kolluk amiri tarafından alınan tedbir kararlarının 48 saat içinde mülkü amirin onayına sunulması şartı da tereddütleri giderici niteliktedir. Yine kolluğun çok kısa süre içerisinde ulaşılabilir olması, kolluk kamu hizmetinin kesintisiz bir şekilde yürütülmesi, gerekli durumlarda cebri icraya başvurabilmesi, güvenlik personeli olmasının toplum nezdindeki imajı gibi gerekçeler bu düzenlemenin yerindeliği desteklet niteliktedir. Mülki amire verilen tedbir yetkilerinin mağdur açısından en temel ihtiyaçlarını karşılaması maddi ve manevi bütünlüğünü koruyucu olması bakımından yerindedir.

Kanun gereği tedbir kararı olayın gerçekleştiği yer makamlarından değil de en çabuk ve kolay ulaşılabilecek yer mülki amiri ve kolluk amirinden talep edilebilmektedir. Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Bu düzenlemenin de çok

özenli uygulanması gerekecektir. Çünkü aksi halde çok yerinde olan bu düzenleme istismar edilerek kadının korunmasından öte tehditte bulunduğu iddia edilen kişi açısından mağduriyet yaratabilir.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun çerçevesinde ailenin ve kadının korunması kamu hizmeti olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle idarenin yükümlülükleri yerine getirmemesi idarenin kamu hizmetini kötü yürütmesi nedeniyle sorumluluğuna yol açacaktır. Bu ise kamu hizmeti teorisi çerçevesinde hizmetin kötü, geç veya hiç işlememesi şeklinde tezahür edebilir. Özellikle uygulamada “hayatî tehlikesinin bulunması hâlinde, ilgilinin talebi üzerine veya resen geçici koruma altına alınması tedbirinin zamanında alınmamasından kaynaklı olarak “hizmet kusuru”nun varlığı gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ailenin ve Kadının Korunması, Mülki Amir, İdarenin Sorumluluğu, Kamu Hizmeti, Hizmet Kusuru

FEMİNİZMİN ULUSAL HUKUKTAKİ ARAÇLARINDAN BİRİ; AVRUPA KONSEYİ SÖZLEŞMELERİ

Uluğ İlve Yücesoy¹

¹ | İzmir Barosu Kadın Hakları Merkezi Üyesi

AMAC: “Bütün insanlar eşittir” önermesi modern tarih ve modern hukukun yapı taşıdır. Ancak o “eşitlik” gerçekleşmediği için kadın-erkek eşitliğini sağlamada zorlayıcı tedbirlerin, kararların alınması gerekmiştir. Bu çalışmada uluslararası insan hakları hukuk kaynaklarının ve yargı organlarının feminist hukuk bakış açısının bir aracı olduğu amaçlanmaktadır. Özellikle de başta Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları, İnsan Hakları Komiserliği, Avrupa Sosyal Şartı, Lanzorete Sözleşmesi gibi Avrupa Konseyi sözleşmeleri ve yapıları temel alınarak uluslararası insan hakları hukukunun ulusal hukukta feministlerin aracı olduğu Türkiye pratiği baz alınarak anlatılmak istenmektedir.

YÖNTEM: Bu çalışmada başta uluslararası insan hakları hukuk kaynakları olmak üzere (Cedaw, İhtiyari Protokol...) Avrupa Konseyi sözleşmeleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve ilgili sözleşmelerin uzmanlar komitesi (Grevio gibi) raporları, kararları, tavsiye kararları incelenerek Türkiye bazında nelerin yapıldığı ve ne gibi yeniliklerin, kavramların oluşturulduğu incelenecektir.

BULGULAR: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere diğer Avrupa Konseyi Sözleşmeleri, mahkeme ve uzmanlar komitesinin tavsiye niteliğindeki kararları başta Türkiye ve diğer Konsey ülkeleri açısından göz önüne aldığımızda kadın ve çocuk başta olmak üzere diğer dezavantajlı bireylere karşı artan şiddet, ayrımcılık vakalarına karşın ulusal ve uluslararası başvuru da artmaktadır. Her ne kadar kadınların cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları ayrımcılık, şiddet gibi vakalardan dolayı uluslararası yargıya başvuru sayısı yeterli bulunmasa da bireysel başvuru sonrası alınan kararlar, uzmanlar komitesinin aldığı tavsiye kararları ülkeler için önemli bir yol haritasıdır. Yaşam Hakkı, İşkence Yasağı, Zorla Çalıştırma Yasağı, Ayrımcılık, Etkin Başvuru Hakkı gibi haklarla ilgili kadın olmasından kaynaklı çok sayıda ihlal kararı AİHM tarafından verilmiştir.

AİHM kararları ve Grevio gibi uzmanlar komitesi kararları iç hukukta yol gösterici nitelikte olup, özellikle mahkeme kararları ulusal hukukları bağlayıcıdır. Başta İstanbul Sözleşmesi olmak üzere Avrupa Sosyal Şartı gibi Avrupa Konseyi sözleşmelerinin ve uzmanlar komitelerinin tavsiye kararları, İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ulusal hukuk için yol haritasıdır.

TARTIŞMA: Bu çalışmada tartışma noktamız; feminist mücadelenin bir hukuk tarafının olması gerektiğidir. Feminist mücadelenin de hukuksal alanda en büyük destekçilerinden ve araçlarından birinin uluslararası insan hakları hukuku olduğudur. Çalışmada feminist mücadelenin araçlarından biri olan uluslararası hukuk tartışması Türkiye pratiğinde esas olarak incelenecektir.

Feminizmin uluslararası insan hakları standardı ya da mekanizmasının işleyişine dair eleştirileri mevcuttur. Bunları uluslararası ilişkilerin erkek egemen bir mekanizma sonucu ortaya çıkması, insan hakları hareketinin erkek haklarına odaklandığı, insan haklarının erkeklerin hak araması sonucu ortaya çıktığı, insan hakları mücadelesi içinde yer alan uluslararası mekanizmalarda dahi erkeklerin olduğu, dolayısı ile kadın haklarının insan haklarının ikincil konusu gibi olarak algılandığı gibi eleştirileri mevcuttur.

Eleştiriler olsa da ülkemiz Avrupa Konseyi üyesi olarak kendini bağlayan taahhütlere imza atmıştır. Ülkemiz hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Opuz versus Türkiye (2009), M.G. versus Türkiye (2016), G.U. versus Türkiye (2016), Civek versus Türkiye (2016), Boyraz versus Türkiye (2014) gibi çok sayıda ihlal tespit edilen kararlar vermiştir. Bu kararların bir kısmı AİHS madde 14 ayrımcılık yasağının

ihlal edilmesinden dolayı verilmiştir. Ülkemizde kadınlara karşı ayrımcılık yapıldığı uluslararası hukuk tarafından tespit edilmektedir.

Kadın erkek eşitliğinin sağlanması için Türkiye Cumhuriyeti Anayasası madde 90'a göre temel hak ve özgürlüklere ilişkin usulüne göre yürürlüğe girmiş anlaşmaların iç hukuk normu olması gerekmektedir. Dolayısı ile iç hukuk normu olan ülkemizin taraf olduğu Avrupa Konseyi Anlaşmaları, özellikle de ülkemizin zorunlu yargı yetkisini tanıdığı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları feminizm için somut, sonuç getirici basamaklar olduğu tartışılacaktır. Cedaw ve diğer Avrupa Konseyi Sözleşmelerinin ülkemiz için hem Anayasa'da hem de imzaladığımız sözleşmelerde yer alan "eşitlik" ve "ayrımcılık yasağı" açısından önemli "ulusal" araç olduğu, ülkemizde ne gibi mevzuat değişikliklere ve uygulamalara sebep olduğu 4P ilkesi (protection, prevention, presecution, policy) açısından tartışılacaktır.

SONUÇ: Ülkemizdeki hak ve özgürlükler mücadele kazanma biçimi ve tarihi açısından uluslararası insan hakları hukukunun getirdiği bağlayıcılığın kadın hakları açısından önemi vardır. İnsan Hakları mücadelesinin ortaya çıktığı ülkelerin tarihsel dinamikleri ile ülkemizdeki insan hakları mücadele seyri oldukça farklıdır. Bu durumda da bağlayıcılığı olan ve iç hukuk normu halini uluslararası insan hakları hukuku ülkemizdeki feminist hareketin elinde önemli bir araç ve saha açıcı bir araç olduğu bir gerçektir.

Anahtar Kelimeler : AİHS,AİHM,İstanbul Sözleşmesi,Feminizm,Uluslararası insan hakları

İNSAN HAKLARI HUKUKU AÇISINDAN TOPLUMSAL CİNSİYET KALIP YARGILARI

Tijen Dünder Sezer¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Kalıp yargılar, genel olarak bir grubun bütün üyelerinin özellikleri hakkındaki organize inançlardır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınlar ve erkeklerin yerine getirmeleri gereken rollere ya da sahip olmaları gerektiği düşünülen özellik ve tavırlara ilişkin genelleştirilmiş görüş ve ön kabullerdir.

Kalıp yargılar genel olarak ve özelde kadınlara yönelik hüküm altına alma ve aşağılamaya yol açtığında sorun haline gelirler. Bu tür zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargıları kadınlara yönelik ayrımcılık yapılmasına, kadınların insan haklarının ihlal edilmesine yol açarlar ve kadın-erkek arasındaki fiili eşitliğin gerçekleşmesine engel oluştururlar.

İnsan hakları hukuku yakın zamana değin tamamen nötr bir dille kaleme alındığı ve kadının kendine özgü durumunu göz önüne almadığı için özellikle özel alanda –ev içi şiddet de olduğu gibi- kadının durumu çok da değişmemiştir. Zaman içinde bir yandan kadına özgü uluslararası insan hakları sözleşmeleri yapılırken bir yandan da var olan insan hakları metinleri kadına duyarlı bir bakış açısıyla yorumlanmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, kadınların ikincil konumlarını sürdürmelerine neden olan zararlı kalıp yargıların ortadan kaldırılmasına yönelik insan hakları hukukunda yaşanan gelişmelerin incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Bu değerlendirme yapılırken yöntem olarak insan hakları belgeleri, içtihat ve doktrindeki görüşlerden yararlanılmıştır.

Çalışmanın bulgularına bakıldığında, uluslararası insan hakları metinleri_yoluyla zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına yer verilmesi ve bunların kaldırılması görevinin devletlere verilmesi oldukça yeni bir olgudur ve insan hakları hukukunda kadınların lehine çok önemli bir dönüşüme işaret eder. Birleşmiş Milletler şemsiyesindeki gelişmelere bakıldığında 1979 tarihinde kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Engellenmesine İlişkin Sözleşme'nin (CEDAW) 5. maddesiyle kadınlar ve erkeklerin basmakalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan önyargı ve geleneklerin tasfiye edilmesi devletlere yükümlülük olarak yüklenmiştir. Sözleşmenin 2 (f) maddesiyle de devletlere, kadınlara karşı ayrımcılık oluşturan kanun, gelenek ve uygulamaların kaldırılması görevi yüklenmiştir. (Ayrıca bkz. başlangıç bölümü p.14) Sözleşmenin denetim organı olan CEDAW Komitesi kabul ettiği pek çok Genel Tavsiye ile zararlı kalıp yargılara işaret etmektedir. (Bkz. Genel Yorum No. 19, 25, 35) Örneğin 19 no'lu Genel Tavsiye'de toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantı kurulmuştur. CEDAW Komitesinin bireysel başvurular sonucunda verdiği üç önemli kararda da ulusal yargı organların zararlı kalıp yargılara dayanarak karar verdikleri ve Sözleşmenin ilgili maddelerinin ihlal edildiği tespit edilmiştir. (Karen Tayag Vertido/Filipinler; R.K.B/Türkiye ve V.V.P /Bulgaristan kararları) (Ayrıca bkz. L.C./Peru, Isatou Jallow/ Bulgaristan) CEDAW Komitesinin bireysel başvurular sonucunda oluşturduğu görüşlerinde, devlet organları tarafından kalıp yargılara dayanılarak karar verilmesinin/uygulama yapılmasının Sözleşmenin ihlali olarak görülmesi, insan hakları hukuku alanında kadınların insan haklarının gerçekleşmesi açısından geri dönülemez ve çok önemli bir gelişmedir.

Avrupa Konseyi nezdindeki gelişmelere bakıldığında, kalıp yargılara ilişkin en somut gelişme, 2011 tarihli Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Sözleşme'nin (İstanbul Sözleşmesi) kabul edilmesidir. Sözleşmenin 12. maddesinde devletlere, kadınlar ve erkekler için kalıplaşmış roller bulunduğuna dair önyargıların, kültürel davranış kalıplarının vd. değiştirilmesi görevi yüklenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (1950)

bakıldığında ise Sözleşme nötr dille kaleme alınmıştır; ancak son yıllarda, Sözleşmenin denetim organı olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bazı kararlarında toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısı izlemeye başlamış ve davaya konu olan olay örgüsündeki zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını dolaylı da olsa tespit ederek karar vermiştir. (Ör. Konstantin Markin/Rusya; Rantsev/Rusya ve Kıbrıs). Önümüzdeki yıllarda, AİHM'nin toplumsal cinsiyet kalıp yargıları konusundaki sınırlı bakış açısını genişletmesi umulmaktadır. Bu yolla Mahkeme, kararlarını zararlı toplumsal cinsiyet kalıplarıyla haklılaştırmayacak ve ulusal düzeyde kullanılan kalıp yargıları tespit ederek, bunların ayrımcılık yaratan zararlı etkilerini göz önünde bulunduracaktır.

Sonuç olarak, özellikle kadın hakları alanında çalışanların katkılarıyla son 30-40 yılda insan hakları hukuku alanına kadın bakış açısı dahil edilmiştir. Zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının kaldırılmasının devlete yükümlülük olarak getirilmesi ise bu alanda gerçekleşen kilit role sahip bir husustur. Gerçekten de zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargıları kalkmadan fiili eşitliğin sağlanması, kadınların insan haklarından tam olarak yararlanması, kadına yönelik ayrımcılık biçimlerinin kalkması ve bu bağlamda kadına yönelik şiddetin son bulması mümkün değildir. Üstelik CEDAW ve İstanbul Sözleşmesi devletlere açıkça, yalnız kamusal alanda değil 3. kişiler alanında da zararlı toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını kaldırma görevi yüklemektedirler. Türkiye sözü edilen iki uluslararası sözleşmeye de taraftır ve bu sözleşmeler uyarınca kadınlara yönelik zararlı toplumsal cinsiyet kalıplarını kullanmamak, 3. kişilerin de kullanmasını engellemek için gereken özeni göstermek yükümlülüğü altındadır.

Anahtar Kelimeler : Kalıp Yargı, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları, İnsan Hakları, Kadınların İnsan Hakları

ŞİDDET MAĞDURU KADINLAR İÇİN ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU ELİYLE ONARIM:
AMERİKALILAR-ARASI İNSAN HAKLARI MEKANİZMASI ÖRNEĞİ

Yaşar Metin Özdemir¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Bildirinin amacı, Amerikalılar-arası İnsan Hakları mekanizmasının denetim organları olan Amerikalılar-arası İnsan Hakları Komisyonu ve Amerikalılar-arası İnsan Hakları Mahkemesi'nin kadına yönelik şiddet vakalarıyla ilgili başvurularda hükmettiği giderimlerin nitelik ve etkinliğinin ortaya konulmasıdır.

Kadınlar dünyanın her köşesinde, eş ya da partner şiddeti, evlilik içi tecavüz, eş ya da partner dışındaki kimselerin cinsel saldırısı, ensest, zorla kürtaj, taciz, fuhuş ya da kölelik amaçlı kadın ticareti, başlık parası veya drahoma kaynaklı şiddet, namus cinayetleri gibi saldırıların mağduru olmaktadır. Tarih boyunca kadını erkek arasında var olan sosyal ve ekonomik eşitsizlik ile bunu yeşerten kültürel zeminle ayrımcılıktan beslenmeleri nedeniyle, bu eylemler *toplumsal cinsiyet temelli şiddet* olarak kabul edilmektedir.

İnsan hakları hukukunda kadına yönelik şiddetin, ayrımcılık temelli ağır ve spesifik bir hak ihlali olarak kabul edilmesi çok uzun bir geçmişe sahip değildir. İnsan hakları hukukunun değişen perspektifi, kadına yönelik şiddet kavramının içeriğinin belirginleşmesini sağlamakla kalmamış, devletlere eşitsizlik ve ayrımcılığa yol açan koşullarla mücadele etme yükümlülüğü de getirilmiştir.

Bu yükümlülük, kadınların mümkün olan tüm araçlarla şiddetten korumasını, bir ihlal gerçekleştiğinde etkili biçimde soruşturularak faillerin cezalandırılmasını, benzer ihlallerin önlenmesini ve mağdurlara kadına yönelik şiddet olgusunun toplumsal cinsiyet boyutunu dikkate alan bütüncül giderimler sunulmasını gerektirir.

Çalışmada, Amerikalılar-arası İnsan Hakları mekanizmasının denetim organları olan Amerikalılar-arası İnsan Hakları Komisyonu ve Amerikalılar-arası İnsan Hakları Mahkemesinin kadına yönelik şiddet vakalarıyla ilgili emsal kararlarında hükmettiği giderimler, insan hakları hukukunun normatif düzenlemeleri ve uluslararası hukukun giderime dair prensipleri ışığında incelenmiştir.

Evrensel ve bölgesel insan hakları koruma mekanizmaları arasında Amerikalılar-arası sistemin tercih edilmesi iki temel nedene dayanmaktadır. Bunların ilki, Amerikalılar-arası İnsan Hakları Sisteminin denetim organları bakımından, her tür ihlal olgusunda ihlal mağdurlarına bütüncül ve etkili giderimler sağlamanın bir öncelik olarak belirmesidir. İkincisi ise, Amerikalılar-arası sisteminin denetim organları kadına yönelik şiddet içeren ihlallerde hükmedilen giderimlerin, kadına yönelik şiddetin kaynağı olan toplumsal gelenek ve kodları dönüştürmeye yönelik önemli bir repertuar oluşturmalarıdır.

Amerikalılar-arası İnsan Hakları Mahkemesi, pek çok kararında hak ihlallerine yol açan toplumsal ve tarihsel perspektife işaret ederek, Latin Amerika ülkelerindeki eşitsizlik ve cezasızlık kültürünü ihlallerin asıl kaynağı olarak ortaya koymaktadır. Mağdur kadınların, toplumun genelde en fakir, en incinebilir ve en fazla ayrımcılığa maruz kalan kesimlerinden olduğu gerçeğinin altını çizen Mahkeme'ye göre, taraf devletlerin şiddet mağduru kadınlara giderim sağlama yükümlülüğü, sadece uğranılan zararın telafisini değil, toplumsal cinsiyet temelli şiddeti besleyen sosyal koşulların değiştirilmesini de içermektedir.

Böylelikle giderimlerin belirlenmesinde salt hukuksal yaklaşım mağdurların maruz kaldığı acıyı onarmak için yeterli olamayacağı kabul görmektedir. Kadına yönelik şiddet, taciz, tecavüz gibi ihlaller

konu olduğunda, insan hakları organlarının olguları disiplinlerarası yaklaşımla ele alması önem kazanmaktadır. Mahkeme ve Komisyon, kadına yönelik şiddet mağdurlarına onarım sağlamak için, mevcut geleneksel / sosyal düzende yaşanan gerçekliği göz önüne almaktadır.

Neticede, Amerikalılar-arası sistemi diğer insan hakları mekanizmalarına kıyasla ayrıcalıklı kılan bu yaklaşımın, kadına yönelik şiddet kaynaklı ihlal olgularıyla başetme ve soruna yol açan koşulları dönüştürme adına umut verici olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, tüm insan hakları denetim sistemleri bakımından mevcut bir zaaf, kararların ilgili devletlerce uygulanmasında yaşan güçlükler Amerikalılar-arası sistem için de söz konusudur. İhlalci devletlerin yükümlülüklerini gereğince yerine getirmemesi durumunda etkili zorlama araçlarının varlığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

Mahkeme ve Komisyon'un kadına yönelik şiddet içeren ihlaller karşısında geliştirdiği giderim doktrininin diğer uluslararası denetim organlarının kararları üzerinde etki yaratması muhtemeldir. Uluslararası insan hakları hukukunda evrensel ve bölgesel koruma sistemleri arasındaki yoğun içtihadi etkileşim bu beklentiyi güçlendirmektedir. Toplumsal cinsiyete odaklı "dönüştürücü" giderimler, yalnızca mağdurların konumunu iyileştirmekle kalmayacak, kadına yönelik şiddet fenomeniyle evrensel ölçekte başetmek adına önemli bir adım olacaktır.

Anahtar Kelimeler : Kadına Yönelik Şiddet, Giderim, Amerikalılar-Arası İnsan Hakları Sistemi

TÜRK CEZA KANUNU'NDA İNSAN TİCARETİ SUÇU (M.80) VE KADIN MAĞDURLAR

Ümmügülsüm Kılıç¹ , Fethi Kılıç²

¹ | Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Meslek Yüksekokulu

² | Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Ekonomi literatüründe kazanç sağlamak amacıyla mal alıp mal satma olarak tanımlanan ticaret kar amacı ile mal ve hizmetlerin para ile ifade edilebilen bütün değerlerin alım ve satım işlerinin tamamıdır. Diğer bir ifade ile ticaret, malların üretiminden tüketimine kadar olan sürede el değiştirmesidir ve çok eski devirlerden günümüze kadar farklı kültür ve coğrafi koşulların içerisinde bulunan ülkelerin ve bölgelerin kazanç menşei olmuştur. Ticari faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için en önemli unsur para ile ölçülebilen bir malın varlığıdır.

Düşünme ve konuşma yetileri olan, bilme yeteneğine, eşyayı isimlendirme gücüne sahip bilinçli, akıl ve irade sahibi toplumsal canlı bir varlık olan insan ticaret kelimesi ile yan yana gelebilir mi? Yani kazanç sağlama amacı ile alınıp satılabilir mi? Elbette ki buna cevabımız hayır olacaktır ancak Tarım Devrimi ve Sanayi Devrimini yaşadıkdan sonra Bilgi Çağı olarak adlandırılan, insan haklarını geliştirme çalışmalarının da en üst seviyede uygulanmaya çalışıldığı günümüzde, insanın bir mal gibi satılması kısmen de olsa varlığını modern kölelik şeklinde sürdürmesi bir insanlık ayıbı olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeryüzünde yaşayan canlıların en üstün vasıflı olanı olan insan düşünebilmesi sayesinde dünyanın hâkimi olmuş ancak diğer tüm canlıları, tabiatı olduğu gibi, hemcinsini de kendi menfaatleri için acımasızca kullanarak, fiziksel gücünü, yeteneklerini, organ ve dokularını, cinsel sömürü aracı olarak bedenini, çok değerli bir mal haline getirmiş ve getirisi çok yüksek bir mala dönüştürmüştür.

Son yılların en büyük insan hakları ihlallerinden biri olarak ortaya çıkan insan ticareti hem kanunlara hem de toplumların manevi değerlerine aykırı olmasına rağmen dünya çapında illegal bir kazanç kapısına dönüşmüştür. Öte yandan da insanın kendi kendine yaptığı kötülüğün, aşağılamanın ve sömürünün önlenmesi için de insanın ticari bir mal olarak kullanılmasının “insanın temel ve vazgeçilmez haklarının ihlali” olduğunu kabul edilmiş ve bu nitelikteki sömürülerin, uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleriyle yasaklanması yanında, ulusal bazda, ceza hukuku müeyyideleri ile cezalandırılması yönünde büyük gayretler gösterilmiş ve gelişmeler sağlanmıştır.

İnsan ticareti açısından hukukumuzda daha önce özel bir yasa hükmü bulunmuyordu ve 2002 yılında 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndaki değişiklikle beraber doğrudan bir düzenlemeye gidilmiştir. 201/b başlığıyla getirilen bu madde ile Palermo Protokolü'nde tanımlanan biçimiyle insan ticareti başlı başına bir suç haline getirilmiş ve ağır cezalar öngörülmüştür. 2005 yılında yürürlüğe giren Yeni Ceza Kanunu'nda ise insan ticareti suçu 80. madde de düzenlenmiş ve eski düzenlemeye bağlı kalarak sadece cezalar artırılmıştır. Düzenlemenin gerekçesi Palermo Protokolü'ne doğrudan atıf yapmış ve protokole bağlı kaldığını belirtmiştir.

Palermo Protokolü olarak da bilinen İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol insan ticaretini şu ifadelerle tanımlamaktadır. “İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yolu ile kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi asgari olarak, başkasının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içermektedir.”

Çalışmamızın birinci bölümünde Ceza Kanun'umuzda uluslararası suçlar başlığı altında ele alınan insan ticareti suçu genel olarak ele alınacak ve literatür taraması yapılarak insan ticareti kavramı ile kavramın uluslararası belgelerde ve ulusal mevzuatta nasıl düzenlendiği incelenerek devamında ise suç genel teorisine uygun olarak, insan ticareti suçunun yapısal unsurları hakkında genel açıklamalar yapılacaktır. İkinci bölümde ise İnsan ticareti mağdurlarının yüzde 80 gibi çok büyük bir oranı kadınlar ve kız çocuklarından oluşması sebebiyle bunun ana nedenleri üzerinde durulacaktır. Sonuç bölümünde de insan ticareti özellikle de kadın ticareti ile mücadele konusunda mevcut mekanizmalar incelenerek yeterliliği ve etkinliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: İnsan Ticareti, Kadın Ticareti, Tck m.80, Palermo Protokolü, Kadın.

VATANI HİZMET KAVRAMINDA CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

Ahmedi Cihangir İltas

Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adana Barosu Stajyer Avukat

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10. Maddesinde kanun önünde eşitlik ilkesi ele alınmıştır. İlgili maddeye göre herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Buradaki eşitlik kavramından anlaşılması gereken yatay eşitliktir. Yatay eşitlik, aynı konumda olan kişilerin aynı haklara ve ödevlere haiz olmasıdır. Bu nedenle yatay eşitlik kavramı gereği her somut durum kendi içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle kadınlar ve erkekler aynı konumda olduğu durumlarda eşit haklara ve ödevlere haiz olmalıdır, bunu gerçekleştirmek ya da söz konusu eşitliği sağlamak devletin yükümlülüğüdür.

Temel haklar ve ödevler Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda ikinci kısımda düzenlenmiştir. İkinci kısım dördüncü bölümde, siyasal hak ve ödev sayılan 'Vatani Hizmet' her Türk vatandaşının hakkı ve ödevi olarak ele alınmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 72.maddesinde " Vatan hizmeti, her Türkün hakkı ve ödevidir " şeklindeki yasa maddesinde yer alan her Türk vatandaşından anlaşılması gereken kadın ve erkek olan her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. Nitekim, Askerlik Kanunu'nun 1.maddesinde ise " Türkiye Cumhuriyeti tebaası olan her erkek, işbu kanun mucibince askerlik yapmağa mecburdur" şeklinde düzenleme mevcuttur. Söz konusu Askerlik Kanunu'nun 1.maddesine göre kadınlar vatani hizmet yükümlüsü olarak sayılmamış olup kadınlar, siyasal hak ve ödevlerden olan vatani hizmet kavramının içerisinde süje olarak yer almamaktadır.

Vatani hizmet hakkı ve ödevine ilişkin Türk vatandaşlarının sorumlu tutulmasına karşın, Türk vatandaşı kadınların bu hak ve ödev kapsamı dışında tutulması kadının toplumsal cinsiyet algısı içerisinde "devleti koruyabilecek güçte olmaması" "korunmaya muhtaç olanın(yani kadının), kutsallarımızdan birisi olarak algılanan devlet kavramını korumada yetersiz kalması düşüncesi" egemendir. Açıkça bakıldığında kanuni düzenleme sorun teşkil etmiyor gibi dursa da daha detaylı incelendiğinde siyasal hak ve ödevden Türk vatandaşı olan kadınlar mahrum bırakılmaktadır. Siyasal haklar aktif statü haklarındandır ve o devletin vatandaşı olan her gerçek kişinin kullanması gereken haklardır. Bu haklardan kadınları mahrum bırakmak, kadınların görünürlüğü açısından problemli bir düzenlemedir. Aynı zamanda Türk hukuk düzeninde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası normlar hiyerarşisinde en üst konumdadır ve hiçbir Türk hukuk sistemine dahil olan mevzuat Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na aykırı olamaz. Fakat Askerlik Kanunu'ndaki düzenleme, vatani hizmeti sadece erkeklere zorunlu tutmuştur. Askerlik Kanunu'nun düzenlemesinin yansıması olarak ülkemizde hukuka uygun olarak cinsiyet değişikliği operasyonu ile erkek olan kişilere Askerlik Kanunu'nun 8.maddesi uyarınca askerliğe elverişli olarak kabul edilerek askere alınmak üzere çağırılırlar. Askerliğe çağırılmak için tek kriter erkek olmaktır. Yani başka türlü ele alınacak olursa askerlik yapabilmek için kadın olmamak aranan en temel şartlardan birisidir. Fakat cinsiyet değiştirerek erkek olan bireyler söz konusu olduğu durumlarda bu kişiler , Sağlık Bakanlığınca belirlenen yetkili sağlık kurullarınca incelenerek bu kişiler hakkında askerliğe elverişli olmadıkları kararı alınır ve askerliğe elverişli olmadığı tespit edilenler hakkında "Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği" hükümleri uygulanır.

Burada asıl tartışılmak istenen kadınların da askerlik yapması gerektiği değildir. Fakat toplumda eşit olmak, görünür olmak isteniyorsa kadınların da erkeklerden farklı olmadığı; erkeklerin yapabildiği her şeyi yapabileceğini göstermek gerekmektedir. Bu eşitliği sağlanması da öncelikle hukukla olmalıdır.

Çünkü insanlar birlikte yaşamaya başladıkları zamanlardan önce dahi yazılı olmasa da, hukuk deseler de demeseler de kurallarla yaşantılarını idame ettirmekteydiler. Bu kurallar toplumsal devamlılık ve bireylerin görünürlüğü açısından önem arz etmektedir. Bu açıdan erkeğe anlam yüklemek de kadını değersizleştirmektedir, bu nedenle vatani hizmet herkes için öngörölmüş siyasal hak ve ödev olsa dahi Askerlik Kanunu'nca sadece erkeğe zorunlu tutulmuştur. Bu kanuni düzenleme kadını ikinci plana düşürmekte ve değersizleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vatani Hizmet, Eşitlik, Toplumsal Cinsiyet, Kadın

BİLDİRİ SUNUMLARI 7 – KADIN VE EDEBİYAT, 4 EKİM 2018, 15.00 -16.15

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Kadriye TÜRKAN	Bildiri Sunumları 7 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 5
		ANADOLU MASALLARINDA KADIN: KÜÇÜK KIZ MOTİFİ Kadriye Türkan	
		KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ BAĞLAMINDA HALK HİKÂYELERİNDE AŞKIN ÖNÜNDEKİ ENGEL OLARAK KADIN Kadriye Türkan	
		"PARÇALANMIŞ [BİR] DİL"İN ANLAM ALANLARI: ÇİĞDEM SEZER ŞİİRLERİNDE KADIN Zeynep Tek	
		1930-1940'LI YILLAR TATAR EDEBİYATI ESERLERİNDE "AYDIN KADINLAR" FİKRİNİN İŞLENİŞİ: ADİL KUTUY'UN HİKÂYELERİNDEN HAREKETLE BİR İNCELEME Özge Sönmezler Duran	
		ARAP FEMİNİST YAZAR SELVÂ BEKR'İN "NÜNE EŞ-ŞA'NÜNE" ADLI ÖYKÜSÜNDE KADIN Betül Can	
		CİNSİYETLENDİRİLMİŞ DUYGULAR: STEFAN ZWEIG'İN BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ ADLI ESERİNDE ONUR VE UTANÇ Duygu Dinçer	

ANADOLU MASALLARINDA KADIN: KÜÇÜK KIZ MOTİFİ

Kadriye Türkan¹

¹| Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Amaç Sözlü nesir anlatılanlar arasında hatırı sayılır bir yere ve yaygınlığa sahip olan masal, halk muhayyilesinin ve kültürünün yansıtıcısıdır. Masal içinden çıktığı yani yaratıldığı toplumun bir parçası olarak ona ait inanç ve geleneklere, bilinçaltına, yaşayış tarzlarına ve günlük hayata dokunan içerisinde olağan ya da olağanüstü birçok olay ve kahraman barındıran bir türdür. Masal kahramanları, masalın temel özelliklerine paralel olarak tabiatüstü varlık ve kahramanların yanısıra sıradan insanları da içerisine almakta ve masallarda erkekler kadar kadın kahramanlar da dikkat çekmekte eş, kadın, anne, kardeş, çocuk vb. özellikleri ile öne çıkmaktadır. Bu çerçevede masallarda kadın kahramanlar arasında formülistik sayılardan olan üç sayısına da bağlanan üç kız kardeş motifi mevcuttur. Çalışmada pek çok halk anlatısında görüldüğü üzere masallarda üç kız kardeşten en küçük kızın başta zekâsı olmak üzere sahip olduğu üstün özellikleri ile diğer kardeşlerinin önüne geçmesi ve masal boyunca tüm dramın onun tarafından yaşanması dikkate alınarak, Anadolu'dan derlenmiş masallarda küçük kız motifinin tespiti ve yüklendiği görevin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Çalışmada gerek derleme gerek değerlendirme boyutunda sözlü nesir anlatılar içerisinde üzerinde en çok çalışılan tür olan masallar, Anadolu'nun İç Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Ege vb. farklı bölgelerinden ve şehirlerinden yapılan derlemeler çerçevesinde ele alınacaktır. Bu masallar içerisinde masal kahramanlarından, evin üç kızına ve bu kızlardan en küçük kıza yer veren, masalın onun üzerinden kurgulandığı metinlerin tespiti ve bu anlatılarda küçük kıza atfedilen özellikler ile ona masal boyunca yüklenen görevler kadın genelinde incelenecektir.

Bulgular: Diğer halk anlatımlarında da görüldüğü gibi masallarda ve dolayısıyla Anadolu masallarında genellikle üç formülistik sayısına bağlı olarak olaylar üç kız kardeş ve bu kızlardan en küçük olanın etrafında cereyan etmektedir. Bu anlatılarda kaçınılmaz dramın en küçük kız tarafından yaşanması kuralın bir yansımasıdır. Çoğunlukla üç kız kardeşin konu edildiği masallarda en küçük kız diğerleri ile kıyaslandığında en öngörülü, gözü pek ve akıllı olandır. Kız kardeşlerden ilk ikisi herhangi bir zorlukla karşılaştığı an karşı karşıya kaldığı durumla baş etmek yerine vaz geçer ve köşesine çekilip kaderini rıza gösterirken, küçük kız karşısına çıkan her türlü zorluk ve engelle aklı sayesinde mücadele etme ve üstesinden gelme gücüne sahiptir. Masalların pek çoğunda başarılı olan en küçük kız, büyük kız kardeşlerinin onu kıskanması sonucu bir dizi haksızlık ve zorlukla da baş etmek zorunda kalır. Nitekim Küçük kızın sahip olduğu özellikler, onu aile içerisinde önemli ve vazgeçilmez bir insan haline getirmekte ve zaman zaman bir kurtarıcı rolü de üstlenmektedir.

Tartışma ve Sonuç: Masallar, halk yaratımları içinde çok sevilen ve yaygın türlerden biri olarak arka planı mitolojik döneme kadar uzanan diğer taraftan insana dair her şeyden ve günlük hayattan izler taşıyan yoğun anlatılardır. Masallarda olaylar kadar kahramanlar da ön plandadır. Olağanüstü kahramanların yanında insanlar ve kadınlar masalların önemli unsurlarıdır. Kadınlar anlatılarda anne, eş, çocuk, kardeş olarak önemli yer işgal ederler. Kadınların masallarda yüklendiği bir diğer görev genellikle üç kız kardeşe yer veren anlatılarda en küçük kız olarak ortaya çıkmaktadır. Bu halk anlatımlarındaki üçleme kuralına da bağlı kalınarak ortaya çıkan bir durumdur. Küçük kız, gerçek hayattaki kadınların temsilcisi olarak masal dünyasında aklı ve gücü sayesinde başta büyük kız kardeşleri olmak üzere herkese ve her şeye rağmen zafere ve hak ettiği mutluluğa ulaşır.

Anahtar Kelimeler: Anadolu, Masal, Motif, Kadın, Küçük Kız

KEREM İLE ASLI HİKÂYESİ BAĞLAMINDA HALK HİKÂYELERİNDE AŞKIN ÖNÜNDEKİ ENGEL OLARAK
KADIN

Kadriye Türkan¹

¹| Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Amaç: Toplamların varlığının ve devamlılığının güvencesi olarak kadın, erkekten farklı yaradılış özellikleri ile her kültürde ve dönemde önemli bir yer işgal etmekte ve odak noktası oluşturmaktadır. Kadın, kendisine bahşedilen doğurganlık niteliği ile sadece toplumun bir bireyi değil aynı zamanda “annelik” vasfı sayesinde toplumların inşasının da önemli bir parçasıdır. Bu bağlamda toplumun bu vazgeçilmez ve önemli varlığı pek çok bilim ve sanat dalında inceleme sahasında yer alırken edebiyatın da temel konularından birini oluşturmaktadır. Nitekim destan, masal, hikâye, şiir, roman ve birçok folklor ürününde kadın, başta annelik ve kahramanlık vasıfları olmak üzere farklı yönleriyle irdelenmektedir. Arketipsel sembolizm, toplumun ortak kültürel ürünleri ve ortak bilinçdışının yansımasıdır ve anne arketipi bir yönüyle aklın ötesinde bir bilgelik, bakıp büyütme, besleme, koruma işlevine sahipken halk anlatmalarında bu olumlu özellikler; iyi peri, kraliçe, anne, büyükanne ile temsil edilir. Diğer yönüyle yani korku uyandıran, baştan çıkaran, yutan ve zehirleyen olarak üvey anne, kötü periler, cadı, koca karı gibi figürlerle karşımıza çıkmaktadır. Sanatsal yaratmalardan biri olarak nazım nesir birlikteliğiyle âşıklar tarafından icra edilen halk hikâyelerinde anne arketipi dikkate değer bir yer tutmaktadır Bu çerçevede aşk konusunun işlendiği halk hikâyelerinde anne arketipinin ve onun olumsuz yansımalarının kendi kızının ve dolayısıyla aşkın önündeki engellerden biri olması ve bunun metinler üzerinden tespiti çalışmanın ana hedefidir.

Yöntem: Çalışmada on altıncı yüzyıldan itibaren Türk halk edebiyatı içerisinde görülmeye ve sevimye başlayan âşıkların tasnif edip geliştirdiği Türk kültüründen kaynaklanan ve aşk konusunu ele alan Kerem ile Aslı, Arzu ile Kamber, Tahir ile Zühre hikâyeleri ile Arap ve Fars edebiyatından Türk edebiyatına geçen Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin hikâyeleri gözden geçirilerek bu anlatmalardaki kadın kahramanlar ve bunların arasından âşıkların kavuşmasında engel oluşturanlar tespit edilmek suretiyle anne arketipi bağlamında değerlendirilecektir.

Bulgular: Kerem ile Aslı hikâyesinde âşıkların farklı dinlerden olması ve Aslı’nın annesinin kızını bir Müslümana vermek istememesi aşkın ve vuslatın önündeki engeldir. Leyla ile Mecnun hikâyesinde, aşkın önündeki engellerden biri Leyla’nın annesidir. Mecnun yüzünden çıkan dedikodular neticesinde kızı Leyla’yı okuldan alan kadın, Mecnun dışında birisiyle evlendirmek üzere harekete geçer. Ferhat ile Şirin’de anne arketipi bağlamında âşıkların arasına giren Şirin’in annesi olmadığı için onu yetiştiren teyzesi Mehmene Banu’dur. Aşk konusunu işleyen bir diğer hikâye olan Arzu ile Kamber’de aşkı engellemek üzere harekete geçen iki kadından biri Arzu’nun annesi, diğeri ise ona yardım eden koca karıdır. Türk coğrafyasından doğan Tahir ile Zühre’de birbirini seven kahramanların arasına Zühre’nin annesi girer ve herkese ve her şeye rağmen âşıkların kavuşmasına sonuna kadar engel olur.

Tartışma ve Sonuç: Aşk temasını işleyen halk hikâyelerinde genellikle vuslatsız aşk konu edilmekte ve âşıkların bir araya gelmesini engelleyen pek çok olay ve yakın çevrelerinden insanın devreye girdiği gözlenmektedir. Bu insanlar içerisinde kadın kahramanların anneleri, “anne arketipi” bağlamında hikâyelerde önemli yer işgal etmektedir. Anne arketipi bünyesinde birbiriyle bütünleşen olumlu özellikler kadar olumsuz özellikler de barındırmakta ve bu ona ölümcül bir güç sağlamaktadır. Toplamların ortak bilinçdışının yansımalarından biri olarak anne arketipi, sanatsal yaratmalarda kendine sıkça yer bulurken aşkın ana konuyu oluşturduğu halk hikâyelerinde bu tip korku uyandıran, zehirleyen ve yutan olarak olumsuz özellikleriyle anne, teyze, koca karı, cadı gibi farklı kadınlarda gün yüzüne çıkarak aşkın önündeki engel olmakta, kendi çocuğu için öldürücü bir kimliğe bürünmektedir.

Anahtar Kelimeler: Halk Hikâyesi, Anne Arketipi, Sembolizm, Aşk, Engel

"PARÇALANMIŞ [BİR] DİL"İN ANLAM ALANLARI: ÇİĞDEM SEZER ŞİİRLERİNDE KADIN

Zeynep Tek¹

¹ | Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Amaç: Kendine özgü bir şiir dili olan Çiğdem Sezer (1960-)'in tüm şiirlerini yakın okuma esaslı inceleyen bu bildiri, sanatkar-kadın-şiir üçgeninde gelişen anlam alanının varlığını yoklayacaktır. Kadın bir şairin kendini ve yaşadığı evreni anlamlandırırken nasıl bir duyuş ve tavır benimsediğini inceleme odaklı olan çalışmada, sanatkar muhayyilenin oluşmasında cinsiyetin rolünün ne kadar önemli bir temel teşkil ettiği gösterilmeye çalışılacaktır.

Yöntem: Kuramsal okumalar, kadın sesinin nasıl bir söyleme döküldüğünün anlaşılması noktasında önemli bir başvuru alanıdır. Çalışmada, Çiğdem Sezer'in yayımlanmış tüm şiirleri feminist edebiyat kuramı üzerinden incelenecektir. Özellikle psikoloji, sosyoloji, felsefe alanlarında feminist odaklı çalışmalar, bildirinin temel yöntemini belirleyecektir. Bu yolla kırık bir dünyanın şairi olan Sezer'in şiirlerinde, kadının kendisini ve dışındaki oluş ve olguları nasıl anlamlandırdığı üzerinde durulacaktır.

Bulgular: Kadın olmanın dil ile ilişkisini metaforik düzeyde ele alan Çiğdem Sezer, şiirleri üzerinden biriktirilen acıların nasıl bir "yara"ya dönüştüğünü işler. Onun şiirlerinde kadınlar "parçalanmış dil"in konuşucularıdır. Bu nedenle açık bir iletişimin yarattığı konfordan uzak, "soğuk" bir mevsimin insanlarıdır. Dil evreni de bulunulan mekânın yarattığı iklime uygun olarak "yağmur", "bulut", "buz", "soğuk", "kar", "üşümek", "karayel" gibi kışın hâllerini yaşar. Duygu değeri açısından yaklaşıldığında ise koyu, karanlık renklerin yarattığı bir âlemin varlığı ile karşı karşıya kalınır. Sezer şiirlerindeki özne, şairin beni olarak tasavvur edildiğinde kadın şairin cinsel kimliği ile toplum arasındaki çatışmayı nasıl okuduğu da anlaşılabilir. Kadınlığı bir misafir gibi yaşayan ve kendine yabancılaşmanın huzursuzluğu içinde olan Sezer, parçalı bir dünya kurar. Onun şiirlerinde aynalar, dallar, diller, bisikletler, çiçek dübünleri kırık; surlar, gemiler yıkık; gök parçalıdır. Özellikle susmak zorunda kalan kadının kendini ifade edememesinden duyduğu ıstırap bir yük gibi okuyucusunun kalbine taşınır. Modern bir kadın olarak toplumsal alandaki hıza yetişememenin yarattığı krizler, "koş"uşturma mücadelesi de şiirlerinde önemli izlekler arasında yer alır.

Tartışma: Çiğdem Sezer'in şiirleri üzerinden 'kadın'lığın ve 'modern bir kadın' olmanın metafor ve imge yapılanması üzerinde görece az durulmuştur. Toplumsal bir dünyanın parçası olarak kadının kendi olmağını sanatkar muhayyilesinin gücüyle nasıl ifade edebildiğinin çözümlenmesi, hem edebiyat hem de kadın çalışmaları alanında önemlidir. Sezer gibi derin bir duyuşa ve farkındalığa sahip sanatkarların şiirlerinde kadın merkezli bireysel ve toplumsal çatışmaların nasıl ele alındığının incelenmesi, hem poetik hem de toplumsal anlamda dikkat çekici veriler sağlar. Kadın kimliğinin özellikle psikolojik ve sosyolojik geri planının irdelenmesi, yerelden evrensele temel farklılıkların ve ortak meselelerin tespiti adına da önem taşır.

Sonuç: Bireysel ve daha geniş çapta yaşanan krizler; Çiğdem Sezer'in dilinde trajik bir dünyanın tasvirine yol açar. Yaşadığı dünyayı karanlık, kanlı, parçalı gören kadın nazarı; bu yolla içindeki sesin yükselmesini sağlar ve onu böylesi bir dünyaya sürükleyen tüm yapıları ve algıları sanatkarane bir yolla teşhir eder. Feminist edebiyat kuramını temel alan bu çalışma, "hayatın arka bahçesi"nde yer alan kadının (kendi) "arka bahçesi"nin nelerden oluştu(r)ğünü gösteren bir incelemedir. Sanatkarın ilk bakışta bireysel trajedi gibi görünen konu ve izleklerinin geri planında, kadının tarihsel süreçte konumlandırılmasının etkileri görülür. Toplumun kalıp yargılarıyla baş etmek zorunda kalan kadının yaşadığı uyumsuzluklar, kadın kimliğinin sorgulanmasına; bunun sonucunda yaşanan kırılmalar da çevrenin değerlerine yabancılaşmaya neden olur. Yıkıcı, dışlayıcı, kalıplayıcı algılar üzerinden kendini şekillendirmek durumunda kalan kadın beni, toplumun belirlediği 'kadın imajı'nın bastırıcı gücü

altında parçalanır. Öte taraftan romantik ilişkilerin neden olduğu kırılmalar da parçalı bir dünyanın ortaya çıkmasında etkilidir. Şu hâlde kendine ait bir varlık alanına duyulan ihtiyaç; Sezer şiirlerinde anne, baba, çocuk/luk, dil, sokak gibi unsurlar üzerinden yer bulur. Söz konusu unsurlar kadının 'kendine ait bir odası' gibi sığınılan; sözün eyleme dökülmesine, sükûna ve kendiliğe imkân sağlayan alanlar olarak görünür.

Anahtar Kelimeler : Çiğdem Sezer, Kadın, Feminist Edebiyat Kuramı, Şiir İncelemesi.

1930-1940'LI YILLAR TATAR EDEBİYATI ESERLERİNDE "AYDIN KADINLAR" FİKRİNİN İŞLENİŞİ: ADİL KUTUY'UN HİKÂYELERİNDEN HAREKETLE BİR İNCELEME

Özge Sönmezler Duran¹

¹| Afyon Kocatepe Üniversitesi

Amaç: Çalışmamızda 1930-1940'lı yılların sosyal ve siyasi ortamında Tatar edebiyatında verilen eserlerde "aydın kadınlar" fikrinin işleniş şekli Tatar yazar ve şairi Adil Kutuy'un hikâyelerinden hareketle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu dönemde yazılan eserlerde dönemin karışık siyasi ve sosyal ortamının da etkisiyle Ekim Devrimi ile gelen yeni yaşamı güzel gösterme, eski hayatı, toplumu, kişileri kötüleme, yeni aydın kişiler yaratma gibi bazı ideolojik konular ağır basmaktadır. Bu konularla birlikte yeni şekillenen toplumda kadınların önemi, sorumlulukları, memleketin güzel ve gelişmiş olmasındaki rolleri gibi meseleler oldukça ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Bu çalışmada Adil Kutuy'un "Tapşırılmagan Hatlar" adlı uzun hikâyesi ile birlikte "Sultannın Bir Küni" ve "İlham" hikâyelerinden hareketle yukarıda bahsi geçen "kadın" temasının işleniş, yazarın konuyu ele alış biçimi, konunun eserlerdeki söz varlığına yansımaları değerlendirilecektir.

Yöntem: Yaptığımız çalışmada 1930-1940'lı yıllarda yazılan Tatar edebiyatı eserlerinde kadınların sosyal hayattaki yeri ve önemi hakkında genel bir bilgi verildikten sonra Adil Kutuy'un "Tapşırılmagan Hatlar", "Sultannın Bir Küni" ve "İlham" hikâyelerinde "kadın" temasının işleniş hikâyelerden derlenmiş örneklerle incelenecektir. Bu düşüncelerin işlenişinin yazarın kullandığı dilde, seçtiği kelimelerde, eserlerin söz varlığında izlenebildiğini bilmekteyiz. Buradan hareketle konunun işlenişini desteklemek amacıyla bu unsurlar da ayrıca değerlendirmeye alınacaktır. Yazarın dili ve üslubuyla bir bütün olarak "aydın kadınlar", "yeni ve değişen hayat-insan" meselelerine nasıl baktığı değerlendirilecek, bu dönem yazarlarının ve eserlerinin "kadın"a bakış açısı hakkında genel kanılara varılmaya çalışılacaktır.

Bulgular: 1930-1940'lı yıllar Tatar edebiyatı eserlerinde "aydınlar", "yeni ve değişen hayat-insan" fikirleri ağırlıklı olarak işlenmektedir. Bu fikirlerin içinde aydın kadın kahramanlar yaratma düşüncesi ise ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Dönemin önemli eserlerinden "Tapşırılmagan Hatlar"da kadınların sosyal ve siyasi hayat içindeki yeri, kendi ayakları üzerinde durabilmeleri, memleket için çalışmaları, bir anne ve eş olarak aile içindeki yerleri gibi fikirler oldukça çarpıcı örnekler, belgeler, mektuplar vb. kullanılarak eserin kadın kahramanı Aliye yoluyla yansıtılmıştır. "Sultannın Bir Küni"nin kadın kahramanı Roza, mesleğinde ilerlemeye çalışan, sanata önem veren aydın bir kadındır. Hikâyede hayatın güzelliği, mutluluk, sevgi, değişen hayatta insanların önemli meslekleri icra etmeleri, çocukların umutlu bir geleceklerinin olacağı, kadınların daha önceki dönemlere göre toplum içinde önemli rol oynadığı gibi fikirler kimi zaman yazarın kimi zaman da hikâyenin kahramanı Sultan'ın ya da diğer kahramanların ağzından anlatılmaktadır. Eser düşünce açısından zengindir ve dönemin fikir dünyasını ayrıntılı bir şekilde yansıtmaktadır. "İlham" hikâyesindeki Hayat Mansurova ise hem bir anne, bir eş hem de konservatuar eğitimini tamamlamış, mesleğini her koşulda severek icra eden başarılı bir opera sanatçısıdır. Yazar eserlerinde bu konuları ele alırken kendine özgü bir dil ve konuyu destekleyen bir üslup oluşturmaktadır.

Tartışma: Adil Kutuy'un hikâyelerinde kadın kahramanların yeni ve değişen hayattaki yerleri, düşünceleri birbirine benzetmek ve dönemin aydın Sovyet ve Tatar kadını fikrinin işlenişinin, eserlerin dil ve üsluplarının birbirine yakın olduğu düşünülmektedir.

Sonuç: Yazarın "Tapşırılmagan Hatlar", "Sultannın Bir Küni" ve "İlham" hikâyelerinde dönemin önemli fikirlerinin yanında aydın kadınlar temasının da önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Eserlerde yeni

toplumun kadınların değişmesiyle, sosyal hayatta etkin rol almaya başlamasıyla birlikte geliştiği fikri yansıtılmıştır. Yazarın kullandığı dil, seçtiği kelimeler eserlerdeki ideolojiyi yansıtmaktadır. Bu dönemin eserlerinde kadın hem annedir, eştir hem de toplumun önemli yapıtaşlarından biridir. Buradan hareketle yazılan eserlerde kendi ayakları üzerinde duran, sanata önem veren, önemli işlerde çalışarak toplumun gelişmesinde büyük rol oynayan, daha önceki dönemlerde ya da başka milletlerde yaşayan kadınlardan farklı, daha özgür ve rahat bir hayat süren kadın imajı çizilmektedir.

Anahtar Kelimeler : Tatar Edebiyatı, Adil Kutuy, Tapşırılmagan Hatlar, Sultannın Bir Küni, İlham, Aydın Kadınlar.

ARAP FEMİNİST YAZAR SELVÂ BEKR'İN "NÛNE EŞ-ŞA'NÛNE" ADLI ÖYKÜSÜNDE KADIN

Betül CAN¹

¹Selçuk Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Arapça Mütercim-Tercümanlık Ana Bilim Dalı

Arap dünyasında XIX. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve XX. yüzyılın başlarında da etkisini sürdürmeye devam eden bir uyanış ve aydınlanma döneminin varlığından söz etmek mümkündür. Siyasî ve toplumsal yönden olduğu kadar edebî ve kültürel açıdan da bir yenileşme dönemini ifade eden ve bir nevi *Arap rönesansı* olan bu hareket, Arapçada *nahda* ismiyle vücut bulmuştur.

Bu aydınlanmanın en mühim parçasını ise hiç kuşkusuz kadın hareketi oluşturmaktadır ve toplumun gelişme kaydetmesinin, kadına her alanda daha fazla özgürlük verilerek sağlanabileceği düşüncesinden hareketle toplumda daha sağlıklı bireylerin var olabilmesi hedeflenmiştir.

Burada, bahsi geçen modernleşme sürecinde kadın hareketinin tüm dünyada iyiden iyiye hissedilmesiyle birlikte Mısır'da da etkilerinin görüldüğünü; hatta diğer Orta Doğu ülkelerine nazaran Mısır'ın, kadın hareketi noktasında öncü rol oynadığını açık bir şekilde ifade etmekte yarar vardır. Bunda, Mısır'ın, Batılılaşma sürecine diğer Arap ülkelerinden daha önce girmiş olmasının büyük payı olduğunu belirtmek gerekir. Söz konusu dönemde Mısır'da birçok feminist oluşumun meydana geldiği ve bu oluşumların, kadınların mahrum bırakıldıkları pek çok hakkın kazanılması için ciddî bir mücadele çabası içine girdikleri görülmektedir.

XX. yüzyılda Mısır'ın aydınlanması için roman ve hikâye gibi edebî türlerde ürün veren yazarlar, eserlerinde daha çok sosyal hayatta var olan problemlere dikkat çekmek istemişler, bu yönde mesajlar içeren eserler kaleme almışlardır. Bir bakıma, edebiyatı, fikirlerini ifade etmek ve topluma benimsetmek amacıyla bir araç olarak kullanmışlardır.

Söz konusu dönemde kadın özgürlüğü, genç kızların eğitim hakkı, kadının sosyal hayatta artık daha aktif olma çabası, çalışma hayatına atılması gibi toplumsal sorunların gündeme gelmesi ya da yazarlar tarafından bilinçli olarak gündeme getirilmesiyle bir farkındalık oluşturulması hedeflenmiştir.

Aişe et-Teymûriyye ile başlayan feminist hareketin kıvılcımları, Zeynep Feyyaz, Hudâ Şa'râvî ve Mey Ziyâde gibi yazarların rüzgârıyla alevlenerek Neval es-Sa'dâvî ile iyice ateşlenmiştir. Burada dikkati çeken husus, feminist hareketi savunanların yalnızca kadınlarla sınırlı kalmadığı, aynı zamanda erkek yazarların da bu haykırışın sesi olmaya çalıştıkları gerçeğidir. Cemâleddin Afgânî ve Muhammed Abduh'la başlayan bu reform hareketi, kadınların özgürlüğünü belki de en şiddetli savunan Kâsım Emîn'in görüşleriyle daha da belirgin bir çizgiye ulaşmıştır. Bunun yanı sıra Butrus el-Bustânî, Ahmed Fâris eş-Şidyâk gibi isimler de kadın meselesine eğilen yazarlar olarak öne çıkmışlardır.

Özellikle 1960'lı yıllardan sonra kadın yazarların kendi sorunlarına özgü duyarlı yaklaşımları neticesinde kaleme alınan öykü ve romanların sayısında bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Kadının, Arap ataerkil toplum içerisindeki geleneksel konumunu reddeden söylemlerle öne çıkan feminist yazarlar, telif ettikleri eserler aracılığıyla bizzat haksızlığa uğrayan taraf olma bakımından da bu sessiz çığlıkların sesini haykıran bir misyon üstlenmişlerdir.

Bu feminist akımın temsilcilerinden biri de Modern Mısır edebî hayatına, daha çok kadının karşı karşıya kaldığı sosyal adaletsizliklere vurgu yaptığı öykü ve romanlarıyla katkıda bulunan Selvâ Bekr'dir. Bu çalışmada onun, "Nûne eş-Şa'nûne (Kaçık Nûne)" adlı öyküsü değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada, “okuyucuya yönelik inceleme” yönteminin “feminist eleştiri” kuramından hareketle “yazar olarak kadına yönelik feminist eleştiri” yaklaşımı kullanılmıştır. Bu görüşe göre kadın yazarlar, tarih boyunca benzer baskılara maruz kalmışlardır. Söz konusu baskılar neticesinde dünyayı ve yaşamı erkeklerden farklı bir pencereden gören kadın yazarlar, eserlerinde ele aldıkları konular ve savundukları değerler açısından bir birlikteliğe sahip olmuşlardır. Bu bakımdan 1960’lardan sonra gelişen “feminist eleştiri”, edebiyat tarihinde kadınların kendine özgü bir yazı geleneği oluşturduğunu doğrular niteliktedir.

Bu çalışmada Mısır’ın son dönem feminist kadın yazarlarından Selvâ Bekr’in “Nûne eş-Şa’nûne” adlı öyküsü bağlamında kadının eğitim hakkından mahrum bırakılarak küçük yaşta çalışmaya mecbur edilişi, istediği yaşta evlenme ve eş seçimi noktasındaki özgürlüklerinin kısıtlanması gibi o dönem Mısır kadınının karşı karşıya kaldığı sorunların dile getirilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle kadının sosyal hayattaki mücadelesinin, bizzat kadın yazarların penceresinden edebî eserlere yansıyan yüzünü görmek, kadınların çığlıklarının yine kadınların kaleminden yankılandığına şahit olmak mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Mısır, Selvâ Bekr, Nûne eş-Şa’nûne, Öykü.

CİNSİYETLENDİRİLMİŞ DUYGULAR: STEFAN ZWEIG'IN BİR YÜREĞİN ÖLÜMÜ ADLI ESERİNDE ONUR VE UTANÇ

Duygu Dinçer¹

¹ | İbn Haldun Üniversitesi

Amaç: Birçok duygu sosyal, kültürel ve politik olarak cinsiyetlendirilmiştir. Bu çalışmanın konusu olan utanç ve onur duyguları da kadın ve erkek yaşamında farklı kamusal ve özel beklentiler doğrultusunda tezahür ettiği ve farklı anlamlar yüklendiği için cinsiyetlendirilmiş duygular kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu duygular, kadınlar söz konusu olduğunda ağırlıklı olarak cinsellik ve cinsel davranışlarla ilişkilendirilirken erkekler söz konusu olduğunda mal ve itibar kaybı, sözel ya da fiziksel şiddete uğrama hali, aile fertlerinden birinin cinsel, ekonomik vb. açıdan aile itibarına gölge düşürecek eylemde bulunması ya da bu tür eylemlere maruz kalması (örneğin tecavüz, iftira vb.) gibi durumlarla ilişkilendirilmiştir (Frevert, 2011). Şimdiki çalışma bahsi geçen cinsiyetlendirilmiş duyguları, edebi bir eser üzerinden incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda Stephan Zweig'in (2013/1926) *Bir Yüreğin Ölümü* adlı eserini ele almaktadır. Öykü, paskalya tatilinde eşi ve kızıyla birlikte İtalya'nın Gardone beldesine tatile giden Salomonsohn adında zengin bir adamın mutsuz hayatını merkeze almaktadır. Yoğun psikolojik tahliller içeren eser, Salomonsohn'un kendisine ve yakın çevresine yabancılaşma sürecini, şiddetli bir utanç deneyimi üzerinden tasvir etmektedir.

Yöntem: Bu çalışma, odağına utanç ve onur kavramlarını yerleştirerek *Bir Yüreğin Ölümü* adlı eserin cinsiyet merkezli ve psikolojik bir çözümlemesini yapmaktadır.

Bulgular: Yapılan analizler utanç deneyiminin Salomonsohn tarafından iki şekilde deneyimlendiğini göstermektedir. Bunlardan *ilki*, roman kişinin kendi eylemlerine bağlı olarak doğrudan; *ikincisi* bir aile ferдинin evlilik dışı cinsel deneyim yaşamasına dayalı olarak dolaylı bir şekilde gerçekleşmektedir. Bahsi geçen iki utanç kaynağından özellikle ikincisinin roman kişinin benliğinde şiddetli bir sarsıntıya ve öz-değer yıkımına yol açtığı gözlenmektedir. *Kişisel eylemlerden ve olumsuz değerlendirilme kaygısından doğan utanç*, Salomonsohn'ın vakitsiz bir saatte otel koridorunda dolaşırken başkaları tarafından görülme ihtimali karşısında gelişmektedir. Bu utanç, kişinin kendini gizlemesi yoluyla telafi edilmektedir. *Bir aile ferдинin evlilik dışı cinsel deneyim yaşamış olmasından kaynaklanan utanç* ise Salomonsohn'ın 19 yaşındaki kızı Erna'nın geceyi yabancı bir erkeğin otel odasında geçirdiğini fark etmesiyle deneyimlenmektedir. Roman kişinin bu durumu "yüksek sesle dillendirilemeyecek kadar utanç verici" bulduğu ve "korkunç bir gerçek", büyük bir "ayıp" ve kabul edilemez bir "kepazelik" olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bu değerlendirmeye kızını ve kızıyla birlikte olan kişiyi döverek öldürme yönündeki şiddet fantezileri, öfke duygusu ve dillendirilmemiş cinsel içerikli hakaretler (örneğin "sokak fahişesi", "kızışkın dişi", "namussuz kadın" gibi) eşlik etmektedir. Ayrıca bu olayın ardından kızının "saf, temiz, el değmemiş bedeni" roman kişisi için "yabancı, çıplak ve utanmaz bir bedene" dönüşmektedir. Salomonsohn'ın deneyimlediği utancın yoğunluğu da oldukça şiddetlidir. Karşı karşıya kaldığı durumdaki ruh halini "sonsuz karanlıklar içinde bir tabut" olma -ve ölüm acısı- ile eşdeğer görmesi bu yoğunluğun işaretlerinden biridir. Eserde ayrıca roman kişinin yeterince eğitilmiş, şık giyimli ve kültürlü olmaması nedeniyle eşi ve kızı tarafından küçük görüldüğü gözlenmektedir. Buna karşın onur duygusu eserde, erkeğin ailesine konforlu bir hayat sunması, şerefli bir soyadı vermesi ve aynı zamanda başarılı bir iş hayatı sürmesi ile karakterize edilmektedir. Anılan özelliklerin başlangıçta mutlu ve refah içinde bir aile yaşamının temeli olduğu düşünülmeyle birlikte Erna'nın evlilik dışı ilişkisinin açığa çıkmasıyla başlayan sorgulama sürecinde bu algının değiştiği görülmektedir. Erna'nın davranışı Salomonsohn tarafından aile şerefine ve soyadına gölge düşürücü bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Sonuç: Sonuç olarak eserde evlilik dışı ilişkinin kadın bedeni, namus, şeref ve kirlenme kavramları üzerinden eleştirilerek utanç duygusuna; refah içinde bir yuvanın erkeğin kamusal alandaki başarısı, ekonomik geliri ve taşıdığı şerefli soyadı üzerinden açıklanarak onur duygusuna işaret ettiği görülmüştür. Bu yönüyle *Bir Yüreğin Ölümü* adlı eserin cinsiyetlendirilmiş utanç ve onur duygularının anlaşılması açısından dikkate değer bir örnek olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Stefan Zweig, Bir Yüreğin Ölümü, Cinsiyetlendirilmiş Duygular, Utanç, Onur.

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN’S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 8, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Çiğdem YAZICI	Bildiri Sunumları 8	15 Temmuz Şehitler Salonu
		“WHAT AN INDEPENDENT LITTLE LADY YOU ARE!”: DISRUPTION OF THE STEREOTYPE OF FEMININITY IN BEATRICE HARRADEN’S “A BIRD OF PASSAGE” Erkin Kırıyaman	
		FROM TIMEAUS TO KHÔRA MUSEUM: SPATIALITY AND WOMEN Çiğdem Yazıcı	
		BREAKING OF CHIQUEINHA GONZAGA IN THE HISTORY OF MUSIC: EXCLUSION OF THE FEMALE CREATIVE POWER Lilian Maria Tonella Tüzün	
		RE-READING HERMIA’S DREAM IN A MIDSUMMER NIGHT’S DREAM FROM A FEMINIST POINT OF VIEW Funda Sakaoğlu	
		THE LOSING GAME: A CASE STUDY OF WOMEN CANDIDATES IN İZMİR IN THE 2018 GENERAL ELECTIONS İtir Bağdadi	

“WHAT AN INDEPENDENT LITTLE LADY YOU ARE!”: DISRUPTION OF THE STEREOTYPE OF FEMININITY
IN BEATRICE HARRADEN’S “A BIRD OF PASSAGE”

Erkin Kıryaman¹

¹| Ege University

The “New Woman” as a radical and extraordinary figure in the late-nineteenth century Britain characterises most of the fictional and factual works in the era with a woman image that rejects the ideals of stereotypical womanhood and the angel in the house in Victorian period. Also called as anomalous, monstrous, socially-ill, odd, and pathological, the “New Woman” reverberates as an image in fiction to denote the challenge against patriarchal and ideological discourses, classifications and descriptions of the Victorian fiction. In this sense, the emergence of the “New Woman” image promotes and offers miscellaneous forms of being in relation to women’s roles in society. That is why the “New Woman” transgresses boundaries and challenges the status quo for their realisations. Both women and male authors of the time like Olive Schreiner, George Egerton, Sarah Grand, Mona Caird, Ella D’Arcy, Ella Hepworth Dixon, George Gissing, Thomas Hardy, and George Meredith delve upon the woman question regarding the changing status of women in private and public spheres. Similarly, Beatrice Harraden, who is mostly well-known for her novel, *Ships That Pass in the Night* (1893), and for her suffragette actions in Women’s Social and Political Union, the Women Writers’ Suffrage League, and Women’s Tax Resistance League, produces a narrative of disruption of feminine roles in her “A Bird of Passage” (1894). The story, which revolves around a nameless character in the beginning, who reveals her name in the end, creates a quandary about the Victorian ideals in relation to the ideological gender roles assigned for women in terms of manners, action, behaviours, work, and marriage. In the story, the character, who seems to be a piano tuner does not conform to the gendered expectations of the group which repeatedly reminds of her degenerate, unfeminine, and wild nature among the other members. On the other hand, her name is revealed in the end as Miss Thyra Flowerdew, who humiliates the guests that condemn her natural posture by playing the piano passionately and astonishing them with a sense of magic and harmony. Considering that Harraden’s “A Bird of Passage” is not studied and discussed well enough, this study aims to discover the representation of the “New Woman” and her disruption of the stereotype of femininity in the short story regarding the woman character’s unconventional and new femininity by drawing upon feminist and gender theories in relation to the “New Woman” studies.

Keywords: New Woman, Beatrice Harraden, A Bird of Passage, Victorian Fiction, Woman Question

FROM TIMEAUS TO KHÔRA MUSEUM: SPATIALITY AND WOMEN

Çiğdem Yazıcı¹

¹| Üsküdar Üniversitesi

Goal: The aim of this paper is to re-interpret some conceptual sources, which could have been degrading for women yet which could also become or already became sources of power for women's visibility and presence in the history of philosophy as well as in our everyday associations between women and spatiality in art and culture.

Method: Hermeneutical and comparative reading will be used as a method to interpret some Ancient Greek texts, some mosaics and frescoes of the Khôra Museum, and some texts from Contemporary Feminist Philosophy to build arguments that support the aim.

Discussion: One of the significant gatherings to protest the violence against women in the history of women's movement in Turkey happened in 4 October 1987 before the Khôra Museum - Chora Church (Kariye Müzesi), a medieval Byzantine Greek Orthodox church, now preserved as a museum in Istanbul.

The term Khôra meant a place, perhaps a rural place, outside the city in Ancient Greek, and it was used for the church as it was geographically outside the city by then. Yet, one can see a connection between the name of the church and motherhood as well, when one visits the church and notices how the life story of Mary, together with the story of her giving birth, is significantly central in the mosaics and frescoes. Plato used the term also, both in the sense of "place" and "motherhood" in one his late dialogues, Timeaus, where we find a cosmological account on the origin of the universe by referring to several myths and philosophical debates. Hence, the association between "place" and "woman," re-appears; be it in the everyday sense of women's and especially mothers' being seen as the ones providing space or place for others or be it in the metaphysical sense of womanhood's or motherhood's being associated with spatiality rather than temporality in the history of philosophy. In the Timeaus, Plato uses the term to mean a spatial and originating receptacle, which he thought to be like a mother or a nurse that gives birth to, nourishes, and takes in everything material for the cosmological origin for everything spatial. It appears in the dialogue during a discussion concerning the origin and nature of place or space as what gives space to everything material. It is seen as a third kind, which belongs to neither of the two kinds: ideas and opinions. The third is neither thinkable nor nameable. Yet, it has no name. There have been many contemporary discussions held on Plato's Khôra, some held by Derrida and some held by several feminist philosophers like Kristeva, Irigaray, and Grosz, which discuss whether this concept can be appropriated or not, with critical engagement to open more possibility of conceptual presence and visibility of womanhood in philosophy.

I will discuss whether Khôra can be seen as a liberating source of power for women to be thought and to be more visible in philosophy due to the very nature of its being "a third kind," which cannot be reduced to already existing categories, or not.

Findings: After interpreting the concept of Khôra in Plato's dialogue Timeaus, the texts written on Khôra by Derrida, Kristeva, Irigaray and Grosz, it is possible to see that the concept provides more opportunity for thinking womanhood in powerful ways in philosophy.

Conclusion: Overall, it is possible to approach some ancient concepts in philosophy as a source in which women have and can have more power and visibility rather than approaching those concepts merely as degrading or omitting women.

Keywords: Khôra, Womanhood, Spatiality, Timeaus

BREAKING OF CHIQUINHA GONZAGA IN THE HISTORY OF MUSIC: EXCLUSION OF THE FEMALE
CREATIVE POWER

Lilian Maria Tonella Tüzün¹

¹Anadolu University State Conservatory

Thinking about the history of women in music is to consider the history that determinate them in music. The patriarchal and conservative societies excluded women musicians for reasons that the blind tradition imposed for more than two thousand years. This question covers a social complex inhabited by women and man, their economic roles, their insertion in society as citizens and the inherent interests of their respective classes. Until the late nineteenth century, the rare names of female musicians in History of Western Music had family support until the age of marriage, then they should focus on the new family nucleus formed by her husband and children. This is because the music for man could be a profession, however, for woman only a hobby. Exceptions have occurred in cases where the female artist of dominant character had become economically active. In the late nineteenth and early twentieth century, one of the important women in the History of Western Music was represented by Chiquinha Gonzaga (1847-1935). The musician is an example of how the struggle of women's economic emancipation redirected the parameters of a national music.

Objective: The aim of this study is focused on the exclusion of women as composer and performers in the History of Western Music. The research limited to the study of the role of Chiquinha Gonzaga within the conservative society of Rio de Janeiro, her influence on contemporary male composers and the profile of national music.

Method: The research was designed with a descriptive model because it aims to evaluate the publications that cover the exclusion of the women musicians in the History of Western Music and the Chiquinha Gonzaga's example. Since the study included research on texts, a literature review method was also employed.

Results: The results obtained on exclusion of women musicians and the revolutionary Chiquinha Gonzaga's example were widely found in literature review. However, few publications are available in the literature that discuss from the point of view of economic emancipation of women in music. The study proved that, like other cases of women composers and performers, Chiquinha suffered several difficulties at all stages of her life, besides that, her differences were the unconventional values and the intransigent character of the time. It has been shown that the model of a non-passive woman who does not follow familiar patterns had given her a negative reputation, consequently, her musical creation had suffered great prejudices in the society. It is also proven that financial independence earned her the opportunity to continue the careers and achieve musical success as composer.

Discussion and Conclusion: The study concluded that only a few of the thousands of names found in the history are women. Chiquinha Gonzaga is one example of those minority who managed to break the rule of the conservative society of her epoch, not allowing herself to become a victim of the system. Due to a conjuncture of factors – intransigent character, talent, creativity, wide creative production and independent financial power – Chiquinha Gonzaga became the second female orchestra conductor in a world when the equality of men and women was not even taken. At the beginning of the twentieth century, the Brazilian musician was able to reach the apex of musical activity: to rise to the stage as conductor, breaking with all established rules and becoming the symbol of autocratic power, whose authority was recognized and accepted by all.

Key Words: Chiquinha Gonzaga, Women Musician, Creative Power, Female Exclusion, History Of Western Music

RE-READING HERMIA'S DREAM IN A MIDSUMMER NIGHT'S DREAM FROM A FEMINIST POINT OF
VIEW

Funda Sakaoğlu¹

¹| Dokuz Eylül University

Aim: The aim of this paper is to investigate the dream of Hermia in *A Midsummer Night's Dream* from a feminist point of view.

Method: A narrative literature and dream analysis review of all of the relevant papers and literary texts, which are shaped by the dreams of women, were conducted. Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream* is chosen as model play. This paper will use dream theories of Freud, Jung and other modern psychologists and evaluate Hermia's dream within feminist literary theory

Key Findings: Hermia's dream can be identified within the Freud's development stages: oedipal, phallic, anal and oral. Considering the symbols in her dream- such as serpent- and libidinal levels of her dream it is clear that the sexual symbolism of her dream rest upon her wish and her fear of a penetrating relationship with Lysander.

Results: The dream is a tool that allows the dreamer to look back and forward leading to the therapeutic of a unified self. Re-reading of dreams allows the reader to uncover physical and psychological barriers to social interaction, based upon class, race, gender, dress codes, property ownership, security concerns, language, infirmity and custom. These may take physical forms such as the serpent in Hermia's dream.

Conclusions: It is obvious that collective dream patterns of the women are shaped by male domination. From this point of view, Hermia's dream is highly related to the relationship between men and women, which the former tries to overshadow the latter.

Key Words: Dream, Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, Dream Analysis, Literary Criticism, Feminism, Freud, Jung, Psychology, Theater, Drama.

THE LOSING GAME: A CASE STUDY OF WOMEN CANDIDATES IN İZMİR IN THE 2018 GENERAL
ELECTIONS

İtir Bağdadi¹

¹ | İzmir University of Economics

Looking at just the number of women elected to public offices in Turkey, one can easily assume that women candidates just do not exist or that women are not as interested in political office as the men of the country. Yet, when one reviews the feminist movement in Turkey it is easy to see that women exist not only as candidates but in civil society in vast numbers and are breaking glass ceilings in different leadership positions. The numbers do not reflect the women on the ground and the work done by women to advance women's issues. In fact, Turkey's women's movement is the top democratic opposition that exists in the country and has been quite active in campaigning for change in many areas where gender inequality exists along with other associated issues such as the environment, workers rights and economic development plans.

In an effort to understand the women that run for public office, the challenges that they face both in their parties and in general and the policies geared towards women in different political parties I carried out fieldwork where I interviewed different women candidates from six different parties: Ak Parti, CHP, HDP, MHP, İyi Parti and Saadet Partisi. There were 39 women candidates from İzmir in the last general elections held in June 2018 and I was able to gain access to close to half of them. The interviews are still ongoing and I expect the number of women candidates whom I will interview to rise. In semi-structured interviews I asked these women candidates to give me an account of their political careers, why they were running for political office and the challenges they faced. Many of the candidates I spoke to were placed in positions where they would most likely not be elected. In the end only 4 out of the 39 candidates were elected: 1 from Ak Parti, 2 from CHP, 1 from HDP. I was unable to interview these 4 women, 3 of whom are not from İzmir, do not reside in the area and were just placed on the İzmir list by the party decision makers. I also wanted to find out why these women continued in a race where losing was a certainty. My initial findings show that even when these women lose, they break new ground in their political parties and allow for the advancement of new women that may run in the future. Even though these women showed great diversity when it came to their parties and backgrounds, many women found different ways of resistance within their particular contexts. These learned behaviors also allowed for women to gain new ground in pushing forward certain women's issues.

In this presentation I will present the findings of my field work and aim to show that even when one woman loses, by her candidacy alone, many women win future ground in upcoming elections. I will also seek to answer the following questions:

1. Are there differences in the profiles of women candidates from different political parties?
2. Do women pursue women's issues, do they see themselves as responsible for bringing up and supporting women's issues in their parties? What contributions do these women make in advancing women's issues in politics?
3. What is the nature of the relationship among different women in different political parties? Are women cooperative with one another or conflictual?
4. Why do women who do not get elected continue to stay in the game?

This is a descriptive and explanatory study trying to understand gender inequality, social inclusion and the various methods by which women gain political power and advancement.

Keywords: women candidates, social inclusion, women in politics

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 9 – KADIN VE PSİKOLOJİ, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emine Arzu Oral, Başkent Üniversitesi	Bildiri Sunumları 9 - Kadın ve psikoloji	Mavi Salon
		İLK ADIM:BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KIZ ÇOCUKLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ Emine Arzu Oral - Figen Çok - Zeynep Erkan Atik - Hicran Çetin Gündüz - Cansu Hazal Güçlü - Ayşenur Seyrekbasan - Gökhan Savul - Sibel Aktaş - Bengü Güven - Ayşe Akın - Sare Mihçioğur	
		BİR HEMŞİRELİK FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN ÖZYETERLİLİK VE ÖZSAYGI DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER Renginar Öztürk Dönmez - Güलगül Mermer	
		GENÇ YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ KIZ ÖĞRENCİLERİN İLİŞKİ DOYUMUNUN İNCELENMESİ Gözde Şensoy - Fatma Ebru İkiz	
		KADINLARIN BENLİK İKİLEMLERİ İLE BÜTÜNLEYİCİ KENDİLİK FARKINDALIKLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Sebahat Sevgi Uygur - Esra Asıcı - Derya Sarı	
		KADINLARIN MADDE BAĞIMLILIĞINA VE MADDE KULLANAN KİŞİLERE İLİŞKİN TUTUMUNUN DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR ÖRNEKLEMİ Demet Havaçeliği Atlam - Derya Şaşman Kaylı - Betül Akyel	
		ANNELERİN CİNSİYET ROLÜNÜN ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ Nevra Atış-Akyol - Selda Ata Doğan - Neslihan Güney Karaman - Ege Akgün	

İLK ADIM: BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KIZ ÇOCUKLARININ GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

Emine Arzu Oral , Figen Çok , Zeynep Erkan Atik , Hicran Çetin Gündüz , Cansu Hazal Güçlü,
Ayşenur Seyrekbasan , Gökhan Savul , Sibel Aktaş , Bengü Güven , Ayşe Akın , Sare Mıhçıokur

Ülkemizde kız çocuklarının güçlendirilmesi, eğitim alabilmesi ve eğitimlerini sürdürebilmesi için kamusal alanda sivil toplum kuruluşları ile özel kurum ve kuruluşlar tarafından pek çok proje yürütülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği-kız çocuklarının ve kadınların eğitimi ve istihdamı tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de sürdürülebilir kalkınma açısından önemli bir konu olarak görülmektedir. Son yıllarda önemli çalışmalar yürütülse de toplumsal cinsiyet rolleri açısından eğitim ve istihdam verileri, Türkiye'nin henüz beklenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Kız çocuklarının meslek edinme ve istihdam süreçlerinde meslek liseleri önemli bir yer tutmaktadır. Ancak ulusal ve uluslararası değerlendirici raporlarında 15 yaş çocuklarının temel becerilerden yoksun olması, birçoğunun dezavantajlı gruplardan gelmesi, başarı oranının düşüklüğü, yüksek öğrenime geçememe, okul devamsızlığı gibi istenmeyen koşulların diğer okul türlerine göre meslek liselerinde daha sık gözlendiği bildirilmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinden görece daha erken yaşlarda mesleki yönelimlerini neredeyse iş tanımıyla belirlemiş olmaları beklenmektedir. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında kız öğrenciler açısından daha fazla risk oluşturmaktadır. Bu projenin amacı, Etimesgut Satı Kadın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi öğrencilerine kariyer gelişimlerine dair destek vermek, mesleki rehberlik çalışmaları yürütmek ve psikososyal açıdan öğrencileri zenginleştirecek uyaran ortamları yaratmaktır. Bu program aracılığı ile öğrencilerin özgüvenlerinin, öz yeterlik algılarının, psikolojik sağlamlık ve umut düzeylerinin artması, risk davranışlarının azalması beklenmektedir.

Yöntem: Araştırma Modeli: Araştırma karma araştırma desenine sahiptir. Kız çocuklarını güçlendirme odağında yürütülen yaşantı zenginleştirme çalışmalarının etkililiği nitel araştırma yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Yaşantı zenginleştirme programında yer alan sanat, spor, gezi ve öğrenci seminer etkinliklerinin her birinin ardından öğrencilerden yazılı geri dönüt alınarak değerlendirme yapılmıştır. Kariyer karar verme yetkinliği kazandırma sınıf rehberlik etkinliklerinin etkililiği ise hem nitel hem de nicel yöntemlerle değerlendirilmiştir. Kariyer karar verme yetkinliği kazandırma programına ilişkin nicel değerlendirme, uygulanan programa ilişkin ölçme araçlarının program öncesi ve sonrası uygulanması ile gerçekleştirilmiştir. Kariyer karar verme yetkinliği kazandırmaya yönelik program etkililiğinin değerlendirmesinin diğer bir bölümü uygulamayı gerçekleştiren RPD öğrencilerinin görüşlerine dayalı olarak yapılmıştır.

Tüm etkinliklerin bitiminde ise yaşantı zenginleştirme ve kariyer karar verme yetkinliği kazandırma programının genel değerlendirmesi amacıyla öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

Veli ve öğretmen seminerleri için seminerler sırası ve sonundaki sözel paylaşımlar değerlendirme olarak kabul edilmiştir.

Çalışma Grubu: Proje, Ankara ili Etimesgut ilçesinde bulunan Satı Kadın Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde okuyan 9. sınıf öğrencilerinin tamamının katılımı ile (n=206) gerçekleştirilmiştir. Seçilen hedef grup amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir.

İşlem: Çalışma, 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. (Altı aylık izleme çalışması 2018-2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde gerçekleştirilecektir)Yapılan etkinlikler içeriklerine göre; Sınıf rehberlik, sanat ve spor etkinlikleri, veli, öğrenci, ve öğretmen seminerleri olarak altı başlık altında sınıflandırılmıştır.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar ışığında kız çocuklarının güçlendirilmesi kapsamında psikososyal açıdan öğrencileri zenginleştirecek sanat, spor, gezi ve seminer etkinlikleri ve kariyer karar verme yetkinliği kapsamında mesleki rehberlik uygulamalarına katılımlarının yaşam hedeflerine yön verme süreçlerinde öz güven, öz yeterlik ve umut düzeylerine ilişkin olumlu katkısı olduğu görülmüştür.

Sanat, spor, gezi ve seminer etkinliklerine katılan öğrencilerin değerlendirmelerine göre yaşam hedeflerine yön verme, kendini tanıma-kabul ve kariyer bağlamında olumlu etkileri olduğu görülmektedir.

Mesleki rehberlik uygulamaları dersi kapsamında Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı 3. Sınıf öğrencilerinin gerçekleştirdikleri sınıf rehberlik etkinliği kapsamında ki değerlendirmeleri yoluyla sınıf rehberlik etkinliğinin uygulanmasında RPD öğrencilerinin rol model olması, etkinlik temelli rehberlik hizmetinin gerçekleşmiş olması ve tüm okulda tüm 9. Sınıflar için eş zamanlı çalışılmış olması program için yapılan önemli olumlu değerlendirmeler olarak gözlemlenmiştir.

Bu çalışmadan hareketle, kız çocuklarının güçlendirilmesi ve mesleki gelişimleri konusunda meslek liseleri özelinde gerçekleştirilecek kapsamlı ve sürekliliği olan programların hazırlanması ve uygulanması konusunda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki rehberlik uygulamaları, Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kız Öğrenciler, Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi, Toplumsal Cinsiyet, Kariyer Danışmanlığı.

BİR HEMŞİRELİK FAKÜLTESİNDE ÖĞRENİM GÖREN HEMŞİRE ÖĞRENCİLERİN ÖZYETERLİLİK VE
ÖZSAYGI DÜZEYLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Renginar Öztürk Dönmez¹ , Güलगül Mermer¹

¹| Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği AD

Amaç: Bu araştırma, hemşire öğrencilerin özyeterlilik ve özsaygı algılarını etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla yürütülmüştür.

Method: Kesitsel ve ilişki arayıcı tasarımdaki araştırma, Ocak- Mart 2018 tarihleri arasında İzmir ilinde bulunan bir Hemşirelik Fakültesinde yürütülmüştür. Araştırma evrenini Hemşirelik Fakültesi'nde öğrenim gören tüm kadın hemşire öğrenciler oluşturmuştur (N=1017). Erkek hemşire öğrenciler araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Araştırma örnekleminin, evreni bilinen örneklem formülü ile yapılan hesaplama sonucu 240 hemşire öğrencinin oluşturduğu belirlenmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi ile araştırmaya 1. Sınıftan 58 (%24.2), 2.sınıftan 59 (%24.6), 3. sınıftan 59 (%24.6) ve 4. sınıftan 64 (%26.7) öğrenci dahil edilmiştir. Araştırma verileri, öğrencilerle yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 17 soru içeren Kişisel Bilgi Formu, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (CBSE) ve Öz yeterlilik Ölçeği (ÖYÖ) ile toplanmıştır. CBSE, Coopersmith (1967) tarafından geliştirilmiş olup, kişinin çeşitli alanlarda kendisi hakkındaki tutumunu değerlendirmede kullanılan bir ölçme aracıdır. Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Turan ve Tufan tarafından yapılmıştır. CBSE, 25 maddelik kısa form ve 58 maddelik uzun formlardan oluşmaktadır. Bu çalışmada 25 maddelik kısa form kullanılmıştır Envanterde, "Evet" (0 Puan) veya "Hayır" (4 puan) şeklinde cevaplanabilen ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-100 arasında değişmektedir. Puanların yüksekliği benlik saygısı düzeyinin yüksekliği anlamına gelmektedir. ÖYÖ ise, 23 maddelik özgün formu Sherer ve arkadaşları (1982) tarafından geliştirilmiştir. Türk toplumu için geçerlilik güvenirlik çalışması, Gözüm ve Aksayan (1999) tarafından, 17 maddelik son versiyonunun Türk toplumu için geçerlilik güvenirlik çalışması ise Yıldırım ve İlhan (2010) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek beşli likert ölçeği olup, toplam puanı 17-85 arasında değişebilmektedir. Toplam puanın artması öz yeterlilik inancının arttığını göstermektedir. Araştırmanın yürütülmesi için Etik Kurul İzni ve katılımcıların gönüllü olurları alınmıştır. Araştırma verileri SPSS 16.0 programında sayı, yüzde dağılımı, ortalama, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi ve ölçekler arası ilişki pearson korelasyon analizi kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular: Kadın hemşire öğrencilerin yaş ortalamasının 20.73±1.53 (18-26) olduğu, %98.8'nin bekar, %69.2'sinin Anadolu lisesinden mezun olduğu saptanmıştır. Katılımcıların %77.1'inin gelir durumunun gidere denk, %83.3'ünün çekirdek aile tipine sahip olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin %77.9'unun annelerinin ev hanımı, 50.4'ünün ilköğretim mezunu, babalarının %30.1'inin serbest meslek ile uğraştığı ve %38.8'inin ilköğretim mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %49.0'unun hemşirelik mesleğini isteyerek seçtiği, %19.6'sının herhangi bir travmaya maruz kaldığı ve % 88.7'sinin yaşadıkları problemleri başkaları ile paylaşmadığı belirlenmiştir. CSBE puan ortalamasının 71.84±16.37 (8-96) olduğu, ÖYÖ puan ortalamasının ise 45.04±5.50 (33-64) olduğu belirlenmiştir. CSBE ile ÖYÖ arasında negatif yönde, orta düzede istatistiksel olarak anlamlı korelasyon olduğu belirlenmiştir (r=-0.309, p=0.000). Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen öğrencilerin özsaygı ve özyeterlilik düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (p<0.05). Öğrencilerin CSBE puanı üzerinde baba eğitim düzeyi, travmaya maruz kalma durumu ve yaşadıkları problemleri paylaşma durumlarının istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır (p<0.05). CSBE ve ÖYÖ puanları ile öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyi, anne ve baba meslek durumu, anne eğitim düzeyi, ailenin gelir durumu, aile tipi ve en uzun süre yaşanan yerin istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0.05).

Sonuç: Kadın hemşire öğrencilerin yüksek özsaygı ve öz yeterlilik düzeyine sahip olduğu belirlendi. Mesleği isteyerek seçme durumunun özsaygı ve öz yeterlilik düzeyleri üzerinde en etkili değişken olduğu belirlenmiştir. Travmaya maruz kalma ve problemleri paylaşamamanın öz saygı üzerinde olumsuz etkisinin olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin sosyo-demografik değişkenlerinin özsaygı ve öz yeterlilik düzeyleri üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu belirlenmiştir. Geleceğin hemşireleri olan hemşire öğrencilerin iyi bir sağlık bakım hizmeti sunabilmesi öncelikle kendilerinin sağlıklı olmasına, iyi bir eğitim almasına bağlıdır. Mesleğini benimsemiş, kendine güvenen, özsaygı ve öz yeterlilik düzeyleri yüksek olan öğrenciler mesleğe başladıklarında bu özelliklerini hizmeti alanlara da yansıtacaklardır.

Anahtar kelime: Hemşirelik Öğrencileri, Özsaygı, Öz Yeterlilik.

GENÇ YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ KIZ ÖĞRENCİLERİN İLİŞKİ DOYUMUNUN İNCELENMESİ

Gözde Şensoy¹ , Fatma Ebru İkiz²

¹| Uşak Üniversitesi ²| Dokuz Eylül Üniversitesi

Amaç : Genç yetişkinlik döneminde ele alınan temel yaşam görevlerinden birisi romantik ilişkiler kurmasıdır. Romantik ilişkiler yakın ilişkiler kapsamına alınmaktadır ve flört etme, birlikte yaşama, evlenme gibi çeşitli türlere ayrılmaktadır. Bir romantik ilişkinin varlığı bu gelişimsel dönemde genç yetişkinin sahip olduğu en destekleyici ilişki türü olarak ele alınmakta ve oldukça önemli görünmektedir. Gencin kendisini güvende hissetmesini ve mutlu olmasını sağlamakta, yaşam doyumunu artırmaktadır. Bunların yanısıra yetişkinlik rollerinin gelişimini, akran ve aile ilişkilerini ve eş seçimi sürecini doğrudan etkilemektedir. Genç yetişkin romantik ilişki içine girdiğinde sevildiğini ve desteklendiğini hissetmektedir. Dolayısıyla ilişki duygusunu geliştirmesi kolaylaşmakta, ihtiyaç seviyesi düşük düzeylere çekilmekte ve bağlılık seviyesi yükselmektedir. Bu nedenlerle, gençlerin yaşadıkları romantik ilişkiden doyum almaları önem arz etmektedir. Ancak gencin yaşamının çeşitli alanlarını önemli derecede etkilemesine rağmen ne yazık ki pek çok ilişki doyum verici değildir ve sağlıksız nitelikler de taşıyabilmektedir. İlişki doyumunda artış sağlandığında bireyin fiziksel ve psikolojik iyi oluşunun da yükseldiği araştırma sonuçları ile saptanmıştır. İlâveten, ilişkiden alınan doyum yükseldikçe partnerler arasındaki cinsel doyumda da artış olduğu bilinmektedir. İlişkiden alınan doyumun düzeyi kişisel ve ilişkisel çeşitli etmenlere bağlı olarak değişim göstermektedir. Literatür incelendiğinde, ilişki doyumunu kavramının birçok farklı değişkenle ilişkili olduğu görülmektedir. Sıklıkla bağlanma stilleri ile bağlantılı bulunmuştur. Ayrıca partner ile kurulmuş olan iletişimin niteliği ilişki doyumunu üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. İlişkiye dair olumsuz ve işlevsel olmayan inançların da yine ilişki doyumunu olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir. İlişki doyumunun güven, mükemmeliyetçilik ve mutluluk korkusu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. İkili ilişkilerde güven partnerlerin birbirinin ihtiyaçlarını karşılamaşının yanısıra bağlılık, adanmışlık, dürüstlük ve yardımseverlik ile ilgili inançları da yansıtır. Romantik ilişkilerde mükemmeliyetçilik ise yapıcı olan ve olmayan bileşenler içeren ve ilişkinin niteliği açısından risk faktörleri içeren bir kavramdır. Son olarak mutluluk korkusu ise bireyin kendisine dair var olmasını istemesi gereken mutluluk duygusuna sahip olmaya yönelik çekinme davranışlarını içermektedir. Bu araştırmada, ikili ilişkilerde güven, kendine ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ve mutluluk korkusu değişkenlerinin ilişki doyumunu üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek amaçlanmaktadır.

Yöntem : Araştırmanın katılımcıları, aktif olarak bir romantik ilişkiye sahip olan 228 üniversite öğrencisi kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 17 ile 33 arasında değişmektedir ve ortalaması 21.6'dır. Katılımcıların demografik bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından sınıf düzeyi, yaş ve ne kadar süredir bir romantik ilişki içinde bulunduğuna dair sorular içeren bir kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Katılımcıların 19'u son bir aydır, 34'ü 2-5 ay arası, 37'si 6 ay ve bir yıl arası ve 138'i bir yıldan fazla süredir bir romantik ilişki içindedir. Araştırma kapsamında veri toplama araçları olarak ikili ilişkilerde güven ölçeği, romantik ilişkilerde mükemmeliyetçilik ölçeği, mutluluk korkusu ölçeği ve ilişki doyum ölçeği ölçekleri kullanılmıştır. Araştırma yordayıcı korelasyonel desende gerçekleştirilmiştir. Sonuçların analizi için pearson korelasyon analizi ile doğrusal regresyon yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcı kadınların kendine ve diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik düzeyleri, ikili ilişkilere dair duydukları güven seviyesi, mutlu olmaya dair korkuları ve ilişkiden aldıkları doyum düzeyleri arasındaki ilişki pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Bulgular : Sonuçlara göre ilişki doyumunu ile kendine yönelik mükemmeliyetçilik ($r = .15, p < .05$), diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ($r = -.41, p < .01$) ve ikili ilişkilerde güven ($r = .51, p < .01$) puanları ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, mutluluk korkusu diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ($r = .21$,

$p < .01$) ve ikili ilişkilerde güven ($r = -.22, p < .01$) ile; diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ise ikili ilişkilerde güven ile ($r = -.54, p < .01$), ilişkili bulunmuştur. Yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre ise kendine yönelik mükemmeliyetçilik, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçilik ve ikili ilişkilerde güven değişkenleri hep birlikte ilişki doyumunun %32'sini açıklamaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Kadınların ilişkini doyumunu yordayan çeşitli etmenleri belirlemeyi amaçlayan bu araştırmanın sonucunda ilişki doyumu ile kendine yönelik mükemmeliyetçiliğin ve partnere duyulan güvenin olumlu, diğerlerine yönelik mükemmeliyetçiliğin olumsuz ilişkili olduğu tespit edilirken mutluluk korkusunun herhangi bir katkısı olmadığı tespit edilmiştir. Mükemmeliyetçilik ve güven değişkenlerinin ilişki doyumunu yordadığı tespit edilmiştir. Ancak beklenenin aksine mutluluk korkusunun ilişki doyumu ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkisi tespit edilememiştir. Daha sonra yapılacak araştırmalarda genç yetişkinlik dönemindeki kadınların romantik ilişki doyumu üzerine yapılacak çalışmalarda iletişim tarzları, çatışma çözme yöntemleri ve ilişkiye bağlılık düzeyi gibi değişkenlerin göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Güven, İlişki Doyumu, Mutluluk Korkusu, Mükemmeliyetçilik, Romantik İlişki

KADINLARIN BENLİK İKİLEMLERİ İLE BÜTÜNLEYİCİ KENDİLİK FARKINDALIKLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Sebahat Sevgi Uygur, Esra Asıcı, Derya Sarı

Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, İzmir,
Türkiye

Amaç: Bu araştırmada, kadınların benlik ikilemi ile bütünleyici kendilik farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kadınların benlik ikilemi ile bütünleyici kendilik farkındalık düzeylerinin psikolojik sorun yaşama, psikolojik yardım alma, medeni durum, yerleşim yeri ve aylık gelir değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

Yöntem : Bu araştırma, betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Veriler online olarak internet üzerinden toplanmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi kullanılmış ve 18 yaş üstü kadınlara ulaşmak hedeflenmiştir. Araştırmaya 274'ü bekar ve 107'si evli olmak üzere toplam 382 kadın katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Benlik İkilemi Ölçeği ve Bütünleyici Kendilik Farkındalığı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada SPSS 22 kullanılarak Pearson Korelasyonu, Tek Yönlü ANOVA, Bağımsız Gruplar için t Testi uygulanmıştır.

Bulgular: Pearson Korelasyon Analizi sonuçları, kadınların benlik ikilemi ile bütünleyici kendilik farkındalığı puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bağımsız Gruplar için t Testi sonuçları incelendiğinde; psikolojik sorun yaşama durumuna göre, kadınların benlik ikilemi ($t_{379}=5.16$; $p=0.00$), değerlilik ikilemi ($t_{379}= 2.698$; $p= 0.007$), ahlak ikilemi ($t_{379}= 2.798$; $p= 0.006$) ve sosyal kabul edilebilirlik ikilemi puan ortalamaları ($t_{379}= 6.788$; $p= 0,00$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre, psikolojik sorun yaşayan kadınların benlik ikilemi puan ortalamalarının ($\bar{X}=38.03$; $SS=13.23$), psikolojik sorun yaşamadığını belirten kadınların puan ortalamalarından ($\bar{X}=31.23$; $SS=12.43$) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadınların bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamaları psikolojik sorun yaşama durumuna göre ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunamamıştır.

Psikolojik yardım alma durumuna göre, kadınların değerlilik ikilemi puan ortalamaları ($t_{379}= 3.223$; $p= 0.001$) arasında psikolojik yardım almayan kadınların lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu; ancak benlik ikilemi, ahlak ikilemi, sosyal kabul edilebilirlik ikilemi ve bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır.

Kadınların benlik ikilemi ve bütünleyici kendilik farkındalığı medeni duruma göre incelendiğinde; bekâr kadınların benlik ikilemi, değerlilik ikilemi, ahlak ikilemi ve sosyal kabul edilebilirlik ikilemi puanlarının evli kadınlara oranla anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamaları ise medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Tek Yönlü ANOVA sonuçları incelendiğinde, hayatın büyük bölümünün geçirildiği yerleşim yerine göre, bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre; yaşamının büyük bir bölümünü il merkezi ve ilçede geçiren kadınların bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamaları köy-kasabada yaşayanlara göre daha yüksektir.

Son olarak, kadınların bütünleyici kendilik farkındalığı ve sosyal kabul edilebilirlik ikilemi puan ortalamalarının aylık gelire göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmüştür. Aylık geliri 2001-3000 TL arasında olan kadınların bütünleyici kendilik farkındalığı puan ortalamalarının, aylık geliri 0-2000 TL arasında olan kadınların puan ortalamalarından anlamlı olarak

daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca, aylık geliri 0-2000 TL arasında olan kadınların sosyal kabul edilebilirlik ikilemi puan ortalamalarının, aylık geliri 5000 TL ve üzerinde olan kadınların puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, kadınların benlik ikilemi ile bütüncü kendilik farkındalık puanları arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki vardır. Buna göre, kadınların benlik ikilemi düzeyleri arttıkça, bütüncü kendilik farkındalığı düzeylerinin azaltmakta olduğu söylenebilir. Sonuçlar, psikolojik sorun yaşadığını ve psikolojik yardım almadığını belirten kadınların benlik ikilemi düzeyinin diğer kadınlardan daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bir diğer deyişle, psikolojik problemler yaşayan ve çeşitli sebeplerle psikolojik destek almayan kadınların kendilerine yönelik işlevsel olmayan inanç ve algılarının daha fazla olduğu, kişisel karakterleri konusunda daha çok ikilem yaşadıkları düşünülebilir. Ayrıca araştırma sonuçları evli olmanın kadınların benlik bütünlüğünü ve kendilik değerini koruduğunu gösterirken; bekâr olmanın kadınların daha çok benlik ikilemi yaşamasına, olumsuz içsel konuşmalarından daha fazla etkilenmelerine neden olduğunu göstermektedir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre, yaşamının büyük bir bölümünü il merkezi ve ilçede geçiren kadınların bütüncü kendilik farkındalığı düzeyleri köy ve kasabada geçirenlere göre daha yüksektir. Buna göre, il merkezi ve ilçede yaşayan kadınların kendileriyle ilgili geçmişte olmuş, anda olan ve gelecekte olabilecek şeylerin ve zihinsel süreçlerinin daha fazla farkında oldukları ileri sürülebilir. Aynı şekilde gelir düzeyi arttıkça kadınların bütüncü kendilik farkındalıklarının yükseldiği ve gelir düzeyi azaldıkça daha çok sosyal kabul edilebilirlik ikilemi yaşadıkları, yani toplumun onayını almaya dair katı içsel standartlar geliştirdikleri görülmüştür. Elde edilen bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadınlar, Benlik İkilemi, Bütüncü Kendilik Farkındalığı.

KADINLARIN MADDE BAĞIMLILIĞINA VE MADDE KULLANAN KİŞİLERE İLİŞKİN TUTUMUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR ÖRNEKLEMİ

Demet Havaçeliği Atlam¹ , Derya Şaşman Kaylı² , Betül Akyel¹

¹| Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü

²| Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmetler Bölümü

Amaç: Kadınların madde bağımlılığına ve madde kullanımı olan bireylere yönelik görüş ve tutumlarının ve bunu belirleyen faktörlerin değerlendirilmesidir.

Yöntem: İzmir'in farklı ilçelerinde yaşayan 200 kişiye rastlantısal örneklem metoduna göre saha araştırması yapıldı. Katılımcılarda cinsiyet ve yaş dağılımı dengelendi. Anket formunda, sosyo-demografik özellikler, bireylerin sigara ve alkol kullanım özellikleri, yasadışı maddelerle ilgili bilgi düzeyi, madde bağımlılığıyla ilgili görüş ve tutumları yer aldı. Anket formuna ek olarak, Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi (FNBT), Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) Alkol Formu ve Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Çalışmada 108 kadın ve 94 erkek olmak üzere 202 kişi değerlendirildi. Araştırmaya katılan kadınların yaş ortalaması 30.3±11.05 (min:18,max:65), erkeklerin yaş ortalaması 28.1±10.85'di (min:18, max:58). Cinsiyete göre eğitim düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmadı (p= .098, 2=6.289). Kadınların %20.4'ü sadece bir kez sigarayı denediğini, %21.3'ü düzenli kullandığını, %12'si sigarayı bıraktığını bildirdi. Erkeklerde ise düzenli sigara kullanımı %37.2'di. Düzenli sigara kullanımı olan kadınların ve erkeklerin sigara bağımlılık puanları anlamlı olarak farklıydı. Kadınların %20.4'ü alkolü bir kez denediğini, %17.6'sı yılda birkaç kez, %24.1'i ayda birkaç kez, %7.4'ü sıklıkla alkol kullandığını belirtti. Ayda birkaç kez ve daha sık alkol kullandığını belirten 34 kadın ve 46 erkeğin alkol kullanım sorunu puanlarında anlamlı farklılık saptanmadı. Araştırmada, esrar, sentetik kannabinoid (bonzai, Jamaika vb.), kokain gibi yasadışı maddeleri bilmelerinde cinsiyete göre farklılık saptanmadı (p> .05). Amfetamin, metamfetamin, ekstazi (MDMA), LSD, sihirli mantar gibi halüsinogen maddelerin isimlerini kadınların daha az duydukları (sırasıyla p=.008, 2=7.083; p=.0001, 2 = 21,005; p=.003, 2 = 8,621) ve kadınlar tarafından daha az bağımlılık yaptığı bildirildi (sırasıyla p=.007, 2 =7,210; p=.001, 2 =10,211; p=.023, 2 = 5,165; p=.044, 2= 4,047). Kadınların %71.2'si, erkeklerin %65.9'u bağımlılık yapabilen ilaçların olduğunu belirtti (p= .433). Kadınların arkadaş çevrelerinde madde kullanımı %6.5, erkeklerin arkadaş çevrelerinde kullanım %21.3 bulundu ve anlamlı farklılık saptandı (p=.002, 2=9,500). Yaşamları boyunca madde kullanılan bir ortamda bulunma kadınlarda %11.4, erkeklerde %37'ydi (p=.0001, 2=17,854). Madde bağımlılığının ruhsal bir hastalık olması, tedavi edilebilmesi, bağımlı bireylerin suç işleme olasılığının fazla olması, başkasına zarar verme olasılığının fazla olması konularında kadınların ve erkeklerin görüşlerinde farklılık görülmedi (p>.05). Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Tutum Ölçeği sonuçlarına göre, kadınların ve erkeklerin tutumlarında farklılık saptanmadı. Ölçeğin alt boyutları olan bağımlı kişilerle ikili ilişkilerin kurulması, bağımlı kişilerle sosyal ilişkilerin kurulması konularında erkekler açısından daha olumlu tutumun olduğu bulundu (sırasıyla p=.045, t= 2.016; p=.014, t=2,474). Alt boyutları olan madde kullanan kişilerin kişilik özellikleri, toplumsal bakış açısı ve sosyal çevreyle olan ilişkilerinde cinsiyete göre farklı görüş saptanmadı (p> .05).

Tartışma: Araştırma sonuçlarına göre, kadınların %21.3'ü, erkeklerin %37.2'si düzenli sigara kullanımına sahipti ve bu farklılığın istatistiki olarak anlamlılığı cinsiyete dayalı yapılan araştırmalar ile uyumluluk göstermekteydi (TÜİK 2018). Düzenli alkol kullanımı olan kadın ve erkekler arasında farklılık bulunmaması çalışmanın önemli bulgularından biriydi. Bu durum İzmir'de alkol kullanımının kadınlar arasında da daha yaygın olmasına bağlanabilir. Kadınların yaygın kullanılan ve medyada sıklıkla adı geçen esrar, bonzai ve jamaika gibi sentetik kannabinoidleri, kokain gibi maddeleri

erkekler kadar sık duydukları ve bağımlılık yapabilme özellikleri konusunda erkeklerle benzer bilgi düzeyine sahip oldukları görüldü. Kullanımı son yıllarda artış gösteren amfetamin, metamfetamin, ekstazi ile LSD, sihirli mantar gibi halüsinojenleri erkeklere göre daha az duymalarında cinsiyet faktörü etkiliydi. Üniversite öğrencilerinin bu konudaki bilgi düzeyleri de değerlendirildiğinde erkeklerin bazı maddeleri daha iyi bildikleri görülmüştür (Tansel 2006). Her iki grubun madde bağımlılığı ile ilgili görüşlerinde ve kullanan kişilere yönelik genel tutumlarında farklılık gözlenmedi. Fakat madde kullanan kişilerle yakın ikili ilişkilerin kurulmasında, arkadaşlık, tanışma gibi sosyal ilişkilerde erkeklerin kadınlara göre daha olumlu bir tutumunun olduğu görüldü. Bu durum, erkeklerin arkadaş çevrelerinde daha sık madde kullanımının olması, madde kullanılan ortamda daha çok bulunması ve erkeklerin daha risk alan kişilik özelliklerinin olması ve yeni maddeleri bilebilmeleri ile açıklanabilir. Ayrıca erkeklerin bağımlılık yapan maddelere karşı daha fazla risk altında olması sosyal rollerinden kaynaklı olabilir (Uluğ 1998).

Sonuç: Araştırmada, İzmir'de yaşayan ve düzenli alkol kullanımı olan kadınların ve erkeklerin alkol kullanım sorunlarının benzer olduğu görüldü. Kadınların, erkeklere göre madde kullanan kişilerle yakın ikili ilişkiler ve sosyal ilişkiler kurmasında daha mesafeli olduğu ortaya kondu. Bu durum, kadınların erkeklere göre daha az risk alması, madde kullanan daha az arkadaşının olması ve madde kullanılan ortamda daha nadiren bulunması ve yeni maddeleri bilmemeleri ile açıklanabilir. Sonuç olarak, yeni yasadışı maddelere ilişkin bilgi düzeyi ve kullanan kişilerle olan ilişkiler cinsiyete dayalı özelliklere bağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Alkol Kullanımı, Madde Bağımlılığı, Tutum

ANNELERİN CİNSİYET ROLÜNÜN ANNE-ÇOCUK İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Nevra Atış-Akyol¹ , Selda Ata Doğan¹ , Neslihan Güney Karaman¹ , Ege Akgün²

¹| Hacettepe Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

²| Ankara Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Cinsiyet tanımlamalarından biri olan “kadın” kavramı, içerisinde toplumsal, genetik, politik, sosyal ve duygusal pek çok anlamı barındırmaktadır. Bu anlamlar uluslararası kültürel farklılıklardan, aynı ülke içerisinde bölgesel farklılıklardan hatta daha küçük ölçeklerde ailesel farklılıklardan etkilenerek şekillenmektedir. “Kadın” kavramı üzerindeki bu toplumsal, genetik, politik, sosyal ve duygusal anlamlar doğumundan itibaren bireye tesir etmekte ve onun cinsiyet rollerinin belirlenmesinde önem taşımaktadır. Kimlik gelişimini tamamladıktan sonra çocuk sahibi olan kadınlarda cinsiyet ve cinsiyet rolü büyük ölçüde belirginleşmiş olmaktadır. Cinsiyet rolü kavramı biyolojik cinsiyetten farklı bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu kavram biyolojik farklılıktan çok toplumsal ve kültürel beklentilerle şekillenmektedir. Bem (1974) kadın ve erkek arasındaki farkı biyolojik ayrıma dayandıran yaklaşımlara tepki olarak Cinsiyet Rolü Kuramını geliştirmiştir. Bem’e göre, bireylerin cinsiyet rolü yönelimleri, kadınsı ve erkeksi özelliğe sahip oluş miktarına göre dört grupta (kadınsı, erkeksi, androjen ve ayrışmamış) ele alınmaktadır (Bem 1981). Annenin sahip olduğu cinsiyet rolü, anne-çocuk ilişkisini belirleyici özellikler arasında sayılabilir. Bu ilişki araştırmanın anne çocuk ilişkisi bağlamında kuramsal temelini oluşturan Aile Sistemi Teorisi göz önüne alındığında da anlaşılmaktadır. Aile Sistemi Teorisine göre aile sistemi öğelerden oluşmuş bir yapıdır ve öğeler arasındaki etkileşim sistemdeki öğelerin özelliklerinden etkilenmektedir. Anne çocuk ilişkisi karşılıklı bir ilişkidir, annenin ve çocuğun özellikleri de bu ilişkiyi açıklamaktadır (Cassidy,1994). Anne çocuk arasındaki ilişkinin karşılıklı olma durumu düşünüldüğünde annenin cinsiyet rolü ile çocuğun cinsiyetinin anne çocuk ilişkisindeki belirleyici özellikleri araştırılması gereken bir konudur.

Bu araştırmanın temel amacı, annenin cinsiyet rolünün anne çocuk ilişkisi bağlamında incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1)Annenin cinsiyet rolü çocuğunun cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
- 2)Anne çocuk ilişki düzeyi çocuğunun cinsiyetine göre farklılık göstermekte midir?
- 3)Annenin kadınlık cinsiyet rolü ile anne çocuk çatışma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 4)Annenin erkeklik cinsiyet rolü ile anne çocuk çatışma alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 5)Annenin kadınlık cinsiyet rolü puanı ile anne çocuk olumlu ilişki alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 6)Annenin erkeklik cinsiyet rolü puanı ile anne çocuk olumlu ilişki alt boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- 7)Çocuğunun cinsiyeti ve annenin cinsiyet rolü anne çocuk ilişki düzeyini yordamakta mıdır?

Annenin cinsiyet rolünün anne çocuk ilişkisi bağlamında incelenmesinin hedeflendiği bu araştırma ilişkiel tarama modelinde planlanmıştır. İlişkiel tarama modelinde iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasındaki ilişkileri, birlikte değişimin varlığını ya da derecesini belirleme amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel,2012). Araştırmanın örneklemini 4-6 yaş arasında çocuğu olan 80 anne oluşturmaktadır. Örneklem seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme yöntemi, örneklemin araştırmanın problemiyle ilgili olarak evrende yer alan benzeşik bir alt grubundan ya da durumundan

oluşturulmasıdır (Köse, 2013).Araştırmada veri toplama araçları olarak; araştırmacılar tarafından geliştirilen “Demografik Bilgi Formu” ile alan yazında kullanılmakta olan ve gerekli izinleri alınmış olan “Çocuk Anababa İlişki Ölçeği”, “Bem Cinsiyet Rolü Envateri” kullanılmıştır. Kullanılan Çocuk Anababa İlişki Ölçeği; annelerin çocukları ile ilişkisini ortaya koyma amacıyla, Pianta tarafından 1992 yılında geliştirmiş, Akgün ve Yeşilyaprak (2010) tarafından uyarlaması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formu 5’li likert tipi 24 maddeden oluşmakta olup, toplam güvenirlik katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Araştırmada kullanılan bir diğer ölçme aracı Bem Cinsiyet Rolü Envanteri ise annelerin cinsiyet rollerini tespit etmek amacı ile Bem (1974) tarafından geliştirilmiş, ülkemizde Dökmen (1991) tarafından geçerlilik ve güvenirliği yapılmıştır. Envanter uyarlama çalışması sonrasında 20 kadınlık, 20 erkeklik olmak üzere 40 sıfattan oluşmakta olup güvenirlik katsayıları kadınlık ölçeği için .77, erkeklik ölçeği için .71 dir.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 20 programı ile analiz edilmiş olup, annelerin cinsiyet rolleri ile çocuk anne ilişkisi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın analiz süreci devam etmektedir. Bulgular alan yazın bağlamında tartışılarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyet Roller, Anne-Çocuk ilişkisi

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 10 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gönül Dinç Horasan, Ekonomi Üniversitesi	Bildiri Sunumları 10 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Bordo Salon
		LİSANS ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ CİNSİYETLER ARASINDA KARŞILAŞTIRILMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLİŞKİLİ OLABİLECEK FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ Gamze Yalçinkaya - Merve Kurt - Müge Kırmızı - Yeşim Salık	
		ROMAN KADINLARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN AYRIMCILIK VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ Ece Akalın - Derya Şaşman Kaylı - Gönül Dinç Horasan	
		SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUMLARI İLE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ Hacer Alan Dikmen - Kamile Marakoğlu	
		TIP VE HUKUK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇILARI: FARK VAR MI? Serap Şahinoğlu - Amanullah Erkin - Babak Ahmadzadeh - Ayşe Makbule Durhan - Seyedeh-tala Manafi - Yasemin Altun - Amirabbas Taherzadeh - Esra Boyraz	
		KADIN EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET Süheyla Sarıtaş	
		ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ Erol Esen - Yağmur Soylu - Ali Serdar Sağkal	
		TOPLUMSAL CİNSİYET TEMALİ EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN SİSTEMATİK BİR GÖZDEN GEÇİRME Yağmur Soylu - Erol Esen	

LİSANS ÖĞRENCİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISININ CİNSİYETLER ARASINDA
KARŞILAŞTIRILMASI VE TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLİŞKİLİ OLABİLECEK FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ

Gamze Yalçinkaya¹ , Merve Kurt¹ , Müge Kırmızı¹ , Yeşim Salık¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu

Amaç: Bu çalışmanın amacı, lisans öğrencisi kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet algılarını karşılaştırmak ve toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkili olabilecek faktörleri belirlemektir.

Method: Çalışmaya 20-25 yaş arası, Dokuz Eylül Üniversitesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Yüksekokulu'nda lisans eğitim alan 63 (Kadın:38, Erkek:25) öğrenci dahil edildi. İlk olarak katılımcıların demografik bilgileri ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eğitim alıp almadıkları kaydedildi. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği ile cinsiyet algısı, UCLA yalnızlık ölçeği ile yalnızlık düzeyi ve Beck Depresyon Skalası ile depresyon düzeyi değerlendirildi. Cinsiyetler arası karşılaştırma ve toplumsal cinsiyet ile ilgili eğitim alan ve almayan gruplar arası karşılaştırma Bağımsız gruplar t testi ile yapıldı. Cinsiyet algısı ile ilişkili olabilecek faktörler (yalnızlık ve depresyon düzeyleri) arasında korelasyon analizi yapılarak pearson korelasyon katsayıları belirlendi.

Bulgular: Cinsiyetler arası karşılaştırma sonucunda erkek fizyoterapi öğrencilerinde depresyon düzeyi anlamlı derecede daha yüksek bulundu ($p<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısı ise kadın öğrencilerde anlamlı derecede daha yüksekti ($p<0,001$). Bununla birlikte, toplumsal cinsiyet eğitimi alan öğrencilerde toplumsal cinsiyet algısı anlamlı derecede daha yüksek bulundu ($p<0,05$). Toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkili olabilecek faktörler incelendiğinde sadece kadın öğrencilerde yalnızlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında negatif yönde zayıf korelasyon bulundu ($r:-0,330$ $p<0,05$).

Sonuç: Çalışmamızın sonucu kadın öğrencilerin ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi alan öğrencilerin toplumsal cinsiyet algılarının daha eşitlikçi yönde olduğunu göstermektedir. Bu sonuç literatürdeki benzer çalışmalarla uyumludur. Literatürde toplumsal cinsiyet algısı ile eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, yalnızlık düzeyi ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir (1,2). Bizim çalışmamızda ise sadece kadın öğrencilerde yalnızlık düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasında zayıf bir negatif ilişki görüldü. Bu sonuç çalışma grubunun sadece lisans öğrencilerinden oluşması ve toplumun psikososyal yapısı ile ilişkili olabilir. Sonuç olarak genç kadın lisans öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları daha yüksektir ve toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi toplumsal cinsiyet algısını yükseltmektedir.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet algısı, depresyon, yalnızlık

ROMAN KADINLARIN SOSYOEKONOMİK ÖZELLİKLERİ, ALGILANAN AYRIMCILIK VE TOPLUMSAL
CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Ece Akalın¹, Derya Şaşman Kaylı², Gönül Dinç Horasan³

¹| Çiğli Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı

²| Manisa Celal Bayar Üniversitesi

³| İzmir Ekonomi Üniversitesi

Amaç: Romanlar, toplumsal yaşamın dışına itilmiş, dezavantajlı etnik gruplardan olup, özellikle Roman kadınlarda bu eşitsizlikler katlanmaktadır. Bu çalışma kapsamında İzmir İli Çiğli İlçesinde yaşayan Roman kadınların sosyoekonomik özellikleri ile ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda görüşlerinin tanımlanması amaçlanmıştır.

Yöntem: İzmir'in Çiğli ilçesinde Şirintepe mahallesinde yaşayan yaklaşık 100 roman aile arasından random seçilen 50'si araştırma grubunu oluşturmuştur. Haneler ziyaret edilmiş, bir anket kullanılarak yüz yüze görüşme yöntemi ile hanelerde yaşayan kadınlardan veriler toplanmıştır. Ankette kişilerin sosyoekonomik özellikleri, yaşam koşulları, sosyal yardım hizmetlerine erişimleri, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görüşleri ve aile içi şiddet maruziyeti sorgulanmıştır. Ankette ayrıca algılanan ayrımcılık düzeyini belirlemek üzere "Algılanan Bireysel Ayrımcılık" ve "Algılanan kolektif ayrımcılık" ölçekleri de kullanılmıştır. Elde edilen yüksek puanlar, birey ve grup düzeyinde algılanan yüksek ayrımcılık algısını göstermektedir.

Veriler, SPSS for Windows 21.0 istatistik paket programında değerlendirilmiş, sonuçlar yüzde dağılımları ve ortalama±sd ile tanımlanmıştır.

Bulgular: Araştırmada ulaşılan kadınların (n=50) %46.0'sı okur yazar değildir, %18.0'i okur yazardır ancak okula gitmemiştir. %62,0'si evlidir, %46.0'sı 25-44, %12.0'si 65 yaş ve üzerindedir. Kadınların %32.0'si 16 yaş ve altında, %32.0'si 17 yaşında ilk kez evlenmiştir, her dört kadından yaklaşık biri (%28) kaçarak evlenmiş olduğunu belirtmiştir. Evli olan 31 kadının %74.2'sinin eşi çalışmaktadır, ancak yalnızca %45.2'sinin düzenli bir işi vardır. Evli olan her beş kadından birinde ne eş ne de kadın çalışmamaktadır. Kadınların yalnızca %18.0'i son bir hafta içinde çalışmış olduğunu belirtmiştir, bu oran evli olmayan kadınlar arasında yalnızca %10.5'tir. Çalışmayan her altı kadından biri iş sağlarsa çalışmaya başlayabileceğini, mesleki eğitim kursuna katılabileceğini belirtmiştir. Evli olmayıp çalışmayan kadınların %47.1'i engelli veya hasta olmasını, %23.3'i küçük çocuğunun olmasını, %26.3'ü işsiz olmasını çalışmama nedeni olarak belirtmiştir. Kadınlar arasında sağlık güvencesi yeşil kart olanlar araştırma grubunun %52.0'sini, sağlık güvencesi olmayanlar ise %8.0'ini oluşturmaktadır, bu veriler evli olmayan kadınlar için sırasıyla %63.2 ve %5.3'tür. Araştırma grubunun yaklaşık yarısı gecekondlu tipi evde oturmaktadır, kendi evinde oturanlar ise yalnızca %26.0'dır. Araştırma grubunun %62.0'si yakacak yardımı, %44.0'ü maddi yardım, %24.0'ü eğitim ve yemek yardımı, %12.0'si muhtaç dul aylığı, %4.0'ü engelli maaşı, %4'ü yaşlılık maaşı, %2.0'si evde bakım yardımı almaktadır. Araştırma grubunun %68.0'i "Ailede önemli kararların erkekler tarafından alınmalıdır" görüşüne, %100.0'ü "Erkek çocuğun eğitimi olması kız çocuğunun eğitimi olmasından her zaman daha iyidir" görüşüne, %82.0'si "Kadınlar evlendiklerinde bakire olmalıdır" görüşüne katılmamaktadır. Kadınların tama yakın bir bölümü farklı durumlar için eşin kadına şiddet uygulamasını doğru bulmadığını belirtmiştir. Kadınlar arasında yaşam boyu ve son bir yıl içinde şiddete maruz kalma sıklığı sırasıyla sözel şiddet için %32.0 ve %2.0, fiziksel şiddet için %14.0 ve %2.0, cinsel şiddet için %4.0 ve %0.0 olarak saptanmıştır.

Kadınların algılanan bireysel ayrımcılık ölçeği puan ortalaması 8.18 ± 4.03 olup, %28.0'i romanların bireysel düzeyde ayrımcılığa maruz kaldığı görüşündedir, Kolektif ayrımcılık maruziyeti için bu değerler sırasıyla 14.46 ± 5.20 ve %42.0 olarak saptanmıştır.

Sonuçlar: Çiğli Bölgesinde yaşayan romanların sosyoekonomik düzeyi iyi değildir, bu sorunlar eşinden ayrı yaşayan, boşanmış ya da eşi ölmüş kadınlar arasında daha yaygındır, kişiler yaşamlarını önemli oranda sosyal yardımlarla sürdürmektedir. Ancak koşullar sağlanırsa çalışmak isteyenler oranı az değildir. Romanlar arasında kendilerine ayrımcılık yapıldığı konusundaki görüşler yaygındır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik tutumlar ve aile içi şiddet maruziyeti roman kadınlar arasında da olmakla birlikte Türkiye popülasyonunda olduğu kadar yaygın değildir. Romanların yoğun yaşadığı bölgelerde mesleki eğitim, iş edindirmeye yönelik özel çalışmalar yapılması, ayrımcılığa yönelik görüş ve uygulamaları azaltacak politika ve uygulamalar yürütülmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Roman, Kadın, Yoksulluk, Bireysel Ayrımcılık Algısı, Kolektif Ayrımcılık Algısı, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Tutum

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ HEMŞİRELİK BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ
TUTUMLARI İLE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hacer Alan Dıkmen¹ , Kamile Marakoğlu¹

¹| Selcuk Üniversitesi

Amaç: Çalışmamızın amacı, sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin toplumsal cinsiyet roller ile kadına yönelik şiddete ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

Yöntem: Tanımlayıcı türde olan çalışma, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümü 1., 2., 3., ve 4. sınıf olmak üzere toplam 618 öğrenci (tüm hemşirelik öğrencilerinin %76'sı) ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerden veriler, ders aralarında öz bildirimlerine dayalı olarak ve sadece gönüllü olanlarla Şubat-Mayıs 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırma verileri, veri toplama formu, Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutum Ölçeği (KİTÖ) ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum (TCTÖ) ile toplanmıştır. İstatistiksel analizlerde, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Çalışma öncesi gerekli etik izin ve kurum izni alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin yaş ortalaması 20.63 ± 1.69 , TCTÖ puan ortalaması 146.87 ± 22.57 , KİTÖ puan ortalaması 35.56 ± 10.79 'dur. Öğrencilerin %85'i kadın iken, en fazla katılımı sırası ile 3. sınıf (%27.2), 2. sınıf (%25.7), 4. sınıf (%25.2) ve 1. sınıf (%21.8) öğrencileri oluşturmuştur. Öğrencilerin %66.8'inin en uzun süre ilde yaşadığı, %88.7'sinin aile yapısının çekirdek ve %80'inin ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %70'inin annesi, %51'inin babaları ilköğretim mezunudur. Öğrencilerin %51.8'i hayatlarında en az bir defa aile içi, yakın çevre veya medyada kadına yönelik şiddete tanık olmuş, %21.4'ü ise şiddete maruz kalmıştır. Öğrencilerin %6.5'i ders içeriği olarak kadına yönelik şiddet hakkında eğitim aldığını belirtirken, %80.3'ü ders müfredatlarına kadına yönelik şiddet dersinin eklenmesini istemektedir. Öğrencilerin %41.4'ü bir şiddet vakasıyla karşılaştığında şiddetle mücadele konusunda mağduru nasıl yönlendireceğini bildiğini ifade ederken, %89'u kadına yönelik şiddet konusunda daha fazla bilgi almak istediğini, %95.8'i Türkiye'de kadına yönelik şiddet olgularına yeterli müdahale yapılmadığını, %95.3'ü Türkiye'de kadına yönelik şiddetle ilgili kanun ve yasaları yeterli bulmadığını bildirmiştir. Öğrencilerin %99'u "kadına yönelik şiddet konusunda toplumun bilinçlendirilmesi", %98'i "kadına yönelik şiddet uygulayanlarda cezaların artırılması", %95.3'ü "evlilik öncesi aile planlaması ve evlilik danışmanlığının çiftlere yapılması" ve %98'i "annelerin sağlıklı çocuk yetiştirilmesi konusunda bilinçlendirilmesi gerektiği" ifadelerine "evet" cevabını vermiştir. Cinsiyet, yaşanan yer, aile tipi, şiddete tanık olma ve şiddet eğitimi alma değişkenleri ile KİTÖ puan ortalaması arasında ($p < .05$), cinsiyet ile de TCTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p < .05$). Kadın öğrenciler, en uzun süre ilde yaşayanlar, çekirdek aile yapısına sahip olanlar ve şiddete çevresinde tanık olanlar, kadına yönelik şiddete karşı daha olumsuz tutum sergilerken, şiddet dersi alanların kadına yönelik şiddete karşı daha olumlu tutum sergilemesi şaşırtıcıdır. Erkek öğrencileri ise toplumsal cinsiyet rollerine yönelik, kadın öğrencilere göre daha az eşitlikçi tutuma sahiptir. Sınıf, anne ve baba eğitim düzeyi, şiddete maruz kalma değişkenleri ile KİTÖ puan ortalaması arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Öğrencilerin TCTÖ ve KİTÖ puan ortalamaları arasında orta düzeyde güçlü ($r_s = -0.68$), anlamlı ve negatif yönlü bir korelasyon saptanmıştır ($p < .05$).

Tartışma: Çalışmamızda öğrencilerin kadına yönelik şiddete karşı olumsuz tutum sergiledikleri, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrencilerin kadına yönelik şiddete ilişkin ders müfredatlarında yeterince eğitim verilmemektedir ve öğrenciler bu konuda daha fazla bilgi almak istemektedir. Öğrenciler, kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye'deki kanun, yasa ve cezaların yeterli olmadığını düşünmektedir. Kadın öğrencilerin, ilde yaşayanların,

çekirdek aile yapısına sahip olanların ve şiddete çevresinde tanık olanların kadına yönelik şiddete karşı daha olumsuz tutum sergilemesi beklendik bir durum olarak düşünürken, şiddet dersi alanların kadına yönelik şiddete karşı daha olumlu tutum sergilemesi ve öğrencilerin sınıf seviyelerinin şiddete yönelik tutumu etkilememesi şiddet konusunda yetersiz eğitim aldıkları sonucunu desteklemektedir.

Sonuç:Çalışma bulgularımıza göre öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik tutumları eşitlikçi düzeye yaklaştıkça kadına yönelik şiddete karşı tutumları daha olumsuz olmaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin kadına yönelik şiddete ilişkin neredeyse hiç eğitim almadıkları ve öğrencilerin bunun farkında olup eğitim almaya istekli olmaları oldukça anlamlı bir bulgudur. Bu nedenle, kadına yönelik şiddet eğitiminin hemşirelere üniversite eğitimleri sırasında verilmesi ile erken dönemde duyarlılık kazandırılması gerekmektedir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eğitim programlarının yapılması ve bu eğitimlere erkeklerin daha fazla katılımlarının sağlanması büyük önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Toplumsal Cinsiyet, Şiddet, Tutum.

TIP VE HUKUK ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET BAKIŞ AÇILARI: FARK VAR MI?

Serap Şahinoğlu¹ , Amanullah Erkin¹ , Babak Ahmadzadeh¹ , Ayşe Makbule Durhan¹ ,
Seyedehtala Manafi¹ , Yasemin Altun¹ , Amirabbas Taherzadeh¹ , Esra Boyraz¹

¹| Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Amaç: Tıp ve hukuk fakültesi 3. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet bakış açıları arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların karşılaştırmalı incelenmesi ile farklılıkların ortaya konması, bunun gelecekte yapılacak toplumsal cinsiyet eğitimi çalışmalarına katkı sağlaması.

Yöntem: Bu çalışma 2017-2018 öğretim döneminde Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Tıp Fakültesi'nde 3. sınıfta okuyan, her bir fakülteden basit tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen 229 öğrencinin, toplumsal cinsiyet konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş, 23 soruluk anket formunun uygulandıktan sonra elde edilen verilerin karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle elde edilmiş kesitsel tipte bir çalışmadır. Anket formları veri kaynağını oluşturmaktadır. Anket uygulanmadan önce Etik Kurul'undan onay alınmıştır. Veriler MS Excel programından SPSS 11.5 istatistik paket programına aktarılarak analiz için uygun hale getirilip, sonuç, bulgular ve çözüm önerileri olarak tablo haline getirilip iki alana yönelik cinsiyet ayrımı ve cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirilmiştir.

Bulgular: 23 sorudan oluşan anket çalışmasına her iki fakülteden toplam 458 kişi katılmıştır. Bunların 265'i (%57,6) kadın ve 193'i (% 42,4) erkeklerden oluşmaktadır. "Eğitim yaşamınızın başlangıcından, iş yaşamı ile hatta akademisyenlik sürecinde cinsiyete dayalı engeller var mıdır" sorusuna, tıp fakültesindeki kadın öğrencilerin % 69,2'si, hukuk fakültesindeki kadın öğrencilerin % 74,6'sı evet yanıtını verirken; tıp fakültesindeki erkek öğrencilerin % 55,2'si, hukuk fakültesindeki erkek öğrencilerin % 46,3'ü evet yanıtını vermiştir.

"Gelecekte mesleğinizi yaparken "toplum" tarafından cinsiyetiniz nedeniyle ayrımcılığa uğrayacağınızı düşünüyor musunuz" sorusuna, tıp fakültesinden kadın öğrencilerin % 24'ü, hukuk fakültesindeki kadın öğrencilerin % 29'u hayır yanıtını verirken; tıp fakültesinden erkek öğrencilerin % 71'i, hukuk fakültesindeki erkek öğrencilerin % 76'sı hayır yanıtını vermiştir.

"Kadınlar mesleklerini yerine getirirken cinsel tacize uğrayabilirler mi" sorusuna, toplamda kadın öğrencilerin % 80'i, erkek öğrencilerin ise %59,5 evet yanıtını vermiştir.

Cinsiyet ayrımcılığı ile toplumsal cinsiyet bakış açılarında her iki fakülte arasında belirgin bir fark bulunmamıştır. Cinsiyet ayrımcılığı açısından kadınlar ile erkekler arasında farklılık bulunmuştur. Cinsiyet ayrımcılığı olduğunu düşünen kadınların oranı erkeklerden daha fazladır.

Tartışma: Dünyanın pek çok ülkesinde, çalışma hayatında cinsiyet ayrımcılığını önleyen yasalar çıkarılmış olmasına rağmen ataerkil yaklaşım nedeni ile çalışan kadınların çoğunlukla belirli meslek alanlarına veya pozisyonlara sıkışmış oldukları görülmektedir. Sağlık sektörü kadınların yoğunlukta çalıştıkları bir alan olmakla birlikte tıp alanında hekimlik sıklıkla erkeklerin çalıştığı bir alan iken kadınlar, hemşirelikte çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu alanlarda ciddi anlamda mesleki cinsiyet ayrımcılığını görmemiz mümkündür. Sağlık sektörü dışında da pek çok alanda cinsiyete dayalı ayrımcılıkla karşılaşmaktadır. Bu alanlardan birisi de adli kurumların hizmet verdiği ve kadınların da yoğunlukta bulunduğu hukuk alanıdır. Her ne kadar hukuk fakültelerinde okuyan kadın öğrenci sayısı belirgin bir biçimde artmış olsa da kadınların hukuk mesleğindeki iş dağılımı, yükselme fırsatları ve ücret alımında erkeklere oranla avantajsız konumları gözlenebilen bir durumdur.

Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu İndeks'inin 2015 yılında 'cinsiyet eşitsizliği' üzerine yaptığı araştırma verilerine göre Türkiye, 142 ülke arasında 0.624183 puanla oldukça gerilerde kalarak, kadın erkek eşitliği açısından Avrupa kıtasında en alt sırada bulunmaktadır.

Sonuç: Toplumsal cinsiyet bakış açısının oluşmasında bireyin aileden ve toplumsal ilişkilerden edindiği bilgiler kadar özellikle örgün ve üniversite sırasında seçilen mesleki alan eğitiminin de oldukça belirleyici rolü olabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunda öğrencilere verilecek eğitimlerle onların daha duyarlı hale getirilebileceği gibi bu konuda farkındalık yaratılması bu konudaki sorunların çözümü için bir başlangıç olarak kabul edilebilir. Ayrıca çalışmanın daha büyük evrende tekrarlanarak yapılmasının yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Ayrımcılık, Tıp, Hukuk

KADIN EĞİTİMİ VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Süheyla Sarıtaş

Günümüzde toplumsal cinsiyet kavramı sosyal ve beşeri bilimler alanlarında farklı ve değişik açılardan ele alınmaktadır. Feminist sosyoloji olarak da kabul edilen ve oldukça geniş bir çalışma ve tartışma alanı olarak karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet kavramı, 1960'larda feminist tartışmalarla, daha sonraları da kadın çalışmaları ile gelişme göstermiştir. Bugün toplumsal cinsiyet araştırmaları bağımsız bir alan olarak bilim insanlarının ilgi odağındadır.

Toplumsal cinsiyet çalışmalarında öne çıkan bir başka önemli kavramlardan biri "... bir toplumdaki kadınlar ve erkekler arasındaki durum, güç ve saygınlık farkı" olarak ifade edilen toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir (Giddens, 2008, s. 438). Bir toplumun sahip olduğu sosyal, ekonomik ve kültürel imkanlar ve fırsatların kadınlar ve erkekler arasındaki dengesiz ve eşitsiz dağılımı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine işaret eder. İnsan hakları alanında önemli ve belirleyici bir kavram olan toplumsal cinsiyet kavramı başta sağlık, ekonomi, eğitim, hukuk, siyaset, kültür, çalışma ve iş hayatı gibi çeşitli alanlarda karşımıza çıkar. Bu alanlar içerisinde önemli bir yer tutan eğitim ve toplumsal cinsiyet kadının yaşadığı toplumda sahip olması gereken haklara vurgu yapar.

Eğitim alanındaki eşitsizlikler çeşitlidir ve toplumdan topluma farklılıklar gösterir. Bu alandaki eşitsizliğin en yaralayıcı türlerinden biri cinsiyete dayalı eşitsizliktir. Çünkü eğitimin temel amacı bir taraftan toplumun sosyo-ekonomik gelişimine yardımcı olmak bir taraftan da bireyin refah içerisinde yaşamını sürdürmesini sağlamaktır. Bir başka ifade ile bir ülkenin kalkınma düzeyi o ülkede yaşayanların yaşam standartlarının artırılmasını ifade eder. Bu nedenle ülkelerin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarına göre toplumsal cinsiyete dayalı olarak kadına yüklenen roller ve beklentiler kadın eğitimine yansır.

Bu çalışmada kadın eğitiminin önemi üzerinde durularak toplumsal cinsiyet açısından ülkemizde kadın eğitimindeki sorunlar üzerine bir değerlendirme yapılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Eğitim Ve Eşitsizlik

ÖĞRETMEN ADAYLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Erol Esen¹, Yağmur Soylu², Ali Serdar Sağkal³

¹| Celal Bayar Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

²| Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

³| Adnan Menderes Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD

Cinsiyet, erkek ve kadını biyolojik ve fizyolojik olarak ayıran özellikleri açıklamak için kullanılan bir kavramdır. Ancak bu kavram kadınlığa ve erkekliğe yüklenen toplumsal beklentilerin anlaşılabilmesi noktasında yetersiz kalmaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerin toplum tarafından nasıl algılandığına, nasıl düşünüldüğüne ve onlardan beklenen davranışlara ilişkin değerleri, yargıları ve rolleri kapsayan; bir başka deyişle kadın veya erkek olmanın psikolojik ve sosyolojik yönünü vurgulayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çerçeveden değerlendirildiğinde kadına ve erkeğe yüklenen toplumsal cinsiyet rollerini; geleneksel ve eşitlikçi roller/algılar olarak tanımlamak yerinde olacaktır. Geleneksel çerçevede kadınların ev işleri ve çocuklarla ilgilenmeleri, çalışma hayatında aktif olmamaları, aktif olsalar bile ikinci planda kalmaları; erkeklerin ise eğitsel olarak daha başarılı olmaları, evin ekonomik sorumluluğunu almaları, karar alıcı olmaları beklenmektedir.

Genellikle parçası olunan toplum tarafından kadınlara ve erkeklere uygun olarak görülen/ayrıştırılan kişilik özellikleri, davranışlar ve sorumluluklar toplum tarafından toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dönüştürülmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri de bu kalıp yargılar yoluyla öncelikle aile, okul, akran grupları ve medya tarafından çocuklukla birlikte bireylere aktarılmaktadır. Özellikle aile bu kalıpların öğrenilmesinde en çok etkili olan yapı olarak düşünülür. Çünkü çocuğa verilen isimden, oynadığı oyunlara kadar pek çok şey, çocuklarda cinsiyete yönelik kalıp yargıları kuvvetlendirmektedir. Öğretmenler, eğitim alanında toplumsal cinsiyete yönelik algıların pekiştirilmesinde etken rol oynamaktadırlar. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları çocukların ve ergenlerin eğitsel ve mesleki yönelimlerini, algıladıkları akademik yeterliliklerini, duygusal ifade tarzlarını ve sosyal gelişimlerini sınırlandırabilmektedir; buna bağlı olarak öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi, varsa kalıp yargılarının ortaya konması öğrencilerin kendi potansiyellerine tam olarak ulaşabilmeleri açısından oldukça önemlidir.

Bu çerçevede öğretmen adaylarının bu konudaki algılarını belirleyebilmek, ihtiyaç duyulması durumunda konuya yönelik olumsuz algıları azaltmaya yönelik önleme çalışmalarının planlanabilmesi için gerekli ilk adımdır. Bu çalışmanın amacı öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi ve algılarına etki edebilecek değişkenler (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, anne babanın eğitim düzeyi, annenin çalışma durumu, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, mezun olunan lise, yaşamın büyük kısmının geçtiği yerleşim yeri) açısından incelenmesidir.

Çalışmada betimsel bir yaklaşımla mevcut duruma ilişkin bir analiz yapılmakta olup, öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin nicel veriler toplanmıştır. Nicel verilerin toplanmasında Altınova ve Duyan (2013) tarafından geliştirilen "Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği" ve araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Öğretmen adaylarından elde edilen verilerin (toplumsal cinsiyet algılarının) çeşitli değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplar için t testi ve tek yönlü varyans analizi ile sınanacaktır.

Çalışmanın evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi, Adnan Menderes Üniversitesi ve Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma evrenine göre uygun örneklem büyüklüğü

hesaplanmıştır. Yükseköğretim kurulu istatistik veri tabanına göre 2017-2018 eğitim öğretim yılında bu üniversitelerin eğitim fakültelerinde sırasıyla, 6345, 2897 ve 4788 öğretmen adayı öğrenim görmektedir. Örneklem büyüklüğü hesaplama programı kullanılarak; güven aralığı % 95 ve hata miktarı %5 alındığında uygun örneklem büyüklükleri sırasıyla 361, 339, 356 olarak bulunmuştur. Örneklem oluşturulmasında tabakalı örnekleme ve basit tesadüfi örnekleme yöntemleri kullanılmıştır. Fakülte'deki her bir bölüm bir tabaka olarak kabul edilerek ve tabakalardaki öğrenci sayısının evrene oranına yakın sayıda örneklem her bir tabakadan alınmıştır. Her bir tabakadan örneklem sayısı belirlendikten sonra basit tesadüfi örneklem yöntemiyle hedeflenen sayıda öğrenciye ulaşılmaya çalışılmıştır.

Veri toplama süreci tamamlanmış olup veri girişi devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Algısı, Öğretmen Adayları

TOPLUMSAL CİNSİYET TEMALİ EĞİTİM PROGRAMLARINA İLİŞKİN SİSTEMATİK BİR GÖZDEN GEÇİRME

Yağmur Soylu¹ , Erol Esen²

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

²| Celal Bayar Üniversitesi

Toplumsal cinsiyetle ilgili araştırmaların artmasıyla birlikte, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birbirinden ayrılmaktadır. Cinsiyet, kadın ya da erkek olmanın biyolojik yönünü ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet ise kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve rolleri içermektedir. Kültürlerden ya da toplumlardan kaynaklı toplumsal cinsiyet farklılıklarının yanısıra toplumsal cinsiyet eşitliği, üzerinde çalışılan ve vurgulanması gereken bir kavramdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği geçtiğimiz yüzyılın özellikle son çeyreğinden bu yana gündemdeki yerini koruyan; hem toplumsal hem de politik olarak desteklenen önemli bir kavramdır. Kavramın önemine ve artan popülerliğine karşın herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına yüklenen anlam kültürle, ideolojik bakış açılarına ve toplumsal değerlere göre farklılık gösterebilmektedir. Bununla birlikte uzlaşının yüksek olduğu bir tanımdan söz etmek mümkündür. Toplumsal cinsiyet eşitliği “yasalar önünde kadın ya da erkeğe eşit davranılması, aile ve toplum içinde kadın ve erkeğin kaynaklardan, fırsatlardan ve hizmetlerden eşit şekilde yararlanması” şeklinde tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara yüklediği sorumlulukların kadınların yaşamlarında zorluklar yarattığı düşünüldüğünde toplumsal cinsiyette eşitliğin kritik önemi olduğu görülmektedir.

Konuyla ilgili düzenlenen geniş katılımlı konferanslara, uluslararası uzlaşmalara ve çıkarılan kanunlara rağmen hem ülkemizde hem de tüm dünyada kadın ve erkek arasındaki toplumsal cinsiyet uçurumunun kapandığını söylemek henüz mümkün değildir. Bu “uçurumun” olumsuz sonuçları başta sağlık ve eğitim olmak üzere en temel insan haklarından toplumsal yaşamın tüm alanlarında karşımıza çıkmaktadır. İşte bu sebeplerle, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği birçok farklı disiplinden araştırmacının ilgisini çeken kavramlardır. Farklı disiplinlerden araştırmacılar sıklıkla toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili farkındalık ve duyarlılık kazandırmanın bu “uçurumun” kapanmasındaki önemini ve kilit rolünü vurgulamaktadırlar. Bu noktada, farklı yaşam dönemlerinde çeşitli yöntem ve etkinlikler kullanılarak verilebilecek toplumsal cinsiyet eşitliği eğitim programlarının eşitlikçi bir bakış açısı yaratmada dönüştürücü etkisinin olabileceği düşünülebilir.

Bu bilgilerden hareketle bu çalışmanın amacı toplumsal cinsiyet eşitliği duyarlılığını geliştirmeye yönelik eğitim programlarını ve bu programların etkililiğini sistematik bir biçimde gözden geçirmektir. Sistematik gözden geçirmenin yapılandırılmasında PRISMA rehberi (Moher, Libertai, Tetzlaff, Altman & PRISMA Group, 2009) esas alınmıştır. PRISMA rehberi sistematik gözden geçirme veya meta analiz çalışması yapmayı planlayan araştırmacılara yol gösterici nitelikte 27 kontrol maddesinden oluşmaktadır.

Literatür taraması Türkçe ve İngilizce olarak “toplumsal cinsiyet eşitliği(gender equality)”, “toplumsal cinsiyet duyarlılığı(gender sensitivity)”, “toplumsal cinsiyet eğitimi(gender equality)” terimleri kullanılarak, ScienceDirect, EBSCHOnet, Wiley Online Library ve Ulakbim veritabanlarında gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda toplam 2317 çalışmaya ulaşılmıştır. Bu çalışmaların 1525’ i EBSCHOnet, 441’ i ScienceDirect, 313’ü Wiley Online Library ve 38’ i Ulakbim veritabanlarından elde edilmiştir.

Ulaşılan çalışmaların içinde yinelenenler ayıklandıktan sonra çeşitli seçim ve dışlama kriterlerine göre kalan çalışmalar değerlendirilmiştir. Kullanılan seçim kriterleri şu şekildedir: (a) toplumsal cinsiyet

eşitliği veya toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularında eğitim sunulması, (b) toplumsal cinsiyet eşitliği veya toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularında verilen eğitimin içeriği hakkında bilgi verilmesi, (c) toplumsal cinsiyet eşitliği veya toplumsal cinsiyet duyarlılığı konularında verilen eğitimin etkililiğinin istatistiksel olarak sınanması. Derleme niteliğindeki çalışmalar, betimsel çalışmalar ve sunulan eğitimin etkililiğini sadece nitel verilerle sınavan çalışmalar dışlanmıştır. Seçim ve dışlama kriterlerine göre yapılan elemeler sonucunda 5 araştırma değerlendirme kapsamına alınmıştır. Söz konusu 5 araştırma; araştırma modeli, katılımcı sayısı, eğitim süresi, eğitim içerikleri, kullanılan teknikler, programların etkililiği kriterleri esas alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, SistematiK Gözden Geçirme

BİLDİRİ SUNUMLARI 11 – KADIN VE SANAT, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şengül Erol, Uşak Üniversitesi	Bildiri Sunumları 11 - Kadın ve Sanat	Derslik 2
		1970 SONRASI TÜRKİYE SANATINDA “KADIN” OLGUSUNUN HALE TENGHER VE İPEK DUBEN ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ Hatice Nevin Güven - Gözde Çayhan	
		AYHAN BOZFIRAT’IN YAPITLARINDA SINIFSALEŞİTİSLİK VE ADALET İLİŞKİSİ M. Gül Uluğtekin Bulu	
		BİR KADIN BİR ERKEK DİZİSİ ÜZERİNDEN ATAERKİNİN KAPİTALİZME EKLEMLERİNİN ANALİZİ Aylin Görgün Baran - Mine Öztekin - Selda Ersözlü - Ege Ertem - Cansu Demire - Sena Gizem Demir - Beyza Cambaz	
		BOLŞEVİK DEVRİM SONRASI KADIN SANATÇILARIN TOPLUMSAL KONUMU BAĞLAMINDA VARVARA STEPANOVA’NIN KONSTRÜKTİVİST YAKLAŞIMININ SANAT VE TASARIMA ETKİSİ Memet Ali Zeren	
		İRAN’DA TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: FİRÜZEH MUZAFFARİ KARİKATÜRLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME Sedigheh Yazdiha	
		KADIN-DOĞA İLİŞKİSİNDE UYUMU YAKALAYAN BİR TEKNİK: EKOLOJİK BASKILAR Şengül Erol - Beyhan Pamuk - Sevgi Atan	

1970 SONRASI TÜRKİYE SANATINDA “KADIN” OLGUSUNUN HALE TENGHER VE İPEK DUBEN
ÇERÇEVESİNDE İRDELENMESİ

Hatice Nevin Güven¹, Gözde Çayhan

¹| Süleyman Demirel Üniversitesi

AMAÇ: 1960’larda dünyada yükselen feminist hareketle birlikte, erkek tekelinde olan sanat algısı kadın merkezli bir anlayışla değişime uğramıştır. Kadın sanatçılar, siyasal eylemlerle kadın kimliği, üreme ve çalışma hakkı, kamusal alanda ve ev içinde eşitlik gibi birçok sorunu gündeme getirerek erkek egemenliğine karşı bir direniş sergilemiştir. Feminizm, kadınların sanat dünyasına katılımlarının yanı sıra, politikasını yeniden tanımlamış ve bu anlayışla sanatın dünyada değişim aracı olmasına yol açmıştır. Kadın sanatçıların dizge ve toplumsal dayatmalara karşı gösterdiği direniş, yeni bir sanatsal dilin oluşmasına geleneksel estetik anlayışın da değişmesine katkıda bulunmuştur.

1970 Türkiye’sinin kadın sanatçılarından birçoğu, dünyada yükselen feminist hareketine kayıtsız kalmayarak sanat, biçem ve izlekleri ile Türkiye’deki erkek egemenliğini eleştirmiştir. 1980 darbesi ile susturulmaya ve bastırılmaya çalışılan öteki kimlikler bu hareketlenme içinde etkin biçimde haklarını aramaya daha uygun duruma gelmiştir. Bununla birlikte sanatta kadın konusun irdelendiği çalışmalar yaygınlaşmış, kadınların toplumdaki konumu, kent/köy bağlamında kimlikleri, töre cinayetleri, görsel kültür ve kadın imgesi gibi olgular işlenmeye başlanmıştır. Bu çalışma: 1970 sonrası güncel sanat ortamındaki gelişimin, Hale Tenger ve İpek Duben’in kadın olgusu ve feminizm kavramına ilişkin işlerinin irdelenerek toplumsal boyuttaki etkilerini vurgulamak amacı ile gerçekleştirilmiştir.

YÖNTEM : Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma kapsamında veri toplama tekniği olarak doküman analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda; problem hakkında bilgi içeren yazılı kaynaklar analiz edilmiş ve çıkarımlar yapılmıştır. Elde edilen veriler, aynı yöntemle ulaşılan ve problemi örneklemeye uygun olduğu düşünülen görsel materyallerle desteklenmiştir. Veriler konulara göre derlenerek yorumlanmış ve konular arasında bağlantılar kurulmuştur.

BULGULAR: Kimlik, aidiyet, kültür gibi kavramlarla birlikte geçmiş/gelecek, varlık/yokluk, aynılık/ayrılık gibi çeşitli ikilemler üzerinde durarak çalışmalarına yön veren Hale Tenger, eğitimi aldığı seramik disiplini yalnızca bir işinde kullanmış, genellikle gündelik yaşamından çıkan ilginç nesnelerle üç boyutlu kompozisyonlar oluşturmuştur. Toplumlara egemen olan ayrımlı düşünceleri, ölüm-yaşam, kadın-erkek gibi karşıt döngüleri post modern bir anlayış içerisinde yorumlayan sanatçı işlerinde, toplumsal olayları, karşıt kavramları eleştirel bir dil ile işlemiştir. Tenger’in 1990 da yaptığı, “Sikimden Aşşa Kasımpaşa Ekolü”nde, sanatçı şiddet olgusunu ele almıştır. İlk kez Galerî Nev’in düzenlediği “Yedi Genç Sanatçı” sergisinde görülen bu çalışma bildik bir Türk deyiimi olan eser başlığı, kılıçları, muslukları ve büyük kazanı ile birlikte Türkiye’yi temsil etmiştir.

Tenger’in “Bir Kadının Portresi” adlı çalışma üzeri diken kaplı bir gemi halatının yarattığı zıtlıkla metamorfik bir anlam oluşturmuştur. Sanatçı, kadınla bağdaştırılan saç örgüsü ile bir erkek mesleği sayılan denizciliğin göstergesi halatı bir araya getirerek karşıt iki nesneyi bir arada sunmuştur. Tenger, bu çalışmada kadını, kadına yüklenen zayıf duruşun tersine, sert ve dayanaklı bir malzeme ile temsil etmiştir. Tenger’in çalıştığı konular arasında, kadın/erkek eşitsizliği önemli bir yer tutmuştur. Tenger, kültürel kodların kadını nasıl ötekileştirdiğini sorgulamıştır.

1980’li yılların başından itibaren kadına bir maske olarak giydirilmeye çalışılan kimliğini, sosyolojik ve psikolojik açıdan irdeleyen sanatçı İpek Duben, 1992 yılındaki ilk kişisel sergisindeki “Şerife” dizisinde kadın olgusunu, ötekileşmeyi ve kendini bedeniyle temsil etme hakkına sahip olmadığını düşünen kadınların durumunu işlemiştir. Dizinin ismi olan arapça kökenli “Şerife” şereften, soylu, yüksek

anlamına gelmektedir ve Duben bu isimle de kadının şerefini, namusla eş tutan değerlere eleştiride bulunmuştur. Sanatçının 1991 yılında “İzler” ve “Kayıtlar” sergileriyle kadını birey olarak önemsemeyen toplumu hedef almıştır. Duben’in 2001 yılında “Loveyouforever” isimli enstalasyonu, gazetelerin üçüncü sayfa haberlerinden seçilmiş 117 haberi referans alarak, Türkiye ve ABD’deki aile içi şiddeti göz önüne çıkarmak için kurgulanmıştır. Duben, çalışmalarında ailenin kutsal bir değer olduğuna inanan toplumun, Türkiye’de kadına uygulanan şiddeti ve bu şiddetin kadınlar tarafından kabul edilmesini eleştirel bir tavırla sergilemiştir. Sanatçı çoğu çalışmasında, geleneksel ve dindar bir toplumun kadını hapseden ve kimliğinden mahrum bırakan tavrına karşı tepkisini dile getirmiştir.

1970 sonrası Türkiye sanatında özellikle kadın sanatçılar tarafından, kimlik, aidiyet, kadın olgusu gibi kavramlar işlenmiştir. Türkiye’de kadın hareketlerinin ivmelendiği bu yıllarda, Hale Tenger ve İpek Duben kadın sorunu ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yaptıkları çalışmalarla birlikte, dünyada yükselen feminist hareketinin Türkiye sosyokültür ve güncel sanat ortamında da görünür kılınmasına örnek olmuşlardır.

Anahtar Kelimeler : Kadın, Hale Tenger, İpek Duben, Türkiye Sanatı

AYHAN BOZFIRAT'IN YAPITLARINDA SINIFSALEŞİTSİZLİK VE ADALET İLİŞKİSİ

M. Gül Uluğtekin Bulu

Amaç: Ayhan Bozfırat (1932-1981) İstanbul'da doğdu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Aynı fakültede asistan olarak çalıştı, yüksek lisans tezini çocuk suçluluğu konusunda hazırladı. İşinden ayrılarak ailesiyle birlikte Paris'e gitti. Türkiye'ye döndükten sonra öykü, roman türlerinde ve çocuk edebiyatı alanında eserler verdi.

Yapıtlarının tamamı 1970'li yıllarda yayımlanmış olan Ayhan Bozfırat, Türkçe edebiyat tarihinde yeterince tanınan bir yazar değildir. 2000'li yıllarda bu durumun bazı edebiyatçılar tarafından dile getirilmiş olmasının yanı sıra yazarın eserleri üzerine kapsamlı çalışmaların sınırlı sayıda olması, Bozfırat'ın edebiyat kanonu dışında kalmasıyla ilişkilidir.

Ayhan Bozfırat'ın eserlerini verdiği 1970'li yıllar, Türkiye'de kadın mücadelesinin sınıf mücadelesinden henüz ayrılmadığı ancak kadın hareketlerinin oluşmaya başladığı bir dönem olarak kabul edilebilir. Türkçe edebiyat açısından bakıldığında bu yıllarda özellikle roman türünün kaydettiği gelişme ve gösterdiği çeşitlenme ile kadın yazarların eserlerindeki nicel artış dikkati çeker. Ayhan Bozfırat eserlerinde ele aldığı temaları yalın, duru bir anlatımla ve çok katmanlı, çağrışıma açık bir üslupla bütünleştiren özgün bir yazardır.

Bu çalışmanın amacı, yeterince bilinmeyen bir yazar kadının eserlerini sınıfsal eşitsizlik ve adalet kavramları çerçevesinde Marksist edebiyat eleştirisi kuramından yararlanarak çözümlemektir.

Yöntem: Ayhan Bozfırat'ın çocuk kitapları da dâhil olmak üzere eserlerinin tamamında sınıfsal bakış açısını kullandığı görülmektedir. Bozfırat'ın eserlerinde sınıfsal eşitsizlik ve adalet ilişkisini araştıran bu çalışmada Marksist edebiyat eleştirisi kavramlarından yararlanılacak ve kadın bakış açısına dair izler ortaya konmaya çalışılacaktır. Bu çerçevede yazarın İstasyon (1971) ve Fırıldak (1972) adlı öykü kitapları; Osman (1972) [Sokakta Tek Başına adıyla 2008], Akraba Hasan (1972), Hayri Usta adlı çocuk kitapları, Dörtüyl Ağzındaki Ev (1976) adlı tek romanı ve Sokak Lambaları (1980) adlı son öykü kitabı çözümlenecektir.

Bulgular: Bu çalışma, Ayhan Bozfırat'ın yapıtlarında adalet temasını merkeze almaktadır. Adalet, sözlükte "hak ve hukuka uygunluk, hak ve hukuku gözetme ve yerine getirme, doğruluk" ve ayrıca "adil olma durumu" olarak tanımlanır. Adalet teması; en genel ölçekte ele alındığında temelde bireylerin eşit doğmadığı; toplumsal cinsiyet eşitsizliği, fiziksel ve sınıfsal eşitsizlik durumlarının olduğu bir dünyanın temel sorunsalı olarak değerlendirilebilir.

Bu çerçevede Bozfırat'ın çocuk kitapları dâhil olmak üzere tüm yapıtlarında dikkati çeken ve adalet temasını oluşturan alt başlıklar; eşitlik ve eşitsizlik, iktidar ve güç, iyilik ve kötülük, vicdan, sapma davranışı ve suç olarak sıralanabilir. Ayhan Bozfırat'ın sözü edilen temaları, tarihsel ve toplumsal bir bağlamda mercek altına alarak geniş ahlak ilkeleri çerçevesinde değerlendirdiği ve yapıtlarında sınıfsal bakış açısını kullandığı görülmüştür. Sınıfsal bakış açısına sahip bir kadın hukukçunun eserlerinde sınıfsal eşitsizlik ve adalet kavramları arasındaki ilişki incelenecektir.

Çalışmada Ayhan Bozfırat'ın eserleri bağlamında tartışılacak konuların odağında, ezilen toplumsal sınıfların ve kadınların güçlenme mücadelesi sorunsalı yer almaktadır. Bu genel sorunsal ekseninde, Bozfırat'ın eserlerinde temsil edilen dezavantajlı gruplar, özellikle emekçi kesim ve kadınlar açısından adalet ne anlama gelmektedir? Adaletin tesisi ne ölçüde ve hangi araçlarla mümkündür? Adalet için verilecek mücadele, ezilen sınıfların ve kadınların güçlenmesine ne yönde ve nasıl katkıda bulunabilir?

Öykülerin ve romanların “kötülük” ve “suç” kavramlarına ilişkin söylemleri Marksist kuramcılarının bakış açısından değerlendirilecektir. Ayrıca eserlerdeki farklı toplumsal sınıflardan gelen kişilerin sınıfsal eşitsizliği nasıl gördükleri ortaya konacaktır. Farklı sınıflardan kişilerin gündelik öznel deneyimlerinin adalet anlayışlarını nasıl biçimlendirdiği tartışılacaktır.

Sonuç: Ezilen toplumsal grupların ve özellikle kadınların güçlenmesi bağlamında öne çıkan güven, emek ve dayanışma gibi kavramlar yapıtların söylemi açısından değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Ayhan Bozırat, Adalet, Güçlenme, Sınıfsal Eşitsizlik, Toplumsal Cinsiyet

BİR KADIN BİR ERKEK DİZİSİ ÜZERİNDEN ATAERKİNİN KAPİTALİZME EKLEMLENMESİNİN ANALİZİ

Aylin Görgün Baran, Mine Öztekin, Selda Ersözlü, Ege Ertem, Cansu Demirel, Sena Gizem Demir,
Beyza Cambaz

GİRİŞ: Connell, yerleşik hegemonik erkeklik ile yerleşik cinsiyete dayalı işbölümü çerçevesinde kadınlığın ve erkekliğin nasıl inşa edildiğini ortaya koymaktadır. Öte yandan Walby ise ataerkinin kapitalizme eklenmesiyle modern ataerkinin inşasının üretildiğini belirtmektedir. Baudrillard ise kapitalist sistemin insanların ihtiyaçları karşılanması simülasyonu üzerinden bir arzu ve haz nesnesinin yaratılmasıyla tüketime yönlendirilmesi ve tüketim üzerinden sosyal kontrolün sağlanarak sistemin varlığını sürdürülmesi konusuna işaret etmektedir. Bu açıdan çalışmanın kuramsal çerçevesi Connell'in toplumsal cinsiyet düzeni, Walby'nin patriarka kuramı ve Baudrillard'ın tüketim toplumu ve simülasyon kavramına dayanmaktadır.

AMAÇ: Medya araçlarından biri olan televizyon programları da belli kodlar, pratikler ve değerler aracılığıyla bir kültürün ya da toplumun kalıplaşmış toplumsal cinsiyet örüntülerini yeniden inşa eden ve üreten bir konumdur. Bu çalışma, dizide temsil edilen kadınlık ve erkeklik rollerinin hem ataerkinin düzenin devam etmesi hem de yerleşik cinsiyet rejiminin sürdürülmesi bağlamında ataerkinin kapitalist sistemle nasıl entegre edildiğini tespit etmeyi amaçlamaktadır.

METOT: Bu çalışmada "Bir Kadın Bir Erkek" dizisinin 2008-2015 yılları arasında Türkmax, Star TV ve FOX televizyon kanallarında yayınlanan bölümlerinden konu ve problemimize uygun olarak feminist metot anlayışıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak on iki bölüm (2, 5, 10, 17, 23, 70, 71, 72, 90, 101, 136 ve 170. Bölümler) seçilmiştir. Bu bölümler, niteliksel içerik çözümlemesi tekniği ile analize tabi tutulmuştur. Diziye ait seçilen bölümler tekrar tekrar izlenerek, en çok tekrar eden bağlamlar üzerinden temalar belirlenmiştir. İçeriği oluşturan bu temalar; cinsellik, evlilik, sosyal çevre ve arkadaşlık, askerlik, beden algısı, şiddet, alışveriş ve teknoloji kullanımıdır. İçerik çözümlemesi, mesajda bireyi görünmeden etkileyen öğelerin belirlenmesine yönelik ikinci bir okumadır. Analizler belirlenen üç soru üzerinden gerçekleştirilmiştir.

- 1) Dizide kadın ve erkek temsilleri, yerleşik toplumsal cinsiyet anlayışının dışında kırılma ve dönüşüme uğradığı biçimde mi verilmiştir?
- 2) Bu anlamda dizide kadın işi olarak bilinip erkeğin yaptığı veya erkek işi olarak bilinip kadının yaptığı davranışlar acaba ataerkiyi yeniden üretmekte midir?
- 3) Dizide özel alan ve kamusal alanda üretilen ataerkinin değerler kapitalist sistemle nasıl ilişkilendirilmektedir?

Çalışmada incelenen yapının öncelikle Digitürk platformunda bulunan Türkmax adlı kanalda yayımlandıktan sonra Star TV'ye geçerek izleyici kitlesinin değişmesiyle temsillerin de izleyici kitlesinin talebine uygun halde değişikliğe uğradığı düşünülmektedir. Bu noktada izleyici profilinin farklılaşabileceği internetteki özel bölümler de incelenmiş, ancak son olarak yayına giren ve Fox TV'de yayınlanmış olan çocuklu bölümler çalışmanın dışında bırakılmıştır.

BULGULAR: Bu çalışmada Zeynep ile Ozan'ın serüvenleri cinsellik, evlilik, sosyal çevre ve arkadaşlık, askerlik, beden algısı, şiddet, alış-veriş, teknoloji kullanımı olarak belirlenen temalar eşliğinde yorumlanmıştır. Zeynep ve Ozan adındaki çiftin gündelik yaşamını konu alan bu projede yan roller yer almakla birlikte bu rollerin yüzleri hiçbir zaman kamera tarafından gösterilmemekte, böylelikle seyircinin dikkati sürekli olarak başrol kadın ve erkek oyuncu üzerinde tutulmaktadır.

Dizi, aynı evde birlikte yaşayan Zeynep ve Ozan karakterleri üzerinden ilerler. Zeynep otuzlu yaşlarının başında, uzun süreli ilişkisinin evlilikle sonuçlanmasını bekleyen, anne olma arzusuyla yanıp tutuşan

ve bazı meslekleri icra ederken görsek de genel olarak iş hayatında bulunmayan bir kadındır. Dizi boyunca kendisinin en çok öne çıkan özellikleri; toplumdaki yerleşik kadın algısına ilişkin olarak bilinen detaylara önem vermesi, kıskanç ve geveze olması, fit bir bedene sahip olma isteği, teknolojik araçları kullanmada erkeğin gerisinde kalması, sosyal ilişkilerinde iletişiminin güçlü olması sayılabilir. Ozan ise modern hayatın getirdiği ve “gerektirdiği” derecede özgürlükçü ve eşitlikçi davranışa da çoğu zaman maço, iyi para kazanan ama para harcama konusunda hesaplı olan, genellikle şiddet eğiliminden kaçınan ama güçlü ve koruyucu olan, teknolojik araçları çok iyi kullanabilen evlilikten korkan, erkekliği askerlikle özdeşleştiren ve olaylara yüzeysel bakan yine otuzlu yaşlarında şirket sahibi bir yazılımcıdır.

Bu özellikler temalara göre değerlendirildiğine, Zeynep ile Ozan’ın birlikteliği toplumsal normlara ters düşse bile her iki karakterin oynadığı roller bir kadın ve erkeğin hangi davranışlar gösterebileceğine ilişkin mesajlar içermektedir. Zeynep’in Ozan’la evleneceği hayali üzerinden yaşadıkları tüm ilişkiler ataerkinin kapitalist sisteme eklemlenen bir özellik sergilemektedir.

SONUÇ: Çalışmanın analizinde, dizideki karakterlerin üst-orta sınıf yaşantısını sürdüren, yüksek eğitilmiş ve yalnızca kendi yaşamlarına odaklanan bir profil çizdikleri belirlenmiştir. Dizinin bir yanı sıra hayatın her alanına nüfuz eden toplumsal cinsiyet rollerini yeniden üretmeye devam ettiği görülse de bu rollerin temsilinin çok az kısmının kırılması yoluyla yarılma yarattığı saptanmıştır. Fakat bu durumun bile dizi karakterlerinin tüketim alışkanlıklarıyla birlikte resmedilerek kapitalizme eklemlenen ataerki’yi yeniden üretmekte olduğu görülmektedir. Dolayısıyla kadın-erkek ilişkileri bu dizide olduğu gibi özgürlükçü bir dönüşüm geçiriyor olsa da aslında toplumsal cinsiyet normlarının yeniden üretimi yoluyla yaratılan kontrol mekanizmalarını aşamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ataerki ideoloji, toplumsal cinsiyet temsilleri, medya-içerik analizi,

BOLŞEVİK DEVRİM SONRASI KADIN SANATÇILARIN TOPLUMSAL KONUMU BAĞLAMINDA VARVARA
STEPANOVA'NIN KONSTRÜKTİVİST YAKLAŞIMININ SANAT VE TASARIMA ETKİSİ

Memet Ali Zeren¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi/Temel Eğitim Bölümü

Bolşevik Devrimi'nin getirdiği yeni sistemin kuruluşunda kadın açısından önemi, sadece Çarlık Rusya'sında toplumsal haklardan yoksun bırakılmış kadınlara tam eşitlik sağlayan hakların verilmiş olmasında yatmamıştır. Bolşevik bakış açısının tarihte ilk kez, büyük çoğunluğun okuma-yazma bilmediği bir ülkede, en geniş kadın kitlelerini aktif bir şekilde sosyal, siyasal hayata, devletin yönetimine katmış olmasında yatmıştır. Ekim Devrimiyle birlikte kadınların ekonomik eşitliğinin sağlanmasının konusunda öncelikle kadın emeği hak ettiği toplumsal değere kavuşturulmuştur. Buna paralel olarak, kadın emeğinin her türden sömürülmesine karşı ekonomik ve ideolojik alanda tutarlı ve sürekli bir mücadele verilmiştir. Ekim Devrimi, üretim anlayışının değişmesini, üreticilerin örgütlenmesini beraberinde getirirken; değişen ideolojiye bağlı olarak toplum her alanda yeniden inşa edilmeye başlanmıştır. Kapitalist bakış açısının kalıntıları olarak Çarlık Dönemi'ne ait her şey reddedilerek, makineye dayalı üretimi öne çıkaran yeni bir düzenin gücü vurgulanmaya çalışılmıştır. 1920'li yılların başındaki inşa sürecinde aktif bir şekilde sanat ve tasarım hareketine damgasını vurmuş olan Stepanova ise Konstrüktivist bakış açısını sahne tasarımı ve tekstil tasarımlarına uygulayarak, sanatta önemli bir dönüm noktası oluşturmakla kalmamış baskı desen tarihine ideolojik bakış açısıyla üretilmiş tekstil baskı tasarımları kazandırmıştır. Yapılacak olan çalışmada Sovyetler Birliği'nin kadınlara bakış açısı incelenecek olup dönemin en önemli avangart kadın sanatçılarından biri olan Stepanova'nın sanat ve tasarıma getirdiği yeni bakış açısının getirdiği yeniliklere değinilecektir.

Anahtar Kelimeler : Varvara Stepanova,Ekim Devrimi, Avangart, Bolşevik Sanat, Kadın

İRAN'DA TOPLUMSAL CİNSİYET OLGUSUNA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ: FİRUZEH MUZAFFARİ
KARİKATÜRLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Sedigheh Yazdiha

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar sorunsallaştırılmış toplumsal cinsiyet olgusu İran'da da önemli bir tartışma konusudur. Sorunsala yönelik eleştirel yaklaşımların mevcut olmasıyla birlikte, bu yaklaşımların hayat bulduğu önemli alanlardan biri de mizahtır. Özellikle İran gibi kapalı toplumlarda yerleşik düzene yönelik farklı söylemler kendisini mizah aracılığıyla var edebilmekte, karikatürize edilerek topluma aktarılmaya çalışılmaktadır. Bu bakımdan İran'da mizah ve karikatür, özellikle de öngörülen toplumsal cinsiyet rolleri kadınların siyasal varoluşu yönünden, yaşamsal bir önem arz etmektedir.

Bu çalışmada İranlı karikatürist Firuzeh Muzaffari'nin çeşitli gazete, dergi ve internet sitelerinde yayınlanan karikatürlerinde yer alan kadın anlatısı, toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilmektedir. İncelemede Muzaffari'nin karikatürleri göstergebilim yöntemiyle değerlendirilerek İran'daki toplumsal cinsiyet olgusuna yönelik eleştirel yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır. Çalışmada mizah ve karikatür kavramlarına yönelik tanımlamalar ve kuramsal yaklaşımlar ele alınmakta, toplumsal cinsiyetin kavramsallaştırması ve İran'da toplumsal cinsiyet olgusu ve bu olguya yönelik eleştirel yaklaşımlar değerlendirilmektedir. Ayrıca Muzaffari'nin karikatürleri göstergebilim yöntemine tabi tutularak İran'daki toplumsal cinsiyet olgusuna yönelik eleştirel yaklaşımlar üzerine çıkarımlarda bulunmaktadır. Göstergebilimi yönteminin yanında alanında uzman İran'lı karikatüristlerle yapılan röportajlar da çalışmaya dahil edilmiş, görüşleri paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Mizah, Karikatür, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, İran

KADIN-DOĞA İLİŞKİSİNDE UYUMU YAKALAYAN BİR TEKNİK: EKOLOJİK BASKILAR

Sengül Erol¹, Beyhan Pamuk¹, Sevgi Atan

¹| Uşak Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Moda Tasarımı Bölümü

İnsanların var olduğu tarihten bu yana kullanılan tekstil ve deri ürünleri başlangıçta doğanın insana sunduğu doğal oluşumdan elde edilirken özellikle sanayi devrimi ve sonrasında sentetik materyal ve kimyasal uygulamaların içinde yer aldığı üretim metotlarıyla elde edilmeye başlamıştır. Tekstil ve deri yüzeylerine yapılan boyamalarda bu durumdan etkilenmiş, doğal materyallerle yapılan boyaların yerini çoğunlukla kimyasal boyalar almıştır. İlk yıllarda kimyasal renklendirmeler üretim hızı, üretim devamlılığı, geniş renk yelpazesi vb. birçok avantajlardan dolayı çokça tercih edilmelerine karşılık son yıllarda kimyasalların çevreye ve insan sağlığına verdiği zararların ortaya çıkması ile daha az kullanılmaları gerektiği yönünde insanlar arasında giderek artan farkındalık oluşmaya başlamıştır. Bu noktada doğal boya kaynaklı yapılabilen baskı tekniklerinden birisi olan ekolojik baskı teknikleri sıkça duyulmaya başlamıştır. Bu teknik doğadan çoğu bitkiden elde edilebilen yaprak ve çiçeklerin çeşitli işlemlerden geçerek kolaylıkla yüzeye yapılabilmesi nedeniyle çokça tercih edilmektedir. İşlem sonrasında herhangi bir atık probleminin olmaması ve zehirli kimyasalların baskı işlemlerinde kullanılmaması sürdürülebilirlik bilinciyle baskı tekniğinin en avantajlı yönleri olarak görülmektedir.

Doğanın insanoğluna sunduğu eşsiz güzelliklerden biri olan bitkiler, kokuları renkleri yanında estetik değerleri ile de insanı etkileyerek beğenme ve hoşlanma gibi birçok pozitif duyguları oluşturmaktadır. Bu bağlamda kadın doğasıyla uyumluluğu yadsınamaz bir gerçektir. Kadın; doğa güzelliklerine farkındalıkla bakar ve gördüğünü yorumlayarak algılar. Bu nedenle kadın doğası gereği tüm doğal güzellikleri estetik bir bütünlükle varlığında barındırdığı bir gerçektir.

Bu çalışmada, doğal bir baskı tekniği olan ekolojik baskı uygulamaları hem deri hem de kumaşlar üzerine uygulanış biçimleri verilmekte olup baskı sonucu elde edilen ürünlerden giysi ve aksesuar tasarımları yapılmıştır. Eko-tekstil bilincini yaygınlaştırmak ve özellikle uygulama yöntemi ev ortamında rahatlıkla yapılan ekolojik baskı ile kadınlarımız için istihdam alanları oluşturulacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Ekolojik Baskı, Doğa

BİLDİRİ SUNUMLARI 12 – KADIN VE DİN, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Bekir Zakir Çoban	Bildiri Sunumları 12 - Kadın ve Din	Derslik 3
		DİNLERİN KADINLA İMTİHANI: KADIN KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE DİNLERİN TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME Bekir Zakir Çoban	
		GELENEKSEL İSLAM ANLAYIŞINDA KADININ ÇALIŞ(AMA)MA MESELESİ Huriye Tekin Önür - Emine Dünder	
		MODERNLEŞME, DİN VE KADIN Ümmühan Ark	
		SÂMİ DİNLERDE SÖYLEM VE GERÇEKLİK ARASINDA KADIN Ali İhsan Yitik	
		İSLAMCI KADIN YAZININDA BAŞÖRTÜSÜ Gülşen Çakıl Dinçe	

DİNLERİN KADINLA İMTİHANI KADIN KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE DİNLERİ TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Bekir Zakir Çoban¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Amaç: Tebliğin amacı farklı dinlerden örneklerle, aşağıdaki sorular kapsamında din ve kadın karşıtı söylem ilişkisini tartışmaktır:

- 1) Din ne kadar insanî ne kadar ilahîdir?
- 2) Dinler cinsiyetçi midir?
- 3) Kadın konusunda din mi etkili olmaktadır kültür mü?
- 4) Kadın karşıtı söylemde dinin etkili olmasının nedenleri nelerdir?

Yöntem: Tebliğdeki yöntemimizin tarihsel-fenomenolojik bir söylem analizi olduğu söylenebilir.

Bulgular: Tebliğde kullanılacak veriler farklı dini geleneklerden kutsal metin örnekleri ve bazı tarihsel örneklerden oluşacaktır.

Tartışma: İnsanlar kişisel olarak şu ya da bu inanca sahip olabilirler ya da hiçbir dine mensup olmayabilirler, fakat din sosyolojik ve tarihsel olarak toplumların önemli unsurlarından biri olagelmıştır, hala da öyledir. Dolayısıyla kadın sorunları da dahil olmak üzere toplumsal sorunlar bir şekilde dinle ilgilidir ve din göz önüne alınmadan bu sorunların tanımlanması da çözümü de eksik kalacaktır.

Dinler tarihçileri dinin birçok yönüne dikkat çekse de temel olarak dinin inanç ve uygulama biçiminde iki ana kısmı olduğunu söyleyebiliriz. İnanç kısmı metafizikle alakalıdır ve açıkça iman konusudur. Uygulama ise sadece ibadetlerle sınırlı değildir. Zira dinler ahlaki ve hukuki kurallar koymaktadır. Bunlara bir de gelenekler ve yorumlar eklendiğinde hangi kısmının tamamen dinden hangi kısmının tarihten geldiği tam anlaşılamayan bir kültürel bağlamla karşı karşıya olduğumuzu görürüz. Bu kültürel bağlamda gelenekler ve yerleşik kabuller ne yazık ki çoğunlukla dinin aslı ve özünün önüne geçmiştir. Törenin din zannedilmesi, kadınlarla ilgili kültürel/tarihsel önyargılar ve yerleşik kabullerin dinle meşrulaştırılması, hatta cinsiyetçi yaklaşımın din eliyle kutsanması gibi temel sorunlar bu “kültür baskısı”nın sonuçlarıdır.

“Meşrulaştırma”nın temel bir kavram olarak bahsedilebileceği din-kadın melesinde olumsuz söylemin etkili olmasındaki en önemli etkenlerden biri dini bilgi eksikliği ve yanlışlıklarıdır. Örnek verecek olursak *Tevrat*’ta anlatılan yaratılış hikayesinde (ki biblikel kriticizm alanında tartışıldığına göre orada dahi tek bir anlayış söz konusu değildir) Tanrı Adem’i yaratmış onun kaburga kemiğinden de Havva’yı yaratmıştır. Cennetten kovulma nedeni de şeytanın Havva’yı, onun da Adem’i kandırması sonucu yasak ağacın meyvesinden yemektir. Kur’an’da bu hikaye tam olarak bu şekilde anlatılmadığı gibi ne Havva’nın kaburga kemiğinden yaratılmasından ne de Adem’i “yoldan çıkardığından” söz edilmektedir. Bununla birlikte ilginçtir ki ülkemizde sokaktaki sıradan bir insana yaratılış hikayesini anlat dersiniz *Tevrat*’ın hikayesini duyarsınız. Peki bu insanlar *Tevrat* mı okuyor? Tabi ki hayır. Bu hikayeyi camilerde, okullarda insanlara din görevlileri ve din dersi öğretmenleri anlatmaktadır. Çünkü

bu hikaye hadis, tefsir adı altında İslami kaynaklara da geçmiştir. İşte "israiliyyat" denilen bu etkileri bilmemek yanlış yorumlara ve çıkarımlara neden olmaktadır.

Sonuç: Kaynağı ilahi olarak görülsün ya da görülmesin din insan yorumuyla hayat bulan ve varlığını devam ettiren bir müessesedir. Pratikte karşılaştığımız dinin kendisi değil yorumlarıdır. Dolayısıyla dinin iyi ve kötü, barışçıl ve çatışmacı, gelişmiş ve az gelişmiş yorumları vardır. Bu yorumlar da tabii olarak insanın gelişmişliğine bağlı olarak değişmektedir.

Kadın konusunda dinin diğer faktörlere göre bambaşka bir etkisi söz konusudur. Zira dinin meşrulaştırıcı gücü ve kutsallık iddiası onu farklı kılmaktadır. Kültürel ve tarihsel olarak kadın karşıtı söylemin din ile meşrulaştırılması ve kutsanması öncelikle dini cehalet (religious illiteracy) ile ilgilidir. Diğer bir faktör olarak bazı kişilerin bir güç kaynağı olarak dini kullanması ve bu gücü teyit için de geleneği devam ettirme eğilimlerinden bahsedilebilir. Bununla birlikte sonuç olarak dinler değil de kültür ve geleneğin din karşıtı söylemin asıl kaynağı ve devam ettiricisi olduğunu ifade etmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler : Din ve Kadın, Dini Söylem, Dini Cehalet

GELENEKSEL İSLAM ANLAYIŞINDA KADININ ÇALIŞ(AMA)MA MESELESİ

Huriye Tekin Önür¹ , Emine Dünder¹

¹ | Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Müslüman toplumlarda kadın istihdamındaki düşüklüğün kendine özgü dinamikleri vardır. Bunlardan ilk akla gelen, tabii olarak, din kurumudur. Dinin kutsal kitabı, bu toplumlarda başta ataerkillik olmak üzere pek çok eşitsizliği gidermek, toplumsal dönüşümü sağlamak amacıyla inananlarına yönelik mesajlar içerir. Bununla birlikte, ataerkil ideoloji ve onun somutlaşmış biçimi olan gelenek çoğu zaman orijinal mesajın, yani vahyin anlaşılmasında bozucu etki oluşturarak onu yozlaştırmıştır. Sonuçta, ataerkillikten beslenen eşitsizliklerin ortadan kalkması bir yana, yozlaşmış din anlayışları sayesinde daha da güçlenmiştir. Söz konusu anlayışın ürettiği çalışma ideolojisine göre çoğu Müslüman toplumda ev geçindirme sorumluluğu erkeğe verilmiş, kadının maaş ya da ücret karşılığında çalışmak zorunda olmadığı, onun asıl görevinin annelik olduğu sıklıkla vurgulanmıştır. Dahası, kadının çalışmak zorunda olmayışı çoğunlukla dinsel temelli pozitif ayrımcılık gibi sunulmuştur.

Oysa *çalışma* kavramının tarihsel süreçte geçirdiği anlamsal dönüşüm dikkate alındığında, kadının çalışmak zorunda olmadığı yönündeki bu yaklaşımın günümüzde bir hakkın, çalışma hakkının kullanımının engellenmesinden başka bir şey olmadığı açıktır. Çünkü çalışma artık endüstri öncesinin geleneksel toplumlarında olduğu gibi salt geçimin sağlanması yolu değildir. Onu da kapsayacak şekilde, ama onun ötesinde kişinin potansiyel bilgi, beceri ve yeteneklerini ortaya koyarak sosyal ve psikolojik tatmin sağlamanın yoludur.

Buna rağmen, toplumun çoğunlukla Müslüman olduğu Türkiye’de kadının çalışma davranışının – yukarıda bahsedildiği üzere- özel alanla sınırlandırılması gerektiği yönündeki görüşün dinsel çerçevede savunulduğunu görebilmekteyiz. “ilim” ve “hâl” kelimelerinin bileşiminden meydana gelen “ilm-i hâl” kitapları bunun bir örneği olarak değerlendirilebilir. “Gündelik hayat bilgisi” içeren kitaplar olarak ilmihaller, yaşam tarzında dini referanslara önem veren çoğu ailede bir başvuru kitabı olarak bulundurulabilmektedir. Özellikle “Kadın ve aile” için yazılmış olan ilmihaller gerek cinsiyetler arası işbölümünü, gerekse de her bir cinsiyet kategorisinin toplumsal konumunu belirleyen dinsel düşünceyi yansıtmaları bakımından önemlidir. O nedenle bu çalışmada online kitap satış sitelerinde satış rakamları dikkate alındığında en fazla tercih edilen ilmihal kitapları, kadının çalışma davranışına yaklaşımı bakımından incelenmiştir. Çalışmanın metodolojisine dair diğer bilgiler aşağıdaki gibidir:

Amaç: Bu çalışmanın amacı toplumumuzda gündelik hayat pratiklerini dini referanslara göre düzenleme çabasında olan pek çok ailede başvuru kitabı olarak bulunan ilmihallerde kadının çalışmasına nasıl yaklaşıldığını, onun çalışma davranışının sınırlarının hangi gerekçelerle ve nasıl belirlendiğini tespit etmektir.

Yöntem: Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında “Kadın İlmihali”, “Kadın ve Aile ilmihali”, “İslam’da Kadın Hakları”, “İslam’da Kadın ve Aile” adlarını taşıyan ve farklı yazarlara ait olan 14 ilmihal kitabı kadının çalışmasına yaklaşımı bakımından metin analizi yöntemine göre incelenmiştir. Değerlendirme elle yapılmış, herhangi bir bilgisayar programı kullanılmamıştır. Bu kitapların tercih edilmesinin nedeni piyasada satışı yapılan ve satış rakamları itibarıyla en fazla tercih edilen kitaplar olması; dolayısıyla, gündelik hayatını dinsel referanslara göre düzenleme çabasında olan çevreler üzerindeki potansiyel etkisidir.

Bulgular: Analiz sonunda şu beş tema çevresinde toplanan bulgulara ulaşılmıştır. (i) kadın ve erkeğin ontolojik tanımlanmalarındaki farklılık, (ii) çalışma etkinliğine yüklenen anlam, (iii) kadının çalışma

etkinliğine bakış (hak-görev ayrımı bağlamında), (iv) kadının çalışmasına karşı çıkılmasının nedenleri, (v) kadının çalışmasının hangi şartlarda desteklendiği.

Tartışma: İncelenen ilmi-hallerde kadın ve erkeğin biyolojik özelliklerine göre tanımlandığı görülmüştür. Buna göre kadının anne oluşu, erkeğin de ev geçindirmekle yükümlü oluşu “fitrat”ın bir gereği olarak kabullenilmekte; cinsiyete dayalı işbölümü dini mekanizma ile meşrulaştırılmış olmaktadır. Bu durumda kadının maaş ya da ücret karşılığında çalışması, onun fitratına aykırı eylemde bulunması anlamına geldiği için onaylanmamaktadır. Oysa beden gücünün önemli olduğu sanayi öncesi toplumlardakinden farklı olarak, sanayileşmeyle birlikte eğitimin fonksiyonu olarak öne çıkan mesleki bilgi önem kazanmış olduğu ve bilginin üretimi ve kullanılma becerisinde kadınla erkek arasında hiçbir fark olmadığı için, “fıtrata uygun olmadığı” gerekçesiyle kadının çalışma hayatında yer almasına karşı çıkılmasının her şeyden önce bahsedilen dinde karşılığı bulunmamaktadır. Hele ki, kadının çalışmasını annelik görevlerini aksatmamak ve erkeklerle bir arada bulunmamak şartına bağlayan, kadına uygun işleri öğretmenlik, hemşirelik, hasta bakıcılığı gibi mesleklerle sınırlı tutan, nihayetinde kadının çalışmasını kocasının rızasına bağlayan bir dini anlayışın bireysel ve toplumsal gelişmenin önünü açan, modern bir anlayış olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Buna rağmen, bu ve benzeri görüşler incelenen ilmi-hallerde sıkça dile getirilmektedir.

Sonuç: İslam’da kadının çalışmasını kısıtlayan bir hüküm olmamasına rağmen, bu çalışmada incelenmiş olan ilmi-haller örneğinde olduğu gibi dini alanda bilgi kirliliğine yol açacak yayınlar yetkin kurumlarca gözden geçirilerek güncellenmelidir. Bu, kadının güçlenmesinin önündeki engellerden birinin kaldırılması anlamına gelecektir.

Anahtar Kelimeler : Kadın, Çalışma, Çalışma Hakkı, Geleneksel İslam Anlayışı.

MODERNLEŞME, DİN VE KADIN

Ümmühan Ark¹

¹| Bartın Üniversitesi

Amaç: Tarih boyunca “kadın” konusu tüm toplumlar için her zaman büyük bir önem arz etmiş, toplumların geri kalmışlığı kadınların geri kalmışlığıyla bir tutulurken, toplumların ilerlemesinin de kadın hakları konusunda sağlanacak ilerlemeye paralel olduğu görülmüştür. Ancak Aydınlanma ile başlayan ve son iki asırdır değişen küresel şartlar ve insan hakları alanında yaşanan evrensel iyileşmeler sebebiyle bu konudaki geleneksel düşünceler ve bu düşünceleri besleyen din ve kültür gibi öğeler de tartışmaya açılmıştır. Öyle ki din ve kültür gibi bu yerleşik öğeler ya kadına ve kadın ile ilgili pek çok meseleye dair bakış açılarını yenileyip varlığını sürdürecektir ya da müntesipleri nezdinde hâkim varlıklarını kaybedecek bir noktaya sürükleneceklerdir. Bu çalışma modernleşmeye paralel olarak kadın ve din olgusunu ele almayı amaçlamaktadır.

Tartışma: Günümüzde kadınlar, fiziksel şiddet ve psikolojik baskıya maruz kalmak dışında bir takım hukuki düzenlemelerdeki eksikliklerle ve temel medeni haklardan mahrum bırakılmakla da mücadele etmektedir. Sözü edilen problemlerin giderilmesi konusunda yasama organları, sivil toplum örgütleri ve medya gibi organlar bir takım faaliyetler yürütmekle birlikte bu durum bir zihniyet değişimini gerektirmektedir. Problemlerin temelinde ise ataerkil zihniyetin ve bu zihniyeti besleyen bir takım geleneksel dini yorumların etkisi inkâr edilemez. Semavi dinlerin ilki olan Yahudilik ve onu takip eden Hristiyanlık inancında kadına ilişkin negatif ayrımcılık içeren tahrifata uğramış kuralların varlığı açıktır. İslam söz konusu olduğunda ise temel kaynağı olan Kur'an indiği dönemde kadınlara o güne kadar sahip olmadıkları statü ve haklar vermesine rağmen sonraki dönemlerde bu haklar fazla bulunarak kadının elinden alınmıştır. Böylece kadınlarla ilgili İslam'ın ruhuna uymayan birçok görüş ortaya çıkmıştır ki bunun için kadın konusundaki ayetlerin yorumlarına, çıkarılan hükümlere ve rivayet kitaplarına bakmak yeterlidir. Maalesef Müslüman toplumların zihin yapısını şekillendiren bu yaklaşımların muhkem olmayıp sadece birer yorum olduğu gerçeği gözden kaçırılmış, Kuran'ın genel prensipleri ve bütünlüğüyle çelişen kadın karşıtı görüşler böylece süregelmiştir.

Yöntem: Çalışmada semavi dinlerdeki kadın karşıtı ataerkil yorumlara yer verilerek bunların özellikle kadın dindarlar açısından sorun teşkil etmesine ve Aydınlanmadan sonra değişime uğramasına dair örnekler sunulmuştur. Söz konusu dinlerden İslam'da yer alan geleneksel yorumlara dair özellikle II. Meşrutiyet sonrası dönemin en önemli yayınlarından olan Sebilürreşad ve Sırat-ı müstakim dergilerindeki; kadının örtünmesi, eğitimi, çalışması, boşanması ve çok eşlilik, moda, musiki gibi konularda yapılan tartışmalara yer verilmiştir. Bu tartışmalardaki geleneksel ve ataerkil anlayışlar ile cinsiyetçi ve ayrımcı bakış açıları tespit edilmiştir.

Bulgular: Kadının yaratılışı meselesinden başlayarak, Havva'nın cennetten kovulmasında olduğu gibi, eksik, günahkâr, şeytani ve ayartıcı olarak görülmesi, Yahudilerin ayinlerinde “*Beni Kadın yaratmayan Ulu Tanrıya bizlerin ve bütün dünyanın Yüce efendisine şükürler olsun.*” duası, Hristiyanlık teolojisinin temelini oluşturan “Teslis” (baba, oğul, kutsal ruh) inancında dinin ana sembolü olarak Tanrı'ya eril cinsiyet tanınması gibi pek çok bulgu ataerkil yorumun sonucudur. Benzer bir biçimde XIX. yüzyıla kadar tüm dünyayı tesiri altına alan ataerkil ve cinsiyet ayrımcılığını savunan geleneksel anlayışlara Arap-İslam dünyasında da rastlanır. Kadını çocuktan biraz akıllı köleden biraz hür kabul eden bu anlayış, en güçlü dini sâiklere dayanarak kadını ötekileştirmeyi ve tüm hayatı üzerinde söz söyleyebilmeyi kendisinde hak görür.

Sonuç: Kökenleri antik döneme kadar dayanan ve modern döneme kadar tüm dünya üzerinde hâkim görüş olan kadının kamusal alandan uzak tutulma isteği geleneksel dini yorumlar ve ataerkil yaklaşımlarla desteklenmiştir. Böylece kadınların yaşamı daha çok annelik ve eş olma rolleri ile sınırlandırılırken kamusal alandaki varlığı ve entelektüel gelişimi engellenmiştir. Toplumun diğer yarısını oluşturan kadınlar için bu türden bir negatif ayrımcılık kutsal metinler için bir tezat teşkil etmektedir. Bu sebeple kutsal metin yorumlarının güncellenmesi ve farklı yaklaşımlara yer verilmesi oldukça önemlidir. Esasen sosyolojik gerçekliğe uygunluğu açısından toplumların kültürel ve yerel örfi uygulamalarını dikkate alan ve özellikle ilk muhatapları hazır bulunduğu noktadan tedrici olarak daha iyi bir noktaya taşımayı hedefleyen ilahi kaynaklı dinlerin ortaya koyduğu hükümler, indiği şartlarda toplumun sorunlarını çözmeyi hedeflerken, daha sonraki muhataplar açısından amacı ve işlevi unutulmuş kutsal kitabın değişmez uygulamaları olarak algılanmıştır. Bu sebeple yeni yorumlarda bu nokta gözden kaçırılmamalıdır. Ayrıca bu kalıp ve yargıların değişimi kadınlar eliyle, kadın bakış açısı ve tecrübelerini de içine alarak ve kadınların sürece aktif olarak ve entelektüel düzeyde katılımı ile mümkün olacaktır. Bugün artık farklı dinlere mensup kadın araştırmacıların ortak birleştikleri nokta, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için tahrifata uğrayan dini öğretilerde kadın hak ve özgürlüklerine dönük düzenlemeler yapılması gerekliliğidir. Kadına karşı her türlü ayrımcılığın engellenmesi ve kadın haklarının kazanılması konusundaki son gelişmeler, artık inanç sistemlerinde kadın ayrımcılığını işleyen dini öğretileri tekrar gözden geçirme zamanının geldiğini işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kutsal Metinler, Gelenek, Ataerkil Yaklaşım, Modernite, Kadın

SÂMÎ DİNLERDE SÖYLEM VE GERÇEKLİK ARASINDA KADIN

Ali İhsan Yitik

Tevrat'taki meşhur İlk Günah anlatısına göre Tanrı tarafından Adem'in yanına konan kadın, onu ayartır, yasak meyveyi yiyerek günah işlemesine neden olur. Bundan dolayı lanetlenir, "seni o yönetecek" emriyle de erkek karşısındaki statüsünü kaybeder ve erkeğe mahkûm konuma gelir. Bu olaydan sonra Havva ve onun soyundan gelen kadınlar erkek egemenliğine boyun eğmek zorundadır. Çünkü bu tanrısal bir emirdir, insanoğlunun ona karşı gelmesi düşünülemez. Ne yazık ki bu anlayış değişmeden hatta sertleşerek günümüze kadar devam etmiştir. Sonuç itibarıyla Semitik dinlerin kadına bakışında zaman zaman küçük farklılıklara rastlansa bile genelde kadın, ikinci plana itilen ve her zaman onun hâkimiyetini kabul etmek durumundaki bir varlıktır. O, sadece erkeğe itaat ettiğinde, kayıtsız şartsız onun arzularını yerine getirdiğinde takdir edilir. Aksi takdirde şeytanın temsilcisi hatta tâ kendisi gibi görülür ve günlük dualarda bile şerrinden Allah'a sığınılan bir varlık olarak telakki edilir.

Öte yandan aynı literatürdeki başka anlatılara göre kadınların, bu dinlerin tarihlerinde önemli roller üstlendikleri, sıkıntılı anlarda din kurucularını/erkekleri teskin ettikleri, insanların korku ve zulümle sindirildikleri anlarda/dönemlerde ön plana çıkarak milletlerinin makûs tarihini değiştirdikleri dikkati çeker. Bunun örneklerini Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyette aynı şekilde görmek mümkündür. Başka bir deyişle, adı geçen dinlerin hukuk, ibadet ve ahlâk sistemlerinde kadın karşıtı söylem ve rivayetlere rastlansa bile, onların varlıkları ve tarihsel gelişimleri büyük oranda anaların/eşlerin gösterdikleri kahramanlık ve fedakârlıklara dayanır.

Biz bu yazımızda, adı geçen dinlerden seçtiğimiz kahramanların hayat öykülerinden hareketle hem kadınların adı geçen dinlerin varoluş ve gelişimlerine katkılarını ortaya koymak hem dinsel söylemdeki çelişkiye dikkat çekmek istiyoruz. Ester, Hz. Meryem ve Hz. Hatice konuyu irdelerken üzerinde duracağımız üç örnek olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sâmi Dinler, Ester, Ruth, Meryem, Hatice, kadın

İSLAMCI KADIN YAZININDA BAŞÖRTÜSÜ

Gülşen Çakıl Dinçer

Türkiye’de farklı anlamlandırmalar içerse de başörtüsü, türban ya da tesettür tartışması kadının kamusal alanla ilişkisini düzenleme bağlamında uzun yıllardır devam etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerindeki modernleşme tartışmalarına kadar uzanan kadınların kıyafet sorunu 28 Şubat olarak ifade edilen dönemde zirvesine ulaşmıştır. 2007 yılında yükseköğretime başörtülü öğrenci alınmasına, 2013’de de kamuda başörtülü çalışılmasına izin verilmesiyle bugün için bu sorunun çözüme ulaştığı algısı hakimdir.

Kadınların gündelik hayata katılımları, vatandaşlık haklarından yararlanması ya da dini inançları bağlamında ele alınan başörtüsüne ilişkin tartışmaların daha çok yasaklar çerçevesinde tartışıldığı görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda modernleşme tartışmalarında kadının konumu önemli bir başlık olarak yerini alırken inanç temelinde giyim kuşamları da padişah fermanlarının konusu olmaya başlamıştır. Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte ise seküler bir zeminde kurulmaya çalışılan yeni devlet anlayışı ile dini bir yaşam formunun kamusal alana girmesine izin veren uygulamaların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ancak tektipleştirici olduğu ifade edilen bu yaklaşımın İslamcı kesimlerce eleştirilerinde başörtüsü anahtar bir konumda yer almıştır. Dini bir yaşam ifadesi olan başörtüsü seküler bir kamusal alan yaratma iddiasında olan devlet için özellikle 1960’lardan sonra büyüyerek bir sorun haline gelmiştir.

İslamcı kesimin erkekleri ve kadınlarının farklı açılardan ele aldığı başörtüsü tartışması yasakların olduğu dönem ve yasaklar kalktıktan sonra farklı açılardan ele alınmıştır. İslamcı kadınların mücadeleleri sadece yasaklara karşı gelişmeyip kendi cenahlarından erkeklere karşı da verilmiş bir mücadele olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bugün kamusal alandaki başörtüsü yasağı kalkmış olmasına rağmen başörtüsü tartışması yön değiştirerek devam etmektedir. Yıllarca bir mücadele alanı içerisinde anlamı kurulan başörtüsünün bugün özellikle yasaklı dönemi yaşamamış olan genç kadınlar arasında farklı bir anlamı kurulmaktadır. Bu anlam değişimi de dikkate alınarak İslamcı söylemin oluşmasında önemli yeri olan kadın yazarların türban/başörtüsüne ilişkin söylemlerinde kadının inancından öte gündelik hayatında türbanın bir güçlenme aracı olarak görülüp görülmediğini sorusu önemli olmaktadır. Bu çalışmanın amacı İslamcı kadın yazarların günümüzde kadınların kamusal alana dahil olmasında başörtüsünü nasıl konumlandırıdıklarına ilişkin yaklaşımlarını ele almaktır.

Çalışmanın kuramsal dayanağı Deniz Kandiyoti’nin geliştirdiği ataerkil pazarlık kavramıdır. Kandiyoti, bu kavramın ortaya çıkışının kadınların toplumsal uyum ve direniş stratejileri üzerinde odaklanan bir bakış açısı geliştirilmesi bağlamında gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bu bakış açısı aracılığıyla ataerkilliğin aldığı biçimleri daha hassas bir biçimde tanımlamaya götürebildiğini belirtmiştir. Bu kavramın işlemindeki basit mantığı ise kadınların haklarını savunmak için benimsedikleri yolların bir ölçüde içinde bulundukları sistemin mantığıyla açıklanabileceğini söyleyerek açıklamıştır. Kandiyoti’nin kadınların her sistem içerisindeki baskıcı öğelerine karşı kendi güç ve özerklik alanları oluşturmaları tespiti daha sonra feminist literatürde çokça kullanılmıştır. Ancak Kandiyoti’nin kavrama yönelik önemli tespitlerinden biri de kadınları eziyormuş gibi görünen sistemlere kadınların da erkekler kadar bağlı olabildiğidir.

Türkiye’de özellikle 1980’lerin sonlarında belirginleşen kimlik tartışmaları aracılığıyla başörtülü kadınların kamusal alanda yer alma talepleri 1980’lerin sonunda başlayıp 1990’larda iyice belirginleşen İslamcı bir kadın söylemine de zemin hazırlamıştır. İslamcı kadın yazarlar kadın olmaya dair pek çok alanda yazılı metinler üretmişlerdir. Nasıl ki İslamcı kadın hareketi başörtüsü etrafında

gelişim gösterdiyse bu yazılı metinler içerisinde de başörtüsü önemli bir yer kaplamaktadır. Bu çalışma söz konusu kavramsal çerçeve bağlamında İslamcı kadın yazarlardan Fatma Barbarosoğlu, Cihan Aktaş, Nazife Şişman, Sibel Eraslan ve Yıldız Ramazanoğlu'nun türban/başörtüsü konulu kitaplarında ve makalelerinde başörtüsünün nasıl bir mücadele alanı olarak kurulmaya çalışıldığı incelenecektir. Kadın sorunlarını farklı bakış açılarından ele alan söz konusu İslamcı kadın yazarların yazılarına içerik analizi uygulanmasıyla başörtüsünün değişen anlamının izleri aranmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Başörtüsü, İslamcı kadın hareketi, Kamusal alan.

BİLDİRİ SUNUMLARI 13 – KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Emel Tanyeri Mazıcı, Erciyes Üniversitesi	Bildiri Sunumları 13 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Derslik 4
		DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ CİNSİYETÇİ AYRIŞMAYA SORUN MU ÇÖZÜM MÜ? Tuğba Gücenmez	
		EV EKSENLİ ÇALIŞMA BAĞLAMINDA MİKRO KREDİ KULLANAN KADIN ÇALIŞANLAR İsmail Bakan - Burcu Erşahan - Tuba Büyükebe - Yekta Gezginç - Ebru Fındıklı - Şule Zorçelik	
		FARKLI SEKTÖRLERDE MESLEKİ EĞİTİM ALMIŞ KADINLARA YÖNELİK DURUM ANALİZİ Feride İffet Şahin - Gözde Kubat	
		FEMİNİST PERSPEKTİFTEN DÖNÜŞEN VE SÜREKLİLİK GÖSTEREN KIRSALDA KADIN DENEYİMLERİ: ORTA ANADOLU AVANOS ÖRNEĞİ Ayşe Gönüllü Atakan - Ayşe Gündüz Hoşgör	
		"SONSUZ BORÇ" KAVRAMININ TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA MELANKOLİK YANSIMALARI İpek Gürkan	
		HİBE PROJELERİNİN DEĞİŞİM GÜÇÜ: "YEMLİHA HAZIRLANIYOR YARINLARA" Asuman Gölgeli - Emel Tanyeri Mazıcı - Kürşad Gölgeli	

DÖRDÜNCÜ SANAYİ DEVRİMİ ÇALIŞMA HAYATINDAKİ CİNSİYETÇİ AYRIŞMAYA SORUN MU ÇÖZÜM MÜ?

Tuğba Gücenmez¹

¹| Adıyaman Üniversitesi

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmeler, toplumların küresel anlamda yeniden yapılanmasına neden olmuştur. Toplumların yeniden yapılanmaları ve/veya mevcut yapılarını devam ettirme çabaları, sanayi devrimleri ve diğer gelişmelerle eş zamanlı ilerlemiştir.

İlk kez 2011 yılında, Almanya tarafından ortaya atılan, dünyada ve Türkiye’de yansımaları görülen, “Dördüncü Sanayi Devrimi” olarak adlandırılan dijital dönüşüm, üretim ve çalışma biçimlerini ve tüketim alışkanlıklarını önemli ölçüde etkilemektedir. Sanayi tarihinde dört devrimin yaşandığı öne sürülmektedir: Su ve buhar enerjisi kullanımı ile mekanik üretimin ortaya çıktığı Birinci Sanayi Devrimi, elektrik enerjisinin kullanımı ile seri üretimin ortaya çıktığı İkinci Sanayi Devrimi, elektronik ve bilgi teknolojilerinin kullanımı ile üretim otomasyonunun daha yüksek bir seviyeye taşındığı Üçüncü Sanayi Devrimi ve siber-fiziksel üretim sistemleri ile dijital sistemler arasında bağlantının kurulduğu Dördüncü Sanayi Devrimi. Tarihsel süreç içerisinde, tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş ve sanayi toplumundan da bilgi toplumuna geçiş, toplumsal tabakalaşmanın arttığı, işgücünün daha fazla sömürüldüğü, örgütlenme bilincinden uzaklaştığı, teknolojinin gelişmesiyle insan emeğinin arka plana atıldığı görülmektedir. Dördüncü Sanayi Devrimi’nde ise, mevcut yazılımlar ve dijital teknoloji yeniden oluşturulmamış, daha da geliştirilerek küresel ekonominin hizmetine sunulmuştur.

Dördüncü Sanayi Devrimi, çalışma hayatında işgücü açısından da önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Dijital teknolojinin her alanda daha kapsamlı kullanımı, insan emeğinin daha az tercih edilmesine yol açmıştır. Örneğin, robotların imalat sanayiinde daha fazla kullanılmaya başlanması ile ülke ekonomilerinin daha da büyüdüğü iddia edilmektedir. Bu durum, artık insanlara ihtiyaç kalmayacağı, işsizliğin artacağı görüşünü yaygınlaştırmıştır. Diğer taraftan, dijitalleşme ne kadar ilerlerse ilerlesin insan zekası olmadan yeni yazılımlar üretilmeyeceğini savunanlar, refah seviyesinin bu sayede artacağı görüşündedir.

Tartışmaların bir diğer boyutu da, çalışma hayatında insan emeğine ihtiyaç duyulması halinde cinsiyetçi ayrışmanın devam mı edeceği yoksa son mu bulacağına dairdir. Dördüncü Sanayi Devrimi ile, yeni iş kollarının ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu inovatif yapı, daha fazla nitelikli işgücü gerektirecektir. Bu noktada, nitelikli işgücü istihdam ederken toplumsal cinsiyet eşitliği nasıl sağlanacaktır? Dijital dönüşüm kapsamında, istihdam politikalarında da fırsat eşitliğinin gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır.

Birinci Sanayi Devrimi’nden beri, kadınlar hem özel alanda hem kamusal alanda sömürülmekte ve bu sömürü farklı şekillerde devam etmektedir. Üretim işlerinde cinsiyetçi işbölümü, kadının aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Ataerki, kadın emeğinin sömürülmesinin sürekliliğini sağlamakta, cinsiyetçi işbölümünü desteklemektedir. Sömürüye dayalı bu sistem, kapitalizmle birlikte gücünü korumaktadır.

Bu çalışmada, Dördüncü Sanayi Devrimi’nin öngördüğü teknolojik değişikliklerin üretim sistemine ve çalışma ilişkilerine nasıl yansıdığı, çalışma hayatındaki dijital dönüşümün insan emeğine ihtiyaç duyulup duyulmaması ve bu durumun yaratacağı sonuçlar yorumlanacaktır. Feminist teori açısından, Dördüncü Sanayi Devrimi’nin çalışma hayatına getireceği olumlu ve olumsuz etkilerin kadın ve erkeğe yüklenen işlerin nasıl şekilleneceği tartışılacaktır. Çalışma hayatında kadın aleyhine devam eden olumsuz şartların, Dördüncü Sanayi Devrimi ile nasıl bir hal alacağı sorusuna cevap aranacaktır.

Sonuç olarak, Dördüncü Sanayi Devrimi, teknolojiye bağlı iş kollarının geliştirilmesi için kadın işgücünün teşvik edilmesi açısından önemlidir. Kalkınmanın sağlanması için, kız öğrencilerin fen ve teknoloji bilimlerine yönlendirilmesi gerekmektedir. Nitelikli işgücünü istihdam etme politikası, bu şekilde kadın lehine çevirilebilecektir. Diğer taraftan, bazı teknolojilerin “erkek aklı” na uygun bulunması, bunun genel kabulü Dördüncü Sanayi Devrimi ile devam ettiği taktirde, kadın işgücünün işsizlik probleminin artması kaçınılmaz olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dördüncü Sanayi Devrimi, Cinsiyetçi İşbölümü, Ataerki, Kadın Emeği

EV EKSENLİ ÇALIŞMA BAĞLAMINDA MİKRO KREDİ KULLANAN KADIN ÇALIŞANLAR

İsmail Bakan¹ , Burcu Erşahan¹ , Tuba Büyükbeye² , Yekta Gezgin¹ , Ebru Fındıklı¹ , Sule Zorçelik¹

¹| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi

²| Hasan Kalyoncu Üniversitesi

1970'lerden itibaren hız kazanan teknolojik gelişmeler ve değişmeler, uygulamaya konan serbest piyasaya uygun politikalar işsizlik oranlarının tüm dünyada artmasına sebebiyet vermiştir. 1990'lardan sonra kapsamı ve etkisi artan finansal krizlerin sebep olduğu durgunluk ve düşük büyüme oranları ise işsizlik ve yoksulluk konularını gündeme getirmiştir. İşsizlik ve yoksulluk toplumdaki herkesi olumsuz etkilerken bundan en fazla etkilenen kesim karar alma süreçleri içerisinde kendisine yer bulamayan kadınlar olmuştur.

Kadınlar istihdama katılma açısından mevcut fırsat ve kaynaklardan erkeklere göre daha az faydalanabilmektedirler. Kadınların işgücüne katılımının artırılması Türkiye'de istihdam politikasının öncelikli hedeflerinden birisidir. Kadınların emek piyasasına/istihdama katılımları ekonomik gelişme ve kişisel refah düzeyinin iyileşmesi anlamında önemli bir değişim olarak nitelendirilmektedir. Gelir elde etmek isteyen kadınların bir kısmı ev eksenli çalışmaya yönelmektedir. Ev eksenli çalışma, zamanın esnek kullanımı nedeniyle, tam gün yapılan bir iş olarak değerlendirilmediğinden kadına uygun olmaktadır. Ayrıca, çocuk/hasta sahibi kadınlarda bakım hizmetleri ile evden çalışma arasında bağ kurulması kolaylaştığından ve kadınların evin dışında çalışma hayatına katılmasına eşleri tarafından izin verilmemesinden ötürü kimsenin haberi olmadan evden iş yaparak gelirleri üstünde kontrol sahibi olmaya çalıştıkları bilinmektedir.

Ev eksenli çalışma, Türkiye'de olduğu gibi tüm dünyada çeşitli düzeylerde görülen, üretimin ve satışın evden yapılmasını öneren bir çalışma biçimi olarak ifade edilmektedir. Tarihsel sürece bakıldığında, üretimin öncelikle evde yapıldığı, sanayileşmeyle birlikte üretimin atölyelere ve daha sonra fabrikalara taşındığı belirtilmektedir. Günümüze bakıldığında ise, evin dışına çıkan üretimin bir bölümünün veya belli bölümlerinin evlere taşındığı görülmektedir. Ancak, evden çalışmanın, yeni çalışma türlerinden değil, eskiden beri var olan geleneksel çalışma türlerinden biri olduğu, değişen koşullara göre uyarlandığı vurgulanmaktadır.

Yerel kalkınmada önemli rol oynayan kadınların kendi işine başlaması için mikro finansmana ihtiyacı vardır. Gelişmekte olan ülkelerde de ekonomik kalkınma yaklaşımı bakımından mikro finans kullanılmaktadır. Mikro finans kuruluşlarının hizmetlerinin büyük kısmını da mikro krediler oluşturmaktadır. Mikro krediyi ev ortamında çalışan, geleneksel işler yapan, geliri düşük kadınlar kullanmaktadır. Kadınlar, mikro kredi ile öz sermayeye sahip olacak ya da başlangıç için gerekli finansmana ulaşacaktır. Mikro kredi, kadınların hayatında hem ekonomik (refah, gelir artışı vb.), sosyal (statü, çocukların beslenmesi ve eğitim) hem de kişisel (itibar ve özgüven vb.) değişimler sağlayacaktır.

Yapılan araştırmalarda mikro kredi kullanımının gelir düzeyini artırdığı, yoksulluğu azalttığı, aile içi ilişkileri olumlu yönde etkilediği, kadınlarda, özgüveni artırdığı ve sosyalleşmelerini sağladığı ileri sürülmüştür (Öz ve Çolakoğlu, 2004; Çiftçi ve Akkul, 2011; Bayraktutan ve Akatay, 2012; Şengür ve Taban, 2012).

Araştırmanın ana kütlesini Kahramanmaraş ilinde bulunan Mikro kredi kullanarak ev eksenli çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırma bizzat yaşanan yerde ve anket yöntemi ile yapılmıştır. Ev-eksenli çalışan kadının durumunu belirlemede kullanılan kriterler; kadın emeğini etkileyen temel etkenler olan kadının yaşı, medeni durumu, eğitim düzeyi, ücret düzeyi ve birlikte yaşadığı ailesinin sosyal ve

ekonomik yapısı olarak sıralanmaktadır. Araştırma benzer işleri evde yapan kadınlarla sınırlıdır. Anketin uygulanacağı evleri belirlerken herhangi bir ayrıma tabi tutulmamış ve araştırma gönüllülük esasına dayandığı için de katılmak isteyen evler belirlenerek uygulama yapılmıştır.

Türkiye’de kırsal kesimde gerçek anlamda kendilerine güvenen, kendileri ve ailelerinin geleceği konusunda karar verebilen ve bu kararları uygulayabilen kadınların çoğalması son derece önem arz etmektedir. Kahramanmaraş’ta ev eksenli çalışmanın saha sonuçları ev eksenli çalışan kadınların ihtiyaçlarını özetleyerek bu sorunu gidermeyi amaçlamaktadır. Araştırmada nicel yöntem tercih edilmiş olup anket aracılığıyla toplanan verilerle SPSS programı kullanılarak betimsel istatistikler yapılmıştır.

FARKLI SEKTÖRLERDE MESLEKİ EĞİTİM ALMIŞ KADINLARA YÖNELİK DURUM ANALİZİ

Feride İffet Şahin¹ , Gözde Kubat

¹| Başkent Üniversitesi

Mesleki eğitim, kişilerin beceri düzeyleri doğrultusunda ilgi alanlarına yönelik kendilerinin tercih ettiği bir eğitim sistemidir. Bu sistem Türkiye’de üniversite eğitimi öncesi lise öğrenimiyle verilirken, üniversite eğitiminde ise meslek yüksekokullarında verilmekte olup, program içeriğinde öğrenim seviyesine bağlı temel dersler, alan ile ilgili teorik dersler ve uygulamanın olduğu görülmektedir. Alınan eğitim sonucunda bireyler meslek elemanı olarak mezun olmaktadır. Bu çalışmada meslek elemanı olarak mezun olmuş kadın uzmanlar ile odak görüşmesi yapılarak mesleki eğitimin kadının iş hayatındaki etkileri, aldıkları eğitim döneminin içeriği ve kadın olarak iş hayatının paralelinde sosyal hayatlarında yaşadıkları başarılar araştırılmaya çalışılmıştır. Odak grup görüşmesine mesleki eğitim almış ve alanında çalışan 5 kadın katılmıştır. Katılımcıların iş tecrübelerine bakıldığında deneyimli meslek elemanı ve yeni mezun olmuş meslek elemanı olarak iki kategoride değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında; mesleki eğitimin iş hayatlarındaki yansımaları açısından deneyimli meslek elemanlarının mesleki eğitimi alırken çeşitli zorluklar yaşadıkları için iş yerlerine kolaylıkla uyum sağladığı görülürken, yeni mezun olan meslek elemanlarının eğitim süresince yapılan uygulamaların etkisi ile iş yerlerine kolaylıkla uyum sağladığı görülmüştür. Genel kapsamda değerlendirme yapılırken; mesleki eğitim almış kadınların ekonomik özgürlüğe sahip oldukları için kendilerini özgüvenli hissettikleri ve sosyal hayatlarında erkekler ile eşit konumda olmaları gerektiği halde yükümlülüklerinin çok olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Eğitim, Kadın İstihdamı

FEMİNİST PERSPEKTİFTEN DÖNÜŞEN VE SÜREKLİLİK GÖSTEREN KIRSALDA KADIN DENEYİMLERİ: ORTA ANADOLU AVANOS ÖRNEĞİ

Ayşe Gönüllü Atakan¹, Ayşe Gündüz Hoşgör²

¹ | Manisa Celal Bayar Üniversitesi ² | Orta Doğu Teknik Üniversitesi

Amaç: Söz konusu çalışma, 1980 sonrası Türkiye'deki kırsal dönüşümün, hala kırsal bölgelerde yaşayan kadınların ataerkil deneyimlerine etkisini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Sosyalist feminist perspektiften yapılan araştırma kapsamında kırsal alanda yaşayan kadınların nesillerarası eğitim, evlilik ve istihdama katılma eğilimleri; hane içerisindeki toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümündeki dönüşüm ve süreklilikler incelenmiştir. Söz konusu süreçte dönüştüğü varsayılan ataerkillikle baş etme stratejilerinin kadınlar için aynı zamanda bir güçlenme imkânı yaratıp yaratmadığı da araştırmanın diğer boyutunu oluşturmaktadır.

Yöntem: Araştırma, kadınların deneyimlerini merkeze koymak ve bu deneyimleri yine kadın bakış açısından analiz etmek amacıyla feminist metodolojik yaklaşımla yürütülmüştür. Temel olarak nitel araştırma tekniklerinin kullanıldığı araştırmanın alan çalışması 2010-2012 yılları arasında, Orta Anadolu Bölgesinde yer alan Nevşehir'in Avanos ilçesinde, belirli aralıklara gerçekleştirilmiştir. Araştırma boyunca doküman incelemesi, yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme başta olmak üzere nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. İki aşamalı olarak tasarlanan alan çalışmasının ilk bölümünde Avanos'un üretim ilişkileri başta olmak üzere dönüşen sosyo-ekonomik yapısına ait; ikinci bölümde ise aktörlere (kadınların nesillerarası değişen ataerkil deneyimleri) ait veri toplanmıştır.

Bulgular: Alan bulgularına göre görüşülen anne kız nesilleri arasında eğitime katılma konusunda keskin bir fark görülmüştür. İlk nesil daha çok ilkokul mezunlarına rastlanırken ikinci nesilde lise ve üniversite mezunları (ve hatta yüksek lisans mezunları) çoğunluktadır.

Diğer bir bulguya göre, Avanos'ta yaşayan anne kızların anlatılarında evlilik örüntülerinde de belirgin farklılıklar ortaya çıkmıştır. İkinci neslin ilk evlilik yaşı ortalaması ilk nesle oranla daha yüksektir. Evlilik türlerine bakıldığında ise ilk nesilde yaygın eğilim görücü usullü evlilik iken, ikinci nesilde bu tür evlilikler azalmaya başlamış, evlilik kararını kendileri alıp ailelerine onaylatma eğilimi artmıştır. Diğer yandan, boşanma olgusuna bakıldığında ise, ilk nesil evlilikler erkeğin evi geçindirememesi gibi ekonomik nedenler başta olmak üzere, alkol bağımlılığı, eşini aldatması gibi nedenlerle bitmekte iken; ikinci nesilde bu nedenlere kadınların eşleriyle evlilik içerisinde cinsel uyum sağlayamamaları gibi bireysel ve soyut beklentilerin de eklendiği görülmektedir.

Görüşülen kadınların çocukluklarından günümüze kadar geçen zaman diliminde verdikleri emeklerindeki nesillerarası kategorik değişiklikler alan çalışmasının çarpıcı bulgularından biridir. İlk nesil ikinci nesle oranla halı, bağ bahçe gibi işleri fiziksel olarak daha ağır işlerde çalışmışken ve yine bu nesilde geniş aile emeği ve yaşlı bakım emeği verenler çoğunlukta; ikinci nesilde söz konusu iki emek tipi çözülmeye başlamıştır. Diğer bir fark ise ikinci nesilde ev dışında ücretli çalışan kadınların çoğunlukta olmasıdır.

Sonuç ve Tartışma: Sonuç olarak bu alan çalışması göstermiştir ki 1980'lerden günümüze kadar gerçekleşen kırsal dönüşüme bağlı olarak değişen üretim ilişkileri kadınların eğitim, evlilik ve istihdam deneyimlerinde belirgin değişikliklere yol açmıştır. Bu değişikliklerle birlikte nesillerin emek tiplerinde belirgin farklılıklar olmuş, özellikle ev dışında ücretli çalışmak kadınların kendi yaşamları hakkında stratejik kararlar verebilme yeteneklerini arttırarak bir güçlenme olanağı yaratmıştır. Tüm bu değişikliklere rağmen her iki neslin deneyimlerinde de toplumsal cinsiyete dayalı

iş bölümünün doğasında bir değişiklik ortaya çıkmamıştır. Ev işi, çocuk bakımı her iki nesilden kadının hayatları boyunca verdiği en temel ve değişmez yeniden üretim emeği olmaya devam etmektedir. İkinci nesilde kadının ev dışında ücretli olarak çalıştığı ve ev işlerini bütünüyle üstlenemediği durumlarda ise bakım meselesi kadınların anneler tarafından gerçekleşmektedir. Bu durum özellikle ilk nesil kadınların torun bakım emeği üzerinden kendilerini yaşlılıklarında güvenceye alacak yeni stratejiler geliştirmelerinin yolunu açmaktadır. Erkekler ise ev içinde yeniden üretim işlerinin üstlenilmesi ve paylaşılması konusunda hiçbir zaman istekli olmamaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünde özellikle “bakım” emeği merkezi rol oynamaktadır. Çekirdek ailelerde ev dışında ücretli çalışan kadınların bakım emeğini sürekli veremediği durumlarda, erkekler bakım işinin üstlenilmesi veya paylaşılması konusunda süreklilik sağlayacak sorumluluk almamaktadır. Söz konusu bakım meselesi yine kadınlar ve nesiller arası kadın dayanışması yoluyla çözülmektedir. Ancak bu dayanışma kadınların kendi anneleri üzerinden yürümektedir; gelin-kayınvalide bağlantısı giderek kopmaktadır. Klasik patriarka çözülmekte yerini yeni patriarka biçimleri almaktadır. Giderek yaşanmakta olan ilk nesil için bu dayanışmanın kendisi -bakım emeği üzerinden ataerkilliğin yeniden üretildiği- daha çok kendi kızlarıyla yaptıkları bir stratejik iş birliği halini almıştır. Bu bulgu kırsalda Stirling’in öne sürdüğü “baba-oğul” klasik patriarka bağlantısının çözüldüğünü yerine “anne-kız” dayanışmasının aldığını yansıtmaktadır. Bu bağlamda ev içinde toplumsal cinsiyete dayalı işlerin ataerkil doğasının, özellikle bakım emeğinin sorgulanmadığı, eşitlenmediği ve görünür hale gelmediği bir ortamda kadınların özgürleşmesinden hala bahsetmek mümkün olmamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Dönüşüm, Ataerkil Pazarlık, Güçlenme

“SONSUZ BORÇ” KAVRAMININ TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA MELANKOLİK YANSIMALARI

İpek Gürkan¹

¹| İstanbul Aydın Üniversitesi

Borç kavramı günümüzde toplumsal yaşamın bir koşulu konumundadır. İnanıldığı aksine ilkel toplumlarda işler takasla değil, borç sistemine dayanmaktaydı. Nietzsche'nin *Ahlakın Soykütüğü Üstüne* adlı kitabında belirttiği gibi, kabileler arası borç sistemi vardı ve bu sonu olan bir borçtu. Böylelikle borç, bir varoluş biçiminden çok yaşamın devamını sağlayan bir süreç olarak görülmekteydi. Kısacası borç maddeye indirgenmeden çok önce bir inanca ve bir duyguya dayanmaktaydı. Dolayısıyla, tahakküm ve öznellik süreçlerini tetikleyici bir unsur olarak görülmüyordu. Nietzsche'ye göre rahibin icadıyla insanların “sonsuz borç” içinde yaşadığı fikrinin ortaya çıkması sağlanmıştır. Rahibin iktidarı ile kralın iktidarı arasındaki benzerliğe odaklanan Nietzsche'den farklı olarak, Foucault rahibi bireyselleşmiş iktidarın, yani “pastoral iktidar” olarak tanımladığı iktidarın sahibi, olarak açıklamaktadır. Her iki iktidar sahibi de toplum üzerinde yalnız tahakküm kurmaz, aynı zamanda onların keder duygusuna neden olan eyleme gücünü de azaltmaktadır. Böylelikle güncellenen iktidarın yarattığı yeni oluşan özne neo-liberalizmin yaratmak istediği öznedir.

Neo-liberalizme göre, insanlar sonsuz bir borç içinde yaşamaktadır. Bu sonsuz borç, Hristiyan inancında ilk günaha dayandırılmaktadır. Dolayısıyla iktidarın doğal gücü de bu günahtan doğan suçluluk duygusuna, eksikliğe dayanmaktadır. Spinoza'nın belirttiği gibi, iktidarın her türlü biçimi, eyleme gücündeki azalışa neden olduğundan, bu eksiklik duygusu da keder duygusuna sebep olmaktadır. İktidarın yarattığı keder ve borç günümüzde neo-liberal politikalar bağlamında yeni öznellikleri oluşturan ve üretim ilişkilerinin devamını sağlayan toplumsal bir döngüye dönüşmüştür. Eski yaratılan sonsuz borcun öznesi yalnızca pişmanlığı içerirken yeni borçlu özne kapitalist üretimin devamını sağlayan ayrı bir güce dönüşmüştür. Bu borcun önemli bir öznesi olarak kadınların ise emeği, eğitimi, hatta duygusu bile köleleştirilmiştir. Buna göre, sonsuz borçlu olma tanrıya ulaşmayı değil, öznenin kendini tanrı/iktidar sahibi karşısında yetersiz ve sınırlı hissetmesini sağlamaktadır. Sonsuz borçlu özne mitiyle kadınların kendileriyle özdeşleştirilen toplumsal cinsiyet rollerinin birbirini desteklediği görülmektedir.

Bu makalede, kadınların melankoli duygusuyla özdeşleştirilmesi sonsuz ve ödenemeyecek borcun eksikliğinin bir tezahürü olarak görülmektedir. Bu doğrultuda borcun öznesi olarak kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin kapitalizmin üretici ve devamını sağlayan bir unsuru olduğu varsayılmaktadır. Sonsuz borçlu olmak istisnai bir durum değil, “daimi bir varoluşsal” durumdur ve aynı zamanda bir yönetim biçimi olarak kendi kendinin devamını sağlamaktadır. Kadınların ücretsiz ev içi emeği neo-liberal politikalar çerçevesinde söylemi politik hale getirirken emeğin görünmezliğini arttırmaktadır. Sermaye kadınlar üzerinde iktidara sahiptir, sermaye sahibi olarak erkekler ise, sermayenin iktidar gücünü kullanmaktadır. Çünkü sermaye sahibi, karar verici bir gücü elinde bulundurmaktadır. Sonsuz borçlu olma, toplumsal işbölümüne bağlanmaya neden olarak ve kadını bireyselliğe ve toplumsal cinsiyet rollerine hapsetmektedir.

Makalede öncelikle iktidarın gücünün kaynağı ve borç tarihi incelenecek ardından günümüzde kadınların toplumsal cinsiyetleri bağlamında sonsuz borcun yarattığı yeni öznellik biçimleri ve kendisine atfedilen bir duygu olarak melankoliyi borç bağlamında ele alınacaktır. Makale, sonsuz borcun yarattığı duygusal boşluğun ve eksikliğin, kadınların toplumsal cinsiyetleri bağlamında melankolik tutumla özdeşleştirildiğini iddia etmektedir. Kapitalizmde “sonsuz borçlu” kavramının yarattığı keder duygusunun kadınların melankoli duygusuyla özdeşleştirilmesine neden olduğunu görülmektedir. Makalenin amacı, borçlu olmanın yarattığı buhranı toplumsal cinsiyet bağlamında “melankoli” kavramı üzerinden incelemektir. Makalede bu amaçla sonsuz borç fikrinden yola

çıkılarak, toplumsal cinsiyet bağlamında melankoli kavramını sorunsallaştırılmaktadır. Bu düşünceden yola çıkıldığında, sonsuz borç kavramına dayandırılan eksiklik ve yetersizliğin toplumsal cinsiyet bağlamında melankoliye neden olduğu varsayılarak, çalışmada tarihsel ve kavramsal bir eleştirel analiz yapılmaktadır. Makale, sermayenin her türlü tahakküme olanak yarattığını ve bunula birlikte duygu ve düşüncelerin toplumsallaştığını, kendi kendini üreten bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu analizin sonucunda sonsuz borcun yarattığı keder duygusunun içselleşerek melankoliye neden olduğu ve melankolinin toplumsal cinsiyet olarak kadınla özdeşleştirildiği bir kez daha görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : İktidar, Borç Tarihi, Özne üretimi, Toplumsal Cinsiyet, Melankoli.

HİBE PROJELERİNİN DEĞİŞİM GÜÇÜ: "YEMLIHA HAZIRLANIYOR YARINLARA"

Asuman Gölge¹, Emel Tanyeri Mazıcı¹, Kürşad Gölge

¹| Erciyes Üniversitesi

Kadınların ekonomik olarak güçlenmesi sadece bireysel olarak kadın gelişiminde değil aynı zamanda ülkelerin kalkınmasında da önemli bir ölçüt olarak görülmektedir. Kadın erkek eşitliğini sosyal hayatın içerisine yaymak ve kadının ekonomik kazanımlarını arttırmak için kadının güçlenmesini sağlamak ve bu doğrultuda eğitim ve kariyer olanaklarını geliştirmek gerekmektedir. Özellikle kırsalda yer alan kadınların ekonomik gelişimi kadının, ailenin, bölgenin ve ülkenin gelişimini sağlamakta ve hatta uluslararası anlamda değer yaratabilmektedir. Öyle ki kırsal alanda kadının iş gücüne katılma oranı ülke genelindeki iş gücüne katılma oranına göre daha yüksektir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar ve hibe projeleri geride bıraktığımız yirmi yıl içerisinde itibar görmüş ve etkilerinin olumlu yansımaları kısa sürede kendini göstermiştir. Bu çalışmalardan biri olarak 15 Eylül 2014-15 Nisan 2015 yılları arasında Sabancı Vakfı hibe programı kapsamında, maddi destek almaya hak kazanan, Türk Anneler Derneği Kayseri Şubesi tarafından yürütülen, Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Koca Sinan Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü'nün proje ortağı olduğu Birleşmiş Milletler Kadınların İnsan Haklarının Gelişmesi Projesi "Yemliha Hazırlanıyor Yarınlar" çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Kayseri iline 40 km uzaklıkta sulama tarımı ve taşımacılıkla geçinen 5200 nüfuslu bir yerleşim bölgesi olan ve patlıcan üretimiyle meşhur Yemliha ilçesinin seçilmesinde; kadınların ekimden hasada pek çok alanda çalıştığı, bu konuda bilgi ve deneyim eksiklikleri olduğu ve emeklerinin katma değer yaratan bir güç haline dönüştürebilme ihtiyacının hissedilmesi önemli olmuştur. Özellikle sadece kadınların mevcut durumunun değil aynı zamanda eğitim hakkı engellenerek tarlalara gönderilen kız çocuklarının varlığı da bu bölgede bilinçlendirme ve güçlenme çalışması yapmayı gerekli kılmıştır.

Çalışmanın amaçları, özellikle kırsal alanda kadının güçlenmesi adına yapılacak çalışmaların ve adımların neler olduğu ya da ileri vadede olabileceği, bu adımların ne gibi katkıları ve riskleri doğurabileceği, proje kapsamında yer alan kadınların projeden edindikleri çıktıların somut göstergelerinin tespit edilmesi ve sonrasında gerçekleştirilecek başka çalışmalara öncül yol gösterici olmasıdır. Betimsel analiz yöntemi izlenecek ve durum tespiti yapılacak olan bu çalışmada, proje kapsamında yer alan 50 kadının eğitimi; özellikle çalışma hayatıyla tanıştırılması ve bu amaçla tarım bilgisi, toprak analizleri, hastalıklarla mücadele, seracılık, ürün pazarlama, etkili iletişim, reklam ve pazar araştırması, mikrokredi, kadın kooperatifleri gibi konuların yanı sıra, erken evliliğin sakıncaları, kadının insan hakları, toplumsal cinsiyet konularında bilinçlendirilmesi ile ilgili deneyimler aktarılacaktır. Nitekim, proje sonunda eğitim alan kadınların yaklaşık % 20'si sigortalı işçi olarak çalışmaya başlamıştır. Eğitim alan kadınlardan biri Kayseri iline taşınarak vasıflı işçi olmuştur. Proje kısa sürede çarpan etkisi ile eğitim alan kadınların çevresindeki kadınlarında etkilenmesini sağlamıştır. Ayrıca organik tarım, patlıcan ve sebze fidesi yetiştiriciliği konularında verilen eğitimlerle tarladan maksimum verimi alması ve ekonomik olarak güçlenmeleri sağlanmıştır. Proje kapsamında eski belediye ek binası Belediye tarafından tadilatı yapılarak Yemliha Kadın Kültür Merkezi haline getirilmiş ve eğitimler bu merkezde yapılmıştır. Merkeze temin edilen bilgisayar, kitaplık, dergi ve DVD koleksiyonu ile Yemliha'daki kadın ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet, tarım teknikleri gibi konularda doğru bilgiye ulaşması sağlanmıştır. Bununla beraber farklı bir perspektiften de çoğu ev kadını olan Anneler Derneği üyelerinin de eğitimlere misafir olarak katılımı ile faydalanan kadın sayısında artış yaşanmıştır. Bir sivil toplum kuruluşu olan derneğin proje yürütmesi ve aşamaları hakkında bilgi sahibi olmasına imkan tanımıştır. Öyle ki, sivil toplum kuruluşlarının gelişiminin kadınların ekonomik olarak güçlenmesinde önemli etkisi olacağı düşünülmektedir. Hibe programlarının varlığı ve sürdürülebilir hale getirilmesi yanında çoklu aktörlerin katkılarıyla yürütülen

bu programlar hem kısa vadede hem de uzun vadede gelişim yaratmaktadır. Mevcut projede görev alanların perspektifinden, elde edinilen tüm bu çıkarımlara çalışmanın bulgular ve yorumlamasında yer verilerek kadının kırsalda güçlendirilmesine katkı sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kırsalda Kadın Güçlenmesi, Kadın ve Ekonomi, Hibe Programları

BİLDİRİ SUNUMLARI 14 – KADIN VE MEKAN, 4 EKİM 2018, 16.30-17.45

4 EKİM 2018, PERŞEMBE			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mercan Efe Güney, DEÜ Mimarlık Fakültesi	Bildiri sunumları 14 - Kadın ve Mekan	Derslik 5
		TÜRKİYE'DE ÖTEKİLEŞTİREN PLANLAMA-SİYASET İLİŞKİSİ VE KADIN TEMSİLİYETİ Mercan Efe Güney - Emine Duygu Kahraman	
		KADIN VE KENT İLİŞKİSİ: ÖYLE YA DA BÖYLE YAŞAMAK Mercan Efe Güney - Ceren Ağın - Senem Tezcan	
		TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN AKADEMİK LİTERATÜR İNCELEMESİ Nursun K. Akıncı - Pervin Şenol - Akça Toprak Ergönen	
		"TEMİZ" MEKÂNLARDAN SÜRGÜN EDİLEN KADINLAR VE "KİRLİ" MEKÂNLAR Baran Barış	
		İSLAMİYETTE KADININ GELENEKSEL KONUT BİÇİMLENMESİNE ETKİSİNİN DOĞU KARADENİZ KONUTLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ Özge İslamoğlu - Aylin Aras	
		KADIN KİMLİĞİNİN MİMARİYE YANSIMASI: ZAHA HADİD Funda Kurak Açı	
		YALNIZ YAŞAYAN KADIN İÇİN EVİN ANLAMI Şengül Yalçinkaya	
		YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA-KADIN VE ÇEVRE BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA Şule Kısakürek - Yağmur Uysal	

TÜRKİYE'DE ÖTEKİLEŞTİREN PLANLAMA-SİYASET İLİŞKİSİ VE KADIN TEMSİLİYETİ

Mercan Efe Güney¹, Emine Duygu Kahraman²

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Planlama Geleceği belirleme ve gelecek için karar alma işidir. Planlama bu geleceği bugünün verilerini bugünün değerlendirme biçimlerini kullanarak şekillendirmektedir. Türkiye’de kentlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yaşatması ve geleceğe taşıması da bu yüzdendir. Bir başka deyişle, ataerkil bir yapıya sahip olan toplum kadının sosyal ve fiziksel ötekileştirilme süreçlerini planlama eliyle de sürdürmektedir. Çünkü planlama mesleği cinsiyet körüdür, kadın için güvenli ve aidiyet hissi yaratan alanların ne olduğunu görmezden gelmektedir ve kesişimsellikleri (kadının aynı zamanda bir cinsiyet sahibi ve/veya yaşlı ve/veya engelli vb.) planlama pratiklerine nasıl aktaracağını düşünmemektedir. Bir başka deyişle artan sayılarına karşın, kadınlar hala planlama uygulamasının özeğinde olmaktan çok çevresindedirler.

Dünya toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarını yürütürken Türkiye de bu kapsamda yapılan çalışmaları takip etmeye çalışmaktadır. Ancak 1985 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ni (CEDAW) imzalayıp 1986’da yürürlüğe koymuş olmasına rağmen Türkiye, kadınların siyasete katılımında formel göstergeler kullanılarak yapılan uluslararası sıralamalarda her düzeyde oldukça aşağı sıralarda yer almaktadır. Türkiye’nin Kadına Karşı Ayrımcılığı Önleme Komitesi’ne Sunduğu Altıncı Periyodik Rapor için STK Gölge Raporu (2010), Türkiye’de kadınların yerel ve ulusal ölçekte siyasete katılımlarının düşüklüğünün kadınların isteksizliğinden değil, erkek egemen siyasal kültürün ve bunun uzantısı olarak siyasi partilerin eril yapısından kaynaklandığını ve siyasi partilerin çoğunluğunun tüzüğünde kadınların katılımını özendirici özel önlemler olmadığını belirtmiştir. Bu, kadınların merkezi devlet organlarında ve yerel yönetimlerde temsilinin çok düşük düzeyde kalmasının neden ve sonucudur. Kadınların siyasette temsilinin düşük kalması ise güvenli ve kapsayıcı kentlerin, kadın dostu kentlerin oluşturulamamasına neden olmaktadır.

Kadını da tanıyan kentin en önemli koşulu, kadınların karar alma mekanizmalarında ve planlama süreçlerinde yer almaları ve kendilerini doğrudan etkileyen yerel politikalar üzerinde söz sahibi olmaları ve sonuçta toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır. Dünya Kalkınma Raporu’na (2012) göre, toplumsal cinsiyet eşitliği aynı zamanda bir kalkınma aracı olarak da önemlidir.

Bu kapsamda metin Türkiye’de kentlerin kadın temsiliyetini mekânsal olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Amaca yönelik olarak öncelikle planlama mesleğinin kadını görmezden gelme nedenlerini tartışacak ardından 2011 yılında bir kez ve 2015 yılında 2 kez yapılan Milletvekili seçimleri temelinde Türkiye’de illere göre kadın temsiliyetini adaylar ve kazananlar üzerinden inceleyecektir. Bu incelemede ilk olarak mekânsal otokorelasyon yöntemi (Moran's I) kullanılarak kentlerde kadın temsiliyeti bakımından istatistiki açıdan anlamlı kümelenmelerin olup olmadığı ortaya çıkartılacaktır. Sonuçta kadın temsiliyetinin düşük ve yüksek olduğu il kümeleri; bu kümelenmelerin kadın dostu kentlerle örtüşüp örtüşmediği ve kadın temsiliyeti açısından çevresindeki illerden farklılık gösteren iller haritalarla ortaya çıkarılacaktır. İkinci aşamada ise ortaya çıkan kümelenmeler, kadın eğitim durumu, kadın istihdamı, kadın doğurganlık hızı vb. unsurlarla ilişkilendirilerek açıklanacaktır..

Anahtar Kelimeler: Kadın, Siyaset, Kent, Temsil, Planlama, Morans I

KADIN VE KENT İLİŞKİSİ: ÖYLE YA DA BÖYLE YAŞAMAK

Mercan Efe Güney¹ , Ceren Ağın¹ , Senem Tezcan¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Bugün Dünya toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmaları yapmaktadır. Bu tartışmalarda erkeğin sosyal, ekonomik, kültürel, mekânsal vb. egemenliği yerine kadının da erkekle eşitlenebilmesini sağlayacak çözüm yolları aranmakta ve çözümler kimi durumlar için üretilebilmektedir. Ancak Avrupa İnsan Hakları Bildirgesi, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) gibi kadın ve erkeğe eşit hak ve özgürlükleri sağlamaya yönelik temel metinler dahi ülkelerin ceza hukuku, medeni hukuk ve iş güvenliği gibi alanlarında görülmeye başlansa da sosyo-kültürel yapıdan kaynaklı dönüşümler konusunda doğrudan toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için henüz yeterli karşılık bulamamıştır. Konu Türkiye düşünüldüğünde daha özellikli bir hal almaktadır. Çünkü Türkiye’de kadın, ataerkil yapının etkisiyle sosyal yapıda zaten bir öteki konumundayken; planlamanın toplumsal değerlerden beslenerek gelecek kurgusu yapması nedeniyle planlama eliyle de bu gelecekte ötekileştirilmeye devam etmektedir.

Kentteki tüm unsurların kadınların gözetilerek planlanması ve bu unsurlar arasında dolaşımlarını sağlamak dezavantajlarını giderme araçlarından sadece biri olsa da planlama ehliyet sınırlarında bunu yapabilmenin yolları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Çünkü kent hakkı kapsamında kadının da hakları vardır. Bu, kadının kent yoksunluğunu yaşamaması bir başka deyişle kentin her alanında emniyet ve güvenlik endişesi taşımadan bir kadın olmaktan kaynaklı tüm özellik ve unsurlarıyla (vatandaş, çalışan, anne, yaşlı, engelli vb) bulunabilmesidir. Dolayısıyla kent kadın dostu olmalı; kadın için de planlanmalıdır. Kadın Dostu Kent Programı, erkekler tarafından yapılan şehir planlamada kadınların gözetilmediğini ve şehirlerin kadınlar için tehlikeli olduğunu belirttiğinden feminist bilim adamlarıyla aynı düşüncededir. Bu saptamanın nedeni planlamanın cinsiyet körü olması, kadınlar için güvensiz alanlar oluşturması, kesişimsellikleri kabul etmemesi ve aidiyetsizlik yaratmasıdır. Dolayısıyla planlama, Kadın Dostu Kentler Programını uygulamak istiyorsa içeriğindeki bu sorunları kabul etmeli ve meslek alanının her ölçeğinde çözüm getiren uygulama kriterleri geliştirmelidir. Bu durum aynı zamanda bir zorunluluktur. Çünkü pek çok çalışma kadınların mutluluğunun toplumun refah ve mutluluk düzeyi için bir kriter olduğunu göstermiştir. Bünyesindeki azınlığın güvenliğini koruyabilen bir şehir bunu şehrin tüm bireyleri için de başarabilir.

O halde birlikte/paralel çözülmesi gereken iki sorun alanı bulunmaktadır. Birincisi toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, diğeri ise tanımlanmış rolleri nedeniyle kadının kentte bulunabilmesini engelleyen kentsel yoksunluğunun giderilmesidir. Birinci konu ideolojiler, kültürel yapı ve siyasetten beslenen ataerkil yapıyla ilişkilidir. Kentsel yoksunluğun giderilmesi ve kentte var olabilmek ataerkil yapıyla mücadele kapsamına girse de şehir planlamanın bu sorunların çözümünde yapabilecekleri vardır.

Metin öncelikle planlamanın kadınla kurduğu ilişkiyi açıklayabilmek için planlamanın kadını görmezden geldiği noktaları tartışacak, ardından bir kadın dostu kent olan İzmir kentinin merkez ilçesi sayılan Konak’ın en çok kullanılan alanlarından birinde yaptığı alan araştırmasıyla kadın dostu olma özelliğini analiz edecektir. Analizler, çalışma alanında iki kez tekrar edilmiştir. Çünkü bu alan Nisan 2018’de deneme seferlerine başlanan tramvay projesi ile pek çok açıdan değişmiştir. Bu nedenle metin Temmuz-Kasım 2017 tarihlerinde yerinde gözlem ve araştırmalara dayalı olarak yaptığı araştırmalarla, yakın tarihli bir uygulama olan tramvay projesi için yapılan değişiklikleri kadın dostu kent kriterleri kapsamında karşılaştırmalı olarak değerlendirecektir. Bir başka deyişle metin, planlamanın kadın için sorun yarattığı konuların ve kadın dostu bir kentin mekânsal karşılıklarının ne olduğunu aktarırken tüm bunlara rağmen kadının kentte öyle ya da böyle yaşamaya devam ettiğini ortaya koyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kent, Planlama, Kadın Dostu Kent, Konak

TÜRKİYE'DE KENTSEL MEKAN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN AKADEMİK LİTERATÜR İNCELEMESİ

Nursun K. Akıncı¹, Pervin Şenol², Akça Toprak Ergönen³

¹| Bağımsız Araştırmacı ²| Süleyman Demirel Üniversitesi ³| Dokuz Eylül Üniversitesi

Amaç: Kentsel yaşamın sunduğu fırsat ve olanaklardan yararlanma koşulları kentlerde yaşayan bireylerin sınıfsal konumlarına, statülerine, etnik köken, dini inanç, cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri ve cinsel yönelimleri gibi özelliklerine göre farklılaşmaktadır. Toplumsal cinsiyetin, kentsel mekanda fırsat ve olanaklardan yararlanma açısından önemli bir yere sahip olmasına karşın Türkiye’de kent-kentsel mekan ile ilgili disiplinlerde yeterince ele alınmamış bir konu olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada; Türkiye literatüründe yer alan lisansüstü tez, makale, bildiri gibi bilimsel yayınlar kapsamında, toplumsal cinsiyet ve kentsel mekan çalışmalarını gerçekleştiren disiplinlerde, kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmaların incelenmesi ve konunun ele alınış biçimi, boyutu ve görünürlük düzeyinin araştırılması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Araştırma, literatürel bir incelemeye, basılı ve online yayınlar ile dijital arşivler taranarak elde edilen çalışmaların analizine dayanmaktadır. Lisansüstü tez çalışmalarına ilişkin veriler Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı Ulusal Tez Merkezi taranarak elde edilmiştir. Kent, mekan ve şehircilik ile ilgili çalışmalar gerçekleştiren disiplinler olduğu kabulü yapılan; antropoloji, coğrafya, kamu yönetimi, mimarlık, peyzaj mimarlığı, siyasal bilimler, sosyoloji, şehircilik ve bölge planlama alanlarında “kadın ve kentsel mekan”, “toplumsal cinsiyet ve kentsel mekan” anahtar kelimeleri ile yapılan taramalar sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Bilimsel yayınlara ilişkin veriler hakemli dergilerde yayınlanmış makaleleri ve çeşitli sempozyum, panel ve etkinliklerde sunulmuş bildirileri kapsamaktadır. Makalelere ve bildirilerin bir kısmına “Researchgate”, “Dergipark” ve “Academia” arama motorları ve “Mimarlık”, “Planlama”, “federgisi”, “Kaos-Queer+” dergilerinde yapılan dijital arşiv taramaları aracılığıyla erişilmiştir. Bildiriler için ayrıca; çalışma alanlarının mekan/kentsel mekan olduğu kabul edilen, “mimarlık” ve “kent planlama” meslek disiplinlerinin temsil edildiği, demokratik bir kitle örgütü olan, TMMOB ve TMMOB’ne bağlı Şehir Plancıları ve Mimarlar Odasının gerçekleştirdiği etkinliklerde (kurultay, sempozyum, panel) sunulan çalışmalar dikkate alınmıştır. Bu kapsamda değerlendirmeye alınan etkinlikler TMMOB Kadın Kurultayları, TMMOB Kadın Sempozyumları, “Kent ve Mekan Ekseninde Toplumsal Cinsiyet” başlıklı panel ve “Toplumsal Cinsiyet ve Kent-Mekan” başlıklı sempozyumdur.

Bulgu: Araştırma kapsamında 80’i lisansüstü tez, 86’sı ise makale ve bildirilerden oluşan toplam 166 adet çalışma amaç ve hedefleri açısından incelenmiş, lisansüstü tez çalışmalarının doğrudan “toplumsal cinsiyet ve kentsel mekan” ilişkisine odaklı olarak gerçekleştirildiği tespit edilen 33 adeti ise yöntem-teknik ve bulguları açısından incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, çalışmaların hangi yıllardan itibaren başlayarak nasıl bir yoğunluğa eriştiği, katkının hangi çalışma alanlarından ya da meslek disiplinlerinden sunulduğu, konunun ele alınış biçimlerinin nasıl olduğu, kullanılan araştırma yöntem ve tekniklerinin ne olduğu, toplumsal cinsiyetin hangi konular ile ilişkili olarak ele alındığı ortaya konmuştur.

Tartışma Bu bildiri kapsamında; literatür taraması ile elde edilen, Türkiye’de kentsel mekan ve toplumsal cinsiyeti bir arada ele alan çalışmaların analizi yapılmakta ve sunulmaktadır. Dünyada 1960’larda ve feminist coğrafya çalışmaları ile gündeme taşınan toplumsal cinsiyet-kent-mekan tartışmalarının, Türkiye’de hangi kapsamda ele alınmakta olduğu değerlendirilerek sunulmaktadır.

Sonuç: Dünyada kentsel mekan ile toplumsal cinsiyet arasında eleştirel bir ilişki kuran literatür, 1960'lı yıllarda toplumsal cinsiyete ilişkin ortaya çıkan kentsel mekansal eşitsizlikleri ve ayrışmaları açıklama hedefi ile ABD'de "coğrafya" disiplininden doğarak gelişen feminist coğrafyacıların başlangıç çalışmalarına dayanmaktadır.

Kentsel mekan ve toplumsal cinsiyet ilişkisinin yaygın olarak ele alınmaya başlanmasının Türkiye'de ise 1990'lı yılları bulduğu, çalışmaların 2000'li yıllar ile birlikte ivme kazanmış olduğu, çalışmaların ağırlıklı olarak sosyoloji, kamu yönetimi, siyaset bilimi, şehir ve bölge planlama, mimarlık ve coğrafya alanlarında gerçekleştirilmiş olduğu, çalışmalar kapsamında konuya 3 farklı açıdan yaklaşım sergilendiği görülmektedir. Bunlar: i) "kentsel yaşam ve toplumsal cinsiyet", "kadın ve kent", "yerel hizmetler ve toplumsal cinsiyet" arasındaki ilişkilere odaklanan kavramsal bir yaklaşım, ii) "kadına / toplumsal cinsiyete duyarlı kent çalışmaları ya da yerel politikalara" odaklanan ve konuyu yerel yönetimlerin ve ya otoritelerin gözünden bakarak ele alan bir yaklaşım, ii) kadınların mekan / kenti kullanımları, kent-kentsel mekan ile ilişkisi-etkileşimleri, kentsel hareketlilikleri, kentsel deneyimleri, kenti ve kentsel mekanı algılamaları, cinsiyet rollerine özgü kentsel mekânsal gereksinimleri, beklentileri ve kent-kentsel mekana ilişkin yaşadıkları kısıtlılıkları kadınların gözünden bakarak ele alan bir yaklaşımdır.

* Bu çalışma Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Kadın Çalışmaları Programı'nda yürütülen yüksek lisans tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen literatür incelemesinde elde edilen verilere ve analizlere dayanılarak gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentsel Mekan, Toplumsal Cinsiyet, Kadın

“TEMİZ” MEKÂNLARDAN SÜRGÜN EDİLEN KADINLAR VE “KİRLİ” MEKÂNLAR

Baran Barış¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Amaç: Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetin dışında, toplumlara ve zamana göre farklılıklar göstermekle birlikte, genel olarak ataerkil düzende kadın ve erkek kimliklerine biçilen rolleri belirtmek için kullanılan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet çalışmaları farklı disiplinlerde yapılan çalışmaların bulgularından yararlanılarak araştırma nesnesinin çok yönlü biçimde incelenmesine olanak tanımaktadır. Edebiyat yapıtlarının araştırma nesnesi olarak seçildiği ve hem psikanalist feminist kuramın hem de mekân üzerine yapılan toplumbilimsel araştırmaların bulgularından yararlanıldığı çalışmamızda dilbilimci ve psikanalist Julia Kristeva'nın *abject* kuramı çerçevesinde Leylâ Erbil'in *Tuhaf Bir Kadın* (1971) ve Pinar Kür'ün *Asılacak Kadın* (1979) adlı romanları üzerinden ataerkil düzende kadını “tuhaf” olarak yaftalayanın ve kadının asılmasına karar verenin kim olduğu sorusunun yanıtlanması ve mekânların cinsiyetlere göre nasıl düzenlendiğinin, hangi mekânların “temiz”, hangi mekânların “kirli” olarak kodlandığının ortaya konması amaçlanmıştır.

Türkçeye “iğrenme” olarak çevrilen *abject* kavramı, bir kimliği, bir düzeni rahatsız eden, sınırlara kurallara saygı göstermeyen ve bu sınırları dönüştürmeye, değiştirmeye çalışana karşılık gelir. Düzenin öznesinin *abject*'e iğrenmekle beraber korkmak, yok saymak, sınır dışına itmek gibi tepkiler verdiği görülür. Buna bağlı olarak çalışmamızda kurama adını veren kavramın kapsamının genişliği göz önünde bulundurulmuş ve Türkçe çevirisi yerine İngilizcesi tercih edilmiştir. Kuramda sözü edilen düzen, ataerkil düzen olarak ele alındığında kuram, ataerkil normlara uymayan kadınlara erkeklerin verdikleri tepkilerin çözümlenmesine olanak tanımaktadır.

Yöntem: Çalışmamızın veri tabanını Leylâ Erbil'in *Tuhaf Bir Kadın* ve Pinar Kür'ün *Asılacak Kadın* adlı romanları oluşturmaktadır. Bu metinler, amaç bölümünde özetlenen *abject* kuramı çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik çözümlemesi kullanılarak incelenmektedir.

Bulgular: *Tuhaf Bir Kadın*'in başkahramanı Nermin bir üniversite öğrencisidir. Yazar ve şairlerle tanışmak için onların gittiği meyhanelere gider. Erkeklerle hiçbir sınırın çizilmediği bu mekânlar, kadınlar için yasak bölgedir. Nermin, önce ailesine duyurmadan, sonra meydan okurcasına bu mekânsal sınırları ihlal etmeye başlar. Bu sınır ihlali, hem o mekândaki erkekler hem de evde ataerkil yasaların uygulayıcısı olan ailesi için bir tehdittir. Erkek şair ve yazarlar, Nermin'i meyhaneden kovarken annesi bu sınır ihlallerini bir tokatla cezalandırır ve Nermin'in okula bile gitmesini istemez. Babası ise ilerleyen zamanlarda ailesinin uygun görmediği biriyle evlendiği için kızını evden kovar. Böylece Nermin, “kutsal evden”, “temiz” mekândan dışlanır. Evlendikten sonra İşçi Partisi'ne üye olup gecekondu mahallelerine giderek halka nasıl sömürüldüklerini anlatmak istediğinde ise bu defa düzenin sömürdüğü insanların tepkileriyle karşılaşır. Yalnızca politik kimliği nedeniyle değil, o muhitte tuttuğu evinin bahçesinde vakit geçirerek kamusal alanda görünür olması nedeniyle de mahalledeki insanları tedirgin eder ve oradan da kovulur.

Başkahramanı Melek'in yaşamını kuşatan eril şiddeti konu edinen *Asılacak Kadın*'da olayların geçtiği ev, bu şiddetin simgesi haline gelerek kadının sömürülüşünü ifşa eden bir mekândır. Hizmetlilerden Emsal Kalfa, oğlu Yalçın'a evdeki değişimi anlatırken evin sahibi Hüsrev Bey'in geceleri getirdiği erkeklerle ilişkiye girmesi için Melek'i zorladığının farkında olsa da bunu dile getirmez; ancak evdeki kirliliğe vurgu yapar. Melek'e uygulanan şiddetin bir değil, birden fazla failinin olduğu gerçeği, Yalçın'ı korkutur; çünkü o da olayların hem tanığı hem faili olur. Faillele tanıklar, Melek'in yaşadığı evle sınırlı kalmayarak her yeri kuşatır. Bu kirliliğin sıçradığı mekânlarda hiçbir şey olmamış gibi hayatını

sürdüren suç ortakları, Melek'i idama götüren sürecin hazırlayıcısı ya da izleyicisi olurken Yalçın, kendisinin de aynı suçu işlediğini kimi zaman unutarak sömürü düzeninin simgelerinden birini, Hüsrev Bey'i, öldürerek düzeni değiştireceğini sanır. Evle Hüsrev Bey arasında o da bir benzerlik kurar; ancak kirlenmenin yalının dışına taşıtığını, düzenin erkeğin suçunu örtbas eden, kadını cezalandıran bir anlayış üzerine kurulduğunu geç fark eder.

Tartışma ve Sonuç: Bütün düzenlerde olduğu gibi ataerkil düzen de eşitsizliği, adaletsizliği, ast gruplara uygulanan şiddeti gizlemekte, reddetmekte ya da meşrulaştırmaktadır. Leylâ Erbil ve Pınar Kür'ün çalışmamızın veri tabanını oluşturan romanlarında ataerkil düzende mekânların cinsiyetle göre düzenlenmesine ilişkin şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

- i. Ataerkil düzenin öznelere olan erkeklerle kamusal alanda hiçbir sınır çizilmezken özel alana hapsedilmek istenen kadınlar, kamusal alanda görünür hale gelerek sınırları ihlal ettiklerinde şiddet, dışlama gibi yöntemlerle cezalandırılmaktadır.
- ii. Ataerkil düzenin tüm kurumlarında olduğu gibi sanat alanında üretim yapan erkekler de ataerkil yasalara başkaldıran kadını bir tehdit olarak görmekte ve egemenlikleri altında olan mekânlardan dışlamaktadır.
- iii. Ataerkil yasalara itiraz eden kadınlar, düzen tarafından "kutsal", "temiz" olarak kodlanan özel alandan da kovulmaktadır.
- iv. Feminist bir bakış açısıyla düzeni eleştiren kurmaca metinlerin, verili kodların dışına çıkarak düzenin "temiz" olarak kutsadığı mekânların, aslında kadına yönelik şiddetin örtbas edildiği alanlar olduğunu, gerçek kirliliğin ataerkil düzenin kendisine ait olduğunu ortaya koyduğu saptanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Kadın, Edebiyat, Leylâ Erbil, Pınar Kür, Julia Kristeva, Abject, Mekân

İSLAMİYETTE KADININ GELENEKSEL KONUT BİÇİMLENMESİNE ETKİSİNİN DOĞU KARADENİZ KONUTLARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Özge İslamoğlu¹, Aylin Aras¹

¹Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi İç Mimarlık Bölümü Trabzon

Amaç: Konut; başta kültürel bileşenlerden toplumun sosyal yapısına, coğrafyadan devletin idari yapısına kadar pek çok etmenle şekillenmektedir. Yapıldıkları dönemin bütün bu verilerinden etkilenen Doğu Karadeniz geleneksel konutları da ait oldukları coğrafi bölgenin özelliklerinin yanı sıra, içinde bulundukları toplumun şekillenmesinde en önemli etken olan dini özelliklerin etkisiyle inşa edilmişlerdir. Yapıların biçimlenmesinde aslında iki önemli etmen vardır. aile yaşamında en etkin rolü üstlenen ve konutun en yoğun kullanıcısı olan kadın figürü ve İslamiyet'ten ve göçebe kültürün etkisindeki dönemin toplumunun en önemli şekillendiricisi mahremiyet.

Mahremiyet kavramı, kişinin çevresini şekillendirirken diğer bireylerle kurduğu sınırları belirleyen bir nevi güvenli alan oluşturmayı sağlamakta ve toplumsal ilişkilerinde denetimi elinde tutmasına yardımcı olmaktadır. Farklı toplumların mahremiyet algısında farklılıklar görülebilmekte ve mahremiyet toplum kurallarıyla şekillenmektedir. Toplumun mahremiyet algısı, o topluma ait mekânların kurgusunu da etkilemektedir. Mahremiyeti kontrol eden mekanizmalar; sözlü uyarılardan, çeşitli tasarım önlemlerine kadar pek çok farklı seviyede görülebilmektedir. Mahremiyetin sınırları ise çeşitli uyarı işaretlerinden, kapı, merdiven gibi denetim mekanizmalarını oluşturan sınırlara kadar farklı çözüm alternatifleriyle çizilebilir. Mahremiyet sadece gizlilikten ibaret değildir, toplumsal ve bireysel ilişkilerle de şekillenmekte ve bireysel ve toplumsal verilerle şekillenen konutun kurgusunu da etkilemektedir. Geleneksel Türk konutunun şekillenmesinde mahremiyet kavramı oldukça önem taşımaktadır. Dış sofa konuklara açık mekanları, iç sofalar yarı özel mekanları, odalar ise özel mekanları oluşturmaktadır. Avlu ise konutun kamusal mekana açılan bölümü olarak görev yapmaktadır.

Geleneksel Türk konutunda mahremiyet; ailenin içe dönük yaşantısını yabancılardan gizlemek ve çeşitli toplumsal durumlara bağlı olarak aile bireyleri arasındaki cinsiyet kaynaklı olarak kişilerin bir arada bulunmasına karşı getirilen sınırlamalar şeklinde karşımıza çıkabilir. Geleneksel Türk aile yapısı gereği kadın figürü mahremiyetle doğrudan ilişkilidir. Çünkü farklı cinsiyetlerin konutu kullanım sınırlamaları konutun şekillenmesinde önemli etmendir. Örneğin “başoda” kavramı kadın ve erkeğin bir arada bulunmalarını mahremiyet açısından sınırlamasının bir sonucudur. Yine geleneksel Türk konutuna özgü bir kavram olan “gusülhane” kavramı da mahremiyetin etkileri sonucu ortaya çıkan mekansal bir öğedir. Bunlar gibi mahremiyetin çeşitli kavramlar ve tasarım kararlarıyla, özellikle cinsiyet açısından etkilerinin hissedildiği açıkça görülmektedir.

Yapılan bu çalışma kadın figürü ve mahremiyet kavramları üzerine kurgulanmıştır. Çalışma Doğu Karadeniz geleneksel konutları üzerinden İslamiyet dinine göre kadının rolünün konut tasarımına nasıl yansıdığını incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu amaç doğrultusunda Doğu Karadeniz Bölgesi'nde farklı bölgelerde seçilen yapıların mimari özellikleri analiz edilecektir. Analizler kütsel özellikler, mekansal kurgu ve mobilya özellikleri bağlamında gerçekleştirilecektir. Seçilen bu öğelerin mahremiyetle nasıl şekillendiği veya mahremiyeti nasıl şekillendirdiği değerlendirilecektir.

Bulgular: İlk aşamada İslamiyet, konut ve kadın kavramları hakkında kuramsal bilgiye yer verilmektedir. İkinci aşamada Doğu Karadeniz Bölgesi geleneksel konut tipolojisini yansıtan örnekler

belirlenerek mekansal analizleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda mahremiyetin mekan kurgusunu nasıl şekillendirdiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Yapılan analizler konut biçimlenmesinde İslamiyet ve kadının rolünün çok önemli olduğunu, kadın erkek ilişkilerinde dikkat edilmesi gereken kuralların ve cinsiyet faktörünün konutu biçimlendirdiğini, özellikle İslamiyet kuralları gereği oluşan yaşam biçimi sonucunda özellikle kadına yönelik bir mahremiyet anlayışının fiziksel mekanları şekillendirdiği göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Mahremiyet, Geleneksel Konut

KADIN KİMLİĞİNİN MİMARİYE YANSIMASI: ZAHA HADİD

Funda Kurak Açıcı¹

¹ | Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi

Giriş: Tarihsel süreçte irdelendiğinde ilk yaşamın başladığı dönemlerden bugüne kadar ilk yapı ustaları ve zanaatkârlar kadınlar olmuştur. Kadın o dönemlerde bile yaşadığı yeri yaşanılır bir hale getirmek için mekânsal çözümler üretir, mekanları şekillendirirken, erkek yaşamın devam etmesi için gerekli olan eylemleri yerine getirmek için dış dünya ile savaş halinde olmuştur. Günümüze kadar gelen süreçte de, yine kadın yaşam koşullarını sağlayacak mimarlık alanında üretimler gerçekleştirmeye devam etmiştir. Yaşanılan çevrenin düzenlenmesi, tasarlanması ve yeniden üretimi hep kadının yapmak zorunda olduğu bir eylem olmuştur. Kadının bu kadar yoğun çaba harcamasına, yaşanılan çevre için üretimde olmasına rağmen, tarihte hiçbir şekilde sanat ve zanaat anlamında söz sahibi olduğunu gösteren bir belgeye rastlanmamaktadır. Kadının hiç yaşamamış, yaşadysa da bu alanlarda faaliyet göstermemiş olduğunu düşündüren ve yansıtan bir birikim görülmektedir.

Amaç: Tarihte, kadının yerinin ifade edilmemiş olması ve günümüze kadar aktarılmamış olması büyük bir yanlış doğurmaktadır. Bu nedenle çalışmada, kadın kimliğinin ifade edilmeyen yönünden bahsedilerek, sosyal hayattaki etkin rolünün gözler önüne serilmesi amaçlanmaktadır. Ve günümüzde hem sosyal hem de akademik hayatta elde ettiği başarılar, dünyaca ünlü kadın mimar olan Zaha Hadid ile ortaya koyulmaktadır. Yöntem: Çalışmada literatür taraması ile kadın çalışmaları derlenmiş ve irdelenmiştir. Literatüre geçmiş olan Kadın üzerine tüm söylemler değerlendirilerek çalışmanın ana kurgusu oluşturulmuştur. Daha sonra kariyer anlamında, dünyanın en ünlü ve önemli mimarları arasında yerini alan Zaha Hadid, bilinen en başarılı yapıları ile analiz edilerek, mimariye kadın kimliğinden bakışı ortaya koyularak analiz edilmiştir. Bu aşamada, Zaha Hadid'in mimari projelerine ait görseller çalışma içinde kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, kadın kimliğini ve kültürünü yansıtan çalışmalar ve söylemlere ulaşılmıştır. Erkek egemen bir toplumda kadının yerini ifade eden kadının yerini sorgulayan kadın çalışmaları değerlendirilmiştir. Kadının üzerindeki baskılardan ve sorumlu olduğu bir çok alan olmasına rağmen, ortaya koyduğu başarı gözler önüne serilmiştir. Özellikle akademik anlamda çok fazla mimar mezun eden okullar olmasına rağmen, tanınan bilinen kadın mimarların az olması sorunsalı ortaya konmuştur. Mimarlık disiplini kadını mimar olarak isim yapmak bu kadar zorken, Zaha Hadid'in dünya çapındaki başarısı, tasarım yeteneği ve kadın kimliği yapıları ile gözlemlenmiştir.

Tartışma: Kadının sosyal hayatta, evinde ve kariyerinde, arka plana itilmesine rağmen gösterdiği başarı çalışmanın ana kurgusunu oluşturmaktadır. Kadın olmanın ve meslek anlamında başarılı olmanın zorluğu çalışmada ki verilerle ortaya koyularak tartışmaya açılmaktadır.

Sonuç: Kadın, eski dönemlerden bugüne kadar gelen süreçte sanat, mimari ve farklı birçok alandaki eserleri ile toplum içindeki yerini almıştır ve almaya devam edecektir. Yarattığı eserlerin topluma yansıması, kadının toplum içindeki kimliği, kültürü, duygusu, davranışı ve hata görüntüsü ile ilgilidir. Kadının toplumda ifade bulan etkisi, farklı kültür için farklı şekillerde yorumlanmakta ve yarattıklarına olan katkısı son derece fazladır. Kadının mimaride ki rolü yadsınamaz. Kadın, mimariyi yapma, tasarlama ve kullanma süreçlerinin her birini kullanarak mimaride yerini koruyabilecektir. Toplum içinde, her bireyin olduğu gibi kadının da tüm disiplinlerde olduğu gibi sanata ve mimariye katkı sağlayacak yönleri olduğu açıktır. Bu konuda yaş, cinsiyet gibi ayrımlar yapılmaması gerekir. Toplumsal cinsiyet ve kimlik sadece içinde bulunduğumuz coğrafyayı içermez. İnsanlığın var olduğu her yerde bu tür ayrımların var olduğu bilinmektedir. Bu anlamda önyargılardan ve uygulanan

yanlışlardan dönülmesi için çaba harcamak gereklidir. Mimarlığın tarihsel sürecine inildiğinde kadınların ilk yapı ustaları olduğu gerçeği her zaman bilinmekte ve görülmektedir. Bu anlamda özellikle de Pritzker Mimarlık Ödülünü kazanan ilk ve tek kadın mimar olan Zaha Hadid'in üstün başarısıyla, azmiyle, tasarım yeteneği ve zekasıyla yarattığı tasarımlarla kadın kimliğinin gücü ve sınır tanımazlığı ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kimlik, Mimari, Zaha Hadid

YALNIZ YAŞAYAN KADIN İÇİN EVİN ANLAMI

Şengül Yalçinkaya¹

¹ | Ktu Mimarlık Fakültesi

Amaç: Toplumsal cinsiyetten kaynaklı kadın ve erkeğe çeşitli görev ve sorumluluklar yüklenmektedir. Bu noktada ortaya çıkan eşitsizlik kadınların özel mekanlarla eşleştirilmesine, kamusal alanın erkeğe bırakılmasına neden olmaktadır. Kadına bırakılan özel mekanlar arasında ilk akla gelen ise evdir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığı günümüzde bu çalışmada yalnız yaşayan bir kadın için konutun ne anlam ifade ettiği, yalnız yaşamının kadının eve yüklediği anlamı değiştirip değiştirmediğinin araştırılması amaçlanmıştır. Problem yalnız yaşayan kadın için evin anlamın tespit edilmesi ve literatürde kadının eve yüklediği anlamlarla ilişkili çalışmalardan elde edilen veriler ile karşılaştırılması şeklinde ele alınmıştır.

Yöntem: Çalışmada evin anlamını araştırmak amacıyla 50 yalnız yaşayan kadın ile anket çalışması yapılmıştır. Yalnız yaşayan kadınların seçilmesindeki temel amaç tek olduğunda evi nasıl kullandığını tespit etmektir. Evi diğer kişi ya da kişilerle paylaştığında, verilen toplumsal cinsiyet rolleri gereği kadının mekanı kullanma önceliğini diğer kullanıcılara vereceği kabulünden yola çıkarak konu yalnız yaşayan kadın olarak sınırlandırılmıştır. Kadınların yalnız yaşadığı durumda evi nasıl kullandıkları, sevdikleri ve rahat ettikleri mekanların hangileri olduğu, hangi mekanı hangi amaç için kullandığı, eve duydukları aidiyet gibi sorular ile evin kadın için anlamı araştırılmıştır. Ayrıca literatür taraması yapılarak aile veya diğer bir kişi ile evi paylaşan kadın için evin ne anlam ifade ettiği tespit edilmiştir. İki durumu içeren veri karşılaştırılarak yalnız yaşayan kadın için evin anlamının farklılaştığı ve bu farkın toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisi olduğu noktalar ortaya koyulmuştur.

Bulgular: Literatür araştırması sonucunda evi başkalarıyla paylaşan kadının genel olarak kendini konut ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Konut içerisinde ise mutfak kendi mekanı olarak gördüğü, diğer mekanları ise aile bireyleri ile özdeşleştirdiği tespit edilmiştir. Ev içerisinde sosyal mekanların erkeğe ayrıldığı, kadının ise mekanı hep biriyle paylaşmak durumunda kaldığı görülmektedir. Yalnız yaşayan kadınların ise ev içerisindeki sorumluluklarının kendisi ile sınırlı olması başka birine ilişkin bakım emeği, duygusal emek gibi eylemlerden yükümlü olmaması, ev içerisinde kendine ayırdığı zamanın artmasına neden olmaktadır. Ev, kadın için başkalarına karşı sorumluluk yükünün yerine getirildiği bir yer olmaktan çıkmaktadır. Kadının evde kendine ait zaman ve mekanı buluyor olması kendini geliştirmede ve kendini ortaya koymada önemli bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da kadın ev ile ilgili daha fazla aidiyet geliştirmesini sağlamaktadır.

Tartışma: Kadın ve erkeğin mekan kullanımında ve algısındaki farklılaşmanın temelinde toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olmaktadır. Kadın günümüzde her ne kadar kamusal alanda, çalışma hayatında yer alsa da ataerkil sistemden kaynaklı olarak eşitsiz yükümlülükler altına girmekte ve ev içi emekle ilgili ilişki değişmemektedir. Yalnız yaşayan kadın ise ev ile kendi ihtiyaçları üzerinden ilişki kurduğundan mekanla etkileşimi kendi gereksinimleri üzerinden olmaktadır. Kadın içinde yaşadığı kültürün ataerkil

kodlarını hissetmesine karşın konut ile birebir ve bağımsız bir ilişki kuruyor olması konuta duyduğu aidiyet duygusunu güçlendirmektedir. Mekan ile etkileşimi kendi üzerinden sağlamış olmaktadır.

Sonuç: Küreselleşme ile birlikte birçok alanda yaşanan değişim sosyal yaşamı da etkilemiş konuta da yeni anlamlar katmıştır. Aile yaşamındaki değişim, yeni hane tanımlamaları ile beraber aslında konutun yaşayanlarına bağlı olarak anlamında da farklılıklar, yenilikler getirmektedir. Evin genel anlamdaki anlamı değişirken kadın için anlamı yavaş ama yine de geçmişe göre daha farklı yönleri

doğru evrilmeye başlamıştır. Kadına toplumsal cinsiyet ile biçilen görev ve sorumluluklar düşünüldüğünde, kadının bilinçaltında ataerkil kodların yer aldığı ama yine de yalnız yaşadığında evin tek sahibi olarak kendine özel alanlar yarattığı görülmektedir. Çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde farklı özelliklere sahip kadınlar ile diğer konut tipleri ve mekanlarla ilişkili farklı yöntemler ile yeni araştırmalar yapılması kadınların mekan ile kurduğu ilişkinin çeşitliliğini tespit etmede, kadını özgür kılacak mekan önerileri geliştirmede önemli bir gereksinim olarak durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Konut, Mekan, Anlam

YAŞAM BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA-KADIN VE ÇEVRE BİLİNCİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Sule Kısakürek¹ , Yağmur Uysal

¹Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü,
Kahramanmaraş

²Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Çevre Mühendisliği
Bölümü, Kahramanmaraş

Günümüzde artan kentleşme, sanayileşme ve teknolojik gelişmeler çevre sorunlarının etkilerinin küresel ölçekte gözle görülür bir şekilde artmasına neden olmuştur. Çevre sorunlarının tartışıldığı platformlarda kaynakların sınırlı ve tükenebilir olduğu gündeme gelmekte ve kaynakların sürdürülebilirliği vurgulanmaktadır. Bu platformlarda çevre bilincinin oluşturulmasının gerekliliği sorunların çözümünde önemli bir nokta olarak gündeme gelmektedir. Kaynakların sürdürülebilirliği ve gelecek nesillerin sağlıklı ve güvenilir bir çevrede yetişmesi için çevre bilincinin oluşturulması çok önemlidir. Bireylerin çevre ile dengeli ilişkiler kurması için sahip olması gereken tutum ve davranışlar olarak ifade edilen çevre bilincinin oluşturulmasında aile eğitiminin çok önemli bir yeri vardır. Aile ve çocuk eğitiminde en temel görev doğal olarak kadına düşmektedir. Dolayısıyla kadınların çevre bilincini oluşturmak üzere eğitimi, aile içindeki bireylerin de eğitilmesi anlamına geldiğinden ayrıca önem taşımaktadır.

Yaşam boyu öğrenme; insanın doğumundan ölümüne sürdürdüğü, kendini geliştirmek, yaşamını devam ettirmek, yaşamına nitelik kazandırmak ve çevresine faydalı olmak için yürüttüğü faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanabilir. Öğrenme, bilim insanların soyut ve somut olarak farklı şekilde tanımlamaya çalıştıkları bir kavramdır. Öğrenme faaliyeti ise yaşam içerisinde kendiliğinden ya da farklı araçlarla bir amaç için farklı kaynaklardan yararlanılarak alınan bilginin, davranış ve düşüncelerde meydana getirdiği bir değişiklik olarak tanımlanabilir.

Yaşam boyu öğrenme bu çalışmada çevre bilinci/atıkların geri dönüşümü/geri kazanımı konusunda kullanılabilecek bir faaliyet olarak değerlendirilmiştir. Yaşam boyu öğrenme faaliyetleri ile kadının çevre ile etkileşimlerinde davranış değişikliği oluşturulması, ailenin temel dinamiklerini oluşturduğu için ayrıca önemlidir. Kadının Çevre/geri dönüşüm/kazanım konusunda eğitilmesi, kaynakların sürdürülebilirliğinin yanı sıra ekonomik anlamda güçlenmesi için de kullanılabilecektir.

Amaç: Bu çalışma, çevre bilincine sahip bir toplum oluşturmak için belirli bir eğitim düzeyine sahip kadınların çevre/atık geri dönüşümü/kazanımı konusunda yaşam boyu öğrenme faaliyeti kapsamında mevcut farkındalık durumunu ortaya koymak amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Çalışma kadın akademisyenlerin yaşam boyu öğrenme/çevre/geri dönüşüm ve kazanım ile ilgili bakış açılarını ve tutumlarını öğrenmek amacı ile bir ön çalışma niteliğinde gerçekleştirilmiştir. Akademisyen kadınları temsil etmek amacıyla Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde çalışan belirli sayıda (30 kişi) kadın akademisyene 7 sorudan oluşan bir mini anket uygulanmıştır. Anketlerde yaşam boyu öğrenme konusu, katıldıkları yaşam boyu öğrenme faaliyetleri, çevre ve geri dönüşüm konusunda yaptıkları faaliyetler ve geri dönüşüm konusunda farkındalık oluşturmada kullanılan eğitim araçları ile ilgili düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Bu çalışma sonucunda Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde çalışan kadın akademisyenlerin yaşam boyu öğrenme faaliyetleri hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Yaşam boyu öğrenme kapsamında katıldıkları öğrenme faaliyetlerinde çoğunlukla bilgisayar eğitimi, akademik eğitim, kişisel gelişim, dil eğitimi ve sanatsal eğitim, konularının daha baskın olduğu ortaya

çıkmiştir. Ankete katılan kadın akademisyenlerin %80'inin günlük hayatta atıkları ayırma işlemini uyguladığı, %30'unun atıkları değerlendirdiği, %16'sının atık minimizasyonu yaptığı belirlenmiştir. Katılımcıların %76'sı çevre/geri dönüşüm/kazanım konusunda kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu ve farkındalığı en çok radyo televizyon, aile eğitimi ve okul eğitiminin oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Ayrıca, kadın akademisyenlerin atıkların ayrıştırılması, yağların geri dönüşüm noktalarına verilmesi, atık pillerin toplanması, atık minimizasyonu, çevre dostu ürün kullanılması, kapak toplamak, elektrik su tasarrufu, ihtiyaca göre alışveriş yapılması gibi çevre/geri dönüşüm/kazanım konusunda uygulamalarda bulundukları belirlenmiştir. Çalışma sonucunda aile eğitiminin çevre farkındalığı konusunda ilk üç eğitim arasında yer alması, çevre/geri dönüşüm/kazanım konusunda özellikle kadınların eğitiminin önemini ortaya koymuştur.

Sonuç: Bir ön araştırma niteliğinde olan bu çalışmadan elde edilen verilerle yaşam boyu öğrenme faaliyetinin çevre bilinci oluşturmak üzere kullanılabileceği belirlenmiş, örnek faaliyetlere yer verilmiş ve öneriler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, gelecek nesillerinin çevre ile barışık ve duyarlı etkileşimde bulunması için yaşam boyu öğrenme faaliyetleri önemli bir araç olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Geri dönüşüm, Geri Kazanım, Kadın, Öğrenme

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 15, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Senem Ertan, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Bildiri sunumları 15	15 Temmuz Şehitler Salonu
		REBEL BODIES: A CASE OF FEMININE COUNTER, STUDY ON VAGINISMUS Sevgihan Oruçoğlu	
		WOMEN'S HUMAN RIGHTS AND DIGNITY: A MORAL PERSPECTIVE FROM THREE CULTURES Zina Besirevic	
		FIGHTING AGAINST THE TIDE: NEGOTIATING GENDER IN MARITIME INDUSTRY IN TURKEY Feyza Bhatti - Nihan Şenbursa	
		ATTITUDES OF WOMEN'S NGO MEMBERS TOWARDS WOMEN'S REPRESENTATION IN TURKEY Senem Ertan	
		EVALUATION OF WOMEN'S POLICIES IN TURKEY: FROM THE PERSPECTIVE OF WOMEN'S ASSOCIATIONS MEMBERS Senem Ertan	
		COMMUNITY-BASED SCREENING. WHAT WE GAIN- WHAT ARE THE MISSING POINTS? Özden Gökdemir - Mehtap Kartal	
		GENDERED (MIS)REPRESENTATIONS OF REFUGEE WOMEN; MEDIA BIAS AND MISOGYNY IN TURKISH MAINSTREAM PRINT AND INTERNET MEDIA TOWARDS SYRIAN REFUGEE WOMEN Tuba Demirci-Yılmaz	

REBEL BODIES: A CASE OF FEMININE COUNTER, STUDY ON VAGINISMUS

Sevgihan Oruçoğlu¹

¹| METU

AIM: The aim of this research is to explore how representation of “vaginismus” as a rising problem among female subjects in Turkey reflected in the narratives regarding this experience of those who claim to have this particular condition. Through the exploration of a very personal and intimate story within a major narrative that is produced by mass media, this study aspires to shed a light on how new female sexual agency and sexual discourse has been shaped and along which parameters in recent years in the Turkish concept. Focusing on the question of to what extent women with “vaginismus” condition drag the meta discourse on the subject into their own personal record would help to assess the ways and patterns in which already circulating meta-texts within society on sexuality, gender and intimacy reveal themselves through what seems to be personal and subjective.

METHOD: The research consists of a review of online forum posts in Kadınlar Kulübü which were entered by women who claim to have this particular vaginismus condition and comparative analysis of those narrations with overall presentation of the situation by mass media in addition to de facto gender roles. A textual analysis will be conducted to reveal the possible relation between them by emphasizing the interrelatedness between texts. Heavily replicated jargon, patterns of narration will be the arenas in which meta discourse is sought after to understand the internalization process in identity formation. I would like to interrogate the discourse on vaginismus to understand how female sexuality -at certain moments- constructed. Rather than approaching this construction through discursive meaning making as a top-bottom power relationship this research is more interested in the process of contestation.

Study deploys a critical feminist approach combined with a discourse analysis. Such an analysis aims to interrogate the meanings or the ways individuals internalize gendered discourses and perform through their bodily practice and continuous discipline. Study on Vaginismus case is particularly fruitful in that sense due to its ability to provide a vast arena for understanding embodiment of gender and role of reproduction of knowledge in identity formation.

FINDINGS & DISCUSSION: Many of the vaginismus accounts shows similar patterns. They usually start with the tone of frustration, women's denial of the process, hatred of self, alienation of body. If it is not a success story it is a failed one. Already existing tensions within society when it comes to female sexuality and femininity in general such as; virginity, mother-in law tensions, female's alienation from from her own body amplified, deconstructed and reconstructed in these narratives and online forums.

These examples show how vaginismus is a double binding in women's lives. At the first level it constitutes feminine subject as an impotent, abnormal sexual being though it has a huge role on its production as well through years long discipline to protect and stash the body of the female out of reach, on second and a deeper level female subject judges herself and with an ascription to achieve what posed as “normality”. In the process she sacrifices her sexual pleasure even it means to total bodily alienation. The discourse on vaginismus then is a double edged sword that entraps female sexuality but also reproduce it on the very same ground, closer to the traditional feminine body that is enslaved to male sexual desire, reduces it to an object of satisfaction and a merely an instrument by totally ripping the agency factor. Women's narrations on the subject show the performative construction of selfless bodies that is deprived of their own pleasure and filled with desire to satisfy

the male sexual hunger which essentially becomes a channel for meta-discursive formation of the subject

Keywords: Vaginismus, Female Sexuality, Body, Knowledge Production, Sexual Narratives

WOMEN'S HUMAN RIGHTS AND DIGNITY: A MORAL PERSPECTIVE FROM THREE CULTURES

Zina Besirevic¹

¹ | University of California Berkeley

This study examines, from the point of view of developmental moral psychology, how people from divided, or conflict-ridden societies reason about human rights and human dignity, and whether, why, and how that reasoning differs by gender, cultural context, and age. Particularly, how is more systematic and frequent exposure to human rights violations, related to reasoning about such rights? Participants' attitudes and underlying reasons for those attitudes about human rights, in general, are also compared to their attitudes and reasoning regarding violations of rights in specific situations, such as violations of women's rights associated with wearing or not wearing the headscarf.

Participants in this study were from the United States, Turkey, and Bosnia. All three countries are secular democracies, and all have deep internal divisions and persistent problems with human rights violations. Yet, unlike the U.S., Turkey and Bosnia have a cultural legacy rooted in the Islamic tradition, widespread patriarchy, and both have unreliable mechanisms of social justice with limited recourse to human rights claims.

In each country, two age groups were studied: 24 adolescents, equal proportion male and female, aged 13-17 and 24 young adults, male and female, aged 18-25. Through the use of the clinical interview method, participants were presented with straightforward questions about the nature of human rights, followed by real moral situations depicting violations of rights and dignity. The situations differed by basis of discrimination (gender, class, ethnicity or ideology based prejudice) and by cultural proximity (one's own versus another culture). Participants were asked to make judgments of right and or wrong actions in each situation and provide justifications for their reasoning. They also were asked about what methods of punishment/reparation they see as necessary, in order to address reasoning about both the act of violation and the perpetrator.

The findings offer a much needed empirical account regarding the question extensively debated in political philosophy (McIntyre, 1984; Sen 2002) of moral universality and inalienability of human rights and human dignity. They also highlight in what ways might one's social position, gender, age, and personal experience of social encounters impact reasoning about rights, dignity, and satisfaction of justice. Results show that males and females in all three countries mostly reason similarly about human rights in general, however, overall, in Turkey and Bosnia, females seem to be more supportive of human rights than the males. Moreover, age and country related difference emerge when gender equality and women's rights issues are considered in the context of the wearing of the headscarf.

Key Words: human rights, dignity, moral reasoning, cross-cultural perspectives, equality

FIGHTING AGAINST THE TIDE: NEGOTIATING GENDER IN MARITIME INDUSTRY IN TURKEY

Feyza Bhatti¹ , Nihan Şenbursa

¹ | Girne American University

Historically, maritime has been a male-dominated industry across the world as it is in Turkey, where only about 2% of the seafarers are women. After acceptance of women to the maritime schools in 1991, the presence of women in the Turkish maritime sector has been gradually increasing parallel to the increases in the numbers of women graduates from these schools. The number of women graduates burgeoned over the last four years. It doubled from 217 in 2013 to 429 in 2017, which indicated the growing demand to the sector by women seafarers. This makes this study, which aims at exploring the challenges that seafarer women face in the sector and how they negotiate their gender as captains and engineers during their work careers, particularly an important one to understand the gendered experiences of the seafarers as well as attitudes towards employment of women in the sector by those who employ and work with them.

Utilizing 27 in-depth interviews conducted with captains and engineers (from both sexes) and human resource managers of renowned shipping companies operating from Istanbul in 2016, this study looks at the gendered experiences in the maritime industry. From internship to working as highest positions as captains/engineers what has been the commonalities in the experiences of women seafarers? How do they negotiate their gender during their careers in a male-dominated industry? How do seafarers from opposite sex perceive their presence in the industry? And how human resource managers of the industry consider working with women as seafarers?

The interview narratives indicate that although some of the stereotypes regarding women working as seafarers are diminishing and the presence of women in the sectors is slowly gaining acceptance, there exists negative stereotypes, attitudes and behavior towards women seafarers in practice. Women feel under constant pressure to evaluate their appearances and actions to break the existing negative stereotypes, and negotiate their gender as captains/engineers through various strategies such as 'being/acting like a man', 'over performing' and 'proving morality' to gain acceptance in the sector.

Keywords: Maritime industry, Gender

ATTITUDES OF WOMEN'S NGO MEMBERS TOWARDS WOMEN'S REPRESENTATION IN TURKEY

Senem Ertan¹

¹ | Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

The representation of women's interests might be in different levels such as national, subnational or cross-national. Moreover, representation can be held by different agencies, actors, institutions or organizations such as members of parliament, women's NGOs, femocrats or women's policy machineries. This study analyses representation of women's interests in two levels. First of all, women's NGO members' attitudes on representation policies of governments and political parties will be questioned. Secondly this study will focus on the perception of women's NGO members on how well women's interests are represented by different public institutions, women's policy machineries and political parties. In short, this study aims to assess whether women's policies, different actors and institutions are considered to represent women's interests by the women's NGO members. For the aims of this study, in November and December 2017 a survey was run with approximately 1000 women who are members of women's associations from Ankara and Istanbul, two biggest cities of Turkey. The members of almost 200 women's associations were included in this research that reflects a representative sample of women's NGOs in those two cities. This research is carried out as a research *project funded by Scientific Research Coordination Unit of the Social Sciences University of Ankara.*

Keywords: Women's NGOs, Representation, Policy, Survey Research

EVALUATION OF WOMEN'S POLICIES IN TURKEY: FROM THE PERSPECTIVE OF WOMEN'S
ASSOCIATIONS MEMBERS

Senem Ertan¹

¹| Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

NGO's and civil society are one of the key actors for adoption of women's policies. NGOs have been influential in determining the global policy framework on gender equality and women's empowerment as well as national policies in many countries. Thus, one can say that strong women's movement is important for adoption of strong women's policies. The women's civil society organizations are strikingly increasing in Turkey but the effectiveness of them on policies is still an issue that is rarely studied. The aim of this study is to scrutinize how women's policies, which are produced by governments and policy makers since Justice and Development Party came into power in 2002, were perceived by the members of women's NGOs in Turkey. This study comparatively analyses the attitudes of women from women's NGOs on different policy issues such as; violence policies, reproduction and health policies, equal employment policies, education policies and reconciliation policies. The analyses of this study will not only question whether the NGO members are satisfied with policies on paper, such as laws, constitutions or policy action plans but also with policy implementation processes. This research was completed as a part of a research project funded by Scientific Research Coordination Unit of the Social Sciences University of Ankara. In the framework of this project, a survey was run with app. 1000 women who are a members of women's associations from November 2017 to March 2018. These women are randomly selected from a representative sample of women's association including app. 200 women's association from İstanbul and Ankara, two biggest cities of Turkey. The results of this study will reveal the attitudes of women's organization members on different women's policy sectors and issues and put forward whether these policies are seen responsive to women's interests.

Keywords: Women's Policy, Women's Ngos, Gender Politics, Survey Research

COMMUNITY-BASED SCREENING. WHAT WE GAIN- WHAT ARE THE MISSING POINTS?

Özden Gökdemir¹ , Mehtap Kartal²

¹| İzmir University of Economics-Faculty of Medicine

²| Dokuz Eylül University-Faculty of Medicine

Introduction: The World Health Organization defines health as a state of complete well-being, physical, social and spiritual. The state of full wellness stated in this health definition has been criticized by many scientists and it has been emphasized that no one can be considered to be healthy as long as the individual is productive with the thought that he can not do the physical and mental wellbeing. Woman has to face unequal power relationships between men and women, social norms that decrease education and paid employment opportunities, an exclusive focus on women's reproductive roles and potential or actual experience of physical, sexual and emotional violence. Each of these periods and old friend-cancers is following.

In preventive health care, the goal is to reach as many individuals as possible and to reduce deaths and disability due to illness.

AIM: It was aimed to determine the screening results and risk factors of women screened for breast and cervical cancer at Rize Cancer Early Diagnosis, Screening and Training Center between 2005-2011 that shows the transition from opportunistic screening program to the community-based one.

METHODS: This research is a retrospective descriptive study based on patient registration forms of women participating in the breast cancer and cervical cancer screening program between 2005 and 2011 at the Rize Cancer Early Diagnosis, Screening and Training Center (KETEM). For the implementation of the survey, the issue of T.C. The Public Health Directorate has obtained the necessary permits from the DEU Non-Interventional Clinical Investigations Ethics Committee with the number 50022329/299-2811 and the Rize Public Health Directorate on 31.01.2014 and with the protocol No. 1330-GOA dossier and 2014/29-33 on 25.09.2014.

RESULTS: The study was completed with file records of 3162 women aged 25-69 years. Most of the participants were not literate and 38.6% had more than four pregnancy. Breastfeeding was reported by 93.60% of the women. Contraceptive pills were used by 20.80%. The most commonly used drugs were for cardiovascular system diseases (17.80%). Non-smokers were 58.30%. While the number of women participating in the appropriate age range for breast cancer screening program was 142 in 2008, it was increased as 712 in 2010 and 1012 from July 2011 until July.

CONCLUSION: The increased numbers also show the success of the community-based screening program: due to the planning and advice of the family physicians. Only 3.40% of the women who participated in our study stated that they worked in a job. Defining their "work status" could be because of the agriculture workers, mostly women additional to their domestic works but these jobs were not insured. High breastfeeding rates were a positive factor in terms of reduced breast cancer risk.

While "community-based screening" is free practice for the target women there must be a plan B for the ones who couldn't reach the screening centers (ASM/TSM) like working class, divorced women, LGBT individuals; etc.

KEYWORDS: community-based screening, sociodemographic attributes

GENDERED (MIS)REPRESENTATIONS OF REFUGEE WOMEN; MEDIA BIAS AND MISOGYNY IN TURKISH
MAINSTREAM PRINT AND INTERNET MEDIA TOWARDS SYRIAN REFUGEE WOMEN

Tuba Demirci-Yılmaz¹

¹| Altınbaş Üniversitesi İİSBF Sosyoloji Bölümü

Following “Syrian Arab Spring” in April 2011 and subsequent political violence, almost four million Syrians sought refuge in Turkey. This massive body of Syrians is either living in refugee camps in border areas or dispersed throughout Turkey as urban off-camp refugees predominantly concentrating in various megacities, Istanbul being the leading one. As violence following political conflict widowed the married, and left the others on their own, women and their dependents formed the 85 % of the Syrian refugee population in Turkey. Regardless of claims which argue for the conspicuous prevalence of male refugees among the Syrian refugees, Syrian refugee influx is a feminized “influx”, and its clustering in border cities and metropolitan centres as urban off- camp refugees yet remains to be evaluated primarily for its gender based complications. One such gender-based complication is directly related to the Syrian female refugees’ representation in mainstream print media in Turkey.

Despite increasing media coverage, there are very few studies examining how Syrian refugees in general and Syrian women refugees in particular have been discursively constructed. Generally speaking, one can argue about the game-changer role of social networking and internet media in terms of challenging dominant forms of representation which portray Middle Eastern women in general, and Syrian women in particular as passive and victimized individuals beginning from the heydays of Arab spring. However, hegemonic orientalist and sexist representations of Syrian women in mainstream tabloid Turkish print media still fall short of revealing Syrian women refugees’ experience(s) of war-conflict and displacement as multiple experiences. Moreover, instead of reporting multiplicity of female refugee experiences, mainstream print media in Turkey perpetuate and reproduce the stereotypes attached to being woman, refugee, and Syrian through hindering multiple agency positions for Syrian women and this should be considered as an important site of feminist critical assessment. Syrian women’s representation as unwanted, oppressed and faceless victims, potential prostitutes, home wreckers , ignorant beggars, uneducated and undifferentiated bulk of dependents, and child brides and women breeding like rabbits not only vilifies and demonizes them, but mutes and others them monolithically. Supported by a review of mainstream, high circulation, national newspaper coverage of the Syrian female refugee cases starting with April 2011, this presentation/ paper intends to explore the gendered dynamics of the prejudice and discrimination against Syrian women refugees in Turkey. It also intends to portray how Syrian women are visible, then under which dynamics a monolith of negativity and vilification has raised in media realm about them. Then, it also aims to critically argue through transnational feminist framework that how Syrian refugee women’s representation and discursive practices pertaining to these representations in mainstream print media in Turkey simultaneously defy both multiplicity of refugee experiences and intersectionality of class, gender , status, age and ethnicity based oppression in a way creating a baseline for re-producing prejudices against refugees and centuries old misogyny and discrimination against women in Turkey at once. Finally, it aims to incorporate host population and media’s role in shaping the way losses under war/displacement are articulated and re-conceptualized, in a way further impeding opportunities for uncomplicated refugee coexistence, which is a truly gendered experience.

Keywords: Syrian refugee migration, Syrian refugee women, media, bias, misogyny

BİLDİRİ SUNUMLARI 16 – KADIN VE SAĞLIK, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elif Deniz ŞAFAK, Erciyes Üniversitesi	Bildiri sunumları 16 - Kadın ve Sağlık	Mavi Salon
		YAŞAMIN SON EVRESİNDEKİ KADINLARIN YAŞAM KALİTESİNİN İNCELENMESİ Tuğba Öz	
		ERİŞKİN KADINLARDA YAŞAM KALİTESİ VE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER: BİR KENTSEL VE YARI KENTSEL BÖLGE KARŞILAŞTIRMASI, 2017, MANİSA Esen Eker - Erhan Eser	
		FEMİNİZM VE ANESTEZİ İLİŞKİSİ: NE ALAKASI VAR? Nüket Paksoy Erbaydar - Serap Şahinoğlu	
		NAMUS ADINA KADINA UYGULANAN ŞİDDET VE SAĞLIK BAKIM YAKLAŞIMLARI Büşra Yılmaz - Çiçek El - Ergül Aslan	
		SAĞLIK SEKTÖRÜNE CİNSİYETÇİ BAKIŞ Elif Deniz Şafak	

YAŞAMIN SON EVRESİNDEKİ KADINLARIN YAŞAM KALİTESİNİN İNCELENMESİ

Tuğba Öz¹

¹| İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Amaç; Kadın; yaşam döngüsü çerçevesinde anne rahminden başlayarak, çocukluk, ergenlik, erişkinlik, yaşlılık gibi farklı evrelerden geçmektedir ve bu evrelerin her birinde bir takım fiziksel, ruhsal ve sosyal farklılıklar yaşamaktadır. Bu çalışma, yaşamın son evresindeki kadınların yaşam kalitesini ve etkileyen faktörleri incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem; Derleme, Pubmed ve Google Akademik yoluyla ulaşılan ve gebelikte obezite ve perinatal dönem ile ilgili yapılan meta-analizler, sistematik derlemeler ve randomize kontrollü çalışmaların incelemeleri ile oluşturulmuştur. Çalışma derleme olarak yapıldığı için kurum izni ve etik kurul gerektirmemektedir.

Bulgular; Kadın yaşamın her evresinde fiziksel, ruhsal ve sosyal farklılıklar geçirmektedir. Yaşanılan bu farklılıklar, bir yandan kadınların üretkenliklerini ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilerken, diğer yandan da ruhsal durumlarını etkileyip psikiyatrik hastalıklara daha yatkın hale getirmektedir. 65 yaş ve üzerindeki dönem, yaşlılık dönemi olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde TUIK 2017 verilerine göre nüfusun %8.5'i 65 ve daha yukarı yaş grubunda iken kadın nüfusun %9.6'sı 65 yaş ve üzeri gruptadır. Sağlık hizmetlerinin gelişmesi, beslenme ve yaşam tarzı değişiklikleri, önlenabilir ölümlerin azaltılması gibi nedenlerden dolayı yaşam süresi artmakta ve nüfus giderek yaşlanmaktadır. Yaşlıların sayısındaki artışla beraber, kronik hastalık oranı artmakta, fonksiyonlardaki azalma yaşlı kişilerin başkalarına bağımlı duruma gelmelerine neden olmakta ve yaşlılar bir taraftan sağlık sorunları ile uğraşırken, bir yandan da sosyal sorunların üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar. Dünyada yaşlı nüfusun artması ile menopoza sonrası dönem giderek uzamakta ve bu dönemde yaşanan ruhsal sorunlar önem kazanmaktadır. Menopoza girmiş kadınlar üzerinde yapılan çalışmalarda kadınların %42-55 arası adetlerin sonlanması ile rahatladıklarını ve yaşamlarının daha iyiye gittiğini belirtirken, %2-20 arasında değişen oranlarda depresyon ya da kederli düşünceye sahip olmaya başladıkları tanımlanmıştır. Varma ve arkadaşlarının menopoza giren kadınlarla yaptığı çalışmalarında ise menopoza birlikte yaşlılık başlangıcı ve işe yaramazlık gibi düşüncelerin görüldüğü saptanmıştır. Yaşamın son evresindeki kadınların düzenli egzersiz yapmalarının, yaşam kalitelerini olumlu yönde etkilediği vurgulanmaktadır. Lotta ve ark. yaptığı çalışmada düzenli fiziksel egzersiz yapmak, postmenopozal dönemdeki kadınlarda vazomotor semptomları azaltırken, düzenli egzersizin yaşam kalitesinde artmaya neden olduğu saptanmıştır. Altunbay'ın çalışmasında kadınların yaşadığı sorunların büyük çoğunluğunun psikolojik, daha azında ise fizyolojik kaynaklı olduğu ve düzenli egzersiz yapmanın sıkıntıları azaltmaya yardımcı olduğu vurgulanmıştır.

Sonuç; Yaşamın son evresine gelindiğinde dış çevreyle ilişkileri kısıtlı olan, ev yaşamı dışında başka bir etkinliğe katılmayan kadınlar bir takım sorunlar yaşamaktadır. Yaşla birlikte kadınların toplumdaki saygınlığı, özgürlüğü, değeri, rolü ve kabul edilebilirliklerinin arttığı toplumlarda menopoza ilişkin sorunlar daha az yaşanmaktadır. Geleneksel toplumlarda yaş ile birlikte kadının statüsü yükselmekte; batı toplumlarında ise doğurganlığa, güzelliğe ve gençliğe verilen önem nedeniyle yaşamın son evresi daha zor hale gelmektedir. Yaşamın son evresindeki kadınların yaşam kalitelerinin artırılması için; kadınlara verilecek sağlık eğitiminde menopoza döneminde yaşanabilecek rahatsızlıkların ve etkili baş etme yöntemlerinin süreç başlamadan önce anlatılması ve bu bilgilerin davranışa geçirilebilmesi sürecinde kadının desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Kadın, Yaşam Kalite

ERİŞKİN KADINLARDA YAŞAM KALİTESİ VE ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER: BİR KENTSEL VE YARI KENTSEL BÖLGE KARŞILAŞTIRMASI

Esen Eker¹ , Erhan Eser²

¹| Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

²| Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Bu çalışmanın amacı: Manisa İli Şehzadeler İlçesi Eğitim Araştırma Toplum Sağlığı Merkezi Bölgesindeki bir kentsel(12 Nolu) ve yarı kentsel (5 Nolu) aile sağlığı merkezlerinden (ASM) seçilmiş bir aile hekimi birimine (AHB) kayıtlı erişkin kadınların yaşam kalitesi ve etkileyen değişkenleri ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki çalışma 08.2017-09.2017 tarihlerin arasında Manisa İli Şehzadeler İlçesi Eğitim Araştırma Toplum Sağlığı Merkezi Bölgesindeki bir kentsel(12 Nolu) ve yarı kentsel (5 Nolu) aile sağlığı merkezi bölgesinde yürütülmüştür. Araştırma evreni;12 No'lu ASM'den bir AHB, ve 5 No'lu ASM'den bir AHB bölgesinde yaşayan 18-64 yaş grubundaki toplam 600 kadından oluşmaktadır. Örnek büyüklüğü; Epi INFO programında % 95 GA, %70 genel yaşamdan hoşnutsuzluk prevalansı, % 5 hata payı ile 210 olarak hesaplandı. 210 kadın, iki AHB'ye kayıtlı nüfusa orantılı olarak dağıtıldı ve her bir kümede 10'ar hane olmak üzere evrenden rastgele 21 küme başı hane adresi seçildi. Küme başı olacak haneler Manisa Halk Sağlığı Müdürlüğü kayıtlarından rastgele olarak belirlenmiştir. Veriler oluşturulan anket formu yardımıyla kişilerin evlerinde yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplandı. Bu görüşmeler sırasında 32 kişi araştırmaya katılmayı reddetti, 18 kişi evde bulunamadığı için araştırmaya katılamadı; katılım oranı %76,2'dir. Araştırmaya katılan kişilerin sosyodemografik özellikleri, geçmiş sağlık öyküsü, sağlığı geliştirme davranışları, sosyal aktiviteleri, sosyal ilişkileri, sağlık hizmetleri hakkında bilgi ve davranışları, ruhsal iyilik hali (WHO-5) sorgulandı. Araştırmaya katılan kişilerde yaşam kalitesi Dünya Sağlık Örgütü Yaşam Kalitesi Ölçeğinin en kısa formu olan EUROHIS-QOL.8 (WHOQOL- 8) ile ölçüldü. İki genel soru olmak üzere 8 sorudan oluşmakta; yanıt seçenekleri 5'li Likert tipindedir. Puan arttıkça yaşam kalitesi de iyileşmektedir. Ölçek, soruların ortalaması alınarak, sorular toplanarak ya da bu toplamın 100'e dönüştürülmesi gibi alternatif yöntemlerle puanlanabilmektedir.

Bağımlı-bağımsız değişkenler arasındaki ilişki tek değişkenli analiz (Kruskal Wallis Varyans Analizi, Student's t-testi, Ki kare, Tek Yönlü Varyans Analizi, Mann Whitney U testi), Pearson korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizi ile değerlendirildi. Veriler SPSS 20.0 paket programı ile değerlendirildi. P için anlamlılık düzeyi 0,05 kabul edildi.

Bulgular: Araştırmaya katılan kişilerin; yaş ortalaması $41,1 \pm 12,7$ (min-max:18-64), %52,4'ü yarı kentsel bölgede yaşamakta, %19,5'i okuryazar değil, %18,7'si gelir getiren bir işte çalışmaktadır. Yaşam kalitesi ölçeği olan EUROHIS'e göre katılımcıların hesaplanmış ortalama skorları 100 üzerinden $60,6 \pm 15,1$ 'dir. Çok değişkenli doğrusal regresyon modelinde; eğitim durumu , algılanan gelir, ruhsal iyilik hali(WHO5) arttıkça kadınların yaşam kalitesi artmaktadır ayrıca kentsel bölgede yaşayan kadınlarda yaşam kalitesi yarı kentsel bölgede yaşayan kadınlara göre daha yüksektir ($R^2 = 0,427$; $p < 0,05$)).

Sonuç: Yarı kentsel bölgede yaşayan, eğitim durumu, algılanan geliri, ruhsal iyilik hali kötü olan kadınlar düşük yaşam kalitesi için risk grubunu oluşturmaktadır.

Yaşam kalitesini etkileyen bu değişkenler açısından kadınlar değerlendirilmeli, risk grubuna dahil olan kadınlar birinci basamak sağlık hizmeti aldıkları merkezlerde yakından izlenmelidir.

Yaşam kalitesini etkileyen bir değişken olan eğitim için; Türkiye’de erkek ve kız çocuklarının ilköğretimde okullulaşma sayılarına bakıldığında erkeklerden farklı olarak 600,000 kız çocuğunun okula gitmediği görülmektedir.

Kız çocuklarının eğitiminin taşıdığı öneme ilişkin bilinç ve duyarlılığın her kesimden toplum düzeyinde güçlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erişkin kadınlarda yaşam kalitesi, WHO-5, EUROHIS

FEMİNİZM VE ANESTEZİ İLİŞKİSİ: NE ALAKASI VAR?

Nüket Paksoy Erbaydar¹ , Serap Şahinoğlu²

¹| Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ²| Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi

Özet: Bu çalışmada anestezi ve kadın hareketi ilişkisi ele alınmaktadır. Anestezi bilimi kadınları ilk günah ve doğum ağrısı kışkıracından kurtarıırken tıbbın kadın bedeni üzerindeki iktidarına giden yola ivme kazandırmıştır.

Amaç: Birinci dalga kadın hareketi ile tıbbın bilinmeyen alanlarından anestezinin icadı arasındaki ilişkiyi göstermek, bu ilişkinin kadınlar açısından sonuçlarını değerlendirmektir.

Yöntem: Bu çalışma, kadın sağlığı hareketi ve anestezi tarihi bağlamında yayımlanmış birincil kaynaklardan elde edilen bilgiyi yorumlamaktadır.

Bulgular: Birinci dalga kadın hareketi ABD ve İngiltere’de 19. ve 20. yüzyılda etkili olmuştur. Hareket, aydınlanma ve sanayileşme ile politik ve sosyal alanlardaki gelişmelerin yaşandığı bir atmosferde ortaya çıkmıştır. Bu dalganın temel amacı, toplumun kamusal olanaklarına kadınların da ulaşmasını sağlamaktır. Bu amaçla oy hakkını merkeze alan bir dizi mücadele yürütülmüştür. Hareketin bir diğer mücadele alanı medeni haklar olmuş, kadınların evlilik kisvesi altında alınıp satılmasına, mülkiyet hakkına sahip olamadıkları ve çocuklarının velayetini alamadıkları evliliklere karşı çıkmış, boşanma ile erkeklerle eşit haklara sahip olabilmek mücadelesi verilmiştir.

Kadınların bedenleri ve sağlıkları ile ilgili konular daha çok ikinci dalga kadın hareketinin temel konuları arasında sayılırsa da birinci dalga kadın hareketi içinde de kadın sağlığı ile ilgili önemli çabalar olmuştur. M. Sanger, kadınların cinsel ve üreme sağlığı ile ilgili ilk mücadeleyi birinci dalga döneminde başlatmıştır.

ABD ve İngiltere’de “ilk günah” meselesinin kadınların toplumdaki ikincil konumlarının nedenlerinden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Çünkü batıda kadınlara o dönemde hala Havva’nın işlediği ilk günahın kefareti doğum sırasında ağrı çekerek ödemeleri gerektiği dayatılmaktaydı. Bu nedenle bütün kadınlar doğurmalı, doğum sırasında ağrı içinde kıvranarak ilk günahı hatırlamalı ve sonuçlarını yaşamalıydı. M. Wollstonecraft gibi düşünürler ise daha 18. yüzyılda bu tarz söylencelere akli başında hiç kimsenin inanmaması gerektiğini yazmıştır.

19. yüzyılda kadın hareketi açısından bu gelişmeler yaşanırken profesyonel bir meslek, bir uğraş alanı olarak kadınları dışarıda bırakmış tıp bilimi de bugünkü mecrasına doğru yol alıyordu. Tıbbın görünmeyen yüzünde yer alan anestezinin icadı cerrahinin gelişmesinde kritik öneme sahiptir. Anestezinin temeli ,eterin anestezik etkisinin keşfi ile atılmıştır (1846). Edinburgh’lu cerrahi profesörü J. Y. Simpson; 1847’de ilk kez doğum anestezisi amacı ile Londra St. Barts Hospital’da kloroformu kullanmıştır. Kloroformun klinik kullanımı önemli bir buluştur ancak sosyal hayattaki etkisi bunun çok ötesindedir. Binlerce yıldır kadınlara ilahi ceza olarak dayatılan doğum ağrısının aslında kolayca dindirilebildiği anlaşılmış, kadınların bu yolla baskı altında tutulduğu görülmüş ve bu iddianın kadınlar tarafından reddedilmesi için gerekli dayanak oluşmuştur.

Kilise ve bir çok dindar kadın, kloroform uygulaması ile ağrısız doğum yapılmasına karşıydı. Bu tartışmalar koyu Hristiyan olan Kraliçe Victoria’nın son iki bebeğini ağrısız doğumla dünyaya getirmesi üzerine farklı boyut kazanmıştır. Kraliçenin kendisi ağrısız doğum yaptığı gibi kızı Prenses Beatrice de ağrısız doğum yöntemi ile doğurmuştur. İngiliz kraliyet ailesi içinde yayılan bu uygulamanın adı bu nedenle “kraliçe-prenses doğumu” olarak anılır olmuştur. Böylece orta sınıf kadınların erkeklerle eşit haklar mücadelesine, soylu kadınlara benzer hizmet alma talebi de eklenmiş, bu amaçla İngiltere’de

National Birthday Trust Fund (1927) ve ABD’de National Twilight Sleep Association kurulmuştur. Bu süreç, kadın bedeni üzerindeki kilisenin iktidarını kırarken, yerini kadınların baskısı ile kadın doğum ve anestezi almıştır. ABD’de bu yolla doğum neredeyse bütün orta sınıf kadınlar için rutin olmuş ve “knock-em-out, drag-em-out obstetrics” olarak adlandırılan bir dönem başlamıştır.

Tartışma: Kraliçe Victoria’nın ağrısız doğum yapması kadınlar arasında ağrısız doğum talebinde bir patlama yaşanmasına ve kadın hareketi içerisinde ağrısız doğum hakkının bütün kadınlara sağlanması gerektiği yönünde bir kanaate yol açmıştır.

Dr. Simpson bir yazısında, kloroformun doğum ağrısının kesilmesi için kullanımını insani bulduğunu, bundan bütün kadınların yararlanması gerektiğini düşündüğünü belirtmiştir.

Anestezideki gelişmeler sayesinde doğum ağrısının kutsallığı pek çok hekim tarafından olduğu gibi modern kadın doğumun Türkiye’deki öncülerinden Dr. Besim Ömer tarafından da tartışılmıştır. Besim Ömer’in “Doğum Tarihi” (1932) isimli kitabında, acının dindirilmesinin kutsallığı üzerine yorumları bulunmakta, “ağrılar içinde doğuracaksın hitabının” o günlerde artık dinlenmek istenmediğine vurgu yapılmaktadır.

Doğuma teknolojinin girişi, sezaryen doğumların ve üremede yeni teknolojilerin geliştirilmesinin de önünü açmıştır. Ağrısız doğumla 19. yüzyılda doğum eylemine müdahale süreci, günümüzde tüp bebek, yumurta bağı, taşıyıcı annelik gibi yeni yaklaşımlarla anneliğin başka açılardan da sorgulanmasına neden olurken, bilinen yollar dışında çocuk sahibi olmak hayal olmaktan çıkmış, sosyal, ahlaki ve ekonomik boyutlarıyla tartışılan bir konuya evrilmiştir.

Sonuç: Bu çalışmanın günlük tartışmalarımıza ışık tutabileceği savından yola çıkılarak üremenin yaşamsal öznesi olan kadının, ağrısız doğum eylemine geçişteki ilk adımları gösterilirken aynı zamanda bu sancılı sürecin üreme üzerindeki yansımalarının da bulunması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler : Ağrısız Doğum, Birinci Dalga, Anestezi, Üreme

NAMUS ADINA KADINA UYGULANAN ŞİDDET VE SAĞLIK BAKIM YAKLAŞIMLARI

Büşra Yılmaz¹, Çiçek El¹, Ergül Aslan¹

¹| İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Namus; cinsel davranışa ilişkin gelenek ve göreneklerden kaynaklanır ve cinsel sakınmayı gerektirir. Namus algısında kadının evlilikten önce bekâretinin titizlikle korunması önemlidir. Akdeniz ve Ortadoğu kültürlerinde bekâretin normlara uyulmadan yitirilmesi (evlilik dışı ilişki, tecavüz gibi) cinayetlere yol açabilmektedir. Kadın, başta kocası olmak üzere baba, oğul ve erkek kardeşin namusunu, adını ve onurunu korumak zorunda olan onlara ait bir nesne konumundadır. Namusunu korumadığı düşünülen kadına uygulanan en aşırı şiddet türü namus cinayetidir. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (2000) raporuna göre tüm dünyada her yıl 5000'den fazla kadın namus cinayetine kurban gitmektedir.

Töre ise bir toplum ya da toplum kesimi tarafından ortaklaşa benimsenen, kabul edilen, uymak zorunda olunan gelenek, görenek gibi toplumsal kurumlardan kaynaklanan davranış kalıplarını içerir. Töre toplumdaki tüm insanları etkilemesine rağmen genellikle mağdur olan sağlığını ve yaşamını kaybeden taraf hep kadınlar olmuştur. Bu cinayetler sonucunda kadınlar ya yaşamlarını kaybetmekte, aileler dağılmakta, şiddet olayları, aile ve toplumun yapısını bozmaktadır. Dinç ve Şahin (2009)'ın çalışmasında töre ve namus cinayetlerinin en fazla Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi Marmara ve Ege bölgesinde yaşandığı bildirilmiştir.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre şiddet; sahip olunan güç veya kudretin, yaralanma ve kayıpla sonlanan veya sonlanma olasılığı yüksek bir biçimde bir başka insana, kendine, bir gruba veya bir topluma karşı tehdit yoluyla ya da bizzat uygulanmasıdır. Kadına yönelik şiddet dünyada ve Türkiye'de önemli bir sağlık sorunudur. DSÖ (2013) yaklaşık her üç kadından biri fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmektedir. Kadına yönelik şiddetin Türkiye'deki düzeyi 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçlarına göre incelendiğinde her 10 kadından dördünün fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmakta, dünyada her üç kadından biri (%35) yaşamı boyunca fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Nüfus ve sağlık araştırmalarının dokuz ülkeden elde ettiği verilere göre; 15-49 yaş arasındaki kadınlara yönelik eş şiddeti %18-48 iken, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 48 ülkede yapılan bir araştırmada, kadına eş tarafından uygulanan fiziksel şiddet oranının %10-69 arasında değiştiği saptanmıştır.

Sağlık bakım profesyonelleri; şiddete maruz kalan kadınla ilk karşılaşan sağlık çalışanlarındandır. Sağlık bakım profesyonellerinin savunuculuk, danışmanlık, eğitim ve bakım rollerinin gereği, kadının, ailenin ve toplumun sağlığının korunması ve iyileştirilmesi gerektiğinde rehabilitasyonu sağlama işlevleri vardır. Özellikle aile planlaması, doğum öncesi ve sonrası bakım, çocuk sağlığı ve ruh sağlığı hizmetleri veren sağlık çalışanı aile içi şiddet ile mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Ancak yapılan çalışmalar sağlık çalışanlarının çoğunun, şiddete uğramış kadının gereksinimlerini ve görüşmelerin sorumluluğunu alabilecek yeterlilikte bir eğitime sahip olmadığını göstermektedir.

Sağlık çalışanlarının aile içi şiddete ve mesleki rollerine ilişkin kendi duygularının farkında olması, bu duygularını kontrol etmesi, objektif olması şiddete maruz kalan kadınlara yardım edebilmesi için gereklidir. Sağlık çalışanlarının çoğunun şiddet tarama ve önleme görüşmelerine yönelik sorumluluğu üzerine alacak yeterli eğitime sahip değildir. Sonuç olarak, eş şiddetine uğrayan kadınların belirlenmesi ve etkin bir şekilde yönetimi konularında sağlık çalışanlarına yönelik hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi ve konuya ilişkin gereken desteğin sağlanması gerekir. Şiddete yönelik standart bir terminoloji ve rehber geliştirilmesi, eğitimlerin bu konuda artırılması, şiddete uğrayan

kadınların belirlenip uzun dönemde izlemlerin yapılması, kadınların kendi yaşamlarını şiddet açısından değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

Ayrıca töre/namus cinayetleri konusunda devlet, sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası çapta ve yerel yönetimler ortak kampanyalar düzenlemelidir. Bu kampanyalarda kadınların yanı sıra özellikle erkeklerin şiddete karşı bilinç yükseltici eğitim almaları sağlanmalı, erkek ve kadınların alternatif davranış biçimleri geliştirilmesine destek veren programlar oluşturulmalıdır. 'Alo Şiddet(183)' hattının kamuoyunda, özellikle hastanelerde kısacası kadının olduğu her yerde bilinçlendirilmesi ve anlatılması gerekmektedir. Devletin yasalardan ve uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler doğrultusunda gerekli düzenlemeleri yapması, yasalardaki değişikliklerin uygulamaya yansıtılabilmesi için gerekli mesleki eğitim çalışmalarının yapılması sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Namus, Kadına Şiddet, Sağlık Bakımı

SAĞLIK SEKTÖRÜNE CİNSİYETÇİ BAKIŞ

Elif Deniz Şafak¹

¹| Erciyes Üniv. Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Tıp Fak. Aile Hekimliği AD.

Amaç: Bu derlemenin amacı sağlık sektörünün toplumsal cinsiyet bakış açısıyla değerlendirilmesidir.

Yöntem: Çalışma Ekim 2017-Mayıs 2018 tarihleri arasında PubMed, ScienceDirect, Scopus ve Google Scholar üzerinden, çeşitli üniversitelerin internet sitelerinden, TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), , WHO (World Health Organization), WEF (World Economic Forum) vb. kuruluşların sayfalarından ve çeşitli kitap ve dergilerde yayınlanmış konu ile ilgili araştırma ve derlemelerden yararlanılarak derlenmiştir.

Bulgular ve Tartışma: Toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyetten farklı olarak kadın ve erkek arasındaki farkın toplumsal boyuttaki yönlerini belirler ve kadın ve erkekler için roller oluşturur. Toplumsal cinsiyet rollerinde bakım her alanda kadın işi olarak değerlendirilmektedir. Sağlık sektörü yoğun emek ve fazla kadın istihdamının olduğu bir sektördür. Oysaki ülke genelinde 2017 verilerine göre kadın istihdamı %29,3 gibi bir oranla erkelerin yarısı kadardır. Sağlık hizmetlerinin sunumda hekimlik erkeklere, hemşirelik kadınlara özgü olarak algılanmaktadır.

İnsanlığın varoluşu ile birlikte başlayan hastalıklardan kurtulma, sağlığı koruma ve ölümsüzlüğü bulma çabası sağlık sektörünü hep gündemde tutmayı başarmıştır. Geçmişte sağlık uygulamalarından kadınlar sorumlu olup bitkileri kaynatarak tedaviler uygulamışlardır. Kadınların doğumdan itibaren çocuğa, yaşlıya, hastaya bakma misyonu toplumsal roller ve kadın-erkek eşitsizliği nedeniyle belirgin hale gelmiş hatta hayatın yazılı olmayan kurallarından olmuştur.

Geleneksel tıptan modern tıba geçişte hekimlik mesleğini icra etmede erkek egemen hale gelmiş ve tarih boyunca kadın zayıf ve irrasyonel erkek ise üst düzey sağlık hizmetlerine uygun olarak görülmüştür. Hekimlik mesleğinin iyi kazanç getirmesi, kadının ev içinde olması gerektiği düşüncesi ve hastalığın kadınsı, tıbbın ise erkeksi olarak algılanması erkeklerin sayıca üstünlüğünü kolaylaştırıcı olmuştur. Sağlık hizmet sunumunda meslek dağılımı incelendiğinde hemşirelerin %70'i, ebelerin %100'ü ve hekimlerin yalnızca yarıya yakını kadınlardan oluşmaktadır. Yönetici konumundaki kadınların oranı ise bunu doğrular nitelikte oldukça düşüktür.

Türkiye 2017 yılı verilerine göre nüfusun %49,8'ini yani yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmasına rağmen meslek dağılımı ve istihdam oranları bu oranlarla örtüşmemektedir. İstihdam edilenlerin %18,3'ü tarım, %19,8'i sanayi, %6,5 inşaat ve %55,4 hizmet sektörü (düşük ücretli, kayıt dışı) olması manidardır.

İstanbul Tıp Fakültesi en eski tıp fakültesi olup kız öğrencilere *ilk kez* sağlık eğitiminin verildiği kurumdur. 14 Mart 1827'de Tıphane-i Amire adıyla ilk modern tıp okulu olarak öğrenci almaya başladığında kız öğrenci alımı kabul edilmiyordu. 1839 yılında Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane adıyla orduya hekim yetiştirmek amacıyla yenilenen okula bir "ebe sınıfı" açılmış ancak tıp eğitimi için kız öğrenci kabulü ancak 95 yıl sonra 1922 yılında Rektör Besim Ömer Paşa'nın büyük çabaları ile 3 kız öğrencinin okula kaydı ile başlayabilmektedir. 2013 yılı raporlarına göre Türkiye'de 81 ilde 44 bin 571 erkek ve 28 bin 285 kadın doktor Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerde görev yapmaktadır. Küresel cinsiyet uçurumu raporuna göre Türkiye 144 ülke içinde 130. sırada olup raporun sağlıklı yaşam süreci başlığına göre Türkiye'de kadın erkek eşitliğinin en çok sağlandığı alan sağlık alanıdır.

Bakım misyonunun kadına yüklenmesinden dolayı sağlık hizmet sektöründe ebelik ve hemşirelik görev dağılımı kadın istihdam oranlarını diğer sektörlerle kıyasla yüksek gösterse de ücretlendirme ve

meslekte yükselme rakamlarında erkekler açık ara farkla öndedir. Eşit zamanda eşit yapılan işe karşılık yapılan ücretlendirme sadece Türkiye’de değil metro ülkelerde de benzerdir ve kadınlar yaklaşık %40 daha az kazanmaktadırlar.

Sektörün diğer yüzü hizmet alımında sadece kadın olmaktan kaynaklanan adaletsizlikleri göz önüne sermektedir. Büyük çoğunluğu Asya’da olmak üzere, çeşitli nüfuslarda en az 60 milyon kız, sadece cinsiyet-seçimli düşük, bebek öldürme veya ihmal sonucunda kaybedilmektedir. Dişi genital mütilasyonu (kadın sünneti) ve beslenme sorunları gene bebeklik dönemindeki cinsiyet kaynaklı eşitsizliği doğururken, erişkin dönemde istenmeyen veya erken gebelikler, güvenli olmayan düşük, korunmasız ilişki, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, taciz/istismar ve paralı seks olarak yalnızca kadın olmak ya da yalnızca evli olmaktan kaynaklanan eşitsizliği ortaya koymaktadır.

Temel bir insan hakkı olan sağlık 1948 yılında WHO tarafından “Sadece hastalık ya da sakatlığın olmayışı değil; bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal bakımdan tam bir iyilik halidir” şeklinde tanımlanmıştır. Kişilerin sağlıklarını cinsiyet farkı gözetmeksizin koruma, geliştirme ve iyileştirme hakkı vardır.

Sonuç: Kadınların iş hayatındaki istihdamı ülkenin kalkınma hedefleri ve göstergesi olması bakımından önemlidir. Sağlık hizmetleri kadın istihdamının çoğunlukta olduğu bir sektör olduğu için toplumsal cinsiyet sağlıkla ilgili tüm araştırmalara ve sağlık çalışanlarının eğitim programlarına entegre edilmelidir. Sağlık bakım kurumlarındaki sistemlerin değiştirilebilmesi siyasi bir irade ve kararlılık gerektirir. Ayrımcılığa fırsat tanıyan ve kadını ikinci plana koyan toplumsal cinsiyet rollerinin değiştirilmesi ve sağlık bakım hizmetinin bütün basamaklarında kadının insan hakları desteklenmelidir. Eşit işe eşit ücret ilkesi benimsenmeli ve istihdam sayısı, yönetici atama tecrübeleri, liyakat, burs, sekreterlik gibi destek hizmetlerinden yararlanma durumları belli aralıklarla raporlandırılıp varsa eşitsizlikler görünür kılınarak düzeltilme yoluna gidilmelidir.

Yüce önderinde belirttiği gibi “kadınlarını geri bırakan toplum, geride kalmaya mahkumdur”.

Anahtar Kelimeler : Sağlık, Kadın, Bakım, Toplumsal Cinsiyet, Sektör

BİLDİRİ SUNUMLARI 17 – KADIN VE HUKUK, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Hatice Duygu Özer, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Bildiri sunumları 17 - Kadın ve Hukuk	Bordo Salon
		ÇALIŞAN ANNELER VE EMZİRME HAKKI Selmin Şenol - Seda Ardahan-Sevgili	
		EŞİT DEĞERDEKİ İŞ İÇİN EŞİT ÜCRET İLKESİ Dilek Dulay Yangın	
		İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNUNUN İSTİHDAMA KABULDE İŞ HUKUKU ALANINDA GETİRDİKLERİ Hatice Duygu Özer	
		KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÇERÇEVESİNDE AİLE İÇİ SORUMLULUKLARININ İŞ HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Sevil Doğan	
		KADINLARIN SUÇ KORKUSU: KKTC ÖRNEĞİ Mualla Köseoğlu	
		SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATIMIZDA GEBE VE ANNE SİGORTALILARA YÖNELİK DÜZENLEMELER Hakan Çavuş	
		EŞLERİN HUKUKİ İŞLEM ÖZGÜRLÜĞÜNE GETİRİLEN SINIRLAMALAR Hayrunnisa Özdemir	

ÇALIŞAN ANNELER VE EMZİRME HAKKI

Selmin Şenol¹, Seda Ardahan-Sevgili¹

¹| Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Giriş: Kadınlar, tarih boyunca üretimin her aşamasında çalışmışlardır. İş yaşamına ücretli işçi olarak 1897'de katılan kadınlara, 1913 yılında da devlet memuru olma hakkı verilmiştir. Bunun ardından bir yıl sonra kadınlar, tüccar ve esnaf olarak da iş hayatına girmişlerdir. 1923 yılında Cumhuriyetin ilanını izleyen ilk on yılda gerçekleştirilen reformlar, kadınların eşit yurttaşlar olarak haklarını kazanmasını ve toplumun yeniden yapılanmasını sağlamıştır. 4857 sayılı İş Kanunu ile kadın işçilere analık ve emzirme durumunda tanınan haklarda ilerleme sağlanmıştır.

Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre, dünya genelinde kadınların işgücüne katılım oranı %51,6 iken bu oran Avrupa Birliği ülkelerinde de %52,9'dur. Türkiye'de kadınların işgücüne katılım oranları, istenen rakamlarda olmayıp yıllara göre değişiklikler gözlenmektedir. 1990'da %34.1 olarak açıklanan oran Ocak 2013 verilerinde ise %29,3 olarak görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2018 yılında yayınlanan verilerine göre ise, 15 yaş üstü istihdam oranı erkeklerde %65 iken, kadınlarda %28'dir. Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranı incelendiğinde, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katıldıkları görülmektedir. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %15.2 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71.3 olarak belirtilmiştir. İstatistiklere bakıldığında, Türkiye'de kadın istihdamı, dünya geneli ile kıyaslandığında düşük olarak görülmektedir. Kırdan kente göç, ekonominin zayıf istihdam yaratma kapasitesi ve kadın çalışmasına ilişkin varolan kültürel faktörler, kadınların düşük istihdam oranlarını açıklamak için kullanılan nedenlerden bazılarıdır.

Türkiye İstatistik Kurumu 2017 verilerine göre; Türkiye'de Canlı doğan bebek sayısı 2016 yılı verisine göre 1 milyon 311 bin 895 iken 2017 yılında 1 milyon 291 bin 55 olarak açıklanmıştır. Bu bebeklerin yaşamının ilk iki yılı, yenidoğanın tüm organlarının gelişimi ve sağlıklı bir yaşamın temellerinin atılması yönünden son derece önemlidir. Sağlıklı çocuk, sağlıklı toplumun temelini oluşturmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu ve Amerikan Pediatri Akademisi sağlıklı bir toplum için bebeklerin ilk 6 ay sadece anne sütü ile beslenmelerini, 7. aydan itibaren ek gıdalara başlanılmasını ve 2 yaşına kadar emzirmeye devam edilmesini önermektedir. Emzirmeyi etkileyen, bebekten-anneden-toplumdan kaynaklanan pek çok faktör vardır. Bu faktörlerden birisi de annenin çalışma yaşamıdır. Çalışan annenin gününün en az üçte birini iş yerinde geçirdiği düşünülürse, bebeğini emzirmesi koşulları zorlaşmaktadır. Bu koşullar altında çalışan annelerin kısa süre sonra emzirme sorunları yaşadığı, erken dönemde bebeğine anne sütü vermeyi bıraktığı ya da bebeğin emmeyi reddettiği belirtilmektedir. Doğumdan sonra erken dönemde işe dönen kadınlar, bebeklerini DSÖ'nün önerdiği gibi yaşamın ilk altı ayı sadece anne sütü ile sonrasında ek besinlerle birlikte iki yaşına kadar gelmesinde sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu durum bebeğin sağlıklı bir gelişim sürdürmesini ve anne sütünden yeterince yararlanmasını, sağlıklı bir anne bebek ilişkisinin kurulmasını engelleyecektir. 6-12 aylık bebeği olan çalışan ve çalışmayan annelerin bebek beslenmesine yönelik davranışlarının incelenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada, annelerin çalışma durumunun emzirmenin yoğunlaştığı öğünler üzerinde etkili olduğu, çalışan annelerin bebeklerini daha çok akşam ve gece saatlerinde emzirebildiği belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada annelerin erken dönemde işe başlamasının emzirme ve bebeklerin anne sütü alma sürelerini etkilediği ifade edilmektedir. Kadınların çalışma durumunun emzirmeye etkisini belirlemek amacıyla yapılan bir başka çalışmada ise, çalışan annelerin emzirme süresi, sıklığı, ek mamaya başlama durumu konusunda olumsuz etkilendikleri ifade edilmiştir. Ipsos Sosyal Araştırmalar Enstitüsü'nün Anne Bebek Beslenmesi için gerçekleştirdiği "Çalışan Annelerin 1000 Günü Araştırması"na göre; annelerin

% 43'ü bebeklerinin bakımı konusunda anksiyeteye sahip olduğundan, doğumdan sonra işle dönüşle ilgili endişe yaşamaktadır. Hatta her 4 kadından birisi evlendikten ve çocuk sahibi olduktan sonra işten ayrılmak zorunda kalmaktadır. Aynı çalışmanın verileri incelendiğinde görülmektedir ki; çalışan annelere göre ideal emzirme süresi 16 ay olsa da işle dönüşle birlikte gerçekte bebeklerini ortalama 10 ay emzirebilmekteler. Annelerin bebeklerini istedikleri kadar emziremiyor olmalarının temelinde - fizyolojik nedenler dışında -, işle geri dönüş bulunmakta. Annelerin %42'i, işle geri dönüş sebebiyle emzirmeyi bırakmak durumunda kalmıştır. Yine aynı araştırmaya göre iş yerlerinin yarısı süt iznini toplu kullanıyor ve annelerin % 42'si olumsuz süt sağma/emzirme koşulları nedeniyle emzirmeyi bırakmaktadır.

Sonuç: İşgücüne katılma oranı, ülkelerin önemli ekonomik göstergeleri arasında yer almaktadır. Aktif nüfus içinde yer alan işsizlerin istihdam edilenlere oranlanmasıyla elde edilen bu oran, ülkemizde diğer OECD ve AB ülkelerine göre düşük seviyelerdedir. Bunun en belirgin sebeplerinden birisi, kadının işgücü piyasasında henüz hak ettiği yere sahip olmamasıdır. Kadın istihdamının önünde yer alan engellerin başında kadının medeni durumu, eğitim seviyesi, 0-5 yaş arası çocukların varlığı ve sayısı, kadınların çalışmasına yönelik toplumun tutumu ve kadınların istihdamını arttırmaya yönelik yasal düzenlemelerin yetersizliği gibi faktörler gelmektedir. Çalışan annelerin, iş durumları nedeniyle bebeklerini emzirmekten vazgeçmeleri de önemli bir çocuk sağlığı problemidir. Çalışan annelerin emzirmesini desteklemek için var olan yasal düzenlemelerin annelerin koşullarına uygun şekilde güncellenmesi önemlidir. Çalışmanın tümünde çalışan annelerin emzirmesi konusundaki yasal düzenlemeler tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çalışan Anne, Emzirme, Yasalar.

EŞİT DEĞERDEKİ İŞ İÇİN EŞİT ÜCRET İLKESİ

Dilek Dulay Yangın¹

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İş hukukunda cinsiyet ayrımcılığı, bir kimseye cinsiyeti yahut cinsiyetine bağlı niteliklerden dolayı iş ilişkisinin kurulmasında, koşullarının oluşturulmasında yahut sona erdirilmesinde doğrudan ya da dolaylı olarak farklı davranılmasını ifade etmektedir. Çalışma hayatında kadınların iş gücü piyasasında karşılaştıkları en temel sorun toplumsal cinsiyet eşitsizliği olup, erkek işçiler karşısında keyfi ve sübjektif olarak mağdur edilmemeleri için gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde çeşitli önlemler alınmaktadır. Çalışma koşullarının oluşturulmasında cinsiyete dayalı ayrımcılık çoğunlukla işverenin ücret ödeme borcunda karşımıza çıkmaktadır ve kadın işçilerin kendileri ile aynı veya benzer işleri yapan erkek işçilere kıyasla daha düşük ücret aldıkları görülmektedir. Gerek ILO gerekse Avrupa Birliği düzeyinde uluslararası kaynaklarda ve üye ülkelerin mevzuatlarında eşit değerdeki iş için eşit ücret ödenmesi ve farklı cinsler arasında ücrette ayrımcılık yapılmaması öngörülmekle birlikte bu düzenlemelerin uygulanmasında sorunlar yaşanmakta, üye ülkelere ücrette eşitliği sağlamaya yönelik tedbirler alma yönünde tavsiyelerde bulunmaktadır.

ILO tarafından kabul edilen *“Eşdeğerde İş İçin Erkek ve Kadın İşçiler Arasında Ücret Eşitliği Hakkındaki 1951 tarihli ve 100 sayılı Sözleşme”*, eşit ücret kavramı, ücret kavramının kapsamı, eşit değerde iş için eşit ücret düzeylerinin belirlenmesi konularını düzenlemektedir. Avrupa Birliği düzeyinde ise birliğin kuruluş zeminini teşkil eden Roma Antlaşmasının 119. maddesi eşitlik prensibine yer vermekte ve Birliğe üye ülkelerin aynı işte çalışan kadın ve erkek işçilere eşit ücreti ödemelerini öngörmektedir. Adalet Divanı 119. maddenin iktisadi bir amaçtan öte sosyal bir amaç taşıdığını ifade ederek kararında temel insan haklarının topluluğun genel ilkelerinden birisi olduğu ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın kaldırılmasının bu temel haklardan birini oluşturduğunu ifade etmesi eşitliğin sosyal boyutunun ön plana çıkarılması ve bir ilkeden öte temel bir hak statüsüne yükseltilmesi bakımından dikkat çekicidir. Ayrıca bu karar, Roma Antlaşması 119. madde hükmünün üye devletlerin iç hukukunda doğrudan etkili olduğunun karara bağlanması ve buna bağlı olarak ulusal mahkemelerde görülen davalarda kişiler tarafından ileri sürülebilmesinin sağlanmış olması yönünden önem arz etmektedir. Amsterdam Antlaşması ile de anılan bu maddeye iki yeni madde daha eklenerek eşit iş yanında eşit değerdeki işte kapsama alınmış ve Konseye eşit ve eşdeğerde işe eşit ücret ilkesi dahil olmak üzere, kadın erkek için işe ve mesleğe ilişkin konularda fırsat eşitliğinin ve eşit davranma ilkesinin uygulanması amacıyla ortak karar usulü uyarınca önlem alma yetkisi tanınmıştır. Amsterdam Antlaşması ile yapılan bu değişiklikler AB Hukuku'nda, kadın erkek eşitliğini eşit işe eşit ücret ilkesiyle sınırlayan anlayışın ötesine geçildiğini ve eşitliğin daha geniş kapsamda algılanmaya başlandığını ifade etmektedir. Birlik düzeyinde dikkat çekici diğer düzenleme 2006/54 sayılı Kadınlar ve Erkeklerle İş ve Meslekle İlgili Konularda Eşit Davranma ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına İlişkin Birleştirilmiş Yönerge'dir.

Ücrette cinsiyet temelli ayrımcılığın halen çözülmesi gereken önemli bir sorun olduğunu ifade eden Avrupa Komisyonu, ücrette şeffaflığın sağlanması, işverene bilgilendirme yükümlülüğünün getirilmesi ve iş değerlendirme ve ücretlendirme sistemlerinde cinsiyetten kaynaklanan eşitsizlikleri ortadan kaldıracak önlemler alınmasının sorunun çözümü bakımından göz önünde tutulabilecek hususlar olduğu ileri sürülmektedir. Ücrette cinsiyet temelli farkın ortadan kaldırılmasına yönelik olarak 2014 yılında, Avrupa Komisyonu tarafından, şeffaflık yoluyla kadın ve erkekler arasında eşit ücret ilkesinin güçlendirilmesine yönelik bir tavsiye kabul edilmiş olup, 2015 yılında üye devletler Tavsiyede belirtilen önlemlerin alınması ve ücret eşitliğinin sağlanmasına yönelik olarak görüşmeler yapmak üzere davet edilmiştir. 2017 yılında ise ücrette şeffaflık tavsiyesinin uygulanmasına yönelik olarak bir başka rapor yayınlanmış ve bu raporda üye ülkeler nezdinde yapılan düzenlemeler

değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda üye devletlere; aynı veya eşit değerde işi yapanların cinsiyet göz önünde tutulmaksızın temel ücret ve ekleri dahil olmak üzere ücret düzeyleri hakkında bilgi almalarını sağlama; minimum 50 işçi çalıştıran işverenlerin ücret düzeyleri ve ödemeler konusunda, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik alınan önlemlere ilişkin olarak işçi temsilcileri, işçiler ve sosyal taraflara bilgi verme yükümlülüğü getirilmesine; minimum 250 işçi çalıştıran işverenlerin ücret düzeyleri ve iş değerlendirme sistemlerinin denetime tabi tutulması ve bu denetimde cinsiyet bazında ücretlendirme ile kadın ve erkek işçilerin sayıları, pozisyonları ve yaptıkları işler de göz önünde tutularak detaylı bir biçimde raporlandırılmasına; bu raporların talep halinde işçi temsilcileri ve sosyal taraflara ibraz edilmesine; ücretlendirme ve denetimi dahil olmak üzere cinsiyete dayalı ücret farklılığının toplu pazarlık yoluyla müzakere edilmesinin sağlanmasına yönelik tedbirler almaları gerektiği ifade edilmiştir... Bu düzenlemeye uygun olarak üye devletler ücrette cinsiyet farklarının ortadan kaldırılmasına yönelik olarak çeşitli önlemler almış olup, ücrette şeffaflığın sağlanması, cinsiyet nötr iş değerlendirme sistemlerinin getirilmesi ve işletmelerin ücretlendirme sistemlerinin denetimi bu önlemlerin önemli bir basamağını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Eşit değerdeki iş için eşit ücret ilkesi, ücrette şeffaflık.

İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU KANUNU'NUN İSTİHDAMA KABULDE KADINLARA İŞ HUKUKU ALANINDA GETİRDİKLERİ

Hatice Duygu Özer¹

¹ | Erzincan Üniversitesi

Amaç: İş ilişkisi ile bağımlı olarak çalışan kadınların cinsiyete dayalı olarak ayrıma tabi tutulduğu durumlara maalesef rastlamak mümkündür. Bunu önlemek amacıyla 4857 sayılı İş Yasasında kadın işçileri koruyucu hükümlere yer verilmiştir. Ancak henüz işe girmemiş, işe başvuru aşamasında olanların korunmasında İş mevzuatı yetersiz kalabildiğinden, 6701 sayılı İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nda bu konuya ilişkin özel düzenlemelere yer verilmiştir. Çalışmamızda bu özel düzenlemelere ayrıntılı bir biçimde yer verilip, iş mevzuatıyla da kıyas yapılarak uygulanabilirliği üzerinde durulacaktır.

Yöntem: Konuyu ele alırken öncelikle ilgili kanun olan 6701 sayılı İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ve uygulamaya yönelik alt mevzuatı incelenecek, 4857 sayılı Kanun, Türk Borçlar Kanunu ve diğer iş kanunlarında konuyla ilgili özel hüküm olup olmadığı hususu ele alınacak, ardından konuyla ilgili Yargıtay, Adalet Divanı kararları ve uluslararası mevzuattaki uygulama örnekleri, ILO normları ele alınacaktır.

Bulgu, Tartışma ve Sonuç: 6701 sayılı Yasada işe başvuran kişi aleyhine bilgilendirme, başvuru, seçim kriteri, mesleki rehberlik, mesleki eğitim, işe alım şartları konularında ayrımcılık yapılamayacağı düzenlenmiştir. Buna ilaveten, istihdam başvurusunun gebelik, annelik ve çocuk bakımı gibi gerekçelerle de reddedilemeyeceği düzenlenmiştir. Anılan durumlara aykırılığın öncelikle ilgili kanunda sayılan ayrımcılık türlerinden hangisi olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir. Belirtmek gerekir ki, işe giriş aşamasında, "işyerinde yıldırma" olarak ifade edilen ve sadece işte çalışanlara yönelik olarak gerçekleşebilecek ayrımcılık dışında kalan diğer tüm ayrımcılık türleri bir kadın çalışan adayının başına gelebilecek niteliktedir. Böyle bir ayrımcılığa maruz kalan kadının İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna başvurabilmesi için 6701 sayılı mevzuat gereği, öncelikle bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini işverenden talep etmesi beklenmektedir. Bu talebin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapma hakkı ortaya çıkmaktadır. Ancak iş hukuku sistemimizde işverenlere bazı istisnalar dışında belirli bir işçiyle iş sözleşmesi yapma zorunluluğu getirilmediğinden ve bu kanundaki tek yaptırımın da işverene idari para cezası ödetme ile sınırlı olmasından dolayı, bu yönde işverene başvuruda bulunan kişinin olumlu cevap alması zor olabileceği gibi işverenin işe aldığı bu işçiye daha sonra yıldırma (mobbing) uygulaması olasılığı da artabilecektir. Tüm bu sakıncaları gidermek adına ilgili kanuna ayrımcılığa maruz kalan kadını doğrudan işe alma zorunluluğu getirilebilir.

Öte yandan, cinsiyete dayalı bir ayrımcılığa maruz kalan kadın çalışanla ilgili olarak 6701 sayılı Kanun, Kuruma başvuru yapabilmesi için bir de, 4857 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatında belirlenen şikâyet usulleri izlendikten sonra herhangi bir yaptırım kararı alınamamış olması gerektiği koşulu kabul etmiştir. Belirtmek gerekir ki, iş hukuku öğretisinde bu konu iki yönüyle farklı görüşlerin tartışıldığı bir noktadadır. İlki, 4857 sayılı Kanun ve ilgili mevzuatta belirlenen şikâyet usulünden ne anlaşılması gerektiğidir. Şikâyetin İş Teftiş Kurulu'na veya Çalışma ve İş Kurumu'na mı yapılacağı yoksa iş yargısına açılan bir ayrımcılık tazminatı davasının da şikâyet niteliğinde olup olmadığı yönünde görüş birliği söz konusu değildir. İkinci tartışma konusu ise, işe giriş aşamasında ortaya çıkan bir cinsiyet ayrımcılığının 4857 sayılı Kanun'un 5. maddesi kapsamında bir ayrımcılık olup da, maddenin devamında ifade edilen iş ilişkisinde veya sona ermesinde işçiye verilecek ayrımcılık tazminatı ve yoksun bırakıldığı hakları talep etme hakkının bulunup bulunmadığı noktasındadır. Şayet işe başvuru aşamasını "iş ilişkisi"

ifadesine dahil edemezsek, bu yönde ayrımcılığa maruz kalan kişiden de 6701 sayılı Kanun m.17/5'de belirtilen şikayet usulünü izlemiş olma koşulunu da yerine getirmesini beklemeye gerek kalmayacaktır. Ancak aksi görüşü kabul ettiğimizde ise, ayrımcılık yapan işvereni aynı eylemi nedeniyle hem İş K.m.99/a hükmü gereği ayrımcılık yaptığı için hem de 6701 sayılı K.m.25 gereği istihdama kabulde ayrımcılık yaptığı için iki kez idari para cezasına mahkûm etmiş olma sonucu ortaya çıkacaktır.

Nihayet, çalışmamızda 6701 sayılı Kanunda sayılan ve cinsiyet ayrımcılığının ortaya çıktığının işe girişte iddia edilemeyeceği durumlarda ele alınarak bu konuda ortaya çıkabilecek uygulama sorunları üzerinde durulacaktır. İşte çalışmamızda yukarıda bahsedilen hususlar tartışılarak uygulanması gereken sonuçlar hakkında kanaatimiz ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler : Kadın İşçi, İstihdam, İşe Girişte Ayrımcılık

KADININ TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ÇERÇEVESİNDE AİLE İÇİ SORUMLULUKLARININ İŞ HUKUKU BAKIMINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sevil Doğan¹

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi Salihli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Toplumsal cinsiyet klişelerine göre erkeğin en önemli rolü ailenin geçimini sağlamak iken, kadının en önemli görevi çocuklarını büyütmek ve aile yaşamının devamlılığını sağlamaktır. Nitekim bu olgunun yansıması iş hukukunda da kendini göstermektedir. Bir işçinin istifa ettiği işinden kıdem tazminatını alarak ayrılabilmesi mümkün değil iken, mevzuat “pozitif bir ayrımcılık” yaptığını söyleyerek kadın işçinin evlenme sebebiyle işten ayrılmak istemesi halinde ona kıdem tazminatını ödemeyi öngörmekte; böylelikle kadının istihdamdan ayrılması için bir fırsat yaratmakta ve aile içi sorumluluklarla meşgul olması rolünü bir anlamda devam ettirmektedir.

Kadının aile içi sorumluluklar bakımından en büyük görevi, çocuklarını büyütmek olarak algılanmaktadır. Türkiye’de hane halkı ve aile bakımı işlerine ayrılan günlük ortalama zaman kadın için 4 saat 35 dakika iken erkek için 53 dakikadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği indeksi bakımından ise çok yüksek insanı gelişim gösteren ülkeler listesinde Türkiye 188 ülke içerisinde 71. sıradadır. Belirtilen araştırmalar kadının istihdamdan dışlanarak aile sorumlulukları yükünü üstlendiğini göstermektedir.

İş ve aile yaşamının uyumlaştırılması Kıta Avrupa’sında 1990’lı yıllardan beri devletin yasal bir görevi olarak kabul edilirken, Amerika’da yıllarca özel alana ait bir sorun olarak ele alınmıştır. Türkiye’de ise yakın zamana kadar, kadının asıl bulunması gereken yerin evi olduğu düşüncesiyle, konu gündeme dahi gelmemiştir. Aile sorumlulukları anlamında toplumsal cinsiyet eşitsizliği rollerini ortadan kaldırmak için kadının istihdamına ilişkin fırsatlar yaratılmalı, öte yandan aile sorumluluklarını paylaştıran hukuki bir takım düzenlemeler yapılmalıdır. Bugün Norveç, İsveç, Finlandiya gibi toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamış ülkelerin iş hukuku mevzuatlarında aile sorumlulukları ve özellikle çocuk bakımının anne ve baba arasında eşit bir biçimde kanunen paylaştırıldığı, babalık rollerinin de desteklendiği görülmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 156 sayılı Aile Sorumlulukları Bulunan Kadın ve Erkek İşçilere Fırsat Eşitliği ve Eşit Muamele Sağlanmasına İlişkin Sözleşme, aile sorumlulukları bulunan kadın ve erkek arasında fırsat eşitliği yaratarak çocuk bakımı, aile içerisinde bakıma ve yardıma muhtaç aile bireylerinin bakımı, aile sorumlulukları sebebiyle feshe karşı koruma konusunda pek çok program hüküm içermektedir. Ancak Türkiye bu sözleşmeyi onaylamamıştır.

Aile sorumlulukları ile iş yaşamı arasında denge kurmayı amaçlayan düzenlemeler, aile dostu iş hukuku uygulamaları olarak adlandırılmakta ve aile ile iş hayatı arasında denge kurmayı amaçlayan, iş ile aile yaşamı arasındaki çatışmayı iş organizasyonu, iş süreleri, işyeri uygulamaları ve işyeri kültüründe değişiklik yaparak çözmeye çalışan programlar olarak tanımlanmaktadır. Aile dostu iş hukuku uygulamalarını farklı şekillerde gruplandırmak mümkündür. Bir yaklaşıma göre bu uygulamalar; işçilere aile görevlerini yerine getirmek amacıyla işyerinden geçici olarak ayrılma imkânı sunan bakım izinleri, esnek çalışmalar gibi uygulamalar ve aile sorumluluklarını yerine getirmek üzere iş süreleri içinde ona zaman tanıyan işyerindeki kreş uygulamaları gibi uygulamalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bir diğer görüş ise aile dostu iş hukuku uygulamaları; aile yaşamı ile ilgili analık izinleri, babalık izinleri gibi izinler ve aile gereksinimlerine bağlı kısmi süreli çalışma, iş paylaşımı gibi çalışma ilişkileri şeklinde ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır.

Türk iş hukukunda bu yönde yapılan tek somut düzenleme, 4857 sayılı İş Kanununun 13. maddesinde 29.01.2016 tarihinde yapılan değişiklikle getirilen ebeveyn iznidir. Bu kapsamda kadının doğum izni

sona erdikten sonra ebeveynlerden birinin talrp etmesi halinde çocuğu ilkokul çağına başlayana kadar kısmi süreli çalışma yapmasına imkan tanınmaktadır. Ancak bu yönde kısmi zamanlı çalışmaya geçilmesi halinde, daha az ancak daha düşük ücrete çalışmaktadır. Bu durumun bir fırsat ya da bir hak yarattığını söylemek güçtür. İşçi, daha düşük ücret veya aile sorumlulukları arasında bir tercihte bulunmaya zorlanmaktadır. Bu kapsamda kreş açma zorunluluğu da mevzuatımıza eklenmiş ancak işyerinde yüzelliden fazla kadın işçi çalışması halinde işverenin kreş açma zorunluluğu öngörölmüştür. Burada da yine toplumsal rollere göre bir belirleme yapılmış ve sayının tespitinde sadece kadın işçiler dikkate alınmıştır.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan aile sorumlulukları bildiri kapsamında ayrıntılı bir biçimde değeriendirilecektir. Aile dostu iş hukuku uygulamalarının neler olduğu hakkında değeriendirme yapılacak, özellikle babalık izni, analık izni, ebeveyn izni, hastalık izni gibi kavramlar ele alınacaktır. Bildiride ayrıca uluslararası normlar, uluslararası çalışma örgütünün belirlediği esasların çerçevesi de ortaya konmuş olacak ve farklı ölkelerin iş hukuku mevzuatı çerçevesinde karşılaştırma yapılarak Türk iş hukuku bakımından bir çözüm önerisi değeriendirmesinde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: toplumsal cinsiyet rolleri, aile içi sorumluluklar, iş hukuku, ebeveyn izni

KADINLARIN SUÇ KORKUSU: KKTC ÖRNEĞİ

Mualla Köseoğlu¹

¹| Lefke Avrupa Üniversitesi

Amaç: Gerek diğer dünya ülkelerinde gerekse Türkiye ve KKTC’de suç ve şiddet olaylarının daha görünür hale gelmesi, bireylerin toplum içinde kendilerini güvende hissetme durumlarının azalmasına ve korkunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, suç olgusunun ortaya çıkış nedenlerini araştırmanın yanında 1960larda ortaya çıkan suç korkusu kavramı özellikle son 25 yıl içerisinde özellikle yabancı literatürde oldukça araştırılan bir konu haline gelmiştir. Bireylerin çeşitli nedenlerle suça maruz kalacağından korkması ve toplum içindeki rollerini bu korkuya göre şekillendirmesi araştırmacıların dikkatini çeken önemli bir konu olarak görülmektedir. Suç korkusunu önemli kılan bir diğer nokta ise sanılanın aksine suç korkusunun, sadece suç oranlarının yüksek olduğu bölgelerde yaşayan bireylerde değil, daha güvenli bölgelerde yaşayanlarda da yüksek olduğunun saptanmasıdır. O halde, bireyleri bu korkuya iten değişkenlerin belirlenmesi çeşitli önlemlerin alınmasında büyük rol oynamaktadır. Literatür incelendiğinde bireylerde suç korkusunu tetikleyen en önemli faktörler; yaş, yaşanan çevre ve geçmiş mağduriyet deneyimi olarak sıralanmaktadır. Çeşitli araştırmalar ise suç korkusunu en fazla yaşayan grupların yaşlılar, kadınlar ve azınlık göçmen gruplar olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, bu araştırmanın amacı suç korkusunu en fazla yaşayan gruplar arasında yer alan kadınların suç korku düzeylerini değerlendirerek yaş, yaşanan yer ve geçmiş mağduriyet deneyiminin suç korkusuna olan etkisini belirlemektir.

Yöntem: Araştırmanın evrenini, KKTC Devlet Planlama Örgütü İstatistik Dairesi 2011 yılı verilerine göre Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin en büyük beş ilçesi olan Lefkoşa, Girne, Gazimağusa, Güzelyurt ve İskele bölgelerinde yaşayan 18 yaş ve üzeri KKTC vatandaşı 83,239 kadın oluşturmaktadır. Çalışmada bu ilçelerin seçilmesinin öncelikli nedeni, KKTC nüfusunun yoğunluklu olarak bu bölgelerde yaşaması ve heterojen yapıdaki bu kitlelere daha kolay ulaşılmasıdır. Örneklem seçilirken, çalışma evrenini en iyi temsil edecek şekilde tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve 83,239 kişilik araştırma evreninden %95 güven düzeyi %5 örnekleme hatası ile 366 kişilik bir örneklem grubu belirlenmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamına alınan kadınların yaş gruplarına göre ölçeklerden almış oldukları puanların karşılaştırılmasına ilişkin varyans analizi (ANOVA) sonuçları verilmiş olup, kadınların yaş gruplarına göre ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). KKTC’de yaşayan yaşlı kadınlarda suç korkusu beklendiği gibi yüksek çıkmayarak ilgili literatürle çeliştiği görülmüştür. Bunun nedenleri tartışma ve sonuç bölümünde detaylandırılmıştır. Yaşanan bölge ve suç korkusu değerlendirildiğinde literatürle paralel olarak en büyük şehir ve başkent olan Lefkoşa ile en büyük üçüncü şehir olan Gazimağusa’da suç korku düzeyi yüksek görülmüştür. Literatürde de genellikle büyük şehirlerde yaşayan kadınların suç korku düzeylerinin daha yüksek görüldüğü belirtilmektedir. Araştırmaya katılan kadınların geçmiş suç mağduriyeti yaşama durumlarına göre suç korkusu ölçeği genelinden ve ölçekte yer alan alt boyutlarından aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Geçmiş suç mağduriyetinin suç korkusunu tetiklediği iddiasıyla ilgili güçlü bulgular olmasına karşın, son dönemlerde yapılan güncel çalışmalarda geçmiş suç mağduriyetinin suç korkusu üzerinde bir etkisi olmadığı belirtilmektedir.

Tartışma ve Sonuç: Burada göze çarpan ilk husus, araştırma kapsamına alınan kadınların yaş gruplarına göre değerlendirildiğinde suç korkusunu etkilemediğinin ortaya çıkmasıyla birlikte ilgili literatürle çeliştiği görülmüştür. Bunun nedenleri arasında KKTC’de özellikle sosyal zarar görülebilirlik

endişesinin düşük düzeyde seyretme ihtimalidir. Sosyo-kültürel yapı gereği KKTC'de aile, akraba ve komşuluk ilişkileri özellikle daha kırsal kesimlerde güçlülüğünü korumaktadır. Birey başına olumsuz bir durum geldiği zaman ulaşabileceği sosyal destek ağının varlığını hissedebildiğinden kendisini daha güvende hissetme eğilimi sergileyebilmektedir. Ayrıca, yine sosyo-kültürel yapı gereği KKTC'de gelişmiş ülkelere kıyasla aile yapısında farklılıklar gözlenmektedir. Avrupa ülkelerinde yaşlılar genellikle bakımevlerine yerleşmekteyken, KKTC'de bu gibi durumlara rastlamak oldukça güçtür. Çocuk-ebeveyn ilişkisi güçlü olduğundan, yaşlıların bakımını da çocukları üstlenmektedir. Bu durum da fiziksel ve sosyal zarar görülebilirlik endişesini azaltan faktörler arasında yer alabilmektedir. Benzer şekilde, bu bulguyu destekleyen çalışmalar da mevcuttur. Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli bulgu, yaşanan yer ile suç korkusu ile ilgilidir. Literatürde genellikle büyük şehirlerde yaşayan kadınların suç korku düzeylerinin daha yüksek görüldüğü belirtilmektedir. Bunun nedenlerinin başında araştırmada temel alınan düzensizlik modeli gelmektedir. Başıboş evler, graffitiler, kumarhaneler, seks işçileri gibi fiziksel ve sosyal düzensizlik faktörlerinin görüldüğü ortamlarda yaşayan bireylerin buna bağlı olarak suç korku düzeyinin daha yüksek olması beklenmektedir. Son bulguya bakıldığında, mağduriyet deneyiminin kadınların suç korkusuna bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Özellikle geçmiş dönemdeki çalışmalar, suç mağduru olma ile suç korkusu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu söylerken, daha güncel çalışmalar karmaşık bulgulara rastlamıştır. Geçmiş mağduriyet-suç korkusu ilişkisine karşı çıkanlar daha fazla mağduriyet yaşayan bireylerin genç erkekler olmasına karşın yapılan araştırmalarda suç korkusunu en az taşıyanların da genç erkekler olduğu üzerinde durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suç Korkusu; Kadınların Suç Korkusu; Kadın

SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATIMIZDA GEBE VE ANNE SİGORTALILARA YÖNELİK DÜZENLEMELER

Ö. Hakan Çavuş

Manisa Celal Bayar Üniversitesi İİBF Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü

Çalışmanın amacı: Primli ve primsiz rejimden oluşan sosyal güvenlik sistemiz ve ilgili mevzuat kapsamında gebe ve anne sigortalılara yönelik varolan düzenlemelerin yanısıra son dönemlerde yeni birçok düzenlemeler yapılmıştır. Bu haklara genel olarak bakıldığında; analık halinde geçici iş göremezlik ödeneği, emzirme ödeneği, doğum yardımı, gebe ve anne işçilere doğum veya evlat edinme halinde yarım çalışma ödeneği verilmesi durumunda sigorta primlerinin ödenmesi, gebe ve anne işçilerin işkazası halleri, doğum borçlanması ve engelli çocuğu bulunan annelerin erken yaşlılık aylığı alma hakları şeklinde sınıflandırılabilir sözkonusu hakların özelliklerinin ve hak kazanma şartlarının değerlendirilmesi çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

Yöntem : Ülkemizde işçi, kamu görevlisi ve esnaf (işveren) olarak adlandırılan kesimler 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. maddesinde statülerine göre düzenlenmiştir. Buna göre bir iş sözleşmesi ile çalışan sigortalılar sözkonusu Kanunun 4/a maddesinde, kendi nam ve hesabına çalışanlar 4/b maddesinde ve kamu görevlisi olarak çalışanlar 4/c maddesinde ele alınmıştır. Çalışmamızda ise sadece 4/a kapsamında çalışan gebe veya anne olan sigortalı kadınlara yönelik haklar 5510 sayılı Kanun ve Sosyal Güvenlik Kurumunun genelgeleri kapsamında ele alınarak değerlendirilmiştir.

Bulgular : 5510 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmiş olan kısa vadeli sigorta kollarından bir tanesi de analık sigortasıdır. Analık halinde, sigortalının gelir kaybını önlemek için Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından geçici iş göremezlik ödeneği verilmektedir. Kadın sigortalının, analık sigortası kapsamında geçici iş göremezlik ödeneğinden yararlanabilmesi için, doğumdan önceki bir yıl içinde sigortalı işçi adına en az 90 gün kısa vadeli sigorta primi bildirilmiş olması gerekmektedir. 5510 sayılı Kanunun 16. maddesine göre, maddede belirtilen şartları yerine getiren kadın sigortalıya her çocuk için, yaşaması şartıyla doğum tarihinde geçerli olan tarife üzerinden emzirme ödeneği verilmektedir. Bunların dışında doğum veya evlat edinme sonrasında analık hali izninin bittiği tarihten itibaren 30 gün içinde İş-Kura doğum ve evlat edinme sonrası yarım çalışma belgesi ile başvuruda bulunulması halinde yarım çalışma ödeneği verilmesi uygulaması getirilmiştir. 2015 yılında yapılan yeni bir düzenleme ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından doğum yapan kadına canlı doğumda; birinci çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üçüncü ve sonraki çocuklar için 600 TL ödeme yapılmaktadır. Kısa vadeli sigorta kolları içinde yer alan işkazası sigortası kapsamında 5510 sayılı Kanununun 13/4 maddesine göre, kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan sürede karşılaştığı olaylar iş kazası sayılmaktadır. Yine 5510 sayılı Kanunun 41. maddesine göre, sigortalı kadınlar, üç defaya mahsus olmak üzere doğum tarihinden sonra iki yıllık süreyi geçmemek kaydıyla sözkonusu süreleri çocuğun yaşaması şartıyla doğum borçlanması yapabilmektedirler. Doğum borçlanması yaptıkları bu süreler kadın sigortalının yaşlılık aylığı alması için gereken şartlardan birisi olan prim ödeme gün sayısına eklenmektedir. Ayrıca 5510 sayılı Kanunun 28. maddesinde 1.10.2008 tarihinde yapılan düzenlemeyle, çalışan kadın sigortalılardan bakıma muhtaç olan engelli çocukları bulunan anne sigortalıların daha erken emekli olma hakkı getirilmiştir.

Tartışma ve Sonuç : Çalışmamıza konu olan gebe ve anne sigortalılara sağlanan haklarla ilgili önemli sorunlar bulunmaktadır. Öncelikle 5510 sayılı Kanunda düzenlenen analık halinde iş göremezlik ödeneği verilmesi noktasında prim ödeyen bir anne sigortalının sadece doğum öncesinde dokuz günden fazla ücretsiz izin alması ve doğum öncesinde çalışmaya başlamadan doğum yapması halinde Sosyal Güvenlik Kurumu sigortalıya iş göremezlik ödeneği verilmemesi uygulamasına son verilerek

doğum öncesinde 90 güne kadar alınan ücretsiz izinlerin geçici iş göremezlik ödeneği alınmasına engel teşkil etmemesi sağlanmalıdır. Anne işçilerle üç yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçiye istekleri hâlinde kullandırılması gereken yarım çalışma ile ilgili anlaşmazlık yaşanmasını önlemek için işverenin belirlenecek sürede yazılı cevap vermemesi halinde, işçinin talebini kabul etmiş sayılacağı yönünde bir düzenleme getirilebilir. Ayrıca, engelli çocuğu olan ve çoğul doğum yapan anne işçilerin, yarım çalışma sürelerinde de otuz günlük artırım hükmünün uygulanması yönünde yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde resmi olarak uygulanan aile sigortası kolu bulunmamakla birlikte aile yardımı sayılabilecek birçok yardım uygulanmaktadır. Bu kapsamda bir an önce aile yardımı ve bakım sigorta kolu ile ilgili düzenlemeler yapılarak; çocuklu ailelere, yeni doğum yapmış veya evlat edinmiş aileler için doğum ve evlat edinme yardımı, çocuklara yardımı içeren aile yardımı, kreş ve bakım yardımı, eğitime katılan çocuklara yardımı içeren eğitim yardımı yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gebe Ve Anne İşçi, Gebe Ve Anne İşçinin Hakları, Sosyal Güvenlik

EŞLERİN HUKUKİ İŞLEM ÖZGÜRLÜĞÜNE GETİRİLEN SINIRLAMALAR

Hayrunnisa Özdemir¹

¹| Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu'nda özellikle Aile hukuku alanında önemli değişikliklere yer verilmiştir. Aile hukukunda yeni düzenlemelere gidilmesinin temelinde, evlilik birliğinde esler arası eşitliğin sağlanması çabaları yatmaktadır. Gerek anayasal düzenlemeler, gerek taraf olduğumuz çeşitli uluslararası sözleşmeler karşısında iç hukukumuzda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması gereği, doğal olarak, bu yöndeki düzenlemelerin aile hukuku alanında yer alması sonucunu beraberinde getirmiştir. Böylelikle bugün bizlere ve gelecek kuşaklara aile içerisinde “*eşler arası eşit haklar*” getirmeyi hedefleyen düzenlemelerle klasik aile anlayışı yıkılarak, eslerin eşit kılındığı bir evlilik modeli yaratılmaya çalışılmaktadır. Aile hukuku alanında yapılan önemli değişikliklerle eşlerin gerek kişisel gerekse mali durumlarına ilişkin olarak yeni düzenlemeler öngörülmüştür. Bu düzenlemelerin temelinde eslerin kural olarak eşit hak ve yükümlülükler sahip olması esası yatmaktadır. Nitekim Türk Medenî Kanunu'nun Genel Gereğesinde de esler arasında cinsiyet farkı gözetilmeksizin, tam bir eşitlik sağlama amacının birinci planda tutulduğu vurgulanmıştır. Anılan esasın yansıması olarak, eşitliği zedelediği düşünülen eski bazı hükümler yeni Kanun'a alınmamıştır. Eşlerin hukuksal işlemleriyle ilgili olarak; Türk Kanun-u Medenî'si'nin eslerin gerek birbiriyle yapacakları, gerekse diğer eş lehine olmak üzere üçüncü kişilerle yapacakları hukuksal işlemlerin sulh hukuk mahkemesinin iznine tâbi olduğuna ilişkin 169.maddesi Türk Medenî Kanunu'na alınmamıştır. Kadın-erkek eşitliğine dayalı yeni düzenlemeler hayata geçirilirken, yapıldığı zamanın koşullarına uygun olsa da artık günümüzün gelişmeleriyle bağdaşmadığı düşünülerek bu hükme kanunda yer verilmemiş; böylelikle uygulamada evli kadınları kocaya nazaran farklı bir konuma sokan anlayışa da son verilmiştir. Türk Medenî Kanunu'nda da başkaca bazı kısıtlamalar gündeme getirilmiştir ancak eski hukuksal düzenlemelerden farklı olarak, bunlar evlilik birliğinin her iki tarafı için de aynı şekilde sınırlama getiren düzenlemeler olmuştur. Yoksa bir işlemin koca için serbest, kadın için yasak veya izne bağlı olması söz konusu değildir. Türk Medenî Kanunu eşlerin birbirleriyle veya üçüncü kişilerle olan hukuksal işlemlerinde sözleşme özgürlüğü ilkesini kabul etmiştir. Bu ilkenin özünde, günümüzde kadınların da erkekler kadar kendi haklarını ve ekonomik geleceklerini düşünerek hareket edebildikleri kabul edilerek, insanların sırf evlenmiş olmaları nedeniyle hukuksal işlemleri bakımından sınırlamalara tabi tutulmamaları gerektiği düşüncesi yatar. Eşlerin her birinin kendi malvarlığı değerleri üzerinde kimsenin izin veya onayına tâbi olmaksızın serbestçe tasarruf edebileceği, her türlü hukuksal işlemi kendi iradesiyle gerçekleştirebileceği düzenlenmiş olmakla beraber, eşlere tanınan bu özgürlük sınırsız değildir. Yasa koyucu hukuksal işlem özgürlüğüne bazı noktalarda sınırlamalar getirmiş; eslerden birinin yapacağı işlemi diğer esin rızasına bağlı kılmış, böylelikle eşlerin birlikte karar vermelerini zorunlu kılan işlem kategorilerine yer vermiştir. Diğer eşin rızasına bağlı hukuksal işlemler, genel olarak, kiralanmış ya da üzerinde mülkiyet hakkı veya sınırlı aynî hak bulunan aile konutu ile ilgili hukuksal işlemler, edinilmiş mallara katılma rejiminde paylı mülkiyet konusu malda pay üzerinde tasarrufa yönelik olarak yapılan işlemler ve bir esin başvurusu üzerine hâkimin geçerliliğini diğer esin rızasına bağladığı hukuksal işlemler olarak belirtilebilir. İsviçre Medenî Kanunu'nun yanı sıra, İsviçre Borçlar Kanunu'nda da kira, taksitle satım ve kefalet sözleşmelerine ilişkin hükümlerde diğer esin rızasına bağlı hukuksal işlemlere dair düzenlemeler yer almıştır.

Yasa koyucu diğer eşin rızasına bağlı kılınmış bu hukuksal işlemlerin yanı sıra, diğer eşin rızasının mevcut olup olmamasına göre başka düzenlemelere de yer vermiş ve bunlara hukuksal sonuç bağlamıştır. Örneğin; edinilmiş mallara katılma rejiminde diğer eşin rızası olmaksızın yapılan

bağışların mal rejiminin tasfiyesindeki durumu yasada düzenlenmiş, bu değerlerin tasfiyede hesaba katılacağı belirtilmiştir. Yine yasa koyucu eslerden birinin (ana babadan birinin) üçüncü kişilerle çocuklarını temsilen gerçekleştirdiği işlemlere diğerinin rızası bakımından uygulamada işlem güvenliği açısından rahatlama yaratacak isabetli bir düzenleme getirmiş, bu işlemlerde diğer eşin rızasının varlığına ilişkin bir karineye yer vermiştir. Eşlerin hak ve yükümlülükleri ile hukuksal işlemlerine ilişkin getirilen düzenlemelerle, bir taraftan eşlerin eşitliği ilkesi getirilmeye çalışılırken, diğer taraftan evlilik birliğinin ve aile olgusunun korunması amaçlanmıştır; bu iki amaç arasında denge sağlanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın amacı, hem Türk Medeni Hukukunda hem de Türk Borçlar Kanununda yeni Kanunla birlikte eşlerin hukuki işlem özgürlüğüne getirilen sınırlamalara konu bütünlüğü korunarak yer verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler : Eşlerin Hukuki İşlemleri, Kısıtlamalar, Diğer Eşin Rızası, Türk Medeni Kanununda Yer Alan Kısıtlamalar, Türk Borçlar Kanununda Yer Alan Kısıtlamalar

BİLDİRİ SUNUMLARI 18 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Gözde ORHAN, İstanbul Kemerburgaz Üniversitesi	Bildiri sunumları 18 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 2
		YAYINCILIK DÜNYASININ FEMİNİZASYONU SÜRECİ: KADIN ÇEVİRMENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME Yonca Güneş Yücel - Dr. Gözde Orhan	
		CORCİ ZEYDAN'IN 'ABBÂSE SULTAN' ADLI ROMANINDA KADIN KARAKTERLER Esra Yakupoğlu Erket	
		ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BİR MUHARRİR: SUAT DERVİŞ Pınar Aydoğan	
		FEMİNİST DİSTOPYALAR VE KADIN HAREKETİ: TEHLİKELER, UYARILAR VE MÜCADELE ALANLARI Ayşın Koçak Turhanoğlu	
		MASAL VE MEMORATLARDA KADINLARIN GÖLGELERİ OLARAK DEMON'LAR VE BİR ÖRNEK İNCELEMESİ Selçuk Gündüz - Gönül Reyhanoğlu	
		KADINSIZ DÜNYA DÜŞBAZLARININ SÖYLEMİNDEN KADINSIZ ERKEKLERİN KARŞIT SÖYLEMİNE: MURAKAMİ'NİN ERKEKLERİNDE KADIN YANSIMALARI Rana Sağıroğlu	

YAYINCILIK DÜNYASININ FEMİNİZASYONU SÜRECİ: KADIN ÇEVİRMENLER ÜZERİNE BİR İNCELEME

Yonca Güneş Yücel , Gözde Orhan¹

¹| Altınbaş Üniversitesi

Bu bildiri 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte yayıncılık alanında üretim yapmış kadın çevirmenleri konu etmektedir. Kadın çevirmenleri iki ana eksen üzerinden inceleyecek olan bu çalışmada, ilk olarak Türkiye siyasi ve toplumsal hayatındaki dönüşümlere paralel biçimde çevirmen kadınların sektöre girişi, burada tutunma biçimleri ve kendilerine yer açma stratejileri ele alınacaktır. İkinci olarak kadınların çevirmenlik pratikleri aracılığıyla yayıncılık sektörünün eril sınırlarını ne ölçüde zorlayabildiği tartışmaya açılacaktır. Özetle bu tebliğ kadın çevirmenleri hem emek piyasasının feminizasyonu çerçevesinde incelemekte hem de bu sürecin ürünlerinin Türkiye’de feminist literatürün inşasında oynadığı rolü ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kadınların 1980’lerde yayıncılık dünyasına dinamik bir emek gücü olarak girişi, çok büyük oranda entelektüel üretim yapabildikleri kurumsal olanakların kaybı ya da 12 Eylül rejiminin getirdiği tutukluluk koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Diğer bir deyişle, tanımlı ve korunaklı istihdam biçimlerinden dışlanan kadınlar ironik olarak, daha özgür ve görece kısıtlanmamış entelektüel üretim biçimlerine ulaşabilmişlerdir. Sektörün 1980 sonrasında yeni teknolojilerle genişlemesi, kadınların bu alanda daha fazla yer almasını kolaylaştırmıştır. 12 Eylül 1980 sonrasında çevirmenlik yapan kadınlardan hayatta olanlarla ve dönemin etkin yayınevlerinin genel yayın yönetmenleriyle gerçekleştirilecek derinlemesine mülakatlar, bu çalışmanın temel birincil kaynağını oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler : Çeviri, Kadın Çevirmenler, Yayıncılık

CORCİ ZEYDAN'IN 'ABBÂSE SULTAN' ADLI ROMANINDA KADIN KARAKTERLER

Esra Yakupoğlu Erket¹

¹| İstanbul Üniversitesi

Abbâsî Devleti 750-1258 yılları arasında hüküm sürmüş, Emevilerin izlediği Arap milliyetçiliği politikasının aksine diğer milletlere karşı hoşgörülü bir siyaset takip etmiş, muhtelif ırk, din ve dile mensup insanı bünyesinde barındırmıştır. En parlak devrini Hârûn Reşîd (d.763/ö.809) zamanında (786-809) yaşayan Abbasi Devleti, İslam dünyasının sosyal ve kültürel alanda ilerleme kaydetmesinde önemli bir rol oynamıştır. Kültür hayatındaki bu gelişmelere kadınlar da büyük katkıları sağlamıştır. Halife Hârûn Reşîd'in eşi Zübeyde binti Ca'fer (d.764/ö.831) ve kız kardeşi Abbâse (ö.798) de şiir, edebiyat ve diğer bazı bilim dallarında önemli seviyeye ulaşmış hanımlar arasında gösterilir.

Abbâsîlerin ilk dönem siyasi, sosyal ve kültürel hayatında en etkili kadınlardan biri Hâşimîlerin Abbâsî kolundan olan Hârûn Reşîd'in eşi Zübeyde binti Ca'fer'dir. Zübeyde binti Ca'fer, döneminin önemli simalarından biri olmuş, şiir ve edebiyata ilgisi, entelektüel kişiliği, zenginliği ve hayırseverliğiyle bu dönemde derin izler bırakmıştır.

Abbâsî halifelerinden Mehdî b. Mansûr (d.746/ö.785)'un kızı ve Hârûn Reşîd'in kız kardeşi olan Abbâse ise güzelliği, fazileti, edebi, bilgisi, hazır cevap ve güzel konuşması ile yaşadığı dönemde ön plana çıkmış bir Abbâsî sultanıdır. Abbâse, ilk evliliğini Muhammed b. Süleyman ile yapmış, o ölünce İbrahim b. Salih ile evlenmiştir. İbrahim'in vefatının ardından üçüncü evliliğini ise Muhammed b. Ali ile yapmıştır. Muhammed b. Ali de vefat edince Basra valisi İsa b. Ca'fer, Abbâse ile evlenmek istemiş; ancak vali, dönemin şairlerinden Ebû Nûvas (d.756/ö. 814) 'ın halifeye ithafen yazdığı "Ey halife, eğer bir haini öldürmek istersen, onu Abbâse ile evlendir!" dizeli şiirini duyunca Abbâse ile evlenmekten vazgeçmiştir.

Bahsi geçtiği üzere, güzel hasletleri ile meşhur olan Abbâse, Abbâsî Devleti yönetiminde de etkin rol oynamış kadınlardan biriydi. Ağabeyi Hârûn Reşîd, onun bilgi birikimi ve düşüncelerine oldukça değer verir, hatta devlet meselelerinin ele alındığı meclislerde tartışılan mevzuları ona sorup bu hususlar üzerinde onunla görüş alışverişinde bulunurdu. Öyle ki Abbâse, zekâsı ile Hârûn Reşîd'e danışmanlık hususunda dönemin veziri Ca'fer el-Bermekî'nin muadili bir konuma gelmişti.

Kadın karakterleri üzerinden değerlendirme yapacağımız Corci Zeydan'ın *el-Abbâse Uhtu'r-Reşîd* (Hârûn Reşîd'in kızkardeşi Abbâse) romanında ön plana çıkan karakterler Abbasi halifesi Hârûn Reşîd, kız kardeşi Abbâse, eşi Zübeyde, oğlu el-Emîn, veziri Ca'fer, Abbâse'nin cariyesi Atabe, şair Ebu'l-Atahiye, Emîn'in veziri el-Fadl b.el-Rebi' ve cellat Mesrûr el-Fergânî'dir. Hârûn Reşîd döneminde, oğulları Emîn ve Me'mûn'u sırasıyla veliaht yapar. Emîn, zevk ve sefaya düşkün bir genç iken, Me'mûn edepli ve bilgili biridir. Bu özellikleriyle Me'mûn hilafete daha layık olsa bile annesinin Farisî bir cariye olması sebebiyle geri planda kalır. Veliaht Emîn'in annesi Zübeyde de Farisîlerden hoşlanmadığı için diğer veliaht Me'mûn'un tarafında yer alan Yahya b. Hâlid el-Bermekî'yi gözden düşürmeyi amaçlar. Bunun yanı sıra Yahya b. Hâlid el-Bermekî'nin oğlu Ca'fer de Hârûn Reşîd 'in veziridir. Halife, Ca'fer'le sohbet etmeyi çok seviyor, onunla arkadaşlık etmekten vazgeçmiyordu. Aynı zamanda halife, kız kardeşi Abbâse'ye de oldukça düşküdü ve fikirlerini önemserdi. Bu ikisinin her daim yanında bulunmalarını istiyordu ama onların aynı sohbet meclisinde beraber bulunmaları uygun değildi. Bu sebeple Hârûn Reşîd her ikisinin sohbetinden de mahrum kalmamak için onları evlendirir. Mamafih Reşîd, Ca'fer'in hem Farisî hem de kölelikten azatlı olması nedeniyle bu evliliğin sözde bir evlilik olarak kalmasını buyurur. Fakat birbirini seven Abbâse ve Ca'fer, halifeden gizli olarak evlilik hayatı sürer ve iki çocuk sahibi olurlar. Şair Ebû'l-Atâhiyye ise bu birlikteliği tesadüfen öğrenir, Emîn'in annesi

Zübeyde ve veziri el-Fadl b. el-Rebi' e durumu bildirir. Onlar da bu sırrı derhal Hârûn Reşîd'e haber verir. Bunu öğrenen halife, veziri Ca'fer, kız kardeşi Abbâse ve çocuklarını öldürtür.

Bu çalışmamızda romana adını veren Halife Hârûn Reşîd'in kız kardeşi Abbâse ile romanın diğer kadın kahramanı olan halifenin eşi Zübeyde binti Ca'fer hakkında bilgi verilecektir. Corci Zeydan'ın romanı, bu iki kadın karakter üzerinden değerlendirilmeye çalışılacak ve romanda bu karakterlerin nasıl tasvir edildiği ve Hârûn Reşîd dönemi Abbâsî siyasi hayatında bu iki kadının devlet siyasetine etkisi ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Abbâse Sultan, Zübeyde bt. Ca'fer, Hârûn Reşîd, Ca'fer el-Bermekî, kadın, siyaset.

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE BİR MUHARRİR: SUAT DERVİŞ

Pınar Aydoğan¹

¹| Karadeniz Teknik Üniversitesi

Türk modernleşme tarihinin Erken Cumhuriyet dönemi olarak da anılan ilk on beş yılı Batılılaşma hedefi doğrultusunda güçlü hamlelere tanıklık etmiştir. Siyasal, kültürel, ekonomik ve toplumsal her alanda birçok yenilik yapılmış, yapılan yenilikler sonucunda toplumsal konumları değişen en önemli kesim ise "kadınlar" olmuştur. "Medeni Kanunu'nun Kabulü", "Kılık Kıyafet Kanunu", "Meslek seçimi hürriyeti" ve en önemlisi de "Seçme ve Seçilme Hakkı"nın verilmesi bu yeniliklerin en önemlilerindendir. 1935 yılının başında yapılan seçimlerde 17 kadın vekil meclise girmiştir. 1934 yılında verilen bu hak, sadece Türkiye'de değil bütün Avrupa'da da oldukça ses getirmiştir. Bu sesin bir karşılığı olarak da -kadınlara oy hakkı mücadelesi amacıyla kurulan- Uluslararası Kadınlar Birliği, Türkiye'nin kadınlara bu hakkı tanıması üzerine her yıl farklı bir ülkede yaptığı kongresini, 1935 yılında Türkiye'de yapmaya karar vermiştir. Aslında bu durum her iki taraf için de oldukça radikal bir hamledir. Türkiye Cumhuriyeti için radikaldir, çünkü ilk kez "Doğulu" ve "Müslüman" bir toplum kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır. Uluslararası Kadınlar Birliği için de radikal bir hamledir, çünkü Birliğin düzenlediği Kongre, kadınlara seçme hakkı tanıyan "Doğulu" ve "Müslüman" bir ülkede ilk defa yapılacaktır. Kongrenin Türkiye'de yapılıyor olması, yine yeni rejim için çok önemli bir olaydır. Bütün dünya Kemalizm'in yarattığı yeni rejimin, "yeni kadın"ını görecektir. Üstelik bu yeni kadın, Batı'daki birçok ülkeden daha önce seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir. Yeni rejimin modernliği de, eski halinden eser kalmayan bu modern kadının üzerinden yeniden üretilecektir.

Osmanlı kadın hareketinin bir temsilcisi olarak Suat Derviş, Batı eğitimi alan, çeviriler yapan, edebiyatçı kimliği olan bir yazardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk feministlerinden de olan Suat Derviş, bu yıllarda dönemin etkili ve bir anlamda "yeni rejimin sesi" görevini üstlenen, Batılılaşma amacının öncüsü Cumhuriyet Gazetesi adına muhabirlik yapmaktadır. Cumhuriyet Gazetesi için yaptığı haberlerde kadınların sorunlarına değinen Derviş, kongre öncesinde İstanbul'a gelen her milletten katılımcıyla röportajlar yapmış ve bu röportajlar da gazetede yayınlanmıştır. Derviş "Dünya Feministleri ile Görüşmeler" adlı röportajlarında hem dünya da hem de Türkiye'de kadınlara dair tartışılan konulara değinmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Suat Derviş'in İstanbul'a gelen Uluslararası Kadınlar Birliği'nin üyelerine ve ""Doğu ve "Batı" ayrımı olmaksızın dünyanın farklı ülkelerinden gelen tüm katılımcı kadınlara yönelttiği sorular ve aldığı cevapların, hem Türk parlamentosundaki hem de kamuoyundaki yankıları ışığında 1930'lar Türkiye'sindeki feminizmin bir çerçevesini çizmektir.

Çalışmanın yöntemi ve kapsamı 1930-1935 yılları arasında Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan Suat Derviş'in yazıları başta olmak üzere o dönemin bu yazılar çerçevesinde "kadınlarla ilgili" konularda Meclis tutanaklarının/"Zabıd-ı Ceride"lerin ve Cumhuriyet Gazetesi'ndeki karikatürlerin, haberlerin, yorumların ve görsellerin taranmasına dayanmaktadır.

"I. Dalga Feminizm" olarak da adlandırılan 1930'lu yıllardaki dünya feminist hareketin gündeminde olan "kadınların barışa olan katkısı, kadının çocuğunu dünyaya getirmeme hakkı, kadınların seçme ve seçilme hakkı, kadınların askerlik yapması, kadınların süse olan düşkünlüğü, kadınların hangi meslekleri yapabileceği" gibi temel konular Suat Derviş'in yazılarında yer almıştır. Derviş bu röportajlarını yaparken, rejimin izin verdiği ölçüde bir hareket alanına sahip ve İstanbul'daki kongreye ev sahipliği yapan Türk Kadınlar Birliği ile de sık sık ters düşmüştür.

Çalışmanın sonucunda, bu konuların tartışılması ve yorumlanması çerçevesinde hem Erken Cumhuriyet döneminde resmi söylemin/Kemalizm'in kadına olan bakışının ortaya koyulabileceği hem de Türk feminizm tarihinin önemli bir figürü olan Suat Derviş'in resmi söylemle arasındaki uyum/uyumsuzluğun gözlemlenebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Cumhuriyet Dönemi, Kemalizm, Suat Derviş, Feminizm, Cumhuriyet Gazetesi.

FEMİNİST DİSTOPYALAR VE KADIN HAREKETİ: TEHLİKELER, UYARILAR VE MÜCADELE ALANLARI

Ayşın Koçak Turhanoğlu¹

¹| Anadolu Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Kuramsal bir yaklaşım ve aynı zamanda toplumsal ve politik bir hareket olan feminizm, yaşamın her alanında toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve eşitsizliklerini sorgular. Erkeklerin kadınlar üzerinde kurduğu iktidar ilişkilerini anlamaya ve açıklamaya çalışmakla birlikte, kadınların ezilmişliği ve sömürüsüne karşı, kadınlara yönelik baskı, kontrol ve şiddete karşı mücadele vermektedir. Bu bağlamda feminist gelecek tahayyülü, ataerkil toplumsal yapının, kurum ve uygulamaların radikal değişimini ve yeni bir toplumun inşasını öngörmektedir. Böylelikle feminist hareket, ütöpik ve distöpik unsurlar içermekte ve kadınların özgürleşme mücadelesi; daha iyi bir dünya tasarısı ile ütopyadan destek alırken, tehlikeleri gösteren ve gerçekleşme olasılığına ilişkin farkındalık sağlayan distopyanın uyarıcı niteliğiyle güçlenmektedir.

Farklı tarihsel dönemlerde toplumların gelecek öngörülleri olarak tanımlanabilen ütopyalar ve distopyaların temel özelliği, radikal bir değişimi vurgulamalarıdır; toplumların sistemli bir şekilde, yeni bir düzen temelinde örgütlenmesini amaçlarlar.

Ütopyalar, gelecekteki daha iyi bir dünyaya ilişkin öngörülerinde ideal bir toplum tasarımı bulur. Bu anlamda klasik ütopyalar, merkezi devlet yönetiminde, hiyerarşik bir yapılanmayla, insanların mutlu bir yaşam sürdüğü ve mükemmel yapısıyla değişime ihtiyaç duyulmayan, durağan bir toplumsal düzen kurgulamaktadır. Modern ütopyaların ise daha iyi bir yaşam için sosyal devlet anlayışı temelinde farklı toplumsal sistemler sunduğu görülmektedir.

Distopyalar ise genellikle gelecekte totaliter rejimlerin yönetiminde örgütlenen, karanlık ve korkutucu bir dünya kurgular. Bürokratik ve teknolojik gözetim, baskı ve kontrol altında, insanların hak ve özgürlüklerinin yok edildiği toplum biçimleri öngörür. Bu bağlamda, gelecekteki tehlikeyi gösteren distopyalar, bugünün toplumlarına yönelik eleştiriler içermesinin ötesinde, uyarılarda bulunur. Bu niteliklerinden ötürü distopyalar, mevcut toplumların politik, ekonomik, kültürel ilişkilerinin ve deneyimlerinin izlerini taşır, dolayısıyla gerçekliğe ütopyalardan daha yakın olduklarını söylemek mümkündür.

Erkek egemen bakış açısıyla üretilen klasik ve modern ütopyalar, toplumsal cinsiyet ayrımcılığını ortadan kaldıran bir toplum yapısı öngörmez. Ütopyaların insanlık için daha iyi ve mutlu bir yaşam, eşitlik ve refah sunan toplumsal düzeninde, kadınların konumuna ilişkin iyileşme, kadınların kamusal alana katılımının sınırlı bir düzeyde artmasından öteye geçmez. Dahası, geleneksel cinsiyet rolleri ve davranışlarına yönelik anlamlı hiçbir değişim görülmez.

İnsanlığın karşılaşıacağı karanlık bir dönemi temel alan distopyalar ise korku ve şiddetin hâkim olduğu totaliter rejimlerin yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin; kadınlar üzerindeki baskı, kontrol ve şiddetin, nasıl tehlikeli boyutlara ulaşabileceğine dair öngörülerde bulunmaz.

Bu bağlamda, feminist ütopyalar ve distopyaları diğerlerinden ayırt eden en önemli unsur, kadın bakış açısıdır. Farklı tarihsel dönemlerde üretilen feminist ütopyalar ve distopyalar, kadın hareketinin mücadele alanlarına vurgu yapmaktadır. Feminist ütopyalar genel anlamda, cinsiyet ayrımcılığının olmadığı, kadınların özgür ve eşit bireyler olarak barış içinde yaşadığı, değişime açık, yeni bir toplum öngörür. Diğer taraftan feminist distopyalar, totaliter rejimlerde kadının doğurganlığı, cinselliği, emeği ve hareket özgürlüğü üzerindeki tahakkümü ve sonuçlarını ortaya koyar. Kadınları ezen ve

sömüren ataerkil iktidarın, baskı ve şiddet uygulamalarıyla kadınları nasıl köleleştirdiğini çarpıcı bir şekilde gösterir.

Feminist distopyaların sergilediği toplumsal cinsiyet ilişkileri, bugünün toplumlarının politik, ekonomik ve kültürel ilişkilerine bağlı kadınların yaşam deneyimlerinden izler taşır ve bu yönüyle gerçekliğe yakınlaşır. Böylelikle kadınların şimdiki konumunu aydınlatarak tehlikelere karşı farkındalık sağlayan ve uyarı niteliği taşıyan feminist distopyalar, değişimin gerekliliğini vurgular ve kadınların mücadelesini güçlendirir.

Bu çalışma, feminist distopyaların feminizm ve kadın hareketiyle ilişkisini tartışmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, feminist distopyanın özellikleri, tarihsel dönemlere özgü konuları, kadın hareketi için anlamı ve mücadele alanlarına yönelik uyarıları, Katharine Burdekin'in *Swastika Geceleri*, Zoe Fairbairns'in *Kadınlar Kulesi* ve Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* eserleri kapsamında çözümlenmektedir.

Anahtar kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Feminizm, Kadın hareketi, Feminist distopya.

MASAL VE MEMORATLARDA KADINLARIN GÖLGELERİ OLARAK DEMON'LAR VE BİR ÖRNEK
İNCELEMESİ / DEMONS AS SHADOWS OF WOMEN IN FAİRY TALES AND MEMORATAS

Selçuk Gündüz¹ , Gönül Reyhanoğlu¹

¹| Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

19. yüzyılda S. Freud'un özellikle çocukluk döneminde bilinçdışına itilerek bastırılan istek ve arzuların daha sonra rüyalarda ortaya çıktığı anlayışından hareketle ortaya çıkan Psikanalist Yöntem daha sonra Jung, Ernest Jones ve Lacan gibi psikanalistler tarafından geliştirilmiştir.

Jung okulunun en önemli kavramlarından ikisi kişisel ve kolektif bilinçdışıdır. Kişisel bilinçdışı, bireyin sosyal hayatta toplum baskısı, ahlak ve kültür gibi bir takım nedenlere istinaden bastırdığı bir takım içeriklerden oluşmaktadır. Evrim Teorisiyle benzerlik kurarak psişenin de evrim geçirdiğini savunan Jung, kolektif bilinçdışında ise bireyin doğuştan getirdiği bir takım arketiplerin olduğunu savunur.

Sosyal hayatta toplumla uyum çabası içerisindeki kadınlar her birey gibi persona'lar edinmekte, bir takım arzu ve isteklerini ya da en eski atalarından kalan 'hayvani' güdülerini bu personalar arkasında saklayarak bilinçdışında bastırmakta ve bu çaba da kadınların 'kötücül' gölge'lerini beslemektedir.

Bu çalışma Psikanalist Yönteme bağlı olarak masal ve memorat gibi türlerde karşımıza çıkan cadı, goncoloz, albastı gibi demon'ların kadınların gölge'leri olduğu fikrini savunmaktadır. Bu kapsamda kuram, kavramlarıyla açıklanarak, literatür taraması sonucu elde edilen örnek masal ve memoratlardaki dişil demonvari halk yaratmalarıyla ilişkilendirilmeye çalışılmıştır.

Kadınlar, psişelerinin bütünlüğü önünde en büyük engel olarak gördükleri topluma ya da erkek hegemonyasına karşı öfkelerini, gölge'lerini kahramanı yaptıkları masal, memorat gibi anlatılar aracılığıyla imgesel olarak dışa vurmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Jung, Psikanalitik Yöntem, Kolektif Hafıza, Bireysel Hafıza, Gölge

KADINSIZ DÜNYA DÜŞBAZLARININ SÖYLEMİNDEN KADINSIZ ERKEKLERİN KARŞIT SÖYLEMİNE:
MURAKAMİ'NİN ERKEKLERİNDE KADIN YANSIMALARI

Rana Sağıroğlu¹

¹ | Selçuk Üniversitesi

Amaç :Adem ile Lilith'e uzanan insanlık tarihinin günümüze kadar ulaşan her safhasında kadın, suç ve günaha yardım ve yataklık eden şey; hatta kimi zaman suçun ve günahın bizzat kendisi olarak konumlandırılmaktan kurtulamamıştır. Toplu yaşama geçiş süreciyle beraber kadın, dini ve gelenekçi öğretilerin kisvesi altına sığınarak edilgenleştirilmeye çalışılmış, arka planda kalmaya mahkum edilmiş, sosyo-kültürel alanlarda, iş hayatında etken özne olarak rol alması engellenmeye çalışılmıştır. İkili karşıtlıklardan oldukça beslenen ataerkil düzen, kadını ve erkeği birbirine zıt iki olgu olarak fertlerine dayatmış ve devamlılığını bu şekilde sağlamıştır. İkili karşıtlıklara ek olarak, toplumsal hayat içinde kadın ve erkek arasında aleni bir ast-üst ilişkisi geliştirmiş ve erkeği özne (eden, etken), kadını ise nesne (edilgen, etkilenen) konumlarına sabitlemiştir. Böylece, ataerkil söyleme karşıt bir söylem gelişmesini engellemek istemiş ve ataerkil toplumsal düzenin devamlılığını sorunsuz bir şekilde sağlamayı amaçlamıştır. Lakin, günümüz post modern dünyasında ikili karşıtlıklar yıkılmış, çoklu gerçeklikler gün yüzüne çıkmış ve bunun farkına varan yazarlar dünyanın birçok yerinde kadınların insanlık tarihinin başından beri yapıcı, etken ve etkileyen konumunda olduklarını anlatmaya; bunu kendilerine ve topluma itiraf etmeye cesaret edebilmişlerdir. Bu çalışma, Japon yazar Haruki Murakami'nin *Kadinsız Erkekler* adlı 7 öyküden oluşan koleksiyonunda yer alan "Şehrazad", "Kino" ve "Kadinsız Erkekler" öykülerinin ataerkil mayayla yoğrulmuş insanlığın kadını gereksiz gördüğü dünya düşlerinden uyandırıp kadinsız bir dünyayla duygusal ve psikolojik anlamda savaşmak zorunda kalan, kadının varlığına, gücüne, aşkına muhtaç kalan ve bunu doldurulamaz bir boşluk olarak yansıtan erkek karakterlerini mercek altına almayı amaçlar.

Yöntem: Haruki Murakami'nin "Şehrazad", "Kino" ve "Kadinsız Erkekler" adlı öykülerinde alışılmışın dışında kalan, kadının yokluğunu düşleyen erkek karakterler yerine bir kadının yokluğundan kaynaklanan duygusal ve psikolojik boşluk ya da travma içinde olan, kadını lanetlemek yerine kadına özlem ve ihtiyaç duyan ve bunu dile getirmekten çekinmeyen, bunu dile getirmeyi zayıflık, eksiklik olarak algılamayan erkek karakterlerin söylemsel analizleri yapılacaktır.

Bulgular :Adı geçen üç öykü, söylemsel açıdan analiz edildiğinde, Haruki Murakami'nin, ataerkil düzenin dayattığı kadın izinin rastlanmadığı dünya düşünden uyanan erkek karakterleri, erkekler için kadının yerini ve anlamını tekrar tayin eder ve ataerkil söylemin karşısında kadın varlığının ve gücünün anlamını karşıt bir söylem geliştirerek yeniden inşa eder.

Tartışma :Post modern zamana gelene kadar karşımıza kolaylıkla çıkan erkek egemen söylem, Murakami'nin bu üç öyküsünde yerini herhangi bir egemenlik gütmeyen, kadını ve erkeği zıt kutuplara oturtmayan, özellikle duygusal ve psikolojik boyutta kadınların erkeklerin hayatında ne denli tamamlayıcı ve besleyici olduğunu belirten karşıt bir söyleme bırakır. Etken-edilgen ilişkisi gütmeyen, cinsiyet ayrımını güç ilişkileri üzerinden yürütmeye çalışmayan kadinsız erkeklerin söylemi, edebiyat dünyasının dil haritasına yeni bir boyut kazandırmaktadır.

Sonuç :Bu çalışma göstermiştir ki; post modern dünyanın çoklu gerçekliği destekleyen tavrı, dünya edebiyatında kadının var oluşuna, konumuna ve anlamına yeni ivmeler kazandırmıştır. 20. ve 21. yüzyılın en dikkat çeken yazarları arasında yer alan Japon yazar Haruki Murakami, öykü koleksiyonunda yer alan diğer öykülerde de olduğu gibi erkek anlatıcı seçerek yazdığı "Şehrazad", "Kino" ve "Kadinsız Erkekler" adlı öykülerinde, kadını hiyerarşik bir düzen içinde sıralamayı ve

sıkıştırmayı ilke edinmiş ataerkil söylemi yıkıp kadına herhangi bir rol ya da görev biçmeden erkeklerin dünyasında ne kadar alan kapladıklarını, bu alanın duygusal ve psikolojik boyutlarını; kadına karşı herhangi bir dikta ya da baskı içermeyen naif ve ılımlı erkek söylemlerinin yarattığı başka bir gerçekliği gözler önüne serer.

Anahtar Kelimeler: Kısa öykü, Haruki Murakami, Söylem, Karşıt söylem, Kadın.

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 19 – KADIN VE PSİKOLOJİ, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aylin ÇANKAYA, Celal Bayar Üniversitesi	Bildiri sunumları 19 - Kadın ve Psikoloji	Derslik 3
		ANNELİK SEVGİSİNİN İÇGÜDÜSEL BİR DUYGU OLDUĞU ANLAYIŞINA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM: BADİNTER Aylin Çankaya	
		ANNELİKLE BİRLİKTE AŞKIN DEĞİŞEN YÖNÜ: "İYİ BABAYSAN SENİ DAHA ÇOK SEVERİM KOCACIM!" Berre Altas	
		PSİKANALİTİK KURAM VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ Emine Sinanoğlu	
		GENÇ YETİŞKİNLERİN EŞ SEÇİMİ VE EVLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ* OPINIONS OF YOUNG ADULT ON THE SPOUSE CHOOSING AND MARRIAGE* Hadiye Küçükkaragöz - Tuğçe Özgürbüz	
		SİĞİNMAEVİNDEN YAŞAMA: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLARLA GÜÇLENME TEMELLİ UYGULAMA Özge Sanem Özateş Gelmez - Burcu Hatiboğlu - Selda Taşdemir Afşar	

ANNELİK SEVGİSİNİN İÇGÜDÜSEL BİR DUYGU OLDUĞU ANLAYIŞINA ELEŞTİREL BİR YAKLAŞIM:
BADINTER

Aylin Çankaya¹

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Annelik, yalnızca anne olan kişileri değil aslında tüm kadınları ilgilendiren bir mesele olarak karşımıza çıkar. Bunun nedeni hiç şüphesiz kadın olmayı anne olmak ile özdeşleştiren kavrayıştır. Ataerkil düşünce kadın olmayı anne olmak ile eş değer kabul eder. Kadınlığın anne olmaya indirgenmesi kadınlığın kendine has değerinin ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Buna göre kadının önünde iki yol vardır ya ataerkil düşüncenin kendisine dayattığı gibi “ kendi doğasına” uygun bir biçimde hareket edip anne olacak ya da yalnızca bir kadın olarak toplum içerisinde değer gören bir kişi olmaktan ayrı düşecektir. Kadınlığı annelikle özdeşleştiren hatta ona indirgeyen bu ataerkil söylem feminist teorilerin inceleme alanlarından birini oluşturur. Annelik bu bakımdan feminizmin en temel sorunsallarından biri olarak kültürel feminizmden Marksist ve varoluşçu feminizme kadar pek çok feminist teori içinde tartışıla gelmiştir. Feminist düşünce toplumsal cinsiyet rollerine dayalı olan ataerkil söylemin egemen paradigmasına karşılık- ki egemen paradigma her kadının zorunlu olarak üremesi ve anne olması beklentisiyle kendisini pekiştirir- anneliği bir tercih olarak ele almayı uygun bulur. Annelik zorunlu bir kadere değil, kişisel bir tercihe işaret etmelidir. Bu bakış açısından hareketle feminist teorilerde ortaya çıkan önemli görüşlerden biri, annelik sevgisinin ya da duygusunun -adı her ne olursa olsun- kadının doğasından kaynaklanmadığı, hatta “kadın doğası” diye bir şeyin olmadığı aksine bunun toplumsal cinsiyet rollerine bağlı bir biçimde öğrenilmiş bir duygu olduğu fikridir. C. Gilman’ın ifade ettiği gibi hiçbir anne doğuştan yetenekli bir çocuk bakıcısı değildir. Öyle anlaşıyor ki buradaki asıl mesele biyolojik değil, kültürelidir.

Elisabeth Badinter’in Fransa’da 1980’li yıllarda yayımlanan ve yayınlandığında da pek çok tartışmaya yol açan bu bakımdan çok geniş yankılar uyandıran **Annelik Sevgisi** adlı kitabı tam da bu meseleye dikkat çeker. Annelik duygusunun on yedinci yüzyıldan günümüze gelinceye kadar geçirdiği değişim ve dönüşümleri ele alan eleştirmen, 18. yüzyıla kadar duygularından arındırılmış olan kadın imgesinin 19. ve 20. yüzyıllarda deyim yerindeyse adeta “anaç bir tavuğa” dönüştüğünü ifade eder. Annelik tutumlarında toplumsal koşullara bağlı olarak gözlemlenen değişim, Badinter’i ‘annelik sevgisi’nin bir içgüdü değil, toplum tarafından yaratılan ve kişilere öğretilen bir duygu olduğu düşüncesine götürmüştür. Ona göre “annelik sevgisi” denilen şey gerçekte modernite ile birlikte inşa edilen bir kurgudan, diğer bir ifadeyle efsaneden başka bir şey değildir. Bu çalışma, Badinter’in modern annelik söylemine, yaratılan yeni anne imgesine ilişkin eleştirilerinin temellerini açıklamaya ve çözümlemeye çalışacaktır. Badinter’in düşüncelerinin başlıca iki uğrak noktası vardır; bunlardan ilki aydınlanmanın ünlü siyaset filozoflarından biri olan Jean-Jacques Rousseau’nun kadın ve erkek doğası hakkındaki düşünceleri diğeri de psikanalitik yaklaşımın kurucu ismi Sigmund Freud’un kadın ve erkek konusundaki düşünceleridir. Badinter’ e göre hem Rousseau’nun hem de Freud’un düşünceleri eril paradigmanın yerleşmesine olanak tanımaktadır. Rousseau’nun Emile isimli ünlü eseri kadın ve erkeğin rollerini pekiştirerek cinsiyet ayrımcılığını güçlendirirken, Freud’un psikanaliz kuramı da kadın ve erkeğin bir doğası olduğu ve buna uygun bir biçimde hareket etmeleri gerektiği anlayışını kuvvetlendirir. Bununla birlikte kadın ve erkeğin değişmez bir doğaya sahip olduğu fikri ise ister istemez kadınların ezilmesini meşru kılacak türden bir gerekçeye zemin hazırlarken, erkeğin de üstün olduğu anlayışına hizmet etmektedir. Ataerkil yapının devamlılığını sağlayan bu teorik çerçevenin pratik yaşamda ne türden sorunlara yol açabileceği ise başka bir tartışmanın konusudur. Ancak belirtilmelidir ki gündelik yaşamda karşımıza çıkan pek çok sorunun kaynağında sahip olduğumuz eril zihniyet yatar. Bu sebeple öncelikli olarak aşılması gereken şey ataerkil düşünce

yapısıdır. Badinter de eleştirel bir tavırla geçmiş yüzyıllarda ataerkil düşüncenin kök salmasına imkan vermiş olan düşünceleri alt üst eder. Onun temelde savunduğu şey anneliğin içgüdüsel bir duygu olmadığıdır. Badinter'in savunusunun temellerini açıklığa kavuşturmak ise bu çalışmanın merkezi sorunudur.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Badinter, Modernite, Psikanaliz, İçgüdü.

ANNELİKLE BİRLİKTE AŞKIN DEĞİŞEN YÖNÜ: "İYİ BABAYSAN SENİ DAHA ÇOK SEVERİM KOCACIM!"

Berre Altas¹

¹ | Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek OKulu

Amaç: Çiftlerin anne ve baba olarak eşlik rollerine ebeveynliklerinin eklenmesi ile genişleyen aile sistemi açısından doğum hem bir dönüşüm hem de evliliği yeniden keşfetme süreci olarak karşılanmaktadır. Eşlerin annelik ve babalık rolleri yeni görev ve sorumlulukları üstlenmelerini gerektirir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı çocuğun doğumuyla birlikte kadınların değişen hayatını, beklentilerini, eşini değerlendirme biçimlerini görünür kılmaktır. Daha sonra çocuk bakım pratiklerinin kadına ait kılınmasının ve babanın bu süreçte görece bulunmamasının olası nedenlerini açıklamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda çocuğu evlilik hayatının bir sınavcısı olarak yorumlamak mümkün görünmektedir. Çalışmanın bir diğer amacı annelik ve eşlik rollerinin çatışmasını ivmelendiren bir unsur olarak babalığı ele almaktır.

Yöntem: Çalışmanın genel çerçevesi benimsenen nitel yöntem sebebi ile yorumsamacı yaklaşım ile şekillendirilmiş ve aynı zamanda "harcı insan olan" (Williams, 1999) sosyal olayların birbiriyle örüntülü ve iç içe geçmiş (Yıldırım & Şimşek, 2011) hali aydınlatılmaya çalışılmıştır. Weber' in sosyolojiyi toplumsal ve sosyal içerikli eylemlerin "yorumcu olarak anlaşılması" şeklinde konumlandırması hermeneutik yaklaşımı akla getirmektedir. Yorumsal (hermeneutik) yaklaşımı benimseyenlere göre davranışı anlamak için öncelikle anlam yorumlanmalıdır. Bu bağlamda toplumsal olayların anlam kazandıkları nokta yorumlandıkları düzeyler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada bilginin göreliliğini savunan anti-pozitivist bir bakışı benimsenmiş ve kişilerin öznel deneyimlerini ortaya çıkarmak hedeflenmiştir. Öznel deneyimler olmalarına karşın toplum tarafından şekillenen annelik, babalık ve evlilik yaşamının çocuk sonraki süreçte nasıl farklılaştığını, rollerin nasıl çatıştığını anlama girişiminin nitel araştırma teknikleriyle daha olanaklı olacağı düşünülmüştür. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımlarından biri olan yorumlayıcı fenomenolojik yöntem kullanılmıştır. Çalışmanın katılımcı grubu 15 anne ile sınırlandırılırken katılımcıların "...ne evreni yansıtmayacak kadar küçük, ne de derinlemesine analizler yapmayı engelleyecek kadar büyük" (De Paulo 2000; Sandelowski 1995) olmasına dikkat edilmiştir. Kullanılan yorumlayıcı fenomenolojik yöntem gereği homojen bir katılımcı gruba ulaşmak hedeflendiği için kartopu örnekleme "amaçlı" bir şekilde yapılandırılmıştır. Amaçlı kartopu örnekleme tekniğiyle ulaşılan 15 anne ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde annelerin bir süre sonra ortak bakış açılarının yaygınlaştığı ve verilerin birbirini tekrar ettiği farkedildiğinde, hem zaman, hem katılımcı sayısı hem de elde edilen veriler açısından Hammersley ve Atkinson' un (2007) ifadesi ile "alan tatmini" hissedilmiş ve derinlemesine görüşme aşaması sonlandırılmıştır.

Bulgular: Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre kadının annelikle birlikte eşine bakışı da beklentileri de değişmektedir. Hatta bu değişim bazı katılımcı görüşlerine göre öyle bir boyuttadır ki; erkeğin güncel rolü olan babalığa yaklaşması, annenin beklentileriyle uyumlu bir şekilde bu rolün gereklerini yerine getirmesi kocalık rolünden beklentilerin önüne geçmekte adeta babalık kocalığı kapsar hale gelmektedir. " ...ben büyük bir aşk evliliği yaptım, eşimi hala çok seviyorum ama babalığı o kadar yetersiz ki bana göre sinir oluyorum ona artık. " (K.8) Katılımcıların eşlerinden beklentilerini etkileyen faktörlerin en belirleyici olanları arasında eğitim, annenin çalışma durumu, çocuk bakımı ve diğer ev işlerinde aldığı destek bulunmaktadır.

Tartışma: İki farklı bakış açısının, kültürün, yaşam anlayışının, kişiliğin bir araya gelerek oluşturduğu bir kurum olarak ailede rollere ilişkin sorumlulukların eşit dağıtılmaması ve toplumsal cinsiyet pratiklerinin, hakim geleneklerin bu adaletsiz tutumu desteklemesi evlilik hayatını zorlaştırır niteliktedir. Keçe' ye (2010) göre evlilik her ne kadar arkadaşlık, sevgi, bağlılık, beraberlik, güven, cinsellik ve çocuk sahibi olma gibi birçok gereksinimi doyurma beklentisi içinde kurulsada ömür boyu beraber ve mutlu olma temennisi ile başlanılmış bu birliktelikte çok geçmeden sorunlar ortaya çıkmaktadır.

"Kadınların evlilik hayatında esas olarak zorluk yaşamasının sebebi nedir? " sorusuna Badinter (2011); "kadınların omzuna çöken, zorunluluk özelliğini yitirmiş olan evlilik değil, çift olarak yaşamak ve özellikle de çocuğun doğumudur" şeklinde cevap verir. Furedi' ye (2013) göre anne babalık sürekli bir kriz anlayışı ile inşa edilmektedir, bu durum da da "aile saadeti" nden söz edebilmek güçtür çünkü çocuk yetiştirmek artık son derece zor ve karmaşık bir iş olarak algılanmaktadır.

Sonuç: Çalışmanın katılımcı grubu: 25-35 yaşları arasında, 0-5 yıl arasında evlilik olan, ilk kez anneliği deneyimlemiş, Antalya' da yaşayan fakat farklı yaşlardan, şehrin farklı bölgelerinden, farklı ekonomik ve eğitim seviyelerine sahip kadınlardan oluşmaktadır. Anneler çoğunlukla ebeveynlikleriyle birlikte çeşitli stresler yaşadıklarını ama ev içindeki stres kaynaklarının babaların beklentileriyle örtüşmeyen tavırları olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreçte katılımcıların bazıları babanın eve ilişkin işleri devralmasını beklerken, bazıları çocuk bakımında aktif olarak yer almasını talep etmiş, bazı katılımcılar ise babanın çocuk bakım sürecinde aktif olarak bulunmamasını normal karşılamıştır. Elde edilen bulgulara göre ebeveynlikten sonra sevgi, saygı, güven gibi evlilik kurumunun temelini oluşturan kavramlar babalığın niteliği üzerinden yeniden tanımlanmaktadır. Özellikle çalışan anneler için daha çok önemli olduğu tespit edilen bu durum evlilik hayatındaki çatışmayı ve eşler arasındaki beklentileri çeşitlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Babalık, Ebeveynlik, Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyete Dayalı İş Bölümü

PSİKANALİTİK KURAM VE TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Emine Sinanoğlu¹

¹ | Adalet Bakanlığı Manisa Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Psikolog

Bu çalışma, Freud'un geliştirdiği psikanaliz kuramı içerisinde yer alan odipal kompleks, kompleks yaşanırken karşımıza çıkan penis hasedi ve hadım edilme kaygısı çerçevesinde feminist bir bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi incelemeye yöneliktir.

Çalışmanın temel amacı; çocukluk döneminde yaşanan ruhsal gelişim süreçleri içerisinde psikanalitik kuramda yer alan odipal kompleksin görülmesi evresinde, çocukların yetiştirilirken karşı karşıya kaldıkları davranışlarla öğrendikleri toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bu ilişki ortaya konmaya çalışılırken bir çocuğun iç dünyasında deneyimlediği duygularla maruz kaldığı davranışların birbirini nasıl destekler durumda olduğu vurgulanmak istenmektedir. Odipal kompleks içerisinde dikkat çekilmek istenen nokta, yaşanan hadım edilme kompleksi ve penis hasedidir. Kompleks bu iki noktadan feminist bir bakış açısıyla değerlendirilecektir.

Yapılan çalışma derleme olarak hazırlanmıştır. Konu ile ilgili kaynaklar taranarak elde edilen bilgiler doğrultusunda bir örneği oluşturulmuştur.

Freud'un odipal kompleksini genel bir çerçevede feminist psikanalistler içerisinde yer alan Horney'in düşünceleri ile değerlendirmeye çalışarak penis hasedi ve hadım edilme kompleksinin feminist söylemdeki yerine vurgu yapılacaktır; kültürel yapının her seferinde yeniden ortaya koyduğu cinsiyet rolleri ile acı birlikteliği, ruhun derinliklerinde psikanalizle açıklanmaya çalışılacaktır.

Odipal süreçte var olan 'penis hasedi' ve 'hadım edilme kaygısı' bütünü içerisinde kız çocuğu, onun olmayanlarla hem imrendirilme hem de cezalandırılma duygularını ruhunun derinliklerinde hissetmekte ve annesinin sevgisini kaybetmemek için onun dayatmalarını kabullenmektedir. Sadece kız olduğu için ona hissettiği duyguları hissetmemesi, yapmak istediği hareketleri yapmaması ve merak ettiklerini sormaması söylenir. O da bunları istediği için kendisini suçlu hisseder. Annesi ile geçirdiği tüm vakitlerde babasının varlığını hissetmek, sevgisini anlamak, dikkatini çekmek arzusundadır. Toplumsal kurallar çerçevesinde düzgün oturması, 'hanım hanımcık' olması ve tüm kurallara uyması istenir. Yaşadığı ataerkil düzende normal olan budur. Normal olmadığını düşündüğü anlarda kaygısı yükselir ve cezalandırıldığını, cezalandırılabileceğini düşünerek korkar ve kendini suçlu hisseder.

Ataerkil düzenin ürünü olan toplumsal cinsiyet rolleri içerisinde anne olması, eş olması, iş yaşamında olması, ebeveynlerinin çocuğu oluşu ve bu oluş hallerinin beklenen ve istenilen şekillerde vücut buluşu çok önemlidir. Toplum içerisinde var olmayı çocuklukta öğrendiklerimizle sağlarız. Bireysel gelişimimiz, daha anne karnındayken başlayan serüvenimiz, bize verilenlerle ve yaşadığımız süreçleri nasıl algıladığımızla oluşur.

Kadının güçlenebilmesinin en önemli yapı taşı, kendi iç dünyasını algılamasıdır. Hissettiği duyguların neler olduğunu ve nasıl olduğunu fark ederek; bulunduğu toplumun ona yüklediği rolleri farkında bile olmadan harfiyen yerine getirdiğini anlaması çok önemlidir. Kuramın savunduklarının toplumsal yaşamın savundukları olduğu gerçeğinden yola çıkılırsa, birey olarak kadınların ancak yaşamlarını anlayarak ruhsal özerkliklerini kazanacakları düşünülmektedir. Ruhsal olarak özerkleşen bir kadın sadece bu biçimde küçük bir kız çocuğu olmaktan kurtulabilecektir.

Mitchell'in tanımladığı gibi; Freud geliştirdiği psikanalitik kuram ile ideoloji ve insan düzeneğinin nasıl işlediğini çözümlemeyi amaçlar. Bunu yaparken de Freud, bu düzenek ve ideolojinin ataerkil

olduğunun farkındadır. Bu anlatımla Freud, bahsedilen yapının kız ve erkek çocuğun hayatındaki rolünü anlamamıza yardım ettiğini söyler.

Kaylı'nın 'toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkeklere ilişkin uygun rollerin tamamen toplumsal olarak üretildiğini ifade eden kültürel inşalara işaret etmenin bir yoludur' şeklindeki tanımı, iç içe geçmiş tüm bu süreçlerin toplumsal yapının ürünü olan bireysel tarihimizi oluşturduğu düşüncesini destekler niteliktedir. Burada kadının güçlenebilmesi için öncelikle yaşadığı toplumu, toplumun yapı taşlarını iyi algılayabilmesi önemlidir. Kadın, her davranışında ataerkil yapının izlerini taşıdığının farkında olup birey olarak kendi içine dönmelidir. Kendi bireysel yolculuğunda, yıllarca adım adım inşa edilmiş, ruhunun derinliklerinde yer etmiş ve ataerkil düzenin izlerini taşıyan yaraların farkına varıp insan olarak güçlenmelidir. Kadının; küçük bir çocuğunu andıran korkularından, hayal kırıklıklarından kurtulmuş; gerçek bir kadın olarak kendi varlığının, kendi cinselliğinin, kendi gücünün bilincine varabilmesi için desteklenmesi gerekmektedir. Kadının hissettiği suçluluk duygusunun aslında var olmasını ne kadar engellediğini; eşinin karısı olarak değil, çocuğunun annesi olarak değil, annesinin kızı olarak değil, sadece iyi kötü tüm duyguları ile var olmayı kabullenmesi gerektiğini fark etmelidir.

De Beauvoir 'eğer küçük kız penis kıskançlığı hissederse, bu ancak erkek çocukların sahip olduğu ayrıcalıkların simgesi olur' diyerek psikanaliz kuramı içerisinde yer alan ruhsal evrelerle cinsiyetçi davranışlar arasındaki ilişkiyi kısaca özetlemiştir.

Anahtar Kelimeler : Psikanaliz, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller, Hadım Edilme Kaygısı, Penis Hasedi, Odipal Kompleks, Feminizm

GENÇ YETİŞKİMLERİN EŞ SEÇİMİ VE EVLİLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Hadiye Küçükkaragöz¹, Tuğçe Özgürbüz¹

¹Dokuz Eylül Üniversitesi

Bu çalışmada genç yetişkinlerin eş seçimi ve evliliğe ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Genç yetişkinlik dönemi literatürde eş seçimi, eşle birlikte yaşamayı öğrenme, bir aile kurma, çocuk yetiştirme, bir evin işlerini yürütme, yurttaşlık sorumluluğunu üstlenme ve yaşamda meydana gelebilecek değişimlere uyum sağlama şeklinde nitelendirilmektedir.

Çalışma betimsel modelde alan yazın taramasıdır. 2017-2018 eğitim yılında yazılı, basılı ve elektronik ortamda ulaşılabilen yayınlar ile sınırlıdır.

Genç yetişkinlere göre;

- 1.Evlilik hayatı paylaşma ve sorumluluk almaktır.
2. Eş seçiminde her iki cinsiyet eşin “iyi huylu olma” sını birinci sırada önemli bulmaktadır. Erkek genç yetişkinlerde fiziksel güzellik, dünya görüşünün benzerliği ve iyi aileden olma, kadınlarda ise eşi ile dünya görüşünün aynı olması ve tahsilli olması ikinci sırada önemli gelmektedir.
3. Bunların dışında eş seçimi faktörleri kültürel uyum, dindar olma, maddi durumunun iyi olması olarak değerlendirilmektedir.
4. Ortalama evlilik yaşının 25-29 olması gerektiği, boşanma konusunda herhangi bir anlaşmazlık olması durumunda boşanmanın normal olduğu, en çok aile içi çatışmalar ve ekonomik problemlerden dolayı boşanmanın gerçekleştiğini düşündükleri, cinsel yaşamın aktif olması ve gerektiğinde eşleriyle konuşabilmeleri ve evlilikte çocuk sahibi olmanın önemli olduğu ortaya konulmaktadır.
5. Eşte aranacak özelliklerin evlilik ve aile hayatını ve ailede iletişimi etkileyeceği, evlilik beklentilerinin ise uyum ve evlilik doyumu üzerinde önemli rol oynadığı belirtilmiştir.
- 6.İncelenen çalışmalarda genç yetişkinlerin evliliğe olumlu baktıkları, eş seçiminde kök ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı ile, yaş ve mesleğinde önemli olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: “Evlilik”, “Genç yetişkin”, “Eş seçimi”, “Aile”.

SİĞİNMAEVİNDEN YAŞAMA: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLARLA GÜÇLENME TEMELLİ UYGULAMA

Burcu Hatiboğlu^{1,2} , Selda Taşdemir Afşar^{2,3} , Özge Sanem Özateş Gelmez^{1,2}

¹| Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü

²| Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

³| Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Kadın olmaya yüklenen önyargı ve kalıpyargılar, kadınların hem birey hem de grup olarak açık ya da örtük biçimde baskı altında tutulmasına yol açmaktadır. Erkek egemenliğinin sürdürülmesini sağlayan temel dinamiklerden biri olan bu ayrımcılık biçimi, günlük yaşamda kullanılan sözel ifadelerden davranışlara, toplumsal değer yargılarından hukuk normlarına kadar pek çok alanda kadının karşısına çıkmaktadır. Kadınların maruz kaldığı erkek şiddeti de kadını erkekten daha aşağı bir varlık olarak gören bakış açısından bağımsız değerlendirilemez.

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığının biçimlerinden biri olarak kabul edilen “kadına karşı şiddet ile mücadelede sığınmaevlerinin önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Sığınmaevleri, özellikle şiddete maruz kalan kadınların basta yaşam hakkı olmak üzere temel insan haklarının korunmasını sağlayacak mekanizmalar olarak varlık gösterir. Bu nedenle sığınmaevlerinde kalan şiddet mağduru kadınların, barınma hizmetinin yanı sıra maruz bırakıldıkları şiddetin etkilerini azaltacak ve en nihayetinde kadınların bu etkilerle başa çıkabilmesini kolaylaştıracak hizmetlere gereksinim bulunmaktadır. Bu gereksinimin karşılanabilmesi için ise sığınmaevinde kalan kadınların, temel haklarından olan barınma ve güvenlik sorunlarına yanıt olunmasının yanı sıra yaşamlarını şiddetten uzak biçimde yeniden kurmak için ihtiyaç duydukları kendinde güç ve kendine güven ile yeniden karşılaşmaları gerekmektedir. Bu karşılaşmanın mümkün olabilmesi için ise bu amaç doğrultusunda planlanmış, uygulanabilir hizmetlere gereksinim bulunmaktadır. Zira konuyla ilgili yapılan çalışmalar (Sallan Gül, 2012; Görgün Baran, vd. 2015; Maybek, 2017), kadınların sığınmaevlerinden sonra yaşamlarını devam ettirebilmek için ekonomik destek, iş bulma, toplumsal baskı gibi durumlar nedeniyle bağımsız yaşama konularında zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle sığınmaevinde kaldıkları süre içerisinde kadınların bağımsız yaşama geçebilmelerini kolaylaştırma hedefi, sığınmaevinde sunulan hizmetlerin tümü tarafından içerilmelidir. Ancak çeşitli kısıtlar nedeniyle sığınmaevlerinin pek çoğu tarafından, kadınların hayatta kalmalarını sağlayacak temel ihtiyaçları ile güvenliklerine ilişkin gereksinimlerinin karşılanması öncelenmektedir. Sınırlı kaynaklarla büyük bir sorumluluğu yerine getirmeye çalışan kuruluşlar olarak sığınmaevlerinin mevcut koşulları göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu önceliklendirme de oldukça anlaşılır olmaktadır. Ancak tam da bu noktada, konuyla ilgili çalışan sivil toplum örgütlerinin gönüllü desteğinin, sözü edilen hizmet ihtiyacının karşılanması açısından oldukça önemli bir olanak sağlayabileceğinin altı çizilmelidir. 2017 yılında, kadınlar tarafından kurulmuş bir sivil toplum örgütü olan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifinin, Sivil Düşün AB Programı Desteği ile gerçekleştirdiği “Sığınmaevinden Yaşama Kadınlar ve Çocuklar İçin Güçlenme Temelli Uygulama” isimli proje, sözü edilen olanağın pratiğe geçirilmesine örnek oluşturması bakımından önemlidir. Gerçekleştirilen proje kapsamında sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevi sonrasında bağımsız yaşamı kurmalarına ruhsal ve zihinsel yönden destek olabilmek amaçlanmıştır. Nisan 2018 tarihinde Ankara’da bulunan bir sığınmaevinde kalan kadınlarla iki hafta süresince söz konusu amaç doğrultusunda hazırlanan uygulamanın pilot çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada toplumsal cinsiyet, beden-duygu-düşünce bütünlüğü ve kadın cinselliği, kadına karşı şiddet ve şiddetle başa çıkma yöntemleri, şiddetle mücadele mekanizmaları, etkili iletişim, sığınmaevi sonrası yaşam, çalışma yaşamı konularında grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Grup çalışmasının planlanmasında feminist ilkelerden yola çıkılmış, katılımcı kadınlar ile kolaylaştırıcı arasında asimetrik olmayan bir ilişki kurabilmesi, kolaylaştırıcının her şeyi

bilen bir otorite figürü rolünü oynamaması, grup çalışması süresince eşitsiz güç ilişkilerinin ortaya çıkmaması ve grup üyelerinin kendilerini geri planda kalmış hissetmemelerine özen gösterilmiştir. Böylece grup çalışmasına katılan kadınların gerek birbirleriyle gerekse kolaylaştırıcı ile aralarında güvene dayalı bir ilişkinin kurulmasına çalışılmıştır. Grup çalışması süresince çalışmaya katılan kadınların kendi yaşam deneyimlerini, diğer grup üyelerininkiyle bir arada değerlendirmelerine, ortaklıklarını ve farklılıklarını keşfetmelerine, davranışlarını gözden geçirmelerine olanak sağlanmıştır. Her bir oturumun ardından kolaylaştırıcı tarafından, grup süreci eleştirel ve düşünsel bir biçimde değerlendirilmiş, değerlendirme sürecinde katılımcı kadınların görüşleri dikkate alınmıştır. Ayrıca her oturumun ardından çalışma ile grubun amacını ve hedeflerini karşılayıp karşılayamadığı sorusu tartışmaya açılmıştır.

Bu bildiride, gerçekleştirilecek benzer çalışmalar için rehber niteliğinde olabileceği savıyla yukarıda sözü edilen grup çalışmasının içeriği ve sonuçları ayrıntılandırılacak ve tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, Sığınmaevi, Kadına Karşı Şiddet, Grup Çalışması, Güçlenme

BİLDİRİ SUNUMLARI 20 – KADIN VE ŞİDDET, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Zekavet KABASAKAL, DEÜ Eğitim Fakültesi	Bildiri sunumları 20 - Kadın ve Şiddet	Derslik 4
		AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARIN ŞİDDETTEN KAÇMA YOLCULUĞU Görkem Kelebek	
		ANKARA İLİNDE ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE, ACİL TIP ALANINDA ÇALIŞAN HEKİMLERİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGULARININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE UYGULAMALARININ TIP ETİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ Arif Hüdai Köken - Nüket Örnek Büken - Nüket Paksoy Erbaydar	
		CİNSEL ŞİDDETİN ONLINE İFŞASI BİR GÜÇLENME BİÇİMİ OLABİLİR Mİ? Günseli Ayça Yıldırım - Özlem Cankurtaran	
		DÜNYA'DA BİR SORUN: GENİTAL MUTİLASYON Çiçek El - Büşra Yılmaz - Ergül Aslan	
		KADINA ŞİDDETE KARŞI KADIN SAVUNMA SANATI Hasan AKIN	
		GENÇ KADINLARIN YAŞANTILARINDAKİ ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİ Zekavet Kabasakal	
		HIRPALANMIŞ KADIN SENDROMU YA DA EŞİNDEN ŞİDDET GÖRMSÜŞ KADIN SENDROMU (BATTERED WOMAN SYNDROME) NEDİR? Zekavet Kabasakal	

AİLE İÇİ ŞİDDETE MARUZ KALAN KADINLARIN ŞİDDETTEN KAÇMA YOLCULUĞU

Görkem Kelebek¹

¹| Hacettepe Üniversitesi

Aile içi şiddet dünyada ve Türkiye’de kadın üzerinde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Şiddet, en temelde bireyin yaşamını tehdit eden ve sosyal hayata kabulde karşımıza çıkan en önemli sorundur. Şiddet, gücün bir dışavurumudur ve patriarkal toplumlarda erkeğe baskın olmayı öğretmektedir (Sallan Gül, 2012: 28). Ataerkil sistemde kadın erkeğe bağımlı hale getirilmekte, bireyler arasındaki güç dengesizliğine neden olmakta; bu güç dengesizlikleri ise şiddete sebep olmaktadır. Kadına yönelik sistematik şiddet bir süre sonra kadının bu şiddeti kabullenmesine, şiddeti normalleştirmesine neden olmaktadır. Kadın şiddeti ne denli kabul ederse, erkek şiddetin formunu değiştirip yeniden uygulamaktadır. Dolayısıyla aile içi şiddete maruz kalmış kadınların şiddetten uzaklaşmasında kullanılan belirli stratejiler oldukça önemlidir. Bu çerçevede kadınların “normalleştirdikleri” şiddet deneyiminden harekete geçmesi bazı basamakları içermektedir. Kadınların nasıl normalleştirme sürecine girdiğini Eva Lundgren (2009) normalleştirmeyi şöyle açıklamaktadır; ilk şiddet davranışı ile kadın tepki verir ve şoka girer. Daha sonra şiddete bir neden atfedilir. Ardından şiddetle şefkat ile dönüşümlü kullanımı, hesaplı duygusal kontrol ve beyin yıkama gelir. Kadın gerçeklik algısını yitirmeye başlar ve yavaş yavaş şiddet, normal bir şey olarak deneyimlenmektedir. Kadın suçluluk hissetmeye başlar, kendisini suçlar ve utanır. Şiddet kadının kendisi olarak yeni bir neden kazanır. Erkeğin penceresinden bakar ve kendini beğenmez. Kadın erkeği için değişir. Fakat kadın ne kadar değişirse değişsin, alışma stratejisi işlemez ve şiddet durmaz. Yanikkerem’in (2002) yaptığı araştırma sonucunda %77.1 oranında kadının, şiddet ortamında kalma nedeni eşlerinden korkmaları olduğu ortaya çıkmıştır. Kadınlar şiddet öykülerini birincil sosyal destek sistemi (arkadaş ve aileleri), yani öncelikle yakın çevreleri ile paylaşmakta ve onlardan destek almaktadırlar. Yörük’ün (2010: 67) çalışmasında değindiği üzere şiddete maruz kalan kadınların %34’ü şiddeti kendi ailelerine anlatırken, %12’si eşinin ailesine anlatmıştır. Fakat yadsınamaz bir oran olan %49’luk bir dilim ise yaşadıkları şiddeti kimseyle paylaşmamışlardır. Türkiye’de aile içi şiddet araştırmasına (2015: 153) göre birlikte olduğu erkeğin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalan kadınların %44’ü hiçbir şekilde şiddeti anlatmamışlardır. Yaşadığı şiddeti %37 oranında kadının ailelerine, %24 oranında kadının da arkadaşları ile paylaşmıştır. KSGM’nin yaptığı araştırma (2009) kapsamında şiddete uğrayan her 10 kadından 3’ü fiziksel şiddete karşılık vermekte ve kısa süreliğine evlerini terk etmektedirler. Ülkemizde yapılan en güncel çalışmalardan biri olan Türkiye’de aile içi şiddet araştırması (2015) verilerine göre ise şiddete maruz kalan kadınların %30’u en az bir geceliğine de olsa evlerini terk etmektedirler. Evlerini terk etme eyleminde ilk gittikleri yer %81 oranında kendi aileleri olmaktadır. Fakat şiddete maruz kalan kadınlar evlerini terk etseler dahi bu araştırma kapsamında %60 oranında kadın çocukla ilgili nedenlerden dolayı evlerine geri dönmüşlerdir. Connell’in (1998:33) de belirttiği gibi, kadınların şiddet içeren bir evliliği sürdürmelerinin veya şiddet uygulayana geri dönebilme nedenlerinden biri de barınma alternatiflerinin bulunmamasıdır.

Çalışmanın amacı şiddete maruz kalan kadınların şiddetten kaçma sürecindeki deneyimlerine şiddet spiriline odaklanmaktır. Şiddetten kaçma deneyimlerinin spiral olarak belirtilmesindeki amaç her bir spiral arasında hem yukarı hem de aşağı geçişler yaşanması ve yaşanan karmaşık durumların kadınları aynı basamağı tekrar yaşatmasıdır. Kadınların deneyimledikleri *şiddet gezintisi* gitmek ve kalmak arasında karmaşık sosyal ve kişisel durumlar yaşadıklarını da göstermektedir. Şiddet deneyimleyen kadınların bu spiralindeki geçişlerinde karar vermede, kadınların içinde bulundukları duygusal-bilişsel aşamaları ve çocuklarının varlığı anahtar olmaktadır (Laing ve Humphreys, 2014:58). Şiddetten kaçma yolculuğundaki spiralin (Community care discussion paper, 2000) ilk

basamağında şiddeti deneyimleyen kadın kendinin ve çocuğunun güvenliğini düşünmektedir. İkinci basamak olan “harekete geçmede” ise, kadın içinde bulunduğu şiddetin farkına vararak durumu anlamlandırmaktadır. Burada aynı zamanda değişime ihtiyacı olduğu da ortaya çıkmaktadır. Spiralin üçüncü basamağı olan “dönüşüm”de ise, kendini yönlendirmek ve hareket geçirmek için düşünce geliştirilerek, kendini güvende tutmaya çalışmaktadır. Dördüncü basamakta ise kadın hayatı üzerinde daha çok kontrol sahibi olarak kendiliğini tekrar inşa etmektedir. Ve spiralin son basamağı olan yolculuğa devam etmede ise, kadın kendinin farkına vararak toplumsal hayata katılımını arttırmaktadır. Kadının karşılaştığı engeller ve destekler kadının şiddet yolculuğunu değiştirebilmektedir. Kişisel ve toplumsal ilişki ağları, kadının sahip olduğu mekanizmalar, kadının içinde bulunduğu koşulların uygunluğu ve kadının görünürlülüğü şiddete maruz kalan kadınların şiddet döngüsünden kurtulmaları için yardımcı basamaklar olmaktadır.Özetle, şiddete maruz kalan kadınların bulundukları koşullar, kadınların şiddetten uzaklaşma-kaçma deneyimlerini şekillendirmekte önemlidir. Spiralin her bir basamağı tekrar tekrar yaşanabilmekte, bazı durumlarda ise şiddetten uzaklaşma tek şiddet deneyimi ile mümkün olabilmektedir. Bu çalışmada şiddet deneyimi olan kadınların şiddet yolculuğuna değinilmekte, kadınların güçlendirilmesi üzerine öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Aile İçi Şiddet, Kadın, Şiddet Yolculuğu.

ANKARA İLİNDE ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE, ACİL TIP ALANINDA ÇALIŞAN HEKİMLERİN KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGULARININ YÖNETİMİNE İLİŞKİN BİLGİ, TUTUM VE UYGULAMALARININ TIP ETİĞİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Arif Hüdai Köken¹ , Nüket Örnek Büken² , Nüket Paksoy Erbaydar³

¹| Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

²| Hacettepe Üniversitesi

³| Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Amaç: Günümüzde bilinen ve cinsiyet ayrımı gözetmeksizin insan üzerinde bedensel, ruhsal ve sosyal anlamda olumsuz etkileri bulunan farklı şiddet türleri bulunmaktadır. Her bir şiddet eyleminin ise temelinde bir güç dengesizliği vardır. Bu güç dengesizliğinin neticesi olarak şiddet eyleminden genellikle en sık etkilenen kadınlarda; fiziksel yaralanmalar, kalıcı sakatlıklar, ruhsal sorunlar, intihar girişimleri, perinatal sağlık sorunları gibi birçok sağlık sorunlarının ortaya çıktığı bilinmektedir. Kadına yönelik şiddete ilişkin araştırma sonuçlarına baktığımızda, bu konunun ciddi bir halk sağlığı sorunu olduğu dikkati çekmektedir. Dolayısıyla şiddetin mağduru olan kadına verilecek sürdürülebilir sağlık hizmeti ve bu hizmetin toplumsal cinsiyet perspektifi ile ve en nitelikli şekilde verilmesi hem hizmeti veren sağlık çalışanlarını hem de ilgili sağlık kurumlarını ve genel olarak da sağlık sistemini ilgilendirmektedir. Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü(DSÖ) üye ülkelerden, başta ülkelerin Sağlık Bakanlıkları olmak üzere ilgili diğer bakanlıklardan, elde edilen veriler doğrultusunda şiddeti bir halk sağlığı sorunu olarak ele alma konusunu gündemine almış, mücadele etmeye yönelik raporlar hazırlamış ve politikalar geliştirmeye çalışmıştır.

Şiddetle mücadelede ise sağlık sisteminin bir parçası olarak hekimler, şiddete uğrayan kadın hastaların refahına birincil profesyonel sorumluluk olarak önem vermelidirler. Dünyada ise bunun için şiddet olgu yönetimine ilişkin sağlık kurumlarının uygulaması önerilen rehber ilkeler oluşturulmaya ve geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Hastanelerin acil servisleri günün 24 saati acil sağlık hizmeti sunan dinamik bir birim olma özelliğini göstermektedir. Acil servislere özgü bu dinamik ortamda sağlık hizmeti sunan hekimlerin ise kadına yönelik şiddet olgusuna yaklaşım sürecinde sağlık hizmeti sunumu ve sorunun çözümüne yönelik ne tür adımlar atacakları önem taşımaktadır. Hastanın özerkliği, yarar sağlama, zarar vermeme, mahremiyet, güvenlik gibi etik konular, şiddete uğramış kadına yönelik acil sağlık hizmeti uygulamalarında daha da önem kazanmaktadır. Bu temel etik başlıklar kadına yönelik şiddet özelinde acil sağlık hizmetleri planlanırken ve sağlık politikaları ve kurum politikaları oluşturulurken önemlidir.

Bu doktora tez çalışması kapsamında Ankara ilindeki yedi üniversite hastanesinin acil tıp alanında çalışan hekimlerin kadına yönelik şiddet olgu yönetimine ilişkin bilgi, tutum ve uygulamaları tıp etiği açısından değerlendirilmiştir. Acil tıp özelinde dünya örnekleri incelenerek araştırma bulguları ışığında, gerek acil tıp hekimlerine tıp etiğine ilişkin, gerekse de kurumsal politika düzenlemeye ilişkin konulara katkı sunacak bazı pragmatik sonuçlar sunulmuştur.

Yöntem: Niteliksel araştırma yöntemlerinden birebir derinlemesine görüşme ve katılımlı gözlem yöntemi kullanılmıştır. Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulundan etik kurul onayı alınmıştır (Tarih: 14 Mart 2017, Karar No: GO 17/238-26).

Araştırma kapsamında belirlenen üniversite hastanelerinin, acil tıp alanında çalışan asistan hekimler ve öğretim üyeleri ile yarı yapılandırılmış soru yönergesi ışığında, birebir derinlemesine görüşmeler

yapılmıştır. Aynı zamanda, belirli zaman aralıklarında hekimlerin çalışma ortamlarına ilişkin olarak katılımlı gözlem yapılarak, gözlem notları tutulmuştur.

Bulgular: Elde edilen verilerin içerik analizleri devam etmektedir. Sunum kapsamında veri analizimizin ön bulgularını sunmayı planlamaktayız. Böylece kadına yönelik şiddet olgu yönetimine ilişkin acil tıp özelinde tıp etiğini ilgilendiren argümanları ortaya koymaya ve bir model önerisi sunmaya çalışılacaktır.

Tartışma: Elde ettiğimiz ön bulgular ışığında ortaya çıkan ana temalara uygun bir şekilde, ulusal ve uluslararası literatür ışığında değerlendirme yapılacaktır.

Sonuç: Kadına yönelik şiddet ile mücadelede acil servislere ilişkin kurumsal politika önerisinde bulunulacaktır. Ayrıca acil servislerin rolünün önemine vurgu yapıp, acil tıp alanında çalışan hekimlerin kadına yönelik şiddet olgu yönetimine ilişkin mesleki etik sorumluluklarına ilişkin önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Acil Tıp, Acil Tıp Etiği, Toplumsal Cinsiyet

CİNSEL ŞİDDETİN ONLINE İFŞASI BİR GÜÇLENME BİÇİMİ OLABİLİR Mİ?

Günseli Ayça Yıldırım¹, Özlem Cankurtaran²

¹| Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, ²| Hacettepe Üniversitesi

Dünya Sağlık Örgütü ve Türkiye’de yapılan aile içi şiddet araştırması her üç kadından birinin fiziksel şiddete maruz kaldığı göstermektedir. Kadınların yaşadıkları cinsel şiddeti, fiziksel şiddet kadar kolay anlatamadıkları bilinmektedir. Ancak şiddetin her türünün yaygın olduğu ülkemizde hemen hemen her kadın cinsel tacize uğramış ve yarısına yakını vücut dokunulmazlığının ihlali olan cinsel saldırıya maruz kalmıştır. Cinsel şiddete maruz kalan pek çok kadın çeşitli nedenlerle yaşadıklarını kimseyle paylaşmamakta ve yaşadıkları travmayı atlatamamaktadırlar. Alanyazında kadına yönelik şiddet ile ilgili pek çok araştırma ve şiddeti önleyici müdahaleler önerilmektedir. Ancak, cinsel şiddet gerçekliğinin online ifşası ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.

Amaç: Kadınlar toplum baskısından ötürü dile getiremedikleri, sormaya cesaret edemedikleri şeyleri internetin gizliliği ve anonimliği altında rahatlıkla yazabilmektedir. Ülkemizde cinsel şiddet çok sık yaşanmasına rağmen kadınlar çeşitli nedenlerle yaşadıklarını paylaşamamaktadır. Bu çalışma cinsel şiddete maruz kalmış kadınların online olarak ifşalarını inceleyerek cinsel şiddetin kadınların üzerindeki etkilerini, cinsel şiddetin kimler tarafından yapıldığını, ifşanın onlara neler hissettirdiğini, cinsel şiddet ifşalarına verilen olumlu olumsuz cevapları incelemeyi ve elde edilen verilerle cinsel şiddete maruz kalmış kadınları güçlendirecek öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Yöntem : Bu çalışmada bir kadın paylaşım forumunda 2015 yılından 2018 yılı Haziran ayına kadar açılmış ‘taciz’ veya ‘tecavüz’ kelimeleri içeren tüm başlıklar incelenmiş; cinsel şiddet ifşası içeren 33 paylaşım ve bunlara verilen cevaplar yorumlayıcı açıklayıcı metodoloji kullanılarak niteliksel ikincil analiz ile analiz edilmiştir. Türkiye’de cinsel şiddete daha fazla dikkat çekilmesi ve kadınların yaşadıkları cinsel şiddeti eskiye oranla daha sık dile getirebilmesinden dolayı araştırmanın zaman aralığı Özgecan Aslan cinayetinin gerçekleşme tarihi olan 11 Şubat 2015ten günümüze kadar olarak belirlenmiştir. Cinsel saldırının ifşasında ortaya çıkan duygular, yardım arama davranışları ve mağdurlara verilen cevaplardaki destekleyici ve olumsuz tepkiler belirlenmiş ve kategorize edilmiştir.

Bulgular : Yaşadıkları cinsel şiddeti online olarak ifşa eden kadınların girdilerinde öfke, kaygı, bunalım, kendini suçlama, utanç, aşağılama, korku, duygusuzluk, güvensizlik, savunmasızlık, yalnızlık, düşük özgüven, kendinden kuşku duyma, yabancılaşma, kendine inanmada azalma ve kişilerarası zorlukları ifade eden kavramlar bulunmaktadır. Forumdaki cinsel şiddet mağdurları özellikle küçük yaşta tanıdıkları tarafından taciz edilmiş olanlar sıklıkla yaşadıklarını kimseyle paylaşamadıklarını, ne yapacaklarını bilmediklerini belirtmektedir. Kadınların hemen hepsinin paylaşımları yaşadıklarının gündelik hayatlarına olumsuz etkilerini ve travma sonrası stres bozukluğu belirtilerini ifade eden duygularını içermektedir. Online olarak ifşada bulunanların yaklaşık %70i bir tanıdığı tarafından cinsel şiddete maruz bırakılmıştır. Bu tanıdık bir aile üyesi, akraba, aile dostu veya komşu, iş arkadaşı veya okul hocası, eski flört veya arkadaş olabilmekleyen cinsel şiddeti yapan sıklıkla akraba veya iş arkadaşlarıdır. Kadınlar hiç kimseye anlatamadıkları cinsel saldırıları bir kadın platformunda yazmanın kendilerini rahatlattığı görüşündedir. Bazı kadınlar hukuki olarak yardım ararken çoğunluk duygusal destek istemektedir. Verilen cevapların çoğu destekleyici ve tavsiye içeren şekilde olsa da az sayıda negatif, anlatılanlardan şüphe duyan yorum bulunmaktadır.

Tartışma : Bu araştırmayla cinsel şiddete maruz kalan kadınların online ortamda gizlilik içinde ifşa ederken bile ataerki baskıyla karşı karşıya kaldıklarını görebiliyoruz. Yaşadıkları cinsel şiddet deneyimlerine aldıkları cevaplarda suçlanma, mağduriyete inanmama bulunmaktadır. Öte yandan bu online platformlarda cinsel şiddet ifşasının onarmaya ortam oluşturmasının nasıl mümkün olacağı düşünülmelidir. Önceki araştırmalarda da görüldüğü gibi cinsel şiddete en çok yakınları tarafından

maruz bırakılan kadınlar yaşadıklarını paylaşamamaktadırlar. Online ifşa travmanın onarılmasında ilk adımlardan olan adlandırma, içini döküp rahatlama ve duyguları açığa vurmayı içermektedir.

Sonuç : Genellikle bir tanıdıkları tarafından cinsel şiddete maruz bırakılan kadınlar olayın travması ile baş başa kalmakta, yaşadıklarını çeşitli nedenlerle paylaşamadıkları için profesyonel bir destek alamamaktadırlar. Kadınların yaşadıklarını online bir platformda kendilerini ifşa etmeden de olsa paylaşmaları onları özgürleştirmektedir. Kadınların yaşadıklarını ifşa edebileceği ve uzmanlardan online olarak destek alabilecekleri forumlar oluşturulabilir. Hem travmalarının atlatılması için duygusal destek hem de hukuki yardım alabilecekleri bu tarz platformlarla kadınlar güçlenir. İstanbul Sözleşmesi Madde 25’e konu olan cinsel şiddet mağdurları için travma desteği ve danışma hizmetleri sunacak uygun ve kolay erişilebilir tecavüz kriz merkezleri veya cinsel şiddet başvuru merkezleri kurulması ülkemizde temel bir gerekliliktir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Şiddet, Online İfşa, Niteliksel İkincil Analiz

DÜNYA'DA BİR SORUN: GENİTAL MUTİLASYON

Büşra Yılmaz, Çiçek EL , Ergül Aslan

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Kadın genital mutilasyonu (KGM) dünyada yaklaşık 100–140 milyon kadına uygulanan ve her yıl 3,3 milyon genç kızın risk altında olduğu tahmin edilen dini ve sosyokültürel boyutları olan geleneksel bir uygulamadır. Bu derlemede KGM ile ilgili literatürde yer alan bilgilerin paylaşılması ve sağlık çalışanlarına bu konuda farkındalık kazandırılması amaçlanmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (2014) mutilasyonu, kadının dış genital organlarının tıbbi nedenler dışında kısmen ya da tamamen çıkarılması ya da kadın genital organlarına çizilme, delinme, yakma gibi biçimlerde zarar verilmesi olarak tanımlamaktadır. UNICEF (2013) raporuna göre, çoğunlukla genç kadınlara yapılan bu uygulamaların, bebeklik veya erken çocukluk dönemlerinde yapıldığı bildirilmektedir. Mutilasyon işlemi halen Afrika'da otuz ülkede, Arap yarımadasında birkaç ülkede, Güneydoğu Asya'da bazı toplumlarda üstü kapalı olarak uygulanmaktadır. DSÖ yaklaşık 80-132 milyon kadının bu uygulamaya maruz kaldığı, her gün 4-12 yaşlar arasında 6000 Afrikalı kız çocuğuna bu girişimin yapıldığı, dünyada ise her yıl iki milyon yeni uygulamanın yapıldığı bildirilmektedir. Literatürde Türkiye'de genital mutilasyon uygulamalarına rastlanmamıştır.

Farklı şekillerde uygulanan bu uygulamaların bireye hiçbir faydası bulunmazken tam tersine uygulama sırası ve sonrasında birçok komplikasyona yol açmaktadır. Keloid oluşması, vulvuda inklüzyon kistleri, tekrarlayan üreter enfeksiyonları, dismenore, hematokolpus, dispareni, kronik pelvik enfeksiyon, ağrı ve infertilite bu komplikasyonlar arasındadır. Ayrıca skar dokusunabağlı olarak doğumun ikinci devresinin uzaması, fetal asfiksi, fetal ölüm, vesikovaginal ve rektovaginal fistül gibi obstetrik komplikasyonlarla görülmektedir. Genital mutilasyon yapılmış kadınlarla yapılan sınırlı sayıdaki çalışmalarda en sık belirtilen ruhsal etkiler ise anksiyete, ağrı, korku, hafıza kaybı ve cinsel istekte azalmadır.

KGM uluslararası ciddi bir kadın sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu girişimlerin yapıldığı ülkelerde kadınların eğitim, sağlık, turizm sebepleriyle Türkiye'ye yerleşmesi ile ülkemizde de ele alınması gereken bir sağlık sorunu haline gelmektedir.

KGM özellikle kız çocuklarında derin ve kalıcı zararlar vermekte, kendi kararlarını verme haklarını ellerinden almaktadır. Bu tür dünyada büyük bir sorun haline gelen ürkütücü tablo karşısında sessiz kalınması gerekmektedir. Kadınların bu tür konuları konuşmaktan utandığı ve konuşmak istemediği bilgisi de göz önüne alınarak, sosyal danışma hattı ve kadın sığınma evleri ile ilgili kuruluşlar hakkında bilgilendirilmelidir. Küresel ölçekteki sorunların çözümünde uluslararası kurum ve kuruluşların, sağlık sektörüyle işbirliği halinde olması gerekmektedir. Sorunların çözümünde sağlığın primer korunmasına etkin ve aktif bir rol üstlenen sağlık çalışanlarına büyük sorumluluk düşmektedir. Bu konuda sağlık çalışanlarındaki etkin olması sağlık çalışanlarının çalıştıkları birimlerde mutilasyon, çocuk istismarı ve müdahale konusunda seminerlerin, eğitimlerin düzenlenmesi, bilincinin artırılması, daha aktif olmaları ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlara sektör ile işbirliği içinde olunması, liderlik ve danışmanlık faaliyetleri konusunda çalışmaların artırılması gerekmektedir.

Halkın ve toplum liderlerinin eğitimi ile dini liderlerle işbirliği yapılması bu uygulamayı yok etmenin en iyi yoludur. KGM'unun, kadın ve çocuk sağlığı üzerine yarattığı olumsuz etkileri konusunda insanlarda farkındalığının artırılması, devletlerin genital mutilasyona karşıtı olan politikaları benimsemesi ve yasal önlemler alması ile KGM tümüyle önlenabilir.

Sonuç olarak tarihsel süreç boyunca olumlu birçok gelişmeye rağmen ülke ve dünya genelinde bebeklik dönemindeki çocukların hakları çeşitli nedenlerle ihlal edilmiştir. Bu ihlalleri önleyebilmek için dünya genelinde; çocukların haklarını güvence altına almaya çalışan uluslararası metinlerin bütün ülkeler tarafından çocuklar arasında ayırım yapmaksızın uygulanması, dünya üzerinde devam eden savaş ve çatışma ortamlarında çocukların korunması noktasında ülkeleri bağlayıcı yasal yaptırımların arttırılması, uluslararası kuruluşlar aracılığı ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke çocuklarının bebeklik dönemindeki gelişimsel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve medyanın etkin biçimde kullanılması konusundaki çalışmaların arttırılması gerekmektedir. Ulusal anlamda ise; öncelikle yasal düzenlemelerin uygulanması konusunda ülke genelinde farkındalığın arttırılması, bölgeler ve aileler arasındaki farklılıkların azaltılması yönünde çalışmalar yapılması, bebeklik dönemindeki çocukların ve ailelerinin gelişimsel açıdan kritik öneme sahip ihtiyaçların belirlenerek devlet güvencesine alınması, başta anneler olmak üzere toplumsal eğitim çalışmalarının arttırılması ve akademik alanda yapılacak çalışmalarda bebeklik dönemindeki çocukların haklarının ve bu dönemin gelişimsel açıdan öneminin ele alındığı çalışmalara yer verilmesi yarar sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Kadın, Genital Mutilasyon, Üreme Sağlığı

KADINA ŞİDDETE KARŞI KADIN SAVUNMA SANATI

Hasan Akin¹

¹ | ATILIM Taktik Eğitim & Savunma Sanatları

Kadına şiddet, her geçen gün artarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Kadına şiddetin önlenmesi amacıyla öncesi ve sonrasında atılabilecek muhtelif adımlara yönelik ciddi çalışmalar birlikte, şiddetin yaşandığı anla ilgili çok az sayıda çalışma yapılmakta ve şiddet anına ilişkin olası tedbirler neredeyse hiç tartışılmamaktadır.

Kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık oluşturmak, eğitimler ve farklı etkinliklerle insanlardaki bilinç seviyesini artırmak mümkün olmakla birlikte, kesin olan bir şey var ki; yapılan bütün önleyici çalışmalardan nasibini alamamış birisinin kurbanı olan kadının, o an kendisine uygulanan şiddetten mümkünse hiç, değilse en az zararla kurtulabilmesi önemlidir. Zira şiddetin sonucundaki zarar oranı arttıkça, travmaya bağlı olarak psikolojik, bedensel ve toplumsal yönlerden telafisi mümkün olmayan neticeler doğmaktadır.

Maslow'a göre "güvenlik"; barınak, yemek, içecek gibi yaşamsal donelerden sonraki en temel insani ihtiyaçlar arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, güvenliğe yapılacak her türlü saldırı karşısında kurbanın kendini koruması doğal ve beklenen bir durumdur. Bu doğal duruma nefis-i müdafaa denilmektedir.

Nefis-i müdafaa, evrensel hukuk prensipleri tarafından korumaya alınmış, her bireyin doğal hakkıdır. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddet ele alınırken, nefis-i müdafaa konusunun ele alınmaması veya eksik değerlendirilmesi, kadını savunmasız bırakmaya devam edecektir. Bu hususta daha da acısı, insanların dikkati diğer önlemlere çekilirken, bu alandan uzaklaştırılması telafisi mümkün olmayan zararları da beraberinde getirmekte, kadına şiddetin karşısında mücadele edenler, bilmeden kadına şiddetin önlenememesinin sebebi olabilmektedirler.

Kadına yönelik şiddete çözüm önerileri ve tavsiyeleri arasında Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği dahil çok uluslu organizasyonlar, kadınların kendisini korumaya yetecek kadar savunma teknikleri çalışmasını, ülkelere de kadınlara bu konuda imkan sağlamasını tavsiye etmektedir. Savunma sanatları, şiddet karşısında fiili bir önlem olarak görülmektedir. Ancak ülkemizde ilginç ve yanlış bir şekilde, savunma sanatları şiddetle özdeşleştirilmekte, "şiddete şiddetle karşılık mı verilir" gibi bir anlayışla savunma sanatları çalışmanın önemi küçültülmekte veya üstü örtülmektedir.

Öte yandan, tarih boyunca ortaya çıkan mecburiyetler neticesinde, kadınların kendini koruyabilmek için savunma sanatları çalıştıkları gerçektir ve hatta Wing Tsun adlı Çin kökenli savunma sanatı bir kadın tarafından geliştirilmiştir. Doğada hiçbir canlının dişisi kendini korumak zorunda kaldığında erkeğe göre daha zayıf veya kendini koruyamaz diye algılanmamaktadır. Buna rağmen, kadınlar zaman içinde erkeğe göre zayıf olduklarını ve kendilerini koruyamayacaklarını kabul etmiş haledirler. Oysa doğru hazırlık ve adımlarla, kadın kendisinin erkeğe göre zayıf olduğu alanları kuvvetlendirebilme, daha kuvvetli olduğu alanları da ekleyerek olası bir şiddet eyleminde kendisini koruyabilecek imkan ve kapasiteye sahip olabilmektedir. Unutulmaması gereken bir gerçeklik, polis ve ambulansın olaydan sonra geldiğidir. Kadın polis veya ambulans gelene kadar kendi imkan ve kapasitesiyle şiddetten kendisini koruyabilmek zorundadır.

Literatürde bu konuda ciddi eksiklik bulunmaktadır. Sahadan gelen tecrübi birikim ve multidisipliner literatür taramasının harmanlanmasıyla, bildiride kadının kendisini bir kadın tarafından geliştirilmiş

bulunan Wing Tsun adlı savunma sanatıyla şiddetten nasıl koruyabileceği, uygulama ve teori boyutlarıyla ele alınmaktadır.

Bildiride, kadına yönelik şiddet istatistiklerinin ürkütücü tablosuna değinilerek, olası önlemler arasında yer verilen savunma sanatı çalışmanın kadına şiddet öncesi, şiddet anı ve şiddet sonrasında ne gibi katkılar sağlayabileceği incelenmektedir. Bu çerçevede, sadece farkındalık artırmak veya eğitimler verilmek suretiyle mücadele edilmeye çalışılan kadına yönelik şiddet olgusuna karşı, evrensel hukuk prensipleriyle koruma altına alınan nefis-i müdafaa hakkını neden kullanması gerektiği ve nasıl kullanabileceği irdelenmektedir.

Bildiride, Wing Tsun savunma sanatı ve prensipleri hakkında özet bilgi sunulacaktır. Bildiride devamla, Wing Tsun savunma sanatının kadın fizyolojisine uygunluğu, kadının erkeğe göre kuvvet eksikliğini nasıl telafi edebileceği detaylıca ele alınacaktır. Çin felsefesindeki “yin-yang” gibi erkeğin kadına oranla kas kütlesi olarak kuvvetli olmakla birlikte, zayıflıklarının da olduğu konusuna dikkat çekilerek, kadının kendini korumasının imkansız olduğu gibi bir algının ne kadar gerçek dışı olduğu ortaya konulacaktır.

Bildiri, kadına şiddetle mücadele konusunda çok temel bir eksikliğe dikkat çekecek olup, daha farklı bir farkındalık oluşmasına imkan tanıyacak niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Şiddet, Nefis-i Müdafaa, Wingsun,

GENÇ KADINLARIN YAŞANTILARINDAKİ ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİ

Zekavet Kabasakal¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Şiddet çok uzun zamandır insan yaşamında varolan, uzun yıllardır üzerinde çalışılmasına rağmen, yaşantısal alanlarda varlığı koruyan çok boyutlu bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile, okul, arkadaş ortamlarında şiddete maruz kalan birey, internet kullanımının artması sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ile sanal ortam şiddeti ile de karşılaşabilmektedir. Şiddete maruz kalan grupların başında, çocuklar ve kadınlar gelmektedir. Bu araştırmanın amacı, genç kadınların yaşantılarında ve sosyal medya da karşılaştıkları şiddet örüntülerini belirlemektir. Bu çalışmada genç kadınların şiddet örüntülerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi nitel araştırma yöntemi ile yapılmıştır. İçerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından düzenlenen 15 sorudan oluşan soru listesi kullanılmıştır. Soru listesi a ve b kısmı olmak üzere iki alandan oluşmaktadır. A kısmı sosyodemografik özellikler, B kısmı genç kadınların farklı ortamlarda karşılaştıkları şiddet yaşantılarının değerlendirmesini içeren sorulardan oluşmaktadır. Hazırlanan soru listesi araştırmanın amacına uygunluğu konusunda, Psikolojik Danışma Rehberlik alanında doktora tamamlamış beş uzmanın görüşüne başvurulmuştur. Araştırmanın çalışma grubu lise eğitimine devam eden, 15-19 yaş arasında 220 genç kadından oluşmaktadır. Çalışma grubunun tümü tv izleyicisi, % 99.5 aktif sosyal medya kullanıcısı, % 99 ailesi ile yaşamakta, % 85 psikolojik bir destek almamış, % 100 aktif öğrencilik yaşantısını sürdürmektedir. Araştırmanın bulgularına baktığımızda, genç kadınlar şiddet tanımıyla sırasıyla %97 fiziksel şiddet, % 75 sözel şiddet, % 60 cinsel şiddet ifade etmişlerdir. Çevrelerinde (şahit oldukları) yaşanan şiddet olaylarına ilişkin sıralamaları sözel şiddet %100, fiziksel şiddet %85, cinsel şiddet % 0.81 dir. Şiddet nasıl önleneceği konusunda polis, çevik kuvvet vb. kolluk kuvvetlerine % 65, eğitim % 35 oranındadır. Şiddetin önlenmesinde grubun %65 eğitim almak istememiştir. Bu konuda eğitimin değiştirici ve dönüştürücü bir etkisinin olamayacağı düşünülmüştür. Çalışma grubunun kendisinin maruz kaldığı şiddet olayları, sözlü şiddet boyutunda aile ortamında % 87, okul ortamında % 67, arkadaş ortamında %75 olarak ifade edilmiştir. Fiziksel şiddet boyutunda aile ortamında % 40, okul ortamında % 5, arkadaş ortamında %15 oranında, cinsel şiddet hiçbir yaşam alanında belirtilmemiştir. Grubun %99.5 sosyal ağ kullanıcısı olup, % 93 küfür (sözel şiddet) ve %14 uygunsuz içerikte video ile karşılaşmıştır. Tv de karşılaşılan şiddet en çok %95 sözel şiddet (aşağılama, tersleme, tehdit etme, dışlama vb.), daha sonra sırası ile % 65 fiziksel şiddet (dövüşme, silahlı dövüş sahneleri, dayak atma), % 35 cinsel taciz gelmektedir. Siz şiddet uyguladınız mı? Sorusuna Sözel şiddet %60 (tersleme, küfür, dışlama, dedikodu), fiziksel şiddet %25 (kardeşler arası dayak, arkadaşlar arası itme, saç çekme vb.) oranları belirtilmiştir. Cinsel taciz hiç yer almamıştır. Bulgular genç kadınların farklı boyutlarda fiziksel, sözel, cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Şiddetin nedenleri konusunda sırasıyla öfkeyi kontrol edememek % 75, iletişim sorunları % 60, Aile içi nedenler %58 (ekonomik, sosyal sorunlar) olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda kendileri de fiziksel şiddet ve sözlü şiddet uygulamışlardır. Tv ve sosyal ağ kullanımları süresince de yüksek oranlarda şiddet ile karşılaştıkları görülmektedir. Şiddet olaylarının azalması farkındalık oluşturma da genç kadınların karşı karşıya kaldıkları şiddet süreçleri önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemli bulgulardan biri de genç kadınların kendilerinin de şiddet uyguluyor olmalarına rağmen grubun % 65 nin. Şiddet konusunda eğitim almayı istememesi, bunu bir değiştirici güç olarak görmemesidir. Çalışma sonuçlarına bakarak şiddet çok yaygın bir kavram olarak yaşamımızda olduğu, çok boyutlu olduğu söylenebilir. Şiddete ilişkin önlemler planlanırken tv, sosyal ağlar gibi sanal ortamlar açısından da konunun ele alınmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Genç Kadınlar

HIRPALANMIŞ KADIN SENDROMU YA DA EŞİNDEN ŞİDDET GÖRMÜŞ KADIN SENDROMU (BATTERED WOMAN SYNDROME) NEDİR?

Zekavet Kabasakal¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Günümüz de şiddet her boyutuyla giderek yaygınlaşmakta özellikle kadına ve çocuğa yönelik şiddetin kapsamı nicel ve nitel olarak artış göstermektedir. Kadir Kadir Has Üniversitesi'nin her yıl gerçekleştirdiği 'Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması'nın 2018 sonuçları, kadının en büyük sorununun 'Şiddet'. İkinci sırada 'işsizlik'; üçüncü sırada ise 'eğitimsizlik', dördüncü sorun ise 'sokakta baskı ve taciz' olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde kadınların en büyük sorunu yüzde 61 ile "şiddet" olmuş. Bu oran 2016'da % 53, 2017'de ise % 55 olarak bulunmuştur. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise boşanma ve şiddet ilişkisi konusunda olmuş. Katılımcıların yüzde 72'si aile içi şiddetin boşanmak için yeterli bir sebep olduğu konusunda fikir birliğine ulaşmıştır. "Erkek, ailenin dirlik düzeni için zaman zaman şiddete başvurabilir" seçeneğine olumlu yaklaşan katılımcıların oranında ise düzenli bir düşüş söz konusudur. Oran 2016 yılında % 14; geçen yıl ise %11 olarak bulunmuştur. Bu yıl bu ifadeye olumlu bakanların oranı yüzde 5'e düşmüştür, Başka çalışmalarda da kadınların işlediği tüm cinayetlerin beşte birinden fazlasını eşleri içermekte cinayetten hapsedilen kadınların çoğunluğunun, yaşamının bir bölümünde aile içi şiddet mağduru olduğu görülmektedir. Ancak şiddet mağduru pek çok kadın, kadın sığınma evlerini kullanmamaktadır. Sürekli eş şiddetine maruz kalan kadınları anlatmak için kullanılan " Hırpalanmış kadın sendromu" kavramı Lenore Walker tarafından, yakın eşten gelen şiddet olaylarına uzun süre maruz kalmayla ortaya çıkan bir dizi farklı psikolojik ve davranışsal belirtileri belirtmek için kullanılmıştır. Araştırmacı Temmuz 1978'den Haziran 1981'e kadar ABD'nin Co 435 kadınla görüşmeler gerçekleştirmiş, bu çalışmanın sonucunda ,kavramı ortaya atmıştır.

Bu çalışmanın amacı hırpalanmış kadın sendromunu çok boyutlu olarak ele almaktır. Bu sendromun iki kuramsal temeli olduğu düşünülmektedir. Bunlardan birincisi Walker 'ın şiddet döngüsü diğeri Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik kuramıdır. Walker şiddet döngüsünü üç aşamada ele alarak, gerilim Y aşaması, şiddet aşaması, Pişmanlık aşaması olarak ifade etmektedir. Birinci aşamada, kadın kızgın ,umutsuz, gergin, kormuş ,depresif hissederken, duygularını ifade etmekten korkan, itiatkar davranmakta, partnerinin ise gergin, kendini beğenmiş, kıskanç hissettiği , öfkeli, kontrol edici, sözel şiddet içeren davranışlarının olduğu görülmektedir. Şiddet döngüsünün ikinci aşamasında, kadın korkmuş, çaresiz hissetmeye başlarken davranış olarak ta kendini korumaya çalışmaktan, yardım istemeye dek pek çok davranışı gösterebilmektedir. Bu aşamada partneri , öfkeli, kızgın hissetme ve öldürmeye kadar gidebilen saldırgan davranışlar gösterebilmektedir. üçüncü aşamada kadın kırgın, üzgün, şiddetin bir daha olmayacağına ilişkin umutlu hissederken, bahaneler bulma ve değişimin olacağına ilişkin inanç yüksek düzeyde görülmektedir. Partneri ise, uyguladığı şiddetin derecesini unutan, kadının kızgınlığını anlamakta zorlanan bir duygu durum içerisinde bulunmakta, problemleri davranışları için eşini suçlama, değişik vaatlerde bulunma, davranışlarını göstermektedir. İkincisi ise Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, davranış ile sonucu arasında bağlantı olmadığının öğrenilmesi, güdüsel (motivational), bilişsel (cognitive) ve duygusal (emotional) alanlarda bozukluklar ortaya çıkartmaktadır. Birey, davranışının sonucunda ortaya çıkabilecek olası olumlu ve olumsuz sonuçları değerlendirmekte güçlükler yaşamakta, sonucu kontrol etme konusundaki olası seçeneklerini değerlendirememekte ve bunun sonucunda da örseleyici bir olayla karşı karşıya kalan bir insan eğer bu olayı davranışlarıyla kontrol edemiyorsa, kontrol etme çabaları, yerini belirgin bir çöküntü duygusuna bırakmaktadır. Bu teori özellikle çok sayıdaki hırpalanmış kadın sendromu görülen kadının neden istismarcılarını terk etmediğini açıklamaktadır.

Hırpalanmış kadını etkileyen özel bağlamsal faktörler şunlardır: (1) Misilleme korkusu; (2) onun için mevcut ekonomik (ve diğer maddi) kaynaklar; (3) çocukları için endişesi; (4) eşine duygusal bağlılığı; (5) umut veya iyimserlik gibi kişisel duygusal güçleri; (6) ırk, etnisite ve kültür; (7) duygusal, zihinsel ve fiziksel savunmasızlıkları; ve (8) sosyal desteğin mevcudiyeti konusundaki algısı olarak belirlenebilir. Bu faktörlerin her biri hırpalanmış kadın sendromunun anlaşılabilirliğini arttırmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Şiddet, Kadın,

2. ULUSLARARASI KADIN KONGRESİ, Güçlendirilmek Yerine Güçlenmek ve İlerlemek
2nd WOMEN'S CONGRESS, Gaining Power and Advancement Rather Than Empowerment
4-5 EKİM - OCTOBER 2018 DESEM, İZMİR

BİLDİRİ SUNUMLARI 21 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 09.00-10.30

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
09.00-10.30	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sultan Deniz KÜÇÜKER Ankara Üniversitesi	Bildiri sunumları 21 - Kadın ve Siyaset	Derslik 5
		KENTSEL ULAŞIMDA KADININ YERİ: KADIN DUYARLI ULAŞIM ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME Hatice Gül Önder	
		PLATON'UN YASALAR ADLI ESERİNDE YURTTAŞ OLARAK KADIN Sultan Deniz Küçüker	
		SENDİKA VE KADIN; SENDİKALARIN GELECEĞİ BAĞLAMINDA BİR ÇÖZÜMLEME Zübeyde Aksay	
		SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KADIN AKTÖRLERİ (2011-2018 VAN ÖRNEĞİ) Yasemin Gezer Tuğrul	
		TOPLUMSAL CİNSİYETİN ANA AKIMLAŞTIRILMASI BAĞLAMINDA BÖLGESEL KALKINMA PLANLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLILIK: İZKA 2014- 2023 İZMİR BÖLGE PLANI Derya Altun	
		TÜRKİYE'DE VE TUNUS'TA KADIN VATANDAŞLIK PRATİKLERİ Serpil Açıkalın Erkorkmaz	

KENTSEL ULAŞIMDA KADININ YERİ: KADIN DUYARLI ULAŞIM ÖNCELİKLERİNİN BELİRLENMESİ VE
POLİTİKA GELİŞTİRME

Hatice Gül Önder¹

¹| Bozok Üniversitesi

Amaç ve Önem: Kentsel ulaşım da kadının yerinin sorgulanmasındaki temel amaç, kadının gün boyu güvenli ulaşım ihtiyacının ve ulaşım dan beklentilerinin karşılanması ve bu durumun toplumsal açıdan kabul edilebilirliğinin, yıllardır tartışılan ve hassasiyetle üzerinde durulması gereken bir konu olarak gereken önemin verilmesini sağlamaktır. Sosyo-ekonomik ve demografik koşullar kadının yolculuk desenini etkileyen birincil etmenlerdir. Bu etmenler, farklı yaş gruplarındaki kadınların yolculuk amacı ve yolculuk süresinde farklılıklara neden olmaktadır. Aile ve iş piyasası, yaş ve konumu, kadının iş koşullarını, gelir ve kent içi hareketliliğini etkilemektedir. Hiç çalışmama hali, düşük ücretli veya part-time çalışma, engellilik ve bakmakla yükümlü olduğu bireyler nedeniyle kadının kentsel hareketliliği çok kısıtlı olmaktadır. Kadının kent hayatına daha çok katılımının sağlanması ve kentsel ulaşım dan beklentilerinin dikkatli bir şekilde irdelenerek, Dünyadan örneklerin de değerlendirilmesiyle birlikte ortaya koyulması, önem arz etmektedir. Yerel yönetimler, kadının günün her saatinde, kentteki ulaşımı ve hareketliliğini kolaylaştıracak öncelikleri belirleyip, güvenli erişimini hedefleyen ulaşım sistemleri ve taşıtları, kadınlar için pozitif ayrımcılık yaklaşımıyla uygulamaya geçirmelidir. Kadın duyarlı ulaşım politikalarının geliştirilmesi için, kadının ulaşım önceliklerinin, yolculuk süresi ve yolculuk deseninin belirlenmesi gerekir. Kadınlar yaş gruplarına bakıldığında hangi yolculuk amaçlarıyla ulaşım gerçekleştirir, hangi amaçlara ne kadar zaman harcar, hangi ulaşım türlerini daha çok tercih ederler, kadınlar için ulaşım türlerinin erişilebilirliği, güvenliği ve konforu nasıl sağlanır, vb. sorulara alınan cevaplarla, ulaşım politikalarının, kadınların hareketlilik talebine nasıl entegre edileceğine yönelik değerlendirmeler yapılmaktadır.

Yöntem: Bu çalışma kapsamında, Ankara'da 2013 yılında yapılan hane halkı araştırması ile elde edilen verilerin analizinde tek yönlü varyans analizi (one-way ANOVA) kullanılmış; 0-14, 15-24, 25-40, 41-64, 65+ yaş grubundaki kadınların yolculuk amaçlarındaki farklılıklar ortaya konulmuştur. Bu farklılıklar, genel manada erkeklerin ulaşım davranışlarıyla kıyaslanarak verilen kadınların ulaşım tercihlerini içermektedir. Bu bağlamda, kentsel ulaşım politikalarında kadının yeri ve buna yönelik politika önerileri geliştirilecektir.

Bulgular: Dünya örneklerinde Vienna, Berlin ve Malmö kentleri, cinsiyet duyarlı ulaşım planlaması yapmaktadır. Ulaşım hizmetinin cinsiyet eşitliği bağlamında yapılması, kısa mesafeli yolculukları tanımlayan çevre dostu ulaşım türlerinin geliştirilmesi, kadınlar-çocuklar-yaşlılar için güvenli ve bağımsız bir şekilde kentte ulaşım sağlayacakları fonksiyonların yeniden düzenlenmesi, karar üretim süreçlerine kadın-çocuk-yaşlıları da katarak toplu taşımayı kullanan farklı grupların da görüşünün alınması bunlara birkaç örnek olarak verilebilir. Ülkemizde, Ankara'da ve diğer kentlerde de bu gibi önerilerin geliştirilmesi için kent bütününde yapılmış anketlere dayanarak mevcut koşulların ortaya koyulması elzemdir. Yolculuk talebinin alındığı hane halkı anket çalışması kapsamında, dokuz farklı yolculuk amacı belirtilmiştir. Bunlar; ev, iş, iş takibi, okul, arkadaş ziyareti, alışveriş, hastane-sağlık merkezi, sosyal-spor-eğlence ve diğer yolculuk başlığı altında toplanmaktadır. Ankara örneğinde kadınlar ve erkeklerin yolculuk amaçları incelendiğinde; her iki grubun ev varışlı yolculuk oranı %48 olarak gerçekleşmekte, toplam yolculuklar içinde kadınların %13'ü erkeklerin ise %26'sı iş amaçlı yolculuk yapmaktadır. İş amaçlı yolculuk oranları arasındaki bu farklılık, erkeklerin iş gücüne kadınlardan daha fazla katılım sağladığını göstermektedir. Tüm yolculuklar birlikte değerlendirildiğinde ortalama yolculuk sürelerinde farklılıklar gözlenmiştir. Erkekler, 36,26 dakika ile kadınların 33,81 dakikalık ortalama yolculuk süresine kıyasla kent içi ulaşım da 3,45 dakika daha fazla

zaman harcamaktadır. Erkekler iş amaçlı yolculuklarda 2,61 dakika, iş takibi amacıyla 2,84 dakika, hastane-sağlık merkezi amacıyla 2,87 dakika fazladan süre harcarken, kadınlar iş amaçlı yolculuklarda 4,56 dakika, iş takibi amacıyla 4,09 dakika, hastane-sağlık merkezi amacıyla 6,21 dakika fazladan zaman harcamaktadır. Durum böyle olunca erkek egemen bir toplum için ulaşım kararları üretildiği gözden kaçmamaktadır. Bu durumun aksine, kadının kent hayatına katılımını artırmak ve kadın odaklı ulaşım politikalarını geliştirmek için bu farklılıkların ortaya çıktığı koşulların değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu çalışma sonucunda, kentsel ulaşımın kadın duyarlı ulaşım politikası üretilmesine yönelik, kentsel karar organlarını, politikacıları ve ulaşımın sosyal bağlamına ilişkin araştırma yapanları yönlendirecek öneriler üretilmiştir. Bu öneriler üretilirken, sürdürülebilirlik ilkesi temel alınarak kadının çevre duyarlı ulaşımını destekleyecek önerilerde bulunulmuştur. Ulaşım sistemleri ve taşıtları ile ulaşımın her bağlamında kadını esas alan kısa-orta ve uzun vadeli düzenlemeleri teşvik edecek politika üretimi, bu çalışma neticesinde elde edilmiştir. Bu çalışma ileriki aşamalarda daha da geliştirilerek kadın ve erkeklerin yolculuk davranışlarının kıyaslanması ve aradaki farklılıkların belirlenmesiyle, kentsel ulaşımında cinsiyete dayalı farklılıklar ortaya koyulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Duyarlı Ulaşım, Politika Geliştirme, Yolculuk Deseni, Yolculuk Süresi, One-Way ANOVA.

PLATON'UN YASALAR ADLI ESERİNDE YURTTAŞ KADIN

Sultan Deniz Küçüker¹

¹ | Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi

Amaç: Platon, “*Politeia*” (Devlet) yapısı ile giriştiği “ideal siyasi düzen” kurgusunu “*Nomoi*” (Yasalar) adlı yapısı ile yeniden biçimlendirir. Bu iki eserin ortak amacı, ideal devletin varlığı ve devamlılığının sağlanması yönünde fikirlerin beyanıdır. Platon için devletin varlığı ve devamlılığı, iyi yönetilmesiyle doğrudan ilişkilidir ve devlet içinde adaletsizlik yapmadan böylesi bir yönetim sürdürecektir insan bulmak olanaksız olduğundan yasaların yapılması zorunludur. Bundan dolayı “Yasalar” adlı eserinde devletin idaresine ve devamlılığına ilişkin kurumları yasalar çerçevesinde yapılandırmaya girişir. Anlatısında, devletin varlığı ve devamlılığı açısından “evlilik” kurumu önemle ele alınmaktadır. Öyle ki “*oikos*” yani hane, “*polis*” yani antik devletin çekirdeğini oluşturmaktadır ve hanenin, dolayısıyla ailenin kurulması ancak evlilik bağı ile mümkün olur. Platon için öncelik devletin yararı olduğundan evlilik de devletin yararına olacak biçimde yapılmalı ve yapılandırılmalıdır. Bu bağlamda Platon, “Yasalar”daki anlatısında geleneksel Atina düzeninin dışına çıkarak kadın yurttaşa hem *oikos*’un hem de *polis* bütünü’nün önemli bir parçası olarak yaklaşır. Çalışmanın öncelikli amacı Platon’un *Yasalar* adlı eserinde kadın yurttaşa yaklaşımının değerlendirilmesidir. Bu bağlamda aynı zamanda, bu yaklaşımın zihinsel altyapısının oluşmasındaki olası etkiler de değerlendirmeye alınacaktır. Dolayısıyla Platon’un siyasi görüşlerinde etkisi olabilecek diğer devlet düzenlerindeki kadınların rollerine de değinilecek ve Platon’un kurgusunda ortaya sürdüğü ideal yurttaş olarak kadın fikri temellendirilmeye çalışılacaktır.

Yöntem: Çalışma, antik kaynak analizleri üzerinden yürütülecektir. Konunun merkezinde Platon’un “Yasalar” adlı eseri olsa da farklı antik yazarların eserleri özellikle Atina yasaları bağlamında ele alınacak, döneme ilişkin özel kavramlar öne çıkarılacak, karşılaştırmalı değerlendirmeler sunulacaktır.

Bulgular ve Tartışma: Çalışmanın temel basamağı, Platon’un *Yasalar* adlı eseridir. Ancak bu eser konu açısından irdelenmeden önce, Atina’nın yasal dönüşümlerine değinmek gerekir. Bu bağlamda, Atina’da Drakon yasalarından itibaren beliren yurttaşlık tanımı ve İÖ 451’de kadının da yurttaş tanımına dahil edilmesine dek geçen süreçte, yasalar nezdinde kadına ilişkin dönüşümler öne çıkarılmalıdır. Atina yasalarındaki kadına ilişkin dönüşümler ele alınırken, aynı zamanda bu dönüşümlerin edebiyattaki yansımalarını da paralel olarak değerlendirmek yerinde olur. Konu kapsamında, Atina için değişen siyasi koşullar da önem arz etmektedir. Özellikle İÖ 404 yılında sonuçlanan Peloponnesos Savaşları’nın etkileriyle yaşanan ekonomik bunalımın kadın yurttaşlar üzerindeki etkisi ve mevcut koşulların Atina yasalarındaki yansımaları da toplum içinde kadının değişen rolüne ışık tutar. İşte Atinalı Platon, kendi *polis*’inin yaşadığı tüm tecrübelerin ve aynı zamanda diğer siyasi düzenler üzerine bilgi birikiminin deneyimi ile son eseri olan “Yasalar”ı kurgulamıştır. Dolayısıyla bu eserde belirlediği kadın yurttaş rolünde tüm bu tecrübelerinin izlerine rastlanır. Bu bağlamda Platon’un *Yasalar*’da idealize ettiği kadın yurttaşın görevlerini Atina yasalarındakilerle ya da diğer devlet düzenlerindeki kadın rolleriyle karşılaştırmalı biçimde sunmak yerinde olacaktır.

Sonuç: Atina’da kadın yurttaşın toplum içindeki rolü, yaşanan siyasi ve ekonomik çıkmazlar sonucunda belirginleşme sürecine girmiştir. Bu çıkmazlar sürecine çare üretmek gayretiyle ideal bir devlet düzeni kurgusuna girişen Platon da *Yasalar* adlı eserini hazırlarken kimi zaman kendi *polis* modelinin yasalarını, kimi zaman da özellikle Dor *polis*’leri başta olmak üzere farklı siyasi düzenlerdeki kadın rollerini örnek almış, bunları kendi kurgusu içine uyarlayarak yerleştirmiştir. Bütününde, kadın yurttaşa *polis*’in faal bir parçası olarak önemli sorumluluklar yüklemiştir. Platon aynı zamanda anlatısı

boyunca kadın yurttaşı, *polis* kökünden türeyen *politis* ile tanımlayarak kavramsal olarak da onu, erkek yurttaş ile aynı düzlemde değerlendirmiş olur. Platon'un *Yasalar* adlı eserinde kadın yurttaş bu yaklaşımındaki amacı ise, anlatısında *polis* için ısrarla vurguladığı *sympheron* (συμφέρον: çıkar, yarar, fayda) ifadesinde ortaya çıkar (*Leg.* 714c, 773b5, 821a9). Antik devletin işleyişinde *politēs*, *polis* ile ayrılamaz bir bütündür ve Platon da farklı siyasi düzenlere ve yasalara ilişkin tüm bilgi ve tecrübeleriyle yazdığı bu son eserinde kadını *polis* bütünü içinde değerlendirip ona yurttaş olarak değer ve görevler yüklemiştir. Bu şekilde onu *polis*'in yararı için işlevsel bir parçası haline getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Platon, Yasalar, Kadın, Atina, Sparta

SENDİKA VE KADIN; SENDİKALARIN GELECEĞİ BAĞLAMINDA BİR ÇÖZÜMLEME

Zübeyde Aksay^{1,2}

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Çalışmaları ABD Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi

²| İzmir Barosu Üyesi

Araştırmanın Amacı: Kadının yüzyıllar boyunca süregelen görünür olma mücadelesi, sadece özel alanda değil kamusal alanda da oldukça çekişmeli bir şekilde süregelmektedir. Erkeğin iktidarına ortak olmayı ev içi alanda talep eden kadın, özellikle sanayileşmeyle birlikte haddini aşmış ve iş yaşamında da bu iktidarı paylaşmak istediğini dile getirmeye başlamıştır. Kadının kendinden beklenmeyen bu talepkar haliyle ilk bakışta sersemleyen eril dünya önceleri kadının taleplerini karşılar görünse de zaman içinde iktidarını tehlikeye uğratmayacak uygulamalarını bir takım kavramlar altında gizleyerek sürdürmeye devam etmiştir.

Kadının kamusal alana çıkışı sendikaları dolaylı olarak değil doğrudan etkilemiştir. Günümüzde yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelere bakıldığında sendikaların devamlılıklarını sürdürebilmelerinin eskiye nazaran daha güç hale geldiği görülmektedir. Bu nedenle sendikalara katılım oranları sendikaların sürekliliği için çok önemlidir. Hasılı, toplumun yarısını oluşturan kadınların sendikalara katılımının, sendikaların geleceğinde büyük bir role sahip olduğu da açıktır.

Yıllar içinde kadınların sendikal katılımının artmasının önemini kavrayan sendikaların kadını sadece sayısal bir değer olarak görüyor olması kadın ve sendika ilişkisinin temelinde yatan en büyük sorundur. Kadının çalışma yaşamında karşılaştığı sorunları görmezden gelen sendikaların, kadının sendika içinde temsil edilmesine de yanaşmadığı yapılan araştırmalarla da ortaya çıkmaktadır. Bu ve benzeri sorunları görmezden gelen sendikalar, kadınların sendika üyeliklerini başlangıçta sağlıyor olsa da bu üyeliğin devamlılığını sağlayamayacağı/sağlayamadığı aşikârdır.

Bu çalışmada sendikaların tarih içinde geçirdikleri değişim hakkında çok kısa bir bilgi verildikten sonra kadın ve sendika ilişkisi üzerinde durulacaktır. Özellikle kadınların sendikalara yönelik tutumları, sendikaya katılmalarını etkileyen faktörler ve üyeliklerinin devamı süresince yaşadıkları sorunlar ortaya konmaya çalışılacaktır.

Araştırmanın Yöntemi: Bu araştırma öncelikle sendika ve kadın üzerine yapılmış çalışmalarla sınırlanmıştır. Bunun yanında çalışma, Manisa, İzmir ve İstanbul'da sendika üyesi olarak çalışan ve görüşmeye yapmayı kabul eden 12 kadın ile gerçekleştirilecektir.

Araştırma kapsamında öncelikle sendika ve kadın hakkında yapılan araştırmalar incelenmiş, literatür taraması yapılmıştır. Yapılan bu taramanın devamında, görüşme yapılan kişilerin bakış açılarını en iyi şekilde ortaya çıkaran nitel bir araştırma planlanmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanacaktır. Böylelikle kişilerin deneyimleri ile ilgili olarak oluşturdukları yargıların hem onların sonraki deneyimlerini nasıl gerçekleştirebileceklerini hem de onlara benzer ve/veya farklı deneyimlerin tespiti sağlanabilecektir.

Gerçekte bu nitel çalışmanın bir nicel araştırmanın temelini oluşturabileceği de düşünülmektedir. Daha fazla sendika üyesi olan kadına ulaşarak, katılımcı sayısının daha yüksek olduğu ve daha büyük ölçekli çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bulgular: Bu çalışmada öncelikle kadınların sendikal süreçte yaşadığı sorunlar hakkında yapılan araştırmaların sonuçlarına yer verilecek, ayrıca yapılması planlanan görüşmelerin sonuçları paylaşılarak, bu görüşme sonuçlarının önceki araştırmalarla ilişkisi yorumlanacaktır.

Tartışma ve Sonuç : Gelineen noktada sendikaların gelecekte devamlılıklarını sağlamaları açısından kadına ihtiyaç duydukları ortadadır. Ancak geleneksel sendikaların kadın üyelerinin artışı beklentilerini karşılamamaktadır. Kadınlar sendikalara ya hiç üye olmamakta ya da üye olanlar kısa süre sonra ayrılmaktadırlar. Bu durumun en önemli nedeni erkek sendikaların kadınların çalışma yaşamında karşılaştığı sorunları görmezden gelmeleri ve bu konuda herhangi bir politika geliştirmemeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca sendika içinde kadın temsiliyeti açısından da sorunlar yaşanmakta, kadınlar üyelikleri oranında yönetici pozisyonunda temsil edilememektedirler.

Oysa özellikle kamusal alanda yoğun bir şekilde ayrımcılığa maruz kalan kadının örgütlenme ihtiyacı erkeğe göre daha fazladır. Geleneksel sendikaların kadınların sorunlarını görmezden gelmeye devam etmesi halinde kadınların “Kadın Sendikalar” başta olmak üzere pek çok farklı örgütlenme yoluna gittiği/gidebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Böyle bir eğilimin yaygınlaşması halinde ise sendikaların gelecekteki konumları tehlikeye girecektir.

Tüm bu nedenlerle sendikal yapıların ve kültürün çağın gereklerine uygun olarak, homojenlikten uzaklaşması gerekmektedir. Kadın işgücünün sorunlarını ve niteliklerini göz önünde bulunduran politikaların geliştirilmelidir. Bunun yanı sıra kadının sadece kamusal alandaki sorunlarına değil, kamusal alana etki eden özel alandaki sorunlarına da çözümler getirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Sendika, Sendika içi cinsiyet ayrımcılığı, Kadının sendikaya yönelik tutumu, sendika içi demokrasi

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ KADIN AKTÖRLERİ (2011-2018 VAN ÖRNEĞİ)

Yasemin Gezer Tuğrul¹

¹| Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Türkiye’de daha çok 1980’lerden sonra duymaya başladığımız sivil toplum kavramı, yeni olmamakla birlikte son yıllarda daha fazla bir anlam ve önem kazanmaya başlamıştır. 1980 sonrası döneminin sivil toplum açısından bir dönüm noktası oluşturduğunu söylemek mümkündür. Sivil toplum kuruluşları, kadınların kendilerini ifade etme şansı buldukları ve farklılıkları ile var olmalarını sağlayan bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlara yönelik faaliyet gösteren STK’ların, kadınların eğitim, meslek edinme, bilinç yükseltme ve özgüven kazanmalarına yönelik olumlu katkıları olmaktadır. Türkiye’de kadınların kurmuş olduğu ve ulusal düzeyde ses getiren sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Ancak daha küçük yerleşim bölgelerinde, yerel düzeyde çalışmalar yürüten ve kadınlar tarafından kurulan STK’ların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu bölgelerde kadınların, daha çok erkeklerin kurmuş olduğu STK’ların kadın kollarında faaliyetler yürüttüğü birçok sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bu çalışmada ev içi alanın dışında bireyselliklerinin dışa vurulduğu ve çoğunlukla erkekler tarafından kurulan STK’larda gönüllü olarak çalışan kadınlar, Van ili özelinde incelenmiştir.

Bu çalışmanın amacı, STK’larda gönüllü olarak çalışan kadınların, neden STK’larda yer aldıklarını, ne türden bir mücadele yürüttüklerini, nasıl roller aldıklarını, hangi görev ve rollerin onlara verildiğini, STK’ların kadınların bilinç dünyalarında, yaşam algılarında ve pratiklerinde nasıl bir değişim ve dönüşüme yol açtığını bu alandaki deneyimleri bağlamında anlamaya çalışmaktır. Buradan hareketle, Van kent merkezinde 2011 yılının Haziran-Temmuz ayları ile 2018 yılının Ocak-Haziran ayları arasında İslami kimliği olan STK’larda, gönüllü olarak çalışan kadınlarla yapılmış olan görüşme verilerinin karşılaştırmalı bir analizi sunulacaktır. Böylece hem kadınların hem de bağlı bulundukları STK’ların nasıl bir değişim geçirdiklerinin izleri sürülecektir. Bununla birlikte geçen yedi yıllık zaman dilimi içerisinde faaliyetleri sonlanan ya da yeni kurulan STK’ların olup olmadığı ve varsa ne türden çalışmalar yürüttükleri, kadın aktörler ile yapılacak derinlemesine görüşmeler ile ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları, Gönüllülük, Kadın Deneyimleri

TOPLUMSAL CİNSİYETİN ANA AKIMLAŞTIRILMASI BAĞLAMINDA BÖLGESEL KALKINMA PLANLARINDA
TOPLUMSAL CİNSİYETE DUYARLILIK: İZKA 2014-2023 İZMİR BÖLGE PLANI

Derya Altun

Amaç: Bu çalışma, bölgesel planların toplumsal cinsiyet eşit(siz)liğinin yaratılmasında etkili olduğu düşüncesiyle İzmir Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan ve 2014-2023 dönemini kapsayan İzmir Bölgesel Planı (İBP)'nin toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması bakışıyla, diğer bir ifadeyle hazırlık aşamasından itibaren planın her aşamasında ve düzeyinde, toplumsal cinsiyete duyarlılığının ne kadar ve nasıl gözetildiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem: Bu çalışmada, feminist araştırma çerçevesinde İzmir Kalkınma Ajansı'nın 2014-2023 dönemini kapsayan İBP'nin toplumsal cinsiyet duyarlılığı, eleştirel bakışla ve içerik analizi yöntemi ile irdelenmiştir.

Bulgular: Bu çalışmadaki ilk bulgular paylaşılrken, planın akışına göre alt başlıklar sırasıyla değerlendirilmiştir. Planın bütünü, ayrımcılık, cinsiyet, cinsiyet körü, toplumsal cinsiyete duyarlılık, toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliği açısından irdelenmiştir. Bu planın henüz sunuş kısmındaki ifadelerde TCE'nin sağlanmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Planın katılımcı bir yöntemle hazırlanması için yapılan çalıştay, toplantı ve görüşmelerde kentin farklı bölgelerinde aktif olan, farklı yapılarıdaki kadın örgütlerinin katılımı sağlanmıştır. Mevcut durum analizinde nüfusa ilişkin bilgilerin yanı sıra işgücüne katılım, girişimcilik gibi ekonomik yaşama ilişkin verilerde de kadınlara ayrıca yer verilmiştir. Stratejik çerçevesi incelendiğinde planda, 3 gelişme eksenini, bu gelişme eksenlerine bağlı 13 stratejik öncelik ve 73 tane stratejik hedefin olduğu görülmüştür. Planın gelişme eksenleri, stratejik öncelik ve hedeflerinin hiç birinde cinsiyet, TCE, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, toplumsal cinsiyete duyarlı, TCAA, toplumsal cinsiyet rolleri gibi kavramlara yer verilmemektedir. Plandaki her bir faaliyet, tündengelim bakışıyla önce Türkiye, sonra İzmir açısından değerlendirilmiştir. Gerek Türkiye gerekse İzmir özelindeki değerlendirmelerde cinsiyet ve toplumsal cinsiyete ilişkin bilgi ve göstergelere de yer verildiği görülmektedir. Yaygın eğitim, işgücüne katılım, işsizlik, girişimcilik, olanak ve fırsatlara erişim, çocuk bakım yükü, kadın sığınakları konularında kadınlara ilişkin göstergeler planın bu kısmında paylaşılmıştır. Aynı başlıkta söz konusu sorun alanlarından söz edilerek politika önerileri sunulmuştur. Planın bütünü incelendiğinde, 96 kez kadın, 7 kez TCE, 2 kez toplumsal cinsiyet eşitsizliği ifadelerine planın farklı kısımlarında yer verildiği görülmüştür.

Tartışma: Kalkınma yaklaşımları ve feminist hareketin zaman zaman birleşen ve örtüşen önermeleri ve ülkelerin deneyimleri göstermiştir ki, kadınlara yasal ve politika alanında verilen destekler, kazanımlar (her birinin kadınlar için büyük getirileri olsa da) sonuçta, TCE'yi sağlamaya yetmemektedir. Bu durum, uluslararası kuruluşlar ve kalkınmaya ilişkin periyodik yayımlanan gösterge ve raporlarda da sabittir. Gelineen noktada, TCE'nin tüm plan, program, politika ve belgelere, her düzeyde ve aşamada yerleştirilmesi yaklaşımı olarak tanımlanan toplumsal cinsiyetin ana akımlaştırılması (TCAA) yaklaşımı geliştirilmiştir.

Bu çalışmanın ilk bulguları değerlendirildiğinde, İBP'nin hazırlık aşamasında İzmir'in farklı yerlerinde ve farklı alanlarda faaliyet gösteren kadın örgütlerinin geniş biçimde yer alması, farklı kadınların katılımının sağlanması bakımından önemlidir. Sunuş kısmındaki yaklaşım İBP'nin insani kalkınmaya ve TCE'ne vurgusudur. Bu yaklaşım, planın ilerleyen kısımlarında benimsenmeye devam etse de ana akımlaştırma bakışıyla değerlendirildiğinde, planın her aşamasında ve düzeyinde TCE'nin temel alındığı söylenemez. Bu değerlendirmenin temelini, stratejik çerçevenin bileşenleri olan gelişme

eksenleri, stratejik öncelik ve hedeflerin hiç birinde TCE'nin sağlanmasına yönelik açık bir ifadenin yer alması oluşturur. TCE'nin planın farklı yerlerinde, çoğunlukla stratejik hedefler açıklanırken yer bulduğu görülmektedir. Kadınlara ilişkin gösterge, sorun tanımlamaları ve bunlara bağlı geliştirilen politika önermeleri de benzer şekilde stratejik hedeflerin temellendirilmesinde ve oluşturulmasında yer almıştır.

Sonuç: Kalkınmanın merkezine insanı almasıyla başlayan kalkınma anlayışındaki köklü değişimin ulusal düzeyden yerel düzeye kadar yansıyabilmesinin önemli bir ayağı, TCE'nin sağlanmasına yönelik hedefler içermesi olacaktır. Bu hedeflerin belirlenen sürede ve ölçekte elde edilebilmesinin yolu, TCAA yaklaşımının benimsenmesidir.

Bu çalışma kapsamında, belirli aralıklarla revize edilmesi sebebiyle İBP'nin sonraki dönemleri içeren dokümanlarının her aşamasında ve düzeyinde TCE'nin temel alınması önerilmektedir. İBP ve benzer nitelikteki diğer yerel, bölgesel ve ulusal planlar ile kurum ve kuruluşların eylem planlarının her biri kalkınmaya ilişkin bir yol haritası niteliğindedir. Bu planlar ancak TCAA yaklaşımı ile hazırlanırsa daha etkili, verimli ve kalıcı sonuçlar elde edilebilir ve böylece TCE'nin sağlanmasına gerçek anlamda katkı koyabilir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyetin Ana Akımlaştırılması, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma, Kalkınma Planı

TÜRKİYE'DE VE TUNUS'TA KADIN VATANDAŞLIK PRATİKLERİ

Serpil Açıkalın Erkorkmaz¹

¹| Marmara Ün.

Bu çalışma, Türkiye'deki ve Tunus'taki kadınların vatandaşlık ve STK pratiklerini kadınların kendi içlerindeki ayrılaşmaları da göz önüne alarak incelemektedir. Bu kapsamda, vatandaşlık teorilerinden ve kadının sivil toplumdaki faaliyetlerini esas alan yazından yararlanarak kadınların toplumsal katılımlarının, devlete ve sivil toplumun rolüne bakış açılarının ve kadınlık-aile algılarının analizi sunulmaktadır. Her iki ülkede seküler ve İslami olarak farklı platformlarda görünür olan kadınların kesişen ya da ayrılaşan görüşleri, kadın ve aile odaklı sivil toplumdaki kadınlarla yapılan mülakatlara dayalı tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Vatandaşlık, Devlet, Kadın, Türkiye, Tunus, Seküler, İslami, STK.

BİLDİRİ SUNUMLARI 22 – KADIN VE SAĞLIK, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Türkan Günay, DEÜ Tıp Fakültesi	Bildiri Sunumları 22 - Kadın ve Sağlık	15 Temmuz Şehitler Salonu
		TOPLUM RUH SAĞLIĞI AÇISINDAN KADIN RUH SAĞLIĞINA BAKIŞ Zübeyde Denizci Zirek - Ayşegül Bilge - Akgül Kuru Oktay	
		TRAVMATİK DOĞUM ALGISININ KADIN YAŞAMINA ETKİSİ Büşra Yılmaz - İlayda Sel - Nevin Şahin	
		ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PLANLAMASI YÖNTEMLERİ VE CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARA KARŞI BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Gülfer Doğan Pekince - Emine Gerçek - Dicle Filiz Yıldırım	
		X KROMOZOMU GERÇEĞİ Aydeniz Aydın Gümüş - Fethi Sırrı Çam - Dilek Gün Bilgiç	
		POSTPARTUM DÖNEM MEME ÇATLAĞI YAŞAYAN KADINLARIN BAŞ ETME YÖNTEMLERİ Ayfer Koç - Özgür Alparslan	

TOPLUM RUH SAĞLIĞI AÇISINDAN KADIN RUH SAĞLIĞINA BAKIŞ

Zübeyde Denizci Zirek¹, Ayşegül Bilge², Akgül Kuru Oktay¹

¹İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve araştırma Hastanesi

²Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Amaç: Kadınların çocuklu, ergenlik, gebelik, doğum, menopoz, lohusalık, yaşlılık gibi farklı yaşam dönemlerinden geçmeleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği hayatlarını zorlaştırmakta ve ruhsal açıdan riskli gruba girmektedir. Kadın yaşam dönemleri ve karşılaştıkları ruhsal sorunlar hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır.

Yöntem: Makale literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır.

Bulgular: *Ergenlik ve Ruh Sağlığı:* Hormonsal değişimin yaşanmasına bağlı olarak cinsiyet rollerinin gelişmesi, karşı cince duyulan ilginin artması gibi etkenlerden dolayı kişide davranış değişiklikleri görülür. Ergenlikte bazı iç ve dış etkenler zararlı alışkanlıkların ve ruhsal sorunların yaşanmasına yol açabilir. Ergenlerde ruh sağlığı sorunlarının başında depresyon ve anksiyete bozuklukları gelmektedir. Kadınların ergenlik döneminde karşılaştıkları diğer bir sorun ise erken yaş evlilikler sonucunda adolesan gebelikler, istenmeyen gebelikler ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar olabilmektedir. Kültürel etmenler, ekonomik nedenler ve toplumsal bilinç düzeyinin yetersizliği sonucunda kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi ülkemizde yaygın olarak görülmektedir

Gebelik ve Ruh Sağlığı: Gebelikte ruh sağlığını etkileyen birçok neden söylenebilmektedir. Gebelikte her trimesterin kendine özel ruhsal sorunları olabildiği gibi aynı sorunlar da yaşanabilmektedir. İlk trimesterde gebeliğin kabulü ve uyum söz konusudur. Gebenin kendi annesi ile yaşadığı ilişkisi taşıdığı bebeği ile ilişkisinde ortaya çıkar. Bulantı kusma, yorgunluk, uykuya meyilli olma durumları ruh sağlığını etkileyen diğer etmenlerdir. İkinci trimester bebeğin büyümesi annenin bebeğini hissetmeye başlaması ve beden imajının değişmesine neden olmaktadır. Anne adayı bebeğini kabullenmeye başlar ve sosyal destek sistemleri bu dönemde daha belirgin hale gelir. Annede görülen yorgunluk, bulantı kusma azalmıştır ve gebeliğin kabulü daha kolay olmaktadır. Üçüncü trimesterde cinsel soğukluk yaşayabilmektedir gebeler. Ayrıca doğumun yaklaşmasıyla korkular ve anksiyete görülmektedir.

Lohusalık ve Ruh Sağlığı: Annelik hüznü, postpartum depresyon, postpartum anksiyete, postpartum obsesif kompulsif hastalıklar ve postpartum psikoz gibi çeşitli şekillerde görülmektedir. Postpartum depresyon doğum sonu ilk ayda başlar ve iki yıla kadar uzayabilmektedir. Lohusalık dönemi sorunları adolesan gebeliklerde, düşük benlik saygısı, sosyal desteği yetersiz, evlilik problemleri olanlarda sık görülmektedir.

Menopoz ve Kadın Ruh Sağlığı: Ortalama insan ömrünün uzamasıyla menopozda geçirilen süre de uzamaktadır. Menopoz döneminde ruhsal sorunlar yaşamanın menopozun ruh sağlığını etkilediği ya da ruh sağlığının menopozu etkilediği şeklinde farklı sonuçlar veren çalışmalar bulunmaktadır. Menopoz döneminde en sık görülen ruhsal sorunlar; depresyon, duygu durum değişiklikleri, uyku bozukluklarıdır. Menopoz doğrudan kadın ruh sağlığını etkilememekte ve hormonal değişimin rolü olmaktadır.

Çalışan Kadın ve Ruh Sağlığı: Çalışma yaşamı kadın sağlığını hem olumlu hem de olumsuz etkilemektedir. Çalışmayan kadınların çalışan kadınlardan daha mutsuz ve depresif olduğu, çalışan kadınların yaşam sürelerinin de daha fazla olduğu bilinmektedir. Türkiye’de çalışan kadınların ruh sağlığı çalışan erkeklerden daha zayıftır ve kadınların eğitim durumları düştükçe risk daha da artmaktadır. Depresyonun bekar ve işsiz kadınlarda daha fazla risk oluşturduğunu, oranın da işsiz ve dul kadınlarda en yüksek, evli ve çalışan erkeklerde en düşük olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Çalışan kadının, aynı işleri yapmasına karşın düşük ücretle çalıştırması, toplumun ve işyerinin kadına bakışı, şiddet görmesi, tacize uğraması, mobbinge daha fazla maruz kalması gibi nedenler ruh sağlığını olumsuz etkileyen durumlardır.

Yaşlılık ve Kadın Ruh Sağlığı: Yaşlılık bireyin fiziksel görünüm, güç, rol kaybına uğradığı ve yeti yitiminin fazla, bağımlılık oranının arttığı bir dönemdir. Yaygın olarak görülen ruhsal hastalıklar; demans, depresyon, deliryum, yaşlı ihmali, istismar, şiddet ve yaşlanmaya bağlı olarak huysuzluk, alınganlık, ara sıra kendi kendine konuşma, unutkanlık, geçmişe odaklanma, şimdiki nesli beğenmeme ve eleştirme, anlattıklarını yinelemedir. Bireyin yaşadığı yer, yaşam şekli, çalışma durumu ve sosyal destek sistemleri bu rahatsızlıkların varlığını ve derecesini etkilemektedir.

Toplumsal Cinsiyet, Şiddet ve Kadın Ruh Sağlığı: Toplumsal cinsiyet; farklı kültürde, tarihin farklı anlarında ve farklı coğrafyalarda kadınlara ve erkeklere toplumsal olarak yüklenen roller ve sorumlulukları ifade etmektedir. Cinsiyet olarak farklılık biyolojik varlığın bir gerekliliğidir fakat kadınlar doğum öncesi dönemden başlayan ve yaşam boyu devam eden ayrımlara maruz kalmaktadır. Bunlar ev ve iş yaşamında geri planda bırakılmak, eğitim ve kamusal alanda haklarının yok sayılması gibi biyolojik değil kültürelidir.

Sonuç: Sorunlar, bir yandan kadınların üretkenliklerini ve yaşam kalitelerini olumsuz yönde etkilerken, diğer yandan da onları psikiyatrik hastalıklara daha yatkın hale getirmektedir. Bu yüzden kadınlarda psikolojik sorunlar daha yaygındır ve daha uzun sürmektedir. Hastalarla tanı, tedavi ve rehabilitasyon aşamalarında en fazla zaman geçiren sağlık personelinin hemşireler ve ebeler olduğu dikkate alınırsa, kadınların sorunlarına müdahalede ebenin, hemşirenin özellikle de toplum ruh sağlığı hemşiresinin rolünün çok önemli olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Kadın, Kadın Yaşam Dönemleri, Kadın Ruh Sağlığı.

TRAVMATİK DOĞUM ALGISININ KADIN YAŞAMINA ETKİSİ

Büşra Yılmaz¹, İlayda Sel¹, Nevin Şahin¹

¹| İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Fiziksel, biyolojik ve psikolojik değişimlerin yaşandığı dönemlerden olan gebelik ve doğum kadın yaşamının önemli dönemlerindendir. Anne ve bebek açısından sorunsuz geçmesi istenen gebelik ve doğum süreci bazen tahmin edilemeyen riskler taşıyabilir. Doğum eylemi sonucu kesin olarak önceden tahmin edilemeyen ve belirsizliklerin olduğu bir süreç olduğu için birçok kadın doğum eylemine yönelik korku yaşamaktadır. Bu sebeple doğum bazı kadınlar için, travmatik bir deneyim olabilir. Bu derlemede travmatik doğum algısının kadın yaşamına etkisini literatür ışığında incelemek ve sağlık bakım vericilerine düşen rol ve sorumluluklara dikkat çekmek amaçlanmıştır.

Birçok kadın doğum eylemini yaşamlarındaki “en önemli an” olarak tanımlarken, yapılan çalışmalarda kadınların yarısından fazlasının doğumlarını travmatik bir deneyim olarak kabul ettikleri belirtilmektedir. Doğumun, korku olmadan mutlu bir deneyim olarak yaşanması beklenirken, ne yazık ki günümüzde pek çok kadın tarafından korkulan bir durum olarak görülmekte ve travmatik bir deneyim olarak yaşanmaktadır. Travmatik doğum, kadının doğumunu kendisi ya da bebeği için ölüm veya yaralanma tehdidi olarak algılaması olarak tanımlanmaktadır. Travmatik doğum deneyimleyen kadınlarda çelişki, belirsizlik, içe dönüklük, pasif kişilik, bağımlılık, korku, kaygı gibi psikolojik değişikliklerle ortaya çıkan ruhsal sorunlar görülebilmektedir.

Kadınların doğum sürecine ilişkin algıları, kadının kişisel özellikleri, doğum olayından beklentileri ve yaşadığı doğum deneyimine yüklediği anlamdan etkilenmekte ve bu sebeple de bireye özgü olmaktadır. Üst ve Pasinlioğlu (2015)'nin yaptığı çalışmada primipar ve multipar gebelerin doğum ve doğum sonu döneme ilişkin endişe düzeyinin orta derecede olduğu ve primipar gebelerde multiparlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aslan ve Okumuş (2016)'un çalışmasında ise ileri yaştaki ve çalışan kadınların sezaryen olmaya daha eğilimli olduğu, sezaryen olan kadınların vajinal doğum yapanlara oranla daha az ebe desteği algıladığı ve kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gebelik boyunca korku yaşadığını ifade eden her kadın korkuyu kendince tanımlar. Doğuma ilişkin duyulan korkunun nedenleri farklılık göstermektedir. Yapılan çalışmalara göre doğumda bebeğin ölmesi ya da zarar görmesi, ağrı yaşama, ölüm korkusu, doğumda çaresiz kalma düşüncesi, doğum personeline güvenmeme, ekspulsiyon fazında zarar görme ya da yırtılma fikri, doğum yapabilecek yetenekte olmadığını düşünme, kontrol kaybı yaşama, doğum boyunca yalnız olma ve doğumun nasıl olunacağını bilmeme gibi birçok neden bulunmaktadır.

Travmatik doğum deneyimi, ortaya çıkma sıklığı ve görülebilecek ciddi etkileri göz önüne alındığında ciddi bir sağlık sorunudur. Travmatik doğum deneyimi kadın yaşamında hem kısa hem uzun dönemli etkilere sahiptir. Kısa vadede travmatik doğum eylemi kadınların aile içindeki rollerini ve gelecek doğumlarını, uzun vadede ise gelecek nesillerin doğum deneyim ve algılarını olumsuz etkileme riski vardır. Bu sebeple gerçekleşecek tüm doğumların olumlu bir deneyim olarak yaşanması ve travmatik doğumların önlenmesine yönelik sağlık bakım ve yönetim sisteminin iyileştirilmesi, sağlık politikalarının geliştirilmesi ve kurumsal düzenlemelerin yapılmasına gerekmektedir. Tüm kadınların sağlıklı bir gebelik, doğum ve doğum sonu dönem deneyimlemelerinin sağlanması, bu sürecin memnuniyet duygusu ile tamamlanması, travmatik doğum deneyimi açısından risk altında olduğu

düşünülen kadınların gebelik döneminde değerlendirilmesi, doğum eylemi sürecinde desteklenmesi ve doğum sonu dönemde Posttravmatik Stres Bozukluğu gelişimi açısından değerlendirilerek sık izlenmesi ve gerekli olduğu durumda destek almasının sağlanması önemlidir. Bu bağlamda travmatik doğum deneyiminin önlenmesine yönelik girişimlerin etkisi ve travmatik doğum deneyimin nesiller arası aktarımı ve etkilerini inceleyen araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kadın cinselliğinin doğal bir parçası olan doğum eyleminin travmatik bir deneyim olarak algılanması ve onun üretebileceği psikolojik sorunlar annenin kendisi, ailesi ve gelecek nesiller için olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Bu nedenle de doğumu deneyimleyen kadınların hem de sonraki nesillerin doğumu doğal ve olumlu bir deneyim algılaması oldukça önemlidir. Travmatik doğum, doğum ekibinde yer alan tüm sağlık profesyonellerini ilgilendiren bir durumdur. Bu nedenle ekibin tüm üyelerinin birbirleriyle iyi bir iletişime ve dayanışma ruhuna sahip, doğumun doğal seyrine saygılı, doğum konusundaki kendi korkularından arınmış ve tüm kadınların yaşadıkları deneyimi olumlu bir deneyim olarak hatırlamalarını amaç edinmiş olmaları gerekir. Travmatik doğuma yönelik risk faktörleri açısından kadınların değerlendirilmesi ve risklerin/sorunların erken dönemde tanımlanarak gerekli önlemlerin alınması, dolayısıyla da ileride oluşabilecek olumsuz sonuçların engellenmesinde sağlık ekibi üyelerine önemli roller düşmektedir. Bu bağlamda sağlık bakım vericilerinin yaklaşımlarını ve etkilerini inceleyen çalışmalara ihtiyaç vardır. Bunun yanı sıra pozitif ve travmasız doğum deneyiminin yaşanmasının sağlanması için gebenin doğumla ilgili kararlara katılımının sağlanması, beklenti ve taleplerine uygun bakımın sağlanması ve bireyselleştirilmiş duygusal desteğin sağlanması önemlidir.

Anahtar kelimeler: Travmatik Doğum, Kadın Yaşamı, Gebelik

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE PLANLAMASI YÖNTEMLERİ VE CİNSEL YOLLA BULAŞAN HASTALIKLARA KARŞI BİLGİ, TUTUM VE DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Gülfer Doğan Pekince¹, Emine Gerçek¹, Dicle Filiz Yıldırım²

¹| Söke Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

²| Söke Sağlık Yüksekokulu

AMAÇ: İstenmeyen gebelik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar gibi cinsel yaşama ilişkin olumsuz sonuçlar sadece bireysel sağlık sorunları olarak kalmamakta, ruhsal ve toplumsal boyutlarda da gelişerek toplum sağlığı sorunlarını oluşturmaktadır. Bu nedenle cinsel yaşam ve sonuçlarına ilişkin sorunları tanımlamak ve düzeyini belirlemek toplum sağlığı açısından önemlidir. Ergenler ve gençler için önemli olan, erişkin yaşamına geçerken, içinde yaşadıkları ortamla uyum içinde cinselliklerini yaşamayı öğrenmeleridir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı; aile planlaması dersi alan öğrencilerin aile planlaması yöntemleri ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara karşı bilgi, tutum ve davranışları hakkındaki görüşlerini belirlemektir.

YÖNTEM: Bu çalışma tanımlayıcı bir çalışmadır. Çalışmanın örneklemini, Adnan Menderes Üniversitesi Söke Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Söke Sağlık Yüksekokulu ve Söke Meslek Yüksekokulu öğrencileri arasından ulaşılabilen ve çalışmayı gönüllü kabul eden 364 kişi oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda hazırlanan ve iki bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Anketin birinci bölümünde öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerini içeren sorular, ikinci bölümünde ise; öğrencilerin aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Anket formu toplam 52 sorudan oluşmaktadır. Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 21 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Nominal değişkenlerin grupları arasındaki ilişkiler incelenirken Ki-Kare analizi uygulanmıştır. 2x2 tablolarda gözlemlenen beklenen değerlerin yeterli hacme sahip olmaması durumlarında Fisher's Exact Test kullanılmış olup RxC tablolarda ise Monte Carlo Simülasyonu yardımıyla Pearson Ki-Kare analizi uygulanmıştır. Puanlar ile cinsiyet arasındaki farklılığa ilişkin Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmıştır.

BULGULAR: Katılımcıların %53'ü kadın, %47'si erkek, yaş ortalamaları da 20'dir. En çok bilinen aile planlaması yöntemleri sırasıyla kondom (%86,8), oral kontraseptif (%79,7), koitus interruptus (%61,9) ve RiA (%43,7)'dir. Katılımcıların %59'u kondomu en etkili yöntem olarak belirtmişlerdir. Acil kontrasepsiyon yöntemini katılımcıların %44'ü bilmektedir ve bilenler bilgiyi en çok arkadaşlarından (%44), sağlık personelinin (%30,8), internetten (%29,6) almışlardır. Acil kontrasepsiyon yöntemini kadınların %13,5'i (n=26) erkeklerin %37,4'ü (n=64) güvenli bulmaktadır. Katılımcıların %97,5'i CYBH geçirmemiştir. Katılımcıların %55,6'sı (n=202) kondomun CYBH'a karşı koruduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %40,7'si (n=148) cinselliğin tabu olduğunu ve aileleriyle konuşulmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %56,5'i bekaret benim için önemlidir derken %38,2'si evlilik öncesi cinsel deneyime karşı olduğunu, %36,8'i ise cinsel deneyimin sınırlı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların %32,3'ü cinsel deneyim yaşamıştır ve cinsel deneyimlerinde korunma yöntemi kullanmayanların oranı %35,3'tür. Cinsiyet grupları arasında aile planlaması bilgi puanı değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<0,05, p=0,01). Kız öğrencilerin aile planlaması bilgi düzeyleri yeterli, erkeklerin ise yetersiz bulunmuştur. Cinsiyet grupları arasında cinsel yolla bulaşan hastalıklar bilgi puanı değerleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamakla birlikte (p>0,05, p=0,01), kız ve erkek öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar bilgi puanı yetersiz bulunmuştur.

SONUÇ: Sonuç olarak, katılımcılar aile planlaması ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkında yeterli bilgiye sahip değildir ve bilgisi olduğunu söyleyenlerin çoğu bilgiyi profesyonel sağlık personelleri dışından temin etmişlerdir. Cinselliğin tabu olarak görülmesi ve bilgilerin profesyonel sağlık personellerinden alınmaması nedeniyle istenmeyecek sonuçların yaşanması muhtemeldir. Bu açıdan bu gruplara verilecek eğitimler önem arz etmektedir. Bu sonuç doğrultusunda, öğrencilerin bireysel gelişimini de sürdürdükleri üniversite eğitimi esnasında aile planlaması ve cinsel sağlık/üreme sağlığı eğitimi veya dersleri hem sağlık alanında hem diğer alanlarda zorunlu olarak yer alması önerilmektedir.

Anahtar kelime: Aile Planlaması, Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar, Bilgi Düzeyi

X KROMOZOMU GERÇEĞİ

Aydeniz Aydın Gümüş¹ , Fethi Sırrı Çam¹ , Dilek Gün Bilgiç¹

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Genetik Anabilim Dalı

Amaç: X kromozomu insan vücut hücrelerinin her birisinde bulunan 23 kromozom çiftindeki cinsiyet kromozomlarından biridir. Burada bu kromozomun özellikle diğer cinsiyet belirleyici kromozom olan Y kromozomundan önemli farklılıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Bulgular: Her bir kişinin normal olarak her bir hücresinde bir çift cinsiyet kromozomu vardır. Dişilerde iki X kromozomu bulunurken, erkeklerde bir X ve bir Y kromozomu vardır. Erkekler annelerinden X kromozomunu ve babalarından Y kromozomunu miras alırken, kadınlar biri anne ve diğeri babadan birer X kromozomu alırlar. X kromozomu, 153 milyon baz çiftini, DNA'nın yapı taşlarını içerir. Kadınlarda, X kromozomu, toplam DNA'nın neredeyse % 5'ini ve yalnızca bir X kromozomuna sahip olan erkeklerde, toplam DNA'nın yaklaşık % 2.5'ini temsil eder.

Diğer tüm kromozomlardan farklı olarak, kadınlarda iki X kromozomundan biri neredeyse tüm hücrelerde inaktive edilir.

Ayrıca son derece düşük bir mutasyon oranına sahiptir ve (en şaşırtıcı şekilde) üzerinde bulunan genler, nispeten daha az dokuda aktiftir.

Diğer tüm kromozomlar gibi, X kromozomu da vücutta iş gören proteinleri oluşturmak için kullanılan genleri taşır.

1980'lerde bir çalışmada, X kromozomlarındaki genlerin, iki cinsiyetten sadece birinde açılmak üzere evrimleşmeye eğilimli olması ve onları farklılaştırması ileri sürülmüştür. Bu durum, kadınlar ve erkekler arasındaki bazı biyolojik farklılıkları açıklayabilir (bighorn koyunlarındaki boynuzların boyut ve şeklindeki farklılıkları örnek verilebilir). Ve X kromozomlarında yeni mutasyonlar meydana geldiğinde, kadınlardaki etkileri erkeklerdeki etkilerinden iki kat daha fazla seçime tabi tutulur.

Bu durum şöyle açıklanabilir; X ve Y kromozomları cinsiyeti belirler ve insan X kromozomu yüzlerce başka gen içerir. Kadınlar X kromozomunun iki kopyasına, erkekler sadece bir tanesine (hemizigottur) sahip olduklarından X kromozomundaki genlerin neden olduğu hastalıklar, çoğu X'e bağlı çekinik olmak üzere, çoğunlukla erkekleri etkilemektedir. X kromozomu Y kromozomundan anlamlı ölçüde daha uzundur (X kromozomunun boyutu Y kromozomunun 3 katıdır ve X kromozomunun taşıdığı gen miktarı Y kromozomunun 10 katı kadardır) ve yüzlerce daha fazla gen içerir. X kromozomundaki ek genlerin Y kromozomunda bir karşılığı olmadığı için X genleri baskındır. Bu, X üzerinde hemen hemen her genin, kadınlarda çekinik olsa bile, erkeklerde ifade edileceği anlamına gelir.

Bu bozuklukları içeren soyağacında, taşıyıcı kadınlarla ilgili etkilenen erkeklerin bulunması ve babadan erkek çocuklara geçişin olmaması göze çarpar. Kadınların X kromozomunun birisi hastalık yapıcı değişim ile etkilenmiş ise, semptomları genellikle daha hafiftir ve heterozigot (taşıyıcı bireyler) olarak adlandırılırlar. Bu durum tipik olarak, hücrelerindeki normal X kromozomunun tercihli inaktivasyonundan kaynaklanır.

Normal durumda, X kromozomunun inaktivasyonu, bazı hücrelerde bir kadının babasından kalıtılan X kromozomunun inaktivasyonu ve bazılarında anneden kalıtılan X kromozomunun inaktivasyonu ile olmak üzere tamamen rastlantısaldır.

Diğer nadir vakalarda, X kromozomunun sadece bir kopyası (45, X) veya X kromozomunun yapısal anomalileri olan kadınlar, X'e bağlı çekinik bir durumu gösterebilirler. X kromozomu üzerinde yaklaşık 1.098 adet gen vardır. Bunlardan birçoğu hemofili, Duchenne kas distrofisi, Fragyl X Sendromu gibi bozukluklarla bağlantılıdır. Kırmızı-yeşil renk körlüğünden sorumlu genler erkeklerdeki genetik bozuklukların en yaygınlarından birisidir. Cinsiyete ait olmayan X'e bağlı genler de erkek tipi kelliğten sorumludur (Bu genlerin çoğu sadece kadın fiziksel ve anatomik özellikleri ile ilişkili değildir).

X kromozomu ile ilgili görülebilen anormal durumlardan bir kaçını da X kromozomu sayısal anomalileri oluşturmaktadır. Bunlar tek cinsiyetli bir kromozomla (45 X veya 45 Y) (cinsiyet monozomileri) ya da üç veya daha fazla cinsiyet kromozomuyla (47 XXX, 47 XYY veya 47 XXY, vb.) (cinsiyet polizomileri) olarak adlandırılırlar. Bu durumlardan yaşamla bağdaşma olasılığı olmayan tek doğum 45 Y durumuna aittir. Bu durum Y kromozomunun sonraki nesillere aktarımı veya diğer bir deyişle Y kromozomun devamlılığı için X kromozomuna ihtiyaç duyulduğunu açıklamaktadır. Öte yandan 45 X bireyler, dış fiziksel özellikleri (fenotipleri) itibariyle istisnai durumlar dışında (45 X erkek bireyler) kadın cinsiyet kimliğini alırlar.

Büyük X kromozomunun aksine, Y kromozomu sadece 26 gen içerir. Bu genlerin on altısı hücresel işleyişten sorumludur. Dokuz tanesi ise sperm üretimine katılır ve bunlardan bazıları eksik veya kusurlu ise, düşük sperm sayımı veya infertilite oluşabilir. SRY geni denilen diğer gen ise, erkek cinsel özelliklerinden sorumludur. SRY geni, Sox9 olarak adlandırılan cinsiyet dışı bir kromozom üzerinde bulunan başka bir genin aktivasyonunu ve düzenlenmesini tetikler. Sox9, gonadların gelişimini yumurtalıklar yerine testislere dönüştürür fakat kadın bireyin oluşması için X kromozomu üzerindeki herhangi bir gen bölgesine ihtiyaç duyulmamakta, SRY geninin etkinlik göstermemesi yeterli olmaktadır.

Sonuç:Tüm bu bilimsel veriler ışığında ortaya çıkacak sonuç, bizlere doğal süreçte kadın birey oluşumunun bir takım ek müdahalelere gerek olmaksızın oluşabildiğini göstermeye çalışmaktadır.Burada hep beraber cevabını bulacağımız soru "X kromozomu var olmak ile nesilleri devam ettirmek arasında bir nevi köprü vazifesi mi üstlenmiştir?" olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kromozom, x,y,Gen, Kadın, Cinsiyet

POSTPARTUM DÖNEM MEME ÇATLAĞI YAŞAYAN KADINLARIN BAŞ ETME YÖNTEMLERİ

Ayfer Koç , Özgür Alparslan

Amaç: bu çalışmanın amacı, emzirme döneminde meme başı çatlağı ile baş etmede uygulanan yöntemlerini belirlemektir.

Method: araştırmacı tarafından geliştirilen 39 soruluk anket formu ile yapılmıştır. Anket formu Sosyo-demografik özellikler, Gebelik ve doğum sayısına ilişkin sorular, Doğum sonu dönemde annelerin meme başı problemine ilişkin uygulamaları belirlemeye yönelik sorular ve Mevcut doğum sonu emzirme ile baş etmede kullanılan yöntemler hakkında sorular dört bölümden oluşmaktadır.

Bulgular:örneklemi 130 meme çatlağı yaşayan kadınlar oluşturmuştur. kadınların yaş ortalaması 26,06±5,41 dir.önceki gebeliklerinde

%31,5'i emzirme eğitim almamış. Eğitim alan %16'sının (21 kişi) %15,4'ü ebe tarafından eğitim almıştır. Yaşanılan meme ucu ağrı skalası ortalaması; 7.23 ±2.39 dır. Meme başı çatlağında uygulama yapan %61.54 (80 kişi):Krem %42.3 Anne sütü sürme: %28.5 Diğer uygulama:%8.5'tir.

Sonuç:Doğum sonrası meme başı çatlağı yaygın bir sorundur. Araştırmamızda emzirmeye devam ederim parametresi yüksektir. Emzirme sorununa neden olmasa bile annelerin doğum sonu kalitesini düşürmektedir. Gebelik dönemi ve doğum sonu dönemde emzirme eğitimleri yetersiz olduğu görülmektedir. Meme başı çatlağın da baş etme yöntemleri bilgi almayan oranı yüksek, alanların ise aile/ tanıdıklardan bilgi alma sayısı daha fazladır. Annelerin bebeklerini emzirmeye karar verme ve sürdürmede anahtar kişi olan ebelerin bu konudaki görev ve sorumlulukları doğum öncesi dönemden başlayarak, bebeğin emzirmeden kesileceği döneme kadar devam etmelidir.

Anahtar Kelimeler: Post-partum dönem, Emzirme sorunları, Meme ucu çatlağı, Geleneksel uygulamalar, Ebelik

BİLDİRİ SUNUMLARI 23 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Dilek ZERENLER, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 23 - Kadın ve Sanat	Mavi Salon
		TİYATRO VE AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ARAYIŞINDA FEMİNİST BİR YAŞAM: GÜZİN YAMANER Ayça Köklü - Özlem Belkıs	
		TÜRKİYE TİYATROSUNDA "ÜRETKEN KADIN" KİMLİĞİNİN SOMUT TİMSALİ: OYUNCU, DRAMATURG, TASARIMCI, EMEKÇİ, YAZAR, ÇEVİRMEN AYŞE SELEN'İN ENTELEKTÜEL MİRASININ TESPİTİ VE DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA Züleyha Eşigül	
		UÇAN SÜPÜRGENİN CAZİBESİ: ŞİMDİ UÇUŞA GEÇİYORUZ Dilek Zerenler	
		YAZINSAL METİNLERDE BİR "ÖTEKİLİK" OLARAK KADINLIK VE SAÇ İMGESİNİN DİŞAVURUMLARI Hayriyem Zeynep Altan	

TİYATRO VE AKADEMİDE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ARAYIŞINDA FEMİNİST BİR YAŞAM:
GÜZİN YAMANER

Ayça Köklü¹ , Özlem Belkıs¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Bu bildiri tiyatrodaki ve akademide erkek egemen dile ve konumlanışa karşı duran feminist bakışın “sanatsal ve kurumsal eylemselliği kurumların değil bireylerin yarattığı” iddiasına dayanarak “kişisel olanın politik olduğu” söylemini öne çıkarma çabasıdır. Feminist söylem genellenin kalıplarını özgül ve biricik olan “öz-deneyime” mercek tutarak parçalar. Burada “deneyim” kavramı önemlidir; çünkü feminist yöntem -geleneksel araştırma yöntemlerinde elde edilen sonuçların tersine-genelleştirmenin içinde yok sayılan ve ötekileşen unsurların açığa çıkmasını, görünür kılınmasını sağlar. Böylece insan kavrayışını etkileyen ataerkil sistematığın dışına çıkabilmenin olanaklarını açığa çıkarır.

AMAÇ: Türkiye’de feminist tiyatro çalışmalarının akademik zemindeki ilk uygulamalarını araştırmaktır. Bu bağlamda Türkiye’de tiyatro ve akademinin uluslararası ölçekte bir araya geldiği ve ilk kez 2007 yılında gerçekleştirilen “Sahne ve Kadın” seminerleri ile bu buluşmalara zemin hazırlayan, organize eden Güzin Yamaner’in öz yaşam öyküsü araştırılmıştır. Bu bildiri, akademideki feminist varlığı görünür kılma amacına ek olarak kadın tarihine katkı sağlamayı da amaçlamaktadır.

YÖNTEM: Araştırmada literatür taraması yapılmış, sözlü tarih yöntemi kullanılmış, derinlemesine görüşme (16.12.2017 tarihinde) gerçekleştirilmiştir. Sorular Yamaner’in bir feminist olarak akademik hayatı, sanatsal çalışmalarının belirleyenleri ve bu iki alanı birleştiren uluslararası kadın ve sahne buluşmaları olmak üzere üç temel başlıkta kurgulanmış, ana başlıklar sonda sorularla desteklenerek açılmıştır.

Bu araştırmanın izleğini oluşturan Güzin Yamaner’in öz-yaşam öyküsü, tiyatro ve akademide kadın kimliğiyle varoluşu çerçevesiyle sınırlandırılmıştır. Tiyatro ve akademi alanlarında toplumsal cinsiyet açısından ne tür zorluklarla karşılaştığı, hangi farkındalık yaratan deneyimlerden geçildiği ve Yamaner’in feminist tutumunu bu alanlarda nasıl konumlandığı görünür kılınmaya çalışılmıştır. Bu çalışmadaki sözlü tarih uygulamasında önemli noktalardan biri, araştırmaya konu olan kişinin feminist yaklaşıma, metoda dair kapsamlı bir bilgi birikimine sahip olmasıdır. Böylece görüşme esnasında yöneltilen sorular feminist bir perspektifte cevaplanmış ve araştırmacının ihtiyaç duyabileceği veriler “bilgi kaynağı” tarafından sansüre uğramadan aktarılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla görüşme araştırmacının sınırladığı tek taraflı bir yönlendirme ile değil ortak bir yol alışla şekillenmiştir.

BULGULAR VE YORUM: Görüşmeden elde edilen bulgular dört başlıkta analiz edilmiştir.

- Feminist Kimliğin Oluşumu ve Farkındalık: Sanatsal ve bilimsel mecrada pek çok üretimi olan Yamaner örneğine bakıldığında feminist kimliğiyle Türkiye’de tiyatro alanında ilk çalışmaları gerçekleştiren bir sanatçı akademisyen görülmektedir. Yamaner etnik, kültürel ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği çocukluk yıllarından itibaren deneyimlemiş; hem yurtdışında hem de yurtiçinde benzer kalıp yargılara tanıklık etmiş, cinsiyet kalıp yargılarına karşı bir direnç geliştirmiştir. Geliştirdiği bu direnç onu birlikte çalıştığı genç öğrencilerde de farkındalık yaratmaya doğru yönlendirmiştir.

- Kadın Dayanışması ve “Kız Kardeşlik”: Yamaner’in konumlanışını içinde bulunduğu toplumun koşullarının hem karşısında durması hem de bu koşulların içinde olması ve kimi zaman da maruz

kalmayı belirlemiştir. Yamaner, akademi çatısı altında gerçekleştirdikleri buluşmaları kadın sanatçının ve kadın karakterin ikincilleştirilmesine, yok sayılmasına ve toplumsal cinsiyet kalıp yargıları içinde tanımlanmasına karşı bir hareket olarak tasarlamıştır. Bu buluşmalar için hazırladıkları sanatsal ve bilimsel etkinliklerde kadın hikayelerini görünür kılmayı amaçlamışlar, kadın olgusunun ataeril algıdaki biçimlendirilişini yıkararak yeniden tanımlanmasına katkı sunmuşlardır.

- Tiyatro ile Feminizm Arasında “Kolektif” Yapıyla Kurulan “Köprü”: Sanat üretimi ve yaşam pratiğinde kolektif yaratımı başat bir öge olarak ele alan Yamaner, Ankara Üniversitesi çatısı altında gerçekleşen Uluslararası Sahne ve Kadın Buluşmaları’nı da benzer bir kolektif paylaşım alanı yaratması için gündeme getirmiş, organize etmiştir. Feminizmin ve tiyatronun ortak özelliği olan kolektif yapı Yamaner’in sanatsal, bilimsel alandaki çalışmalarını gerçekleştirirken toplamda ise yaşamı örgütlerken temel ilke olarak ön plana çıkardığı bir kavramdır. Uluslararası nitelikteki bu buluşmaların ana hedefi Türkiye’de akademik alanda ve pratikte devam eden bir feminist kültürlerarası tiyatro ağının yaratılması olmuş, böylece Türkiye’de kadın tarihi çalışmaları, feminist tiyatro kuramı ve pratiğinin gelişimi amaçlanmıştır. Özellikle Ankara Üniversitesi’nde ve Ankara Deneme Sahnesi’nde birlikte çalıştığı hocası Nurhan Karadağ’da örneğini gördüğü kolektif/imece tiyatro yapma biçimini kendi yürüttüğü çalışmalarda da modellemeye çalışmıştır.

- Toplumcu Bir Tiyatro, Herkesi Kapsayan Bir Feminizm: Yamaner, Bell Hooks’un “feminizm herkes içindir” söyleminin yanında konumlanmaktadır. Yaptığı sanatsal ve akademik çalışmalarda radikal feminizmin dışarıda bıraktığı erkekleri de çalışmalarına dâhil etmiş, onları da feminist bilinç ışığında görünür kılmaya çalışmıştır. Güzin Yamaner feminist tiyatronun toplumcu bir tiyatro olduğu fikrini savunmakta ve herkesi içine alan bir yapı arayışını ortaya koymaktadır.

SONUÇ: Yamaner’in ortaya koyduğu tüm çalışmalarını feminist bir ilkesel bütünlük içinde ele aldığı ve aktardığı görülmüştür. Hem akademik çalışmalarında hem de sanatsal üretim sürecinde tiyatro ve Feminizm arasında çok yönlü bir bağ kurmaya çalışmıştır. Yoğunlukla gençlerle çalışan Yamaner, onların dikkatini toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ürettiği sorunsallara çekmeyi amaçlamış, gerçekleştirdiği projelerle toplumun çeşitli kesimlerine ulaşmaya çalışmıştır. Güzin Yamaner’in feminist duruşunun sanatsal ve akademik çalışmalarında onu çok yönlü bir üretime yönelttiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sözlü Tarih, Feminist Tiyatro, Akademide Kadın Sanatçı, Kadın Akademisyen.

TÜRKİYE TİYATROSUNDA “ÜRETKEN KADIN” KİMLİĞİNİN SOMUT TİMSALİ: OYUNCU, DRAMATURG,
TASARIMCI, EMEKÇİ, YAZAR, ÇEVİRMEN AYŞE SELEN’İN ENTELEKTÜEL MİRASININ TESPİTİ VE
DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Züleyha Eşigül¹

¹| Ordu Üniversitesi

Geçirdiği akciğer kanseri nedeniyle dört ay gibi kısa bir sürede, 30 Aralık 2017 tarihinde henüz altmış iki yaşında iken yaşama veda eden Ayşe Selen, *Tiyatrotem* adlı özel tiyatro oluşumunun iki kurucu üyesinden birisiydi. Selen, *Tiyatrotem* çatısı altında Şehsuvar Aktaş ile birlikte yirmi yılı aşkın sürede, birlikte tiyatro pratikleri üreterek ustalık derecesine erişmiş yetkin bir kadın tiyatro emekçimizdir. Kariyeri süresince dokuz dizi film ve dört sinema filminde kamera karşısına geçen Selen, otuz dokuz farklı tiyatro oyununda rol almasının yanı sıra; tiyatroya yönelik sahne ve dramaturgi tasarımı, yazarlık ve çeviri faaliyetleri de yürütmüştür. Selen, kendi çağdaşları içinde, Türkiye’de tiyatro sanatının kuram ve uygulamada üretkenliğini üst basamaklara taşıyan bir kadın sanatçı varlığı sergilemiştir. Seksen milyonu aşan nüfus dağılımına bakıldığında, ülkemizde hala ataerkil toplum bakış açısıyla kendisine biçilen geleneksel roller üzerinden tanımlanan “kadın” kimliği; kadını ev kurucu, anne, eş olarak görmektedir. Çoklu kimlikler biçilen kentli kadın profili ile son zamanlarda kadına kariyer ile birlikte çocuk da yapabileceği söylemi üzerinden bir “süper kadın” modeli yüceltilmektedir. Selen, ataerkil kültürün yarattığı toplumsal düzen içerisinde mükemmel ev hanımı olması gereken eş, kariyer sahibi model anne ya da arzu nesnesi kimliklerine indirgenen bir kadın profilinin tersine, toplumsal konumlanışı ve bakış açısıyla tüm dayatmacı kalıpları aşan, nevi şahsına münhasır bir “üretken kadın” kimliği yaratmıştır.

Amaç : Bu bildirinin amacı, üretken kadın emekçi kimliği ile Ayşe Selen’i ve onun Türkiye tiyatrosuna bıraktığı entelektüel mirasın geleceğini tartışmak ve onun ardında bıraktığı kültürel birikimin yine Türkiye tiyatrosu için hangi alanlarda değerlendirilmesi gerektiğine yönelik, hayata geçirilmesi mümkün somut öneriler geliştirmektir. Entelektüel miras tamlaması, herhangi bir icat, edebi ve sanatsal eser, ticarete kullanılan semboller, isimler ve resimlerden oluşan aklın yaratımlarına içkin üretimleri içermektedir. Sınai mülkiyet, icatlar, ticari markalar, endüstriyel tasarımlar ve coğrafi işaretler için alınan patentler ile roman, şiir ve oyunları kapsayan edebi eserler, filmler, müzik ile çizim, resim, fotoğraf, mimari veya heykel, tasvir vs. gibi görsel tasarımlardan oluşan sanatsal eserler de entelektüel mirasın kategorileri arasına girmektedir. Bu bildirinin amacını oluşturan Ayşe Selen’in entelektüel mirasının tespit edilmesi ve değerlendirilmesine dönük öneriler geliştirmek, şu açıdan gereklilik arz etmektedir: Türkiye tiyatrosu yetkin bir üretken kadın sanatçısını beklenmedik bir anda yitirmiştir. Onun geride bıraktığı mirasın nasıl değerlendirilebileceğine yönelik geliştirilecek önermeler, Türkiye’de tiyatro kültürünün gelişmesi ve sürdürülmesi adına verimli bir kaynak oluşturabilecek ve yeni araştırma alanları açabilecek bir potansiyel barındırmaktadır. Bu sebeple araştırılmayı beklemektedir.

Yöntem : Bu bildiri sunumu için özel olarak girilen araştırmada nitel yöntemlere başvurulmuştur. Nitel araştırmanın doğasına uygun olarak, görüşme tekniği aracılığıyla Ayşe Selen’i iyi tanıyan akrabaları, eşi, oğlu ve sanat ile yayın camiasından yakın tanıkları kapsayan bir saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Saha araştırmasında, nitel araştırma desenlerinden durum çalışması esas alınmış olup; doküman inceleme, gözlem ve görüşme yöntemleri kullanılarak veriler toplanmış ve duruma ilişkin sonuçlara ulaşılmıştır.

Bulgular: Doküman inceleme yöntemi ile Ayşe Selen'in ardında bıraktığı yazılı, görsel ve işitsel materyaller taranarak sınıflandırılmış; ardından görüşme formları düzenlenerek Ayşe Selen'in entelektüel mirasının bilimsel açıdan nasıl değerlendirilebileceğine yönelik görüş ve öneriler geliştirilmiştir. Onu bilen yakın tanıkların gözlemlerine başvurularak; Ayşe Selen'in tiyatro sanatı açısından ortaya koyduğu performansa dayalı üretimin geleceği de tartışmaya açılarak, yarım kalan işlerin bir basamak olarak Türkiye'de tiyatro sanatının gelişimine nasıl bir katkı sunabileceği üzerine hayata geçirilmesi olanaklı somut öneriler elde edilmiştir.

Bu bağlamda Ayşe Selen'in yazar, dramaturg ve oyuncu olarak yer aldığı, Tiyatrotem çatısı altında seyirciyle buluşan toplam on üç gösterimi incelenmiş ve bu gösterimlerdeki üretiminin içeriğine yönelik yeni yorumlar ve tanımlara erişilmesi olası bulgular değerlendirilmiştir.

Ayşe Selen'in çevirmen olarak Türkçeye kazandırdığı eserlerin dökümü yapılarak, söz konusu eserler için yürüttüğü çeviri faaliyetine yönelik yeni yorumlar ve tanımlara erişilmesi olası bulgulara varılmıştır.

Ayşe Selen'in tiyatro kariyerini içeren arşivcilik faaliyetleri incelenecek, bu alana yönelik yeni yorumlar ve tanımlara erişilmesi olası bulgular toplanarak öneriler getirilmiştir.

Tartışma: Araştırma sonucunda elde edilen bulgular görüşme formu düzenlenerek yakın tanıklara açılarak, Ayşe Selen'in entelektüel mirasının nasıl değerlendirilebileceği üzerine bir gelecek tartışması yürütülmüş; onun temsil ettiği "üretken kadın" kimliğinin Türkiye'de tiyatro sanatının geleceğine nasıl bir katkı yapacağı tartışılacaktır.

Sonuç : Türkiye'de tiyatro sanatı açısından 'üretken kadın' kimliğinin somut bir örneği olan Ayşe Selen'in yaşamında ve sanatında geride bıraktığı entelektüel mirasının Türkiye'de tiyatro sanatının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için nasıl değerlendirilebileceğine yönelik, başka bilimsel araştırmalara da kaynak teşkil edebilecek, geleceğe dönük sonuçlara varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kadın ve Sanat, Tiyatro, Ayşe Selen, Entelektüel Miras

UÇAN SÜPÜRGENİN CAZİBESİ: ŞİMDİ UÇUŞA GEÇİYORUZ

Dilek Zerenler¹

¹| Selçuk Üniversitesi

Amaç: Kadın kimi zaman Zeus'un can verdiği Pandoro ile erkekleri baştan çıkaran, kimi zaman da Meryem Ana figürü ile analığı kutsanan bir varlıktır. Kadın sosyal yaşamın içerisinde varlığını gösterme çabasıdayken tarihsel süreç içerisinde dinî algının, ataerkil sistemin ve geleneksel tutumun kullandığı araçlardan biri olmuştur. Feminist söylem ile kadını 'öteki' olmaktan çıkaran, kadına dayatılan annelik kodunun reddedilerek anne ve kadından önce birey olduğunun algılanması sağlanan, eşitlikçi bir anlayış dünya geneline yayılmaya başlamıştır. Bu çalışmada da özellikle kadın oyunları kaleme alan Zeynep Kaçar'ın *Şimdi Uçuşa Geçiyoruz* adlı oyunu masal ve tiyatro oyunu kavramları çerçevesinde kadının karakter olarak yine bir kadın yazar tarafından ele alınışı değerlendirilecektir.

Yöntem: *Şimdi Uçuşa Geçiyoruz* adlı oyunun kahramanları Pamuk Prenses, Kırmızı Başlıklı Kız, Yüzyıl Uyuyan Prenses, Rapunzel ve Sinderalla olmak üzere çocuklarının neredeyse ezbere bildiği masal kahramanlarıdır ve bu kahramanlar masal âleminde gerçek dünyanın acımasızlığına yaptıkları yolculukta toplumun kadın kavramına, kadının kadını değerlendirmesine göndermeler yaparlar. Masallar aracılığıyla çocukluk yaşlardan itibaren kodlanan algıların *Şimdi Uçuşa Geçiyoruz* adlı oyunda sorgulanması, kadın algısı özelindeki bu kodların yetişkin yaşamını etkilemesi irdelenecektir. Pamuk Prenses, Sinderalla, Kırmızı Başlıklı Kız, Yüzyıl Uyuyan Güzel'in içine hapsedildikleri masaldan kaçarak gerçeğin peşine düştüğü bu oyunda masalların insanları gerçek dünyaya hazırlaması, masallarla gerçekler arasındaki sınırın belirsizliği ve dolayısıyla güvensizliği kadın/erkek, ezen/ezilen ilişkisi içerisinde değerlendirilirken kadın ve erkek ayrımının dayanağının fizyolojik değil, kültürel inançlar ve önyargılardan ibaret olduğu ve bu kodlamanın da edebî türlere, sanata yansımaları *Şimdi Uçuşa Geçiyoruz* adlı oyun dikkate alınarak incelenecektir.

Bulgular: Masallar çoğu zaman güzel vakit geçirme anlamıyla sınırlandırıldığı için özünde bilinçdışının simgeleriyle görünür yüzeyin altına girift labirentler kurarak toplumsal kodlamayı da oluştururlar. Örneğin Pamuk Prenses gibi masumiyetin simgesi olan bir masalda öpüşmenin cinsel birleşme, camın bekâreti ve seksüel alanı, kırmızının ise yasak tutkuyu simgelemesi söz konusudur. Masallarda kadının mağdur olarak yüceltildiği, haksızlığı fedakarlık ve sabırla ya da pasif bir eylem olan kırılganlıkla cevap verildiği görülür. Masallar toplumsal eleştirinin yanı sıra bireysel arzu ve korkuların açıklandığı bir dünya da yaratır. Kadınların ejderhalar, cinler, kötü yürekli üvey anneler tarafından hapsedilmesi ise erkekteki kahraman olma, kendine güven, kendine hayranlık, iktidar hırsı gibi arzuları ortaya çıkarır. Masallar ve toplumsal cinsiyet algısının birbirine çok yakın olduğunu gören Zeynep Kaçar da *Şimdi Uçuşa Geçiyoruz* adlı oyununda sürekli aynı kaderi yaşamak zorunda kalan masal kahramanlarını gerçek dünyanın değerleriyle karşılaştırır. Pamuk Prenses, Sinderella, Yüzyıl Uyuyan Prenses masallarında kendilerini kurtaracak ve aşık olacakları prenslerini beklerken 'sonsuz kadar mutlu oldular' düşüncesinin peşinden giderler. Bir kadın için prenses de olsa mutluluğun ne demek olduğunu bilme arzusu içindedirler. Kırmızı Başlıklı Kız ise oyun karakterleri arasında çocuk yaşta olduğu için hem daha bağımsızdır hem de söylemleri daha günceldir. Tiyatro sanatı ile çocuk yaşta kodlanan birçok kavramın yeniden sorgulanması ve tekrar üzerinde düşünülmesi amacıyla kaleme alınan bu oyunda toplumun kadın kavramını ele alışı, kadınlarla ilgili önyargıların aslında kadınlar tarafından da farkında bile olmadan benimsendiği görülmüştür.

Tartışma: Bu çalışma ile çocuk yaşta kodlanan kadın ve erkek arasındaki ayrımın toplumda başladığı, ana rahminde belirlenen cinsiyetin erkekler mavi, kızlara pembe giydirilerek, erkekler mekanik düşünür, kadınlar ise sözel yetenekte kuvvetlidir sözleriyle bilinçaltına gönderilen uyarılarla oluştuğu, toplumsal cinsiyet ayrımının dinî, kültürel, gelenek boyutunun olduğu görülmüştür. Masal gibi masum bir anlatım sanatının içinde toplumsal kodlamanın yer aldığı evrensel masal kahramanlarının kadın-erkek algısının şekillenmesindeki etkisi ise önemli bir tartışma konusudur. Herkesin hayran olduğu masal kahramanlarının gerçek hayata gitmek istemelerinde 'mutlu ve özgür' olma kavramlarının yer alması, mutluluğun tanımı, özellikle kadın başlığı altında özgürlüğün yaşanması veya yaşanamaması, erkeklerin hayatlarındaki yeri sorgulanır. Adı geçen masal kahramanları arasında farklı bir yol izleyen Rapunzel'in kadın olarak kendini ifade edişinin ve anlamlandırmasının, hayatı algılamasının çoğunluktan farklı oluşu da ayrıca altı çizilen bir başka konudur.

Sonuç: Toplumsal cinsiyet ayrımı konusunun daha ana rahmindeyken dinlenen masal ve hikayelerle şekillenmeye başlaması ve yetişkin olarak toplumun dayattığı kurallar çerçevesinde yaşam sürerken kadın-erkek, ezen-ezilen ilişkisindeki düğümlerin çözülebilmesi için kahraman, mağdur, iktidar kavramlarının yeniden düşünülmesi gerektiği, kadının kendi ayakları üzerinde durması için her türlü donanımına sahipken elindeki gücü kendi egosuna hayran olan erkeğe bırakmaması, Pandora'nın ve Havva'nın en az Zeus ve Adem kadar bu hayatta söyleyecek sözü olduğunu her şeyden önce kadınların bilmesi gerektiği açıktır.

Anahtar Kelimeler: Masal, Tiyatro, Zeynep Kaçar, Toplumsal Cinsiyet

YAZINSAL METİNLERDE BİR "ÖTEKİLİK" OLARAK KADINLIK VE SAÇ İMGESİNİN DİŞAVURUMLARI

Hayriyem Zeynep Altan¹

¹ | Nişantaşı Üniversitesi

Gerek yerli edebiyatımıza gerekse de başka ulusların edebiyatına baktığımızda; çoğunlukla kadının varlığının ikincil bir değere hapsedilerek belirli kalıplar içinde verildiğini görüyoruz. Romanlarda, öykülerde, masallarda bir kadının anlatı içindeki yeri ve serüveni ataerkil kültürün dayattığı sınırlara kadar uzanabiliyor. Bu anlayışın en önemli nedenlerinden biri; kadını daima "bedeni" ön plana çıkarılarak tanımlamak ve kadın bedenini de bir "mübadele değeri" üzerinden tanımlamak eğilimidir. Bu bağlamda kadın, hayatın içinde bir özne olmak yerine korunması lazım gelen bir nesneye indirgenir. Kanona dahil edilen yapıtlar çoğunlukla erkek egemen kültürün temsilcilerinden oluşur. Erkeğin referans alındığı ve erkek zihninin başarı tanımları odağında öykülenen metinler; kadın benliğinin gerçek tezahürleriyle uyumsuzdur. Bu bağlamda kadının kendi kültürü tarafından nasıl ötekileştirildiğini belirleyebilmek için; hem eril dilde yazılmış yapıtlara hem de çoğunlukla kanon dışında bırakılan, dişil bir "poetika"ya sahip kadın yapıtlarına bakmak gerekir. Böylece kadınlığın erkek zihninde ve yaşamında neye karşılık geldiğini algılamak mümkün olur. Dahası bu karşılıkların kadının kendisi tarafından dile getirilen hakikatlerden ne kadar uzak olduğu da anlaşılır hale gelir. Zaten kadın yazını; çoğunlukla görmezden gelinen ya da yirminci yüzyıla kadar hep susturulmuş kadınlık deneyimlerinin bir başkaldırı niteliğinde dışavurumudur. Kadın yazarlar tarafından kaleme alınmış bir çok metin, eril dile karşı verilen mücadelenin bir parçasıdır. Toplumsal cinsiyet "dil" üzerinden kurulduğu için, bir "ötekilik" olarak kadınlığın nasıl içselleştirildiğini gösterebilmenin yolu; farklı yazınsal metinlerde bu kadınlığın dışavurumlarını takip etmektir. Kadına has bu deneyimler genç kızlığa geçiş, evlilik, doğum yapma, kürtaj, menopoz gibi durumlara karşılık gelir. Bu kadınlık deneyimleri daima kadının "kan" imgesiyle kurduğu zorunlu bağ çerçevesinde biçimlenir. Bu durum kadın varlığının kamusal alanla mesafesini de açıklar. Kadınlık deneyimleri mahrem alana hapsedilerek dilsizleştirilmiş ve erkeğin gereksinimleri doğrultusunda değerlendirilmiştir. Kültür, dil alanında kimi merkezler kurar ve bu merkezler ikili karşıtlıklar üzerinde yükselir. Örneğin, kadın fiziksel yapısı göz önüne alınarak "zayıf" cinsiyet olarak tanımlandığında; erkek otomatik olarak "güçlü" cinsiyet konumuna sahip olur. Bu ikili karşıtlıklar neredeyse her zaman kadının olumsuzlanmasıyla sonuçlanır. Sözü edilen bu kültürel ortamda, hem yaşamın içinde hem de kurgusal yaşamlarda kadının kendi benliğini doğrudan ve kendiliğinden kurabilmesi olanaklı mıdır? Bu çalışma bu soruya yanıt ararken; kadınlığın en ciddi göstergelerinden biri olan saç imgesinin kadın benliğinin dışavurumundaki değerini ortaya koymayı amaçlar. Kadının hem toplumla hem kendisiyle olan iletişimde saçını gösterme, saklama, süsleme, uzatma ya da kesme eylemleri çok farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Bu çalışmada, deyim yerindeyse, kadının ta en başından bedeni; erkeğin ve devlet erkinin "mülkü" haline getirilerek "şölenden dışlanmışlığı"na ve şölende layıkıyla yer alma çabalarına onun saçıyla kurduğu tekinsiz bağ üzerinden bakılır. Bu bağlamda çalışma, kimi masallar ve romanlardan örneklerle; kuramsal tartışma yöntemiyle savlarını sınar. Küçük Denizkızı, Pamuk Prenses, Rapunzel gibi masallardaki kadın imgeleriyle kadın romancıların dişil bir dille anlattıkları hikâyelerdeki kadın imgelerinin çok farklı içeriklere sahip olduğu anlaşılır. "Bayan Sartoris" ve "Sen Gittin Gideli" romanlarındaki kadın karakterler, masallardakinin aksine evlilik bağı altında ezilen ve kimlik mücadeleleri veren gerçek kadınlardır. Bir imgeden, bir kalıptan, bir figürden fazlasıdır. Saçlarını cadiyla yaptıkları kötü takaslarda kaybeden masal kadınları nesne konumundayken; aynı kadınlar bu romanlarda; sahip oldukları aidiyetleri krize girdiğinde mücadeleden vazgeçmeyen öznelerdir.

Anahtar Sözcükler: Kadınlık, Ötekileştirme, Yazınsal Metin, Saç İmgesi, Benlik

BİLDİRİ SUNUMLARI 24 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sima NART, Sakarya Üniversitesi	Bildiri sunumları 24 - Kadın ve Siyaset	Bordo Salon
		AKTİVİZM SATTIRIYOR: BİLİNÇLİ KAPİTALİZM Mİ YOKSA KADIN HAREKETİNİN ETKİSİ Mİ? Esra Gedik - Hülya Çakır	
		CİNSİYETLEŞTİRİLMİŞ SİYASET: TÜRKİYE’DE SİYASETİN CİNSİYETİNE YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA Nil Çokluk Cömert	
		KADIN HAKLARI AÇISINDAN PLATON'UN FEMİNİST YORUMLARI Melike Molacı	
		KADIN LİDERLER HEMCİNSLERİNİN YAŞAMLARINI İYİLEŞTİREBİLİYOR MU? Sima Nart - Nilgün Sarıkaya - Zuhal Erol	
		KADINLARIN TEMSİL KRİZİNDE SOSYO-EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SİYASAL GÖSTERGELERİN BELİRLEYİCİLİĞİ Leyla Kahraman	
		KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM EĞİLİMLERİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ Elvan Dürbin	

AKTİVİZM SATTIRIYOR: BİLİNÇLİ KAPİTALİZM Mİ YOKSA KADIN HAREKETİNİN ETKİSİ Mİ?

Esra Gedik¹ , Hülya Çakır¹

¹| Bozok Üniversitesi

Hayatını devam ettirmek için diğer canlılar gibi ihtiyaçlarını karşılamak zorunda olan insanların bu gereksinimlerini karşılamaları amacıyla üretilen mal ve hizmetleri kullanması yoluyla oluşan tüketimi özellikle maddi ürünlere ve hizmetlere olumlu anlamlar atfedilen hedonist(fanteziler), gösteriş ve bir gruba ya da kültüre ait olma (ülkemizde Batı kültürüne dahil olma) gibi amaçlar için estetikleşmiş ürünler ve hizmetlerin satın alındığı, sahiplenildiği, tüketildiği ve bir bölümünün de peşine düştüğü ortamın kültürünü oluşturan tüketim kültürü (Zorlu, 2006:60) şekillendirmektedir. Bu süreci cinsiyet ve toplumsal cinsiyet açısından değerlendirecek olursak; konunun teorik ve toplumsal değişimle oluşan güncel durum açısından değerlendirme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Teorisyenlerin büyük çoğunluğu modernleşme ile birlikte teknoloji kullanımının erkeklerin kontrolüne geçmesiyle kadının ikincilleştirildiği geleneksel işbölümünün oluştuğunu, hatta bağımlılık kuramı ile de kapitalist sistemin sistematik olarak eşitsizlik, hiyerarşi ve bağımlılık ilişkileri ortaya çıkardığı görüşünü savunmaktadır. Buna göre modernleşme ve kapitalistleşmenin kadınları ikincilleştirme süreci onlara üretimde değil yeniden üretimde yer vermesi ve tüketici konumuna yerleştirmesi ile gerçekleşmektedir. Tüm bu süreçlere ek olarak kitle iletişim araçlarının kuşatması altında kalan genelde tüketicilerin özelde ise kapitalist sistemin “bilinçli olarak tüketici konumuna” yerleştirdiği kadınların tüketim anlayışları dünyada yaşanan gelişmelere bağlı olarak, her geçen gün daha fazla ve daha farklı şeyler istemelerini ve bu isteklerini sürekli olarak değiştirmelerini; firmaların tüketicileri anlama ve taleplerini karşılayarak tatmin etmelerini giderek zorlaştırmakta olduğu görüşü de teorik açıdan değerlendirmenin içerisinde yer almaktadır. Ancak konunun toplumsal değişim ekseninde ele alınması da özellikle üçüncü dalga ve sonrasında tüm dünyada yükselen kadın hareketlerinin çoğulculuk ve çeşitlilik felsefelerinin şekillendiriciliği üzerinde durmayı gerektirmektedir. Bugünün başarılı pazarlama taktiğinin temeli: aktivizm modası. Bu çalışma şu sorunun cevabını aramaktadır: Aktivizm modası dünyada ve Türkiye’de yükselen kadın hareketlerinin bir sonucu mu, yoksa bilinçli kapitalizmin çağında mıyız?

Markalar, tüketicilere ulaşmanın yeni yollarını bulmak için yoğun bir şekilde çalışıyorlar. Özellikle de milenyum gençleri alıcı güçlerini artırıyor ve sevdikleri markalarla yeni bir ilişki arayışındalar. Bu nesiller “sadece marka”dan daha fazlasını istiyorlar. Hayatlarına uyan bir hikâye istiyorlar ve bunu yapmak için markaları ona göre seçiyorlar. Örneğin, Red Bull (Felix Baumgartner’ın uzaydan atlaması). İnsanların ihtiyaçlarını medya ve reklamlara göre belirlediği günümüzde bu alanlar ayrıca önem taşımaktadır. Bunun bilincinde olunması firmaları pazarlama ve sunum taktiklerine ek olarak reklam stratejileri belirlemeye yöneltmiştir. Markalar üzerinden örneklendirilecek olursa; uzun bir süre boyunca, Dove’nin “Gerçek Güzellik” kampanyası, genç kız ve kadınlara yönelik reklamlarda çeşitlilik ve özgünlük eksikliği konusundaki farkındalığı artırdı. Dove, son 12 yıldır Gerçek Güzellik için Dove Kampanyası dâhilinde normal kadınları reklamlarında kullanıyor. Dove’un güzellik kampanyası, kampanya başladığında satış 2,5 milyon satmışken, bugün bu miktar 4 milyona kadar çıktı. Fakat en önemlisi, bu kampanya, yaygın algıları değiştirdi ve feminizmin günlük diyalog içine girmeye başlamasına yardım etti. Markanın, erkek deodorantı Axe’in (diğer adıya Lynx’in) de sahibi olan Unilever’e ait olduğundan pek bahsedilmiyor. Bu deodorant markasının televizyon reklamları, Victoria’s Secret seviyesinde erişilemez, kalıplaşmış güzellikte kadınları kullanıyor. Aynı reklam

arasında kızlara kendilerini oldukları gibi kabul etmeleri, erkeklere ise bronz tenli, kılsız-tüysüz kusursuzluktan azına razı olmamaları gerektiğini aşlamak bilinçli kapitalizmin bir etkisidir.

Şirketler, günümüz tüketicilerinin markalarla kişisel bağlantıya, cinselliğe göre daha cazip olduklarından daha fazla değer verdiğini anlıyorlar. Bu nesiller de daha önceki nesillerden farklı olarak cinsiyet ve cinselliği önemsemiyorlar. Aktivizm, deneyim, bağlantı, iletişim - bunlar tüketicilerle rezonans eden şeyler olmaya başlamıştır.

Son 40 yılın iç çamaşırı reklamlarına göz atılırsa ve hepsinin aynı şeyi sattığını görülür: seks. Ama yeni iç çamaşırı markaları ürünü bunun yerine, bugünkü kadınlara –özellikle de millenyum kadınlarına– biraz daha önemli olan konular hakkında tartışmalar yapmak için pazarlama bütçelerini kullanıyorlar. Örneğin, Nike, Müslüman sporcular için Nike Pro Hijab için özel spor başörtüsü lansmanı ile bir ürün üzerinde anlam satma eğilimine katıldı. Nike sadece bir ürün değil, Müslüman kadınların da inançlarını ifade etmeleri ve eşzamanlı olarak atletizmde yer almaları için özerklik ve fırsat sağladı. Artan islamofobi ve nüfuz eden politik bölünme döneminde, Nike Ortadoğu topluluğuna ulaştı ve karşılığında bir destek dalgası aldı. Nike sadece bir duruşa sahip olmakla kalmadı, aynı zamanda 2020 yılına kadar 5 trilyon değerinde değere sahip bir piyasaya da dahil oldu. Bu markaların feminist meseleler hakkında neden bu kadar çok önemsedığını merak ediyoruz ve temel argümanımız: Tüketiciler, özellikle de millenyum gençleri (kadınları) bu konuları daha çok önemsedığı için günümüz markaları bilinçli kapitalizm sonucu bunu yapıyorlar. Kapitalizm, feminizm gibi görünürlük kazanan, kazanmaya başlayan sosyal hareketleri hemen fark eder. Eskiden beri kadın bedeni, şimdilerde ise kadının güçlenmesi konsepti, pazarlama amacı için satılmakta ve asıl mesele arka plana itilmeye, hafifletilmeye mahkum olmaktadır.

Bu çalışma bahsi geçen argüman çerçevesinde Nike firmasının, son dönem, “kadını güçlendirme” reklamları ile Orkid markasının Türkiye’de sunduğu “kız gibi” kampanyası incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Toplumu, Kadın Hareketi, Toplumsal Cinsiyet, Reklamlar, Medya.

CİNSİYETLEŞTİRİLMİŞ SİYASET: TÜRKİYE'DE SİYASETİN CİNSİYETİNE YÖNELİK ALGI VE TUTUMLARA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Nil Çokluk Cömert^{1,2}

¹| Mustafa Kemal Üniversitesi

²| Tübitak Bursiyeri

İnsanlığın varoluşundan bugüne değin siyasal alanda cinsiyet üzerine çeşitli görüşler ortaya konmuş, siyasete farklı kesimler tarafından farklı cinsiyet özellikleri yüklenmiştir. Bir toplumda bir bireyin kadın veya erkek olarak göstermesi gereken sosyal beklentilerle ilgili bir kavram olan cinsiyete, toplumsal ve kültürel atıflar yapıldığını söylemek mümkündür. Yani bir bireyin, bir nesne veya herhangi bir başka şeyin cinsiyeti hakkındaki algısı kültürel etkilerle bezeli olarak normlar, değerler ve beklentilerle sosyal ortamlarda gerçekleşen iletişim ve etkileşimlerle ilgilidir. Bunun yanı sıra eğitim düzeyi, medeni durum, mevcut siyasal yönelimler, tarih, semboller de bireylerin tutum ve algılarını etkilemektedir. Böylelikle kadın ve erkek cinsiyetleri kendi başlarına farklılık göstermezken toplumsal yapı ve kültür içerisinde kurulan iletişim aracılığıyla onlara atfedilen özelliklerle farklılıklar kazanarak toplumsal cinsiyet olarak adlandırılan kadın ve erkek tanımları oluşmaktadır. Cinsiyet hakkındaki siyasi algıyı da belirleyen bu durum insanların siyasete dair düşünceleri üzerinde belirleyici olmaktadır.

Her dönem ve her toplumda insan hayatında önemli bir yer kaplayan siyaset önemli bir olgudur. Bu nedenle hayatın her alanını tüm cinsiyetler açısından etkileyen bu olgunun cinsiyet rolleri bağlamındaki algısının incelenmesi gereklidir. Siyasetin etkilerinin cinsiyet rolleri açısından toplumsal bir gerçeği ifade etmesi nedeniyle bu çalışmanın konusu siyasetin cinsiyet algısına odaklanmaktadır. Bu bağlamda belirli değişkenler kullanılarak siyasetin Türkiye'deki cinsiyet algısı hakkındaki mevcut durum analiz edilmeye çalışılmıştır.

Siyasetin bir insan olarak tanımlandığında bireyler tarafından algılanışı ve Türkiye'de siyasetin algılanan cinsiyetinin ortaya konması çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle çalışma siyasetin bir insan olarak düşünülmesini ve bu bağlamda siyasetin maskülen mi feminen mi algılandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada siyaset kişileştirildiğinde bireylerin zihninde hangi cinsiyetin özelliklerinin yer aldığı ortaya konmuştur. Nicel yöntemle gerçekleştirilen çalışmada veriler anket tekniği kullanılarak toplanmıştır. Ankette Sandra L. Bem'in "The Measurement of Psychological Androgyny" (1974) adlı makalesinde geliştirdiği BSRI toplumsal cinsiyet ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek üzerinden siyaset kişileştirilerek siyasetin Türkiye'deki cinsiyet algısı ölçülmüştür.

Türkiye'de insanların zihninde siyasetin hangi kişilik özelliklerini taşıdığını ortaya çıkarması ve daha önce Türkçe literatürde bu tür bir çalışmanın yapılmamış olması çalışmayı önemli kılmaktadır. Siyasetin bireylerin zihnindeki cinsiyet algısını tanımlayan çalışmada, karmaşık psikolojik ve sosyal etmenlerle oluşan siyasal algı ve siyasal tutum kavramları toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyetleştirme ve siyasetin cinsiyetinin insanların zihnindeki algılanışı analiz edilerek konu geniş bir çerçevede tartışılmaktadır.

Türkiye'de siyasetin kamusal alanda algılanışı ve buna yönelik çözüm önerileri ortaya koyan çalışmada siyasetin cinsiyet açısından algılanışına bakıldığında siyasetin bir erkek olarak algılandığı görülmektedir. Siyasetin cinsiyeti için kadın tanımlamasını yapan katılımcılar dahi siyasete erkeksi özellikler yüklemektedir. Toplumda öteki olan eşcinseller ise çok az katılımcı tarafından siyasete uygun görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi ve siyasal görüşleri farklılık gösterse de yüksek

oranda katılımcının siyasete erkeksi özellikler yüklediği bulgulanmıştır. Çalışmanın sonucuna göre Türkiye’de yaşayan bireylerde yüzyıllar öncesinde olduğu gibi siyasetin “erkek işi” olarak algılandığı Aristotelyen bir bakış olduğu söylenebilir.

Bu durumun nedeni kuşkusuz cinsiyete atfı yapan toplumsal ve kültürel unsurlardır. Kadınların siyasal ve toplumsal alandan dışlanarak erkeklere eşit olmayan aşağı bir cins olarak konumlandırılması toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin var olduğu bir ortamda siyasete erkeksi özellikler atfedilmesinin en önemli nedenidir. Toplumda kadınların bulunduğu konumların iyileştirilmesi ve siyasal alanda cinsiyet eşitliğinin sağlanması siyasetin cinsiyeti hakkındaki algıyı değiştirecek en önemli etmendir. Dünya’da kadınların siyasete katılımı konusunda yaşanan eşitsizlik, siyaset konusunda toplumun eril bir bilinçdışına sahip olması bu siyasal algının temelini oluşturmaktadır. Diğer bir deyişle bu algının kadının siyasete katılacak imkan bulmamasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu sorunun çözümü için siyasetin eril algısının tartışılması, bireylerin küçüklükten toplumsal cinsiyet rolleri konusunda doğru eğitilmesi ve cinsiyet konusunda dengeli bir iletişimin kurulması önemlidir. Bunun yanı sıra kadınların insanlığın var oluşundan beri içinde bulundukları toplumun karar mekanizmalarından dışlandığı siyaset alanının düzenlenmesi bu algının değişmesini sağlayacaktır. Çatışmaların uzlaştırılması ve toplumsal alanın dengesini sağlamak anlamına gelen siyasette tüm cinsiyetlerin yer almasına imkan tanımak gereklidir. Böylelikle cinsiyetleştirilmiş siyasal alanda kadının mücadelesi bir adım öne taşınarak kadının siyasal alanda var olabilmesi ve görünebilmesi sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Siyasetin Cinsiyeti, Siyasal Algı, Siyasal Tutum, BSRI, Cinsiyetleştirilmiş Siyaset

KADIN HAKLARI AÇISINDAN PLATON'UN FEMİNİST YORUMLARI

Melike Molacı¹

¹| Necmettin Erbakan Üniversitesi

Bu çalışma felsefe ile feminizm arasındaki çetrefilli ilişkinin baş aktörlerinden olan Platon'un *Devlet* eserinin V. *Kitap*'ında yer alan kadın-erkek eşitliği ve ideal devlette kadınlara tanınacak olan haklara ilişkin ifadelerinin, feminist düşünürler tarafından ne şekilde tartışıldığına odaklanmakta ve Platon'un konuya ilişkin görüşlerinin güncel tartışmalara sağlayabileceği katkılara değinmektedir. Kuşkusuz böylesi bir çalışmaya kaynaklık eden problemin kökeni, Platon'un diyaloglarında yer alan kadına ilişkin ifadelerin çeşitli ve genellikle birbiri ile çelişik şekillerde yorumlanmış olmasıdır. Bu çelişkinin temel nedeni ise Platon'un bir yandan *Devlet* ve *Yasalar*'da kadın-erkek eşitliğine dair saptamalarda bulunması öte yandan *Timaios*, *Şölen* ve *Phaidros*'ta kadın doğasının erkekten aşağı olduğuna ilişkin mitolojik aktarımlarıdır.

Bu çelişik ifadelerin Platon yorumcuları tarafından alımlanması ise çok farklı şekillerde ortaya çıkar. Kadın özgürlüğü ve özellikle eğitimde fırsat eşitliği söz konusu olduğunda liberal feministler *Devlet* ve *Yasalar*'dan yola çıkarak, Platon'u ilk feminist olarak adlandıırırlarken bazıları yine aynı eserlerden yola çıkarak Platon'u kadının haklarına, eğilimlerine ve tercihlerine ilgisiz olmakla itham ederler. Yine kimi radikal anarşist feministler *Devlet*'te ailenin ortadan kaldırılışını olumlarken; kimileri Platon'un modern feminizm düşüncesine göre ancak bir "Proto-Feminist" sayılabileceğini iddia ederler. Bir diğer grup feminist özellikle *Timaios* ve *Şölen*'de yer alan "mizojinist" ifadelerden yola çıkarak, Platon'un ruh/beden, form/madde ikilikleri ile dişil olanı maddesellikte yan yana getirdiğini ve kadını aşağıladığını ileri sürerler. Postmodern feministler olarak bilinen Fransız feministleri ise daha ayrıntılı ve hatta aşırı okumaları ile Derridacı ve Lacancı bir çizgide, diyalogları psikanaliz süzgecinden geçirip yapıbozuma uğratarak, logosantrizm ile fallogosantrizmin izini sürerler.

Platon'un feminist yorumlarının bu çeşitliliğini iki başlık altında ele almak uygun görülmektedir: İlki özellikle Platon'un *Devlet* diyalogunda ifade edilen siyaset felsefesi, kadın hakları ve kadın-erkek eşitliğine/eşitsizliğine ilişkin olarak güncel feminizm tartışmalarında da önemli bir yer işgal eden "Kadın Hakları Açısından Platon'un Feminist Yorumları" iken, ikincisi yine *Devlet*, *Timaios* ve *Şölen* başta olmak üzere *Menon*, *Meneksenos*, *Phaidon*, *Phaidros* ve *Theaitetos*'u da içerecek olan ruh/beden metafiziği ve kadının farklılığı düşüncesi ekseninde gelişen ve daha çok postmodern düşünürler tarafından dile getirilen "Kadın Doğası Açısından Platon'un Feminist Yorumları" olacaktır. Bu çalışmada ele alınacak Platon yorumu ise "Kadın Hakları Açısından" geliştirilen bir okumadır ve bunun gerekçesi kadın doğasını merkeze alan bir okumanın "özcülük" tehlikesini beraberinde getirme ihtimalidir. Bu nedenle bu çalışmada Platon diyaloglarının eleştirel bir okumaya tabi tutulması halinde, hem "kadınlık" hem de "erkeklik" açısından bazı olanaklar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Mezkur kitaplarda geçen ifadeleri farklı ve çelişik biçimlerde yorumlayan düşünürlerin kadın-erkek eşitliği ya da kadın haklarına ilişkin çeşitli tespitleri, felsefe tarihinin herhangi bir filozofunun muhtelif biçimlerde yorumlanmaya müsait olduğunu göstermesi bakımından da önemli bir örnek teşkil eder. Bunun yanı sıra ve bu çalışmanın amacını oluşturan husus ise düşünce tarihine damgasını vurmuş ve halihazırdaki toplumsal ve kültürel yapıları kaynaklık etmiş böylesi bir düşünürün kadınlara ve kadınlığa dair ifadelerinin etkisinin cari yapıda ne denli etkili olabildiğini ortaya koymaktır. Bu amaca binaen bu çalışmada Platon'un *Devlet* diyalogu eleştirel bir okumaya tabi tutularak, kadına ve

kadınlığa dair özel ifadeler Platon'u eleştiren düşünürlerle birlikte gözden geçirilmektedir. Bu bakımdan çalışmada bulgularan hususlar *Devlet*'in *V. Kitap*'ında yer alan "feminist" ya da "mizojinik" olarak adlandırılabilir olan ifadeler ve bunların mahiyetidir. Bu bulgular neticesinde muhtelif eleştiriler arasındaki farklar ve ortaklıklar saptanmış; Platon'un *V. Kitap*'ı kaleme alırken güttüğü amacın içeriği göz önünde bulundurularak bu amaç doğrultusunda kadın-erkek ikiliği ve kadınlık üzerine olan düşünceleri tartışılmıştır. Sonuç bölümünde ise cari kültürel ve toplumsal yapılarda derin etkiler bırakmış kadim metinlerin, güncel olanaklar açısından titizlikle okunmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Feminist hareketin sıhhati açısından varılması arzulanan noktanın tek bir cinsiyetin ya da cinsiyet ikiliklerinin vurgulanmasından daha kapsamlı ve kapsayıcı olmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Son tahlilde bu çalışmaya kaynaklık eden amaç, halihazırdaki yapıları deşifre etmek olduğundan, varılan sonuç da yaşamlarda hayli somut bir biçimde hissedilen aynılaştırıcı hiyerarşik politikaların üstesinden gelmenin yolunun simetrik bir karşı politika olamayacağıdır. Bu nedenle görünürlüğü ve tanınırlığı bakımından önem arz eden güncel feminist hareketin üstlenmesi gereken sorumluluk, yalnızca kadınları ya da kadınlığı değil, ister biyolojik isterse toplumsal olarak benimsenmiş ya da kurulmuş olsun her türlü cinsel farkı benimsemek ve farkları kuşatacak bir "şemsiye" hareket olmaktır.

Anahtar kelimeler: Feminizm, Platon, Cinsel fark.

KADIN LİDERLER HEMCİNSLERİNİN YAŞAMLARINI İYİLEŞTİREBİLİYOR MU?

Sima Nart¹ , Nilgün Sarıkaya¹ , Zuhale Erol¹

¹| Sakarya Üniversitesi

Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Problemi: Dünya nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan kadınların çalışma yaşamında sahip oldukları konum, gelir, sosyal ilişkiler, yönetime katılma gibi faktörler açılarından ayrımcılığa uğradıkları ve hak ettikleri temsili sağlayamadıkları görülmektedir. Bu durum, kadınların ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak hem günlük hem de çalışma yaşamlarında negatif yönde etkilenmelerine sebep olmaktadır. Diğer yandan, kadınların istihdam dışı bırakılmaları ya da yeterince istihdam edilmemeleri toplumun ilerlemesini ve ekonomik kalkınmanın sağlanmasını geciktirmektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, kadın üzerinde etkili olan ve görünmezliği ile sıklıkla dile getirilen cam tavan sendromudur. Cam tavan örgütsel düzende cinsiyet ve ırksal ayrımdan kaynaklanan ve kariyer basamaklarındaki ilerleyişe engel olan görünmez bariyerlerden dolayı bireylerin yaşadıkları psikolojik engellerdir. Cinsiyete dayalı toplumsallaşma gereği toplum kişilerin taşıdıkları cinsiyet itibarıyla onlardan farklı roller üstlenmelerini beklemektedir. Kadınlar hakkında kalıplaşmış önyargılar (stereotipler) kadının çalışma hayatına ket vurduğu gibi, yönetici konumunda kadın rol modellerinin oluşmasını önleyerek kadınların bu roller için uygun olabileceği düşüncesini de engellemektedir.

Dünya Ekonomik Forumu'nun paylaştığı Cinsiyet Uçurumu Endeksi, sağlık, eğitim olanaklarına erişim, ekonomik hayata katılım ve siyasete katılımdan oluşan dört ana başlıkta incelenmektedir. Veriler ile ilgili değerlendirmeler kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olması için 100 yıl, erkeklerle eşit ücrete sahip olması içinse 217 yıl beklemesi gerektiğini göstermektedir. Raporun 2017 yılı verilerine göre kadın ve erkekler arasındaki uçurumun en az olduğu ülkeler, kadınların siyaset hayatında varlıklarını daha çok gösterdikleri İzlanda, Finlandiya ve Norveç gibi kuzey Avrupa ülkeleridir. Kadın liderlerin çevresindeki kadınlara olan etkisiyle ilgili dünyanın başka ülkelerinde araştırmalar yürütülmesine rağmen somut analizler yapmak kısıtlıdır. Bu durumun başlıca nedenleri kadınların lider konuma yeni gelmiş olmaları ya da bu konumda uzun süre kalamamalarıdır. Ancak kadınların farklı seviyelerde lider olduğu ülkelerde, hemcinslerinin hayat kalitesini yükseltecek politikalar tasarlamak ve sunmak için çok daha fazla çaba gösterdikleri görülmektedir. Hindistan'da bu kapsamda yürütülen bir araştırmada siyasi kota sisteminin etkileri incelenmiştir. 1993 yılından beri uygulanan bu sistemde, tesadüfi olarak seçilen üç köyden birinde belediye meclisi başkanlığı görevinin bir kadına verilmesi zorunlu tutulmaktadır. 2012 yılında Hintli genç kızlar ve ailelerinin hedef kitlesini oluşturduğu bir araştırmada kadınların yönetici oldukları köylerde genç kızların hedeflerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailelere, kız ve erkek çocuklarından beklentileri sorulduğunda, kadın yöneticilerin görev yaptığı köylerde kız ve erkek çocuklar arasındaki aile beklentisi farklılığının daha az olduğu görülmüştür. Kadın liderlerin rol model olmaları çevrelerindeki insanların hayattan ve eğitimden beklentilerinin yükselmesine yardımcı olmaktadır.

Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, Türkiye'de farklı sektörlerde ve farklı düzeylerde lider olmuş kadınların hemcinslerinin yaşamlarını iyileştirmeyi başarıp başaramadıkları sorusuna cevap aramaktır. Diğer bir ifade ile, kadın liderler hemcinsleri için cam tavanda bir çatlak ya da kırık oluşturabilmekteler midir ve bu çaba hangi alt boyutlardan oluşmaktadır sorularına cevap aranmaktadır.

Araştırma Tasarımı /Metodoloji: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Genellikle açık uçlu sorular hazırlanarak katılımcıların daha detaylı bilgi vermesi istenmiştir ve derinlemesine mülakat uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu farklı sektörlerde ve farklı liderlik düzeylerinde kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma teknikleri içerisinde kullanılan metotlardan iz sürme (tracer) yöntemi (Hornby ve Symon, 1994) kullanılarak 8 kadın lidere ulaşılmıştır.

Bulgular: Detaylı verilerin elde edildiği mülakatlar içerik analizi (Holsti 1969, Luborsky, 1994) ile incelenerek değerlendirilmiştir. İlk aşamada verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Çalışmada katılımcıların görüşlerine göre üç ana tema saptanmıştır. Bu temalar; kadın liderlerin varlığı, rol model ve kariyer motivasyonu olarak belirlenmiştir.

Sonuç: Toplanan verilerin analizi henüz devam etmektedir. Ancak, elde edilecek bulguların kadınların hayatında yer alan kadın liderlerin çevrelerindeki kadınların zihinlerindeki psikolojik bariyerleri aşarak hayattan ve eğitimden beklentilerini arttırmaları ve onları pozitif yönde motive etmeleri yönünde çıkarımlar vermesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cam tavan, Rol Model, Kadının Güçlenmesi

KADINLARIN TEMSİL KRİZİNDE SOSYO-EKONOMİK, KÜLTÜREL VE SİYASAL GÖSTERGELERİN BELİRLEYİCİLİĞİ

Leyla Kahraman¹

¹ | Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

AMAÇ: Türkiye’de kadınların siyasal alanda nicelik ve niteliksel olarak düşük düzeyde yer almasının nedenleri siyasal perspektiften sınırlı bir bakış açısı ile değerlendirilmez. Bu çalışmanın amacı; siyasal alandaki temsil düzeyinin kadınların toplum içerisindeki sosyo-ekonomik, kültürel konumları ile siyasal yapının ve kültürün cinsiyet ilişkilerine yaklaşımının sonuçlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktır. Görünenin altındaki dinamiklere doğrultusunda kadınların siyasal konumlarının toplumdaki çeşitli etkenler tarafından nasıl belirlendiği gözler önüne serilecektir. Bu çalışmada bütünsel ve çok katmanlı bir perspektifle temel göstergeler ışığında mevcut koşullar, kadınları siyasal alana dahil etme potansiyeli açısından irdelenerek, kadınların siyasal alanda temsil krizini çözmek için gerçekçi, somut ve stratejik yaklaşımlar geliştirmek amaçlanmaktadır.

YÖNTEM : Bu çalışmada betimsel araştırma yöntemi kullanılarak durum tespiti yapılacaktır. Çalışmanın temel kaynakları literatür taraması yoluyla ikincil kaynaklar dışında, siyasi partilerden elde edilecek birincil kaynaklar da olacaktır. Çalışmada kadınların mevcut konumlarını ortaya koyabilmek için; 2018 yılı itibarıyla; sosyo-ekonomik, kültürel ve toplumsal cinsiyet verileri değerlendirilecektir. Siyasal açıdan kadınların; parlamentoda, kabinede ve siyasi partilerdeki konumu ele alınacaktır. 24 Haziran Milletvekili seçimlerine katılan partilerin gösterdiği kadın aday sayıları, sıralamaları ve demografik verileri irdelenecektir. Parti profilleri kadınların üye olarak ve yönetimde yer alma düzeylerine göre değerlendirilecektir. Ayrıca kadınların diğer mesleki örgütlerde karar alma mekanizmalarındaki konumu ortaya konacaktır.

BULGULAR: Çalışmanın temel bulguları aşağıdaki şekildedir.

*Kadınlar; eğitim durumu, istihdam, istihdam türü, meslek, işsizlik oranı, toplumsal cinsiyet eşitliği göstergeleri, zaman kullanımı, karar alma mekanizmalarına katılım, parlamentoda, kabinede ve siyasi partilerdeki niceliksel ve niteliksel konumu; siyasi kültürün ve siyasal yapının cinsiyetçi yapısı nedeniyle siyasal alanda erkeklerle eşit biçimde temsil edilmemektedir. Mevcut haliyle koşullar kadınların siyasal alana erkeklerle eşit biçimde dahil olmasına uygun bir potansiyel taşımamaktadır.

* Kadınların bir cinsiyet grubu olarak erkeklerden dezavantajlı bir konumda bulunması demokratik bir soruna da işaret etmektedir. Temsilde adaletin demokrasinin zorunlu koşullarından biri olduğu ön kabulüyle mevcut durumu/ kadınların eksik temsili, her açıdan dezavantajlı konumda olmasını sorunsallaştırmak gerekmektedir. Kadınların siyasal alanda eşit temsili için toplumsal cinsiyet eşitliği bir devlet politikası haline dönüştürülmelidir. Siyasal ve toplumsal yapı baştan aşağı bu ilke doğrultusunda dönüştürülmelidir. Kanunlar, uygulamalar, siyasi partiler, vb.

TARTIŞMA VE SONUÇ: Siyaset, en geniş anlamda, insanların hayatlarını düzenleyen genel kuralları yapmak, korumak ve değiştirmek için gerçekleştirdikleri faaliyetlerdir (Heywood: 2015: 22). Çeşitliliğin ve kılığın kaçınılmazlığı, siyaseti insanlık durumunun zorunlu bir boyutu haline getirmektedir. Arendt’in ifade ettiği gibi; siyasetin temel işlevlerini yerine getirebilmesi için iktidar elbirliği etmek zorundadır. Fakat tarihte hiçbir zaman siyaset halkın oluşumu ve işleyişine eşit bir biçimde katkı sağladığı faaliyetler haline gelememiştir. Toplumda ve siyasal alanda sınırlandırıcı ve

dışlayıcı unsurların eşliğinde kurulan iktidar ilişkileri adalet ve eşitlik temellerinden yoksun kalmıştır. Millet (1987:45, 47) Cinsel politika'sında siyaseti "bir grup insanın bir diğeri tarafından kontrol edilmesini sağlayan iktidar yapıları ilişkiler ve düzenlemeler" olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan feministler "gündelik hayatın siyaseti"ne odaklanarak; aile içi ilişkiler, kocalar ve karıları arasındaki, ebeveyn ve çocukları arasındaki ilişkiler, her parçasıyla işverenler ve işçiler veya hükümet ve vatandaşlar arasındaki ilişkilerin siyasi olduğunu vurgulamıştır. Marx da siyasî iktidarı "bir sınıfın diğeri sömürmesini sağlayan örgütlü iktidardan ibaret" olarak ifade etmiştir. Marx'a göre siyaset, hukuk ve kültürle beraber, sosyal hayatın gerçek temeli olan iktisadi "temel" den ayrı olarak "üst yapı"nın bir parçasıdır. Siyasî iktidar, köklerini sınıf sisteminde bulur, iktisadi olan siyasî olandır. Marksistler siyasetin merkezine sınıf mücadeleleri ve sivil toplumu koyarlar (Heywood: 2015:34).

Siyaset ve siyasal alan; güç ve iktidar ilişkileri, sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal koşullar bağlamında ancak sağlıklı bir biçimde okunabilir. Bir cinsiyet grubu olarak kadınlar ataerkil bir düzen içinde erkeklere tabi kılınarak ikincilleştirilmiş, sömürülmüştür. Toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda eşitsizliğe ve ayrımcılığa uğramıştır. Yüzlerce yıl kadınlar siyasi faaliyetlerden men edilerek siyasal kurumlarda temsil edilmemiştir. Kadınların siyasal/toplumsal üyeliğinden dışlanmasına temel oluşturan yurttaşlık kavramı feminist siyaset bilimciler sayesinde temel mücadele odağı haline gelmiş ve ancak 19. Yüzyılda sorgulamaya açılmıştır (Çakır, 2013:24). Kadınların hak mücadelesi günümüzde onu erkeklerle kanun önünde biçimsel olarak eşit yurttaşlar haline getirmiş olsa da bu eşitliğin her alanda hayata geçmesi söz konusu olmamıştır. Arka planda toplumda var olan eşitsizlikçi mekanizmalar varlığını sürdürmüş ve bu durum radikal feministlerin "kişisel olan politiktir." savını haklı çıkarmıştır. Kadınların gündelik hayatında var olduğu mekanizmalar; aile, okul, çalışma hayatı, vd. ve süreçler eşitlikçi bir biçimde dönüştürülmediği sürece, güç ve iktidar ilişkileri erkeklerin lehine olmaya devam edecektir. Kadınların sosyo-ekonomik ve kültürel alandaki konumları ve mevcut siyasal yapının/kültürün cinsiyetçi yapısı kadınların siyasal alandaki konumunu belirlemeye devam edecektir.

Anahtar kelimeler: Kadın, Siyaset, Toplumsal Cinsiyet, Ataerkil Düzen, Radikal Feminizm

KADINLARIN SİYASETE İLGİLERİ VE KATILIM EĞİLİMLERİ: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

Elvan Dürbin¹

¹ | İstanbul Gedik Üniversitesi

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar, toplumun her alanında dezavantajlı konuma sahip olmakta ve kendilerine verilen rollerinin dışında hareket etmeleri engellenmektedir. Erkek egemen anlayış nedeniyle kadınlar uzun yıllar toplumsal yaşamın her alanında erkeklerle eşit haklara sahip olabilmek için mücadele etmişlerdir. Kadınların siyasal alanda erkeklerle eşit haklar elde etmek için yaptıkları mücadele seçme ve seçilme haklarını kazanmalarını sağlasa da siyasetin eril yapısını değiştirmede çok mümkün olmamıştır.

Demokratik sistemi sürdürmede dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların siyasal karar alma mekanizmalarındaki eksik temsili önemli bir sorundur. Bu nedenle; Türkiye kadınların karar alma süreçlerine ve mekanizmalarına katılmaları ve temsil edilmeleri önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı; toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden yola çıkarak, kadınların siyasete olan ilgilerini ve katılım eğilimlerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda İstanbul ilinde kadınların siyasete katılım düzeylerini ölçmek için 540 kadın üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 24.0 ile analiz edilmiş, çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Çalışmada, kadınların siyasal yaşama ilgileri ve katılım düzeyleri yapılan alan araştırmasından elde edilen verilerle görünür kılınmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak, kadınların katılım düzeylerinin ülkemizdeki genel eğilimden farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Siyaset, Siyasal Katılım, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, İstanbul

BİLDİRİ SUNUMLARI 25 – KADIN VE ŞİDDET, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Hacer ALAN DİKMEN, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 25 - Kadın ve Şiddet	Derslik 2
		FLÖRT ŞİDDETİNE KISA BİR BAKIŞ Ahmedi Cihangir İltaş	
		KADINA KARŞI EKONOMİK ŞİDDET Miray Özer Deniz	
		KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ALKOL / MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU İLİŞKİSİ Demet Havaçeliği Atılam	
		KADINLARIN NAMUS, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE ŞİDDET GÖRME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ Hacer Alan Dikmen - İlknur Münevver Gönenç	
		KADINLARIN ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA VE GÜÇLEN(DİR)ME STRATEJİLERİ: SİĞİNMAEVİNDE KALAN KADINLAR ÖRNEĞİ Selda Taşdemir Afşar	
		TÜRKİYE'DE GEBELİKTE ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ: BİR SİSTEMATİK DERLEME Yeliz Çakır Koçak - Mahide Demirelöz Akyüz - Aytül Hadımlı	

FLÖRT ŞİDDETİNE KISA BİR BAKIŞ

Ahmedi Cihangir

Çukurova Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü Adana Barosu Stajyer Avukat

Türk Dil Kurumu tarafından “kadınla erkek arasındaki duygusal ilişki, birbirine duygusal ilgi duyan kadın ve erkek” tanımlanan flört, hukukumuzda tanımlanmamıştır. Genel anlamda tanımlamak gerekirse flört; iki birey arasındaki duygusal, cinsel birliktelik nitelendirilebilir. Burda ele alınması gereken durum flörtün sadece iki farklı cinsiyet arasında ele alınmaması gerektiğidir. Flört ilişkisi iki farklı cinsiyet arasında olabildiği gibi kadınla kadın, erkekle erkek arasında da olabilir. Sadece kadınla erkek arasındaki ilişkilerin flört olarak nitelendirilmesi doğru olmayacaktır. Nitekim sadece iki farklı cinsiyet arasındaki ilişkinin flört olarak nitelendirmesi, flört şiddetinin engellenmesi açısından efektif sonuçlar vermeyecektir.

İnsanoğlu yaşantısının her aşamasında şiddete maruz kalabilir. Şiddet, bireyin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik yönden zarar görmesiyle ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranıştır. Şiddet özel veya kamusal alan ayrımı olmadan her türlü alanda meydana gelebilmektedir. Şiddet içeren eylemler genel olarak yakındaki bireylerden gelmektedir. Çünkü gündelik hayatta yakın olmadığımız, sosyal olarak çevrelerimizin bir olmadığı kişilerden şiddet görme ihtimalimiz; yakınımızdaki bireylerden şiddet görme ihtimalimizden daha azdır. Bu nedenle bireylerin flört ilişkisi içerisinde şiddet görme ihtimalleri yüksektir. Özel olarak tanımlamak gerekirse flört şiddeti; kişilerarası şiddet türlerinden birisidir ve çiftlerin flört ilişkisinde birbirlerine karşı sözel, cinsel, duygusal ve fiziksel şiddet ya da şiddet içeren davranışlar uygulaması ve birbirlerinin davranışlarına sosyal kısıtlamalar getirmesidir. Özellikle erkek egemen toplumumuzda erkek egemen ilişkiler nedeniyle kadın üzerinde şiddete varan ve şiddet sayılabilecek baskılar olmaktadır. Flört şiddeti nedenleri incelendiğinde yapılan araştırmalar sonucunda erkek egemen toplumun yansıması olarak kadının baskılanmak istemesi ve kadının ilişkide yönlendirilmeye çalışılması gereken meta olarak görülmesi flört şiddeti nedenleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde kadının flört sırasında gerek sosyal gerek ailevi ilişkileri kısıtlanmakta olup kadının özel hayat alanı ihlal edilmektedir.

Cinsel ilişki, birliktelik içerisinde olan bireylerin birbirlerinden talepte bulunabileceği bir aktivitedir. Fakat her ne kadar taraflar birbirlerinden cinsel ilişki talep edebilme hakkına sahip olsa da cinselliğe zorlanamaz ya da cinsel ilişkiye girmeye zorlama hakkı diye bir haktan bahsedilemez. Flört veya birlikteliklerde cinsel ihtiyaçların karşılanmaması ayrılık, birlikteliği sonlandırma hakkı, nişanlanmada nişanı bozma, evlilikte boşanma hakkı verse dahi bireylerin birbirlerinden talepleri karşı tarafı cinselliği zorlama boyutuna geçemez. Bu nedenle cinselliği zorlayan, rıza dışı her türlü cinsel aktivite, cinsel saldırı suçuna sebebiyet verecektir. Aynı zamanda tam ve sağ doğmak kaydıyla her insan hak ehliyetine haizdir. Bu nedenle flört veya birliktelik içerisinde olmak kişilerin hak ehliyetlerine zarar veremez. Flört şiddeti olarak nitelendirilen eylemler aynı zamanda kişi haklarına zarar vermesi sebebiyle; zarar ve fiil arasındaki illiyet bağı sağlandığı sürece, kişi haklarını ihlal edenler açısından tazminat sorumluluğu doğurmaktadır.

Öte yandan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 1. Maddesinde de belirtildiği üzere kanunun amacı şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin

korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesidir. Söz konusu kanunun amacına uygun olması açısından aile kavramı sadece resmi nikahlı birliktelikleri ya da Türk Medeni Kanunu'na uygun nişanlanma akdi ile nişanlılık ilişkisi içerisinde olan bireyleri kapsamamalıdır. Nitekim aile kavramının dar yorumlanması söz konusu kanunun amacına aykırı olacaktır. Aynı zamanda 6284 sayılı kanunun 2. Maddesinin 1.fıkrasının b bendinde de belirtildiği üzere şiddet mağduru veya failinin aynı evi paylaşması söz konusu şiddet eylemlerinin ev içi şiddet olarak sayılması için kıstas sayılmamıştır. Kanunun amaçsal yorumu yapıldığında ev içi şiddet olarak sayılabilecek eylemlerin sadece Türk Medeni Kanunu'nun aile hukuku hükümlerine tabi kişiler arasında gerçekleşmesi gerekmemektedir. Bu nedenle aile kavramı sadece Türk Medeni Kanun sınırları içerisinde düşünülmemelidir. Toplumsal değişmelerle birlikte insanlık da değişmiştir ve Türk Medeni Kanunu'nun aile olarak sadece resmi nikahlı eşleri ve nişanlı kişileri kabul etmesi yerinde değildir. Kadını güçlendirmek ve toplumsa görünürlüğünü arttırmak açısından söz konusu 6284 sayılı kanun doğru yorumlanmalı ve hak ihlallerini önleyici şekilde uygulanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Flört şiddeti, Şiddet, Ev içi Şiddet, Aile

KADINA KARŞI EKONOMİK ŞİDDET

Miray Özer Deniz

Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Adana/ Türkiye

Kelime anlamı olarak şiddet; bir kişinin fiziksel, psikolojik, ekonomik veya cinsel olarak zarar görmesi amacıyla yapılan her türlü tutum ve davranıştır. Şiddet gösteren kişi, bilinçli ve istekli olarak diğer bir kişiye onun rızası olmadan fiziksel, psikolojik veya cinsel anlamda güç, tehdit ve baskı uygular. Ne yazık ki şiddete, hem iş hayatında hem de aile içinde kısaca hayatın içinde oldukça sıkça rastlanmaktadır. Günümüzde, özellikle kadına karşı şiddet önlemez şekilde artmaya devam etmektedir. Çoğu kadın, kocası, sevgilisi, nişanlısı gibi hayatında olan erkekten şiddet görmekte ve bu nedenle kadının en temel hakkı olan yaşama hakkı ihlal edilmektedir. Kadına karşı şiddet; fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet olarak dört farklı şekilde ele alınabilir. Fiziksel şiddet, erkeğin kadına bedenen acı çektirmek için vurması, dövmesi, ona bir şeyler fırlatması veya sağlık hizmetlerinden faydalanmasını engellemesidir. Psikolojik şiddet ise erkeğin kadını aşağılaması, hakaret etmesi, onu küçük düşürmesi, özgürlüğünü kısıtlaması olarak sayılabilir. Cinsel şiddete ise erkeğin kadınla zorla veya istemediği şekilde cinsel ilişkiye girmesi, cinsel organına zarar verilmesi veya fuhuşa zorlaması örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada ise erkeğin kadına uyguladığı ekonomik şiddet incelenecektir.

Ekonomik şiddet, erkeğin parayı kadını kontrol ve tehdit aracı olarak kullandığı şiddet türüdür. Bu şiddet türü günlük hayatta farklı şekillerde ortaya çıkabilir. Erkeğin kadının çalışıp kendi ekonomik özgürlüğünü kazanmasına engel olması, kadının çalışmasına izin vermemekle birlikte ihtiyaçlarını karşılamasına dahi olanak vermeyecek şekilde ona para vermemesi, kadının çalışıp kazandığı paraya el koyması, aileye ait malvarlıklarının kullanımı konusunda kadına söz hakkı vermemesi, kadını kendisinden ayrılması durumunda parasını alacağı yönünde tehdit etmesi, kadının kendi malvarlığını yönetmesini engellemesi ekonomik şiddete örnek olarak verilebilir.

Erkeğin kadına ekonomik şiddet uygulamasının başlıca nedenleri, toplumda kadının yerinin erkekten sonra gelmesi gibi bir anlayışla erkeğin kadından daha az kazanması durumunda bunu gurur yapması, erkeğin kadının kendi ayakları üstünde durması halinde kendini terk edebileceği endişesi duyması, toplumun yarattığı baskı gibi sıralanabilir.

Ekonomik şiddet yoluyla erkek, kadın üzerinde baskı kurmakta ve kadını kendilerine bağımlı hale getirerek kadının özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Ekonomik şiddete maruz kalan kadın, öncelikle para kaygısı ve baskı altında yaşamının verdiği stres ile birlikte panik atak, kaygı sorunu, yeme problemleri gibi psikolojik rahatsızlıklar yaşamakta ve sağlığı olumsuz yönde etkilenmektedir. Bunun yanında, çalışılmasına izin verilmeyen kadın erkeğe muhtaç hale gelmekte ve parasız kalma endişesiyle kendisine yapılan her türlü muameleye karşı eli kolu bağlı kalmaktadır.

Kadının ekonomik şiddete maruz kalması durumunda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda ile 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da alınabilecek bir dizi önlem öngörülmüştür. Buna göre hakim somut olaya göre, kadının işyerini değiştirebilir, erkeğin kadına yaklaşmasını engelleyebilir, erkeğin evden uzaklaşmasını ve mevcut evin kadına tahsisini, tapu kütüğüne aile konutu şerhi işlenmesine karar verebilir. Kadın çalışmıyor ve hiçbir geçim kaynağı yoksa hakim talep edilmese de kadına tedbir nafakası bağlanmasına karar verebilir. Ancak maalesef, her ne

kadar günümüzde kanunlar aracılığıyla kadına karşı her türlü şiddetin önlenmesi engellenmeye çalışılsa da uygulamada öngörülen düzenlemeler yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle şiddet kavramı ve şiddetin etkilerinden bahsedilip özellikle ekonomik şiddet ele alınacaktır. Ekonomik şiddetin varlığının muhtemel sebepleri incelendikten sonra bu şiddetin günlük hayatta kadının karşısına ne şekilde çıktığına ve kadının nasıl etkilendiğine dikkat çekilecektir. Son olarak ise ekonomik şiddete maruz kalan kadınların Türk Hukuku'ndaki mevcut sistemde ne gibi haklara sahip olduğu, hangi mercilere ne şekilde başvurabilecekleri anlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Karşı Şiddet, Ekonomik Şiddet, Kadının Ekonomik Haklarının Korunması.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE ALKOL / MADDE KULLANIM BOZUKLUĞU İLİŞKİSİ

Demet Havaçeliği Atlam¹

¹| Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü

Kadına yönelik şiddet, kadınların beden ve ruh sağlığını ciddi olarak tehdit eden önemli bir toplumsal sorun olmasının yanında sağlık sorunudur da. Kadına yönelik şiddetin en yaygın görüleni aile içi şiddettir. Birleşmiş Milletler'e göre tüm dünyada her üç kadından biri (%35) fiziksel ya da cinsel şiddete uğramaktadır. Ülkemizde de kadına yönelik aile içi şiddet %36'dır (KSGM 2015).

Kadına yönelik şiddeti belirleyen pek çok risk faktörü vardır. Dünya Sağlık Örgütü, 10 farklı ülkede yürüttüğü kadına yönelik eş şiddeti çalışmasında ortak risk faktörlerini belirlemiştir. Buna göre artan alkol kullanımı, geniş ailede yaşama, genç yaş, çocukluk çağı istismarı, şiddet barındıran aile içinde büyüme ve yetişkinlikte diğer şiddet davranışları sergilemeyi eş şiddetini arttıran ortak risk faktörleri olarak tanımlamıştır. Sosyo-kültürel olarak erkeğin kadından üstün görülmesi, kadının sosyo-ekonomik olarak zayıf koşullara sahip olması, düşük eğitim düzeyi, aile içi şiddete tanık olarak büyümek, ruhsal hastalık varlığı, alkol ve madde bağımlılığı aile içi şiddetin temelini hazırlayan faktörlerden sayılabilir (Köşgeroğlu 2016). Ülkemizde şiddet gören kadınlar tarafından şiddetin nedeni olarak alkol ya da madde kullanımı %35 düzeyinde bildirilmiştir (Aktaş 2015). Özellikle de, kavgaların olduğu zaman genellikle erkeklerin alkol aldıkları ve alkolün şiddeti tetikleyici etkisi üzerinde durulmuştur. Ülkemizde yapılan çalışmalarda şiddet gösteren erkeklerde alkol kullanımı %63.3-82 (Yıldırım 1998, Toka 2009, Aktaş 2015); esrar, ekstazi, eroin, kokain gibi yasadışı maddelerin kullanımı da %12.5-%56.9 arasında değişmektedir (Yıldırım 1998, Aktaş 2015). Son yıllarda da yasadışı maddelerinin kullanımının gittikçe arttığı gözlenmektedir.

Alkol kullanım bozukluğunun saldırganlığı 12 kat, madde kullanım bozukluğunun ise 16 kat arttırdığı saptanmıştır (Dilbaz 1999). Alkol ve madde kullanımına bağlı ortaya çıkan şiddet davranışında, entoksikasyon ve yoksunluk dönemleri etkili olabilir. Entoksikasyon dönemi, kullanılan maddenin kendine özgü zehirlenme etkilerinin görüldüğü dönemdir. Bu dönem, kişinin cinsiyetine, fizyolojik özelliklerine, karakter özelliklerine, psikolojik yapısına, kullanılan maddenin türüne, miktarına ve süresine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin bazı alkol kullanıcılarında alkol alımı sonrasında neşeli olma, bazılarında sakinlik, sessizlik, bir kısmında da öfke ya da saldırgan davranışlar görülebilmektedir. Alkolün saldırgan davranış olasılığını ve şiddete eğilimi arttırmasında beyin reseptörlerinin ve nörotransmitterlerin etkili olduğu gösterilmiştir. Bunun yanı sıra, alkol, dürtü kontrolünde, inhibisyon (baskılama) ve muhakeme yeteneğinde azalmaya neden olur. Alkol ve madde kullanım bozukluğunda görülen diğer bir dönem ise "yoksunluk"tur. Yoksunluk dönemi, kullanılan bu maddelerin etkisini yitirmesiyle ortaya çıkan fizyolojik ve psikolojik sıkıntılı durumdur. Kişi, bu durumdan kurtulmak için tekrar madde arayışına girmektedir. Bu sıkıntılı dönem içerisinde de saldırgan davranışlarda artış ve fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddet görülebilmektedir. Alkol ve maddelerin beyin ve davranışlar üzerindeki olumsuz etkilerine yönelik kanıtlar vardır. Özellikle, bilişsel işlevselliği etkileyerek çatışma durumlarında sorun çözme becerilerini bozmakta, aşırı veya sürekli dalgalanan duygusal tepkilere neden olmaktadır (Coşkunol 2009). Alkol kullanımına bağlı olarak gerçekleşen şiddet davranışında suçlu kişilere denetimli serbestlik tedbiri verilebilir. Buna göre aile içi şiddet suçundan mahkum olan yükümlüler için mağdura yaklaşmama, eve yaklaşmama, evde alkol kullanmama ve eve alkollü gelmeme gibi süreçleri takip eden elektronik izleme sistemleri

kullanılmaktadır. Bunun yanısıra denetimli serbestlik sistemi çerçevesinde alkol bağımlılığı programlarına katılmakta ve tedaviye yönlendirilmektedir.

Sonuç olarak, kadına yönelik aile içi şiddet ile alkol ve madde kullanımı arasındaki ilişkiye dayalı kanıtlar mevcuttur. Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde bu önemli faktörler açısından da değerlendirmeler yapılmalı ve şiddetin kaynağı olan kişilerin alkol ve madde kullanım bozukluğuna yönelik terapi yöntemleri geliştirilmeli ve danışmanlık verilmesi önemli çözüm seçenekleri arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Şiddet Eğilimi, Alkol Kullanımı, Madde Kullanımı

KADINLARIN NAMUS, TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE ŞİDDETE İLİŞKİN TUTUMLARI İLE ŞİDDET GÖRME DURUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

Hacer Alan Dikmen¹ , İlkur Münevver Gönenç²

¹| Selcuk University ²| Ankara University

Amaç: Çalışmanın amacı; kadınların namusa, toplumsal cinsiyet rollerine ve şiddete ilişkin tutumları ile eş/partner şiddetine maruz kalmaları arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Yöntem: Çalışma tanımlayıcı türdedir. Çalışma, Konya il merkezinde bulunan 3 merkez belediyenin her birinden rastgele seçilen 3 Aile Sağlığı Merkezi (ASM) olmak üzere toplamda 9 ASM'ye başvuran 847 kadın ile yürütülmüştür. Araştırma öncesi gerekli etik izin ve ilgili ASM'lerden kurum izinleri alınmıştır. Veriler, Aralık 2017-Haziran 2018 tarihleri arasında ilgili ASM'lerde sadece kadın ve araştırmacının yer aldığı bir odada mahremiyete dikkat edilerek toplanmıştır. Veriler, Veri toplama formu, Eş Dövmeye İlişkin Tutum Ölçeği (EDTÖ), Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCTÖ) ve Namusa İlişkin Tutumlar Ölçeği (NTÖ) ile toplanmıştır. İstatistiksel analizlerde, Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, Spearman korelasyon analizi ve lojistik regresyon kullanılmıştır.

Bulgular: Kadınların yaş ortalaması 34.98±9.80, eşlerinin yaş ortalaması 38.07±10.8'dir. Ortalama evlilik süreleri 13.48±10.95 yıldır. Kadınların %47.2'si ilköğretim, %40'ı lise ve üzeri eğitim almıştır. Eşlerinin ise %51.7'si lise ve üzeri eğitim almış, %41'i ise ilköğretim mezunudur. Kadınların %75.1'i çalışmamaktadır. Kadınların %23'sinin fiziksel, %46,8'ünün sözel, %33,6'ünün duygusal, %21,1'inin cinsel, %13'unun ekonomik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Şiddet gören kadınların %60.9'u şiddet ile evliliğin ilk yıllarında, %18.3'ü ise evliliğin ilk günlerinde tanıştığını ifade etmiştir. Kadınların %16.4 kıskançlık, %12.1'i ailevi nedenler, %11.4'ü öfke, %10.4'ü maddi sorunlar nedeniyle eşinin kendisine şiddet uyguladığını ifade etmiştir. Kadınların %58,5'inin şiddet gördüğünde verdiği tepki etkisiz (ağlama,içine kapanma, bağırma v.b), %41,4'ünün tepkisi etkilidir (polise başvurma, avukata başvurma, sosyal ve toplumsal kuruluşlara başvurma v.b).

Kadınların TCTÖ puan ortancası 136(58-190), EDTÖ puan ortancası 45(24-129) ve NTÖ puan ortancası 46(12-72)'dir. TCTÖ puanı ile EDTÖ ve NTÖ puanları arasında negatif yönlü bir ilişki vardır (p<0.05). Fiziksel şiddet gören ve görmeyen kadınların TCTÖ, EDTÖ ve NTÖ puan ortancaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır (sırasıyla p=0.001, p=0.03, p=0.000). Sözel, duygusal ve ekonomik şiddet gören kadınların EDTÖ puan ortancası görmeyen kadınlardan düşük olup, aralarındaki fark istatistiksel olarak önemlidir (p=0.000). Cinsel şiddet gören ve görmeyen kadınların TCTÖ puan ortancası ve EDTÖ puan ortancası arasında istatistiksel olarak önemli bir farklılık vardır (sırasıyla p=0,004, p=0.000). Bireyin toplumsal cinsiyete yönelik tutumunun fiziksel ve cinsel şiddet açısından risk oluşturduğu (sırasıyla p=0,037; p=0,001), namusa yönelik tutumunun cinsel şiddet açısından risk oluşturduğu (p=0,002), eş dövmeye ilişkin tutumunun ise fiziksel, sözel, duygusal, cinsel ve ekonomik olmak üzere tüm şiddet türleri açısından risk oluşturduğu belirlenmiştir (sırasıyla 0,000).

Tartışma: Ülkemizde şiddetle ilgili yapılan araştırmalar, daha çok kadınların yaşadıkları şiddet türlerine, sıklığına ve şiddet karşısında gösterdikleri tepkilere odaklanmaktadır. Türkiye'de halen çok önemli kavramlar olan ve toplumsal ilişkileri belirleyen namus ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik kadınların tutumları ile şiddete maruz kalma arasındaki ilişkiyi belirleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmamız kadınların namus, toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddete ilişkin tutumlarını

belirlemesi ve maruz kaldıkları şiddetle ilişkisini ortaya koyması yönünden literatüre yeni bir katkı sağlayacaktır.

Sonuç: Çalışmamızda kadınların sırasıyla sözel, duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Kadınların namusa, toplumsal cinsiyet rollerine ve şiddete ilişkin tutumları ile bazı şiddet türlerine maruz kalması arasında ilişki ortaya konmuştur. Kadınların toplumsal cinsiyete yönelik eşitlikçi yaklaşımları azaldıkça fiziksel ve cinsel şiddet görme durumu artmaktadır. Kadının, kadın namusunun aile üyeleri tarafından denetlenmesi ve aile namusu ile ilişkilendirilmesine yönelik tutumu arttıkça cinsel şiddet görme durumu artmaktadır. Ayrıca kadınların eş dövmeye ilişkin destekleyici tutumu arttıkça fiziksel, sözel, duygusal, cinsel ve ekonomik olmak üzere tüm şiddet türlerini görme oranı artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Namus, Toplumsal Cinsiyet, Şiddet.

KADINLARIN ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA VE GÜÇLEN(DİR)ME STRATEJİLERİ: SİĞINMAEVİNDE KALAN KADINLAR ÖRNEĞİ

Selda Taşdemir Afşar¹

¹ | Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlali olmanın yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin de bir göstergesidir. Kadına yönelik şiddetin amacı ve nedeni kadın üzerinde iktidar kurmak, kadını baskı altına alarak onu kontrol etmektir. Kadınların uğramakta oldukları şiddetin karşısında gösterdikleri tepki ve bu şiddetle başa çıkma stratejileri ise kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Erkek egemen toplumlarda hakim olan ataerkil yapı, kadın erkek arasındaki ilişkinin yönünü de belirleyici bir özellik göstermektedir. Yapılan çalışmalar, geleneksel cinsiyet roller, sosyo-ekonomik koşullar, ataerkil kültür, evliliğe ve aileye yüklenen anlam ve toplumsal değerler düşünüldüğünde, Türkiye'deki kadınların şiddet karşısında en sık gösterdikleri başa çıkma yöntemlerinin sessiz kalmak, boyun eğmek, şiddet ortamından uzaklaşmak, yaşanan şiddetle yüzleşmek ve aile desteği almak olduğu, şiddetle baş etmeyi en çok zorlaştıran faktörün ise toplumun boşanmış kadına yönelik tutumunun olduğunu göstermektedir.

Şiddete uğrayan kadın adalet sistemiyle ilgisi olmayan çeşitli hizmetlerden yararlanma arayışı içinde olabiliyor. Bu hizmetlerden en popülerleri geçici ev, yemek, danışmanlık ve destek hizmetleri sağlayan sığınmaevleridir (Moe, 2007:678). Sığınmaevinde kalan kadınların şiddetle başa çıkmak için ne tür stratejiler geliştirdikleri ve bu stratejilerden birisi olarak kullandıkları sığınmaevinde daha öncesinde görmüş oldukları şiddetin yaratmış olduğu travmatik süreci nasıl yönettikleri, bu yönetim esnasında sığınmaevinde sağlanan güçlen(dir)me faaliyetlerinin kadınların bu becerilerini nasıl geliştirdiğini anlamak üretilcek politikaların içeriği açısından önemlidir.

Bu çalışma, sığınmaevinde kalan kadınların sığınmaevine gelmeden önce uğradıkları şiddetle başa çıkma stratejilerinin ne olduğu, şiddetle başa çıkma stratejilerinin görülen şiddet türüne göre değişiklik gösterip göstermediği, kadınların hangi durumlarda hangi stratejiyi uyguladıklarını ya da geliştirdiklerini kadınların anlatılarından ortaya koymayı ve bu stratejilerin feminist bakış açısıyla ne ölçüde örtüştüğünü ve görmüş oldukları şiddetle sığınmaevinde kalış sürecinde nasıl başa çıktıklarını, bu çerçevede de ilgili sığınmaevi tarafından sunulan güçlen(dir)ici hizmetlerin şiddetle başa çıkma sürecine olan katkısının kadınlar tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Çalışmada kadının güçlenmesinden kasıt sadece ekonomik anlamda bir güçlenme değildir. Özellikle şiddetin yaratmış olduğu travmatik durumdan ve olumsuz psikolojik etkileri hafifleterek kadının özgüvenini, benlik saygısını ve yaşamını kontrol etme becerisini yeniden kazanmasına yardımcı olmak ve şiddete maruz kalan kadınların geleceklerini şekillendirmede sağlanan destektir.

Bu çalışmada kapsamında feminist yaklaşım kullanılarak Ankara ilinde yerel yönetimler tarafından hizmet vermekte olan dört farklı sığınmaevinde kalan 43 kadınla derinlemesine görüşme yapılmış ve elde edilen veriler temalaştırılarak analize tabii tutulmuştur. Verilerin toplanırken, feminist yaklaşım gereği, kadınlarla araştırmacı arasında hiyerarşi oluşturmamaya ve kadını nesneleştirmemeye özen gösterilmiş ve duygu paylaşımında bulunulmuştur.

Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, sığınmaevine gelmeden önceki süreçte kadınların bir kısmı şiddetle başa çıkma stratejisi olarak şiddet ortamından uzaklaşma aracını en son çare olarak kullanabilmektedir. Kadınların şiddet ortamından uzaklaşamamasının en önemli nedeni, ekonomik özgürlüğünün bulunmaması, çocuğunun olması, gidecek yeri olmaması gibi nedenlerdir. Kadınlar

şiddetle daha çok “alttan alma”, “şiddet uygulayanı kızdırmama/suyundan gitme” gibi stratejiler üretmektedir. Birçok kadın için ne zaman fiziksel şiddet dayanılmaz noktaya gelir işte o zaman şiddet ortamından uzaklaşma yolu seçilmektedir. Şiddet ortamından uzaklaşma sürecinde de eğer “aile sahip çıkıyorsa” anne babanın/ağabeyin, vd. evine/yanına gidilir. Ancak “aile yanına sığınma” süreci ya şiddet uygulayana/şiddet ortamına geri dönme ya da “sığınılan evdeki huzursuzluklar nedeniyle sığınmaevine gitme” ile son bulmaktadır. Yapılan çalışmalar (Sorias, 1988; Okutan ve Erbaydar 2007), şiddet gören kadınların büyük bir kısmının şiddetle baş etmek için ilk çare olarak aile desteğini aradıklarını, ancak aile içerisinde yaşanan huzursuzluklar nedeniyle de aile yanında kalıcı olmadıklarını göstermektedir ki alanyazındaki bu sonuç ile bu çalışmadaki sonuç örtüşmektedir.

Diğer yandan sığınmaevinde kalış sürecinde kadınların bir kısmı görmüş oldukları şiddet deneyimlerini birbirleriyle paylaşarak şiddetle başa çıkma stratejisi geliştirmektedir. Bir kısım kadın ise yaşadığı şiddeti danışmanlar/meslek elemanları dışında sığınmaevinde kalan diğer kadınlarla paylaşmayarak şiddeti unutma yolunu seçmektedir.

Şiddet gören kadınlar ve varsa beraberindeki çocuklar hem şiddete maruz kalan hem de şiddete tanıklık eden öznel olarak travmatik bir süreçten geçmektedirler. Bu süreçte, kadın ve çocuklara yönelik sığınmaevi tarafından sunulan güçlen(dir)me hizmetleri kadınların şiddetle başa çıkma süreçlerinde ve sonrasında şiddetsiz bağımsız yaşam kurma aşaması için elzem niteliktedir. Yapılan bu çalışmada sığınmaevinde görüşülen kadınlara ve beraberindeki çocuklara yönelik olarak etkin bir güçlenme ve şiddetle başa çıkma hizmeti verilmediği, çocuklara yönelik yapılan çalışmaların yeterli olmadığı yine görüşülen kadınların anlatı ve deneyimlerinden yola çıkılarak söylenebilir.

Şiddet sonrası travma yaşamış kadınların tek başlarına etkin bir şekilde şiddetle baş edebilmeleri ve bunun için stratejiler geliştirmeleri de pek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle hem sığınmaevi öncesinde hem sığınmaevi sürecinde hem de sığınmaevinden sonraki yaşamlarında kadınların güçlenmesine olanak sağlayarak kadınların yaşam becerilerinin arttırılmasına yönelik politikalar geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Şiddetle Başa Çıkma Stratejileri, Güçlen(Dir)Me Stratejileri, Sığınmaevi

TÜRKİYE'DE GEBELİKTE ŞİDDET VE DEPRESYON DÜZEYİ: BİR SİSTEMATİK DERLEME

Yeliz Çakır Koçak¹ , Mahide Demirelöz Akyüz¹ , Aytül Hadımlı¹

¹| Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü

Amaç: Bu sistematik derleme ile “Türkiye’de gebelikte şiddet ve depresyon” durumunun araştırıldığı çalışmaların gözden geçirilmesi ve alanda yapılacak araştırmalara taban oluşturarak, gebelikte şiddet ile depresyon düzeylerine ilişkin verilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Çalışmada literatür taraması ile “Ulakbim Türk Tıp Dizini”, “Türk Medline”, “Türk Psikiyatri Dizini”, “Google Akademik/Scholar”, “Medline”, “Science Direct”, “ProQuest”, “Psychinfo” ve “PubMed” veri tabanlarından Ocak 1997-Temmuz 2018 tarihleri arasında yayınlanmış araştırmalar incelenmiştir. Tarama, “gebe (pregnant), şiddet (violence), depresyon (depression), Türkiye (Turkey)” kelimeleri aynı anda kullanılarak Türkçe ve İngilizce olarak gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasında bulunan çalışmaların başlıkları ve özetleri gözden geçirilmiş, başlık veya özetinde “gebe, şiddet” ya da “gebe, depresyon” kelimelerinin varlığında tam metin incelemesi yapılmıştır. Araştırma kriterlerini karşılayan araştırma makalelerinin kaynakçaları incelenerek dahil edilme kriterlerine uygun makale varlığı ayrıca araştırılmıştır. Anahtar kelimelerle yapılan tarama sonucunda alınma kriterlerine uyan 4.256 çalışma olduğu saptanmış ve bu makalelerden kriterlere uyan 5 makale incelemeye alınmıştır. Kaynakça taramasından sonra başka çalışmaya ulaşılmamıştır. Araştırma kapsamında incelenen makalelerin metodolojik kalite değerlendirmeleri Türkçe Joanna Briggs Enstitüsü MASTARI Kritik Değerlendirme aracı ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, araştırma için oluşturulan standart bir veri özetleme formu aracılığı ile özetlenmiş ve değerlendirilmiştir. Çalışma protokolü için ise PRISMA Akış Şeması kullanılmıştır (Şekil 1). Literatür taraması, çalışmaların seçimi ve çalışma dışı bırakılması birbirinden bağımsız üç araştırmacı tarafından yapılmıştır. Araştırmacıların elde ettiği veriler birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Literatür taraması sonucunda konuyla ilgili olma potansiyeline sahip 4.256 çalışma tanımlanmıştır (Ulakbim Türk Tıp Dizini: 273, Türk Medline: 4, Türk Psikiyatri Dizini:4, Google Akademik: 2.760, Medline: 950, Science Direct:2, ProQuest:253, Psychinfo: 7, PubMed: 3). Başlık ve özetlerin incelenmesi sonucu 4.123 araştırma çalışma dışı bırakılmış ve kalan 133 çalışmanın tam metinleri incelenmiştir. Sistematik derleme kapsamına alınmış çalışmaların örneklem grubunu 5 araştırma makalesi (bu araştırmaların 11 kez tekrar edildiği görülmüştür) oluşturmuştur. İncelenen araştırmaların örneklem grubundaki gebelerin; yaş ortalamasının 25.59-28.28 (16-45 yaş) arasında olduğu, gebelik haftası ortalamasının 29.70 (6-42 hf; yalnız bir çalışmada belirtilmiş) olduğu, en az 174 ve en çok 1.039 gebe ile araştırmaların gerçekleştirildiği saptanmıştır. Araştırmalarda depresyon düzeyini saptamak için Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ) (n:3), Edinburg Postpartum Depresyon Skalası (EPDS) (n:1) ve Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği’nin (HADÖ) (n:1) kullanıldığı saptanmıştır. Araştırmaların tamamında (n:5) tedavi gerektiren düzeyde depresyon yaşayan kadın oranının %16.8-47.0 arasında olduğu saptanmıştır. Yalnız bir araştırmada gebelikte şiddet (%1.3) ve üç araştırmada gebelik öncesi şiddet (%10.4-22.9) öyküsünün sorgulandığı saptanmıştır. Araştırmaların ikisinde şiddet türlerine göre maruziyet oranları belirtilmemiş, diğer üç araştırmanın sonuçlarına göre en sık sözel şiddet (%5.4-32.1), cinsel şiddet (%6.6) ve fiziksel şiddet (%1.3-6.3) öyküsünün olduğu saptanmıştır. Araştırmaların hiçbirinde ekonomik ve psikolojik şiddete ilişkin veriye rastlanmamıştır. **Sonuç:** Araştırmaların sonuçları değerlendirildiğinde gebelikte şiddet ve depresyonun birçok faktörden etkilendiği görülmektedir. Ayrıca bu sistematik derleme sonucunda, gelecekte metodolojik

olarak daha iyi dizayn edilmiş çalışmalara gereksinim olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmalardan elde edilen veriler (n:4) incelendiğinde gebeliğinden önce şiddet öyküsü olan, gebeliği süresince şiddete maruz kalan kadınlarda depresyonun daha fazla görüldüğü saptanmıştır. Bu veriler, doğum öncesi gebe ve doğum sonu lohusa izlemleri sürecinde sadece fiziksel bulguların değil aynı zamanda tüm şiddet türleri açısından değerlendirmenin ve değerlendirme sonuçları doğrultusunda depresyon bulguları bağlamında inceleme yapılmasının önemini ortaya koymaktadır. Sağlık çalışanlarının bu konudaki hassasiyeti gerek gebelik gerekse doğum sonu dönemde anne ve bebek sağlığının yükseltilmesi açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Gebe, Şiddet, Depresyon, Sistematiik Derleme, Türkiye

BİLDİRİ SUNUMLARI 26 – KADIN VE TARİH, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Meltem KOLDAY	Bildiri sunumları 26 Kadın ve Tarih	Derslik 3
		GÜÇ VE İKTİDARIN MERKEZİNDE BİR KADIN; BEZM-i ÂLEM VALİDE SULTAN İlona Baytar	
		İLK TÜRK HEMŞİRESİ SAFİYE HÜSEYİN ELBİ Ebru Dığrak	
		OSMANLI'DA BİR FEMİNİST HAREKET: NURİYE ULVİYE MEVLAN CİVELEK Fatma Gökçen Çetin - Pınar Kart	
		RUS DİPLOMASİSİNİN GELİŞİMİNDE BÜYÜK KATERİNANIN YERİ VE ROLÜ Burcu Özdemir - Yaşar Onay	

GÜÇ VE İKTİDARIN MERKEZİNDE BİR KADIN; BEZM-İ ÂLEM VALİDE SULTAN

İlona Baytar

Osmanlı saray hayatı hep merak edilen pek çok bilinmezlerle dolu bir dünyadır. Özellikle harem, üzerine konuşulan, yazılar yazılan, filmler çekilen, oryantalist söylemlerin hep gündemde tuttuğu popüler bir konu olma özelliğini onlarca yıldır koruyor. Uzun yıllar kapılarının dışarı kapalı kalmış olması ve ulaşabilmekteki güçlük, haremın bu gizemli dünyasını oryantalist söylemlerin içine almasının en önemli nedenlerinden birisi sayılabilir. Erken dönemlerden itibaren kadın, toplum yapısı içerisinde ezilmişliği, ikincileştirilmiş ve ötekileştirilmişliği sembolize ederken çoğu zaman da içinde var olduğu toplumda yok sayılmıştır.

Sınırları her ne kadar kesin çizgilerle belirlenmemiş de olsa Batı ve Doğu olarak tanımlanan toplumlarda kadın algısı birbirinden çok da farklı olmayan düşünce sistemleri içerisinde gelişir. Avrupa'nın endüstrileşme döneminde ise daha çok erkek merkezli cinsiyetçi söylem içerisinde yer alır. Batı toplumlarının tanımlamalarında özellikle "Doğulu kadın" kurgulanmış bir tanımlama içerisindedir. Bir yandan kadın olarak ötekileştirilirken diğer yandan da Doğu'nun ötekileştirilebilmesi için bir araç haline getirilir. Batılının gözünde Doğulu kadın birey olamamıştır. Pasif, doyumsuz, zülüm görmüş, hilekâr ve miskindir.

Oysa ki Doğulu kadına Batı'nın değil de Doğu'nun kendi içerisinde bakıldığında kurgulu tanımlamanın ötesinde bir dünyası olan kadın vardır. Özellikle Harem-i Hümayûn'unu oluşturan güçlü hanedan kadınları, erken dönemlerden itibaren siyasi yapıya hâkimdirler. Aslında Osmanlı öncesi toplumlarda da sultan eşleri toplumdan irtibatları kesik, saraylarda yaşayan kimseler değil, hem eşleri gibi sosyo-politik hayatın aktif özneleri hem de yaptırdıkları hayır eserleri ile güç ve varlıklarını kamusal alanda kalıcı kılan kadın figürler olarak karşımıza çıkarlar. Özellikle mimarlık, gücün kalıcı bir göstergesi olarak kullanılır. Söz konusu yapılanma kültürel bir miras olarak Osmanlı'ya da ulaşmıştır.

Bu çalışmada amaçlanan bir Osmanlı valide sultanını yaşadığı toplumun gerçekleri içerisinde, bakarak anlamaya ve algılamaya çalışmaktır. Nitekim bu çalışmaya konu olan Bezm-i Âlem Valide Sultan, 19. yüzyıl Osmanlı tarihinde önemli iki isimden birinin eşi (Sultan II. Mahmud) diğerinin ise annesidir (Sultan Abdülmecid).

19. yüzyılın başlarında bir cariye olarak saraya gelmiştir. Haremde yaşayan ve cariyelikten yükselen pek çok kadın gibi saraya gelişi ve öncesindeki hayatına ait bilgiler tahminin ötesinde değildir. Saraya geldiğinde ilk olarak kendisine yeni bir isim verilir, "*Bezm-i Âlem*" ve her cariye gibi saray eğitiminden geçirilir. Artık yeni bir yerde, yeni bir isimle, yeni bir hayatın başlangıcındadır. Önce Sultan II. Mahmud'un gözdesi, sonra ikbali olur. Ardı ardına yaptığı şehzade doğumları ile kadınefendilik makamına yükselirken aynı zamanda bir veliahd şehzade annesi olarak haremde saygın bir konuma gelir. Hayatı boyunca dört erkek çocuğu sahibi olur. Oğullarından ikisini henüz bir yaşını doldurmadan, diğerini ise on iki on üç yaşlarındayken çiçek hastalığından kaybeder. Hayatta kalan ve kendisini valide sultanlık makamına kadar taşıyacak olan dördüncü şehzadesi Abdülmecid'i 25 Nisan 1823'de dünyaya getirir. Etkin bir şehzade annesi olmasına karşın eşi II. Mahmud ile diyalogu hayatının bilinmezleri arasında yer alır.

Harem'de yaşayan tüm kadınların ortak yaşam öyküsündeki gibi Bezm-i Âlem'in de bilinen ve görünen yaşam öyküsü, eşi Sultan II. Mahmud'un ölümü ve oğlu Şehzade Abdülmecid'in sultan olması

ile başlayacaktır. 1839'da "*mehd-i ûlya-yı saltanat*", unvanını alarak valide sultanlık konumuna yükselen Bezm-i Âlem kadının gücü, banisi olduğu yapılarla kamusal alana da yansıyacaktır.

Mimarlık, yıllar yılı gücün kalıcı bir göstergesi olarak kullanılır. Osmanlı dünyasının toplumsal ve kültürel kuralları kadınların açık bir biçimde görünmesine izin vermediğinden Osmanlı kadınının görünürlüğünün yerini tutan mimarlık, daha büyük ağırlık kazanır. Mimarlık ve mimarlığı çevreleyen törensellik, Osmanlı kadınları açısından dindarlıklarının, iktidarlarının ve imparatorlukta görünür varlıklarının simgelerini içeren en etkili yol olarak görülür. Siyasi gücün sembolik ifadelerinden olan hayırseverlik, iktidarın ve hükümdarın siyasî gücü olarak mesajlar verir, bu sayede özellikle fiziksel erişimlerinin kısıtlandığı yerlere görsel olarak erişimi sağlar. Bezm-i Âlem'de hem siyasi yaşamda hem de kamusal alanda fiziki varlığını hissettiren bir valide sultan profili çizer.

Sultan Abdülmecid saltanat döneminde yurt gezileri yapar. Sultanın İstanbul'dan ayrılışları annesi Bezm-i Âlem Sultan'ın da siyasi işlere karışmasına vesile olur; ancak dönemin ve oğlunun izin verdiği oranda devlet işlerinde yol gösterici bir rol üstlenir. Oğlu yurt gezisindeyken mektuplar yazar. Bu mektuplar, bir valide sultanın siyasi hayatta edindiği konuma işaret ederken, kullandığı dili otoritesine ve kişiliğine dair ipuçları içerir. Mektuplarında haremde haberler verir, uyarılarda bulunur, annelik hislerini dile getirir. Kimi zaman poğça yaptırap gönderir, kimi zaman üşütmemesini salık verir.

Topkapı Sarayı'nın harem koridorlarında başlayan Bezm-i Âlem'in hikâyesi, yıllar içinde ürkek bir genç kızıdan güçlü bir valide sultana dönüşürken, yaşamın gerçeklerinin, bir kişiliği nasıl şekillendirdiğine dair dikkate değer bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Harem, Valide Sultan, Bezm-i Âlem, Mimari Yapılar, Hayırseverlik

İLK TÜRK HEMŞİRESİ SAFİYE HÜSEYİN ELBİ

Ebru DıĖrak¹

¹ | İl Sağlık Müdürlüğü, ANKARA

Dünyada modern anlamdaki hemşireliğin başlangıcı, Kırım savaşı (1854-1856) sırasında,

Florance Nightingale (1820-1910) ile başladığı kabul edilmektedir. Florance Nightingale, 1854 yılında 38 kişilik bir hemşire kafilesi ve malzeme ile İstanbul'a gelmiş ve disiplinli çalışmaları ile ölüm oranını %42'den %2'ye düşürmüştür. Böylece Türkiye; Üsküdar Selimiye Kışlasında dünyaca ünlü hemşire liderin verdiği hizmetlerle mesleğin doğuşuna tanıklık etmiştir.

Ülkemizde hemşirelik ve hasta bakımında; Trablusgarp (1911) ve Balkan Harbi'nde (1912) yaralanan askerlerin büyük kayıplar vermesiyle, askerlerin bakımı için duyulan gereksinim artmıştır. Kızılhaç'ın Washington Kongresi'ne katılan Dr. Besim Ömer Paşa ve Dr. Nihat Reşat Belger, hemşireliğin bir meslek olduğunu ve branşlara ayrıldığını gözlemişler. Besim Ömer Paşa Kızılay Cemiyeti'ni (Hilal-i Ahmer) uyarak, ülkenin hemşirelik mesleğine olan gereksinimini ve bir Hemşire okulunun açılmasını zorunlu olduğunu belirtmiştir. Bu öneri üzerine, İstanbul'da altı ay süreli gönüllü hasta bakıcı kursu açılmıştır. Bu kursları ilk bitiren Safiye Hüseyin (Elbi), Kerime Salahor, Münire İsmail gibi Türk kadınları Çanakkale ve Balkan Harbi'nde gönüllü hasta bakıcılığı yaparak gösterdikleri fedakârlıkları tarihin silinmeyen yüzüne yazdırmışlardır.

Yaptığı hizmetler ve gösterdiği üstün çabaları ile "İlk Türk Hemşiresi" olarak anılan Safiye Hüseyin (Elbi) İngiltere'de deniz ateşeliği hizmetinde bulunan Ahmet Paşa'nın kızıdır. Öğrenimini Avrupa'da yapmış, son derece iyi bir eğitim almış olup, üç dil bilmektedir. Safiye Hüseyin (Elbi), ilk olarak Balkan Harbi'nde bulunmuş, cepheye gidip askerlerimizin yarasını sarmıştır. Balkan Harbi'nden iki yıl sonra Çanakkale Cephesi açılınca, bu cepheden de uzak kalmak istememiştir ve Reşit Paşa vapuruyla Çanakkale Cephesine ilaç, tıbbi malzeme ve sargı bezi gönderileceğini duyduğunda, Dr Besim Ömer Paşa'ya Çanakkale Cephesine gönüllü olarak gitmek istediğini söylemiştir (1, 2, 3).

Hilal'i Ahmer Cemiyeti Başkanı Besim Ömer Paşa, masasında otururken karşısında duran kadına büyük bir saygıyla baktı, ne diyeceğini bilemiyordu ve sonra

"Safiye kızım! İyi düşündün mü?" diye sordu.

"Düşündüm efendim." der.

"Bak bu görev, Balkan Harbi'ndeki hizmetine benzemez, Marmara da cirit atan denizaltılar var. Çanakkale'ye giderken bunlardan birine rastlamanız mümkün, sivil takaları, çektirmeleri, yelkenlileri bile batırıyorlar. Bu kadar büyük bir vapurun yaralıları almak için gittiğine inanmazlar. İnanmak istemezler. Yani torpillenip Çanakkale'ye gidememek de var. Burada kalıp yaralılarımıza hizmet edebilirsiniz... Sizin gibi birine çok ihtiyacımız var."

"Ömer Paşam, hakkımda ki düşüncelerimiz için teşekkür ederim. Ancak ben kararlıyım. Ne pahasına olursa olsun Çanakkale'ye gideceğim. Bakın gönüllüler hatta lise öğrencileri bir bir Çanakkale'ye gitmek için sırada beklerken, ben buradaki yaralıların bakımı için kalamam. Ayrıca İstanbul'un kadınları, başta arkadaşlarım Münire İsmail, Kerime Salohor, olmak üzere ellerinden geleni yapacaktır. Ben resmi vazifeden çok bir gönüllü olarak gitmek düşüncesindeyim efendim. Tehlike nedeni büyük olursa olsun. Artık kendi canımızı, hayatımızı düşünmek zamanı değildir. Siz de iyi

biliniz ki, korkum yoktur. Yaraya, kana alı şacağım. Üstelik İngilizce, Fransızca ve Almanca biliyorum. Bu yüzden daha da yararlı olabilirim.”

“Ayrıca bunca yaralıyı alıp getirmek gibi büyük bir vazifede yer almazsam asıl o zaman üzüleceğimi ifade etmek istedim. Ben gelincikler gibi, göz göz al güller gibi yarası olan nice yiğitlerimizin yarasını sarmak, merhem sürmek, gibi bir ulvi görevi yerine getirme mutluluğu içinde olacağım diye seviniyorum. Her iyileştirdiğim yara, her sardığım benim için küçük bir madalya olacaktır... Bu hizmete koşarken hiçbir ödül beklemediğimi açık ve kesin bir dille ifade etmek isterim.” diyerek Dr. Besim Ömer Paşa’yı ikna etmiştir (4).

Tarihinin en kanlı muharebelerinden biri olan Çanakkale Harbi’nde, Safiye Hüseyin (Elbi), önce Reşit Paşa vapurunda, sonrasında da Eceabat ve Anafartalar’daki 5. Ordu karargahında ve Cephe gerisinde görev yapmıştır. Çanakkale Cephesinde birçok sargı çadırında yaralı erler ile ilgilenmiş, hastaların taşınmasına yardım etmiş, ameliyatlarda cerrahlara yardımcı olmuş ve yaralarının bakımını yapmıştır. Ayrıca, hastaların endişelerini azaltacak sohbetler ederek moral vermiştir.

Safiye Hüseyin (Elbi), Çanakkale Cephesinde kahraman askerlerimizin yanında görev yapan, cephe gerisinde onlara destek olan, yüce gönüllü kahraman bir Türk kadını ve “İlk Türk Hemşiresi”dir. Türkiye’de modern hemşireciliğin gelişmesine büyük katkısı olan Safiye Hüseyin (Elbi), Kurtuluş Savaşı’nın ardından yaşamını hemşireliğe adanmış, ömrünün geri kalanını hemşirelikle ilgili yazılar ve konferanslar vererek geçirmiştir. Saltanat döneminde Almanya ve İsviçre’deki kongrelere katılmış, Cenevre’de toplanan Uluslararası Hemşire Kongresinde, Ulusumuzu hemşirelik alanında temsil eden ilk hemşire olmuştur. Ulusal ve uluslararası iftihar ve takdir nişanları, Florence Nightingale Madalyası ve Kırmızı Şerit Harp Madalyası almıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra da tüm hayır kurumlarında ve derneklerde üstün bir feragatle çalışmıştır. Ömrünün son gününe kadar mesleğinin tutkusu içerisinde yaşamını sürdüren Safiye Hüseyin (Elbi), 1964 Temmuz’unda 83 yaşında, yetiştirdiği hemşirelerin kucağında gözlerini hayata kapamıştır (1, 2, 3, 4).

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, İlk Türk Hemşire, Safiye Hüseyin Elbi

OSMANLI'DA BİR FEMİNİST HAREKET: NURİYE ULVİYE MEVLAN CİVELEK

Fatma Gökçen Çetin¹ , Pınar Kart²

¹| Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

²| Gazi Üniversitesi

Osmanlı son döneminde başlayan kadın hareketi de önce Batı'da başlayan bir hareketin Osmanlı toplumuna sirayet etmiş hali olması bakımından önemlidir. Dahası Osmanlı toplumunda henüz, İslam öğretilerinin “kadın” ı sarıp sarmalayan, onu çoğu kez kısıtlayan hali Batı'dan çok daha önemli bir mücadeleyi zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla Türk Kadın Hareketi, mücadele etmesi gereken önyargıların, gelenek ve göreneklerin, özellikle ataerkil toplumun din ile ilişkili önemli bir açmazının varlığı nedeniyle çok daha hayati, çok daha çetin bir mücadeleyi gerektirmiştir. Kadının sadece bir anne, bir zevce kocasına bağımlı bir şey olmasından daha öteye gitmek isteyen kadınlar toplumdaki aydın kadınların öncülüğünde mücadelelerine başlamışlardır. Amaçları erkeklerle birlikte toplumun üretici rolünü üstlenebilmek sadece tüketici olmaktan çıkabilmektir. Erkeklerin toplumdaki sahip olduğu haklara sahip olmak istemektedirler. Aslında kadınların esas istedikleri toplumda görünür olabilmektedir. Kamusal alanda kamuoyuna katılabilmektedir. Bu bağlamda hazırlanan bu çalışmada öncelikle Osmanlı kadının kamusal alandaki yeri, daha sonra Osmanlı'daki ilk kadın hareketlerinin başlangıcı incelenmiştir. Bu incelemede kullanılan method literatür taramasına dayalı betimsel bir çalışmayı ihtiva etmektedir. Son olarak ise Osmanlı'daki ilk feminist dergi kurucusu olarak bilinen Nuriye Ulviye Mevlan'nın hayatı incelenmiştir.

Nuriye Ulviye Mevlan Civelek 1893 yılında Balıkesir'in bir köyünde dünyaya gelmiştir. Küçük yaşta Osmanlı saray haremine verilmiştir ve burada saray eğitimi almıştır. 16 yaşındayken saraydan yaşı kendinden hayli büyük bir adamla evlendirilmiştir. Bu evliliği uzun sürmemiştir ve kısa bir süre sonra kocası vefat etmiştir. İkinci kocası gazeteci Rifat Mevlan, son kocası Ali Civelek'tir.

Ulviye Mevlan kadın sorunları ile mücadeleyi amaçlayan ve bu amaçla da çalışmalar yapan, ilk feminist Osmanlı kadınlarından biridir. Kadın sorunlarını topluma yansıtmak amacıyla Kadınların Dünyası isimli dergiyi çıkartmıştır. 4 Nisan 1913'ten 1921'e kadar 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş savaşı yüzünden kesintilere uğrasa da yayın hayatını sürdürmüştür (Aykol, 2012: 28). İlk başta günlük olarak çıkarılan dergi daha sonra haftalık olarak çıkarılmaya devam etmiştir. Derginin en büyük özelliklerinden biri yazarlarının ve teknik ekibinin kadınlardan oluşmasıdır. Bir diğer özellik ise kadınların yazılarını yazarlarken erkek ya da gizli mahlas kullanmak yerine kendi isimleri ya da kadın isimleri kullanmalarıdır. Ulviye Mevlan kadınların hikayelerini anlatan bir dergi çıkarmakla kalmayıp kadınlara bir iş kolu da sağlamıştır. Derginin ilkesi “Kadınların hak ve hukuku kabul edilmedikçe erkek yazılarına yer verilmeyeceğidir” (Aykol, 2012: 28).

Dergi feminist söylem ile dikkat çekici bir nitelik taşımaktadır. Kadın erkek eşitliğinden, kadınların özel alana hapsedilemeyeceği, fırsat eşitliği, eğitim eşitliği, ekonomik bağımsızlık, kadının sadece zevce ya da anne olarak görülemeyeceği gibi söylemlerde bulunmuş ve bu durumları savunmuştur. Kadının sadece evde aile içine sıkıştırılmasını yazılarıyla protesto etmişlerdir. Çıkarılan dergi dünya basınından da ilgi görmüştür. Kadınlar Dünyası dergisi “kadının sorunlarına çözüm yolu, “toplumsal inkılaptan bağımsız olmayan bir kadın inkılabıdır” (Aykol, 2012: 29). Derginin amacı kadın erkek eşitliği sağlanan yeni çağdaş bir dünya kurmaktır.

Osmanlı İmparatorluğunda önceleri birey yerine konup nüfus sayımına bile katılmayan kadınlar, birbirlerini destekleyerek, birbirlerine arka çıkarak erkeklerin sahip olduğu haklara sahip olmaya çalışmışlardır. Sahip olamamaları bile kendilerinin de bu haklara sahip olmaları gerektiğini kendi toplumlarına anlatmışlardır. Çıkardıkları dergiler, gerçekleştirdikleri konferanslar o dönemin kadınlarına ışık olmuştur. Kadınları bir bilinçlendirme yoluna gitmişlerdir. Özel alana hapsedilmiş kadını kamusal alana çıkartmaya çalışmışlardır. Aslında bir bakıma hak ve özgürlük taleplerinin gündeme getirilmesi, bunların kamuoyunda tartışılarak uygulamaya geçirilmesi dergi ve derneklerin destekleriyle kalkışılan kadın hareketleriyle olmuştur (Çakır, 1996: 313). Ancak günümüze bakıldığında her ne kadar Osmanlıdan itibaren başlatılan bir kadın hareketi olsa da kadınların özel alana hapsedilmişliği devam etmektedir. Toplum ataerkil düşünce yapısından sıyrılamaması kadın erkek işgücünün eşit koşullarda sağlanamaması, kadının aile ve ev yaşantısıyla sıkıştırılıp kalması devam etmektedir. Her ne kadar çağdaş dünyada kadınlar geçmişe göre erkeklerle eşit koşullara sahip olsalar da toplum tarafından kadın kimliğinin verdiği eşitsizliği yaşamaktadırlar.

Feminist hareketin önemli yapı taşlarından biri olan Nuriye Ulviye Mevlan Civelek'in Osmanlı kadınının hak mücadelesine dair çabası esasen evrensel bir kadın portresi çizmektedir. başlangıcı Osmanlı son döneminde ortaya çıkan Türk feminizm hareketinin bugün aldığı yol, Mevlan Civelek gibi kadınların attığı adımlarla güç kazanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı'da Feminizm, İlk Kadın Hareketi, Kadınların Dünyası

RUS DİPLOMASİSİNİN GELİŞİMİNDE BÜYÜK KATERİNA'NIN YERİ VE ROLÜ

Burcu Özdemir¹ , Yaşar Onay²

¹ | İstinye Üniversitesi ² | İstanbul Üniversitesi

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Büyük Katerina döneminde Çarlık Rusya'nın dış politikada geliştirdiği stratejilerin diplomatik boyutu çeşitli olaylarla ele alınarak Katerina'nın Rus diplomasisindeki yeri ve rolünün ortaya çıkarılmasıdır. Büyük Katerina'nın büyük ünvanını almasındaki nedenler ortaya konacağı gibi bir kadın olarak ataerkil devlet liderliği anlayışındaki dünyada, liderliği nasıl başardığının cevabı aranmıştır.

Yöntem: Çalışma oluşturulurken öncelikle Büyük Katerina'nın hayatına genel hatlarıyla bakılacaktır. Rusya tarihinde dönemin şartları ve dış politika doktrini incelenecektir. Bu incelemede Büyük Katerina'nın diplomatik işbirliklerinde nasıl bir yol izlediği, bunun sonucunda ne elde etmek istediği ve ne kazandığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu inceleme sırasında kadın olma faktörünün nasıl bir etki yarattığı tartışmaya açılacaktır. Tarihsel bir konu olması nedeniyle çalışmamız literatür taramasına dayalı bir çalışma olacaktır.

Bulgular: 1762-1796 yılları arasında hüküm süren Büyük Katerina hırslı ve azimli kişiliği, Rus olmasa da Rusya'ya olan sevgisi, diplomatik dili iyi kullanabilmesi ve yüksek çalışma disiplini ile Rus tarihinin büyük liderleri arasındadır. IV. Ivan ile başlayan Rus dış politikasının vizyonunu belirleyen I. Petro'nun oluşturduğu stratejileri pratiğe döken Büyük Katerina, Rus tarihinde önemli bir yere sahiptir. Büyük Katerina, I. Petro'nun yarattığı reform rüzgarını, döneminde ustaca kullanmıştır. Prusya ve Avusturya İmparatorlukları ile anlaşarak Lehistan Krallığını parçalamış ve bu parçalama esnasında Fransa'nın tepki göstermemesi adına diplomatik işbirlikleri geliştirmiştir. Avrupa ile olan dengeleri gözeterek Osmanlı İmparatorluğu'na savaş açmıştır. Bu savaşı kazanarak Kırım Hanlığı'nı topraklarına katmış ve Karadeniz'de ticari ve askeri üs elde etmiştir. Büyük Katerina, imparatoriçe (çariçe) olduğu süre boyunca yaşanan bazı tutarsızlıklara rağmen Çarlık Rusya'yı zengin ve güçlü bir devlet konumuna getirmeyi başarmıştır. Gerçekleştirdiği diplomasi ile Rusya'ya yaklaşık iki yüz bin kilometre kare toprak kazandırmıştır. Bunun sonucunda Çarlık Rusya doğal sınırlarına ulaşmıştır. Büyük Katerina, emperyalist ve yayılmacı siyasetiyle toprak fethederken Karadeniz ve Baltık Denizinde ithalat ve ihracat oranını yükseltmiştir. Endüstriyel girişimleri arttırmış, Rus ekonomisini canlandırmıştır. Katerina'nın büyüklüğü, Çarlık Rusya'nın topraklarını genişletmesi değil aynı zamanda yönetim kademesi ile arasında yeni bir ilişki geliştirmesindedir. Böylece bürokratik süreçler kısalarak etkin yönetim mekanizması işlemiştir.

Tartışma: Büyük Katerina'nın Rus tarihindeki yeri üzerine yapılan çalışmalarda, diplomasi konusu incelendiğinde farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Diplomat Salvador de Madariage'ye göre Büyük Katerina, kendisine verilen büyük ünvanını fazlasıyla haketmekteydi. Tarihçi Alexander Brückner'e göre ise cesur, pragmatik ve yol gösterici olmasına karşın Büyük Katerina'nın kadınca zaafları olduğunu dile getirmiştir. Bu çalışmada ise Büyük Katerina, uluslararası ilişkiler dünyasının ataerkil yapısında ortaya çıkarak, diplomasi dilini iyi kullanan ve Rus çıkarlarına uygun bir şekilde karar alan bir kadın olarak görülmektedir.

Sonuç: Ünlü şair Mihail Heraskov'un dediği gibi "Petro Ruslara vücut, Katerina ise ruh vermiştir." Büyük Katerina lider kişiliği ile Alman olmasına rağmen Rus ileri gelenlerini etrafında toplamayı başarmıştır. Avrupalı güçler dengesinde yaşanan gelişmeleri dikkatle incelemiş bu gelişmelerde ya

belirleyici ya da ortaya çıkabilecek avantajları kullanarak onlardan yararlanabilmiştir. Dönemin büyük devleti Osmanlı İmparatorluğu'nun Karadeniz'de söz sahibi olma hakkını elinden almış ve Rus çıkarlarına uygun olarak Küçük Kaynarca Antlaşmasıyla Osmanlı'nın iç işlerine karışma hakkını elde etmiştir. Dönemin diplomasi dünyasının ataerkil yapısında erkeklere atfedilen liderlik kavramının doğru olmadığı Büyük Katerina ile gün yüzüne çıkmıştır. Bununla birlikte bir kadın olarak diplomasideki başarısı nedeniyle kendisine büyük (muhteşem) ünvanı verilmiştir. Sonuç olarak, Büyük Katerina Rus diplomasinin gelişiminde büyük bir rol oynayacak gelecek Çar ve Çariçeler için Rus çıkarlarına uygun avantajlar sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Büyük Katerina, Rusya Tarihi, Diploması.

BİLDİRİ SUNUMLARI 27 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi Senem SOYER, Kırıkkale Üniversitesi	Bildiri sunumları 27 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 4
		LEYLÂ EL-OSMÂN'IN ESERLERİNDE KUVEYTLİ ARAP KADINLAR Senem Soyer	
		LEYLA ERBİL'İN AYNA VE FÜRUZAN'IN GÜL MEVSİMİDİR ÖYKÜLERİNİN KÜSKÜN KADINLARI Fatma Sönmez	
		MARGUERİTE DURAS'IN PASİFİK'E KARŞI BİR BENT ADLI ROMANINDA KADIN İMGESİ Ayşe Kaygun Tektaş	
		MUTLU YUVALAR YA DA KUMDAN KALELER: PINAR KÜR'DEN YARIN YARIN Ayşe Sümeyye Kolakoğlu	
		PSİKIYATR KLİNİĞİNDEN EDEBİYATA KADIN Fatma Üçler	

LEYLÂ EL-OSMÂN'IN ESERLERİNDE KUVEYTLİ ARAP KADINLAR

Senem Soyer¹

¹ | Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Feminist hareketin ortaya çıkması ve giderek yayılması toplumsal olarak kadınların sorunları bağlamında farklı bir bakış açısı geliştirilmesinde etkili olmuştur. Toplumun her kesiminden kadınlar, hak arayışları için feminist harekete katılmışlardır. Bilinçlenme, farkında olma ve eleştirel yaklaşımlar sayesinde kadına yönelik davranışlar çok yönlü ele alınıp incelenebilmiştir.

Toplumsal hayatta yaşanan bu değişimlerin yansıma alanlarından biri de edebiyat alanı olmuştur. Feminist edebiyat eleştirisi ekseninde kadın konusu farklı boyutlarıyla kadın ve erkek yazarlar tarafından irdelenmiştir. Yazarlar, kadını toplumsal cinsiyet odağında ele almışlar, aile ilişkileri, kadın hak ve özgürlükleri, mekânsal sınırlılıklar ve ötekileştirilme başlıklarında kadın konusunu işlemişlerdir.

Arap coğrafyası ve edebiyatı açısından bakıldığında, 1798 yılında Mısır'ın Fransızlar tarafından işgal edilmesi ardından modernleşme süreci başlamıştır. Rıfâ Râfî et-Tahtâvî öncülüğünde Avrupa'ya gönderilen ve orada eğitim alan öğrenciler, ülkelerine döndüklerinde önce çeviri ve adaptasyon yoluyla zamanla da özgün eserler vererek edebiyatta modernleşme sürecine katkıda bulunmuşlardır. Bu süreç, kadın hareketi bakımından bir yandan batılılaşmayı temsil ederken diğer yandan modernleşmeyi simgelemektedir. Feminist hareket ve kadın ile ilgili çalışmaların 1899 yılında basılan, Mısırlı Kâsım Emîn'in *Tahrîru'l-Mer'e* (Kadının Özgürlüğü) isimli kitabıyla başladığı bilinmektedir. Yazarın, kadınların eğitimi, çok eşli evlilik, boşanma yasalarındaki değişiklik ve peçenin kaldırılmasını savunan kitabı, feminist özellikler göstermesi ve ilk olması bakımından önem arz etmektedir. Modernleşme süreci Arap coğrafyasında Mısır'da ve diğer Körfez ülkelerine göre Kuveyt'te daha erken bir tarihe denk düşmektedir.

Kuveyt'te edebi çalışmalar *Mecelletu'l-Kuveyt* adlı derginin çıkarılmasıyla başlamış ve basın yoluyla gelişimini sürdürmüştür. Geleneksel özellikler gösteren Arap toplumunda kadın yazarlar insani ve ahlaki değerler arasında kadın konusunu ele almışlar, Kuveyt toplumunda kadının rolü ve yaşadığı sorunlara değinmişlerdir.

Amaç : Bu bağlamda genelde Arap edebiyatı özelde ise Kuveyt'te modern öykü incelemesinin yapılacağı bu çalışma, Kuveytli öykü yazarı Leylâ el-Osmân'ın "*el-Hubbu lehu suverun*" adlı öykü seçkisine odaklanmaktadır. Kuveytli kadın yazar Leylâ el-Osmân'ın öykülerinde kullandığı kadın kahramanlar benzerlikleri ve farklılıkları açısından bir karşılaştırmaya tabi tutulacaktır.

El-hubbu lehu suverun on üç öyküden oluşmaktadır. Öykülerde Kuveyt sosyal hayatına ve kadınların sorunlarına göndermeler yapılmıştır.

Leylâ el-Osmân eserlerinde kadın kahramanlar kullanarak kadın sorunlarına dikkat çeken, Kuveyt öykücülüğü için önem taşıyan bir yazardır. 1986 yılında "*ve Sumeyye tahrucu min el-bahri*" adlı romanı en iyi 100 Arap romanından biri seçilen yazarın bazı eserleri çeşitli dillere çevrilmiştir.

Yöntem: Leylâ el-Osmân'a ait öykü koleksiyonu, edebiyat eleştirisi bakımından feminist yöntem ve sosyolojik yöntem yoluyla incelenecektir. Edebiyat yapıtlarında kadına karşı tutumun ortaya konulması ve kadın sorunlarına yaklaşım bağlamında feminist eleştiri kuramı kullanılırken, eserin

sadece yazarının bakış açısından değil de kendi ait oldukları toplum içinde ve bakımından da anlamlandırılması için sosyolojik eleştiri yöntemi incelemeye dâhil edilmiştir.

Bulgular: Kadın kahramanları bakımından incelemeye tabi tutulan *el-Hubbu lehu suverun* adlı öykü koleksiyonu incelendiğinde ileri sürülebilecek bulgular şu şekildedir:

1. Öykü koleksiyonunda Kuveytli Arap kadınına ait bazı değerlendirmeler yapılmıştır. Daha çok geleneksel bir yapı içinde şekillenmiş olan Arap toplumunda kadınların sosyal statü edinmesi için bazı göstergeler vardır. Ya erkek evlat sahibi olacaklar ya da büyükanne olmayı bekleyeceklerdir.
2. Kadın yazarın hayatı algılama biçimi erkek yazarlardan farklılık göstermektedir. Bunda da kadın yazarın kendi yaşantısının etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Kurgusal olarak hikâye edilen toplumsal baskıları yazarın da deneyimlediği varsayılmaktadır.
3. Öykülerde çeşitli imgelerle sosyal yapıya göndermeler yapılmıştır.
4. Öykülerde Kuveyt kadını, toplumsal olarak konumlandırılışı ve sorunları hakkında tespitler yapılmıştır.

Sonuç: Kuveytli yazar Leylâ el-Osmân'a ait *el-Hubbu lehu suverun* adlı öykü seçkisi kadın kahramanları bakımından incelendiğinde, eserde Kuveyt toplumsal yapısı ve kadınların sorunları hakkında realist değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Geleneksellik içinde bir sessizliğe gömülen kadınlar modernleşme ile sessizliklerini bozma mücadelesindedirler.

Anahtar Kelimeler: Arap Edebiyatı, Leylâ el-Osmân, Kuveyt öykücülüğü, Arap Edebiyatında Kadın Kahramanlar, Kadın Yazını

LEYLA ERBİL'İN AYNA VE FÜRUZAN'IN GÜL MEVSİMİDİR ÖYKÜLERİNİN KÜSKÜN KADINLARI

Fatma Sönmez¹

¹ | Balıkesir Üniversitesi

Amaç: Bu çalışmanın amacı *Ayna* ve *Gül Mevsimidir* öykülerinde yer alan kadın kahramanları karşılaştırmaktır. Her iki öyküde yer alan yaşlı kadın kahramanlar aynı zamanda öykünün anlatıcısıdır. Bu nedenle anlatıcılar açısından da bir karşılaştırmaya gidilecektir. Türk edebiyatının önemli kadın yazarlarından olan Leyla Erbil ve Füruzan, eserlerinde yarattıkları kadın karakterle ve kadınların mutsuzluklarını ön plana çıkarmalarıyla dikkati çekmektedirler. Her iki yazarın kadın karakterler ve onların mutsuzlukları üzerinde ısrarlı duruşu eserlerinin estetik yapısını da şekillendirmektedir.

Yöntem: Bu çalışmada anılan öykülerin kadın kahramanları ve aynı zamanda anlatıcıları karşılaştırmalı olarak tahlil edilecek; benzerlikler, farklılıklar ve ortaklıklar üzerinde durulacaktır. Ayrıca her iki eserdeki bu benzerlik, ortaklık ve farklılıkların nedenleri üzerine yorum getirilmeye çalışılacaktır. Bilindiği gibi karşılaştırmalı edebiyatta amaç, edebiyat ürünlerini aralarındaki ilişkiler bakımından incelemektir. Karşılaştırma bize bir kıyas ve bakış açısı kazandırdığı için önemlidir. Bu sayede iki kadın yazarın, iki kadın kahramanını işlerken kullandığı vasıtalar ortaya çıkarılacak ve benzer karakterlerin edebi eserdeki özgün yanları ortaya çıkarılacaktır.

Bulgular: Leyla Erbil'in *Ayna* öyküsünün ilk baskısı 1968'dir. Bu öyküsü, *Gecede* öykü kitabında yer alan öykülerin ikincisidir. Öykü bilinç akışı tekniği ile yazılmıştır. Bu teknik ile yazıldığından öykünün kahramanı ve anlatıcısı olan yaşlı kadının adı eserde verilmez. Yaşlı kadının bilincinden geçen dağınık ve kopuk parçalar bize geçmiş, ailesi ve çocukları hakkında birtakım bilgiler verir. Yaşlı kadının bu hatırlayışları *Gül Mevsimidir* öyküsü ile paralellik gösterir. Füruzan'ın *Gül Mevsimidir* adlı uzun öyküsü ilk olarak 1972 yılında *Kuşatma* öykü kitabında yer almış ve daha sonra, 1973 yılında, ayrı bir öykü kitabı olarak ilk baskısı yapılmıştır. Bu öykünün de hem anlatıcısı hem de kahramanı *Ayna* öyküsünde olduğu gibi yaşlı bir kadındır fakat bu öyküde bilinç akışı tekniği kullanılmaz. Bunun yerine yaşlı kadının hayatının önemli kesitlerini hatırlayışları ile öykü kurulur. Öte yandan bu hikâyedeki hatırlayışlar da düzensiz ve dağınıktır. Her iki öykünün de kadın kahramanı hayata küskündürler ve adeta hayat-dışındırlar.

Tartışma : *Ayna* ve *Gül Mevsimidir* öykülerindeki kadın kahramanlar aynı zamanda öykünün anlatıcısı da oldukları için çevreyi idrak edişleri öznel ve bu öznellik öyküde anlatılanları tek taraflı görmemizi sağlamaktadır. Öyküdeki yaşlı kadın kahramanların varlıklı olmaları çevreyi idrak edişlerini etkiler ve daha üst perdeden insanlara bakmalarına neden olur. *Gül Mevsimidir* hikâyesinin yaşlı kadın kahramanı fakir bir adama âşık olmasına ve onu bir türlü unutmamasına rağmen fakir ve sıradan insanlara, tıpkı annesi gibi, iğretiyle bakar. Bunun gerekçeleri üzerinde durulacaktır. Her iki öykünün yaşlı kadın kahramanlar birbirlerine çevreyi idrak edişleri açısından benzerler; hayata küskünlükleri ise ortaktır. Fakat birbirlerinden farklı yanları da vardır. Bildiride bu farklılıklar üzerinde de durulacaktır.

Sonuç: Her iki öykünün yaşlı kadın kahramanları, yalnızlıklarını ve geçmişe duydukları özlemlerini hatırlamalar ve çağrışımlar yoluyla aktarırlar. Her iki öykünün kadın kahramanları hayata ve biraz da kendilerine küskündürler. Bir diğer ortak yön ise her iki öyküdeki kadın kahramanların varlıklı bir hayat sürmüş olmalarıdır. Ayrıca her iki hikâye de yaşlı kadınların yatak odalarında geçer ve oradan

geçmişe uzanan hatıralar silsilesi ile mekânları genişler gibi olur fakat gerçekte tek bir mekânları vardır. Farklılıklara geldiğimizde *Ayna* öyküsünde yaşlı kadının çağrışımlar ve hatırlamalar ile geçmişe uzanması onun çocukları ile arasındaki kopuklukların nedenlerini açıklar; onları yaralayan yaşlı kadının bizzat kendisidir. Oğlunun kendisinden uzaklaşıp başka ülkeye savaşmaya gitmesine, kızının gözünün önünde ahlaksızlık yapmasına neden olan odur. *Gül Mevsimidir* öyküsünde de yaşlı kadının oğlu, gelini ve torunları arasında kopukluk vardır; ancak bunun gerekçeleri verilmez. Öyküden anladığımız yaşlı kadının herkese mesafeli durduğudur. Yaşlı kadının hatırlamaları daha çok ailesinin zenginliği, soyluluğu ve Rüştü Şahin'e olan aşkı ve onun ölümü üzerine hissettiklerinedir. Bu açıdan bakıldığında *Ayna* öyküsündeki yaşlı kadının aşk gibi derin hisleri olmadığı, daha çok zenginlik ve şatafatı önemsediği görülür. Yaşlı kadının çocukları ile bile duygusal bir bağı yoktur, hatta onlara adeta düşman gibidir. *Gül Mevsimidir* öyküsünde de yaşlı kadınla çocukları ve torunları arasında duygusal bir bağ yoktur ancak bu öyküde aşk önemli bir duygu olarak varlığını sürdürür. Sevddiği adamın ölümünden sonra ailesinin beklentisi doğrultusunda zengin bir adamla evlenen kadın, bir alışkanlık gereği ailesinin soyluluğunu ve zenginliğini sürdürmeye kendisini adar. Yaşlı kadın, oğlunun soylu olmayan bir kadınla evlenmesini ise doğru bulmaz; oysaki zamanında sevdiği Rüştü Şahin de fakir ve sıradan bir aileden gelmektedir. Bu kısımda yaşlı kadının çelişkili bakış açısı ortaya çıkmaktadır. *Ayna* öyküsünün yaşlı kadın kahramanında ise bu tip çelişkiler görülmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayna, Gül Mevsimidir, Leyla Erbil, Füzûzan, öykü, kadın, karşılaştırma.

MARGUERITE DURAS'IN PASİFİK'E KARŞI BİR BENT ADLI ROMANINDA KADIN İMGESİ

Ayşe Kayğın Tektaş

Geçmişten günümüze Fransız Edebiyatı'na bakıldığında kadınların yazın dünyasında oldukça zorlu bir süreçten geçtiği görülür. Orta Çağ'da kadınların baştan çıkarıcı, tehlikeli olduğu düşünülür. Bu dönemde kadınlar yalnızca ailelerinden ya da manastırdan eğitim aldıklarından yazı ile ilgilenen ilk kadınlar manastırlarda yetişir. Matbaanın icadıyla kitapların basılması Rönesans Dönemi'nde yazınsal alanda bir yükseliş sağlasa da kadınlar evden uzaklaşamadıklarından oldukça az kadın yazarın adı günümüze kadar ulaşır. Antik yapıtlardan esinlenen Klasik döneme gelindiğinde Fransa'da sanata ve edebiyata verilen önem artar. 1634'te Fransız Akademisi kurulur ancak Akademi'ye bir kadın yazarın girmesi için XX. yüzyılı beklemek gerekecektir. Klasik dönemde kadınlar toplumsal anlamda daha etkin bir konuma erişirler; soylu kadınlar salonlarında geleneksel eğilimlerden uzaklaşarak bağımsız olma isteğiyle kültürel etkinlikler düzenleseler de Molière, La Fontaine gibi aydınların eleştirileriyle karşılaşır. Aydınlanma Çağı'yla birlikte kadın salonlarında daha felsefi ve bilimsel bir yönelim görülür. Olympe de Gouges 1789 Fransız Devrimi'nden sonra Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni kaleme alır ancak daha sonra idam edilir. XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi'yle birlikte kadınlar çalışma hayatına katılarak bağımsızlıklarını elde etmeye ve dernekler kurmaya başlarlar ancak George Sand gibi yazarlar yazın dünyasında yer edinebilmek için yapıtlarını erkek adlarıyla yayınlar. 1924'te kız çocuklara yükseköğrenim yapma hakkının verilmesi kadınların yazın dünyasında etkin bir biçimde yer alabilmelerini sağlar. Böylece kadın kimliğini ele alan yapıtlar ortaya çıkar. Simon de Beauvoir kadının toplumdaki yerini sorguladığı İkinci Cins (1949) adlı yapıtıyla büyük yankı uyandırır. 1980'de Fransız Akademisi'ne ilk kez bir kadın yazar Marguerite Yourcenar seçilir.

Yazınsal yapıtlarda görülen kadın imgesi de geçmişten günümüze birçok aşamadan geçer. Bu dönüşümün dönüm noktası 1968 olaylarının etkisiyle gelişen cinsel özgürlük anlayışının edebiyata yansmasıyla ortaya çıkan, Hélène Cixous, Luce Irigaray, Julia Kristeva gibi kadın yazarların erkek egemen yazın dünyasında kadının temsiliyi sorgulamak amacıyla ortaya attıkları dişil yazı (écriture féminine) kavramının ortaya çıkmasıdır. Kadın yazarlar bu anlayış çerçevesinde edebiyat dünyasında baskın olan erkek egemen ifade biçimlerini içeren dilin yerine kadının niteliklerinin kadına özgü bir dille anlatılması gerektiğini savunurlar. Böylece yazın dünyasında hem yeni bir dil hem de yeni bir bakış açısı gelişir.

Marguerite Duras (1914-1996) kadınların yazın dünyasında geçtiği bu zorlu süreçte kaleminin gücünü kanıtlayan yazarlar arasında yer alır. Romanları aracılığıyla içinde yaşadığı toplumun sorunlarını anlatan yazar, özgün biçimiyle yalnızca yaşadığı dönemde değil günümüzde de beğeni ile okunur. Marguerite Duras yapıtları için herhangi bir sınıflandırmanın uygun olmadığını belirtir. Bir kadının bakış açısıyla toplumsal, ailesel ve cinsiyetler arası ilişkileri ele alan yazarın yapıtları gerek ele alınan konular bağlamında gerekse yazarın bu konuları ele alış biçimiyle oldukça farklı öğeleri bir araya getirir. Romanlarında genel olarak kadın başkişilere yer veren Marguerite Duras, kadınların yaşadığı toplumdaki durumunu ele alır. Yazar kadının biyolojik farklılığı ile çevresel etkenleri birleştirerek başkişilerinin kadın kimliğini oluşturur. Kadının konumunu yalnızca cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılığın belirleyemeyeceğini, kültürel ve toplumsal etkenlerin kadınların kimliklerinin oluşumunu doğrudan etkilediğini romanları aracılığıyla gösterir.

Marguerite Duras'ın 1950 yılında yayınlanan Pasifik'e Karşı Bir Bent adlı romanı yazarın Fransız sömürgeci olan Çinhindi'de geçen çocukluğuna ve ilk gençliğine ilişkin birçok özyaşamöyküsel öğe

içerir. Roman bir annenin iki çocuğuyla sömürge ortamında ayakta kalabilmek için verdiği savaşı anlatır. Yazar bu romanı aracılığıyla toplumun kadında gördüğü nitelikler ile kadının benliğinde duyumsadıklarının karşılığını ortaya koyar. Bunun sonucunda roman kişisi içinde yaşadığı toplumun kurallarını çiğneyerek bağımsızlaşabileceğini düşünür. Bu çalışmada hem Marguerite Duras'ın bir kadın olarak yazma serüveni hem de söz konusu roman aracılığıyla toplumsal ve kültürel değerlerin kadın kimliği üzerindeki etkileri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın ve Edebiyat, Marguerite Duras, Kadın Kimliği

MUTLU YUVALAR YA DA KUMDAN KALELER: PINAR KÜR'DEN YARIN YARIN

Ayşe Sümeyye Kolakoğlu

Toplumun en küçük birimi aynı zamanda da temeli olan aile, edebiyatımızda romanın başlangıcından bugüne güncelliğini yitirmeden işlenen konulardan biridir. Aile, çiftlerin mutluluk yeminiyle başlayan, kadın ve erkeğin toplumca belirlenmiş sorumlulukları ile sınırlanarak devam eden başlı başına bir serüvendir. Bu süreç, Türk romanlarında kavramsal olarak farklı açılardan sorgulanmıştır. Son dönem Türk romanlarında yazarların, aile unsurunu daha çok toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak eleştirel bir bakışla yansıttıkları görülmektedir. Eleştirel tavrın ulaştığı noktada çoğunlukla kadına yönelik aile içi şiddete dikkat çekilmektedir. Söz konusu romanlardan biri de çağdaş Türk yazarlarından Pinar Kür'e aittir. Bu çalışmada Pinar Kür'ün Yarın Yarın adlı romanı aile-kadın-namus üçgeninde incelenecektir. Yapılan incelemeyle Türk edebiyatı ve disiplinlerarası kadın araştırmalarına fayda sağlamak amaçlanmaktadır.

Anahtar sözcükler: Pinar Kür, Yarın Yarın, aile, toplumsal cinsiyet rolleri, kadına yönelik şiddet.

AMAÇ: Bu çalışmada Pinar Kür'ün Yarın Yarın adlı romanındaki kadına yönelik şiddetin boyutlarını, aile hayatı, toplumsal tabu ve baskılar bağlamında incelemek, çalışmanın temel noktasını oluşturan aile ve kadın olguları üzerinde söz sahibi, bir başka deyişle hâkimiyet kuran tarafların kadına yönelik şiddet olaylarındaki rolüne temas etmek, yazarın bu meseleler hakkındaki bakış açılarını alt metin okumalarıyla keşfetmek, eser-toplum ilişkisi kurmak, kadın sorunlarına hassasiyet gösteren bir yazar olarak Pinar Kür'ün son dönem yazarlarımız içindeki yerine değinmek; böylelikle Türk romanları üzerine yapılan çalışmalara, kadın araştırmalarına dönük edebiyat çalışmalarına, disiplinlerarası çalışmalara fayda sağlamak amaçlanmıştır.

YÖNTEM: Çalışmanın amacı doğrultusunda öncelikli adım, feminist eleştiri kuramının kazandırdığı bakış açısıyla yazar/okur ve eser ilişkisi kurularak Pinar Kür'ün Yarın Yarın romanındaki aile, kadın, namus olgularının konu kapsamında tespit ve tahlili adına okumalar yapmaktır. Bunun yanında çalışmaya temel oluşturması adına son dönem Türk romanı ile ilgili edebiyat tarihi araştırması yapılmış, kadın araştırmaları alanındaki teorik kaynaklar belirlenmiş ve ilgili meseleler hakkında verilere ulaşılmıştır. Elde edilen veriler ışığında çalışmanın mahiyeti ve fonksiyonu belirli bir zemine oturtulmuştur.

BULGULAR: Araştırma kapsamında elde edilen verilere göre kadına yönelik farklı şiddet türlerinin Pinar Kür'ün tüm romanlarında derece derece var olduğu; fakat özellikle Yarın Yarın adlı romanında geleneksel aile bağları nispetinde toplum gerçeklerine daha yakın bir şekilde yansıtıldığı tespit edilmiştir. Yedisinden yetmişine tüm üyelerine kenetlenme, sığınma, güvenlik, mutluluk vaadi sunan aile ortamının kadınlar için yaş unsuru fark etmeksizin menfi sonuçlar doğurabileceği gerçeğinin farklı şiddet türleri olan sözel, psikolojik, fiziksel ve cinsel şiddet olayları dâhilinde çarpıcı boyutlarıyla eleştirel bir şekilde işlendiği görülmüştür.

TARTIŞMA: Roman-toplum ilişkisi üzerine birbirine zıt düşünceler bulunsa da -romanlar içinde yaşadığımız toplumun aynasıdır- görüşünden hareketle Pinar Kür'ün Yarın Yarın adlı romanının bahsi geçen konular istikametinde incelenmesi sonucunda eserin disiplinlerarası kadın araştırmalarına fayda sağlayacak birincil kaynaklardan biri olduğu söylenebilir. Kadına yönelik şiddetin asıl kökeni aile kavramında değil, toplumun tüm kesimlerinde sorgulanması gereken bir problem olan ve aile hayatını tahrip eden toplumsal cinsiyet rollerinde ve eril tahakkümde aranmalıdır. Aileler zamanla şiddetin

yuvalandığı birimler hâline gelmiştir. Bu gerçeğin bilincinde olan kadınlar, sorunu çözmek için mücadele verirken farkında olmayanlar, hayatlarına mal olan ağır bedeller ödemektedir. Kadına yönelik şiddet bir halk sağlığı sorunudur ve her alanda daha sağlıklı bir toplum için tüm imkânların kullanılmasına ihtiyaç vardır. Bu anlamda toplum hayatını nispi ölçüde yansıtan romanlar üzerine istatistiki çalışmalar yapılması, meseleye mutlaka katkı sağlayacaktır.

SONUÇ: Her toplumda yadsınmaz bir gerçek olarak varlığını sürdüren kadına yönelik şiddet olgusu, son dönem Türk romanlarına yoğun bir şekilde yansımaktadır. Söz konusu romanlardan biri de Pınar Kür'ün Yarın Yarın'dır. Romanın aile, kadın, namus bağlamında farklı şiddet türlerini ihtiva ettiği ve yazarın aile kurumunu toplumsal cinsiyet rollerine bağlılık hususunda eleştirdiği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Pınar Kür, Yarın Yarın, Aile, Toplumsal Cinsiyet Roller, Kadına Yönelik Şiddet.

PSİKİYATR KLİNİĞİNDEN EDEBİYATA KADIN

Fatma Üçler

Edebiyat, pek çok sosyal bilim alandan beslenerek ilerleyen, kendini geliştiren ve dönüştüren bir sanat dalıdır. Özellikle psikoloji edebiyatı doğrudan etkiler. Çünkü, edebî türler içinde bilhassa roman ve öyküde kişiler büyük öneme sahiptir. Kişilerin yaratı süreci, yazarının edebî ve gözlem gücü ile orantılıdır. Başarılı addedilen hikâye ya da romanların kişilerine baktığımızda bu gücü görebiliriz. Kurmaca dünyanın kişileri bazen gerçek dünyadakilerden seçilir. Burada ise gerçeğin kurguya uygunluğundan bahsedilebilir. Yazarın gerçeklik algısı yaratabilmesi için, insanı tanımada, oluşturmada bu bilim dalından faydalanması kaçınılmazdır.

Bu bildirimizde, iki roman , iki öykü kitabı bulunan Psikiyatr Gülseren Budayıcıoğlu'nun eserlerindeki kadın karakterler üzerinde duracağız. Söz konusu eserler kurmaca dünyaya ait olsa bile, yazar tarafından gerçek hikayelerden oluşturulduğu bilgisi ile yayımlanmıştır. Biz de bu doğrultuda çok çeşitli psikolojik nedenlerle kliniğine gelen hastalarını fiktif kişi hâline getiren yazarın kadın tipolojisini çıkarmaya çalışacağız. Bu çalışmada üzerinde durduğumuz nokta; hem Türk kadınının ne gibi sebeplerle psikolojik hasar aldığını ya da verdiğini göstermek, hem de bir doktorun tababet ile edebiyat örüntüsünü nasıl kurduğuna dair edebî bir inceleme yapmaktır.

Madalyonun İçi (2003) adlı kitapta on beş öykü bulunmaktadır ve bu öyküler içinde çeşitli hâlleri ile Türk kadınının psikolojisini, kafasının içini bir psikiyatr gözüyle görmektedir. Mesela: Çöp evde yaşayan üç kız kardeşin neden bu şekilde davrandıkları, bu davranışın altında yatan düşüncenin ne olduğu çözümlenmektedir. Mükemmeliyetçi bir annenin kızlarına verdiği zarar ve kızların psikolojisi, dışarıdan mükemmel gözüken ama içeriden kırık bir aile tablosu çizen evlilikte kadının beklentileri, fazla fedakar bir kadının mutsuzlukları gibi konularda farklı kadın profilleri çizilir. Birbirinden bağımsız eserler olsa da kadının varlığı, sağlığı öykülerde önemli bir şekilde vurgulanmaktadır .

Hayata Dön (2011) adlı eserde, hayata dair tüm umudunu yitirmiş varlıklı bir genç kızın bir doktor ve kadın dayanışması ile nasıl hayata döndürüldüğü anlatılmaktadır, ancak burada dikkat çeken başka husus, hayata döndürülmeye çalışılan kişiye en büyük zarar yine bir kadından, “anne”den gelmiştir. Kırkıda kadın baskısı, kalabalık ailede kadının rolü bu eserin kadınlara dair başka bir yönünü gösterir.

Günahın Üç Rengi (2013) adlı eser de yine öykülerden oluşmaktadır. Burada da olaylara müdahil, etkin ya da pasif konumu ile yaşantıda önemli yere sahip olan kadınlar, eserde anlatıldığı kadar tanıtılıp değerlendirilecektir. Erkeklerde cinsel tercihi bir annenin -bilmeden- nasıl yönlendirdiği, namus kavramının bir tercih meselesi olup olmadığı, fahişeliğin üç nesil boyunca kaçınılmaz olarak nasıl sürdüğü yazar tarafından irdelenen konulardır.

Yazarın Kral Kaybederse (2015) adlı romanında temel olarak üç kadın dikkat çeker: Aldatılan kadın, çok sevilen metres ve kadınlara düşkün bir erkeğin annesi. Bunların hepsi çok farklı kişiliktedirler. Burada onları aynı öyküde buluşturan bir erkektir. Ne var ki hepsinin ayrı kişikte olması gibi ayrı ayrı yaraları da mevcuttur. Bunlar haricinde eserde pek çok kadın figürü de ayrıca bahis konusu olacaktır.

Hayattan çeşitli açılardan yaralar almış kadınların bu hâline doğrudan ya da dolaylı bir şekilde sebep olanlar, bu kadınların hayata karşı duruşu, bir kadın olan doktorun onlara hayatla mücadele etmeyi öğretmesi eserlerin omurgasını oluşturmaktadır.

Gülseren Budayıcıoğlu'nun hayattan, psikiyatr kliniğinden, edebiyat dünyasına taşıdığı bu kadınlar eserdeki fiziksel, ruhsal, sosyal konumları ile tahlil edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Psikiyatr, Roman, Kadın, Gülseren Budayıcıoğlu

BİLDİRİ SUNUMLARI 28 – KADIN VE GÖÇ, 5 EKİM 2018, 10.45-12.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
10.45-12.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Şenay Leyla KUZU, Gaziantep Üniversitesi	Bildiri sunumları 28 - Kadın ve Göç	Derslik 5
		GAZİANTEP'TE YAŞAYAN SURİYELİ KADINLARIN MEKAN DENEYİMLERİ Şenay Leyla Kuzu	
		GÖÇ VE KADIN GÖÇMENLER-BOLU'DA YAŞAYAN SURİYELİLER ÖRNEĞİ Fethi Kılıç - Ümmügülsüm Kılıç	
		GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDETE YÖNELİK GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ Derya Yanık - Şahide Akbulut - İlknur Yeşilçınar	
		GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLERİNİN VE CİNSİYET ROLLERİNİN MELEİS'İN GEÇİŞ TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ İlknur Yeşilçınar - Derya Yanık - Şahide Akbulut	

GAZİANTEP'TE YAŞAYAN SURİYELİ KADINLARIN MEKAN DENEYİMLERİ

Şenay Leyla Kuzu¹

¹ | Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeliler büyük kentlerin yanı sıra özellikle sınır illerinde yoğunlaşmış bulunmaktadır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2018 verilerine göre Geçici Koruma kapsamındaki Suriyelilerin il nüfusu dikkate alınarak karşılaştırıldığında, Gaziantep ilk beş arasında yer almaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Gaziantep il merkezinde yapılan araştırmalara bakıldığında ise Suriye’den Gaziantep’e gelen nüfusun büyük bir kısmının 2012-2015 yılları arasında geldiği görülmektedir (Gültekin vd. 2018). Gaziantep’te kamp dışında Geçici Koruma kapsamında yaşayan Suriyelilerin hem nüfus yoğunlukları hem de Gaziantep’te geçirilen süre dikkate alındığında özellikle kadınların mekan deneyimlerini tartışmak önemli hale gelmektedir.

Kadınların kentlerdeki hareketliliği, kentsel hizmetleri kullanmaları, toplumsal cinsiyet rolleriyle birlikte şekillenen hane içi sorumluluklar, iş piyasasındaki konumları ve genel olarak kültürel norm ve beklentiler etrafında şekillenmektedir (Kalfa, Aytekin ve Dinç, 2009, s. 220). Kadınların kentsel hareketliliği ve kenti kullanma deneyimleri bütün bunlarla birlikte göçle yeniden şekillenmektedir. Bu nedenle Suriyeli kadınların deneyimleri, göç ve mekanı bir arada düşünmek için bize bir fırsat vermektedir. Gaziantep’te yaşayan Suriyeli kadınların homojen bir grup olduklarını iddia etmemekle birlikte bireylerin sahip oldukları sermayenin zaman içinde nasıl geliştiği de (Bourdieu ve Wacquant, 2016, s. 83) belirleyici olmaktadır. Saha deneyimlerinde sıkça gözlemlendiği gibi Suriyeli kadınların mekan deneyimleri bir çok değişkenle (gelir, dil, yaş, eğitim, yerleşilen-gelinen bölge, geçicilik duygusu gibi) ilişkili olarak şekillenmektedir.

Bu bildiride Gaziantep’in gelir düzeyi düşük mahallelerinde (İstiklal, 60. Yıl, Güneş, Kıbrıs ve 75.Yıl Mahalleleri gibi) çoğunluğu Halep’in şehir merkezi ve kırsalından Gaziantep’e gelen 15 kadınla yapılan derinlemesine görüşmelerden hareketle göç, mekan ve kadın deneyimini tartışmaya çalışacağım. Görüşme yapılan mahallelerde kadınların çoğu Suriye’de olduğu gibi Gaziantep’te de herhangi gelir getirici bir işte çalışmamakta (bazı gelir getirici işler evde yapılmaktadır) zamanlarının çoğu ev ve eve yakın kentsel mekanlarda geçmektedir. Bununla birlikte göç sürecinde etkili olan toplumsal ağlar diğer illere benzer şekilde Gaziantep’te de önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yaptığımız kadınların çoğu kentsel mekanları (parklar, alışveriş merkezleri, bakkallar, otobüsler gibi) tek başlarına değil kız kardeşleri, kadın komşular ve çocuklarıyla birlikte deneyimlemektedir. Kadınların ‘yabancı’ ve ‘tehlikeli’ olarak adlandırdıkları ama çoğu zaman bunu tarif etmekte zorlandıkları mekan deneyimlerini tartışmak önemlidir. Gaziantep’te yaşayan Suriyelilerin nüfus yoğunluğu özellikle komşuluk ve akrabalık ilişkileri düşünüldüğünde kadınlara belli bir hareket kolaylığı sağladığı düşünülebilir. Bununla birlikte mahallenin dışı çoğunlukla eş, çocuklar veya akrabalarla birlikte deneyimlenmektedir. Ancak Suriyeli kadınların özellikle geleneksel ataerkil değerlerle ilişkili olarak mekanı sınırlı kullandıkları görülmektedir. Connell (1998), sokağı “erkeklerin işgali altında olan bir bölge” olarak tanımlamaktadır (s. 181). Bununla paralel olarak görüşmelerde de sokağın hava karardıktan sonra kadınların nadir olarak kullandığı ve cinsellikle yüklü bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Suriyeli kadınların kentsel mekan ve hizmetleri kullanırken karşılaştıkları sorunlarla baş etme yöntemleri aynı zamanda mekanla kurulan ilişkiyi ifşa etmektedir. Yeterince dil bilmeyen ve konuşmaya utanan Suriyeli kadının toplu taşıma araçları yerine sürekli yürümeyi tercih etmesi veya

çocuklarını parka oynatırken maruz kalınan muameleye karşılık burada geçici olduğunu belirtip yaşanan olayı geçiştirme gibi örnekler kadınların mekanla kurduğu geçicilik ilişkisiyle anlaşılır olmaktadır. Buz'un da belirttiği gibi kadınların geliş nedenleri ve köken ülkenin geleneksel yapısı kadınların mekan deneyimini etkilemektedir (Buz, 2009, s. 320). Özetle bu bildiride Suriyeli kadınların mekan deneyimleri göç ve geçicilik üzerinden tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli Kadın Mülteciler, Mekan Deneyimleri, Gaziantep

GÖÇ VE KADIN GÖÇMENLER-BOLU'DA YAŞAYAN SURİYELİLER ÖRNEĞİ

Fethi Kılıç¹ , Ümmügülsüm Kılıç²

¹| Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

²| Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Meslek Yüksekokulu

Göç: Sosyo-ekonomik veya politik sebeplerle bireylerin ve ya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi; taşınma, hicret, “muhaceret” olarak tanımlanmaktadır. Göç kavramının sadece bir tanımı bulunmamakla birlikte ülkemiz açısından tanıma baktığımızda; “göç” yabancıların yasal yollarla Türkiye’ye girişini Türkiye’de kalışını ve Türkiye’den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasadışı yollarla Türkiye’ye girişini, Türkiye’de kalışını Türkiye’den çıkışını ve Türkiye’de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı kapsayan bir kavram olarak belirlenmiştir.

İnsanın olmadığı coğrafi alan, kendi konumuna terkedilmiş kendi başına gelişip bir şeyler üretmesi mümkün olmayan bir toprak parçasıdır. İnsan ve insanların var olup iyi ilişkiler kurduğu coğrafi alanlarda örgütlü toplumların var olması ve hukuk düzeninin varlığı ile insanlık herhangi bir ayrıma tabi olmadan özgürce birlikte yaşayıp zor olan engelleri ve olumsuzlukları aşabilmektedirler. İnsanın geleceği ile planlar yapması, hedeflerine varmak için mücadele etmesi olağan olup; savaş, deprem, ekonomik kriz ve toplumsal olaylarla karşılaşarak hedeflerine varamaması da kendisinden kaynaklanmayan bir durum-sosyal gerçekliktir. Kişinin kendisinden kaynaklanmayan fiil ve durumlardan sorumlu olmaması gerekir. Nasıl ki çevre gelecek kuşaklardan ödünç alınıp daha güzel bir şekilde gelecek nesillere bırakılması gerekiyorsa; İnsanlık ve İnsan Hakları da günden güne geliştirilerek yeni nesillere iyi ilişkilerin var olduğu şekilde aktarılıp yoluna devam etmelidir. Kadın erkek ayrımının yapılması nasıl ki son derece yanlış ise bu ayrımın yapılması da o derecede yanlış bir gerçektir. Kişi tek başına varlığını devam ettiremediği gibi, ihtiyaçlarını da tek başına karşılayamaz. Öncelikle insanın varlığını devam ettirebilmesi için iki karşıt cinsin bir arada aileyi, ailelerinde toplumu, toplumlarında devleti oluşturması gerekir. Bir devlet veya devletler topluluğu tek başına ihtiyaçlarını karşılayamaz; diğer devlet veya devletler topluluğuna ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar zinciri: gıda, sağlık, teknolojik ve bilimsel gelişmeler, eğlence, savaş, kıtlık, doğal afet vb... den kaynaklanabilir. Önemli olan insanlığın olumlu olumsuz her şart dahilinde birbiriyle iyi ilişkileri geliştirip devam ettirmesidir.

Göç, insanlığın varoluşundan beri değişik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Göçmen: Kendi topraklarında dini, etnik, ekonomik ve sosyolojik sebepler veya savaştan dolayı ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilere denir. Kişi: Hukuk düzenince kendilerine haklar tanınan ve borçlanabilen varlıklara denir. Hukuk, kişileri gerçek ve tüzel kişiler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Gerçek kişiler: İnsan soyundan gelen canlı varlıklardır. Tüzel kişiler ise belirli bir amaç için bir araya gelen ve hukuk düzenince kendilerine kişilik verilen insan veya mal topluluklarıdır. Göçün gerçekleşmesi ile insanlara hukuk düzenince tanınan kişilikleri sona ermemektedir. Kişilik ancak ölümle veya ölüme benzeyen gaiplik kararı ile sona ermektedir. Kişilere tanınan hak ve özgürlüklerin Uluslararası ortak paydası “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”dir. Sözleşmenin tanıdığı temel hak ve özgürlüklere kişilerin hangi şart ve koşullarda hangi yer ve zamanda olursa olsun; ırk, renk, cinsiyet, sosyal ve ekonomik statü farkı olmaksızın sahip olmaları gerekmektedir. Kadın erkek ayrımı yapılmadan tüm insanların eşit olarak Uluslararası Sözleşmenin tanıdığı temel hak ve özgürlüklerden her nerede, her ne koşullarda olursa olsun; vatandaş, yabancı turist veya göçmen olsun eşit şekilde yararlanmaları

saldırılarına karşı korunmalarıdır. İnsanlık tarihi aile ilişkileri, çevre baskısı, ekonomik ve sosyal farklılıklar sebebiyle kadınlara karşı ve ayrımcılık, saldırı ve şiddetle doludur.

Anayasamıza göre toplumun temeli olan ailede eşler; eşit şekilde aile birliğini birlikte idare edip ailenin devamını birlikte sağlamalıdır. Savaşta genellikle erkekler mücadele etmekte, vatani için can vermektedirler. Bir de savaşta kaybeden veya göç etmek zorunda kalan taraf olunca, ailenin tüm yükleri kadınların omuzlarına binmektedir. Kadınların ve de ailelerin yaşadıkları bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve onların da bizler gibi eşit haklara sahip insanlar olduklarını hatırlayarak her ortam ve her koşulda el ele verip çaba sarf etmeliyiz. Bu çalışmamızda Suriye'den 2011'den başlayıp süregelen olaylar sebebi - çoğu insanın hayatını kaybetmesi gibi - ile ülkesini terk ederek ülkemizde sığınmak zorunda kalıp; göç sebebiyle Bolu ilinde ikamet eden kadınların insan hakları yönünden karşılaştıkları tutum ve davranışların değerlendirilmesini yapmaktayız. Çalışmamızda hedeflenen; olan ile olması gerekenlerin tespitini belirleyerek, çözüm önerilerimizin sunulmasıdır. Çalışmamızda Bolu ili örneği baz alınarak genel çözüm önerilerimizi de belirteceğiz.

İnsanlık, tarih boyunca var olan olumsuzluklara rağmen her koşul ve ortamda bir arada barış içinde yaşamayı gerçekleştirmiştir. Temennimiz zorunlu göçlerin olmadığı, kadınların ayrımcılığa uğramadığı ve insanlığın mutlu olduğu bir dünyada barış içerisinde yaşamasıdır.

Anahtar Kelimeler: Göç, İnsan Hakları, Özgürlük, Göçmen, Kadın Hakları, Kadın, Kadın Göçmenler

GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN ŞİDDETE YÖNELİK GÖRÜŞ VE DÜŞÜNCELERİNİN İNCELENMESİ

Derya Yanık¹ , Şahide Akbulut² , İlknur Yeşilçınar²

¹| Batman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

²| Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

Amaç: Göç olgusu, insanlık tarihinden bu yana süregelen ve gelecekte de devam edecek olan, dünyanın her yerinde görülebilecek bir olgudur. Göç ve şiddet ağır bir toplumsal sorun olup tüm dünyada toplumların ve bireylerin ekonomik, sosyal, siyasi, kültürel, fiziksel ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya gelmelerine neden olmaktadır. Göçün kendi ile beraber getirdiği bu süreç toplumda özellikle kadın ve çocukları etkilemektedir. Göç, kadınların bir dizi sorun ile karşılaşmalarının yanı sıra, şiddeti de çeşitli biçimlerde yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu bağlamda çalışmamızda göç etmiş kadın üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik görüş ve düşüncelerinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, göç etmek zorunda kalan kadın üniversite öğrencilerinin şiddete yönelik görüş ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla planlanmış niteliksel bir araştırmadır. Araştırma Nisan 2018 ve Mayıs 2018 tarihleri arasında bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Araştırma kapsamına yaklaşık 10 öğrencinin alınması planlanmıştır. Yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 5'erli iki grupla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırma sırasında bir öğrenci kendi isteğiyle araştırmadan çekilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 9 öğrenci ile veriler toplanmıştır. Araştırmada öğrenciler ile yapılan görüşmeler araştırmacılar tarafından ses kaydı ile kaydedilmiştir. Veri toplanması sırasında, dil sorunu yaşayan öğrencilerin ifadelerinin daha net anlaşılması için görüşmelere tercüman eşlik etmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.00±5.98'dir ve %67.7'si bekardır. Öğrencilerin %77.8'i yaşamları boyunca en bir kez şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldığını ve bunlardan %33.3'ü psikolojik, %22.2'si fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %44.4'ü yaşadığı şiddete ses çıkarmayacağını belirtmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda, öğrenciler şiddet türlerini; fiziksel, psikolojik, ekonomik duygusal ve cinsel şiddet olarak belirtmişlerdir. Öğrenciler göç etmeleri nedeniyle yaşadıkları şiddetin sebeplerini; cinsiyet, dil, farklı kültürel özellikler ve ekonomik yetersizlik olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca şiddete maruziyetin cinsiyet ve yaş dönemlerinden de etkilendiğini vurgulamışlardır. Zorla evlendirilme ve korkutulmayı da şiddet olarak nitelendirmişlerdir. Öğrenciler göç etmeleri nedeniyle yaşadıkları sorunları; toplum tarafından dışlanma, toplumsal baskı, mali yetersizler nedeniyle çalışmak zorunda kalma ve eşit işe eşit ücret alamama olarak belirtmişlerdir.

Tartışma: Kadın öğrencilerin göç etme nedenlerine bakıldığında; yapılan diğer çalışmalar ile benzer sonuçların elde edildiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin hayatlarının herhangi bir döneminde şiddeti çeşitli biçimlerde yaşamaya devam ettikleri, göç olgusunun şiddeti oluşturan faktörleri büyük ölçüde tetiklediği değerlendirilmiştir. Ayrıca diğer literatür çalışmalarının sonuçlarına benzer olarak kadınların yaşadıkları şiddeti gizleme eğiliminde oldukları ve şiddete maruz kalan kadın öğrencilerin çoğunun şiddetin tüm türlerini tanıma ve profesyonel destek alma noktasında yeterince farkındalık sahibi olmadığı belirlenmiştir. Göç, temelde kişilerin göç edilen ülkelerde uyum güçlüğü yaşamalarına neden olsa da çalışma grubumuzda bulunan öğrencilerin uyum sağlamada güçlük çekmediği bulgular arasında değerlendirilmiştir. Bunun nedeninin Türkiye'deki göç politikalarının, göçmenlere yönelik yerleşme ve destek programlarını içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç: Öğrencilerin göç etmeleri yaşadıkları şiddet türünü ve derecesini etkilemektedir. Öğrencilerin göç ettikleri ülkede yaşadıkları şiddetin değerlendirilmesi, şiddeti önlemeye yönelik girişimlerin planlanabilmesi açısından oldukça önemlidir.

Anahtar Kelime: Göç, Kadın, Şiddet, Öğrenci.

GÖÇ EDEN ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLERİNİN VE CİNSİYET ROLLERİNİN MELEİS'İN GEÇİŞ TEORİSİNE GÖRE İNCELENMESİ

İlknur Yeşilçınar¹ , Derya Yanık² , Şahide Akbulut¹

¹| Batman Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu

²| Batman Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu

Amaç: Göç, insanın fiziksel çevresindeki değişimi ifade etmektedir ve çeşitli nedenlerle yapılabilmektedir. Göç bazen isteğe bağlı olarak yapılırken, bazen de zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Özellikle savaş, açlık, afet gibi durumlarda insanlar sadece şehir değiştirmekle kalmayıp başka ülkelere de göç etmek zorunda kalmaktadırlar ve bunun sonucunda bazı sorunlarla karşı karşıya gelmektedirler. Göç nedeniyle yaşanan sorunlar; fiziksel, psikolojik ve ekonomik sorunlar, göç edilen yere ya da kültüre uyum sağlamada zorluklar, hizmete ulaşamama, iletişim sorunları ve toplum tarafından dışlanmadır. Bu sorunlar bireyleri ve özellikle kadınları olumsuz etkilemektedir. Göç edilen yere ve kültüre uyum sağlanması sırasında yaşanan sorunlar oldukça çeşitlidir. Bu nedenle bu çalışma, göç eden kadın üniversite öğrencilerinin kültürel etkileşimlerinin ve cinsiyet rollerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır ve veriler Meleis'in Geçiş Teorisine göre değerlendirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Bu araştırma, göç etmek zorunda kalan kadın üniversite öğrencilerinin kültürel etkileşimlerinin ve cinsiyet rollerinin incelenmesi amacıyla planlanmış niteliksel bir araştırmadır. Araştırma Nisan 2018 ve Mayıs 2018 tarihleri arasında bir devlet üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerle yapılmıştır. Araştırma kapsamına yaklaşık 10 öğrencinin alınması planlanmıştır. Yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak 5'erli iki grupla odak grup görüşmesi yapılmıştır. Araştırma sırasında bir öğrenci kendi isteğiyle araştırmadan çekilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden 9 öğrenci ile veriler toplanmıştır. Araştırmada öğrenciler ile yapılan görüşmeler araştırmacılar tarafından ses kaydı ile kaydedilmiştir. Veri toplanması sırasında, dil sorunu yaşayan öğrencilerin ifadelerinin daha net anlaşılması için görüşmelere tercüman eşlik etmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21.00±5.98'dir. Öğrencilerin % 77,8'si (n=7) ilçe , %22,2'si (n=2) il merkezinde yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %66.7'i (n=6) ailesi ile birlikte, %22.2'si (n=2) arkadaşları ile birlikte yaşamaktadır. Öğrencilerin ekonomik durumları değerlendirildiğinde; %55,6'sı (n=5) gelirinin giderlerinden az olduğunu, %44,4'ü (n=4) gelirinin giderlerine eşit olduğunu belirtmiştir. Öğrenciler kadının rollerini: annelik, eş olma, evi idare etme ve sorun çözme olarak tanımlamışlardır. Öğrencilerin göç etme nedenleri; savaş, eğitim almak isteme, akrabalarının Türkiye'de olması, göç ettikleri ülkenin Türkiye sınırına yakın olması ve başka ülkelerin onları kabul etmemesidir. Öğrenciler, kendi ülkelerinde toplumun kadına bakışını, kadını cinsel obje olarak görme, kadının söz hakkının olmaması ve kararlarda etkilerinin olmaması olarak ifade etmişlerdir. Öğrenciler Türkiye'deki kadının toplumsal statüsüne yönelik düşüncelerini ise, kadın hakları ve özgürlüğünün daha fazla olması, çalışma hayatına katılımın yüksek olması, kendi hayatları ile ilgili karar alabilme, eğitim olanaklarının daha iyi olması olarak belirtmiştir. Öğrencilerin kültürel etkileşimlerine yönelik ifadeleri, kendi kültürel uygulamalarını devam ettirme, değerlerine ve inançlarına uyan uygulamaları kabul etme, bulunduğu kültüre uyum sağlamaya çalışma, temel kültürel özelliklerini koruma davranışı ve göç ettikleri ülkenin diline adaptasyon temaları altında toplanmıştır.

Meleis'in geçiş teorisine göre göç eden öğrencilerde geçiş tetikleyicileri; savaş ve göç etmedir. Öğrencilerin yaşadıkları geçişin özellikleri; sürekli ya da süreli göç etmek zorunda kalma, göç sırasında yaşadığı değişimlerin sonraki hayatlarını da etkileyebilecek olması, kültürel değişim yaşamaları ve olumlu ya da olumsuz deneyimler yaşamalarıdır. Öğrencilerin yaşadığı durumsal değişimler göç etmeleri ile başlamış ve göç sonrasında bulundukları kültüre ve yaşadıkları yeni yerin koşullarına uyum sağlamaları sırasında yaşadıkları deneyimler ile devam etmiştir.

Tartışma: Meleis'in geçiş teorisi, hayatında değişim yaşayan kişilerin geçiş deneyimlerinin incelenmesinde kullanılabilir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde kendi kültürleri ve cinsiyet rolleri ile ilgili algılarına yönelik farklı ifadelerinin olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadıkları yer, sosyo-ekonomik durumları ve etnik kökenlerinin görüşlerindeki farklılıklarda etkili olduğu düşünülmektedir.

Sonuç: Göç eden öğrencilerin yaşadıkları göç deneyimlerinin incelenerek sorunlarının belirlenmesi, öğrencilerin kültürel adaptasyonlarının kolaylaştırılması, kendi inançlarına göre yaşayabilmeleri, sosyal hizmetlere ulaşabilmeleri ve sosyal işlevselliklerinin sağlanmasında önemlidir.

Anahtar Kelime: Göç, Kültür, Kadın, Cinsiyet, Meleis, Geçiş Teorisi.

BİLDİRİ SUNUMLARI 29 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gül GÜNEY, Dokuz Eylül Üniversitesi	Bildiri sunumları 29 - Kadın ve Sanat	15 Temmuz Şehitler Salonu
		KADINLIĞA GÖRE TANIMLANAN ERKEKLİK: TÜRK TİYATROSUNDA AİLE İÇİ İKTİDARIN BABA/OĞUL BAĞLAMINDA ÇÖZÜMLENMESİ Yunus Emre Gümüş	
		KARANLIK SUYA BATAN KADIN İMGESİ: OPHELIA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA RESİM VE FOTOĞRAF SANATINDA DELİLİK İlkay Canan Okkalı - Derya Kılıç Sarıkaya	
		KLASİK BATI MÜZİĞİNDE KADIN: BESTECİLİĞİ VE İCRACILIĞI Bahar Sarıboğa	
		MİNYATÜRLÜ YAZMA ESERLERDE MÜZİSYEN KADIN TASVİRLERİ Gül Güney	
		OYUNCU ADAYLARININ OYUNCULUK SINAVLARINDAKİ Tİ RAT SEÇİMLERİ ÜZERİNE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME Yiğit Kocabıyık	

KADINLIĞA GÖRE TANIMLANAN ERKEKLİK: TÜRK TİYATROSUNDA AİLE İÇİ İKTİDARIN BABA/OĞUL BAĞLAMINDA ÇÖZÜMLENMESİ

Yunus Emre GÜMÜŞ

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

GİRİŞ: Ataerkil anlayış erkeğin ayrıcalıklı ve öncelikli olduğu varsayımı üzerine kuruludur. Erkeklik sünnetle başlayan, askerlik, meslek edinme ve evlilikle devam eden toplum tarafından dayatılan bir dizi ritüelin ardından 'erişilen' bir statü olarak sunulmaktadır. Bu kalıplar içerisine sıkıştırılan 'erkeklik' bir düşünce biçimini, "hegemonik erkeklik" olarak tanımlanan hiyerarşik bir statü yapısını işaret eder. Aslında erkeklik de hegemonik erkeklik de kendi içinde başta sınıfsal olmak üzere çeşitli kategorilere ayrılır. Bu karmaşık yapı içinde dikey ve yatay bağlamda çeşitli çatışmalar izlenir. Örneğin 'erkeklik krizi', hegemonik erkeklığe temellenir ve aile içindeki iktidarın temsilcisi 'baba' figürüyle iktidarın gelecekteki temsilcisi olan 'oğul' arasındaki ilişkide görünür hale gelir. Hegemonik erkeklik belirli bir sınıfa ait, belirli normlara erişmiş bir erkeklik imgesine işaret eder. Bu bağlamda hegemonik erkeklik hem sistemin bizatihi kendisine karşılık gelir, hem de erkek egemenliği yeniden ve yeniden üreten bir mekanizma olarak işler. Sistemle bireyin yaşadığı bu çatışma içerdiği karşıtlık ve çelişkilerle dramatik malzemeye oldukça yatkın olmasına karşı çatışmanın sanatı olarak tanımlanan tiyatro sanatında kendine "örtük" biçimde yer bulmuştur. Tiyatro tarihi boyunca aile içindeki ilişkiler yazarların gözde temalarını oluştursa da baba-oğul ilişkisi iktidar ve iktidarın devri bağlamında tartışmaya açılmadığı ya da yüzeysel tartışmalarla sınırlı ele alındığı gözlenir. Baba-oğul ilişkisi toplumdaki en temel iktidar ilişkisi olarak tanımlanabilir. Bu ilişki; aile içi iktidar, psikolojik şiddet ve şiddetin yaygınlaşması, meşrulaştırılması gibi temel başlıklarla incelenebilir. İktidar ilişkisinin toplumun en küçük birimi olan aile içi ilişkide incelenmesi hegemonik erkeklikle beslenen sistemin anlaşılması açısından büyük önem taşımaktadır. Diyalektik karşıtlıklardan doğan bu değişim ve sonucundaki çatışma doğası gereği dramatik türlerin ilgi odağı olmuştur. Bu nedenle tarih boyunca aile kurumunun sahnede kendine önemli bir yer bulduğu gözlenir. **AMAÇ** Bu çalışma Türkiye tiyatrosu özelinde aile dramlarından çağdaş metinlere uzanan çizgide babalığı aile içi iktidar bağlamında tartışmaya açarak kadınlık üzerinden tanımlanan erkeklik üst başlığıyla çözümlemeye çalışmaktadır. Böylece hegemonik erkeklığın bu bağlamda sahne üzerinde yeniden üretilip üretilmediğinin araştırılması amaçlanmıştır. **YÖNTEM:** Çalışmada dramatik yapı analizi ve içerik analizi kullanılacaktır. Kişileştirme, olay örgüsü, çatışma ve karşıtlık grupları kadınlığa göre tanımlanan erkeklik bağlamında çözümlenecektir. **KAPSAM SINIRLILIKLAR:** Bu çalışma Berkun Oya'nın kaleme aldığı Bayrak oyununun metin analiziyle ve bu metnin ürettiği anlamlarla sınırlıdır. Bir fikir ve tartışma oluştursa da bir bütün olarak Türkiye tiyatrosuna genellenemez.

BULGULAR: Burada önce Türk tiyatrosu metinlerindeki baba-oğul çatışması, erkeklik ve aile kavramları incelenmiş; ardından çağdaş bir oyun metninde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine temellenen erkeklik krizi aynı çerçevede çözümlenerek örneklenmiştir. Türkiye Tiyatrosu'nun Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde farklı şekillerde ele alınan aile teması geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde işlenmiştir. Türk Tiyatrosunun ilk metinlerinden çağdaş metinlere kadar baba oğul arasındaki çatışmanın hegemonik erkeklik bağlamında ele alınmamıştır. Oyun metinleri feminist metodolojiyle okunduğunda baba-oğul karşıtlığının, bir başka deyişle 'erkeklik krizi'nin örtük olarak pek çok oyunda yer aldığı görülebilir. Aile dramlarından çağdaş metinlere uzanan dramatik gelenekte oyunlarda değişmeyen geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri bu yapıyı beslemekte, güçlendirmektedir. Baba, düzenin devamı için sonsuz bir fedakârlık içindedir ve

yıkımın etkisini en çok o yaşar. Çünkü çoğunlukla baba bizihi sistemin kendisini temsil eder. Erkek evlatla kurduğu ilişki de bu nedenle önemlidir. Ancak düzenin bekası için geleneğin geleceğe devredilmesi gerekmektedir. Feminist bir okumayla bu sancılı sürecin tiyatro tarihimiz boyunca oyunlarda örtük ya da ikincil olarak kendine yer bulduğu söylenebilir. Bu çalışmada model olarak incelenen oyunda oğullarının yaşadıkları mutsuz ilişkiler üzerinden aile, aile içi iletişimsizlik ve şiddet olguları tartışmaya açılmıştır. Berkun Oya'nın 2008 yılında yazdığı Bayrak oyunu sıradan görünen bir ailenin trajik bir cinayetle sarsılıp yavaş yavaş çöküşünü sürprizli bir kurguyla anlatır. İki perde ve beş tablodan oluşan oyun temel olarak aile içi sorunları iletişimsizlik ve yabancılaşma bağlamında ele alır. Oğullarının yaşadıkları mutsuz ilişkiler üzerinden aile kavramı, aile içi iletişimsizlik ve şiddet olguları tartışmaya açılır. Gerçek hayatın içinden ilişkilerle sıradan gibi görünen ama yakınlıkla karmaşıklaşan ilişkilerinin iç içe olduğu oyunun kurgusal olarak çağdaş bir estetik arayış içinde olduğu gözlenir. Sevgilisini öldüren oğulları baba evine dönüp anne babasından yardım ister. Huzurlu yaşamları bir anda altüst olan anne ve baba oğullarına yardım etmekle toplumsal kuralları ve dahi vicdanları arasında gidip gelirler. Gerçek toplumsal yaşamın şekillenmesinde temel önem taşıyan bir ilişkinin sahnede de aynı temel ve eksen yapıda temsil edildiği gözlenmektedir. Üstelik tıpkı ilk metin örneklerinde olduğu gibi çağdaş oyunlarda da bu ilişki biçiminin tekrarlandığı kolayca görülebilir. TARTIŞMA VE SONUÇ: Bugün erkeklik çalışmaları, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının önemli bir bileşeni durumundadır. Aile içi iktidarın babalık bağlamında çözümlenmesi çağdaş tiyatronun merkezindeki modern bireyin erkeklik kriziyle ilişkisini ortaya koymak açısından oldukça önem taşımaktadır. Aile içi iktidarın babalık bağlamında çözümlenmesi çağdaş tiyatronun merkezindeki modern bireyin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini takip etse de etmese de erkeklik kriziyle ilişkisinin devam ettiğini ve bunun sahnede temsiliyetinin güçlü bir şekilde sergilendiğini ortaya koymaktır.

*Anahtar Sözcükler:*Erkeklik Krizi, Aile, Baba, Oğul, İktidar

KARANLIK SUYA BATAN KADIN İMGESİ: OPHELIA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA RESİM VE
FOTOĞRAF SANATINDA DELİLİK

İlkay Canan Okkalı¹ , Derya Kılıç Sarıkaya¹

¹| Trabzon Üniversitesi

Deli kadın fenomeni insanlık tarihiyle aynı yaştadır ve sanat tarihi boyunca bu görsel imgenin geçirdiği dönüşümler, kadına yönelik toplumsal tutumlarda ve kadına yüklenen görevlerle koşut ilerlemiştir. “Deliliğin” tıbbi gerçekliği dışında toplumsal bir etiketleme biçimi, norm dışılığı işaret eden özerk bir söylem tarafı da bulunur. Kadın ve delilik konusunda yazılmış kaynakların ilklerinden biri olan *Women and Madness* (Kadınlar ve Delilik) adlı kitabında Phyllis Chesler, kadınların toplumca kabul edilebilir davranışlarının çeşitliliğinin erkeklerinkinden daha az olduğunu, bu nedenle kadınların deli olarak nitelenmelerinin daha kolay olduğunu belirterek kadınların baskıcı baba, koca ile erkek psikiyatristlerin kurbanı olduklarını ileri sürer (Chesler, 1997;78).

Erkek egemen toplumlarda cinsiyetlendirilen yargılarla oluşan ikiliklerden kaynaklı çarpıtılmış kadın imgeleri mitolojik anlatılarda ve sanat tarihinde yer alır. Bu imgelerden en çok tekrar edeni olumlu-olumsuz karşıtlığında temellenen “melek”-“şeytan” kadın imgeleridir (Aydın, 2014;32). Ophelia gençliği, güzelliği ve masumiyetiyle olduğu kadar solgun yüzü, cinneti ve genç yaşta ölümüyle kutsal kadın kavramının edebiyattaki en yakın benzeri olduğu gibi tüm deli kadınların da duayeni sayılabilir (Apostolos-Cappadona 2008: 42). Ophelia için hayattaki en önemli kişi babasıdır. Nitekim Ophelia’nın toplumdaki yerini, sınıfını, yapacaklarını belirleyen babası Polonius’tur. Oyunda Ophelia, Hamlet ile birlikte olmak ister. Ancak babasının öğütleri ve aşkı arasında sıkışıp kalmıştır. Aşık olduğu Hamlet babasını öldürürken Ophelia delirir ve kendisini nehrin suyuna bırakır, başka bir yoruma göre nehir kenarında şarkı söyleyip çiçek toplarken suya düşer. Hamlet’in tuhaf, kararsız davranışları karşısında çaresiz kalan, babasının öldürülmesinden sonra ırmakta şarkı söyleyerek suya gömülen, anasız büyümüş Ophelia’nın normal konuşma ve mantıklı/anamlı cümleler kurma yetisini yitirdiği düşünülür (Shakespeare, 2012). Sahneye şarkı söyleyerek ve bazı edisyonlara göre de flüt çalarak girer. Ussher’e göre “Bir kişiyi ‘deli’ ya da ‘ruh hastası’ olarak tanımlarken arzu edilen davranışların, düşüncelerin ve duyguların sınırlarını belirleriz (Ussher, 2011, 47-48). Dolayısıyla kadına konulan delilik teşhisi, üzerinde kurulan baskının bir aracıdır. Akli cümleler kuramayan Ophelia, bu hali ile erkek egemen dilden bir şekilde sıyrılmayı başarmış ve söylemek istediklerini şarkılarla özgürce dile getirir hale gelmiştir (Bilge 2008: 172; Karadağ, 2005;27). Ophelia oyunun başında ümit dolu bir karakterken oyun boyunca başına gelenler kendisinin hiçbir katkısı olmadan, etrafındaki diğer karakterlerin eylemleri sonucu gerçekleşir; ölüm kendi seçimi olsa da, onu o noktaya iten nedenler vardır.

Shakespeare’in oyununda dolaylı olarak anlatılan Ophelia’nın ölüm sahnesi birçok şair, yazar gibi ressamların ve fotoğrafçıların da ilgi odağı olmuştur. On sekizinci yüzyıldan itibaren, özellikle de ölüm sahnesiyle çok sayıda resme konu olmuş, suyun kenarında elindeki çiçek demetini bir söğüt dalına asarken ya da nilüferler, zambak ve nergislerin arasında ellerini iki yana açmış, yavaş yavaş suya gömülürken resmedilmiştir. Şair ve ressamların elinde güzelliği, deliliği ve genç yaşta ölümüyle zamanla mitolojik bir figüre, hatta bir kült figürüne dönüşmüştür. Bilinen ilk Ophelia betimi John Bell’e (1775-6) aittir. Sanat tarihinin konuya başlangıç için en önemli eserlerinden biri John Everett Millias’ın 1852’de yaptığı “Ophelia” resmidir. Millias bu eseri ile dönemi ve sonrasında sanatçılara ilham vermiştir. John William Waterhouse Ophelia’yı defalarca resmeder. 19. ve 20.yüzyıl boyunca

Ophelia'yı konu alan çok sayıda ressam arasında Dante Gabriel Rossetti (1864), Eugène Delacroix (1853), Arthur Hughes (1852), W.G. Simmonds (1910), Odilon Redon (1905, 1908) da bulunur.

Fotoğraf sanatında üretilen Ophelia, edebiyattan etkilenir ama kurgusu ve yorumlanmasıyla resim sanatından esinlenir hatta alıntı yapar. Fotoğrafçı Henry Peach-Robinson ressam John Everett Millais'ın "Ophelia" adlı resminden alıntı yaparak aynı görüntüyü kendi bakış açısıyla yeniden yorumlar. Robinson'un Ophelia'sı gerek içerik gerek biçim bakımından resim sanatındaki örneğin yeniden üretimi bağlamında ele alınmıştır. Fotoğrafçı Gregory Crewdson yine Millais'in resminden ilham alarak çektiği "İsimsiz (Ophelia)" adlı fotoğrafı ile Ophelia'yı Amerikan banliyösünde yaşayan kendi oturma odasında boğulmuş bir kadın olarak 21. yüzyıla taşır.

Ophelia üzerine birçok değerlendirme ve okuma yapılmıştır. Elaine Showalter, Ophelia üzerine yazdığı makalede zihin açıcı bir değerlendirme yapar. "Ophelia'yı metinden bağımsızlaştırmak veya metnin trajik merkezine koymak onu çıkarlarımız için kendimize yeniden mal etmektir. Ophelia'yı feminen bir yokluk sembolizmi içinde eritmek kendi marjinalliğimizi onaylamaktır. Ophelia'yı Hamlet'in anima'sı haline getirmek onu eril bir deneyimin metaforu olmaya indirgemektir. Bunun yerine, Ophelia'nın feminist eleştirinin anlatılabileceği, kendine ait bir hikâyesi olduğu önermeyi tercih ederim; bu ne onun hayat hikâyesi, ne aşk hikâyesi, ne de Lacan'ın hikâyesi, daha çok onun temsil edilişinin tarihidir." (Showalter, 2013)

Bu çalışmada Ophelia özelinde deliliğin kadınlıkla neden ve nasıl ilişkilendirildiği feminist kuramcılar ışığında irdelenerek Ophelia'nın resme ve fotoğrafa aktarılmasında sanatçıların yaklaşımları tarihsel çerçevede incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ophelia, Delilik, Kadınlık rolü, John William Waterhouse, Gregory Crewdson

KLASİK BATI MÜZİĞİNDE KADIN: BESTECİLİĞİ VE İCRACILIĞI

Bahar Sarıboğa¹

¹| Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi

Batı müzik tarihi çalışmaları arasında kadının ismi hem bestecilik hem de icracılık açısından yirminci yüzyıl öncesinde neredeyse anılmadığı görülür. Bunun nedeni o dönemde kadına yüklenen misyonlardır. Eş, sevgili, anne, kardeş olma ve biyolojik farklılıklar neticesinde kadının müzik bestelemesi ya da icra etmesi belirli ölçütlerde sınırlandırılmış ve bazı uygulamalar yüzünden kadınlar klasik batı müziğinde bestecilik ve icracılık alanlarında arka planda bırakılmıştır.

Yirminci yüzyıl öncesinde kadınların icracılık alanında icra edeceği çalgı türleri sınırlandırılmıştır. Toplum içerisinde bir kadının performansının uygunsuz olduğu düşünülmüş, kadın sadece ev içinde aile ve arkadaşları eğlendirme amaçlı klavye ve arp gibi çalgıları çalmaya yönlendirilmiştir. Bu sebeple, davul, bando-mızıka ve ağaçtan yapılmış nefesli çalgılar çalan kadınlara rastlamak zordur. Diğer enstrümanların aşırı derecede güç, fazlasıyla geniş ciğerler, ruhsal konsantrasyon ve kadın şeklini bozduğu düşünülmüştür. Örneğin bir kadının çello ve üfleme çalgılar çalması pek hoş karşılanmamıştır. Bunun nedeni; çello çalarken oturma pozisyonunun ve flüt çalarken ise yüz şeklinin çirkinleşmesi gibi görüşü etkin olmuştur. On dokuzuncu yüzyılın sonlarından yirminci yüzyılın ilk yarısına, kadınların profesyonel yorumcular olarak etkinlikleri giderek artmıştır.

Bestecilik alanında ise kadınlar küçük çalgı toplulukları, ninniler ve dini şarkılar yazmışlardır. Bunları ancak kendi adları ile yayımlatabilmişler. Ya takma bir isim, ya bir erkek ismi ile ya da başka bir bestecinin adıyla yayımlanabilmiştir. Örneğin; Fanny Hensel (1805-1847) yazmış olduğu eserleri abisi Mendelssohn'un adıyla yayımlatabilmiştir. Yine bir besteci ve icracı olan Clara Schumann (1819-1896) ve Alma Mahler (1879- 1964) gibi kadın bestecilerde kendilerine yüklenen eş olma misyonu nedeniyle çalışmalarında tam performans gösterememişlerdir. Ancak eşlerinin yaptıkları çalışmalarda onlara destek olabilmişler ve daha sonraki süreçte uluslararası turneler vasıtasıyla eserlerini sergileyebilmişlerdir. Kadınlar on dokuzuncu yüzyıl öncesinde ancak ya rahibe ya da kurtizan olarak müzikte var olma şansları olmuştur. Örneğin; on ikinci yüzyıldan itibaren Hildegard von Bingen (1098-1179), on yedinci yüzyılda Barbara Strozzi (1619-1677) ve yirminci yüzyılda Ethel Smyth (1858-1944), Ruth Crawford Seeger (1901-1953) gibi önemli isimlerin müzikal anlamdaki değerleri daha sonraki araştırmalarla ortaya çıkmıştır. On ikinci yüzyılda yaşamış Hildegard von Bingen adında bir rahibenin ise operanın anası olduğu bilgisi araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra on sekizinci yüzyılda kadınların yerine hadım edilmiş kastratların sahne aldığı ve bu uygulamanın on dokuzuncu yüzyılda sona erdiği bir dönem ile karşılaşmaktayız. Ve sonrasında tek tük kadının müzik dünyasında kendini göstermeye başladığı görülmüştür.

“Kadın besteci yoktur, bugüne kadar olmamıştır ve bugünden sonra da asla olmayacaktır” diyen ünlü orkestra şeflerinden Sir Thomas Beecham'ın aksine geçmişte kadınlar toplumsal inançlar ve koşulların etkisiyle müzik sanatında arka planda kalsalar da on dokuzuncu yüzyıl sonrasında kazandıkları bireysel hak ve özgürlükler sayesinde müzikte büyük katkılar sağlamışlardır. On dokuzuncu yüzyılın başında kadınlar, müzikal gösteri alanlarında meydanlara çıkarak şarkı söylemeye, operalarda kadın rolleri oynamaya, çeşitli konser ve resitalerde performanslarını sergilemeye başlamışlardır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, eğitimci olarak devlet okullarında, konservatuvarlarda ve üniversitelerde çalışma imkânı bulmuşlardır.

Türkiye’de ise klasik batı müziği alanında gelişmeler Cumhuriyetin müzik eğitimi alanında yaptığı yenilikler tevhid-i tedrisat politikasına dâhil olmakla birlikte bilimsel bir nitelik kazanmıştır. Yetenekli gençleri eğitim almaları amacıyla yurtdışına göndermenin yanında yurtiçinde de çoksesli müzik eğitimi veren konservatuvarlar ve müzik öğretmenleri yetiştiren akademiler kurulmuştur. Önemli sanatçı ve eğitimcilerin ders verdiği bu kurumlardan zaman içinde büyük besteciler yetişmiştir. Türk Beşlerinin yanı sıra Cumhuriyetin yeni yetişen bestecilerinin içinde elbette kadın bestecilerimiz de vardır. Ancak dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadın besteciler erkeklere göre sayıca oldukça azdır. Nazife Güran, Yüksel Koptagel, Meliha Doğuduyal, Sıdika Özdil, Nihan Atlı, Perihan Önder Ridder, Deniz İnce ve İpek Mine Altınel Cumhuriyetin sanat politikalarıyla yetişmiş ve günümüze önemli eserler bırakmış önde gelen kadın bestecilerdir. Ayrıca icracılık alanlarında birçok kadın uluslararası önemli başarılar elde etmiştir. İdil Biret, Suna Kan, Ayla Duran gibi isimler, şu günlerde bestecilik alanında ise Zeynep Gedizlioğlu’nun bu anlamda önemlidir. Yine ülkemizi yurtdışında eğitimcilikleri ile temsil eden kadın icracı ve eğitimcileri Prof. Gülşen Tatu, Ayla Caymaz gibi isimler önemli değerlerimizdendir.

Bu çalışmada, klasik batı müziği dünyasında kadın besteciliği ve icracılığı, yirminci yüzyıl öncesinde ve sonrasında kadının klasik batı müziğindeki yeri ve önemi, icracılık ve bestecilik alanlarında arka planda bırakılmasının ve bu alanlardaki sınırlandırmaların nedenleri, Avrupa’da ve Türkiye’de önemli kadın besteci ve icracılar açıklanacaktır.

Anahtar Kelimler: Müzik, Kadın, İracılık, Bestecilik

MİNYATÜRLÜ YAZMA ESERLERDE MÜZİSYEN KADIN TASVİRLERİ

Gül GÜNEY

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü

Minyatür sanatı yazma eserlerde metni açıklamak, anlatımı kuvvetlendirmek için, klasik kaidelere uygun olarak yapılmış küçük boyutlu resimler olarak tanımlanır. İslam coğrafyasında tarihsel süreç içinde minyatür sanatına önem verilmiş, pek çok minyatürlü yazma eserin üretilmesi için sanatçılar yöneticiler tarafından desteklenmiştir. Bu suretle bu coğrafyada 11.yüzyıldan başlayarak 18.yüzyılın sonuna kadar süren süreçte tarih, edebiyat, astroloji, tıp, din vb. gibi farklı pek çok konuda minyatürlü yazmalar üretilmiştir. Bu yazmalar dönemin sanat anlayışını ifade ettiği gibi, toplumun sosyal-kültürel değerlerini de ifade eden belge niteliğinde nadir eserlerdir. İslam coğrafyasında istinsah edilmiş belge niteliği taşıyan minyatürlü yazma eserlerde eğlence sahnelerinin önemi büyüktür. Bu sahnelerde raks eden, dönemin müzik aletlerini çalan insan figürleri detaylı olarak tasvir edilmiştir. Özellikle de müzisyen kadın figürleri eğlence sahnelerinin önemli imgelerinden biridir. Oturur vaziyette veya ayakta, dans ederken tasvir edilen müzisyen kadınlar dönem özelliklerine göre üslup farklılıkları ile betimlenmiştir. Ayrıca bu tasvirlerde kullanılan müzik aletlerinin görselleri de bir belge niteliği taşımaktadır.

Bildiride genel olarak İslam coğrafyasında üretilmiş minyatürlü yazmalardaki müzik ve eğlence tasvirlerinin tarihsel sürecine değinildikten sonra, minyatürlerde kadın müzisyenler hakkında bilgi verilecektir. Bununla beraber seçilmiş bazı minyatürlü yazmalardaki kadın müzisyenlerin tasvirlerinden örnekler sunulacaktır. Bildiri barko-vizyon eşliğinde sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Minyatür, Müzik, Kadın

OYUNCU ADAYLARININ OYUNCULUK SINAVLARINDAKİ: TİRAT SEÇİMLERİ ÜZERİNE TOPLUMSAL
CİNSİYET BAĞLAMINDA BİR İNCELEME

Yiğit KOCABIYIK

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sahne Sanatları Bölümü

Türkiye'deki üniversitelerin konservatuvar ve güzel sanatlar fakültelerinin birçoğunda var olan oyunculuk veya tiyatro anasanat dallarına öğrencilerin alınması, kurumların kendi düzenledikleri özel yetenek sınavları ile gerçekleştirilmektedir. Kurumlara göre farklılık gösteren bu yetenek sınavlarının içerikleri genellikle üç bölümden oluşmaktadır: Sahne-Doğaçlama, Şan-İşitme ve Dans-Hareket.

Oyunculuk lisans ve/veya önlisans eğitimi için başvuruda bulunan adayların değerlendirildiği giriş sınavlarının en önemli ve kritik bölümü Sahne Sınavı bölümüdür. Bu sınav içinde çoğunlukla adaylardan bir komedi ve bir dram olmak üzere iki tirat seçmeleri ve bu tiratları canlandırmaları istenmektedir. Bazı kurumlar tiratları sınav öncesinde belirleyip adaylara duyururken bazı kurumlar böyle bir sınırlama ya da belirleme yapmamaktadırlar. Adayların sınavda seçtikleri tiratların cinsiyet bağlamında belirgin ve anlamlı farklılıklar gösterdiği gözlenmektedir.

AMAÇ: Bu çalışmanın amacı, sözü edilen gözlemi sınamak ve oyunculuk lisans eğitimi için giriş sınavlarında seçilen tiratlar ile içeriklerini toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında incelemektir.

YÖNTEM: Çalışma, bir devlet üniversitesinin 2017 yılında yapmış olduğu yetenek sınavları kapsamındaki Sahne Sınavı ile sınırlandırılmıştır. İncelenmek üzere adayların cinsiyet bilgileri ve sınavda canlandırdıkları dram tiratları seçilmiştir. Tiratlar ve ait oldukları oyun metinleri dramatik yapı analizi ile incelenmiş, ayrıca tiratlar içerik analizi ile çözümlenmiştir. Daha sonra yetenek sınavına giren adayların seçtikleri tiratların cinsiyetlere göre istatistiksel çözümlemesi yapılmıştır. Bu çözümlemeye göre kadın ve erkek adayların dram türünden en çok tercih ettiği ilk beş tirat esas alınmıştır. Seçilen tiratların karakter analizleri yapılmış, istatistiksel olarak nasıl bir karakter ve ne tarz bir oyun üzerinde tercih yapıldığı incelenmiştir.

BULGULAR: Bulgulara ilişkin genel çerçeve şu şekilde çizilebilir: 14-24 Ağustos 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan sınava başvuran aday sayısı 455'tir; ancak fiili olarak sınava giren aday sayısı 249'dur (118 kadın / 131 erkek). Adaylar Sahne Sınavı kapsamında canlandıracakları tiratları kendileri seçmişler, bu konuda herhangi bir yönlendirme ya da koşullama yapılmamıştır.

Çalışmanın bulguları kadın ve erkek tiratları olarak iki bölümde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Kadın adayların en çok tercih ettiği beş tirada bakıldığında ilk sırada Federico Garcia Lorca'nın *Kanlı Düğün* (Gelin), ikinci sırada William Shakespeare'in *Macbeth* (Lady Macbeth), üçüncü sırada Anton Çehov'un *Martı* (Nina), dördüncü sırada William Shakespeare'in *Hamlet* (Ophelia) ve beşinci sırada Sofokles'in *Antigone* (Antigone) adlı oyunlarından tiratların seçildiği saptanmıştır.

Erkek adayların en çok tercih ettiği beş tirada bakıldığında ise ilk sırada William Shakespeare'in *Kral Lear* (Edmund), ikinci sırasında Artur Miller'in *Satıcının Ölümü* (Biff), üçüncü sırada Tennessee Williams'in *Sırça Hayvan Koleksiyonu* (Tom), dördüncü sırada William Shakespeare'in *Hamlet* (Hamlet) ve son olarak Melih Cevdet Anday'ın *İçerdekiler* (Tutuklu) oyunlarından tiratların seçildiği görülmektedir.

Seçilen tiratlar oyun metinlerinin içindeki içerik ve biçimsel işlevleri, tiratların sahibi oyun kişilerinin temel yönelişleri, eylemleri ve engellerle mücadele biçimleri bağlamında incelendiğinde kadın ve erkek rollerinin anlamlı farklılıklar gösterdiği söylenebilir.

Kadın adayların tiratlarına ve karakterlere bakıldığında bunların sistemin (toplumun değer yargılarının, yönetimin, erkin, geleneksel kalıpların, vb) çarkları arasında ezilen, bir anlamda 'kurban' olarak nitelenebilecek karakterler oldukları görülmektedir. Bu kadın karakterler, sisteme karşı çıkan ancak yine de bir şekilde kurban olmaktan kaçamayan kişilerdir. Seçilen tüm kadın karakterler bu ortak özelliği göstermektedir.

Erkek adayların tiratlarına ve karaktere bakıldığında ise bir çeşitlilikten söz edilebilir. Ayrıca seçilen erkek karakterleri ortak bir başlık altında toplamak mümkün değildir ve seçilen karakterlerin temsil ettikleri tema ve karşıtlıklar ile karakterlerin yönelişlerinde de tematik bir çeşitliğin olduğu açıkça görülmektedir.

TARTIŞMA – SONUÇ: Çalışmada elde edilen bulgulara genel olarak bakıldığında kadın karakterlerin bir savaşımın son aşamasında oldukları, erkek karakterlerin ise daha çok bir karşıtlığı ortaya koydukları, belirlemeler yaparak durumu açıkladıkları söylenebilir. Kadın karakterlerin bir varoluş mücadelesi içinde olduğu, buna karşılık erkek karakterlerin içinde bulundukları sorunu felsefi olarak ele alarak aktardıkları görülmektedir. Oyun metinlerindeki oyun kişilerine ilişkin değerlendirme dil ve düşünce ile toplumsal cinsiyet bağlamındaki temel kalıp yargılara uygun görünmektedir. İlginç olan, bu karakterlerin adaylar tarafından seçilmiş olmasıdır. Konu, tiratların seçimi ile toplumsal cinsiyet kalıpları bağlamında üretilen oyunların fasit bir daire oluşturmaya çerçevesinde tartışılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Özel Yetenek Sınavı, Tirat Seçimleri, Sahne Sanatları, Oyunculuk, Toplumsal Cinsiyet

BİLDİRİ SUNUMLARI 30 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Tijen DÜNDAR SEZER, DEÜ Hukuk Fakültesi	Bildiri sunumları 30 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Mavi Salon
		BAKİMEVLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: KADIN BAKICILARIN DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME Şerife Gözde Yirmibeşoğlu - Deniz Pamuk	
		EBE ÖĞRENCİLERİN VE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ Yeliz Çakır Koçak - Sibel Aktürk - Birsen Karaca Saydam	
		EBELİK LİTERATÜRÜNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM Sevil Güner - Birsen Karaca Saydam - Esin Çeber Turfan	
		KADINLARIN GÖZÜYLE “HEGEMONİK ERKEKLİK” Pınar Laloğlu	
		ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI Damla Nur Kinsiz - Ayfer Keskin - Şener Şentürk - Gözlem Ceylan	
		KESİŞİMSELLİK VE HUKUK Damla Alver	

BAKİMEVLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET: KADIN BAKICILARIN DENEYİMLERİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Şerife Gözde Yirmibeşoğlu¹, Deniz Pamuk¹

¹| Akdeniz Üniversitesi

Amaç: Türkiye’de kurumsal bakım sektörüne bakıldığında, bakım elemanları ağırlıklı olarak kadınlardan oluşmaktadır. Genel anlamda, bakım ile ilişkili diğer profesyonellere yönelik çalışmalar bulunsa da bakım sektöründeki hiyerarşinin en alt kısmında kalan bakıcı personellerin toplumsal cinsiyet perspektifinden deneyimleri, henüz incelenmemiş bir konudur. Bu sebeple, bu çalışmada, toplumsal cinsiyet rollerinin pekiştirildiği ve kadınsı alanlardan biri olarak ifade edilen bakım sektöründe toplumsal cinsiyete yönelik güç dinamikleri ve toplumsal cinsiyeti oluşturma-bozma pratiklerini, sektörde ağırlıklı olarak çalışan kadın bakıcıların deneyimleri üzerinden anlamak amaçlanmıştır.

Yöntem: Çalışma, engelli bakım merkezlerinde bakım elemanı olarak çalışan ya da son bir yıl içerisinde bu sektörde çalışmış 12 kadın bakım elemanına, kartopu tekniği ile ulaşılarak derinlemesine görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde, bakım sektöründe çalışma motivasyonları, bu sektörde çalışmanın özel yaşama etkisi, iş yaşamında erkek personel ile ilişkileri ve amirlerin yaklaşımı ile, sunulan bakımın toplumsal cinsiyet açısından niteliğini belirlemek üzere sorular içeren yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler, ses kaydı alınarak yapılmış, katılımcıların her biri, çalışma konusunda bilgilendirilmiştir.

Bulgular

1. **Özel Yaşam:** Bakım kurumlarında çalışma motivasyonlarına bakıldığında, boşanma, erkeğin iş yaşamından uzak kalması ya da erkek tarafından haneye giren gelirin düşük olması durumlarla eve ekmek getiren erkek unsurunun ortadan kalması neticesinde, o zamana dek çalışma hayatında bulunmamış kadınların, çalışmaya başladığı öğrenilmiştir. İş yaşamının özel yaşama etkisi sorulduğunda, özellikle bakım hizmetinin vardiyalı yapısı nedeni ile, cinsiyet sunumuna yönelik beklentiyi karşılama konusunda hem içsel hem de dışsal çatışmalar yaşadıkları, bazı durumlarda, uygun koşulların sağlanması ile, birincil rol olarak kabul edilen eş ve annelik rollerini gerçekleştirmek üzere iş yaşamından geri çekildikleri/ya da çekilmeleri gerektiğine inandıkları görülmüştür.
2. **İş Yaşamı:** Bakım sektöründe, erkek bakıcı sayısının az olması ve mevcut erkek personelin, dahil olduğu toplumsal cinsiyet kategorisi dahilinde, görev tanımında yer alan işleri yapmaktan kaçınması, bununla beraber, birebir iletişimde, erkek personelin diğer personeller arasında gücü elinde bulundurma çabası olduğu, katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Yönetimin yaklaşımı sorulduğunda ise, kimi katılımcılar, amirlerinin, özellikle cinsiyete yönelik görev ayırımında bulunduğunu ve erkek personele öncelik tanıdığını belirtirken, kimisi, kasıtlı bir durum olmadığını ancak yine de amirlerin kadın ve erkeklerin hangi görevleri alması gerektiğine yönelik inançları doğrultusunda karar verdiklerini ifade etmektedir. Bu noktada, bilinçli olsun ya da olmasın, organizasyonun üst tabakalarından da yine toplumsal cinsiyet normlarının vurgulandığı öğrenilmiştir.
3. **Bakım Hizmetinin Niteliği:** Katılımcılar, genel olarak, sunulan bakım hizmetin yine cinsiyete yönelik farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Söz konusu farklılık, yer yer idari olarak erkek personelin erkek engellilere; kadın personelin ise kadın engellilere yönlendirilmesi ile ortaya

çıkarken; erkek personelin bakım işini kadınsı görmesi nedeni ile kaçınması ve işi yapmayı reddetmesi ile de ilişkilendirilmiştir.

Bunun yanında, görüşmeye katılan kadınlar, bakım hizmeti sundukları kadın engellilere yönelik dikkat çekici ifadelerde bulunmazken, erkek engellileri toplumsal cinsiyetlerinden bağımsız olarak gördüklerini ve bu şekilde bakım hizmetini sunabildiklerini ifade etmiştir. Bu durum, toplumsal cinsiyetin bozulmasına ve cinsiyetsizleştirmeye bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Çalışmada, dikkat çeken en önemli noktalardan birisi, kadınların, genel anlamda kadınlara ithaf edilen, kadın mesleği olarak sınıflandırılan bir alanda çalışmasının, toplumsal cinsiyet dinamikleri üzerinden kendilerine bir avantaj sağlamıyor oluşudur. Dahası, erkeğin gelirine bağlı olarak yaşamış ve bu gelir ortadan kalktığında mecbur kalarak iş yaşamına giren kadınların, iş yaşamına girdikten sonra da hane içi kadınlık rollerinden sıyrılmadığı, aksine iş ve özel yaşam ikileminde devam ettikleri görülmüştür.

Erkek personellerin kurum içerisindeki tutum ve davranışlarında, cinsiyete özgü farklılıkları hissettikleri ve bu sebeple kurumlar içerisinde azınlık grubu oluşturan erkek personeller tarafından ikincilleştirildikleri öğrenilmiştir. Dahası görüşmelere katılan kadınlarca, bakım hizmetini sunarken, engellilerin cinsiyetsizleştirildiği, kurumlar içerisinde, öteki erkekler grubuna giren engelli erkeklerin ise, hegemonik erkeklik sunan bakıcılarca yine ikincilleştirildiği görülmektedir.

Kurumların organizasyon kültürü içerisinde, her ne kadar görevleri yerine getirmede cinsiyete özgü tanımlanmış bir farklılık olmasa da, uygulamada, kadın ve erkeğe yönelik atfedilmiş cinsiyet rolleri belirlenmektedir. Bu durum, ister istemez sunulan bakımın şekline de yansımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyeti oluşturma, Kurumsal Bakım, Kadın Emeği, Cinsiyet rolleri, Cinsiyetleştirilmiş organizasyonlar

EBE ÖĞRENCİLERİN VE EBEVEYNLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ

Yeliz Çakır Koçak¹, Sibel Aktürk¹, Birsen Karaca Saydam¹

¹| Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü

Giriş ve Amaç: Birleşmiş Milletler'in 2030 yılına kadar belirlediği Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nden 5.'si toplumsal cinsiyet eşitliğini içermesine rağmen dünya genelinde birçok alanda eşitsizlikler devam etmektedir. Kalkınmanın en etkili yollarından biri kadınları her alanda kuvvetlendirmek ve onlara yatırım yapmaktır. Bu araştırmayla; kadınlarla birebir çalışan ve bir kadın mesleğini icra edecek olan ebe öğrencilerle ebeveynlerinin "toplumsal cinsiyet rolleri"ne ilişkin tutum ve uygulamalarının tanımlanması, bu konuda bireylerde farkındalık yaratmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma kesitsel tiptedir. Evreni; bir üniversitenin ebeklik bölümü üçüncü sınıf öğrencileri (n=84) ile anne ve babaları (nEbeveyn=168) oluşturmuştur. Örnek seçim yöntemine gidilmemiş meslek derslerini almaya başlayan üçüncü sınıf ebeklik öğrencileri gönüllülük esasına göre araştırmaya dahil edilmiştir. Öğrencilerin %100.00'ı, anne ve babaların %35.71'i (nAnne=30, nBaba=30) araştırmaya dahil olmuştur. Araştırmanın yapılması için gerekli tüm izinler alınmıştır. Veriler tanımlayıcı anket formu ve "Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" kullanılarak, öğrenciler ile yüz yüze görüşme yöntemi ve ebeveynler ile kapalı zarf yöntemleri kullanılarak toplanmıştır. Veri çözümlemesi SPSS 16 programında sayı ve yüzde dağılımı, bağımlı grupta t test, bağımsız gruplarda t test, korelasyon testleri ile gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Katılımcıların tamamını (%100.0) genç kadınların oluşturduğu ebe öğrencilerin yaş ortalamasının 21.26±1.50 (min:20, max:29) olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin %84.5'inin aile tipinin 'çekirdek aile' olduğu, %88.1'inin en uzun süre yaşadığı yerin 'şehir' olduğu, %34.6'sının Ege Bölgesi'nde doğduğu ve öğrencilerin %96.4'ünün bu araştırmadan önce 'toplumsal cinsiyet' kavramını duyduğu saptanmıştır. Öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının 172.69±1.52 (min: 127, max: 195), annelerin ölçek puan ortalamasının 136.90±15.34 (min: 109, max: 169) ve babaların ölçek puan ortalamasının 117.50±23.15 (min: 77, max: 156) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ölçek puan ortalaması hem annelerin hem de babaların ölçek puan ortalamasından anlamlı olarak yüksek saptanmıştır (p<0.05). Ayrıca annelerin de ölçek puan ortalamasının babalardan anlamlı olarak yüksek olduğu tespit edilmiştir (p<0.05). Öğrencilerin ölçek puan ortalamasının hem annelerin hem de babaların ölçek puan ortalamaları ile pozitif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişkisinin olduğu saptanmıştır (p<0.05). TCRTÖ alt boyutlarından alınan puan ortalamaları öğrenciler, anne ve babaların yanıtları ile analiz edilmiştir. Ölçekten ve alt boyutlardan alınan puanın yükselmesi tutumun olumlu yönde arttığını göstermektedir. Buna göre;

Öğrencilerin ölçek alt boyut puan ortalamaları; 'Eşitlikçi cinsiyet rolü' 41.62±4.27, 'Kadın cinsiyet rolü' 37.26±5.48, 'Evlilik cinsiyet rolü' 37.87±2.51, 'Geleneksel cinsiyet rolü' 33.51±4.76, 'Erkek cinsiyet rolü' 22.43±2.48'dir.

Annelerin ölçek alt boyut puan ortalamaları; 'Eşitlikçi cinsiyet rolü' 39.55±4.08, 'Kadın cinsiyet rolü' 26.29±5.35, 'Evlilik cinsiyet rolü' 35.74±2.93, 'Geleneksel cinsiyet rolü' 27.39±5.73, 'Erkek cinsiyet rolü' 7.94±1.18'dir.

Babaların ölçek alt boyut puan ortalamaları; 'Eşitlikçi cinsiyet rolü' 22.48±5.18, 'Kadın cinsiyet rolü' 22.33±5.20, 'Evlilik cinsiyet rolü' 31.90±5.72, 'Geleneksel cinsiyet rolü' 23.26±5.53, 'Erkek cinsiyet rolü' 17.84±4.67'dir.

Öğrencilerin ve annelerin en yüksek alt boyut puanı 'Eşitlikçi cinsiyet rolü'nde iken babaların 'Evlilik cinsiyet rolü' boyut puanının diğer alt boyut puanlarından yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca annelerin 'Erkek cinsiyet rolü' puanı en düşük alt boyut puanı olarak saptanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Araştırmada, yapılmış diğer araştırmalarla kıyaslandığında ebe öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ölçek puanlarının ülke geneline göre yüksek ve tutumlarının olumlu yönde olduğu saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin ölçek puan ortalamaları ebevelerinin puanlarından da anlamlı olarak yüksektir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği puanlarının kendilerini yetiştiren anne ve babaların ölçek puanlarından yüksek olması üniversite eğitiminin geliştirici etkisini yansıtmaktadır. Ebelerin öncelikli çalışma alanlarında kadınlar ve yeni doğanların olduğu düşünüldüğünde, sağlık bakım hizmeti sunumunun hem koruyucu ve erken müdahale hem de iyileştirici rolleri nedeni ile farkındalığı yüksek sağlık profesyonelinin sağlık hizmetinde yer almasının önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin ülkenin batı bölgesinde eğitim alıyor olmaları ve derslerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine vurgu yapılıyor olmasının puanlarının yüksekliğinde etkili olduğunu düşündürmektedir. Dünya'da ve ülkemizde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ortadan kaldırılması, yaşamın her alanında eşitlik ve özgürlüğün sağlanabileceği katılımcı toplumsal örgütlenme biçimleriyle mümkündür. Öncelikli hedef toplumda insana değer veren, eşitlikçi bir bakış açısı geliştirmektir. Topluma kazandırılmak istenen bu bakış açısının doğal sonucu olarak kadına gereken değeri veren toplum yapısı zaman içinde oluşacak ve kadınlar yaşamın her alanında yer edinmeye başlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ebelik, Öğrenci, Anne-Baba, Ebeveyn, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

EBELİK LİTERATÜRÜNDE TOPLUMSAL CİNSİYET VE FEMİNİZM

Sevil Güner¹, Birsen Karaca Saydam¹, Esin Çeber Turfan¹

¹| Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Anabilim Dalı

Amaç: Ebelik, özel bir bilgi ve deneyim gerektiren emek alanı olarak kadınların tarihinde özgül bir yer tutar. Ebeler tarih boyunca sadece doğuma refakat eden kişiler olarak değil; aynı zamanda gebelik ve doğum sonrası dönemlerde de kadın bedeni ile ilgili her türlü deneyim ve bilgileri ile topluma hizmet etmişlerdir. Bu deneyim ve bilgi birikimi ebeyi ve mesleğini kadın hayatının ayrılmaz bir parçası haline getirmiş, kadınların toplumsal statüsü ile ebelik mesleği birbirine paralel gelişim göstermiştir. Bu araştırma ile statüyü belirleyen önemli faktörlerden olan toplumsal cinsiyet, eşitlik, feminizm kavramlarının ebelik literatüründe işlenme biçiminin irdelenmesi amaçlanmıştır.

Metod: Çalışma retrospektif bir tanımlayıcı araştırmadır. Ebelik ile ilgili makalelerin yayınlanma yelpazesi geniş olduğu için, çalışma Web of Science veri tabanında taranan impact faktörü yüksek ve isminde ebelik geçen iki dergi ("Midwifery" ve "Journal of Midwifery&Women's Health") ile sınırlandırılmıştır. Midwifery dergisinin impact faktörü 1.948, Journal of Midwifery&Women's Health dergisinin impact faktörü ise 1.329'dur. Dergiler on-line olarak yayına başladıkları tarihlerden itibaren araştırmanın yapıldığı tarihlerde yayınlanmış son sayıları dahil olacak şekilde incelenmiştir. Midwifery dergisi için 1985 yılı ile 2018 Eylül sayısı ve Journal of Midwifery&Women's Health dergisi için ise 2000 yılı ile Temmuz 2018 sayıları dahildir. Veriler 04-15 Haziran 2018 tarihleri arasında, araştırmacılar tarafından, hafta içi 09.00-17.00 saatleri arasında Ege Üniversitesi yerel alan ağından (EUNET-TR) yararlanılarak toplanmıştır. Dergi içi arama linkine "feminizm, feminist, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği" anahtar kelimeleri İngilizce yazılarak; tek tek veya birlikte olacak şekilde taranmış ve makalelerin içerik analizleri yapılmıştır. Yapılan aramada toplam 160 sonuca ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilme kriterlerine uygun 64 makale çalışma kapsamına alınarak örneklemi oluşturmuştur. İçerik analizinde; makalenin tipi, yapıldığı ülke, araştırmacının cinsiyeti, makalelerde ebelik mesleğinin ele alınış biçimi ile kadının statüsüne yer verilme şekli değerlendirilmiştir. Toplanan veriler sayı yüzde dağılımları ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırmaya dahil edilme kriterlerine uyan ve içerik analizi yapılan makalelerin %79.7'sinin araştırma, %14.1'inin derleme makale şeklinde yazılmış olduğu belirlenmiştir. İçerik analizinde makalelerin %90.6'sında çalışmanın yapıldığı ülke belirtilmiştir. 6 farklı ülkesinde yapılmış 17 çalışma (%29.3) ile Avrupa'da İsveç ve Amerika'da Kanada %12.1 oranları ile en çok yayın yapılan ülkelerdir. Yayınlanan çalışmalarda yazarların sadece %20.3'ünde erkek araştırmacı bulunmaktadır. Makalelerde ebelik mesleğinin ele alınış şekli; mesleğin toplumda kabul edilmesi, ebelik hizmetleri ve ebelik bakımı yanı sıra ebelik hakları şeklinde iken, kadın; statüsü, eşitliği, toplumsal cinsiyet ve feminist bakış açısı ile yer almaktadır. Değerlendirilen yayınlarda feminizme ilişkin kavramların toplumsal cinsiyetin etkili olduğu üreme sağlığı, ebeveynliğe geçiş, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, kadınların sağlık hizmetlerine erişimi ve sonuçları gibi konulardır.

Tartışma: Günümüzde insan haklarının vazgeçilmez olarak algılandığı ülkelerde, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmaları, insan haklarının bir gereği olarak değerlendirilmekte, kadınların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik hayata katılımını sağlayacak tüm haklardan erkeklerle eşit şekilde yararlanmaları gerektiği kabul edilmektedir. Bu anlayış, uluslararası insan hakları belgelerinde, uluslararası sözleşmelerde, ülkelerin yasalarında yer almasına rağmen, kadınlar için hala, ülkelerinin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun hayatın temel alanları olan eğitim, sağlık, çalışma hayatı, siyaset ve

karar alma mekanizmalarına katılım açısından fırsat eşitliğinin sağlanamadığı görülmektedir. Eşitlik toplumda kadının statüsünü etkileyen önemli bir yapı taşıdır. Bir kadın mesleği olarak ebelik literatürünün statüyü belirleyen kriterlere ne derece yer verdiğini saptamayı hedeflediğimiz çalışmamızda güçlü iki dergide yaptığımız incelemelerle oranın oldukça düşük (64 makale) olduğunu tespit ettik. Fakat bu sonuç, konunun sağlık dışı dergilerde yayınlanma olasılığının daha yüksek olması, yaklaşık 30 yılı içine alan bir literatür taranmış olsa da sadece iki derginin incelenmesi gibi kısıtlılıklar nedeniyle beklenen bir durumdur.

Dünya ülkelerinin gelişmişlik düzeyleri belirlenirken, toplumsal cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme performansı açısından Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi (Gender-Related Development Index-GDI) kullanılmaktadır. GDI kadınlara sunulan fırsatları, ülkenin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki başarısını ölçer. 2016 yılı GDI sonuçlarına göre İsviçre, Almanya, Kanada, İsveç gibi ülkeler 188 ülke arasında ilk 15 de yer almaktadır. Çalışmamızda makalelerin yüksek oranda Kanada ve İsveç’de yapılmış olması bu durumla bağlantılı doğal bir sonuçtur. Bu ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları oldukça yüksektir. İsveç, uzun yıllar ebelerin doğum konusunda profesyonel eğitimler almalarına olanak sağlamış ve donanımlı ebeler yetiştirmiştir. Günümüzde, en düşük anne ölüm oranlarından biri İsveç’e aittir.

Sonuç: Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişmiş olduğu ülkelerde kadının statüsü ve buna paralel olarak ebelik eğitim ve donanımı da oldukça güçlüdür. Ebeler ve ebe akademisyenler rutin eğitim ve hizmetlerini sürdürürken özellikle dezavantajlı kadınların toplumsal statülerinin artması konusunda onlara danışmanlık yapmalı, literatürü zenginleştiren yayınlar ile bu hizmetleri yaygınlaştırmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Feminizm, Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Ebelik Mesleği

KADINLARIN GÖZÜYLE “HEGEMONİK ERKEKLİK”

Pınar Laloğlu

Erkekliğin tıpkı kadınlık gibi toplum tarafından “cinsiyetlendirilmiş”, toplumsal ilişkilerin, kültürün bir ürünü olduğu ilk kez feminist kuramların sosyal bilimler alanına getirdiği bakış açısıyla ortaya konulmuştur. Erkekliği kavramsallaştıran Connell, güç kavramını merkezi bir konuma taşıyarak, Gramsci’ nin hegemonya kavramından hareketle hegemonik erkeklik terimini geliştirmiştir. Hegemonya, iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek özel yaşamın ve kültürel süreçlerin örgütlenmesine sızan bir toplumsal güçler oyununda kazanılan toplumsal üstünlüktür. Hegemonik erkeklik ise “belirli erkek gruplarının güç ve zenginliği nasıl ellerinde tuttuklarını, tahakkümü yaratan toplumsal ilişkileri nasıl meşrulaştırdıklarını ve yeniden ürettiklerini” anlamak için ortaya atılan bir kavramdır. Connell, hegemonik erkeklik kavramını erkeklerin hakim, kadınların tabi durumda olduğu ataerkil düzenin meşruluğunu temellendiren toplumsal cinsiyetin inşasını tarif etmek için kullanır. Erkekliğin hegemonyası toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında sadece kadınları değil farklı erkeklikleri de ikincil konuma itmektedir. Connell evrensel bir erkeklikten değil farklı ve çoğul erkekliklere vurgu yapan “erkeklikler” den söz eder. Ataerkilliğin inşa ettiği hegemonik erkeklik, kadınlar, işbirlikçi (Sancar) ya da suç ortağı ve madun erkeklikler üzerinde belirleyici bir güce sahiptir. Connell, hegemonik erkekliğin kamusal yüzünün, ille de iktidar sahibi erkeklerin ne olduğuna değil, iktidarı ayakta tutanın ne olduğuna ve bu kadar çok sayıda erkeğin neyi desteklemeye yönlendirildiğine dair olması gerektiğini belirtir. Hegemonya rızaya dayalıdır. Connell’ a göre çok az erkek, bir Bogart veya bir Stallone’dur; bunun dışında kalan büyük çoğunluk ise bu imajların ayakta tutulması için işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliği ya da suç ortaklığının asıl nedeni, erkeklerin çoğunun kadınların tabi kılınmasından faydalananı olması ve hegemonik erkekliğin de bu üstünlüğü kültürel olarak ifade etmesidir. Rıza ya da tahakküme yönelik istek içinde zayıflığa yer olmayan “erkekler” dünyasından dışlanmaya dair korkuya dayalıdır. Bourdieu’ ya göre erkeklik ilişkisel bir kavramdır, diğer erkeklerin önünde ve onlar için, kadınlığa karşıt olarak ve her şeyden önce kişinin kendi içindeki bir tür dişil korkusu içinde inşa edilmiştir. Bu korku hegemonik erkekliği iktidarını sürekli olarak korumaya ve yeniden inşa etmeye yönlendirmektedir.

Bu çalışmada, kültürel olarak yüceltilen bir erkek olma biçiminin, hegemonik erkekliğin, kadınların bakış açısıyla nasıl değerlendirildiği, onların gözüyle bu hegemonyanın nasıl hissedildiği ya da ataerkil kültürün nasıl kadınları da Connell’ in bahsettiği rızaya dayalı bir anlaşmaya götürdüğünü analiz etmek amaçlanmaktadır. On kişi ile yapılan odak grup görüşmesi sonucu kadınların erkeklerle ev içi ilişkileri ile kamusal alandaki ilişkilerinin hegemonik yasa ile şekillendiğini ve bu yasaya kadınların da boyun eğdiğini görmekteyiz. Erkeğin, kamusal alanda toplumsal cinsiyetin erkeğe biçmiş olduğu rollerin dışına çıkmasını dışa vurmayan kadın, özel alanda bunun aksinden söz edebilmektedir. Kadın da eşinin kamusal alanda hegemonik bir erkek olma biçimine rıza göstermektedir. Ataerkil kültürün inşa etmiş olduğu hakiki erkek ya da hegemonik erkek olma biçimi dışlanma korkusu ile ya da çeşitli yaftalara maruz kalmamak için kadın tarafından da istenilen bir pratik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bourdieu’ya göre erkekleri iktidar oyunlarını sevmeye, kadınları da iktidar oyunlarını seven erkekleri sevmeye yatkın kılan farklılaştırıcı toplumsallaşmada eril karizma, bir bakıma iktidarın karizmasıdır. Patriarşik kültürün dışladığı iktidar oyunlarına kadınlar eşleri ya da oğulları benzeri bir erkek dolayımıyla katılırlar. Kant’ a göre bu durumun temelinde tahakkümün işbölümünde kadınlara verilmiş olan statü yatar. Bourdieu’ ya göre Kant’ ın kadın doğasına atfettiği vazgeçiş (rıza, boyun eğme), habitus’ un kurucusu olan yatkınlıkların en derinine kazılıdır.

Anahtar kelimeler: Hegemonik Erkeklik, Tahakküm

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ DIŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET
ALGILARI

Damla Nur Kinsiz¹, Ayfer Keskin¹, Şener Şentürk¹, Gözlem Ceylan¹

¹| Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Amaç: Bireyin dünyaya gelişi ile birlikte kadın ya da erkek olarak sahip olduğu fizyolojik, genetik ve biyolojik özelliklerin tümü “biyolojik cinsiyet” olarak tanımlanırken; bireyin kadın ve erkeğe toplum ve kültür tarafından atfedilen özellikler, rol, beklenti, sorumluluklar doğrultusunda bir kimlik inşa etmesi “toplumsal cinsiyet” olarak açıklanmaktadır. Bu doğrultuda toplumsal cinsiyet, bireyin doğuştan getirdiği, değişmez, evrensel, biyolojik cinsiyetinin toplum tarafından kültürel yaşantı içerisinde şekillendirildiği zaman ve mekâna göre farklılık gösterebilen roller olarak ifade edilebilir. Birey dünyaya geldiği andan itibaren erkek ya da kadın olma ile ilgili özellikleri öncelikli olarak ailesinden ve yakın çevresinden, yaşadığı toplumun değer yargılarına uygun olarak benimsemeye başlar. Ailelerin “Erkek adamın erkek evladı olur” söylemleri, “Elinin hamuru ile erkek işine karışma” gibi deyim, atasözü, halk hikayeleri; cinsiyete ilişkin oyuncak, giysi seçimleri, oda dekorasyonları, kız (sevgi, nazlı, gönül...) ve erkek (Kaan, Yiğit, Savaş...) çocuklarına verilen isimlerle cinsiyet kalıpları oluşturulur. Cinsiyete ilişkin roller, haklar, sorumluluklar ve beklentilere ilişkin toplumsal kalıplar, bireyleri erkek ve kadına, eril ve dişile yavaş yavaş dönüştürür. Diğer bir ifade ile, kız ya da erkek olarak doğulur, kadın ya da erkek olmak öğrenilir denilebilir. Kadın ve erkek arasındaki bu toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temelinde ise iki cinse atfedilen “kadın ve erkeğin aynı olamayacağı” fikridir. Bu noktada gösterilen direnç ya da ayrımcılık aslında toplumsal cinsiyete ilişkin bir algı olmayıp yalnızca biyolojik cinsiyetle ilgili bir durumdur. Dolayısıyla hiçbir insanın aynı olamayacağı gibi farklı iki türün de (biyolojik cinsiyet) aynı olmasının mümkün olamayacağı ama kadın ve erkeklerin karar almada, seçimlerinde, hizmetlere ve kaynaklara erişimde, bunlardan yararlanma noktasında eşit haklara sahip olması (toplumsal cinsiyet eşitliği) gerektiği ifade edilmelidir. Anacak, birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da cinsiyete dayalı iş bölümü ve cinsiyet kalıpları, kadınların birçok alanda doğrudan ya da dolaylı olarak ayrımcı uygulamalarla karşılaşması sonucunu doğurmaktadır. Bu eşitsizlik, yalnızca kadınların mağduru oldukları kısmi bir sorun olmayıp, toplumsal kalkınma, adalet ve barışın sağlanması noktasında da önem arz etmektedir. Bu durumda doğrudan ya da dolaylı ayrımcılığın, eşitsizliğin ortadan kaldırılamasa bile en aza indirilebilmesi için yapılacak kadın ve erkek çalışmaları ile cinsiyet eşitliğine ilişkin farkındalık eğitimleri önem arz etmektedir. Eğitimler öncesinde de konuya ilişkin farkındalık düzeyinin belirlenmesi için yapılacak çalışmalar, yol haritası olma noktasında önemlidir. Bu doğrultuda araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyete yönelik algılarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin toplumsal cinsiyete ilişkin tutumları araştırılmış, tutumların cinsiyet, bölüm, aile tipi gibi değişkenler açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ortaya konmaya çalışılmıştır.

Yöntem: Araştırmada, evrenin tamamı veya örneklem üzerinde yapılan, böylece evren hakkında genel bir yargıya varılan betimsel tarama modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi’nde 1.-2.-3.-4. ve 5. Sınıfta eğitim gören 136 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veriler 25 maddeden oluşan beşli Likert tipinde hazırlanmış olan “Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği” ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi .05 kabul edilmiş, ölçeğin Cronbach's Alpha değeri .93 bulunmuştur.

Bulgular: Araştırmada toplumsal cinsiyete ilişkin ortalama (4.05) katılıyorum düzeyinde çıkarken cinsiyet, sınıf düzeyi bakımından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni bakımından kadınlar lehine olumlu cinsiyet algısı yüksek çıkarken, sınıf düzeyi bakımından en yüksek olumlu tutumun 1. Sınıf düzeyinde olduğu ve ilerleyen düzeylerde düştüğü görülmüştür. Anne baba eğitim düzeyi, aile tipi, hayatın çoğunluğunun geçirildiği yerleşim yeri bakımından anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Tartışma ve Sonuç: Diş Hekimliği Fakültesi'nde eğitimlerini sürdüren öğrencilerin toplumsal cinsiyete ve toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algılarının araştırıldığı bu çalışmada literatürdeki çalışma bulgularına benzer özelliklere sahip bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada kadınların toplumsal cinsiyet algılarının yüksek bulunması beklendik bir sonuç olarak görülürken, sınıf düzeyinde giderek düşen toplumsal cinsiyet algısı manidar bulunmuştur. Bu durum, giderek yaygınlaşan iletişim teknolojilerinin ve internet kullanımının, genç nesillerin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair farkındalık düzeylerinin artması üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmasından kaynaklanabilir. Çünkü toplumsal cinsiyet eşitliği, yapılan akademik çalışmaların artışı ve yaygınlaşması, diğer yandan gerçekleştirilen toplumsal farkındalık projeleri sayesinde görünürlüğü artan bir toplumsal sorun olmuştur. Ancak, sınıf düzeyinde görülen bu durumdan hareketle, yükseköğretimde toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili temel bir dersin lisans düzeyinde verilebilmesi ile toplumsal cinsiyete ilişkin farkındalık düzeyini artıracak çalışmaların yapılmasının gerektiği, bu çalışmaların sadece kadınlara yönelik çalışmalarla sınırlandırılmayıp, erkeklerle birlikte yürütülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet Roller, Diş Hekimliği Fakültesi, Toplumsal Cinsiyet Algısı.

KESİŞİMSELLİK VE HUKUK

Damla Alver

Kesişimsellik kavramı ilk kez Kimberle Crenshaw tarafından kullanılmıştır. Crenshaw birden fazla dezavantaja sahip olan grupların uğradığı ayrımcılığın görmezden gelindiğini belirtmiş ve bu durumların farkına varılmasını ve bu durumlarla mücadele edilebilmesini sağlayan bir kavrama ihtiyaç duyulduğu gerekçesiyle kesişimsellik kavramını ortaya koymuştur. Kesişimselliğin genel olarak siyah feminist düşüncenin doğurduğu bir kavram olduğunu söylemek mümkünse de, kavram ilk ortaya atıldığından bu yana oldukça farklı şekillerde kullanılmış ve birçok tartışmaya da konu olmuştur.

Kesişimsellik, kadınlar arasındaki farklılıkların görülmediği ve bunun 'kızkardeşliğe' zarar verdiği düşüncelerinin dile getirilmeye başlandığı bir dönemde, bu düşüncelerle bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Siyah kadınların ayrımcılığı yalnızca siyah olarak veya yalnızca kadın olarak değil, siyah kadınlar olarak da deneyimleyebildiği ortaya konulmuştur. Kesişimselliğin, –siyah kadınların yaşadığına benzer şekilde– kişilerin dezavantajlarının kesişmesi durumunda yaşanan eşitsizlikleri ortaya koymada başvurulabilecek bir düşünce olarak, feminizmin yalnızca toplumsal cinsiyet açısından dezavantajlı olan kadınlar için olduğuna dair eleştirilere farklı bir yoldan bir çözüm önerdiğini, bunun da ayrımcılıkları kesişimselliği içinde ele almak olduğunu söylemek mümkündür.

Kesişimsellik birçok açıdan ele alınmış ve birçok konuyla bağlantısı incelenmiştir. Onunla ilgili olarak değinilebilecek önemli meselelerden birisinin onun hukukla olan ilgisi olduğunu söylemek mümkündür. Crenshaw, kesişimselliğin ne olduğunu ve neden gerekli olduğunu anlatırken ayrımcılıkla ilgili üç farklı davadan örnekler yer vermektedir. Bu davalardan birinde siyah kadınlar olarak ayrımcılığa uğrayarak dava açanların iddialarının mevcut yasalar tarafından nasıl görmezden gelindiğine yer verilmektedir. Buna göre siyah kadınlar, siyah kadınlar olarak ayrımcılığa uğradıkları iddiasıyla dava açtıklarında, mahkeme siyah erkeklerin ve beyaz kadınların ayrımcılığa uğramadıklarını, ırk ya da cinsiyet ayrımcılığının olmadığı yerde siyah kadınların ayrımcılık iddiasında bulunamayacaklarını ileri sürerek davayı reddetmiştir. Crenshaw'ın iddiası ise, ayrımcılığın siyahlara ya da kadınlara değil, siyah kadınlara yapıldığıdır. Bir diğer davada cinsiyet ve ırk ayrımcılığına uğradığı iddiasıyla dava açan siyah kadınların ayrımcılığa uğradığı kabul edilse de siyah kadınların diğer kadınları temsil edip edemeyeceği sorgulanmıştır. Buna göre, siyah kadınlar, beyaz kadınlardan daha dezavantajlı konumda olduklarından tüm kadınları temsil etmede de daha şüpheli bir konuma sahiplerdir. Kesişimsellik, bu türden yaşanan ayrımcılıkların ileri sürebilmesinde başvurulabilecek bir düşünce olarak ortaya atılmıştır. Bu düşünceyle ortaya çıkan adaletsizliklerin hukuki olarak ortaya konulabilmesi ve hukuk yoluyla adaletsizliklerin giderilebilmesi yönünde bir imkân söz konusu olmaktadır. Buradan yola çıkarak kesişimselliğin hakların korunmasında ve ayrımcılığın önlenmesinde yeni bir hukuki bakış olarak ele alınabilmesinin mümkün olduğu söylenebilir. Nitekim, Catharine MacKinnon kesişimselliği feminist bir hukuk metodu olarak ele almaktadır. Ona göre kesişimsellik, cinsel tacizin ırkçı boyutunu görmede bir imkân olmuştur. O, bu noktada Bosnalı kadınların yaşadıklarını örnek verir. Bosnalı kadınların yaşadığı durum, yalnızca bir tecavüz değil, soykırım suçunun bir cinsiyete karşı işlenerek gerçekleştirilmesidir ve bunu ortaya koyabilmek için kesişimsel bir bakışa ihtiyaç vardır. Onun ele aldığı şekliyle, bir metot olarak kesişimsellik, hem birden çok dezavantajın keşiştiği yerde yaşanan eşitsizliklerin görmezden gelinmesini önlemede hem de bu eşitsizliklerin tam anlamıyla kavranabilmesinde faydalı olacaktır.

Kesişimselliği kişilerin yaşadıkları adaletsizlikleri bütünlük içinde ele almayı ve adaletsizliği bu bütünlük içinde ortadan kaldırmayı amaçlayan bir bakış olarak görmek mümkündür. Bu nedenle de hukukta kesişimsel düşünceden kaynaklanan bir bakışın kabul edilmesi, ilk olarak, somut durumların doğru bir şekilde ele alınmasında ve aksi durumda ortaya çıkabilecek adaletsizliklerin önlenmesinde, ikinci olarak da, bu türden adaletsizliklerin yaşanmasının önüne geçebilecek düzenlemelerin yapılmasında etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kesişimsellik.

BİLDİRİ SUNUMLARI 31 – KADIN VE SİYASET, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Ebru EREN, Yeditepe Üniversitesi	Bildiri sunumları 31 - Kadın ve Siyaset	Bordo Salon
		TÜRK SİYASETİNDE KADIN TEMSİLİ: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ İNCELEMESİ Hediye Şirin Ak	
		TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: EĞİTİM POLİTİKALARINDA "KADININ YERİ" Ebru Eren	
		İŞ-AİLE YAŞAM DENGESİ, AİLE DOSTU ÖRGÜTLER VE KADIN İŞGÖRENLER Funda Er Ülker - Gülen Özdemir - Emine Yılmaz	
		KADIN DAYANIŞMASININ BİR BİÇİMİ/OLANAĞI OLARAK (SOSYAL) KOOPERATİFLER: YERYÜZÜ KALKINMA KOOPERATİFİ Burcu Hatiboğlu - Selda Taşdemir Afşar - Özge Sanem Özateş Gelmez	
		SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE KADIN KOOPERATİFLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ VE KADIN KOOPERATİFLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ ANALİZİ Fatma Aldırmaz Akkaya	

TÜRK SİYASETİNDE KADIN TEMSİLİ: 24 HAZİRAN 2018 SEÇİMLERİ İNCELEMESİ

Hediye Şirin Ak¹

¹ | Çankırı Karatekin Üniversitesi

Kadınların yazılmamış ancak ilgili alanyazında artan araştırmalarla gün yüzüne çıkmış tarihleri incelendiğinde, “kadın ve siyaset” ikilisinin problematik bir ilişki içinde olduğunu söyleyebilmek mümkündür. Gerek Türk gerekse dünya tarihine “kadın ve siyaset” penceresinden baktığımızda; kadınların neredeyse temsil edilmemekte olduğunu gözlemleyebiliriz. Dünya nüfusunun yaklaşık olarak yarısını oluşturan cins, yani kadınlar oy kullanma ve seçmen karşısına aday olarak çıkabilme haklarını yüzyıllar süren mücadeleler sonucunda almayı başaramamışlardır. Ancak bu hakları gerçekten alabilmiş oldukları bugün tartışmaya açık bir konu olarak karşımızda durmaktadır. Siyasal katılmanın en basit yöntemi olan oy kullanma davranışı, her iki cinsinde yoğun olarak kullandıkları bir katılma türü olarak gösterilebilir. Siyasal katılmanın en pasif ve en düşük seviyede yaşandığı bu türde dahi kadınların tamamının serbest hareket edebildiğini kesin olarak kanıtlamak güç görünmektedir. Siyasal katılımın daha aktif yönüyle, aday olarak milletin temsilcisi olma iddiası ile ortaya çıkma sayılarına bakıldığında ise bu katılımı gerçekleştirebilen kadın sayılarının erkek sayılarından oldukça az olduğunu saptamak mümkündür.

Türk tarihi incelendiğinde; Türk kadınlarının siyasetle tanışmalarının erken dönemlerde görülmekle birlikte daha sonra yavaş yavaş siyasetten tamamen uzaklaşma, var olmadıkları sosyal hayata dahil olmaya çalışma, sonrasında tekrar siyasete ulaşmaya çalışma ve son olarak da siyasette var olmaya çalışma şeklinde bir döngü içine girdiklerini söyleyebilmek mümkündür. Orta Asya Türk toplumlarının sosyal hayatları ve yönetim yapıları incelendiğinde kadınların sosyal hayatta var oldukları ve erkeklerle birlikte hemen her ortamda bulunarak devletlerin ya da beyliklerin yönetim kademelerinde de yer alabildiklerini gözlemleyebiliyoruz. Eski Türklerde “Hakan” adı verilen yöneticilerin eşlerine “Hatun/Katun” adı verildiği ve devlet yönetiminde de eşleri ile birlikte söz sahibi oldukları eski Türk yazıtlarından ya da halk hikayelerinden günümüze kadar gelmiş bilgiler arasındadır. Osmanlı Devleti’nin ilk dönemlerine dair araştırmalar incelendiğinde de devletin bir beylik olarak kurulduğu ilk günden imparatorluğa giden süreçte hala devlet yönetiminde etkin olan kadının zamanla devlet yönetiminden ve sonrasında da sosyal hayattan yavaş yavaş çekilişine kadar giden bir süreç yaşandığını söyleyebilmek mümkündür. Kadının hayat içerisinde geri plana düşmesini tek bir nedene bağlamak oldukça güçtür. Bu durumun çok çeşitli sebepleri vardır; yaşanan coğrafya, etkileşime girilen diğer kültürler, çevresel etkenler, dini etkenler ve daha birçok tahmin edilemeyen sebep... Osmanlı Devleti’nin son dönemleri incelendiğinde modernleşme çabalarının hız kazandığı, devletin kurtuluşu için çözüm yolları arandığı bir sürece girildiği ve bu süreçle birlikte Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinin başladığı gözlemlenebilir. Adı geçen dönemler, erkeklerin gerisinde kalan kadınların eğitilerek, gelecek nesilleri (erkek çocukları) daha iyi yetiştirmelerine olanak sağlamak adına çalışmaların yapıldığı dönemler olmuşlardır. Eğitim olanaklarından yararlanmayı başaran az sayıda kadın artık dahil olmayı başaramadığı sosyal hayatta var olma çabasına girerek daha çok sayıda kadını da arkasından sürüklemeyi başarmıştır. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde başlayan kadın hareketleri, Cumhuriyetin ilk yıllarında da devam edecek ve artık sosyal hayata adım atmayı başaran kadın ileri doğru adım atarak siyasette de var olma isteğini dile getirmeye başlayacaktır. Cumhuriyetle birlikte seçme ve seçilme haklarını elde eden kadın bunun yanı sıra yasalar nezdinde de pek çok kazanım elde etmiştir. Bu tarihten sonra istenilen tüm kazanımların elde edildiği gibi bir yanlış, kadın

hareketinde bir durgunluğa yol açmıştır. Oysa ki, hakları elde etmek kadar onları koruyarak kullanmak da başlı başına bir mücadeleyi gerektirmektedir.

Kadınların ilk oy kullandığı tarihten bugüne parlamentodaki kadın oranı istenilen artışı bir türlü yakalayamamış, BM'nin belirlemiş olduğu kritik eşiğin yanına yaklaşmak dahi mümkün olamamıştır. 1935 yılında devlet desteği ile meclise giren on sekiz kadın ve 1943'de yine aynı şekilde vekil olan on altı kadından sonra kadın vekil sayısı düşmüş ve 1999 yılına kadar durum bu şekilde devam etmiştir. 2015 yılında yapılan iki genel seçim incelendiğinde; Haziran seçimlerinde %17.8 temsil oranını yakalayan kadınlar Kasım seçimlerinde ise %14.9 temsil oranına gerilemişlerdir. Aynı yıl gerçekleşen bu iki seçim arasında temsil sayısının düşmesinde pek çok neden etken olmuştur. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılacak olan seçimlerde gösterilen kadın aday sayıları ve seçilebilen kadın parlamenter oranı, ışığında kadın temsiline dair yapılacak olan analiz bu çalışmanın ana konusudur. Çalışma kapsamında da önceki seçimlerle karşılaştırmalı olarak 24 Haziran seçimleri analiz edilecek ve kadın temsilindeki artış ya da azalışların nedenlerine ve çözüm önerilerine değinilmeye çalışılacaktır. Bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olan insanların tamamının en temel demokratik hakları olan seçme-seçilme haklarını engellerle karşılaşmadan kullanabilmeleri demokrasinin olmazsa olmazlarından biridir. Ülkenin yarısını oluşturan kadın bireyler vatandaş olmalarının gereği olan haklardan birini kullanamıyorsa/kullanırken engelleniyorsa sözü geçen ülkede demokrasiye dair şüphelerin oluşması kaçınılmaz hale gelecektir.

Anahtar Kelimeler: 24 Haziran Seçimleri, Kadın Temsili, Türk Kadın Hareketleri, Siyasal Katılma

TÜRKİYE'DE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ: EĞİTİM POLİTİKALARINDA “KADININ YERİ”

Ebru Eren¹

¹ | Yeditepe Üniversitesi

Amaç: Her ülkede birbirinden farklı şekillerde görüldüğü gibi, Türkiye’de de toplumsal hayatta kadına ve erkeğe cinsiyet odaklı anlam ve görevler yüklenmektedir. Biçilen “cinsiyetçi” değerler sonucunda ise ülkede toplumsal cinsiyet eşitsizliği baş göstermektedir. Sağlık, eğitim, ekonomi (işgücü), siyaset gibi toplumsal hayatın birçok alanında ne yazık ki “kadının yeri” “erkeğin yerine” kıyasla ikincil bir konumda kalmaktadır.

Örneğin, Türk eğitim politikaları, kuramda, eğitimde bireyler arasında eşit haklar ilkesine dayanmasına rağmen, Türkiye’de yaşayan kadınlar, eğitim fırsatından erkekler kadar yararlanamamaktadır: Türk eğitim sisteminin işleyişinde, bireyler arasında fırsat ve toplumsal cinsiyet eşitliği bulunmamaktadır. Oysa bir ülkeyi “gelişmiş” olarak niteleyebilmek için o ülkede eğitim gören kadınların okullaşma oranının yüksek olması da gerekmektedir. Söz konusu çalışmanın amacı, Türk eğitim politikalarında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesine, toplumun tüm bireyleri arasında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına, dolayısıyla eğitimde kadının yerinin iyileştirilmesine çözüm önerilerinde bulunmak ve katkı sağlamak olacaktır.

Yöntem: Söz konusu çalışmanın kuramsal çerçevesinde, öncelikli olarak “eğitim politikaları” ve “toplumsal cinsiyet eşitsizliği” kavramları açıklanacaktır. Sonra ise Türkiye bağlamında kadınların eğitimi iki farklı tarihsel boyutta ele alınacaktır: hem Osmanlı Dönemi, hem de Cumhuriyetin Kuruluşunda Türk eğitim politikalarında kadınların eğitime verilen yerin ve önemin üzerinde durulacaktır.

Söz konusu çalışmada başvurulacak yöntem, Türk eğitim sisteminin, farklı türde ve kademelerinde olan kurumlarında, günümüz eğitim politikalarının uygulanması sonucu ortaya çıkan kadınların okullaşma oranını incelemek olacaktır. Ayrıca, Türk eğitim politikalarının yine bir yansıması olan Milli Eğitim Bakanlığının ders kitapları incelenecek, bu ders kitaplarında açık veya örtülü bir şekilde resmedilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu değerlendirilecektir.

Bulgular: Osmanlı İmparatorluğu Döneminde, özellikle Tanzimat Döneminde ve daha sonrasında, kadınların eğitimi konusunda gelişmeler kaydedilmiş, ancak kadınların eğitimi erkeklere göre geride kalmıştır. Cumhuriyet Döneminde ise kamusal ve toplumsal çalışmalar ile kadınların eğitiminin desteklendiği ortadadır. Buna karşın, Türkiye’de hala ilköğretime bile gitmemiş olan kadınlar vardır. Kadınların okullaşma oranı erkeklerin okullaşma oranı ile eşit durumda değildir: her iki okullaşma oranı arasında büyük bir uçurum bulunmaktadır. Türkiye’de eğitim bağlamında kadının yeri erkeğin yerine göre ikincil bir konumda yer almaktadır.

Türk eğitim politikalarının belirlenmesinde beş yıllık devlet kalkınma planları önemli bir görev üstlenmektedir. Söz konusu devlet kalkınma planları incelendiğinde, Türk eğitim sisteminin her kademesinde kadınların okullaşma oranının erkeklerin okullaşma oranına göre geride olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Her ne kadar toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesi, eğitim politikalarının temeli olarak belirlenmiş olsa da kadınların eğitiminde politikaların uygulamaya koyulması sorun yaratmaktadır. Üstelik Türkiye’de yayımlanan ders kitaplarının birçoğu bilimsel bir açıdan değil,

cinsiyete dayalı bir yaklaşım ile kaleme alınması bu toplumsal cinsiyet eşitsizliği sorununu pekiştirmektedir.

Tartışma: Eğitim politikalarının eleştirel bir göz ile yeterince değerlendirilmemiş olması önemli bir sorundur. Türk eğitim tarihi kapsamında kadınların eğitime ayrılan yer ile ilgili bilimsel çalışmalar yapılmış olsa da Türk eğitim politikaları kapsamında toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu yeterince araştırılmamıştır. Oysa Türk eğitim sisteminin istisnasız her kademesinde, ülkede gerek okuryazarlık oranı, gerek okullaşma oranına bakıldığında, özellikle kırsal yörelerde ve ülkenin doğusunda yaşayan kadınların aleyhine bir eşitsizliğin olduğu ortadadır.

Türkiye’de kadınların eğitiminin tarihsel boyutu incelendiğinde, gerek Osmanlı İmparatorluğu Döneminde, gerek Türkiye Cumhuriyetinin Kuruluş Döneminde, dönemlerin yetkililerinin kendi eğitim anlayışları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini ilke olarak benimsedikleri açıktır. Nitekim geçmiş ve günümüz Türk eğitim politikaları kapsamında bu eşitliğin öneminden sıkça söz edilmektedir. Ancak şu noktaları tartışmakta yarar olacaktır: Neden eğitim politikalarında “kadının yeri” “erkeğin yerine” kıyasla ikincil bir konumda kalmaktadır? Neden Türk eğitim sisteminin işleyişinde kadınların eğitimi neden toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin gölgesinde kalmaktadır? Neden Türkiye’de kadınların okullaşma oranı erkeklerin okullaşma oranına göre oldukça geridedir?

Sonuç : İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında da kabul edilen temel insan haklarından biri olan “eğitim hakkı”, öte yandan Türk eğitim politikalarında hedeflenen “toplumsal cinsiyet eşitliği” ilkeleri ile ilgili olarak günümüzde hala çözümlenmesi gereken önemli sorunlar bulunmaktadır. Kısmen Osmanlı İmparatorluğu Döneminde ve Cumhuriyet’in Kuruluşu ile birlikte kadınların eğitimi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı, diğer kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmalara rağmen Türkiye’de eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliği giderilememiştir. Çünkü Türk eğitim politikalarının uygulanma aşamasında kadınların eğitimi ile ilgili yapılan bu çalışmalar hayata geçirilememiş ve bu yönden eğitim sisteminde herhangi bir düzenlemeye gidilmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği, Eğitim Politikaları, Kadın.

İŞ-AİLE YAŞAM DENGESİ, AİLE DOSTU ÖRGÜTLER VE KADIN İŞGÖRENLER

Funda Er Ülker¹, Gülen Özdemir², Emine Yılmaz²

¹| Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hayrabolu Meslek Yüksekokulu

²| Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

Amaç: Bireyin yaşamında aynı anda birden fazla statüye sahip olması, bu statülerin gerektirdiği rolleri aynı zamanda yerine getirmesi zorunluluğunu doğurmaktadır. Ancak sahip olunan bu roller bazen, başka bir rolün gerektirdiği gibi davranılmasını güçleştirebilmektedir. Bu duruma literatürde rol çatışması adı verilmektedir. Diğer taraftan bireyler için işleri ve aileleri yaşamlarındaki en önemli iki alan olup bir bütünü oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle, iş ve aile rolleri birbirini fazlasıyla etkilemektedir. İşgörenler, aileleri ile daha fazla vakit geçirmek istemekte ancak günümüz yoğun rekabet ortamı örgütsel talepleri arttırmaktadır. Dolayısıyla, işgörenler, iş ve aile yaşamı arasındaki etkileşim nedeniyle birtakım olumsuzluklar yaşamakta ve bu roller arasında bir denge sağlamaya çalışmaktadırlar. Bireyin çalışma hayatında, iş ve aile yaşamına ilişkin rol gerekliliklerini yerine getirebilmesine yönelik alacağı destek, iş-aile çatışmasını azaltmada önemli bir etkidir. Bu bağlamda, yönetim literatüründe “Aile Dostu Örgüt” kavramının ortaya çıktığı ve giderek önem kazandığı görülmektedir. İşgörenlerinin aile hayatlarına ve iş-aile dengesizliklerini gidermeye dönük isteklerine saygı duyan ve bu konuda politikalar geliştirip uygulayan örgütler bu kapsamda değerlendirilmektedir. Diğer taraftan son yirmi yıldır, iş dünyasında ve aile yaşamının doğasında görülen önemli değişimler dikkat çekicidir. Örgütler arasındaki rekabet, örgüt ve işverenler üzerindeki baskıları artırmış; uzun çalışma saatleri, artan iş yükü, iş güvencesizliği, belirsizlik ve iş stresi gibi birçok konuda onların değişime daha uyumlu, esnek ve duyarlı olmalarını sağlamıştır. Bu değişimler, işgörenler açısından da önemli etkilere sahiptir. Çünkü günümüzde ücretli istihdamın özellikle de kadın işgörenlerde giderek artması iş ve aile yaşamları arasındaki etkileşimi daha da dikkat çekici hale getirmiş ve günlük ev işleri, çocuk ve yaşlı bakımı gibi ailevi sorumlulukların erkekler tarafından da paylaşılması gerekliliğini doğurmuştur. Bu doğrultuda bu çalışmada, işgörenlerin iş-aile çatışmalarını azaltmaya yönelik örgütler tarafından uygulanabilecek politika ve programlar üzerinde durulmuş, özellikle de kadın işgörenlerin problemlerine yönelik çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Günümüzde örgütlerin bu sosyal değişim karşısında var olan sorunları göz ardı etme, kadın işgören istihdam etmeme ya da kadın işgörenlerin kariyerlerini durdurma gibi geçici çözümler üretmeleri sağlıklı ve verimli bir örgüt yapısının oluşturulmasına engeldir.

Yöntem: Çalışma literatür taramasına dayalı olup, aile dostu örgüt ve aile dostu politikalarla ilgili ulusal ve uluslararası kitaplar, makaleler, bildiriler ve tez çalışmaları incelenerek konuya ilişkin bir takım çıkarımlar yapılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Bulgular: Literatürde yapılan çalışmalarda, işgörenlerin aile hayatlarının işleri üzerinde önemli etkileri bulunduğu ifade edilmektedir. Çalışmalar, örgütsel stratejilerin ve bazı örgütsel baskıların örgütlerde önemli rol oynadığını göstermektedir. Örgütlerin büyüklüğü ve örgütteki kadın işgörenlerin yüzdesinin aile dostu politikaların uygulanması ile bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılan çalışmalarda, örgütlerde uygulanan aile dostu politikaların (esnek çalışma düzenlemeleri, çocuk bakımı yardımları, haftalık çalışma saatleri düzenlemeleri, izin düzenlemeleri, sağlanan sosyal destekler gibi) özellikle kadın işgörenlerin işten ayrılma niyetlerini azalttığı, genel olarak işgörenlerin ise örgüte olan bağlılıklarını, motivasyonları ve moralleri ile iş performanslarını olumlu yönde etkilediği bulgularına ulaşılmıştır. Çalışmalarda, örgüt içinde algılanan aile dostu kültür ile iş tatmini

arasında pozitif yönlü; algılanan aile dostu kültür ile iş stresi arasında ise negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Dünya'daki gelişimin hızı göz önüne alındığında örgütlerin öncelikle kadın işgörenlerinin daha sonra da tüm işgörenlerinin aile sorunlarının çözümüne yönelik politika ve programları geliştirmeleri ve uygulanmaları önem arz etmektedir. Günümüzün yoğun rekabet ortamında, örgütlerdeki insan kaynağının verimliliğini etkileyen faktörleri anlamak ve bunları yönetmek örgütlerin ana hedeflerinden birisidir. Bu doğrultuda, işgörenlerin etkinlik ile verimliliklerini yüksek tutabilmek ve onları mutlu işgörenler haline getirmek gerekmektedir. Bu noktada örgütlerde uygulanabilecek aile dostu politikaların, iş ve aile arasında denge kurulmasına yardımcı olduğu, işgörenlerin yaratıcılıklarını geliştirebilecekleri ve yeteneklerini ortaya koyabilecekleri bir örgüt ikliminin yaratılmasından, daha insancıl ve demokratik örgütsel yapılardan daha sağlıklı bir aile yapısına ulaşılmasına kadar çok geniş bir perspektifte katkıları bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan kadın işgörenler, aile hayatına ilişkin çok daha fazla sorumluluğa sahiptirler. Üstlendikleri bu sorumluluklar nedeniyle, kadın işgörenlerin örgütlerinden aldıkları destek çok daha önemli olmakta, iş-aile yaşamlarını dengeleyebilecekleri ve kariyerlerinde ilerleyebilecekleri bir çalışma ortamında yer almaları erkek işgörelere nazaran daha ön plana çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile Dostu Örgüt, Aile Dostu Politikalar, İş-Aile Dengesi, İşgören, Kadın

KADIN DAYANIŞMASININ BİR BİÇİMİ/OLANAĞI OLARAK (SOSYAL) KOOPERATİFLER: YERYÜZÜ
KALKINMA KOOPERATİFİ

Burcu Hatiboğlu^{1,2} , Selda Taşdemir Afşar^{2,3} , Özge Sanem Özates Gelmez^{1,2}

¹| Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü

²| Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi

³| Hacettepe Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Kooperatifler, çeşitli biçimleri olmakla birlikte, toplumdaki dezavantajlı birey ve grupları ihtiyaçları üzerinden bir araya getirerek onların güçlenmelerine aracılık eden, toplumsal sorunların çözümünde eşitlikçi ve kolektif öneriler geliştirmenin olanaklarını sunan özel bir işletme biçimidir. Dolayısıyla kooperatiflerin temelinde bir ortaklık fikri vardır ve ortaklaşa deneyimlenen sosyal sorunlara dayanışma üzerinden çözüm bulmak amaçlanır. Kooperatiflerin temellendiği bu ortaklık ve dayanışma anlayışı, kooperatifleşmenin tarih boyunca kadın hareketiyle kesişmesinin de asıl nedeni olmuştur. Örneğin feminist hareketin şimdiye kadar gerçekleştirdiği kampanyalarda ve bilinç yükseltme çalışmalarında yaratmaya çalıştıkları “kadınlık bilinci” bu tür bir ortaklığa vurgu yapar (Bora, 2011): “Kadınlar olarak birbirimizden farklı olabiliriz ama hepimiz eziliyoruz”. Dolayısıyla feministlerin tanımladığı ortaklık, ezilmeden kaynaklanan “negatif bir ortaklık”tır ve bu çerçevede gelişen kooperatifleşme örnekleri de bu tür bir “negatif ortaklık” üzerinden kurulan kadın dayanışması deneyimleridir. Ancak kooperatifleşmenin tarihine kısa bir göz gezdirildiğinde bu boyutun sıklıkla gözden kaçırıldığı görülür. Nitekim kooperatifleşmenin öncü örnekleri üzerine yapılmış çalışmalar, aynı tarihlerde olmasına rağmen, 1800’lerin başında Jane Adams öncülüğünde kurulan “yerleşim evleri”nden pek bahsetmez. Halbuki yerleşim evleri, İngiltere’deki işçi ailelerinin karşı karşıya kaldığı sosyal sorunların çözümünde cinsiyet eşitliği açısından önemli deneyimleri içeren ilk sosyal kooperatifleşme örneklerinden biridir. Buna rağmen, kooperatifleşmenin kadınlarla bağlantısı çok sonraları bambaşka amaçlarla ortaya çıkmış olan “kadın kooperatifleri” aracılığıyla kurulmuştur.

Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi de Nisan 2017 tarihinde, dayanışmayı, eşitliği ve iş birliğini destekleyen bir sivil toplum örgütlenmesi olarak benimsedikleri kooperatif çatısı altında yedi kadın tarafından kurulmuştur. Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, toplumda dezavantajlı kılınmış birey ve grupları, sorunun değil, çözümün özneleri ve ortakları olarak görmekte, bu amaçla toplumsal sorunların ortaya çıkarttığı ihtiyaçlara yanıt bulmayı amaçlamakta ve birlikte güçlenmeyi hedeflemektedir. Dezavantajlı kılınmış grupların refahını ve sosyal içermeyi sağlayacak yolların, eşitlikçi bir kalkınma ve adalet anlayışıyla inşa edilebileceğini kabul eden Kooperatif, kurulduğu günden bugüne geçen kısa süre içinde, eleştirel bir bakış açısını benimseyerek sosyal içermeyi, toplumsal cinsiyet eşitliği, kültürlerarası çalışmalar, kent çalışmaları, toplumsal kalkınma ve ayrımcılık konularına ilişkin sosyal politika ve hizmetleri üretmeye, ürettiklerini paylaşmaya ve insan hakları odağında geliştirmeye çabalamaktadır. Kooperatif bu çabayı ise eşitlik ve ayrımcılık karşıtlığıyla, toplumsal cinsiyet eşitliğini önceleyerek, birlikte güçlenmeyi, katılımcılığı ve özenli olmayı önemseyerek, şeffaflığı, şiddetsizlik kültürünü, yaratıcı bakış açısını ve ekolojik duyarlılığı benimseyerek sarf etmektedir. Yeryüzü Kalkınma Kooperatifinin sosyal politika ve hizmetlerin değerlendirilmesine, insan hakları temelinde geliştirilmesine ve desteklenmesine yönelik eğitim, araştırma, danışmanlık ve uygulama temelinde öncelikli faaliyet alanları arasında; toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları, kadına yönelik şiddetle mücadele, kent çalışmaları, toplumsal hareketlilik, toplumsal kalkınma, yoksullukla mücadele, göç çalışmaları, gençlik ve çocuk refahı, bakım hizmetleri ve bakım ilişkileri yer almaktadır.

Özetle bu çalışma, sosyal kooperatifleri, sosyal sorunların çözümünde cinsiyete dayalı ayrımcılık pratiklerinin dönüştürülmesinde tarih boyunca önemli birer örgütlenme biçimi olarak ele almaktadır.

Öncelikle kooperatifleşme tarihine, kadın dayanışması açısından dünyadaki ve Türkiye’deki başarılı kooperatifleşme deneyimleri çerçevesinden bakılacaktır. Böylelikle, kooperatifleşmenin sosyal sorunların çözümünde cinsiyet eşitliğini dahil edebilme ve kadın dayanışması açısından yarattığı olanaklar ve bu olanakların önündeki toplumsal engeller tartışmaya açılacaktır. Son olarak ise, kadın dayanışmasının bir biçimi/olanağı olarak kooperatifleşmeyi seçen yeryüzü kalkınma kooperatifi bir sosyal kooperatif deneyimi olarak paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Kooperatifleri, Sosyal Kooperatifler, Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi, Kadın Dayanışması

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İLE KADIN KOOPERATİFLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ VE KADIN
KOOPERATİFLERİNİN FİNANSAL PERFORMANSLARININ ANALİZİ

Fatma Aldırmaz Akkaya¹

¹ | Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Kemaliye H.A.A. Uygulamalı Bilimler Y.O.

Kalkınma, ekonomik büyümede olduğu gibi nicel bir büyümeden ziyade, ekonomi ile birlikte, sosyo-kültürel, etik ve ekolojik değerleri de dikkate alarak, toplum çoğunluğunun yaşam koşullarında iyileşmenin sağlanmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma ise, kaynak kullanım dengesinin sağlanması ve bugünün kaynaklarının gelecek kuşakların kullanımına zarar verilmeden tüketilmesidir.

Dünyada ve ülkemizde sanayileşme ve küreselleşmeyle birlikte kentlere doğru yoğunlaşan göç olgusu, hem kırsal alanlarda hem de kentlerde onarılması güç ekolojik hasarlara neden olurken, kalkınma problemlerini de artırmaktadır. Nitekim ülkemizde nüfusun %40'ının gelişmiş kategorisinde bulunan 8 ilde yaşadığını gösteren SEGE 2011 verileri ve nüfusun en zengin %20'lik kesiminin ülke gelirinin %46,6'sına sahip iken en yoksul %20'lik kesiminin gelirin sadece %6.1'ine sahip olduğunu gösteren TÜİK'in yapmış olduğu Gelir ve Yaşam Koşulları araştırması, ekonomik büyüme olsa bile yeterince kalkınmanın sağlanamadığının göstergesidir. Diğer taraftan nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, var olan geleneksel ataerkil toplumsal yapının da etkisiyle kamusal alanın ve karar mekanizmalarının dışına itilmekte ve zaten kısıtlı olan kalkınma olanaklarından, erkeklere göre daha az yararlanmaktadır. TÜİK 2017 verilerine göre çalışabilir nüfusun %33'ü kadınlardan oluşmaktadır ve bunlarında %70'e yakını istihdam dışında bırakılmaktadır. Üretebilir kadın nüfusu büyük oranda atıl kalmakta ya da üretimleri sadece aile ihtiyaçlarıyla sınırlandırılarak rutinleştirilmekte ve kısıtlanmaktadır. Kapalı aile yapısı içine sıkıştırılan, yaşamın her alanında erkeğe bağımlı hale getirilen ve bu durumu zamanla içselleştiren kadın, kendi üretimlerinin değersiz olduğunu kabullenmekte ve sosyal yaşama da bireysel olarak katılamadığı için özgüvenini yitirmektedir.

Yerele özgü geleneksel - kültürel üretimleri geliştirerek yaşatmanın yanı sıra, toplumda ötekileştirilenlerin sağlık, eğitim ve yaşam hakları konularında farkındalık yaratarak adaletli bir toplumsal yaşamın da gelişimine katkıda bulunan ve Birleşmiş Milletler 2015 Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin neredeyse tamamı ile uyum içinde olan kadın kooperatifleri, kadına, kendisi gibi olanlarla birlikte, kendine olan özsaygısını yitirmeden, emeğinin karşılığını alabilme fırsatı sağlamaktadır. Kadın kooperatifçiliği, hem üretim etkinliklerini geliştirmekte ve artırmakta, hem de kadın çalışma oranının arttırılmasında, dolayısıyla ülkemizin sürdürülebilir kalkınma düzeyinin yükseltilmesinde önemli bir araç olmaktadır.

Kadın kooperatiflerinin yaşaması ve çoğalması için finansal sürdürülebilirliğin sağlanması önemlidir. Bu nedenle çalışmanın amacı, sürdürülebilir kalkınma açısından kadın kooperatifçiliğinin önemini değerlendirmek ve kadın kooperatiflerinin finansal yeterliliklerini değerlendirmektir.

Bu amaçlar doğrultusunda literatürden faydalanılarak bir anket oluşturulmuştur. Elde edilen veriler frekans dağılımlarına göre yorumlanmış ve panel veri analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, kadın kooperatiflerinin en önemli finansal problemi öz sermaye yetersizliği olarak tespit edilmiştir. Satışların artması öz sermaye yetersizliği problemini giderebilir. Ancak kadın kooperatifleri dönemler bazında net satışlarını arttırmasına karşın kârlılık oranını arttıramamaktadırlar. Bunun en önemli nedeni kâr marjlarının düşük olmasıdır. Satışlarının %60'ını maliyetler kapsarken, %32'sini faaliyet ve faaliyet dışı giderleri kapsamaktadır. Kadın kooperatiflerinin faaliyet giderlerini

artıran en önemli unsurlar, kâr amaçlı anonim şirketlerin yasal uygulamalarına tabi oldukları için her yıl yapmak zorunda oldukları yüksek genel kurul masrafları, noter ücretleri, muhasebeci ücretleri, yüksek vergi ve harçlardır.

Sürdürülebilir kalkınmanın en önemli bileşenlerinden biri olan kadın kooperatiflerinin, kanunlarda kamu yararına faaliyet gösteren kuruluşlar olarak kabul edilmelerinin ve muhasebe işlemlerinin de onların sosyal faaliyetlerini gözetten bir sosyal muhasebe sistemi ile takip edilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Kadın kooperatiflerinin yaygınlaştırılabilmesi ve sürdürülebilirliklerinin sağlanması için kamu teşviklerinin işlevsellik kazanması ve doğru yerlere ulaşması önem arz etmektedir. Ayrıca kadın kooperatiflerinin satışlarının artırılabilmesi için kamu ihalelerine girmeleri kolaylaştırılmalı, yerel yönetimlerce desteklenmeleri mevzuat hükümleri ile garanti altına alınmalıdır. Kadın kooperatiflerinin finansal bilgi eksikliklerinin giderilebilmesi ve finansal sürdürülebilirliklerinin sağlanması için ücretsiz ve ulaşılabilir finansal danışmanlık ve eğitim merkezlerinin kurulması ve kooperatifçilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: “Kalkınma”, “Sürdürülebilir kalkınma”, “Kadın kooperatifçiliği”, “Finansal performans”

BİLDİRİ SUNUMLARI 32 – KADIN VE TOPLUM, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Aytül Tamer Torun, Gazi Üniversitesi	Bildiri sunumları 32 - Kadın ve Toplum	Derslik 2
		ÇEKME' RİTÜELİ: ALTERNATİF EVLİLİK SİSTEMLERİNE BİR ELEŞTİRİ OLARAK KIZ KAÇIRMA Fethiye Beşir	
		'MODA TRENDLERİNİN KADIN VÜCUT SİLÜETLERİNE ETKİSİ (1960-1990 YILLARI ARASI)' Beyhan Pamuk - Seher Tereci Ergül	
		"KÜÇÜK ANNELER": ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ ÇOCUK DERGİLERİNDE KIZ ÇOCUKLARI VE ANNELİK Aytül Tamer Torun	
		ERİL ALAN ARAŞTIRMASINDA BİR KADIN ARAŞTIRMACININ DENEYİMLERİ Duygu Altınoluk	
		ETNOGRAF-TİYATROCU KİMLİĞİYLE ALAN ÇALIŞMASINA ÇIKAN BİR KADIN ARAŞTIRMACININ KENDİ DENEYİMİNİ OTOETNOGRAFI METODOLOJİSİYLE SORUNSALLAŞTIRMA GİRİŞİMİ Züleyha Eşigül	

'ÇEKME' RİTÜELİ: ALTERNATİF EVLİLİK SİSTEMLERİNE BİR ELEŞTİRİ OLARAK KIZ KAÇIRMA

Fethiye Beşir¹

¹ | Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara/Türkiye

Bu çalışma, 2016 yılının Temmuz ilâ Eylül aylarını kapsayan yaklaşık 2 ay kadar süren bir Trabzon'un Araklı ilçesine bağlı; önceden Merkez Köyü olarak bilinen, şimdilerde Trabzon Büyükşehir Belediyesi'ne bağlanmasıyla birlikte, Hürriyet Mahallesi ve Sırt Mahallesi isimleriyle anılan iki mahalleyi içeren bir etnografik araştırma niteliğindedir. Geleneksel evlilik tanımına yaslanan hem çiftler özelinde hem de ailelerin anlaşması üzerine kurulu bir sosyal kontratın ötesinde; çoğunlukla kırsal alanda deneyim edildiği iddia edilen 'kız kaçırma' pratiğinin başat aktörlerinden kadınların konumsallığı üzerinden bir evlilik formunun analizidir. Analiz öncelikle kız kaçırma formunu evlilik kurumu içerisinde konumlandırırken, literatüre bir eleştiri olarak kız kaçırmanın, alternatif bir evlilik sistemi olduğuna karşı çıkacaktır. Kırsal yaşamda evliliğin, yeni bir hane kurma amacını güttüğünü düşünürsek; pozitif konotasyonlarla ifade edilen alternatif bir sistem kurmanın ötesinde, kadınların ilk bakışta kız kaçırma deneyimi içerisinde özne konumlarının pasifize edildiklerini görmek imkânsız değildir. Bu tanımı yıkan, bir sözlü tarih çalışması olan bu etnografik alan araştırması, rızası olmaksızın kaçırılarak evlendirilmiş kadınların deneyimleri üzerinedir. Kadınların deneyimini ve onların bulundukları konum içerisinden seslerini duyabilmemizin önemini vurgulayan Feminist Duruş Kuramı, bu çalışmanın epistemolojik ve metodolojik kısmının ayrıcalıklı olmasını sağlayacaktır. Patriyarkal sistem içerisinde ikincil konumu avantaja çeviren ve marjinal pozisyonların gerçekliğe daha yakın bir konumunun olduğunu öne süren bu teorik zemin, kız kaçırma pratiğinde bir başka tarafın anlatısını sunacaktır. Aynı zamanda, sözlü tarih yazımı metodolojisi ile yürütülen bu çalışma, klasik tarihçiliğin gömülü olduğu arşivcilik geleneğine bir alternatif olarak; gizli kalmış seslere ve alanlara, sözlü gelenek ve yaşamlar yoluyla bağlantı kurmayı hedeflemektedir. Kolektif hafıza ya da bir diğer deyişle toplumsal bellek bu çalışma içerisinde kısaca belleğin anımsadığı bireysel deneyimlerin, aynı olayı deneyimleyen kişiler tarafından ortak bir anlatıya doğru evrilmesi olarak tanımlanabilir. Konuyla birleştirecek olursak, kız kaçırma deneyiminin her başat aktörün deneyimlerinin tarihsel süreç içerisinde bir toplama doğru ilerlediği ve anlatıların birçok unsurunun toplamdaki tek bir hikâyenin ortak paydası olduğunu görebiliyoruz. Bir diğer deyişle, görüşmelerin ilerleyen sürecinde çekme anlatılarının neredeyse görüşmelerin tamamında ortak bir anlatıya dönüştüğünü açıkça gözlemleyebiliriz. Hikayelerin ortaklığı bu çalışmanın bir sonraki aşaması olan çekme deneyiminin, bir ritüel olarak tanımlanmasını olanaklı kılmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi'ne ait 'kız kaçırma' pratiğinin- günümüzde olmasa da görüşmecilerimin de dahil olduğu jenerasyon içerisinde- 'kültür' gibi bir boş gösterene yerleştirildiği anlatının ötesine geçip; tarihsel akış içerisinde kız kaçırma 'oluşum'unun – bölgedeki adlandırmasıyla 'çekme'nin'- bir ritüel olarak kendini sunduğuna yer verecektir. Genel tanımı itibarıyla ritüel, geçmişle doğal bir süreklilik arz eden şekilde tekrarlara dayanarak belli değerler ve davranış normlarını aşılamaaya çalışan bir pratikler kümesi anlamına gelmektedir. Bir diğer deyişle, ritüel bir formelleştirme ve rutinleştirme sürecidir. E. P. Thompson'ın kavramsallaştırmasına dayanarak, halkın gözü önünde ve bir seremonyel tören içeren ritüel mefhumu tam da 'çekme' deneyimini karşılayan bir niteliktedir. Kadınlar arasında anlatıla gelen kız kaçırma hikayelerinin toplumsal belleğe nasıl hizmet ettiğini ve yukarıda sözünü ettiğim iki kavramsallaştırmanın birbirini kuran iki önemli unsur olduğunu göstermektedir. Diğer bir deyişle, bir yandan ritüel tanımlamasını yaparken toplumsal bellek tarafından şekillendirildiğine tanık olup, bir yandan da toplumsal belleğin, kız kaçırma deneyimindeki yerleşikliği- ritüel adlandırmasını-

kurduğunu söyleyebiliriz. Sonuç olarak, bu çalışma Doğu Karadeniz'in bir köyüne ait kız kaçırma ritüelini kadınlar açısından, kadın için bilgi üretirken o pratiğin kendisini anlamaya ve anlamlandırmaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çekme, Feminist Duruş Kuramı, Kız Kaçırma, Ritüel

'MODA 'TRENDLERİNİN KADIN VÜCUT SİLÜETLERİNE ETKİSİ (1960-1990 YILLARI ARASI)'

Beyhan Pamuk¹ , Seher Tereci Ergül¹

¹| Uşak Üniversitesi

Moda değişimlerinin tarihi süreçte gözlenmesi ve değerlendirilmesi ile günümüze değin ilerlemesi, yakın çağımızın moda dünyasına yön veren olayların bu süreçlerde ortaya çıkması ve modaya yansması bu çalışmanın konusunu anlamamız için bizlere yol göstermektedir. Bu yüzdendir ki günümüz giyim kuşamı hakkında bilgi sahibi olmanın en güvenilir yolu, bu tarihsel sürecin ekonomik, politik ve toplumsal yönden geçirdiği evrelerin modada insan silüetini nasıl etkilediğini ve bu evrelerin birbirini takiben nasıl bir fark oluşturduğunu anlayabilmekten geçmektedir.

Çalışmada, modayı etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak, moda eğilimlerinin kadın vücudu üzerinde meydana getirdiği değişimlerin özellikleri ve sıklık derecesinin, belirlenen zaman periyodu içerisinde sistematik bir biçimde ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada, 1960 ile 1990 yılları arasında yayınlanan moda dergilerinde yer alan fotoğraflardan yararlanılmıştır. Modellerde 6 adet ölçme alanı belirlenmiştir. Ölçme alanlarının her biri için, kanon aralıklarından yararlanılarak belirlenen silüet üzerinde ölçekler çizilerek inceleme formları hazırlanmıştır. Araştırmada, hazırlanan ve geliştirilen inceleme formu sonuçları analiz edilmiş ve sonuçlar değerlendirildiğinde: 1960-1969 Dikdörtgen ve Kum Saati Şeklinde vücut formu, 1970-1979 Dikdörtgen, Üçgen, Kum Saati ve Geniş Omuzlu Kum Saati Şeklinde vücut formu, 1980'li yıllarda; omuz, bel ve beden genişliklerinin geniş formda olduğu, etek kesimlerinde balon eteğin, baldır hizasında giysi boyunun ve ters üçgen vücut formlarının tercih edildiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Moda, Trend Etkisi, Kadın, Silüet

“KÜÇÜK ANNELER”: ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİ ÇOCUK DERGİLERİNDE KIZ ÇOCUKLARI VE ANNELİK

Aytül TAMER TORUN

¹ | Ankara HBV Üniversitesi (Gazi Üniversitesi) İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Amaç: Bu çalışmada 1923-1930 yılları arasında yayımlanan çocuk dergilerinde iktidarın toplumsal cinsiyet politikaları bağlamında inşa edilen “annelik” ekseninde kız çocuklarına sunulan modeller ve kurgular incelenmektedir. Bu bildirinin amacı dönemin siyasal iktidarının ulus-devlet politikası, “ulusçu” perspektifi çerçevesinde çocuk dergilerinde toplum mühendisliği yapılarak özellikle kız çocuklarına çizilen rollerin toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilerek “Cumhuriyet çocuğu”, “Cumhuriyet kızı/erkeği”, “Cumhuriyet kadını/annesi” “Cumhuriyet ailesi” tahayyüllerini ortaya koymaktır.

Yöntem: Tarihsel sosyoloji yaklaşımından hareketle niteliksel içerik analizi yapılacak olan çalışmada Bizim Mecmua (1923-1927), Sevimli Mecmua (1925), Çocuk Dünyası (1926-1927), Gülbüz Türk Çocuğu (1926-1930), Çocuk Sesi (1928-1930) dergilerinde kız çocuklarına ve kadınlara nüfus, çocuk yetiştirme, aile, annelik ve evlilik ebeveynlik gibi konularda yayımlanan makaleler, hikayeler ve haberler analiz edilmiştir. Dergilerin sahiplik yapıları, yazar kadroları ve iktidar ile ilişkileri kısaca aktarıldıktan sonra nüfus arttırma, çocuk eğitimi, sağlıklı nesil/çocuk, cumhuriyet çocuğu yetiştirmek “cumhuriyet annesi” ve “modern aile ve ebeveynlik” gibi belirli temalar üzerinden güdülenmeye çalışılan “cumhuriyet ailesi” imgesi siyasal yapı bağlamında incelenecektir.

Bulgular: Çocuk dergisi olmakla birlikte, bu dergilerde çoğunlukla ebeveynlere de seslenilmesi “Cumhuriyet Çocuğu”nun yanı sıra “Cumhuriyet anne-babası”nın da yeniden kurgulanmaya çalışıldığı bir kanıttır. Dergilerin hepsinde çocuklara yönelik yazılarda çocukların mevcut ve gelecek varoluşları mutlak olarak cinsiyetlerine göre toplumsal ve siyasal biçimde betimlenir. Cumhuriyet nosyonu ekseninde yeni ideal “cumhuriyet nesli” vurgulanır: Sağlıklı, Batılı, modern bir nesil; ve uslu-akıllı, çalışkan, edepi “kızlar”, “cumhuriyet anneleri” ve cesur, zeki Türk “erkekleri” yetiştirmek amaçlanır.

Dergilerde Cumhuriyet çocuğundan çok Cumhuriyet annesi ve ender olarak da babası ön plandadır. Geleceğin anneleri olarak tasavvur edilen kız çocuklarına sunulan Cumhuriyet anneleri rol modellerinde temel vurgu uygun görülen işlerde çalışmak ve sağlıklı nesiller büyüttür.

Türkiye çocukları vurgusu sadece Sevimli Mecmua’da görülür. Hem kız hem oğlanların eğitim alması; evrensel değerler ekseninde (yardımseverlik, ahlaklı olmak, doğa-hayvan sevgisi) bir çocukluk inşası kurgulanır. Ancak diğer dergilerde iktidarın modernlik çizgisinde güzellik, sağlık, itaatkarlık, çalışkanlık, biyolojik cinsiyetçilik (kızlar hanımefendi, sakın, uslu; oğlanlar kavgacı, yaramaz, sporcu) bağlamında toplumsal cinsiyet rollerinin inşa edildiği görülür.

Tartışma ve Sonuç: Ulus-devlet iktidarında kolektif kimliğin inşası sürecinde çocuklara yönelik çalışmalar ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Çocuk eğitimi, iktidarlar için temel meselelerden biri olmuştur. Osmanlı son dönemden cumhuriyete çocukların eğitimi, dolayısıyla da bir eğitim aracı olarak görülen çocuk dergileri önemli bir konum kazanır. Ulus-devlet rejimi ekseninde yeni insanın inşası sürecinde temelden bir biçimlendirme yapmak doğrultusunda devlet politikası ve cumhuriyet değerlerinin çocuk dergilerine de yansıdığı görülür. (Kür, 1991: 1) İktidarlar, devletin en küçük yapı taşlarından biri olarak gördükleri aileyi kontrol ve manipüle etmek isterler çünkü ocuğun, sosyalleşme süreci ve

eğitimi ilk olarak içinde doğduğu ailede başlar. “Ana-babaların çocuklar ve aileyle ilgili temel inanç ve değerlerinin, kendilerini ve rollerini nasıl algıladıklarının, aile süreçlerinin ve çocuğun sosyalleşmesinin anlam kazandığı temel bağlamı oluşturur. Ana babaların çocuk gelişimi ve sosyalleşme hakkındaki inançları, güçlü bağlamsal anlam sistemleridir. Bu sistemler çocuk yetiştirme davranışlarını ve ana-babaların çocuklardan beklentilerini etkiler.” (Kağıtçıbaşı, 1990: 77). Dolayısıyla iktidarlar “makbul vatandaş” inşa etmek için önce bu eksende yapılandırılmış aileler oluşturmali; bu ailelerin “doğru” çocuklar meydana getirmelerini güderler.

Osmanlı son döneminde İttihat ve Terakki Partisi iktidarı Osmanlılıktan sıyrılmak adına “Türk çocuğu” imgesini güçlendirmeye çalışmıştır ki dönemin çocuk dergilerinde de bu politikaların yansıması görülmektedir. Cumhuriyet rejimi kendini, önceki dönemden farklı kılmak veya geçmişe bir tepki geliştirmek ekseninde özellikle 1923-1927 arasında İttihatçıların «Türk çocuğu» imgesinden uzak bir söylem kullanır. Ancak Tek Parti iktidarının ulus-devlet projesi ekseninde bir rejim oluşturma çalışmaları 1927 sonrasında görülmeye başlanır. Atatürk’ün çocukları imgesi, «Cumhuriyet nesli» tasavvuru 1928 ile başlar. Kuruluş yıllarında ideolojik bir güçlü yapının ve dolayısıyla yaptırımların/ mutlak çizgilerin olduğunu söylemek kesinlikle mümkün değildir.

Dolayısıyla erken Cumhuriyet dönemi olarak adlandırılan 1923-1930 yılları arası siyasi ve toplumsal bağlamda homojen bir yapıda değildir. Söz konusu dönemde cumhuriyetin ideolojik tartışmaların ilk adımlarının atıldığını ancak ne devlet ne de vatandaşlık bağlamında kimlikel ve kurumsal yeknesak bir yapının oturduğunu söyleyemeyiz.

Cumhuriyet değerlerini içselleştirmiş görev ve sorumluluklarının bilincinde olan iyi çocuğun inşasında iktidar, eğitim aracılığıyla ideoloji kullanmış ve toplumu dönüştürecek yeni bir nesil inşa etmeye çalışılmıştır. Genel olarak toplum mühendisliği yapılarak “Cumhuriyetçi, Batılı, modern, sağlıklı, ahlaklı, çalışkan, güzel” çocuklar “üretmek” gelecek “Türk nesli”ni yaratmaya yönelik bir çizgi izlendiği söylenebilir.

ERİL ALAN ARAŞTIRMASINDA BİR KADIN ARAŞTIRMACININ DENEYİMLERİ

Duygu Altınoluk¹

¹ | Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

Giriş: Feminist epistemoloji, kadınların göz ardı edilmesine karşı olan ve onu görünür kılmayı hedefleyen bir bilim pratiği olarak karşımıza çıkar. Akademik yazın hayatım boyunca her zaman bu bilim pratiğini kadının kendisi üzerinden düşündüm. Doktora tezime, kadın üzerinde baskı yaratan ve onu ikincil konuma iten, dikotomilerin kökünü oluşturan “erki” anlamanın “erkekleri” sorgulamaktan ve erkekliklerin farklı biçimlerini görmekten geçtiğini düşünmeye başlayarak ilerledim. Öncelikle bağlı olduğum kurumda uzun süredir akademisyen olmamdan ötürü aidiyet duygusu geliştirmem, buna dayalı olarak akademik olmayan sohbetlerdeki hegemonik erkekliğe ilişkin söylemleri içeriden gözlemle fark etmiş olmam bana, akademisyen olsalar da bireylerdeki cinsiyetçi anlayışın toplumsal düzlemde yerleşik, sarsılmaz bir gücü olduğunu göstermişti. Dolayısıyla bildirimde irdeleneceğim durum, bilim pratiği içerisinde feminist epistemolojiyi benimsemiş kadın araştıran olarak hem bilimin eril halini bizatihi doktora tezimle deneyimlemem hem de feminist bağlamda toplumsal redlerimin girdabına kendi irademle girmiş olmamdır.

Eril Alana Girmeden Önce: Bildiride, devam eden “eleştirel erkeklik incelemeleri” alanındaki doktora tezimin alan araştırmasında kadın akademisyen olarak yaşadığım açmazları anlatmaya odaklanacağım. Ege Üniversitesi’ndeki erkek akademisyenlerle yaptığım görüşmelerde feminist bir kadın olarak rahatsız hissettiğim metodolojik problemleri feminist bilimin öznelliği bağlamında tartışmak öncelikli hedefimdir.

Alanda İkilem: Devam eden doktora çalışmamda, Ege Üniversitesi’nde doktora derecesi almış “erkek akademisyen”ler içerisinde oğlan çocuğu olanların, ev içi rollerine ve babalık deneyimlerine bakarak erkeklik ritüellerini ve cinsiyet rollerini dönüştürüp dönüştürmedikleri, ne ölçüde dönüştürdüklerini; kuşak farklılıklarından ötürü, babaları ve kendi babalık deneyimleri arasında bir yumuşama olup olmadığını anlamaya çalışıyorum.

Araştırmanın görüşmeleri sırasında, katılımcıların cinsiyet kimliklerine ve toplumsal cinsiyete dayalı tutumlarına yönelik yarı-yapılandırılmış form kullandım. Ancak itiraf etmeliyim ki görüşme formumdaki sorular, görüştüğüm kişinin hiyerarşik durumuna göre değişime uğramaktaydı. Henüz yardımcı doçent olanlar ya da yaşının ve/veya politik duruşunun bana daha yakın olduğunu hissettiklerimle daha yatay düzlemde bir görüşme gerçekleştirebiliyorken; özellikle profesör olanlarla yaptığım görüşmeler, politik duruşumuz yakın olsa dahi dikey bir düzlemde gerçekleşiyordu. Her ne kadar alana girmeden önce kendimi belirli normlardan soyutlamaya çalışsam da o üniversitede doktora yapan araştırma görevlisi olmam, görüşmeciler için öğrenci ve “asistan” olduğum anlamına geliyordu. Çünkü onlar için, doktora derecesini almamış olmam belirli akademik statüden yoksun olmam demektir. Ayrıca görüşme formumdaki soruların içinde “feminizm, LGBTİ” gibi kavramların olması, akademisyenler için beni belirli bir politik duruşun öznesi haline getiriyordu.

Gündelik yaşamda ilke edindiğim pek çok kabulü, görüşmelerim sırasında hiçe saymam beni oldukça rahatsız ediyordu. Bilgiye sahip olmak için çelişmek ve bunu Bacon’cu biçimde arıyor hale gelmek, beni bilimsel gerçekliğimden soyutlanmış bir duruma itiyordu.

Deneyime Dayalı Bulgular: Erkeklerle yapacağım görüşmelerde türlü zorluklar yaşayacağımı biliyordum. Bu bilince sahip olmama rağmen feminist yönteme dair okumalarımı tamamlamış olarak

alana çıkmanın da kalkanım olacağını düşündüm. Akademideki eril hiyerarşik yapılanma, doktora derecesi almamış birine teamüller gereği akademisyen unvanı vermiyorsa da, tez konumdan ötürü katılımcılara kendimi feminist bir “akademisyen” olarak tanıtmam hiçbir görüşmeciyi şaşırtmadı. Tüm bunlar araştıran/araştırılan nesnelliğinin bozulmasına ve kadın olarak kabul/red ettiğim değerleri sorgulamama neden olsa da alanı yeniden şekillendirmeyi kendimce başarabiliyordum. Örneğin kurumsal aidiyetimin geliştiği yerde araştırma yapmamın tezin bilgiye dayalı gücünü yıpratacağından, bulunduğum fakülteyi örneklemden çıkarmak isabetli olmuştu. Bu görece öznel tercihi bana yine feminist epistemoloji veriyordu.

Araştırmamın ses kayıtlarının dökümünü alırken, yaptığım hatalar benim için daha belirgin oldu. Özellikle feminizmin ne’liğine ve “eşcinsel”liğe dair sorularımda, o anda hissettiğim gerginliği dışarıdan dinlerken de hissettim. Çünkü o esnada yapacağım bir söylem hatası –ki burada sözünü ettiğim tamamen kendi duruşumu belli etmedir- görüşmenin sonlanmasına, zaten zor randevu aldığım bir katılımcının yitimine yol açacaktı. Her görüşmenin sonunda, içimde beliren “keşke”ler beni feminizme ihanet etmiş gibi hissettiriyorken, diğer yandan erkek akademisyenlerle yaptığım görüşmelerin rahat ilerlemesini sağlıyordu.

Feminist metodoloji, cinsiyetlerin örgütlenişine karşı eleştirel tutumu gerektirdiğinden, böylesi bir duruşla alanda olmak, katılımcıların fikirleriyle çatışma yaşayabileceğim gerçeğinden ötürü görüşme esnasında beni oldukça zora sokuyordu. Buna ek olarak araştırmada daha da zorlandığım nokta, kadının toplumsal giyim kodlarına uyma zorundallığı olduğunu söylemem yanlış olmaz. Görüşme yaptığım akademisyenlerden randevu aldıktan sonra ne giyeceğimi düşünüyor olduğumu fark etmem ideolojik bağlamda beni rahatsız ediyordu. Patriyarkal giyim kodlarına kamusalda direniyor olmama rağmen, bu kodlara “gönülsüz rıza” göstermek ve görüşmelerde belli kodları yerine getirmek zorunda kalıyordum.

Sonuç: Devam eden tezimde aynı ikilemleri yaşıyor olsam da, feminist epistemolojinin bilgi üretimini araştıran/araştırılan arasındaki etkileşimle ortaya çıktığını savunması bana güç veriyor. Bu güce kendimi dayayarak diyebilirim ki böylesi tartışma gelecekteki alan araştırmalarının deneyim anlatımına bir açılım sağlayabilir. Bu nedenle araştırmalardan çıkan deneyimlerin ikilem ve çelişik yanlarının anlatımı, bilimin hâkim ideolojisinin yıkımı ve feminist epistemoloji açısından oldukça yararlı bir çabadır.

Anahtar kelimeler: Bilim Ve Kadın, Alan Deneyimi, Feminist Metodoloji, Feminist İkilem

ETNOGRAF-TİYATROCU KİMLİĞİYLE ALAN ÇALIŞMASINA ÇIKAN BİR KADIN ARAŞTIRMACININ KENDİ
DENEYİMİNİ OTOETNOGRAFI METODOLOJİSİYLE SORUNSALLAŞTIRMA GİRİŞİMİ

Züleyha Eşigül¹

¹| Ordu Üniversitesi

2016-2018 yılları arasında yayımlanarak, on sekiz aya yakın bir süre devam eden bir alan araştırmasında inceleme konusu edilen, çekirdek kadrosunu iki oyuncunun oluşturduğu *Tiyatrotem* adlı grubun çalışma yöntemini sorunsallaştırma aşamasında cereyan eden önemli dönüm noktaları yeni bir araştırma alanının varlığını mümkün kılmıştır. Tiyatro alanında ilk defa Etnografi'nin yöntem olarak kullanılacağı, bir pratiğe bakarak yeni kavramlar geliştirme amacını yüklediğim doktora tez araştırmam, "tiyatro etnografisi" hedefini somut bir yaşantıya dönüştürene değin, deyim yerindeyse "deneyimin çemberinden" geçmiştir. Ülke genelini etkileyen hadiseler yaşanırken, görece taşra kabul edilen Anadolu'nun kuzey illerinden birinde, sınırlı akademik imkânlarla, adeta "tırnaklarım kazararak" elde ettiğim araştırma izni ile alan çalışmalarımı yürütürken; alandaki varlığımın, çalışma grubum olan *Tiyatrotem*'in iki çekirdek oyuncusunun gündelik hayatını deneyimlemesinde dönüştürücü bir etki oluşturduğunu fark ettim. Alan çalışması sürecinde yaşantıladığım önemli dönüm noktalarını, ileride başka bir çalışmanın konusu olacağını sezinleyerek, elde ettiğim bulguları kendime ikinci bir araştırma alanı açmak için not ettim. Doktora ünvanı elde etme payesiyle başladığım tez çalışmasının fikren oluşumu, gelişim evrelerinde yaşantılanan dinamik etkilerin cesaretiyle tezin temellendirilmesi ve "etnografi" (kültür analizi) yönteminin perspektifinden gerçekleştirilen bir alan çalışmasıyla noktalanması sürecinde başımdan geçen önemli dönüm noktaları, söz konusu bu yeni araştırma alanının otoetnografi metodolojisi ile anlatıya dönüştürülmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle, bu bildiride ilk defa bir alan araştırmasına girişerek, iki profesyonel oyuncuyu gözlemlerken, araştırmamın başından sonuna kadar kendimi de gözlemleyerek alandaki gündelik yaşam deneyimlerime odaklandım.

Amaç : Bu çalışmada, etnograf-tiyatrocu kimliğiyle on sekiz ay boyunca yürüttüm alan çalışması faaliyetlerinde yaşadığım önemli dönüm noktalarının beni getirdiği son noktada, bir kadın araştırmacı olarak, kendi deneyimimi sorunsallaştırma amacındayım. Varlığımın, alan çalışması sürecinde başka bir araştırmamın nesnesi olan *Tiyatrotem* oyuncularının deneyimine etki ederek, onların kolektif deneyimlerinin bir parçası haline dönüşmesi sebebiyle, bir araştırmacı olarak bana yeni bir kapı aralamış; bu kez kendi deneyimlerim, yeni bir araştırmamın nesnesi konumuna gelmiştir. Bu yüzden çalışmada, alandaki varlığımın ürettiği bu yeni araştırma alanına odaklanarak, kadın araştırmacı pozisyonumun oyuncular üzerinde yarattığı dönüştürücü etkiyi anlama ve adlandırma sürecimi kişisel anlatıya dönüştürmek istiyorum. Araştırmamın bulguları kişisel deneyimimin bir anlatısı olacağından, bulguları tanımlama, tartışma ve sonuca ulaştırma noktasında otoetnografi metodolojisini takip edeceğim.

Yöntem: Otoetnografi, kişisel deneyimin sistematik olarak analiz edilmesi anlamına gelen bir araştırma ve yazıya geçirme yaklaşımıdır. Bu metodolojinin en önemli tarafı, bir takım deneyimlerden sonra kişinin yaşamının eskisi gibi kalmadığı olaylar ve durumlar üzerine odaklanmasıdır. Otoetnografi yazarları, söz konusu dönüm noktalarına "epifani" (epiphany) adını vermektedir. Epifaninin karakteri geçmişe dönüktür. Kişi, hatırlama yoluyla kendi deneyimlerinden edindiği epifanileri otoetnografik yazıya dönüştürür. Her bireyin kişisel yaşam serüveninde, adına epifani denilen dönüm noktaları mevcuttur. Yaşanan herhangi bir dönüm noktasının otoetnografik metodoloji süzgecinden geçirilerek

bilimsel bir nitelik kazanması, o dönüm noktasının epifani olarak hatırlanmasıyla olanaklıdır. Otoetnografik metodolojide epifani, bir kültürün parçası olarak veya belli bir kültürel kimliğe sahip olduğunda ortaya çıkar (Ellis vd.'den aktaran Çelik, 2013: 5-6). Bu çalışmada, etnograf-tiyatrocu kimliğimle çıktığım alan çalışmasında bir kadın araştırmacı olarak belli başlı dönüm noktalarından geçerken, Tiyatrotem'in tiyatro yapma kültürünün, nasıl kendiliğinden bir parçası haline geldiğimi otoetnografi metodolojisiyle çözümleyeceğim.

Bulgular: Otoetnografik yazımda, kişinin bizzat yaşantıladığı deneyimlerin betimlemesi yapılır. Bu bakımdan, bulgular bölümünde bir kadın araştırmacı kendi deneyimlerini sorunsallaştırdığım önemli momentleri açımlayacağım. Alan çalışması boyunca edindiğim gözlem ve tuttuğum seyir notlarımı inceleyip hatırlama yoluyla tekrar eden örüntüler saptarken, alan çalışmasını sürdürmek için feminist bir araştırmacı olarak bürokrasiye karşı verdiğim kişisel mücadelenin tüm detaylarıyla birlikte epifanilere dönüşümü, alandaki gündelik yaşam deneyimlerim “kırılma-başarısızlığa ikna olma” ve “kırılma-başarıya ikna olma” başlıkları altında otoetnografik anlatıya kendiliğinden dönüşmüştür.

Tartışma : Bu araştırmada kişisel deneyimlerin otoetnografi süzgecinden geçirilerek betimlenmesiyle, alana yönelik bilimsel anlatı materyali üretilip üretilmeyeceği, otoetnografinin bu yolla Türkiye’de tiyatro sanatının geleceğine ışık tutacak araştırmalarda nitel bir araştırma yöntemi olarak çalışılıp çalışılmayacağı üzerine bir tartışma yürütülürken, Türkiye’de olağanüstü hal koşullarında alanda bir kadın araştırmacı olarak sürdürdüğüm alan araştırmasındaki deneyimlerimi, içinde yaşadığım toplumsal, ekonomik ve politik yapıyla ilişkilendirerek okuyacağım.

Sonuç : Günümüz Türkiye’sinde doktora düzeyinde eğitim veren tiyatro akademisi sayısı bir elin parmaklarını geçmemektedir. Bu çalışmayı yürütürken hâlihazırda sadece iki devlet üniversitesinde doktora, bir devlet üniversitesinde de sanatta yeterliliğe öğrenci alınabilmektedir. Bu sayı, ülkemizde tiyatro sanatının bilimsel açıdan geleceğinin tehlike altında olduğunu göstermektedir. Bir kadın araştırmacı olarak giriştiğim bu çalışmanın sonunda, somut deneyimlerin bilimsel anlatılara dönüştürülmesi için örnek teşkil edecek bir çalışma ortaya koyarken, kadınlık meselini, tiyatro alanı üzerinden yapılan bir araştırmanın yardımıyla feminist bir okuma ile sorunsallaştıracam.

BİLDİRİ SUNUMLARI 33 – KADIN VE MEDYA, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Dr. öğr. Üyesi Bilgehan Ece Şakrak, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	Bildiri sunumları 33 - Kadın ve Medya	Derslik 3
		GELENEKSEL ERKEK EGEMEN YAZILI MEDYANIN GÖLGESİNDE KALMIŞ TEMSİL SORUNLU KADINLAR: MİNA BAŞARAN ÖRNEĞİ Sinem Çambay	
		KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MEDYANIN ROLÜ VE ÖNEMİ Ferral Örs - Simge Deniz Demirel	
		KUTSALLAŞTIRILAN “MÜKEMMEL ANNELİK” KİMLİĞİ- BLOGGER ANNELER Kadriye Semerci Özkan	
		MEDYADA TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADIN ROLLERİNİN YENİDEN-ÜRETİLMESİ ÖRNEK İNCELEME: TELEVİZYON DİZİSİ “KADIN” Bilgehan Ece Şakrak	
		POPÜLER KÜLTÜRDE KADIN TEMSİLİ: CINDY SHERMAN’IN MODA FOTOĞRAFLARI ÜZERİNE İNCELEME Deniz Gündüz	
		REKLAM AFİŞLERİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADININ CİNSEL OBJE OLARAK KULLANILMASI Eda İleriok	

GELENEKSEL ERKEK EGEMEN YAZILI MEDYANIN GÖLGESİNDE KALMIŞ TEMSİL SORUNLU KADINLAR:
MİNA BAŞARAN ÖRNEĞİ

Sinem Çambay¹

¹ | Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Giriş: Günümüzde önemli bir iletişim ortamı olarak öne çıkan yazılı medya araçları olan gazeteler, ayrıcalıklı ve önemli bir kültürel ürün olarak dikkat çekmektedir. Geleneksel yazılı medya ortamları içerisinde özellikle gazetelerin toplum üzerindeki etkileri belirgin bir biçimde göze çarpmaktadır. Geleneksel yazılı medya yoluyla toplum içerisindeki kişilerin rol, konum ve statülerine ilişkin önemli bir temsil yaratılmakta ve oluşturulan kurgusal mesajlar yoluyla toplumdaki çeşitli kesimlere yönelik imge ve algılar inşa edilmektedir. Söz konusu algı ve imgeler ülkemizde önemli bir dezavantajlı grup olarak öne çıkan kadınlar için özellikle önem taşımaktadır. Bu noktada vurgulanması gerekli en önemli husus yazılı medyada oluşturulan mesajlar yoluyla kadınlara yönelik oluşturulan toplumsal algının ciddi bir temsil sorunu taşıması olarak belirginleşmektedir.

Çalışmanın Amacı: Çalışmanın amacı, yazılı medyada oluşturulan mesajlar yoluyla Türk toplumunda kadınlara yönelik kurgulanan cinsiyetçi söylemi ortaya koymaktır. Çalışmada bu amaçla Başaran Holding'e ait özel Türk jetinin 11 Mart 2018 tarihinde İran'da düşmesi sonucu Mina Başaran ve 7 arkadaşının trajik bir biçimde hayatını kaybetmesine yönelik olarak yazılı medyada verilen haberler ve kurgulanan cinsiyetçi toplumsal mesajlar irdelenmektedir. Geleneksel yazılı medya ortamı olan gazetelerde, kadını belirli bir cinsiyetçi söylem içine sıkıştırarak ona belirli toplumsal roller yükleyen bakış açısının nasıl meşrulaştırıldığı çalışmanın temel sorunsalını oluşturmaktadır.

Yöntem: Çalışmada günümüz Türkiye'sinde erkek egemen bakış açısı üzerine inşa edilmiş geleneksel yazılı medya ortamı olan gazetelerde kadına yönelik cinsiyetçi söylemin ve ona belirli toplumsal roller yükleyen bakış açısının nasıl meşrulaştırıldığını ortaya koymak amacıyla Başaran Holding'e ait özel Türk jetinin İran'da düştüğü 11 Mart 2018 tarihi ve sonraki bir haftalık süreçte yazılı medyada çıkan haberler incelenmiştir. 11 Mart 2018 ile 17 Mart 2018 tarihleri arasındaki bir haftalık süreçte Türkiye'de yayın yapan ulusal gazetelerden Milliyet, Hürriyet, Star, Haber Türk, Posta, Akşam, Akit, Yeni Şafak ve Cumhuriyet gazeteleri incelemeye alınmış bu gazetelerin vitrin sayfası olan ilk sayfa haberleri içerik analizine tabi tutularak bu analizin açıklayıcı ve betimleyici analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Söz konusu teknikte haberlerde Mina Başaran ve 7 arkadaşına yönelik olarak kurgulanan mesajlar anlam yoluyla incelenmiş, kadınlara yönelik kullanılan sıfatlar da dil, içerik ve anlam yönünden değerlendirilerek toplum üzerinde yaratılmak istenen toplumsal kurgu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Jetin düştüğü günden itibaren bir haftalık süreçte inceleme konusu olan gazetelerde yer alan haberler incelenip ortaya çıkan bulgular değerlendirildiğinde Türkiye'de yayın yapan ulusal gazetelerin erkek egemen bakış açısını meşrulaştırdığı ve kadını erkek üzerinden cinsiyetçi bir biçimde konumlandığı görülmektedir. Jet kazasında hayatını kaybeden Mina Başaran ve arkadaşlarının haber metinlerinde geleneksel yazılı medyanın kendi dominant yapısına uygun bir biçimde eril bir bakış açısıyla konumlandırıldığı öne çıkmaktadır. Bu bağlamda yazılı medyanın toplumsal cinsiyetin inşasını geleneksel kalıp yargılar paralelinde yeniden oluşturduğu görülmektedir. Haberlerde kadınlığa yönelik atfedilen kültürel yargılar açıkça görülmekte Türk toplumunda kadından beklenen roller ve davranış kalıpları net bir biçimde göze çarpmaktadır. Haberlerde kazada ölen 8 kişi arasından daha çok Mina Başaran'ın öne çıktığı görülmektedir. Haberlerde Mina Başaran ve 7 kişinin

trajik bir biçimde ölmelerinden ziyade “ Su Testisi Su Yolunda Kırılır” gibi geleneksel bir bakış açısı toplum içerisinde cinsiyetçi söylemi yeniden yapılandırmaktadır. Haberlerde ölen kadınlar sürekli olarak anne, eş gibi önemli toplumsal sıfatlar üzerinden değerlendirilerek sürekli orada ne işleri olduğu sorgulanmaktadır. Haberlerde sürekli bir biçimde yapılan kadın pilot vurgusu kadının pasif bir biçimde erkeğe bağımlı bir edilgen bir nesne olarak öne çıkartılmasına ve erkek üstünlüğünün yeniden inşasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca haberlerin Mina Başaran ve arkadaşlarının ellerindeki şarap bardaklarıyla yer aldığı fotoğraflarla desteklenerek imgelenmesi son derece trajik olan ölümlerin olağanlaştırılmasına hizmet etmiştir.

Tartışma ve Sonuç: Sonuç olarak Türk yazılı medyasında kadınlar, her zaman mağdur, ezilen, hor görülen, korunması ve sakınması gereken, tecavüze uğrayan, evde oturması gereken bir sosyal temsille aktarılmakta olup kadına yönelik oluşturulan bu temsiller toplumda hem duygusal hem de davranışsal önemli tutumlara neden olmaktadır. Günümüz Türkiye’sinde erkek egemen bakış açısı üzerine inşa edilmiş yazılı medya ortamı olan gazeteler bu bakışa hizmet edecek mesajlar ortaya koymak suretiyle toplumsal değerler sisteminin devamına katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda yazılı medyadaki erkek egemen söylemin, kadın imgesini kendi otoritesini meşru kılacak biçimde inşa ettiğini söylemek doğru olacaktır. Yazılı medya toplumun kültürel ve toplumsal değerlerinin devamını sağlayacak bir biçimde işlev gördüğünden toplum içerisinde hem geleneksel hem de modern rollerin kurgulanmasına aracılık etmekte bu noktada kadınlara yönelik oluşturulan cinsiyetçi söylemler önemli bir araç olma özelliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yazılı Medya, Kadın, Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Temsiller, Toplumsal Algı, Kültür.

KADIN YOKSULLUĞU İLE MÜCADELEDE MEDYANIN ROLÜ VE ÖNEMİ

Ferlâl Örs¹ , Simge Deniz Demirel²

¹| Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi

²| Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma yoksulluk olgusundan en fazla etkilenen kesimlerden biri olarak kadınların medyada nasıl temsil edildiğini ve medyanın kadın yoksulluğunu önlemede ne gibi işlevlere sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaçtan hareketle, günümüzde en yaygın ve etkin bir mecra olarak beliren dijital gazeteler üzerinden kadın yoksulluğuna ilişkin haberlerin nasıl ve ne şekilde yer verildiğini analiz etmek, kadın yoksulluğunu önlemede geliştirilecek iletişim politikalarının ortaya konmasında önem taşımaktadır. Dijital gazetelerde yer alan kadın yoksulluğuna ilişkin haberlerin dili ve hangi görsellerle desteklendiği çalışmanın amacı bakımından incelenmesi gereken temel unsurlardır.

Çalışmanın Yöntemi: Çalışmada kadın yoksulluğuna ilişkin haberler dijital gazeteler üzerinden analiz edilmiştir. Kadın yoksulluğuna ilişkin ifadeler anahtar kelimeler ile taranarak konu ile ilgili haberlerin nasıl ve hangi kategorilerle gündeme taşındığını belirlemek için örneklem içerisine giren dijital gazetelere bir ay süre ile içerik analizi uygulanmıştır. Kadın yoksulluğuna ilişkin haberlerin sayı, çeşitlilik ve konu bakımından incelenebilmesi için çalışmaya en uygun olan Frekans analizi ve Kategorisel analiz bir arada kullanılmıştır. Çalışmada öncelikle kadın yoksulluğu kavramı çeşitli yönleriyle ele alınmış, ardından medyanın kadın yoksulluğuna ilişkin yaklaşımı dijital gazeteler üzerinden belirlenmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında incelenen dijital gazetelerde kadın yoksulluğuna ilişkin haberler, kadınların daha çok ekonomi-politik ve kültürel bağlamdan kopuk bir şekilde temsil edildiğini göstermektedir. Geçmişten günümüze yaşanan toplumsal, kültürel ve ekonomik değişimler her ne kadar kadına hayatın çeşitli alanlarında güç kazandırsa da; kadın yoksulluğu, eğitimde ve sağlıkta fırsat eşitsizliği, ayrımcılık gibi konular günümüzde hala önemli bir toplumsal sorun olarak devam etmektedir. Bu noktadan hareketle, medyada kadın yoksulluğuna yönelik çıkan haberlerin toplumsal duyarlılığı arttırması ve sorunun çözümünde tarafları birleştirici bir işlev görmesi gerektiği ortadadır. Ancak, çalışma kapsamında incelenen haberler, konu ile ilgili toplumsal duyarlılık oluşturmamakta ve aynı zamanda kadın yoksulluğu ile mücadelede yetersiz kalmaktadır.

Tartışma ve Sonuç: Bu çalışmada kadın yoksulluğunun temsili, dijital gazeteler üzerinden çeşitli yönleriyle incelenmiştir. Bu doğrultuda kadın istihdamı, kadınların iş gücüne katılımı, kadınların ekonomik özgürlüğü ve kadınların toplumsal hayata ne ölçüde katıldığı araştırmaya konu olan haberler üzerinden değerlendirilmiştir.

Dijital gazetelerde kadın yoksulluğu ile ilgili incelenen haberler, kadınların medyada sınırlı ve belirli temsil kalıpları içerisinde yer aldığını göstermektedir. Oysa medya, kadın yoksulluğunun önemli bir sebebi ve aynı zamanda yansıması olarak beliren işsizlik, eğitimsizlik, dışlanma, ayrımcılık gibi olguların ortaya konularak, çözüme kavuşturulmasında önemli bir araçtır. Öyle ki, modern hayatın getirdiği değişimler ile toplumsal hayatın her alanında daha fazla yer edinmeye başlayan kadın, günümüzde hala yer yer hayatın belirli alanlarında yoksunluk çekmekte ve ayrımcılığa uğramaktadır. Bu bağlamda medya, kadınların toplumsal, kültürel ve ekonomik hayatın her alanında gelişimini desteklemeli, kadının gücünü ve özgürlüğünü ön plana çıkaracak haber metinlerine yer vermelidir.

Yeni iletişim teknolojilerinin ve internetin gelişimine paralel olarak bilginin anında, hızlı ve etkileşimli olarak aktarılmasını sağlayan dijital haber mecraları, kadın yoksulluğunu önlemenin ve fırsat eşitliğini sağlamanın önemli bir aracı olarak belirlemektedir. Kadınların istihdam edilmesi, kadın işsizliğinin en aza indirgenmesi, kadınların eğitilmesi ve sağlık hizmetlerinden eşit bir şekilde yararlanabilmesi için iletişim politikalarının önemle belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir. Kadın yoksulluğuyla mücadelede medyanın görevleri, etkin ve uygulanabilir kampanyalar yürütmek, verilen haberlerde kadınları ekonomik, kültürel ve toplumsal yaşamdan soyutlamadan gündeme getirmektir.

Medyanın, kadın yoksulluğunun çözümünde sivil toplum örgütlerini, devlet kurumlarını ve siyasileri bir araya getirebilme gücüne sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda tarafların müzakere etmesinde ve işbirliği sağlamasında öncü bir rol üstelenebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Kadın Yoksulluğu, Medya ve Kadın, Medyada Kadın Yoksulluğunun Temsili, Kadın Yoksunluğunu Önlemede Medya Politikaları

KUTSALLAŞTIRILAN “MÜKEMMEL ANNELİK” KİMLİĞİ- BLOGGER ANNELER

Kadriye Semerci Özkan

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi

AMAÇ: Ataerkilliğin kadınlara attığı geleneksel söylemler, kamusal alanda yeni roller kazanan çalışan kadınlar üzerinden yeniden üretilmektedir. Sosyal ağların kitleler üzerinden sınıfsal farkları derinleştirerek görünür kıldığı, farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeydeki kadınlara ortak bir söylem alanı oluşturarak, hem paylaşımda bulunan kadınların, hem de onları takip eden kadınların kimliğini ataerkil cinsiyetçi söylem üzerinden yeniden üretmektedir. Çalışma, ataerkilliğin aile ve evlilik kurumları içinde annelik kimliğini nasıl yeniden üretildiğini anlamayı ve açıklamayı amaçlamaktadır.

METHOD: Çalışmada, “geleneksel anne kimliği”, “modern annelik kimliği”, “ideal kadınlık imgeleri” ve “mükemmel anneliğin” idealize edildiği paylaşımlarıyla geniş kitleler üzerinde etkili olan “blogger anneler” in, “akademisyenanne” ve “serminyasarofficial”ın instagram hesaplarından ikincil veriler temin edilerek yazılarının içerik analizi yapılmıştır. Şermin Yaşar’ın ve Saniye Bencik Kangal’ın paylaşımları taranarak annelik rolleri ve çalışan kadın kimliği üzerinden söylemlerinin analizi sosyalist feminist teori yaklaşımıyla ele alınmıştır.

BULGULAR: Bu çalışmada geniş takipçi kitleleri olan, 660.000 takipçisi olan “serminyasarofficial” ve 592.000 takipçisi olan “akademisyenanne” instagram hesaplarından ikincil veriler temin edilerek ‘blogger’ların yazılarının içerik analizi sosyalist feminist teorinin temel argümanları esas alınarak yapılmıştır. Yapılan çalışma betimseldir. Şermin Yaşar’ın ve Saniye Bencik Kangal’ın paylaşımları taranarak annelik rollerinin ve çalışan kadın olma söyleminin, kadınlık kimliklerinin sorgulandığı ve betimlendiği dokuz paylaşım seçilmiştir. Araştırmada söylem analizi yapılan paylaşımların, “geleneksel anne” kimliğinden “modern anne”lik söylemlerine, “ideal kadınlık imgelerinden “mükemmel anne”liğin idealize edildiği paylaşımlarıyla geniş kitleler üzerinde etkili olan “blogger anneler”in, kadınlık ve annelik kimliğini ataerkil cinsiyetçi söylemlerle yeniden ürettikleri tespit edilmiştir. Paylaşımlar, annelik kimliğinin; kimi zaman eğitici ve öğretici, kimi zaman halkbilimci, hem evin hanımı, hem eş, hem de anne olmak gibi geleneksel rollerin içinde kadını konumlandıran toplumsal bir kimliğe dönüştüğünü göstermektedir. Kadın hem kamusal alanda iş gücü piyasalarında yer alarak hem de ev içinde görünmeyen emeğin üreticisi olarak çifte yükün altında ezilmekte, emeği değersizleştirilerek ataerkil tahakküm kalıplarına hapsedilmekte, sömürülmektedir.

Kadın, annelik tanımından ayrı, özerk bir varlık olarak kimlik kazanmak için özgürlük alanlarına sahip olamamakta, annelik kadının en temel sorumluluğu, yani kadının kendi benliğinin önüne geçen toplumsal bir kimlik olarak var olmayı sürdürmektedir. Ataerkil sistem, çalışan kadınları piyasa ilişkileri içinde yeniden tanımlarken, onlara mükemmel anneliği biyolojik bir yazgı olarak yüklemekte, eğitilmiş, kentli, modern kadının varoluşunu annelik rolüyle “kutsallaştırarak” kadının bedenine ve ürettiğine yabancılaşmasına neden olmaktadır.

İdealize edilen çalışan anne tanımları dışında kalan kadınlar ötekileştirilirken, mükemmel annelik kimliğiyle var olmaya çaba gösteren kadınlar, sosyal ağlar üzerinden kendilerine özgü dayanışma kültürü oluşturarak, öznel deneyimleriyle hem kendi dünyasını hem de takipçisi olan kadınların dünyalarını rehabilite etmekte, sosyal platformlar kadınlık ve annelik deneyimlerinin, bireysel

çözümlerin ve arayışların paylaşımı olurken, öznel olan toplumsal olanı belirlemekte, ataerkilliği yeniden inşa eden toplumsal kimliklere dönüşmektedirler.

SONUÇ: Paylaşımların içerik analizlerinde de görüldüğü gibi, kadını tanımlayan temel kimlik annelik olmayı sürdürmekte, kadın ataerkil cinsiyetçi kalıpların dışında özerk, bağımsız bir kimlik inşa edememekte, ancak çalışan anneler, “olması gereken” ve “olmaması gereken-öteki anneler” dikotomileri üzerinden, “iyi annelik” ve “mükemmel annelik”i idealize eden patriarkayı bir yandan yeniden üretip meşrulaştırırken diğer yandan eleştirerek yadsımaya devam etmektedir.

Cinsiyetçi ideolojik söylemleri üreten popüler kültürün yarattığı yeni söylem alanları olan sosyal ağlar, kadın kimliklerinin değişirken ataerkilliği yeniden üreten toplumsal roller kazandıklarını analiz etme açısından büyük bir önem taşımaktadır. Sosyal ağlar üzerinden kendilerine özgü kadın kimlikleri üreten kadınlar, kendi benliklerini yeniden inşa ederken, öznel deneyimlerini paylaştıkları kadınların da benlik algılarını değiştirmeye ve etkileşim ağları üzerinden farklı kadınlık söylemleriyle var olarak kamusal alanda etkin bir varlığa dönüşmektedirler. Ancak bu söylemler özerk kadın kimliklerini inşa ediyormuş gibi görünse de, ataerkil yapıyı eleştirirken onu cinsiyetçi söylemleriyle yeniden üreten kadınların kadınlık ve annelik inşasından bağımsız özerk bir kimlik inşa edemediklerini ortaya koymaktadır.

Sosyal platformlar, erişilmesi mümkün olmayan yeni annelik ve mükemmel annelik tanımlarının kadınların üzerinde yarattığı baskıyı ve hegemonik söylemler üzerinden yarattığı eşitsizliklerle toplumsal alandaki ataerkilliği ve cinsiyetler arası tahakküm ilişkilerini açığa çıkarmak açısından önemli bir rol oynamaktadır. Eril olan hem kamusal hem de özel alanda iktidarını sürdürürken, kadınları aile ve evlilik kurumları içinde toplumsal kimlikler üzerinden idealize ederek sınıfsal kategoriler üzerinden toplumsal ayrımları pekiştirmekte, eril tahakküm ilişkilerini meşrulaştırmaktadır. Kamusal alanın devamı niteliğinde olan sosyal ağlar, farklı görünürlükleri taşıyan toplumsal ve kültürel veri zenginlikleriyle ataerkilliğin yeniden üretildiği cinsiyetçi söylemler üzerinden ele alınarak araştırmaların konusu olmaya devam etmeleri yönünde önem taşımaktadırlar.

Anahtar Sözcükler : Sosyalist Feminizm, Çalışan Kadın, Mükemmel Annelik, Kadın Kimlikleri, Ataerkillik

TELEVİZYON DİZİLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KADININ TEMSİLİ ÖRNEK İNCELEME:
TELEVİZYON DİZİSİ “KADIN”

Bilgehan Ece Şakrak¹

¹| İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Amaç: Medya, hiç kuşkusuz ki günümüzde kitle kültürünün oluşmasında rol oynayan etkenlerin ilk sıralarında yer almaktadır. Ana akım medya, egemen sınıfın egemen ideolojileri doğrultusundaki söylemlerin yeniden üretildiği en temel alanlardandır. Televizyon ise, bu yeniden üretilen söylemlerin kamusal alana yansımaları en kolay sağlayan kitle iletişim araçlarındandır. Bu nedenle, televizyonda boy gösteren egemen söylemlerin kamusal alana aktarımı, bu aktarımın kitlelere ulaştıktan sonra yarattığı etki ve bu etkinin tekrar medyaya dönüşümü ile kitleler ve medya arasındaki alışveriş, egemen söylemleri besleyen ve sürekliliğini sağlayan en temel yoldur. Egemen söylemler doğrultusunda televizyonun sunduğu ve yeniden ürettiği kodların en belirgin olanları arasında toplumsal cinsiyet kodları yer almaktadır. Televizyonun yansıttığı toplumsal cinsiyet kodlarının, belirli modelleri sunmasının ötesinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten ve bu eşitsizliğe çözüm getirmek yerine onu normalleştiren durumu, bu çalışmanın ana eksenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda televizyon dizileri, toplumsal cinsiyet kodlarının anlatı içine yerleştirilerek düzenli şekilde izler kitleleriyle buluştuğu, bu yüzden de sürekli olarak bu kodları yeniden ve yeniden üreterek bu ideolojik söylemlerin yerini sağlamlaştıran en belirgin program türlerindendir. Bu çalışmanın amacı, televizyon dizilerinin yeniden ürettiği toplumsal cinsiyet kodları çerçevesinde kadının konumlandırılışını, ana akım medyada yer alan televizyon dizilerinden biri olan “*Kadın*” isimli yapım üzerinden incelemektir.

Yöntem: Bu çalışmada, Türkiye’de Ekim 2017- Haziran 2018 tarihleri arasında FOX TV ekranlarında, prime-time kuşağında, toplam otuz iki bölümden oluşan ilk sezonunda her hafta izleyicisiyle buluşan *Kadın* dizisi incelenmiştir. Dizi, küçükken annesinin başka bir adamla evlenmesi nedeniyle babası ve babaannesi tarafından büyütülen, sonra Sarp’la tanışıp büyük bir aşkla evlenen, bu evlilikten ikinci çocuğuna hamileyken bir kazada Sarp’ın hayatını kaybettiği haberini alan ve ardından çocuklarını tek başına büyütme zorunda kalan Bahar’ın hayata tutunma çabalarını anlatan bir yapımdır.

Çalışmada, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramlarına yer verilmiş, toplumsal cinsiyet ve medya ilişkisi açıklanarak, televizyon dizilerinin bu ilişki içerisindeki konumuna değinilmiştir. Bu kuramsal çerçeve dahilinde, nitel araştırma yöntemi kullanılarak, *Kadın* dizisinin bölümleri çözümlenmiştir. Toplam otuz iki bölümden oluşan dizideki ana ve yardımcı kadın karakterlerin motivasyon ve hedefleri incelenmiş, toplumsal cinsiyet kodlarının atfettiği anlamlar doğrultusunda bu kadın karakterler üzerinden yeniden üretilen söylemlerle kadının konumlandırılışı ifade edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, *Kadın* dizisinin ana karakteri Bahar, yardımcı kadın karakterler Ceyda, Yeliz, Berşan, Hatice, Şirin, Jale, Pırıl, Jülide, Ümran, Ferdane ve Sema Hanım’ın toplumsal cinsiyet kodları doğrultusunda konumlandırılışı çözümlenmiştir.

Kadın dizisindeki ana ve yardımcı kadın karakterler bağlamında, “kadın”ın konumlandırılışının toplumsal cinsiyetin ataerkil düzendeki yerleşmiş kodlarından daha farklı bir anlam üretmediği, hatta yerleşik kodları yeniden ve yeniden ürettiği saptanmıştır.

Dizide, kadını yerleşik egemen söylemi onaylayacak davranışlar içinde konumlandıran, kendisi için yaşamaktan çok eş, aile, çocuk, vb. çevresini mutlu etmek için yaşayan ve en önemlisi bunu yaparken de mutlaka bir erkeğe ihtiyaç duyan, erkek yanında olmadığına daima zorluklarla çevrelenen, erkeğe göre eşitsiz bir bakış sunulduğu bulgulanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Televizyon, en etkin kitle iletişim araçlarından biri olarak toplumsal dönüşüm ve medya arasındaki ilişkinin de en aktif aktörlerindendir. Bu nedenle, egemen ideolojilerin onayladığı ve onaylamadığı söylemlerin topluma aktarılması ve toplumda yaygın düşünce haline gelmesinde, uzun vadede de kitle kültürünün oluşmasında televizyon yayınlarının rolü büyüktür.

Tüm zorluklara göğüs germeye ve çocuklarıyla birlikte hayata tutunmak için olağanüstü çaba harcayan bir kadının merkezde olduğu *Kadın* dizisinin anlatısında, diziye konu olan tüm kadın karakterlerin bir şekilde hayatta kaybetmiş olmaları dikkat çekicidir. Üstelik bu karakterlerin gerçekten mutlu ve sorunsuz bir hayata sahip olma olasılığının ilk sırasında, kurtarıcı bir erkek şartı gelmektedir. Dizide, ilk bakışta kadının kendi ayakları üzerinde toplum içinde var olma mücadelesi, anlatının temel malzemesi gibi görünse de, toplumsal cinsiyet kodlarıyla empoze edilen egemen ideolojik söylemlerin üstü örtük biçimde yeniden üretildiğini önemle vurgulamak gerekmektedir. Çünkü burada dikkat edilmesi gereken nokta, dizinin anlatısının aslında sürekli olarak “kadının erkek olmadan var olamayacağı, ayakta durmaya çalışsa da hiçbir zaman tam olamayacağı” üzerinde sıklıkla durarak, toplumsal cinsiyet söylemi bağlamında eşitliksiz bir cinsiyetçi söyleme ne kadar yakın olduğudur.

Kadın dizisinde yeniden üretilen anlamların cinsiyetçi söylemleri pekiştirdiği, toplumsal cinsiyet bağlamında kadının konumlandırılışını, eşitlikçi bakış açısının uzağında tuttuğu görülmektedir. Oysa televizyonun, kitle iletişim araçlarının temel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, eğitici ve öğretici misyonu öne çıkmaktadır. Kadının konumunun, onun var olduğu toplumun çağdaş uygarlık düzeyinin göstergelerinden biri olduğunu düşünerek, televizyon için içerik üreten medya profesyonellerinin toplumsal cinsiyet söylemlerini yeniden üretirken bir kez daha düşünme sorumluluğunu taşıması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Medya, Temsil, Televizyon Dizisi

POPÜLER KÜLTÜRDE KADIN TEMSİLİ: CINDY SHERMAN'IN MODA FOTOĞRAFLARI ÜZERİNE İNCELEME

Deniz Gündüz¹

¹| Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

1954, New Jersey, Amerika doğumlu Cindy Sherman, şüphesiz çağdaş sanatın en önemli ve ilgi çekici sanatçılarından biridir. Eserleri, model olarak kendisini kullandığı fotoğraf serilerinden oluşmaktadır. Model olarak kendisini kullanıyor olsa da ortaya koyduğu eserler oto portre değildir. Elbette kendi kimliğinden, özünden parçalar içeren eserlerinin temelinde, temsil, kimlik, cinsiyet ve basmakalıp yargılara dair kişisel araştırma ve gözlemleri yatmaktadır.

Eğitim hayatına geleneksel resim eğitimiyle başlamıştır fakat boyayarak ifade yöntemini zahmetli ve gereğinden fazla uzun bir süreç olarak gördüğü için fotoğrafa yönelmiş, fotoğraflardan istediği gibi sonuçlar almaya başladığını fark edince bölüm değiştirmiştir ve çalışmalarını fotoğraf aracılığıyla yürütmeye devam etmiştir. Cindy Sherman fotoğrafı bir araç olarak kullanır, bir fotoğraf sanatçısı değildir. Zira eserlerinde gözlem yeteneğiyle temellendirdiği kendi dünyasına ait kurgusal bir gerçeklik yaratmakta ve bu gerçeği yansıtmaktadır. Dolayısıyla performans sanatçısı olarak nitelendirmek daha yerinde olacaktır.

Sherman stüdyosunda asistan yardımı olmadan çalışmalarını sürdürmektedir. Kendi bedenini kullanır, karakterini yaratmak için ihtiyaç duyduğu bütün malzemeleri kendisi satın alır, kostüm, saç, makyaj vb. her şeyi kendisi, kendi bedenine uygular ve kompozisyonu kurgulayarak kendi fotoğraflarını çeken yine kendisidir. İşlerine ilk başladığı zamanlarda modele ödeyecek parası olmaması nedeniyle eserlerinde kendi bedenini kullanmaya başlamıştır. Zaman için de her şeyi kendisi yapmaya alıştığı için bu şekilde devam etmiştir, başka bir modele veya asistana ihtiyaç duymamıştır. Yaratıcı sürecine hiç kimseyi dahil etmediği, stüdyosuna kapanarak tamamen yalnız çalıştığı için süreç hakkında dışardan bir göz tarafından bilgi almak mümkün değildir. Eserleri gizli gösterimle sergilenen ve fotoğraflarla belgelenen performans gibidir.

Sherman eserlerinde yarattığı karakterleri aracılığıyla geleneksel portre anlayışını sorgulayarak genel geçer kimlik, cinsiyet, moda ve güzellik normlarına eleştiri getirmekte, sanatta temsil araştırmaları yapmaktadır. Karakterlerini yaratırken popüler kültürden beslenmektedir. Dolayısıyla popüler kültüre ait figürler, formlar ve normlar değişime uğradıkça, Sherman'ın karakterleri de dönüşüme uğramaktadır. Karakterleri sürekli dönüşüm halinde olduğu ve dolayısıyla günümüze ayak uydurduğu için, eserleri de her zaman çağdaşlığını ve güncelliğini korumaktadır. İsimsiz Film Kareleri serisi veya sosyete dünyasından çekip çıkardığı karakterler olsun, bu figürler alıcıya hep bir aşinalık duygusu uyandırmaktadır. İsimsiz Film Kareleri serisindeki fotoğraflar herhangi bir filme ait karelerin yeniden canlandırması değildir. Yarattığı elit kesime ait olduğu açıkça belli olan karakterler de gerçek bireylerin portreleri değildir. Ancak Sherman'ın gözlem yeteneği öylesine kuvvetlidir ki karakterlerine bakıldığında "Bu kadını tanıyorum" duygusu yaratmaktadır. İsimsiz Film Kareleri serisindeki kadınlar Godard veya Hitchcock filmlerinden fırlamış gibi olsalar da hepsi Sherman'ın kendi dünyasına ait kendi yarattığı personalarıdır. Alıcıyı sürekli çelişkiye düşürmesiyle eserlerinde tekinsiz özelliklerini barındırdığı söylenebilir.

Cindy Sherman sanat dünyasının yanı sıra moda camiasında da oldukça dikkat çekici hale gelmeyi başarmıştır. Vogue, Harper's Bazaar gibi dergiler ve Balenciaga, Commes de Garçons, Marc Jacobs gibi dünya devi markalarla iş birliği yapmıştır. Ancak bu iş birlikleri sonucunda Sherman'ın ortaya koyduğu eserler geleneksel moda fotoğraflarının birer antitezi gibidir. Moda dergilerinde görmeye

alışık olduğumuz her yönden kusursuz kadınların yerini yüzü aşırı makyajdan ağırlaşmış, yorgun ve yıpranmış görünen bazen ruh sağlığının bozuk olabileceği yönünde emareler barındıran, rüküş kadınlar almıştır. Kadınların kıyafetleri tam olarak üstlerine oturmamaktadır ve birbirleriyle uyumsuz kombinlenmiş gibi görünmektedir. Verdikleri pozlar ürkütücü, tuhaf hatta bazen komik görünmelerine yol açmaktadır. Bu çalışmada popüler kültürde kadın temsili, sanat bağlamında Cindy Sherman'ın moda fotoğrafları üzerinden tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cindy Sherman, Moda, Popüler Kültür

REKLAM AFİŞLERİ ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN KADININ CİNSEL OBJE OLARAK KULLANILMASI

Eda İleriok

Kocaeli Üniversitesi / Yüksek Lisans Öğrencisi / Gazetecilik Anabilim Dalı

Çalışmanın Konusu Ve Amacı: Toplumsal roller bize toplumda bir statü kazandırmaktadır. Bireylerin her birine ait farklı roller bulunmaktadır. Toplumsal rollerin içine kadın erkek rolü girdiğinde ilkel zamandan itibaren kadına biçilen rol, anne olmak, doğurganlık ve ev düzeni gibi görevler içermektedir. Zaman değiştikçe bu rollerde değişme göstermektedir.

Tüketim kültürüne bağlı olarak bir dönem tüketimde sadece nesnelerin alım satımı yapılırken günümüzde öznelerin marka değeri satılır hale gelmektedir. Bir süre sonra kadın bedeninin metalaşım alım satım ürünlerinde kullanıldığı görülmektedir. Özellikle tüketim kültürü ile her şeyin alınır satılır hale gelmesi bu durumu çok fazla etkilemektedir. Çalışmada kadın bedeninin reklam afişlerinde cinsel obje olarak kullanımı, kadınların meta haline gelişi incelenmektedir.

Çalışmada reklam afişleri ile kadın bedeninin toplumsal roller içinde nasıl algılandığına bakılmaktadır. Toplumsal rollerin , değerlerin, cinsiyet kavramının tüketim kültüründe nasıl yansıtıldıklarına dikkat çekilmektedir. Kadın ve erkek arasındaki rollerin değişiklik göstermesi ve bazı şeylerin kitle iletişim araçları ile yeniden düzenlenmesi toplumda belirli kalıpta öznelerin oluşmasına neden olmaktadır. Özellikle kadınlara yüklenen standartize beden algıları , kadınların cinsel obje olarak kullanılması anne ya da çalışan kadın değilse bir meta haline dönüşmesi büyük oranda tüketim kültürü ile reklamların belirlediği kalıplar kadını bir nesne haline getirmektedir

Çalışmada toplumsal roller, değerler incelenmekte ve cinsiyet üzerinden toplumsal rollerin nasıl değiştiğine bakılmaktadır. Kadının tüketim kültürü ile metalaşması ve reklam afişlerinde bir cinsel obje olarak kullanılması konu olarak seçilmektedir.

Kadın bedeninin tüketim kültürüne bağlı olarak metalaşmasını gözler önüne sermek, afişlerde kadın bedeninin nasıl bir cinsel obje olarak karşımıza çıktığını araştırmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır

Çalışma zamanının değişmesi ile toplumda özne sayılan varlıkların nesneye dönüşüp bir meta haline gelmesini açıklamakta ve bunun neden normal bir olay olarak karşılandığını açıkladığı için önem taşımaktadır.

Yöntem : Çalışmada resimlerin incelenmesi ve yorumlanması açısından göstergebilim yöntemi kullanılmaktadır.

Çalışmada toplumsal roller evreni üzerinden, kadının toplumsal rolü ve reklam afişlerinde cinsel obje olarak kullanılması örneklem olarak seçilmektedir. BMW otomobil markası, Sennheiser, PSVITA, Potein World seçilen reklam afişleridir.

Tartışma ve Sonuç : Reklamlarda kullanılan cinsel söylemler aracılığıyla kadın bedeni seyirlik bir obje olarak sunulmaktadır. Tüketim ekseninde yeni anlamlar yaratma fonksiyonunu yerine getiren reklamlar, tüketicilerin tutumlarını manipüle eden en önemli araç konumundadır. Reklamlardaki söylemler, sunulan imajlar, ürün ve markaların içsel özellikleriymiş gibi bir algı yaratımı

amaçlanmaktadır. Burada oluşturulmak istenen fetişleştirme kendi dinamikleriyle işleyen bir süreç olarak değildir; aksine bedenın nesneleştirilmesine dayanmaktadır

İdeal beden olarak tanımlanan uzun bacaklar, renkli gözler,ince bel,dolgun dudaklar gibi özelliklere sahip kadınların reklamlarda kullanılması dikkat çekicidir. Bu özelliklere sahip kadınların reklamlarda yer alması toplumda kadına bakış açısını ve ideal ölçü kavramlarını belirler nitelikte olmaktadır. Toplumdaki kadınlar tüketim kültürünün dayattığı bu özelliklere sahip olmak adına değişmekte ve tek düze bir hal almaktadır. tüketim kültürü bu özellikleri toplumda bir ihtiyaç gibi göstermektedir. Kadın bedenini bir haz nesnesine dönüştürmekte ve reklam üzerinden bu sergilemektedir.

Tüketim kültürü ile hayatımızda bir çok değişmekte ve bilinen şeyler tersine de dönmektedir. Önceleri reklamlarda kadın için biçilen rol model anne eş iken şuanki düzende ve anlayışta kadın bir meta cinsel obje haline gelmiş ve bunu topluma reklamlar üzerinden kabul ettirmektedir. Reklam afişlerinde gördüğümüz kadınların neredeyse hepsi çıplak, makyajlı, bakımlı ve tüketim kültürünün dayattığı beden algısına birebir uymaktadır. Medya bu konuda dikkat etmesi gereken bir mecra olmasına karşın tam tersi yönde kadının cinsiyet eşitliğine uymayan görsellerle pekiştirilmesini sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Rol, Tüketim Kültürü, Kadın, Meta, Cinsel Obje

BİLDİRİ SUNUMLARI 34 – KADIN VE EKONOMİK YAŞAM, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Gülen Özdemir, Namık Kemal Üniversitesi	Bildiri sunumları 34 - Kadın ve Ekonomik Yaşam	Derslik 4
		İŞ HAYATINDA KADIN OLMAK Ceyda Nur Cihan - Ergin Ulusoy	
		KALKINMADA EKONOMİK MODEL KADIN KOOPERATİFLERİ Gülen Özdemir - Emine Yılmaz - Funda Er Ülker	
		KIRSAL ALANDA KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATI VE SOSYAL GÜVENCE DURUMU Emine Yılmaz - Gülen Özdemir - Funda Er Ülker	
		MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BÖLGESEL İHTİYAÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAZAN MESLEK YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ Gözde Kubat - Feride İffet Şahin	

İŞ HAYATINDA KADIN OLMAK

Ceyda Nur Cihan¹ , Ergin Ulusoy¹

¹| Nuh Naci Yazgan Üniversitesi

Amaç: Kadınlar Türkiye’de her alanda olduğu gibi iş hayatında da ayrımcılık ve önyargılarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Çalışmamız, bu duruma yol açan faktörlerin tespit edilmesi ve bunlarla ilgili çözüm önerileri üretilmesi üzerine odaklanmaktadır. Çalışmaya ilişkin ikinci gayemiz ise, kadınların iş hayatında söz sahibi bireyler/çalışanlar olmaları noktasında -eril düzenin dışına çıkacak biçimde- kendi özgün benlikleri ve özgür iradeleriyle var olabilmelerinin koşullarını ortaya koyabilmektir.

Yöntem: Çalışmamız kadınların iş hayatında maruz kaldıkları engeller ve sorunlar üzerinden bir toplumsal okumaya odaklanılmıştır. Farklı meslek gruplarına sahip olan kadınların iş hayatındaki pozitif ve negatif durumlarının Kayseri ve İstanbul illeri üzerinden bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu amaçla İstanbul ve Kayseri’deki farklı çalışma ortamlarında Kadın ve erkek çalışanlara anket uygulanmıştır. Yanı sıra farklı meslek gruplarına sahip olan erkeklerin de iş hayatındaki kadın algısı ölçümlenmiş, karşılaştırmalar ile bir sonuca bağlamıştır. Çalışmada 5’li liker ölçekli anket uygulaması ile istatistiksel bir sonuca varılmıştır.

Bulgular: Kadınların iş yaşamını etkileyen en önemli unsurlardan birisi de erkeklerden farklı olarak toplum içerisinde benimsedikleri cinsiyet rolüdür. Cinsiyet rolü, hangi meslek ya da pozisyonun kadın işi, hangilerinin erkek işi olduğunun belirlenmesini sağlamaktadır (Örücü vd.,2007: 120; Sosyal, t.y.:99). Yine uygulamada en sık rastlanan konulardan biri de çalışan kadına kendisi ile aynı meslek sahibi, aynı deneyim ve birikime sahip, aynı kıdemdeki karşı cinsine oranla daha az ücret ödenmekte, hiyerarşinin daha üst kademelerine yükselme söz konusu olduğunda, kadın sırf cinsiyetinden ötürü, karşılaştığı cam tavan engeli nedeniyle örgütte hak ettiği düzeye gelememektedir (Çelik/Özdevecioğlu, 2001: 494;Sosyal, t.y.:100). Çalışma hayatında kadınlar erkeklere göre daha fazla kayıt dışı çalışmaktadır. Bu durum, kadınların geleceğe yönelik beklentilerini azaltarak işgücüne katılımı azaltan önemli bir nedendir (Önder, 2013: 47-48).

Tartışma: Farklılıklar hayatımızın her alanında mevcuttur. Doğduğumuz andan itibaren farklı cinsiyetlerle, farklı maske ve rollerle birbirimizden ayrışırız. Bu birçok alanda izlerini belli etmektedir. Ülkemizde rekabet düzeyinin adil olmayışı, toplumun kadın üzerinde oluşturduğu baskı, ataerkil bakış açısı derken kadınlar iş hayatında kendilerine zorlukla yer açabilmektedirler. Bundan kısa bir zaman öncesine kadar, iş hayatında bulunmak isteyen kadınlar hoş karşılanmış, ev içi emeğin kısır döngüsüne hapsolmaları ve toplumsal üretimin maddi kaynağına dönüşmeleri istenmiştir. Günümüzde de kadınlar iş hayatında söz sahibi birer birey olmaları noktasında eril kimlik tarafından kuşatılmış ve bu kimliği özümsemek zorunda bırakılmışlardır. Bu anlamda özellikle kadınsılığı ön plana çıkaran bir işkadını tarzı da aslında eril kimliğin eşleniği bir form olarak onun varoluşsal çerçevesi içerisinde değerlendirilebilir. Yani iş hayatında cinsiyete vurgu yapar biçimde aşırı feminen bir tarzı takip etmek de aslında eril kimliğin bir yansımasından ibarettir. Yine bunlara ilaveten bir başka sorun da birçok iş mülakatında kadınlara medeni durumlarının ya da çocuk sahibi olmayı planlayıp planlamadıklarının sorulmasıdır. Bu, kadının özgün kimliğinden soyutlanarak eril bir zihniyet haritası içerisinde konumlandırılmaya çalışıldığının göstergesidir. Zira bu akış açısında göre kadınlar yaşam içerisinde doğurganlıkları temelinde anlamlandırılmakta, evlendikleri ya da çocuk sahibi olduklarında asli görevleri kabul edilen ev yaşamına mahkûm olacakları düşünülmekte ve iş hayatında beklentileri karşılayamayacakları düşünülmektedir

Sonuç: Günümüzde halen erkeğe bağlı ve bağımlı halde yaşayan, kendisini Sindrella Kompleksi’nin içinde bulan kadınlar mevcuttur. Eğitimsizlik (niteliksel ve niceliksel anlamda), bunun önemli sebeplerinden biridir. Geleneksel ve ataerkil anlayış kadınların öz benliğini yitirmesine ve kendi kimlikleriyle var olmalarına ket vurmakta, kadınsal varoluşun özgünlüğünü sınırlandırmaktadır. Özellikle çalışan kadınlar iş yerlerinde kimliklerine eril kişilik de ekleme mecburiyetine bırakılmaktadır. Bu ekleme maskülenleşmek biçiminde yansıyabileceği gibi maskülen bir zihnin kadın okumasına uygun şekilde aşırı feminen bir biçimde de yansıyabilir. Lider ya da yönetici seçilme durumunda kadınların erkeklere oranla daha geri planda kalması kadınların çalışma hayatında eril bir baskıya maruz kalışlarının göstergelerindendir. Çocuk sahibi olan kadınların verilen görev ve sorumlulukları tam anlamıyla yerine getiremeyeceği düşünülerek, kadın çalışanların sorumluluk alması istenmemektedir. Toplum olarak her ne kadar çalışan kadını destekler gibi görünsek de, aslında onun rolünün değişmesi istenmemektedir. Yani hem çalışsın ama çok hırslanıp yükselmesin, hem de eski rolünde (eş, anne olarak) devam etsin istenmektedir. Bu doğrultuda kadınlardan beklenti aile bütçesine katkı sağlamaları fakat özgürce sosyalleşip bağımsızlaşmamalarıdır.

Çalışan kadınlara sağlanan imkânlar genişletilmeli, bunun yanında iş hayatında kadınlara da liderlik şansı tanınmalı ve sorumluluk vermekten kaçınılmamalıdır. Bunun için öncelikle eşit eğitim imkânları ve eşit haklar sağlanmalıdır. Kız çocuklarının “evlenme yaşı geldi” düşüncesiyle eğitimden uzaklaştırmaları yerine onlara eşit, kaliteli olanaklar sunulmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Eril Kimlik, Kadın ve Ataerkil, Çalışan Kadın, Eğitim, Kariyer

KALKINMADA EKONOMİK MODEL KADIN KOOPERATİFLERİ

Gülen Özdemir¹ , Emine Yılmaz¹ , Funda Er Ülker¹

¹ | Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

AMAÇ: Ekonomide büyüme ve kalkınma kavramları önemli kavramlar olup birbiriyle karıştırılmamalıdır. Büyüme kavramı bir ekonominin ürettiği mal ve hizmet miktarındaki artışları ifade etmekle birlikte aynı zamanda ekonominin reel gelir düzeyindeki artışları da tanımlamaktadır. Kalkınma ise daha geniş kapsamlı bir kavramdır. Bu nedenle kalkınma bir ülkenin üretim yapısını yüksek katma değerli ürünler üretecek şekilde dönüştürmesi ve gelirin adaletli bir şekilde dağıtımı ve yaşam standartlarının yükseltilmesi olarak tanımlanabilir. Burada özellikle gelir dağılımındaki adalet ve yaşam standardının yükseltilmesi önem kazanmaktadır. Kalkınmanın ölçülmesinde kişi başına düşen gelir düzeyi ve insani gelişmişlik endeksi önemli göstergelerdir. Ülkemiz açısından konuyu ele aldığımızda nüfusun yarısını oluşturan kadınlar, ekonomik hayat içerisinde yeterince yer alamamakta, özellikle yoksulluktan en çok etkilenen dezavantajlı gruplar içerisinde yer almaktadır. Kooperatifler ise gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermede en önemli araçlardandır. Bu nedenle 2000'li yıllardan sonra ülkemizde tabandan gelen bir örgütlenme modeli ve oldukça hızla yaygınlaşan kadın kooperatifleri dikkat çekmektedir. Bu nedenlerle bu çalışmada ekonomik kalkınmada model olarak kadın kooperatifleri ele alınmış ve kalkınma için yapılması gerekenler ortaya konulmuştur. **YÖNTEM:** Çalışmanın materyalini ikincil veriler oluşturmaktadır. Araştırmada konu ile ilgili yazılmış makaleler ve raporlardan, oluşturulmuş istatistiklerden, internet web sayfalarından yararlanılmış olup, kalkınmada ekonomik model olarak kadın kooperatifleri değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

BULGULAR: Kalkınma ve Kooperatifler Arasındaki İlişki: Kalkınma ve gelir dağılımındaki düzensizlikleri gidermede en önemli araçlardan biri kooperatiflerdir. Kadın kooperatifleri özellikle son yıllarda gelişme gösteren kooperatifler olup, yoksullukla mücadelede ve yerel kalkınmada göz ardı edilemeyecek ölçüde önemli kooperatiflerdir. Bu kooperatifler özellikle tabandan gelen bir hareket olması açısından diğer kooperatiflerden farklılık göstermektedir. Tüm bu nedenlerle araştırılıp incelenmesi son derece önem arz etmektedir. Ülkemizde Kadın Kooperatifleri öncelikle deprem bölgesi Kocaeli, İzmit başta olmak üzere İstanbul'da örgütlenmeye başlamıştır. Daha sonra Doğu ve Güneydoğu bölgeleri ve tüm Türkiye'de örgütlenmişlerdir. Özellikle büyük ekonomik krizler yaşadığımız 2000'li yıllardan sonra bu kooperatiflerin ortaya çıkması, kadının ülkemizin her bölgesinde yoksullukla karşı karşıya kaldığını ve en çok etkilenen grup olduğunu göstermektedir.

Kadınların İş hayatına Katılımında Kooperatiflerin Rolü: Kadın ülkemizde her açıdan bakıldığında özellikle eğitim, istihdama katılım vb. oldukça geri plandadır. Türkiye, yüzde 33,8'lik kadın iş gücü katılım oranıyla OECD'ye üye ülkeler arasında son sırada bulunmaktadır. Bu nedenle ülkemizde kadın dezavantajlı konumda olup, ekonomik kalkınmada mutlaka yer almalıdır. Özellikle ekonomik yönden güçsüz kişilerin oluşturduğu kadın kooperatifleri burada önem kazanmaktadır. Kadın Kooperatifleri üretim ve işletmeyi de içerdiği için sürekliliği sağlamakta, kadınlar bu kooperatiflerde çalışma, üretme ve para kazanma olanağı bulmaktadırlar. Başka bir işte çalışma olanağı olmayan kadınlar için ideal bir ortam oluşturmaktadır. Hem çalışıp hem de sosyal faaliyet sürdürme imkânı sunduğu için de kadınlar açısından önemli olmaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Kooperatifler yoksulluğa çözüm olması açısından, uygun bir istihdam geliştirme aracı olarak devreye girmektedir. Bağımsız kooperatifler ortaklarına, genel eğitimlerini ve mesleki kabiliyetlerini artırmada yardımcı olarak, insan kaynakları gelişimine önemli ölçüde katkı yapmakta;

nüfusun daha zayıf gruplarına yönelik olumsuz etkilerini azaltmaya yardımcı olabilmektedirler. Kooperatiflerde ortak çalışma ruhu gelişmekte ve bu ortak çalışma biçimi, görece olarak toplumun ekonomik yönden daha zayıf kesimlerinin pazarlık gücünü kuvvetlendirmede ve toplumsal dayanışmayı artırmaktadır. Ortak çalışma ruhu Devlet tarafından artık sağlanmayan toplumsal hizmetlerde oldukça etkilidir. Bununla beraber, unutulmamalıdır ki, daha yoksul toplumlarda çalışmak için yüksek düzeyde dayanışma gerekli olup güçlü yerel liderlik önem arz etmektedir. Kadın Kooperatifleri ülkemiz kooperatifçiliği ve ekonomisi açısından önemli bir fırsattır. Gelişme seyrine baktığımızda diğer kooperatiflerden farklı olarak tabandan gelen bir hareket olması, ulusal ve uluslararası birçok kuruluşun desteği, gerçek demokratik yapıda ilerlemesi, yoksulluğa çözüm olması ve istihdama katkıları açısından değerlendirilmelidir. Bu şekilde ülke dinamikleri ortaya çıkarılmış ve daha önce fırsat verilmemiş bir grup harekete geçirilmiş olur. Bu nedenlerle özellikle yönetici ve ortakların eğitiminin ve teknik desteklerin sağlanması yerinde olacaktır. Ayrıca bu kooperatiflerin güçlü yönlerinden yararlanıp, zayıf yönlerinin tamamlanması gerekmektedir. Tüm bunların yanında Kadın Kooperatiflerinin dağınık, düzensiz ve birbirinden kopuk şekilde değil, işbirliği içerisinde olmaları gerekmektedir. Böylece her bir kooperatif yerel güçleri ortaya çıkararak ulusal hatta uluslararası alanda başarı sağlayabilirler.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kooperatif, Kalkınma, Ekonomik Model

KIRSAL ALANDA KADINLARIN ÇALIŞMA HAYATI VE SOSYAL GÜVENCE DURUMU

Emine Yılmaz¹ , Gülen Özdemir¹ , Funda Er Ülker¹

¹ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü

Kırsal alanda işletmelerin temel geçim kaynağı, ürün deseni, yerleşim yeri gibi nedenlerle kadın ve erkeklerin rol dağılımı farklılık göstermektedir. İşletmede bitkisel üretim ağırlıklı ise kadının iş yükü artmaktadır. Eğer hayvancılık faaliyeti yapılıyorsa kadınlar daha çok sağım, süt ürünlerinin değerlendirilmesi, ahır temizliği gibi işler yaparken erkekler hayvanların otlatılması, besleme ve kırıma gibi işleri yürütmektedir. Ayrıca kadınlar hayvansal ürünlerden yağ, yoğurt ve peynir üretimi gibi ürünleri günlük tüketimleri için üretmektedirler.

Kırsal alanda kadınlar daha çok emeğe dayanan mevsimlik ve ücretsiz işleri yürütmekte ve elde ettikleri ürünler çoğunlukla evde tüketildiği için ekonomik olarak bir değer ifade etmemektedir. Erkekler ise daha prestijli ve daha fazla gelir getiren işleri üstlenmektedir. Kadının üretimdeki kaynaklara erkeğe oranla daha az erişimi, aile gelirinin kontrolünde söz hakkının az olması konumu ne olursa olsun kadını dezavantajlı duruma düşürmektedir. Bu durum ülkenin sahip olduğu sosyo-ekonomik yapılanma ve kültürel özelliklerden de kaynaklanmaktadır.

Kırsal alanda kadınlar üretim sürecinde aile tüketimi ve piyasa ekonomisi için ürün elde ederek tarımda sürdürülebilirliği ve ailenin ekonomik refahının geliştirilmesini sağlamaktadır. Aslında erkekler kadar rol almalarına rağmen eğitimde ve sosyal hayatta erkeklerden daha az pay almaktadırlar. Ayrıca kırsal alanın yoksullaşması eğitimden yoksunluk, fırsat eşitsizlikleri, kadınların sosyal güvencelerinin olmaması, tarımda verim düşüklüğü, arazi parçalılığı ve tarım dışı alanlarda yeterince istihdam olanaklarının yaratılamaması kırsalda kadınların yaşam ve çalışma koşulları giderek zorlaşmaktadır. Aslında bu durum kadınların tercihi dışında gelişmekte, kadınların daha çok çalışmasına ve yaşam mücadelesi vermelerine neden olmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde kırsal ekonomi için kadın temek güç kaynağıdır. Bu nedenle kırsal alanda kadınların sosyal güvenlik kapsamına alınması, bu konuda yasal düzenlemelerin yapılması, iş ve ev yaşamlarının uyumu ve refahın artırılmasında önemli rol oynayacaktır.

Kadının kırsalda kalkınmaya katılımı ülke ekonomisi kadının statüsü açısından önemlidir. Ekonomik güçlenmenin en önemli koşulu kadının iş gücüne katılımının sağlanmasından geçmektedir. Kırsal alanda kadının işgücüne katılım oranı ücretsiz aile işçisi olması nedeniyle yüksek olsa da tarım istihdamındaki azalma kadın istihdamının da giderek düşmesine neden olmaktadır. Kadın şehre göç etse de bu sefer statüsü düşük ve güvenceden yoksun bir biçimde çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle tarımda kalması hem tarımın sürdürülebilirliği hem de toplumsal refah açısından daha önemli olmaktadır.

Kırsal alanda yaşayan kadınların işlerini daha iyi yapabilmeleri ve ekonomik açıdan bağımsız olabilmeleri için mutlaka desteklenmeleri gerekmektedir. Bu nedenle kadın çiftçilere eğitim verilmesi tarımsal üretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanmasında önemli rol oynayacaktır. Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlarında programlarında kadının güçlendirilmesi anahtar rol oynamaktadır. Son yıllarda özellikle kırsal alanda kadının güçlendirilmesi konusuna odaklanmışlardır. Kırsal kadının güçlendirilmesi toplumsal, örgütsel, politik ve psikolojik güçlendirme olarak ele alınmaktadır. Burada toplumsal güçlendirme, kırsal kadının yeni ve faydalı bilgiye erişiminin sağlanması, yeni becerilerin ve yeteneklerin geliştirilmesine yardımcı olunması, kendine güven ve

yetkinliğin temini ve diğer kadınlarla farklı aktivitelere katılım olarak ele alınmaktadır. Örgütsel güçlendirme, kırsal kalkınma için teknoloji hakkında bilgilendirme veya tarımsal kooperatiflerin kalkınması olarak değerlendirilmektedir. Politik güçlendirme, kırsal toplumları etkileyecek hükümet politikalarını ve kararlarını yeniden gözden geçirmek, kırsal toplulukları ve kırsal kadınları ilgilendiren konuları tartışmak için hükümet, sanayi ve diğer alanlardan çalışma gruplarının oluşturulmasını kapsamaktadır. Psikolojik güçlendirme de kırsal kadının kendine güvenin arttırılması, daha fazla motivasyon, yeteneklerinin geliştirilmesi kapsamında teşvik sağlamaktadır.

Tüm bu nedenlerle bu çalışmada kırsal alanda kadınların genel durumu hakkında bilgi verilmiş ve daha rahat bir yaşam ve çalışma ortamına kavuşması için yapılması gerekenler konusunda öneriler sunulmuştur. Bu çalışma literatüre dayalı olup kadın sorunlarına yönelik yapılan çalışmalar, tezler incelenerek çeşitli veriler derlenmiş ve konu ile ilgili çıkarımlar yapılmıştır. Kırsal kesimde kadın nüfusunun tarımdaki yeri ve önemi, hane halkı işgücü anket sonuçları ve kadınların işgücüne katılım oranları gibi göstergelerden de yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal, Kadın, İşgücü, Sosyal güvence

MESLEKİ EĞİTİM KAPSAMINDA BÖLGESEL İHTİYAÇLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ: KAZAN MESLEK
YÜKSEKOKULU ÖRNEĞİ

Gözde Kubat¹ , Feride İffet Şahin¹

¹| Başkent Üniversitesi

Ülkemizde sanayi kuruluşlarının çoğunlukla kırsal bölgelerde hizmetini sürdürdüğü ve bölgenin kalkınmasına büyük destek sağladığı bilgisi ışığında, bölgenin mesleki eğitim ihtiyacı ve eğitime verilen önemin günümüzde gittikçe arttığı görülmektedir. Kırsal bölgelerde eğitim ve hizmet sektörlerinin bir arada faaliyet göstermesi ile her iki taraf birbirinden işgücü olarak faydalanabilmektedir. Sanayi kuruluşları mesleki eğitim almış öğrencileri veya mezunları bünyelerine dahil ederek hizmet güçlerini arttırırken, eğitim kurumları verdikleri teorik eğitimlerini öğrencilere sektörde uygulama yaptırarak pekiştirmelerini sağlamaktadırlar. Bu çalışmada, Kahramankazan ilçesinde eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmekte olan Kazan Meslek Yüksekokulunun işyerlerinde yürütülen mesleki uygulama konusunda uzmanlaşmış öğretim elemanları ile odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme kapsamında, mesleki eğitimin öğrencilere katkısı, işbirliği yapılan kuruluşların geri bildirimleri, bölgenin istediği mesleki elemanın niteliği, mesleki eleman olarak cinsiyet farklılığının oluşturduğu olumlu/olumsuz örnekler ve üniversite sanayi işbirliği kapsamında iki tarafın birbirinden beklentileri ele alınmıştır. Çalışma sonucunda; Kazan Meslek Yüksekokulu'nun bilinirliğini artırabilmek için işbirliklerini kuvvetlendirmesi gerektiği, firmaların daha çok erkek eleman çalıştırmak istedikleri ve bölgesel sürdürülebilirlik için eğitim kurumlarının kendini sürekli yenilemesi gerektiği sonuçlarına varılmıştır.

Anahtar Kelime: Mesleki Eğitim, Mesleki Uygulama, Üniversite Sanayi İşbirliği

BİLDİRİ SUNUMLARI 35 – KADIN VE KARİYER, 5 EKİM 2018, 15.00-16.15

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
15.00-16.15	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Zehra Nuray Nişancı, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Bildiri sunumları 35 - Kadın ve Kariyer	Derslik 5
		KADINLARIN KARİYER GELİŞİMLERİNİN SOSYAL BİLİŞSEL KARİYER KURAMI ÇERÇEVESİNDE LİSELERDE İNCELENMESİ Akif Sağlam - Prof.Dr. F.Ebru İkiz	
		KADINLARIN KARİYER UYUMLULUĞUNUN ÇATIŞMA EYLEM STİLLERİNE GÖRE İNCELENMESİ Kemal Balkan - Prof. Dr. Fatma Ebru İkiz	
		MUHASEBE ÇALIŞANLARINDA İŞ MOTİVASYONU VE ZAMAN KAYBINA YÖNELİK İLİŞKİSELLİK: CİNSİYETLERARASI FARKLILIKLAR Zehra Nuray Nişancı - Nezir Metin Özmütaf	
		TÜRK ÜNİVERSİTELERİ LİDERLİK İYİLEŞTİRME PROGRAMI (TULİP) YANSIMALARI: BALIKESİR ÖRNEĞİ Hülya Gür - Dilek Tüfekçi Can	

KADINLARIN KARIYER GELİŞİMLERİNİN SOSYAL BİLİŞSEL KARIYER KURAMI ÇERÇEVESİNDE LİSELERDE İNCELENMESİ

Akif Sağlam¹ , F.Ebru İkiz²

¹| M.E.B

²| Dokuz Eylül Üniversitesi

Amaç : Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı (SBKK), kadınların kariyer seçiminde öz-yetkinliğin rolünü araştıran birçok araştırma çalışmasını derleyerek, öz-yetkinlik kavramının hem erkekler hem de kadınlar için kariyer seçimlerinde etkili bir kavram olduğunu ileri sürmektedir. Günümüzde SBKK, kadınların kariyer seçimlerinde kariyer yönelimi, akademik ilgiler, seçim yapma ve performans değerlendirmesi kavramlarını da içeren kapsamlı bir kurama doğru genişletmiştir. Alanyazında SBKK çerçevesinde lise öğrencilerinin genel anlamda kariyer gelişimlerinin seyrini konu alan araştırmalar bulunmaktadır. SBKK temelinde birçok değişkenin incelendiği bu araştırmaların sonuçlarının ortaya koyduğu bilimsel çıktılarının cinsiyet faktörü temelinde bir araya getirilerek değerlendirilmesi, kadınların kariyer gelişimlerini nelerin etkilediğini anlayabilmek açısından fayda sağlayabilecektir. Bu çerçevede araştırmanın amacı; SBKK'nın ortaya koyduğu kavramların lise öğrencilerinin cinsiyet faktörü temelinde alanlara yönelme, meslek seçimi davranışları, gelecek beklentileri gibi kariyer gelişimlerinin önemli parçalarına olan etkisini ortaya koymaktır.

Yöntem : Araştırmada sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Sistematik derlemeler bir araştırma sorusuna cevap arayan tüm randomize kontrolü çalışmaları bir araya getirerek bulguların sentezlenmesini sağlayan sekonder araştırma projeleridir(Ata, Urman, 2008).

İncelenen çalışmalarda sistematik derlemeye dahil etme ölçütleri; sosyal bilişsel kariyer kuramını kapsayan, online tam metnine ulaşılabilen, Türkiye’de ve Amerika Birleşik Devletleri’nde 2008-2018 yılları arasında yapılmış, araştırma grubu yalnızca lise öğrencilerinden oluşan ve cinsiyet değişkenini ele alan araştırmalar olacak şekilde belirlenmiştir. Dışlama ölçütleri ise; sosyal bilişsel kariyer kuramı kapsamı dışındaki çalışmalar, panel sunumları, kongrelerde sunulan sözel ve poster bildiriler, yayınlanmamış tezler olarak belirlenmiştir. Hedeflenen araştırmalara ulaşmak için EBSCO veri tabanı ve Google akademik arama bölümlerine “Sosyal, Bilişsel Kariyer, Kuramı, Lise” sözcükleri yazılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda toplam (EBSCO:764 ve Google Akademik:313) 1077 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulaşılan 1077 çalışma öncelikle başlıklara göre incelenmiş ve araştırma konusuyla ilgisi olmayan çalışmalar kapsam dışı bırakılmıştır. Kalan 71 çalışmanın özet ve tam metinleri, dahil etme ve dışlama ölçütleri yönünden değerlendirilmiş ve sonuçta ölçütlere uygun 17 çalışmaya ulaşılmıştır. Sonuç olarak araştırmanın kapsamına toplam 17 çalışma alınmıştır. Araştırma kapsamında yer alan çalışmalar bir kodlama formu kullanılarak kodlanmıştır. Kodlama formunda çalışmanın yazarı, yayın yılı, yöntemi, örneklem büyüklükleri, incelenen temalar yer almaktadır.

Bulgular: İncelenen araştırmalar, Yazar, Ülke, Yayın Yılı, Araştırma Yöntemi, Araştırmada İncelenen Temalar ve Çalışma Grubu Büyüklüğü özelliklerine göre tasnif edilmiştir. Bu sınıflandırmaya göre ortaya çıkan frekans ve yüzde değerleri ortaya koyulmuştur. Yapılan sınıflandırma sonucunda çalışmaların özyeterlik, sonuç beklentileri, ilgi, kişisel hedefler, seçim davranışları, FTMM(Fen, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) alanlarına yönelim, FTMM alanlarına yönelik kalıp yargılar temalarını ele aldığı belirlenmiştir. Bu temalar cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır.

İncelenen çalışmaların 9'unda özyeterlik kavramının cinsiyet değişkeni açısından ele alındığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların 6'sında özyeterliğin cinsiyete göre farklılaşmadığı; 3'ünde ise kız öğrencilerin kariyer kararına yönelik özyeterliklerinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

SBKK'da önemli yer tutan bir kavram olan sonuç beklentileri açısından cinsiyet değişkeni ile ilgili herhangi bir farklılaşma bulunmamıştır. Öğrencilerin seçim davranışlarına bakıldığında ise; incelenen 4 araştırmadan 3'ünde cinsiyet değişkeni açısından bir farklılaşma bulunmamıştır. Yalnızca 1 araştırmada 9. sınıf öğrencilerinin FTMM alanına yönelik tercih yapma düşüncelerinin cinsiyete göre anlamlı derecede farklı olduğu ortaya koyulmuştur. Erkek öğrencilerin Üniversite eğitime yönelik FTMM alanını düşünme olasılığının kız öğrencilere göre 1,9 kat daha fazla olduğu bulunmuştur.

Lise öğrencilerinin ilgileri bağlamında araştırmalara bakıldığında 5 araştırmanın ilgi kavramı ile ilgili sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Bu araştırmalardan 4'ünde cinsiyete ilişkin bir farklılaşma bulunmamıştır. 1 araştırmada Cinsiyet değişkenine ilişkin sadece matematik ve Fen Bilimleri ilgi ölçeğinin 3. Boyutunda küçük bir farklılaşma olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında genel anlamda araştırma modelinde cinsiyete ilişkin belirgin bir farklılaşma ortaya koyulmamıştır.

Kişisel hedefler kavramı ile ilgili incelenen 17 araştırmadan 7'sinde cinsiyet değişkenine ilişkin sonuçlar ortaya koyulmuştur. Bu araştırmaların 5'inde cinsiyete ilişkin farklılaşma bulunmamıştır. Diğer 2 araştırmada belirgin farklılaşmalar ortaya koyulmuştur. Bunlardan biri; erkek öğrencilerin gerek eğitimlerine devam etmeye yönelik gerekse iki yıllık üniversite bölümlerine devam etmeye yönelik kız öğrencilere göre daha az planlama yaptıklarını ortaya koymaktadır. Diğer araştırmada ise Cinsiyet göz önüne alındığında ve özellikle grup içi dağılımlara bakıldığında, kızların daha yüksek bir yüzdesinin FTMM'de erkeklere göre kariyer yapma amacında olduğu görülmektedir.

FTMM ile ilgili alanlara yönelim konusunda cinsiyet değişkeni açısından 2 araştırmada anlamlı farklılaşmalar görülmüştür. Bunlardan birinde kız öğrencilerin bu alanlara yönelimlerinin daha fazla olduğu diğerinde ise erkek öğrencilerin yönelimlerinin daha fazla olduğu sonucu ortaya koyulmuştur. Bu alanlara ilişkin olumsuz kalıp yargılara bakıldığında ise 1 araştırmada kız öğrencilerin olumsuz kalıp yargılarının fazla olduğundan söz edilirken diğer 1 araştırmada olumsuz kalıp yargılara ilişkin cinsiyet rolleri ile alakalı anlamlı farklılaşma görülmemiştir.

Sonuç: Araştırma kapsamında incelenen temalardan özyeterlik, sonuç beklentileri, kişisel hedefler, seçim davranışları, ilgiler bağlamında kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında farklılaşmanın olmadığını ortaya koyan araştırma sayısı dikkate değer şekilde fazladır. İncelenen araştırmalarda FTMM alanlarına yönelim konusunda ise kızların bu alanlara yöneliminin daha fazla olduğu sonucu ile birlikte tam tersini ortaya koyan başka bir araştırma da görülmüştür. Bu durum bir anlamda FTMM ile ilgili alanların ve mesleklerin sadece erkeklere veya sadece kadınlara uygun olabileceği gibi görüşleri bir anlamda çürütmektedir. Ancak incelenen araştırmalardan birinde bu alanlara yönelik kız öğrencilerin olumsuz kalıp yargılarının daha fazla olarak ortaya koyulması ayrıca dikkate değer bir durumdur. Bu nedenle kadınların kariyer gelişimini ele alan araştırmalarda bu durumun da özellikle ele alınması faydalı olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı, Lise Öğrencileri, Cinsiyet

KADINLARIN KARIYER UYUMLULUĞUNUN ÇATIŞMA EYLEM STİLLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Kemal Balkan , Fatma Ebru İkiz¹

¹ | Dokuz Eylül Üniversitesi

Bu çalışmanın amacı, kadın öğretmen adaylarının çatışma eylem stilleri ile kariyer uyumlulukları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca kadın öğretmen adaylarında çatışma eylem stilleri ve kariyer uyumluluğu düzeyinin sınıf düzeyine, lisans programına yerleştiği puan türüne göre, anne eğitim düzeyine göre, baba eğitim düzeyine göre, mezun olduktan sonra kendi alanında çalışıp çalışmama düşüncesine göre, okuduğu bölümü kendi isteğiyle seçip seçmediğine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığının incelenmesi amaçlanmaktadır. Elde edilen sonuçlar ile çatışma durumunda sergilenen eylemsel tarzın ve kariyer uyumluluğunun kadınların yaşamına etkilerine ilişkin bilgi sağlanıp yorumlanarak ilgili literatüre katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Araştırma nicel araştırma modeline dayalı olarak yapılandırılmıştır. Araştırmada korelasyon yöntemi ve betimsel yöntem birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İzmir’de Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde lisans eğitimine devam eden kadın öğrenciler; örnekleme ise, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesinde lisans eğitimine devam eden 300 kadın öğrenciden meydana gelmektedir. Öğrenciler kolay ulaşılabilir durum örneklem yoluyla seçilmiştir. Çalışmanın verileri Kariyer Geleceği Ölçeği, Çatışma Eylem Stilleri Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Veriler çarpıklık-basıklık katsayılarına göre normal dağılım göstermektedir. Verilerin analizinde Bağımsız İki Örnek T Testi, Tek Yönlü ANOVA analizi ve Pearson Brown Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır.

Bulgular: Sınıf düzeyine göre, kaçınmacı eylem stili puanları 2. sınıf öğrencileri lehine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Lisans programına yerleştikleri puan türüne göre, kariyer uyumluluğu sayısal tür ile yerleşen öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Lisans programına yerleştikleri puan türüne göre, karşı koyucu stil puanları sözel türle yerleşenler lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Anne eğitim düzeyine göre, kariyer uyumluluğu annesi ilköğretim mezunu olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Baba eğitim düzeyine göre, kariyer uyumluluğu babası ilköğretim mezunu olanlar lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Öğrenim gördükleri bölümü kendi isteği ile seçip seçmeme durumuna göre, kariyer uyumluluğu kendi isteği dışında seçim yapan öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Mezun olunca kendi alanında çalışıp çalışmama düşüncesine göre, kariyer uyumluluğu kararsız öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kariyer uyumluluğu ile çatışma eylem stilleri alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde, kariyer uyumluluğu ile karşı koyucu ve uzlaştırmacı stiller arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. Kariyer uyumluluğu ile kolaylaştırıcı stil arasında zayıf düzeyde pozitif yönlü, kariyer uyumluluğu ile kaçınmacı ve zorlayıcı stiller arasında ise düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Tartışma: Bulgular incelendiğinde, 2. Sınıf öğrencilerinin kaçınmacı eylem stili puanları 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olarak bulunmaktadır. Buna göre, öğrencilerin üniversiteye başladıkları dönemde yakın ilişkiler kurmak amacıyla, 3. ve 4. sınıfta ise mesleki hazırlık döneminde deneyim kazanma ve olumlu ilişkiler geliştirebilmek amacıyla çatışma durumlarında olumlu eylemsel tarzları tercih ettiği anlaşılmaktadır. Lisans programına sayısal puan türüyle yerleşen öğrencilerin

sözel tür ile yerleşen öğrencilere göre kaçınmacı stil puanları daha yüksek bulunmaktadır. Sözel tür ile yerleşen öğrencilerin ise sayısal tür ile yerleşen öğrencilere göre karşı koyucu stil puanları daha yüksek bulunmaktadır. Bu bulgular göz önüne alındığında, kendini daha iyi ifade edenlerin çatışma durumunda daha olumlu eylemsel tarzları tercih ederken analitik düşünce becerisi daha yüksek olan öğrencilerin çatışmadan kaçınmaya yönelik davrandıkları düşünülmektedir. Anne ve baba eğitim düzeylerine göre ebeveynleri ilkokul mezunu olan öğrencilerin diğerlerine göre kariyer uyumluluğu puanları daha düşük olarak saptanmaktadır. Bu bulguya göre, ebeveynlerin, bireylerin kariyer gelişimi için yararlanabilecekleri bir kaynak olduğu anlaşılmaktadır. Öğrenim gördüğü programı kendi isteği ile seçmeyen öğrencilerin kendi isteği ile seçen öğrencilere göre kariyer uyumlulukları daha yüksek olarak tespit edilmektedir. Buna göre, kendi isteği dışında tercih yapan öğrencilerin mesleki kaynaklardan daha fazla yararlanma eğiliminde oldukları düşünülmektedir. Mezun olunca kendi alanında çalışıp çalışmama konusunda kararsız olan öğrencilerin diğerlerine göre kariyer uyumluluğunun daha düşük düzeyde olduğu bulunmaktadır. Bu doğrultuda mesleki karar vermenin kariyer uyumluluğunun yordayıcılarından biri olduğu anlaşılmaktadır. Kariyer uyumluluğu ile çatışma eylem stilleri arasındaki ilişkilere bakıldığında, çatışma durumunda uzlaşmaya ve çatışmadan yarar görmeye yönelik eylemsel tarzların tercih edilmesinin kariyer uyumluluğunu yükseltebileceği anlaşılmaktadır.

Sonuç: Çalışmanın sonuçları göz önüne alındığında, kadınların daha olumlu çatışma eylem stillerini tercih etmelerinin onların kariyerlerinde daha başarılı olmalarını ve mesleki ilişkilerini daha iyi yönetebilmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda çatışma çözme ve müzakere eğitim programları ile kadınların kariyer gelişimini desteklemenin, kadınların çalışma ortamlarındaki rolünü güçlendireceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadın, Kariyer, Kariyer Uyumluluğu, Çatışma, Çatışma Çözme Stilleri

MUHASEBE ÇALIŞANLARINDA İŞ MOTİVASYONU VE ZAMAN KAYBINA YÖNELİK İLİŞKİSELLİK:
CİNSİYETLERARASI FARKLILIKLAR

Zehra Nuray Nişancı¹ , Nezih Metin Özmutaf¹

¹| İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Amaç: Araştırmanın temel amacı, muhasebe çalışanları (ön muhasebe elemanı, SMMM ve YMMM) kapsamında iş motivasyonu ve zaman kaybına yönelik ilişkiseliliğin belirlenmesidir. Bu kapsamda cinsiyet farklılıklarına odaklanılmakta; zaman kaybına yönelik davranışların motivasyonla ilişkisi erkek-kadın bağlamında ele alınmaktadır

Zaman, olayların geçmişten geleceğe birbirini takip ettiği bireyin kontrolü dışında devam eden kesintisiz bir süreçtir. Günümüz örgütlü ve bilgi yoğun toplumlarında, çalışma yaşamı giderek karmaşıklaşmakta, iş ortamını etkileyen göstergeler artmaktadır. Bunlarla birlikte günümüz dünyasını yönetmede yaşanan, küreselleşme, değişim ve teknoloji gibi zorluklar, özellikle çalışanlardan beklenen işleri ve talepleri giderek arttırmakta; bu tempo içerisinde bireylerin zamanı etkili bir biçimde kullanma şansları giderek azalmaktadır.. Günlük hayatlarında insanlar, yaşadıkları yoğun tempo nedeniyle zamanın farkına varamamakta, zamanı etkin ve verimli kullanamamakta, iyi yönetememektedirler. Oysa zaman yönetimi, özellikle profesyonel çalışma hayatında başarının en önemli unsurlarından biri olarak değerlendirilmekte; bireysel ve örgütsel başarı açısından kritik bir noktada konumlanabilmektedir.

Zaman yönetimi, bireyin belirlenmiş amaçlarına etkili ve verimli bir şekilde ulaşabilmesi için planlama, organize etme, yürütme ve kontrol etme gibi yönetim işlevlerini kendi etkinliklerine uygulama sürecidir. Sahip olunan her saati, her dakikayı belirli bir hedef ve amaç doğrultusunda planlayarak kullanmak, bir taraftan işlerin stres yaşanmadan zamanında yapılmasına katkı sağlamakta, diğer taraftan kısa zaman içerisinde birçok işi sığdırarak işlerin etkin yapılmamasını önlemektedir. Böylece, minimum stres ile bireyler motive olabilmekte, başarılı bir performans sergileyebilmekte, örgütlerin amaçlarına ulaşmasına katkı sunabilmektedirler.

Motivasyon, insanı bir davranışa yönelten ve davranışı belirleyen bir enerji; amaçları gerçekleştirmeye yönelik çaba olarak tanımlanmaktadır. İçsel ve dışsal olmak üzere iki boyutlu bir olgu olan motivasyonun içsel yönü, bireyin güdülleri; dışsal boyutu, dışarıdan/çevreden bireyi harekete geçirmek için kullanılacak özendirme araçları ile ilgilidir. Başka mesleklerde özendirme araçları, kişinin yönetim çevresi tarafından kontrol edilmekte iken; muhasebe çalışanları özendirme araçlarını kendileri kontrol edebilmektedir. Bu kapsamda zamanı iyi kullanmak, muhasebe çalışanları açısından kendilerini motive etme aracı olarak da değerlendirilebilir.

Yöntem: Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan anket formu Mayıs 2018- Temmuz 2018 tarihleri arasında İzmir SMMM Odasına kayıtlı meslek mensuplarına gönderilmiştir. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, demografik özellikleri belirlemeye yönelik sekiz sorudan; ikinci bölüm ise, iş motivasyonuna yönelik onaltı; iş ile ilgili zaman kaybına yönelik 15 önerme olmak üzere toplam 31 sorudan oluşmaktadır. Likert tarzı oluşturulan ankette önermeler 5(kesinlikle katılıyorum), 4 (Katılıyorum), 3(Fikrim yok), 2(Katılmıyorum ve 1(kesinlikle katılmıyorum) şeklinde değerlendirilmektedir.

Bulgular: Araştırmada, motivasyonu etkileme potansiyeli olan faktörler,“işe yönelik, kişiye yönelik ve yüksek performansa yönelik beğenin belirlenmesi, hatalara karşı tolerans ortaya konulması, empati

kurulması, samimi ilgi ve pozitif rekabet yaratılması, iş tatmininin sağlanması, güvenilir olduğunun hissettirilmesi, pozitif insan ilişkileri, etkili iletişim süreçlerinin varlığı, eğitim süreçlerinin varlığı, yeterli kariyer gelişim süreçlerinin tanınması, ücretin tatmin ediciliği, iş ortamının uygunluğu, güncel teknolojilerin varlığı” şeklinde belirlenmiştir. Zaman kaybına yol açabilecek faktörler olarak ise “ işlerin aceleci bir şekilde yapılması, işlerin ertelenmesi davranışı, işlerin önceliğinin belirlenememesi, işleri gözünde büyütme, gereksiz görüşmelere yönelme, gerekli olmasına rağmen hayır diyememe, planlı çalışmama alışkanlığı, dağınık çalışma alışkanlığı, deneyim ve beceri yetersizliği, bilgi yetersizliği, iş- uzmanlık dengesinin kurulmaması, aşırı iş yükü, iş kolik olma, özel yaşamla ilgili sorunlar, güncel teknolojilerin etkin kullanılmaması” sorgulanmıştır. Her bir faktörün, iş motivasyonunu ve zaman kaybına yönelik ilişkiseliliği farklı düzeylerde etkilediği bulgulanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Zaman yönetimi uygulamaları ve sonuçları ile ilgili literatürde oldukça fazla çalışma olmasına rağmen, motivasyon ile zaman kaybına yönelik ilişkiseliliğin incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Zaman yönetimi davranışlarının bireylerin kendi zamanları üzerindeki kontrolleri, iş tatminleri, stres düzeyleri ve öğrencilerin akademik performansı üzerindeki etkileri, incelenen konular arasındadır. Bazı araştırmalarda zaman yönetiminin olumlu etkileri olduğuna dair iddiaların desteklenmediği; zaman yönetimi davranışlarının gerilimler ve iş tatmini üzerinde olumlu etkilere sahip olabileceği; ancak iş performansı üzerinde etkili olmadığı iddia edilmiştir. Benzer araştırmalarda, zaman yönetimi davranışlarının, algılanan zaman kontrolü, iş tatmini, olumsuz stres ve sağlık üzerine pozitif etkilere sahip olduğu; iş ve akademik performans ile ilişkisinin açık olmadığı ifade edilmektedir. Diğer bazı araştırmalarda ise, kısa vadeli planlama ile başarıya ulaşma arasında önemli bir etkileşim olduğu, zaman yönetiminin yüksek motivasyon koşulları altında iş performansı ile ilişkili olduğu vurgulanmıştır.

İlk alınan verilerin analizi sonrasında, muhasebe çalışanlarının iş motivasyonu ile zaman kaybına yönelik çalışma davranışı arasında pozitif yönde bir ilişkiseliliğin var olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zaman Yönetimi, İş Motivasyonu, Muhasebe Çalışanları

TÜRK ÜNİVERSİTELERİ LİDERLİK İYİLEŞTİRME PROGRAMI (TULİP) YANSIMALARI: BALIKESİR ÖRNEĞİ

Hülya Gür² , Dilek Tüfekçi Can¹

Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir/TÜRKİYE ^{1,2}

21. yüzyılda toplumsal cinsiyet eşitliği ve adaleti gibi konular kamusal alanlarda devlet tarafından uygulanan bir politika haline gelmiştir. Kalkınmanın öncelikli işaretlerinden biri olan bu anlayış insan hakları bildirgelerinde, uluslararası nitelikte sözleşmelerde ve yasalarda yer almasına rağmen söz konusu uygulama olduğunda cinsiyet eşitliği ve adaleti gibi hakların hayata geçirilmesinde ciddi sorunların yaşandığı bilinmektedir. Bu sorunların giderilmesi için 2015 yılında kurulan YÖK Akademi Kadın Çalışmaları ve Sorunları Birimi, kadınların sosyal ve ekonomik konumlarını güçlendirmek, ülke ekonomisine katkılarını sağlamak, karar mekanizmalarında bulunmalarını desteklemek ve liderlik konumlarını güçlendirmek amacıyla bilgilendirme ve farkındalık yaratma politikası ile çalışmalarına devam etmektedir. Bu doğrultuda Türk Üniversiteleri Liderlik İyileştirme Programı (TULİP), Yükseköğretimde Kadın Liderliğini Geliştirme ve Güçlendirme Eğitim ve Mentorluk Programı kapsamında kadın akademisyenlerin yöneticilik ve liderlik görevleri için aday olmalarını destekleyecek nitelikte liderlik eğitimlerinin geliştirilmesi ve mentorluk ağının kurulması ile ilgili ihtiyaç olduğunu belirlemiştir. TULİP tarafından gerçekleştirilen bu eğitimlerden biri de 11-13 Şubat 2018 tarihleri arasında Balıkesir Üniversitesi'nde idari görevi bulunan 36 kadın akademisyene verilmiştir. TULİP tarafından verilen eğitimin amacı Balıkesir Üniversitesinde bulunan kadın akademisyenlerin yöneticilik/liderlik yönlerini desteklemek, liderlik yeteneklerini geliştirmek, mentorluk yapmak ve bilimde kadının motivasyonunu arttırmaktır. Bu eğitim "Mentorluk Oturumu I: "Tanışma ve Akademik Yaşamda Karşılaşılan Sorunlar", "Eğitim Oturumu: Liderlik ve İletişim", "Liderlik Testlerinin uygulanması ve Yorumlanması", "Panel: Yükseköğretimin Kadın Liderleri", "Mentorluk Oturumu II: Harekete Geçme Zamanı" ve "Değerlendirme" oturumlarından oluşmuştur. Bu çalışmanın amacı, TULİP tarafından verilen eğitime katılan bilim kadınlarının bu program hakkındaki görüşlerini almaktır. Çalışma nitel bir çalışma olup amaçlı örneklem kullanılmıştır. Veriler görüşme yolu ile toplanmış ve nitel olarak değerlendirilmiştir. Her bir katılımcı ile 20dk görüşme sürmüştür. Görüşmeler kayıt altına alınmış sonra yazıya geçirilmiş ve analiz edilmiştir. Analizde; kodlar, alt temalar ve temalar belirlenmiş olup geçerlik ve güvenilirlik göz önüne alınmıştır. İki alan uzmanının görüşü alınmış ve uzmanlar arası korelasyon 0.95 bulunmuştur. Çalışma sonunda katılımcıların TULİP tarafından verilen eğitimi olumlu buldukları, bu tür çalışmaların sürekliliğinin sağlanması gerektiği, kadın akademisyenlere liderlik ve yöneticilik konusunda destek verilmesi yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: TULİP, Kadın Akademisyen, Liderlik, Yöneticilik

BİLDİRİ SUNUMLARI 36 – KADIN VE SANAT, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Sevgi AVCI, Dokuz Eylül Üniversitesi	Bildiri sunumları 36 - Kadın ve Sanat	15 Temmuz Şehitler Salonu
		PSİKANALİST JOAN RIVIÈRE'İN "MASQUERADE" KAVRAMI (1929) İLE KAHRAMAN-KADIN FİMLERİNİN OKUNMASI Emrah Suat Onat	
		RESİM ÇERÇEVESİNDEN DIŞARIYA DOĞRU BİR ADIM: 20. YÜZYILDA KAMUSAL ALANIN OLUŞUMUNDA KADIN İMGESİNİN ÖNEMİ Elif Dastarlı Dellaloğlu	
		SAHNE SANATLARINDA KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ALAN YAZIN DEĞERLENDİRMESİ Özlem Belkis - Gülşah Kocabıyık	
		SEVİLAY SARAL'DAN ZEYNEP KAÇAR'A KADIN SORUNLARININ SAHNEDEKİ TEMSİLİ Duygu Kankaytsın	
		TEMİZLİK BEZİYLE SANAT VE KADIN ÜZERİNE BİR SERGİ Sevgi Avcı	

PSİKANALİST JOAN RIVIERE'İN "MASQUERADE" KAVRAMI (1929) İLE KAHRAMAN-KADIN FİMLERİNİN OKUNMASI

Emrah Suat Onat¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Film Tasarım Bölümü

Amaç: Joan Riviere'in 1929 yılında yayınlanan *Womanliness as a Masquerade (Maskele(n)me Olarak Kadınlık)* başlıklı makalesinde kullandığı 'masquerade/maskeleme' kavramının Hollywood'un güçlü kadın karakter temsilleri üzerinde bir çözümleme yöntemi olarak kullanımını tartışmaya açmaktır.

Yöntem: Metin içerisinde sinemada kadın temsilleri hakkında yazılan temel metinlerden ilerlenerek Riviere'in bağlam içerisindeki rolü gösterilecek ve maskele(n)me stratejilerinin filmler içinde nasıl işlev kazandığı filmlerin non-diegetik ilişkileri bağlamında, toplumsal cinsiyet eleştirileri ve niteliksel içerik çözümlemesi -dolayısıyla da söylem tartışmaları- vasıtasıyla tartışmaya sunulacaktır. Sistemantik örneklem alma yöntemiyle 1970'lerden başlamak üzere her on yıldan birer adet kahraman-kadın olgusunu temsil eden filmler ele alınacaktır (*Alien, Terminator, Hunger Games, Atomic Blonde* gibi).

Tartışma: Riviere kamusal alanda, diğer deyişle erkeğe atfedilen iş/bilim/zanaat sahalarında güçlü olan kadınların erkeklerden gelebilecek misillemeleri bertaraf etmek üzere –aşırı- kadınsılık maskesi taktıklarını böylece erkeğin saldırısından kurtulmayı amaçladıklarını ifade eder.

Bu tartışmanın kökeni temsil ve bakış (*gaze*) olgusuna dayanmaktadır. Bu anlamda John Berger'in *Görme Biçimleri* (1972) adlı eserini bir başlangıç olarak tanımlayıp hemen ardından Laura Mulvey'in *Görsel Haz ve Anlatı Sineması* isimli çalışmasına (1975) geçiş yapıp, 'bakışın taşıyıcısı olarak erkek' algısını -en azından Slasher film türünde- sorgulayan *Her Body, Himself* (Carol Clover, 1987) adlı metni inceledikten sonra, Riviere'e dönerek maskele(n)me stratejilerini sinemada kadın temsilleri üzerine tatbik etmek faydalı bir eleştiri yöntemi gibi görünmektedir.

Womanliness as a Masquerade adlı makaleyi sona bırakmak üzere yukarıdaki metinleri kronolojik olarak kısaca incelemek yerinde olacaktır. Berger'in *Görme Biçimleri* (kitabın özellikle 3. Bölümü) klasik resimde erkeğin (gerek resmin sahibi, gerekse izleyici olarak erkek) özne konumuna gelerek bakışın sahibi olarak atandığını, kadının ise nesne konumuna indirgendığını ve bu konumun da meşrulaştırıldığını iddia eder. Yazarın kendi ifadesiyle "erkek seyreder, kadın seyredildiğini seyreder". Mulvey de benzer bir sürecin film izleme esnasında gerçekleştiğini belirtir. Hatta ona göre kadın izleyici ancak filmin erkek karakteri ile özdeşleşebilir ve ona (erkek karaktere) ait olan bakışı paylaştığı müddetçe film izleme etkinliğinden haz alabilir. Ayrıca kadın karakterler de erkek izleyicide kastrasyon endişesini uyandırdığı ölçüde cezalandırılmakta ya da fetişleştirilmektedir. Mulvey, metin içinde cevapsız kalan sorulara rağmen, ana meselede –Tıpkı Berger gibi- kadının nesneleştirildiğini ve özneye bağımlı hale getirildiğini ifade eder. Carol Clover ise Slasher adı verilen korku filmi alt-türünü toplumsal cinsiyet ve cinsiyet-kayması kavramları üzerinden incelerken, bu türe özgü kadın kahraman tipini 'final girl' (son kız) olarak adlandırır. Slasher'larda antagonist tüm karakterleri öldürür ama geriye kalan son kadın karakter ('son kız' ismi buradan gelmektedir) onu alt etmeyi başarabilir. Ancak burada önemli olan bu 'son kız'ın ne kadar kadınsı nitelikler taşıdığıdır. Clover erkek izleyicinin film izleme sürecinden haz almak için kadın karakterlerle özdeşleşmek zorunda kaldığını vurgularken 'son kız'ın eril niteliklerinin ve yaratılan trans-gender yapının altını çizer. Bu saptama hayli önem taşır

çünkü aslında filmin türü ne olursa olsun tüm 'kahraman-kadın' ve 'güçlü kadın' filmleri için de geçerlidir.

Bulgular: Ana-akım sinemada mücadele eden kadın karakter, mücadele yöntemleriyle birlikte, eril niteliklerle tanımlanır. Bu anlamda trans-gender bir yapıya bürünür. Anlatının/mücadelenin sonunda ise yeniden kadınsı niteliklere dönerken, erkek izleyici için bir tehdit olmadığının altı çizilir.

Sonuç: Sinemayla hiçbir ilgisi olmayan ve tamamen psikanaliz/psikoloji üzerine bir araştırma olan Riviere'in metni temsil, bakış ve kadınsılık mevzularında özellikle günümüz kahraman-kadın filmlerindeki kadın düşmanlığını ortaya koyabilecek bir araç sunar: 'maskeleme'. Riviere çalışmasında eril alan olarak tanımlanan sahalarda güç ve başarı arzulayan kadınların erkekten gelebilecek misillemeleri bertaraf etmek ve bunun yarattığı kaygıları defetmek üzere bir aşırı-kadın(sı)lık maskesi taktığını göstermeye çalışır. Yazara göre kadınlık bir maske olarak giyilebilir. Böylece kadın eril olarak addedilen alanda başarılı olduğunu/başarıyı arzuladığını gizleyebilir. İfşa olursa da kendisine yönelecek misillemeleri bu maskeleme ile (kadınlığını açık olarak göstererek) bertaraf edebilir.

Kadınlığı açıkça gösterme olgusu kahraman-kadın filmlerinde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Kimi zaman anne kimi zaman ise –penissiz- bir cinsel nesne olarak gösterilir kadın. Burada misillemesi bertaraf edilecek kişi filmdeki erkek karakter değil (ona haddi bildirilmiştir), aslında kadının gerçek bir tehlike olmadığı hatırlatılan erkek izleyicidir. Bu anlamda güçlü kadın kahramanların filmlerin bir noktasında (tercihen finalde) çıplak bedenlerinin sunulması, bağımlı bireyler olarak gösterilmesi veya erkeğe tabi kılınması diğer deyişle film boyunca savaşı/dövüşen kadının eril tahakkümü kabullenen 'erkek-egemen-kadına' dönüştürülmesi sıkça karşılaşılan stratejilerdir. Bu anlamda maskeleme filmlerin örtük toplumsal cinsiyet söylemlerini çözümleyebilecek bir araç haline gelmektedir. Güçlü kadını anlatının merkezine alan filmler bu çözümlemenin nesnesidir. Sonuç olarak da bu filmlerin ana kadın karakterleri kadın maskesi takan eril karakterlerdir. Maskele(n)me kavramı ise bu olguyu ifşa etmekte ve literatüre yeni bir bakış açısıyla yeni bir çözümleme yöntemi sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kahraman-Kadın Filmleri, Eril Bakış, Maskele(n)me, Temsil, İzleyici.

RESİM ÇERÇEVESİNDEN DIŞARIYA DOĞRU BİR ADIM: 20. YÜZYILDA KAMUSAL ALANIN OLUŞUMUNDA KADIN İMGESİNİN ÖNEMİ

Elif Dastarlı Dellaloğlu¹

¹| Sakarya Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi

Amaç: Bildirinin amacı, Osmanlı'nın 20. yüzyıla tarihlenen son dönemi ve erken Cumhuriyet yıllarında, Türk resminde kadın imgesini saptamak ve toplumsal anlamda kamusal alanın oluşumunda bu imgenin önemine dikkat çekmektir. Bunu yaparken, Osmanlı'nın önce idari daha sonra yaşamın her alanına yansarak bir sistem dönüşümüne denk gelen Batılılaşmaya, Cumhuriyet idaresinin de buradan yeni bir formüllemeye modernleşmeye doğru yaşadığı evrimi görmek ve söz konusu değişimin tam merkezinde duran kadının resim sanatındaki imgesini vurgulamak önceliklidir. Böylece kamusal alanın oluşumunda kadının toplumsal yeri işaret edilirken sanattaki varlığına da dikkat çekmek ve bu algının oluşumunda imgenin önemini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bildirinin yöntemi, Batılılaşma-modernleşmeyi, genellikle yapıldığı gibi devlet yapıları, siyasi kurumlar ya da ekonomik sistem değişikliği üzerinden ele almak değil, bakış açısını bireyden yana çevirerek, dönüşümün hayatın derinine işleyen asıl yönünü görmek şeklindedir. Kadın, değişen yaşamın biricik öznesidir. Resim ise hem Batılılaşma sonucu tekniği-konusu-yöntemi yenilenmiş taze bir alan hem de imge üretiminin en önemli mecrası olmasıyla toplumsal değişimin rahatlıkla izlenebileceği bir sanattır. İmgeler, her çağın kendinden sonraya izdüşümünü oluşturur; hatta imgelerin, tarihte dönemlerin ruhunu görselleştirdiği iddia edilebilir. Bu farkındalık neticesinde resim sanatındaki kadın figürünü esas alarak eser analizi yöntemiyle imge okuması yapılacak ve kadının toplumsal varlığıyla biçimlenen kamusal alanın oluşumuna dair fikirler, resimden hareketle gerçekleştirilecektir. Burada ayrıca sanat ile toplumsalın karşılıklı ilişkisi ele alınacak, toplumsal koşulların sanatı belirlediği gibi sanatın da mevcut toplumsallığı belirleyen en önemli aktörlerden biri olduğu üzerinde durulacaktır. Yani resmin çerçevesinden dışarıya bir adım atılırken, dönemin de resmin çerçevesine giren dinamizminin izi sürülecektir.

Bulgular: “Kamu” kavramı, Avrupa modernitesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Ulus devletlerin oluşmaya başlamasıyla güçlenen milli kimlik olgusunun belirleyicilerindendir ve vatandaş olmanın ortak paydalarını barındıran ortaklıklardan biridir. “Kamusal” kavramı ise “kamu”nun oluşmasıyla ilgilidir ve daha çok “kamusal alan” şeklinde düşünülür. Kamusal alan da devletleştirilemeyen ya da özelleştirilemeyen, halkın kullanımına ait mekân olarak tanımlanabilir. Aslında “özel-kamusal” ayrımı her dönem ve coğrafya için yapılabilecekken, moderniteyle birlikte 18. yüzyıl sonrası Avrupa modernitesi için tanımlanabilir hale gelmiştir. Kamusal alanın oluşumunda sanat da belirleyicidir. Habermasçı bir açıklamayla Fransız Aydınlanması ile modern eleştirinin ortaya çıkması, özerk bir modern sanat fikrini de doğurmuştur ve sanat kurumları olan müzeler-sergiler kamusal alanın oluşumunda önemlidir.

Osmanlı'da tarihsel olarak kamusal yaşam kültürünün sınırlı olması, en önemli kamusal alanı sokaklar, mekânı ise kahvehaneler haline getirmiştir. Sokak, çarşı-pazar erkek egemenliğinde olmuş, kadının yaşamı ev içiyle sınırlandırılmıştır. Oysa “kamusal alan”, kadın-erkek cinsiyet ayrımı yapılmaksızın yani ancak kadının da var olmasıyla mümkündür. II. Abdülhamid'in istibdadının sonu ile II. Meşrutiyet'in ilanı ile 1908 yılı sonrasına tarihlenen Osmanlı'nın son ve 1920'li yıllar erken Cumhuriyet döneminde

kamusal alan özellikle İstanbul merkezli olarak hızla dönüşür; aslında Batılı anlamda “kamusal” ancak bu tarihlerden itibaren oluşur.

Tartışma: Kadının giderek daha fazla kamusal alana katılması, kentsel mekânlarda dolaşması, toplumsal görünürlük kazanması, yani Batılı giysiler giymesi kadar evinin dışında da görünmesi simgesel bir niteliğe sahiptir. Osmanlı’da bir devlet politikası haline gelmiş olan Batılılaşmanın daha çok “Batılı gibi olmak” şeklinde algılanması görüntüyü yani imgeyi esas kılmıştır. Yaşamdaki değişimin, bir imge üretme alanı olan resimde temsil edilmesi önemlidir. Bu noktada sorulacak olan, mesire yerlerinde, deniz kenarları ya da farklı eğlence mekânlarında geçirilen zamanı görselleştiren örnekler üzerinden kadının varlığının kamusal alanın oluşumundaki yerinin saptanıp saptanamayacağıdır. İddia saptanabileceği yönünde ise de, özellikle Cumhuriyet öncesi dönem, söz konusu dönüşümün resimde izlenebilmesi için elimizde az sayıda örnek olması nedeniyle de üzerinde düşünülmesi gereken bir dönemdir.

Sonuç: Askeri okullardaki teknik eğitimle başlayan Batılı üslupta resim, 1883’te Sanayi-i Nefise Mektebi’nin açılmasıyla esaslı bir dönüşüm geçirmiştir. Daha önce minyatür resminde temsil edilmekte olan kadın figürü, Batı tarzı yağlıboya resme geçiş sürecinde ortadan kaybolmuş, ancak Osman Hamdi’nin resimleri ve Sanayi-i Nefise Mektebi’nde figür eğitimi verilmesiyle birlikte Osmanlı resmine yeniden girmiştir. Kadın figürünün resimde görülmediği süreç, toplumsal yaşamda kadının geçirdiği büyük dönüşümün de sürecidir. Dolayısıyla resimde tekrar görüldüğünde kadın artık büyük bir değişim geçirmektedir. Bu süreçte kadın resimde daha çok ev içi gibi kapalı-mahrem mekânda temsil edilse de dışarıda, açık alanda ve geçmiş kısıtlamalarından kurtulmuş şekilde betimlenmesi söz konusu olmuş ve bu sahneler 1920’li yıllarda giderek artmıştır. Kadının kamusal alanda görünmesi ve resimde de bu şekilde gösterilmesi, onu Batılı anlamda kamusal alanın ortaya çıkmasının, dolayısıyla toplumsal olarak modernleşme olgusunun merkezine yerleştirir. Kadın figürünü bu şekilde temsil eden resimler de böylece modernleşme sahneleri haline gelir.

Anahtar kelimeler: Batılılaşma-modernleşme, kamusal alan, resim sanatı

SAHNE SANATLARINDA KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ALAN YAZIN DEĞERLENDİRMESİ

Özlem Belkıs¹ , Gülşah Kocabıyık¹

¹| Dokuz Eylül Üniversitesi

Sahne sanatları kapsamındaki akademik araştırmalar doğası gereği çok disiplinli bir yapıdadır. Bu çalışmalar gerek ideolojik, gerekse yöntemsel olarak 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha da çeşitlenmiştir. Yapısalcılık, göstergebilim, varoluşçuluk yanında feminizm, kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları da sahne sanatları alanının dikkate değer bir kesişme alanıdır. Kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının akademik yayınlara yansması 1960 sonrasında yoğunlaşmış, genelde sanat, özelde sahne sanatları alanını etkilemesi ise 1970'li yılların sonunu bulmuştur. Sahne sanatları alanında kadın ve toplumsal cinsiyet bağlamı çalışmaları Türkiye'de 1990 sonrası görülmeye başlanmıştır. İzleyen yaklaşık yirmi beş yıl içinde gittikçe artan bir yoğunlukla bu alanda çalışmalar yapılmıştır. Bugün bakıldığında sahne sanatları alanının akademik çalışmalarında anlamlı bir bölümü kadın ve toplumsal cinsiyet çalışması bağlamı yayınlar oluşturmaktadır.

AMAÇ: Bu araştırmanın amacı, sahne sanatlarında kadın ve toplumsal cinsiyet bağlamında 2018 yılına kadar yayınlanan çalışmaların değerlendirilmesidir.

YÖNTEM: Bu amaçla yöntem olarak dijital tarama esas alınmıştır. Google-Akademik, Yök-Tez, DergiPark, Akademia dijital tabanlarında 'kadın, toplumsal cinsiyet, feminizm, erkek' temel sözcükleriyle 'tiyatro, oyun yazarlığı, Türk Tiyatrosu' temel sözcükleri çeşitli kombinasyonlarda eşleştirilerek arama yapılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan yayınlardan tiyatro ile kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının kesişmediği, bağlam dışı yayınlar kapsam dışında bırakılmıştır.

BULGULAR: Araştırmanın bulgularına genel olarak bakmak gerekirse şunlar söylenebilir: Yayın tarihi açısından bir değerlendirme yapıldığında, bu konuda ilk yayına 1973'te rastlanmış, 1999'a kadar doğrudan bu bağlamda yayına rastlanmamıştır. 1999-2004 döneminde çalışmaların artmaya başladığı, 2005'ten sonra ise anlamlı bir yoğunluk ve düzenli yayın yapıldığı görülmüştür. Yayınlar niceliksel olarak bakıldığında, 6 adet yüksek lisans, 4 adet doktora tezi, 92 adet makale, 4 adet kitap ve çok sayıda bildiri ortaya konduğu görülmüştür. Yayınlar içeriksel olarak bakıldığında, bulgularan yayınları Batı Tiyatrosu ve Türk Tiyatrosu olarak iki ana başlıktan değerlendirmek mümkündür. Bunlar da oyun metinlerindeki kadın karakterler, kadın oyun yazarları ve oyun metinlerinin ele aldığı konular olarak üç alt grupta incelenebilir. Konunun 2010'dan sonra toplumsal cinsiyet bağlamına daha fazla odaklandığı, hatta bu tarih sonrasında yayınlanan çalışmalarda farklı cinsiyet kimlikleri ve ilgili sorunsallara gittikçe artan şekilde odaklanıldığı belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ: Öncelikle belirtilmelidir ki sahne sanatları alanında kadın ve toplumsal cinsiyet bağlamı çalışmaları nicelik olarak 2005'den sonra anlamlı bir artış kazanmıştır (Bu çalışmaların toplam sayısı 108 adet olarak belirlenmiştir.). Bu artış sadece sahne sanatlarına özgü değil, akademik çalışmaların hemen tüm alanlarında görülebilir. Bu artışta alanla ilgili genel literatürün yayınlanması, yaygınlaşması etkilidir. Avrupa, Amerika, Orta Doğu gibi farklı coğrafyalardaki kadın mücadelesi ve feminist çözümlemeler içeren yayınların diğer disiplinleri etkilediği görülmektedir. Ayrıca aynı dönemde güçlenen feminist örgütlenmenin ve akademi içindeki toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yaklaşımların güçlenmesinin etkileri de düşünülmelidir. Daha çok sosyoloji, tarih, siyaset, çalışma hukuku, insan hakları gibi konularda başlayan ve ikinci kuşak feminist araştırmacılar olarak

nitelenebilecek akademisyenlerin sarsıcı ve eleştirel yayınlarının, etkileri sahne sanatları alanına kadar uzanan sonraki kuşak akademik yayınlarının artmasında da payı olduğu kuşkusuzdur. Ek olarak genç araştırmacıların cinsiyet politikaları ve birey odaklı analizleri tercih etmelerinin de bu bağlamdaki yayınların artışı ve yönünün belirlenmesinde etkili olduğu görülmektedir. Dünyada ve Türkiye'deki kadın ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair tartışmaların ve ilgili literatürün bu dönemde yakından izlenmesinin de sahne sanatları alanındaki bu anlamlı artışta etkisi olduğu düşünülebilir.

Burada vurgulanması gereken ayırıcı nokta, çalışmaların feminist bir metodoloji kullanılarak yapıp yapılmadığıdır. Burada dikkat çeken nokta, kadın oyun kişilerine, kadın yazarlara veya LGBT+ konularına eğilimin tüm yayınlarda feminist ve cinsiyet eşitliğine dayanan bir metodoloji ile incelenmemiş, ele alınmamış olmasıdır.

Öte yandan çağdaş oyunların ele aldıkları konuların da cinsiyet politikaları ve cinsiyete dayalı iktidar ilişkileri bağlamında olması da çalışmaların bu çerçeveye çekilmesini kolaylaştırılmıştır. Fakat yine de bakış açısının eril bir şablonu aşmadığı, aynı soruları yinelediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sahne Sanatları, Alan Yazın Değerlendirme, Feminizm, Kadın Çalışmaları, Toplumsal Cinsiyet

SEVİLAY SARAL'DAN ZEYNEP KAÇAR'A KADIN SORUNLARININ SAHNEDEKİ TEMSİLİ

Duygu Kankaytsın

Toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler çok çeşitli görünümlemlerle yaşam pratiğinde, entelektüel alanda kendisini gösterir. Bu bağlamda meslekler ve üretim biçimleri toplumsal kalıpyargılar bağlamında cinsiyetlidir. Örneğin edebiyat genellikle erkeklere has bir eylem olarak düşünölegelmıştır. Bu durumda kadınların edebi üretimlerinde kadın olarak yazmak mı, kadınları yazmak mı, kadınların kadınlar tarafından yazılması mı gibi çeşitli tartışma noktaları oluşmuştur.

Kadınlara yönelik şiddet, daha genel bir ifadeyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı ayrımcılık pratikleri 2000'li yıllara kadar bir yandan artış göstermiş, diğer yandan da bunlarla mücadelede somut gelişmeler ortaya konmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bugün sanatın, edebiyatın ve özelde de tiyatronun başlıca konularından birisi olmuştur.

Cinsiyet eşitsizlikleri ve sonuçları sanatta, örneğin bir tiyatro oyununda kim tarafından nasıl ele alınabilir, nasıl tartışılabilir? Ne tür bir ideolojik yaklaşım, nasıl bir metodoloji izlenebilir? Bu konuyu kadın yazarlarla erkek yazarların ele alışlarında farklılıklar olabilir mi? Peki, kadın yazarların yazdıkları her zaman feminist bir bağlam ve eşitlikçi bir yaklaşım taşır mı, yoksa kadınlar da gayet eril bir noktadan perspektif kurabilirler mi?

Amaç: Cinsiyet ayrımı sadece sosyal yaşamda değil sanatta da kendisini güçlü şekilde gösterir. Büyük çoğunluğu erkeklerden oluşan edebiyat-sanat dünyası ve ilgili tarih yazımını inceleme alışkanlığı 1970'li yıllarda, ikinci dalga feminizmin akademiye girmesiyle başlamıştır. Fakat elbette bu tarihten önce de pek çok kadın yazar ve sanatçı vardır. Bunlar kimi zaman kendi isimleriyle, kimi zaman kocalarının ya da babalarının isimleriyle eserlerini yayınlamışlardır. Burada iki mesele vardır. Birincisi kadınların sanatı, kadının bir konuyu yazması ile erkeğin üretimi arasındaki farklar veya kadınların kadınsı bir şekilde yazıp yazmadıkları, ikincisi ise bir kadın olarak sanat/edebiyat dünyasında var olup olamadıklarıdır.

Yöntem: Bu çerçevede 2000 sonrası kadın hakları ile ilgili konularla gündeme gelen iki tiyatro yazarı, Sevilay Saral'ın *Kadınlar Masalı* ile Zeynep Kaçar'ın *Krem Karamel* ve *Medine* adlı oyunları değerlendirilecek ve bu oyunlara ataerkil cinsiyet kalıpları içerisinden yaklaşılacaktır. Oyunlara "erkek aklın egemenliği altında kadınlar" ve "kadınları yine kadınların kendisi kurtaracak" başlıklar altında genel bir değerlendirme ile dramatik yapı çözümlemesi yapılacaktır.

Bulgular: *Kadınlar Masalı*, *Krem Karamel* ve *Medine* adlı üç oyunda da kadın hakları ve konusuna ilişkin konular gözlemlenir. Sırasıyla *Kadınlar Masalı* oyununda Kırmızı Şapkallı Kız, Rapunzel, Pamuk Prenses ve Külkedisi hem oyun kişileri olarak hem de masallarıyla oyunun konusunu oluştururlar. Bu masalları kaleme alan Masalcı'ya karşı bir olup bu masalları kendi istedikleri gibi yeniden Masalcı'ya yazdırtırlar. Erkekler tarafından kurtarılan kadınları ya da üvey anne tarafından kötölük gören kadınları bu kez bir erkek değil kendileri yani kadınlar kurtaracak, üvey anne yerine üvey baba konulacak, böylece kadınların 'ikinci cins' olarak konumlanışının bir itirazı yapılacaktır.

Krem Karamel'de de benzer soruna değinilir. İlk kez Ankara Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen oyun bir kadının ister ev kadını ister iş kadını olsun, ataerkil düzende erkeğin emirleri ve onun tahakkümüne göre konumlanışını dile getirir. Oyunda reklam çekimindeki bir kadının, reklam söylemlerini tekrarlarlarken ne kadar mutlu olduğunu anlatması ile aynı zamanda öyle olmayıp mutfağa sıkışıp

kaldığını ve bir çıkış yolu aradığı gözlemlenir. Masallarını değiştiren kadınların yanı sıra burada da mutfağa sıkışmış kadın durumunu değiştirir.

Medine ise diğer iki oyuna göre dramatik yapı olarak da konusu olarak da daha trajik bir malzemeye sahiptir. Devlet Tiyatroları tarafından kabul edilen oyun henüz oynanmamıştır. Bu oyun gerçek hayat hikâyelerinden alınarak ataerkil düzen içerisindeki töre ve namus cinayetlerinin vahşetini göstermeye odaklanmıştır. Bir genç kızın, yani *Medine*'nin durum ne olursa olsun babası tarafından öldürülüşüne, bu düzene kızını kurban edişine örnek bir oyundur. *Medine* Sünni bir aileden gelen biri olarak aynı köyde yaşayan Alevi olan Ali'ye sevdalanmıştır. *Medine*'nin babası ise kızını kendi istediği bir kişiye verecektir. Ancak Alevi olan biriyle görüşmesi törelerine aykırı olduğundan asla kızını yaşatmayacaktır. Bu oyunu diğer iki oyuna göre daha trajik yapan da kadının kurtuluşunun kendisi olmadığı gibi başka bir seçeneğinin de olmamasıdır.

Tartışma-Sonuç: Üç oyunda da kadın yazarların erkek egemen söylemi yeniden üretmeyip kadınca bir bakışla kendi hak ve konularına eğildikleri gözlemlenir. Ve bu oyunlardan *Kadınlar Masalı* ile *Krem Karamel* feminist bir bağlamla eşitlikçi bir algı taşıırken, *Medine* adlı oyunca kadınca bakışla ataerkilliğin şiddetini deşifre eder.

Anahtar kelimeler: Sevilay Saral, Zeynep Kaçar, Kadın Yazar, Kadın Oyun Yazarlığı

TEMİZLİK BEZİYLE SANAT VE KADIN ÜZERİNE BİR SERGİ

Sevgi AVCI

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Heykel Bölümü, İZMİR

“Dünya kadının zihinsel üretiminden 19’uncu yüzyılın yarısında faydalanmaya başladı. Öncesinde kadın bilimde, sanatta yok. Nerede var? Süste var. Haliyi dokuyor, yazmaların kenarına oya yapıyor. Dünyayı seyredebilir hale getiren, süsleyen sadece kadındır ki yaşadığı onca şiddete yok sayılmaya rağmen...”

Cengiz Çekil

Bu bildirinin amacı, Cengiz Çekil’in *Temizlik Beziyle* adlı son sergisinin, bizzat tanık olunan oluşum ve gerçekleşme sürecini aktarmak ve yarattığı etkiyi tartışmaktır. Sergide kongre içeriğini de yakından ilgilendiren kadın, kadına şiddet konusu sanatçı gözü ile plastik dilde ifade edilmiştir. Temizlik Beziyle başlığındaki bu sergide yapıtı meydana getiren her ne varsa, danteller, tüller, renklerin seçimi, yaratılan motif, tuvalin duruşu, kadın ve onun cinselliğinden ilham almıştır.

Sergi, 12’li gruplar halinde tasarlanmış, ters tarafı kullanılan 81x60 cm boyutlarındaki 144 adet tuvalde gövde bulmuş, eşit aralıklarla bitişik nizamda asılmış toplam 12 işten meydana gelmiştir. Her bir tuvalde küçük farklarla tekrarlanan form, artık temizliğin klasik malzemesi olmuş sarı temizlik bezi ile yapıldığı için serginin adı da buradan geliyor. Bir yandan boya ile değil çağrışımı ile resim geleneğine diğer yandan temizlik beziyle var olan, emeği sömürülen kadın kimliğine, bir yandan da arınma psikolojisi içindeki erkek kimliğine gönderme vardır bu adda.

Serginin oluşum sürecinde fikir aşama aşama şekil alırken işlerin ilk örneklerinde renk yoktur. Hatta tuval bezi de yoktur. Motif fikir olarak ilk kez çıplak şaside gerçekleşmiştir. Tuval bezi sonradan düşünülmüş ve motifin arkasında ilk kullanımı hamdır. Oluşan içerik işlere boyamayı, rengi dahil ettirmiş ve şiddetin ifadesi olarak şiddete uğramış kadın bedeninde oluşan renk tonlarına başvurulmuştur. Sarının parlak tonuna karşılık ara değerdeki suskun renk tonları, kadının kendi içinde yaşadığı, görmezden gelinen şiddet kadar geri planda bırakılmıştır.

Cengiz Çekil’in yapıtında malzeme olarak bezi ele alışı bu defa farklılık gösteriyor. Yerleştirmelerinde bezi işin altına sererek onu çevresinden izole etmek niyetindeydi. Bu sergide ise sanatçının kadının günlük hayatında çok fazla yeri olan sıradan bir nesne olarak tanımladığı, sarı temizlik bezini kullanmıştır. Bütün işlere egemen olan ana motif bu sarı bez ile oluşturulmuştur. Renk tarihinde sarının bu türü, çığlığın rengi olarak yorumlanmıştır. Bu birikimden yararlanan Çekil, sarı bezle kadın cinselliğini anımsatan bir form yaparak kadının çığlığını anlatmak istemiştir. Bezleri kancalarla şasiye gerip kadının uğradığı şiddetin nedeni olarak gördüğü vajina formunu elde etmiştir. Çünkü ona göre, kadın iki nedenle istismar edilir: Emeği ve cinselliği... Yani kadın cinsiyeti yüzünden şiddet görmektedir. Serginin ikonası durumundaki bu sarı bez varlığıyla emeği, aldığı şekil ve rengi ile kadının çığlığını temsil etmektedir. Sanatçı, röportajlarında “her gün gazetelerde, televizyonlarda yüzlercesine şahit olunan üçüncü sayfa haberlerindeki kadına yönelik şiddete anlam veremediğini, bu durumun kendisine çok dokunduğunu, içini acıttığını” belirtmiştir.

Yapıtını kontrastlıklar üstüne kuran Çekil, kendi işlerini bu açıdan şöyle yorumluyor: “Bu sarı çok çığırtaan, arkada yumuşak tonlar, sonra şiddeti çağrıştıran kancalar ama kenarlarında süsler, danteller... Şiddeti dantellerle dengelemek istedim. Kadını anlatan başka bir şey de danteldir. Kışkırtıcı bir durum oluştu. Biliyorsunuz kadınlar süsler. Televizyon üstlerini, yastıkları, rafları, her yeri süslerler... Yaşayamadıklarını söyleyemediklerini bir yerlerde o süslerle anlatmak isterler. Halıları, kilimleri, oyaları nakışları hep kadınlar dokur. Kadınlar oralarda varlığını ispat eder. Ben de tuvalin hiç seyirlik olmayan bölgesini süsledim”.

Sergideki işler, Cengiz Çekil’in kadına şiddet, kadın emeğinin ve cinsiyetinin sömürülmesi karşısındaki hassasiyetinin birer göstergesidir. Tuvalin merkezini işgal eden ve kadının mahremini bu denli ortaya çıkaran formu tüllerle, dantellerle çevreleyerek dikkati dağıtma çabasında da bu duyarlılığı farklı düzlemlerde okumak mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Sergi, Kadın, Şiddet, Sanat, Emek, Cinsellik

BİLDİRİ SUNUMLARI 37 – KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Elif Deniz ŞAFAK, Erciyes Üniversitesi	Bildiri sunumları 37 - Kadın ve Toplumsal Cinsiyet	Mavi Salon
		İSTANBUL'DA BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KAMPÜSÜNDE BULUNAN KİŞİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLGİLİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ Seyhan Hıdıroğlu - Emel Lülecı - Damlanur Tunçay - Melda Karavuş	
		2018 ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN YERİ Ramazan Alabaş	
		TOPLUMSAL CİNSİYET VE EBEVEYN DAVRANIŞLARI Zübeyde Denizci Zirek - Pınar Ersu - Akgül Kuru Oktay - Ayşegül Kurt	
		TÜRKİYE'DE YAŞAYAN BİREYLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT(SİZ)LİĞİ ALGISI Gökhan Savaş	
		ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ KAVRAM KARMAŞASI Nursel Avcı - Gaye Zeynep Çenesiz	
		YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ Melis Naçar - Zeynep Baykan - Yasemin Seyfeli - Elif Deniz Şafak - Fevziye : Etinkaya	

İSTANBUL'DA BİR KAMU ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KAMPÜSÜNDE BULUNAN KİŞİLERİN
TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI İLE İLGİLİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Seyhan Hıdıroğlu¹ , Emel Lülecı¹ , Damlanur Tunçay² , Melda Karavuş¹

¹| Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı

²| Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi

Kadın ya da erkek olmaya toplumun ve o toplumun kültürünün sosyal olarak yüklediği anlamlar ve beklentiler için toplumsal cinsiyet ifadesi kullanılmaktadır. Kadına ve erkeğe uygun görülmüş olan davranış şekilleri, kişilik özellikleri ve sorumluluklar toplum tarafından toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına dönüştürülmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları kadınlara ve erkeklere ilişkin ayrımcılığın, eşitsizliğin devam etmesine neden olmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, İstanbul'da bir kamu üniversitesi tıp fakültesi kampüsünde bulunan kişilerin toplumsal cinsiyet algısı ile ilgili durumlarının değerlendirilmesidir.

Tanımlayıcı tipte bir araştırma olup araştırmanın evrenini, İstanbul'da bir kamu üniversitesi tıp fakültesi kampüsünde bulunan kişiler oluşturmaktadır. Örneklem seçilmemiş olup kampüste bulunan ve araştırmayı kabul eden herkese anket dağıtılmış ve doldurmaları istenmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişiler araştırmacı tarafından sözlü olarak bilgilendirildikten ve sonra sözlü onamları alınarak Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği'ni araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan sosyodemografik bilgileri öğrenmeye yönelik hazırlanmış anket formunu doldurmaları istendi. Katılımcılara anketin içeriği ve yapısı tanıtıldıktan sonra gözlem altında yanıtlama yöntemi uygulandı. Toplam 104 kişiye ulaşılmıştır. Çalışmamızda Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği puanları ile medeni durum, aile tipi, meslek, eğitim durumu, annenin eğitim durumu, annenin işi, babanın işi, anne ve baba arasındaki nikâh şekli ile ilişkili olup olmaması değerlendirilmiştir.

Bireylerin toplumsal cinsiyete yönelik algılarını değerlendirmek için Altınova ve Duyan tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı 0.87 olup bu araştırmada 0.94 olarak bulunmuştur.

Elde edilen veriler, yüzdelik, Mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis ile değerlendirilmiştir.

* Araştırmaya katılanların yaş ortalamasının 30.8 ± 10.3 olduğu, % 59.6'sının kadın, %40.4'ünün erkek, %49.0'unun öğrenci, %24.3'ünün öğretim elamanı, %26.2'sinin idari personel, %65.4'ünün bekâr olduğu, %32,7'sinin annelerinin, %42.3'nün babalarının üniversite mezunu olduğu, %64.4'ünün annelerinin ev hanımı, % 41.3'nün babalarının emekli olduğu belirlenmiştir.

Araştırma sonucunda ölçekten alınan en yüksek puan 125 iken en düşük puan 26'dır ve ortancası 103'tür. Alınan yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir. Yaş, hanede yaşayan kişi sayısı ve kardeş sayısı ile ölçek puanları arasında korelasyon saptanmamıştır. Kadınların ölçekten aldığı ortalanca değer 110 iken erkeklerinki 99'dur ($p=0.011$). Babaları lise düzeyinde eğitim alanların ölçek ortancası 114 iken ortaokul ve altı eğitim alanların 102, üniversite ve üzeri eğitim alanların 100 bulunmuştur($p=0.023$).

Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği puanları ile medeni durum, aile tipi, meslek, eğitim durumu, annenin eğitim durumu, annenin işi, babanın işi, anne ve baba arasındaki nikâh şekli ile ilişki saptanmamıştır.

Tartışma: Bizim çalışmamızda alınan ölçek puanlarında kadınların ölçekten aldığı ortanca değer 110 iken erkeklerinki 99'dur ($p=0.011$). Araştırma sonucunda ölçekten alınan en yüksek puan 125 iken en düşük puan 26'dır ve ortancası 103'tür. Alınan yüksek puanlar toplumsal cinsiyet algısının olumlu olduğunu ifade etmektedir.

TCAÖ kullanılarak Ankara'nın 3 ilçesinde öğrenci velileri ile yapılan bir çalışmada; kadınların ölçek puanı 91.04 iken, erkeklerin 81.96 olduğu, aradaki farkın anlamlı bulunduğu bildirilmiştir. Yine TCAÖ kullanılarak üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada; kız öğrencilerin puan ortalaması 95.84 ± 11.54 , erkek öğrencilerin 72.09 ± 14.18 olup, aradaki farkın anlamlı olduğu bildirilmiştir.

Bizim çalışmamızda toplumsal cinsiyet algısı olarak cinsiyetler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kadın ve erkeklerin öğrenim düzeyi arttıkça ölçek puanının arttığı, toplumsal cinsiyet algısı puanı arttıkça bu da bize toplumsal cinsiyete bakış açısının olumlu olduğunu göstermiştir. Bu da bizde sağlık kampüsünde bulunanların çoğunun kadın ve üniversite mezunu olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Bazı çalışmalarda gençlerin toplumsal cinsiyet algısının yaşlılara nazaran daha olumlu bulunduğu bildirilmektedir. Bu çalışmada yaşla TCAÖ puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Babaları lise düzeyinde eğitim alanların ölçek ortancası 114 iken ortaokul ve altı eğitim alanların 102, üniversite ve üzeri eğitim alanların 100 bulunmuştur ($p=0.023$). İnönü Üniversitesi öğrencileri ile yapılan bir araştırmada toplumsal cinsiyet algısında anne eğitim düzeyinin etkili olduğu bulunmuştur.

Anne babaları kendileri tanışarak evlenenlerde ölçek ortancası 11 iken, görücü usulü ile tanımadan evlenenlerde 97, daha sonra tanışarak evlenenlerde 100'dür (0.015).

Bu çalışmanın sınırlılıkları değerlendirildiğinde; çalışmanın tek bir üniversite kampüsü ile sınırlı olmasının lise ve üniversite mezunu katılımcı sayısının fazla olmasının bir kısıtlılık olduğu düşünülebilir.

Sonuç ve Öneri: Toplumsal cinsiyet algısında toplumun kültürel yapısının, babanın eğitim durumunun ve sosyolojik faktörlerin etkili olduğu saptanmıştır.

Bunun yanında toplumun düşüncelerinin ölçülmesi tek başına yeterli olmayabilir. Toplum yaşadığı kültür ve geleneklerle bu durumu içselleştirilmiş ve bilinçdışı hale gelmiş algıların tutumlara ve davranışlara yansıyor olabilir. Tutumları ve davranışları ölçmeye yönelik ve davranış değişikliği sağlayan müdahale çalışmalarının yapılması gerektiğine inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, Algı, Öğretim elemanı, İdari personel, Öğrenci

2018 ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN YERİ

Ramazan Alabaş¹

¹| Kastamonu Üniversitesi

Ülkemizde son yıllarda üzerinde durulan temel konulardan birisi bütün alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin sağlanmasıdır. Bu anlayışın oluşmasında temel amacı “nesiller yetiştirmek” olan eğitim kurumuna büyük görevler düşmektedir. Eğitim kurumları yetiştirdiği bireylerde toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalıklar oluşturmak yoluyla bireyin kendi tutum ve davranışlarını toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında değerlendirmesine imkan tanıyarak başta sınıf, okul ve nihayetinde de hayatın her alanında toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik söz, davranış ve uygulamalardan uzak durmasını sağlayabilecek önemli bir güçtür. Eğitim kurumlarının yetiştirdiği bireylerin sahip olması gereken özellikleri somut olarak belirleyen formal yön öğretim programlarıdır. Öğretim programlarında yer alan her bir derse ilişkin kazanımlar ise eğitimin her bir kademesinde yetiştirilmek istenilen bireyin sahip olması gereken özelliklerini belirlemesi dolayısıyla bireyin tutumları yanında rol ve davranışlarında etkili olmaktadır. Öğretim programları ise değişmez nitelikte olmayıp mevcut gelişmelerin işe katılıp uygulamada aksayan yönlerin ve programdaki eksikliklerin giderilmesi amacıyla zaman zaman güncellemelere ihtiyaç duymaktadır.

Amaç: Bu çalışmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından 2017 yılında yayımlanan ve 2018 yılında güncellenerek son halini alan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına ait öğretim programlarının toplumsal cinsiyet eşitliğine yer verme durumunun incelenmesidir.

Yöntem : Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verilerini ise Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilköğretim (1-8. sınıflar) ve ortaöğretim (9-12. sınıflar) kurumları için hazırlanan ve 2017-2018 eğitim-öğretim yılında 1., 5. ve 9. sınıflarda, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ise tüm sınıf düzeylerinde uygulanması kabul edilen 47 adet öğretim programı oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin analiz edilmesinde betimsel analiz ve içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

Bulgular: İncelenen öğretim programlarında “Kazanım ve Açıklamaları” ile “Öğretim Programlarının Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” başlıkları altında yer alan ifadelerde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin kavramlara rastlanmıştır. Öğretim programlarında kazanım ifadelerinde doğrudan “toplumsal cinsiyet” kavramı geçmemesine rağmen kazanımlarla ilgili açıklamalar kısmında “toplumsal cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet eşitliği”ne dair ifadeler, açıklamalara ve örneklere yer verilmiştir. Bu ifadeler ilköğretim ve ortaöğretim programlarından örnek vermek gerekirse; ilköğretim programlarından Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda “Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder” kazanımının açıklamasında “Pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve toplumsal temsil gibi olumlu, kadına şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuz konular üzerinde durulur.” ifadesi yer almıştır. Ortaöğretim programlarından birisi olan Coğrafya Dersi Öğretim Programı’nda ise “Güncel verilerden yararlanarak Türkiye nüfusunun yapısal özelliklerini analiz eder” kazanımının açıklamasında “Türkiye nüfusunun cinsiyet yapısı verilirken toplumsal cinsiyet adaleti ve eşitliğine değinilir” ifadelerine yer verilmiştir.

Sonuçlar : Araştırma sonucunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına ait öğretim programlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine bazı kazanımlarda yer verildiği ortaya çıkmıştır. Bu toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin kavramlar kazanım açıklaması kısmında yer almıştır. İncelenen 20 adet ilköğretim

programının 7’sinde ve 27 adet ortaöğretim programının 13’ünde toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin kazanıma yer verilmiştir. Araştırma sonucunda toplumsal cinsiyet ile ilişkili kazanımlar içerisinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin farklı boyutlarına yer verildiği ortaya çıkmıştır. Hukuk ve Adalet Dersi Öğretim Programı’nda toplumsal cinsiyet konusunu ele alan kazanım “Toplumsal cinsiyet eşitsizliği” vurgusu ile görülürken; Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda toplumsal cinsiyet konusunu ele alan kazanım “cinsiyet ayrımcılığı” kavramı ile ifade edilmiştir. “Cinsiyet eşitliği” kavramı ise Ortaöğretim Fransızca Dersi Programı ile Ortaöğretim İngilizce Dersi Programı kazanımlarında yer alan ifade olmuştur. “Adalet ve eşitlik bağlamında cinsiyet eşitliği” kavramı İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı kazanımlarında yer alırken Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda ve Ortaöğretim Coğrafya Dersi Programı’nda “toplumsal cinsiyet adaleti ve toplumsal cinsiyet eşitliği” kavramı yer almıştır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet; Öğretim Programları

TOPLUMSAL CİNSİYET VE EBEVEYN DAVRANIŞLARI

Zübeyde Denizci Zirek , Pınar Ersu , Akgül Kuru Oktay , Ayşegül Kurt

İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Amaç: Cinsiyet kişilerin doğuştan getirdikleri genetik, fizyolojik ve biyolojik özelliklerdir. Cinsel gelişim bozukluğu olmadığı sürece “kadın” ve “erkek” olarak ikiye ayrılır. Toplumsal cinsiyet ise doğuştan gelmeyen toplumun sosyal ve kültürel açıdan kadın ve erkeklerden beklenen rolleri ve sorumluluklarıdır. Bireylerin davranışsal olarak bu rollere *kadınsılık* ve *erkeksilik* ile ne kadar aidiyet kurduğu ile ilgilidir. Kadınsı cinsiyet rolleri; duygusallık, hassasiyet, anlayış, bağımlılık, fedakârlık iken erkeksi cinsiyet rolleri; liderlik, baskınlık, bağımsızlık ile bütünleştirilmektedir. Bu sınıflamanın dışında Androjen de erkek ve kadın özelliklerini kişiliğinde dengeleyen bireyleri tanımlamak için kullanılır. Bu makalede toplumsal cinsiyet bakışının ebeveyn davranışlarına yansımaları ve çocukların ileriki yaşamında yarattığı sonuçları incelenmek amaçlanmıştır.

Yöntem: Makale literatür taraması yapılarak hazırlanmıştır.

Bulgular ve Tartışma: Feminist psikanalist Nancy Chodorow kadınsı ve erkeksi kişilik özelliklerini erken dönem çocuklukta maruz kalınan ebeveyn davranışlarının bir sonucu olarak ele almaktadır. Bebeğe bakım veren kadının kız ve erkek bebeğe bakım verme davranışlarında farklılıklar vardır ve ilişkileri de farklıdır. Anne genelde kız çocuğu ile özdeşim içinde olur ve bilinç dışı bir şekilde erkek çocuğunun psikolojik olarak bireyselleşmesine, iyi tanımlanmış ego sınırları çizmesine neden olmaktadır. Kız çocuğunun bireyselleşmesinde bilinç dışı olarak cesaretini kırarak onun daha esnek ego sınırları çizmesine neden olacaktır. Nancy Chodorow ego sınırları çizmede kadınsı ve erkeksi kişiliklerin etkisi olduğunu düşünmektedir. Öne sürülen bu teorinin cinsiyet davranışları içerisinde gözlemlemek mümkündür. Kadınlar daha duygusal ve diğer kişilere bağımlı olmakta, kendi ihtiyaçlarını çocuğunun ve eşinin ihtiyaçlarından ayırmakta zorluk yaşamaktadır.

Aile yapıları ve bunların aile tutumları üzerine etkilerini inceleyen çalışmalar literatürde görülmektedir. Ailelerin cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarına göre eşitlikçi, geleneksel ve ayrık (geleneksel anne-baba ile eşitlikçi çocuklar) olarak üç gruba ayrıldığı bir çalışmada en çok aile içi çatışma yaşayan grubun geleneksel aileler olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada da ailelerin çocukların doğumundan sonra cinsiyet rolüne ilişkin görüşlerinde değişiklik olduğu, tutumların daha çok geleneksel hale geldiği, kadınların erkeklerden, yeni ebeveynlerin deneyimli ebeveynlerinden daha büyük değişim gösterdiği görülmüştür.

Cinsiyet rollerinin kişilerdeki etkilerine bakıldığında yaratıcılığın en yüksek puanını androjen bireylerin aldığı ve erkeklerde dişil, kadınlarda androjen özelliklerinin yaratıcılığı yükselttiği, en düşük puanı da belirsiz cinsiyet rollerine sahip kadın ve erkeklerin aldığı görülmüştür. Cinsiyet rolleri ve benlik kavramı ilişkisinin incelendiği bir çalışmada; belirsiz cinsiyet rollerine sahip bireylerin benlik kavramlarının, erkeksi ve androjen cinsiyet rolüne sahip bireylerden daha olumsuz olduğu bulunmuştur.

Cinsiyet rolleri, öz yeterlilik düzeyleri ve başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkiye bakıldığında; yüksek düzeyde erkeksi özelliklere sahip kadınların erkeksi özellikleri düşük olanlara göre daha az anksiyete düzeyine sahip oldukları, çözüm odaklı başa çıkma yollarını daha fazla hayata geçirdikleri ve öz yeterlilik puanlarının yüksek olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur. Erkeksi özelliklere sahip

kadınların öfke yönetiminin daha iyi olduğu, öfkelerini ifade ettikleri görülmektedir. Hatta androjen ve kadınsı cinsiyet rolüne sahip olanların belirsiz cinsiyet rolüne sahip olanlardan daha iyi öfke yönetim tarzı olduğunu söyleyen çalışmalar vardır. Erkeksilik özelliği yüksek olanlarda daha az depresyon ve bağımlılık görülürken, daha fazla öz güven ve girişkenlik görülmektedir.

Sonuç ve Öneriler: Sonuç olarak ebeveyn davranışlarının geleneksel yapıda olması kadınların başarılı bir bireyselleşme dönemi geçirmemesini kendi ihtiyaçlarını ayırt edememesini sağlarken erkeklerin bireyselleşmesine ve duygusal bağlarının zayıf olmasına, kendi ihtiyaçlarını ön planda tutmalarına neden olmaktadır. Ebeveynlerin farkında olarak ya da olmayarak kız ve erkek çocuklarına yaklaşımları onların gelecek yıllardaki yaşamına yön vermektedir. Toplumun şekillenmesine, gelişmişliğinin artmasına neden olan çocuk eğitimi sürecince ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına eşit davranmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın Ruh Sağlığı, Ebeveyn Tutumu.

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN BİREYLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİT(SİZ)LİĞİ ALGISI

Gökhan Savaş¹

¹| Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Toplumsal cinsiyet rolleri, bir toplumda kültürel ve geleneksel olarak kadınlarla ve erkeklerle ilişkili olduğu kabul edilen rolleri ifade etmektedir. Bu roller, kültürel olarak kadına ve erkeğe uygun görülen kişilik özelliklerini ve davranışlarını içerir ve genellikle toplum tarafından kalıpyargılara dönüştürülür. Kadın ve erkeğin üstlendiği düşünülen rollere göre biçimlenen bu kalıplaşmış cinsiyet rolleri, kadınlar ile erkekler arasındaki fark ve ilişkileri, onların biyolojilerinin değil toplumsallaşmalarının ürünü olarak ortaya koymaktadır. Kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyet temelli ayrımcılığın temelini oluşturmakta ve sonuç olarak toplumun hemen her alanında gözlemlenebilen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini beraberinde getirmektedir. Nicel bir araştırmaya dayalı olan bu çalışma Türkiye’de yaşayan bireylerin, kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri temelinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bakış açılarını ve bu bakış açılarında etkili olan değişkenleri incelemiştir. Araştırma kapsamında, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi tarafından gerçekleştirilmiş olan “2015 Türkiye Anketi”nin “Değerler” modülündeki verilerinden yararlanılarak Türkiye’nin 7 farklı coğrafi bölgesindeki 70 farklı ilden 18 yaş ve üzeri toplam 2630 kişi üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri temelli toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ölçmek üzere 8 farklı ifadeye bireylerin ne ölçüde katılıp katılmadıklarına ilişkin cevapları bir araya getirilerek bir endeks oluşturulmuştur. Bu ifadeler arasında, “çalışmayan anneler çocuklarıyla daima sıcak ve güvenilir bir ilişki kurarlar”, “çalışan anneler çocuklarıyla genellikle sıcak ve güvenilir bir ilişki kuramazlar”, “çalışan bir annenin çocuğu, okul öncesi dönemde kesinlikle mağdur olur”, “her kadın mutlaka evlenmek ister”, “her kadın mutlaka çocuk sahibi olmak ister”, “erkekler ev işleri ve çocuklar konusunda kadınlar kadar sorumluluk almalıdır”, “kadın, kocasının sözünden çıkmamalıdır”, “ev hanımı olmak çalışıp para kazanmak kadar tatmin edicidir” yer almaktadır. Yapılan istatistiksel analizler neticesinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bireylerin bakış açılarının temel belirleyicileri arasında kişinin cinsiyeti, yaşadığı bölge, eğitim düzeyi, çalışma durumu, daha önce hiç yurtdışında bulunup bulunmama gibi faktörler olduğu bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi, Toplumsal Cinsiyet, Cinsiyet Roller

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET KONUSUNDAKİ KAVRAM KARMAŞASI

Nursel Avcı¹ , Gaye Zeynep Çenesiz¹

¹| Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Amaç: Cinsiyet günlük dilde kadın ve erkek cinsiyetleri ile bağdaşmış bir şekilde, halk arasında hem biyolojik cinsiyete karşılık olarak hem de toplumsal cinsiyet anlamında kullanılmaktadır. Biyolojik cinsiyetin doğuştan varlığı ve toplumdan bağımsız inşasının farkındalığıyla birlikte toplumsal cinsiyeti kendi çerçevesine alışı gerek akademi dünyası gerekse sivil toplum örgütlerinin önemli bir kısmında yaklaşık yüzyıldır haklı itirazlara neden olmuştur. Dinler, etnik kökenler, ideolojiler gibi tüm kategorik gruplaşmalara neden olan streotipleri göz önünde bulundurduğumuzda hiçbirinin cinsiyete dayalı gruplaşma kadar keskin olmadığını söylemek yanlış olmaz. Cinsiyete dayalı bu ayrımcılığın insan türünü iki gruba ayırdığı ve gerek ülkemizde gerekse dünya üzerinde insanların yaşamlarına müdahaleden özgürlüklerinin kısıtlanmasına kadar yol açtığı çıkmazlar düşünüldüğünde, bu konunun üzerine zihin yormanın kaçınılmazlığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı toplumun şu anki profilini önemli derecede etkileyen üniversite öğrencilerinin cinsiyet kavramı ile ilgili bilgi düzeylerini incelemektir. Araştırmada “cinsiyet nedir”, “toplumsal cinsiyet nedir”, “toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedir” ve “toplumsal cinsiyet eşitliği nedir” sorularının cevabı aranmıştır.

Yöntem: Araştırmada kavram tanımlarına ilişkin derinlemesine bilgi almak amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri elde etmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın araştırma grubu Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Tıp Fakültesi, İlahiyat Fakültesi ve Eğitim Fakültesi olmak üzere her fakülteden altışar kişi olacak şekilde 30 kişiden oluşturulmuştur. Katılımcılar okudukları fakülte ve cinsiyetleri bazında eşit sayıda alınmıştır. Araştırmanın verileri görüşme yoluyla elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan verilerin analizinde nitel analiz yöntemi olan “içerik analizi” kullanılmıştır. Veriler nitel analizde kullanılan ATLAS.ti (Qualitative Data Analysis) bilgisayar programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Katılımcılara K1, K2, K3, K4...K30 şeklinde kodlar verilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen genel cevapların nicel analizinin yanı sıra katılımcı kodları kullanılarak verdikleri ilgili cevaplar doğrudan alıntılanmıştır.

Bulgular : Katılımcılardan cinsiyeti tanımlamaları istendiğinde katılımcıların yaklaşık yarısının biyolojik cinsiyete ilişkin tanım yaptığı, katılımcıların yaklaşık 1/3'ünün toplumsal cinsiyete ilişkin tanım yaptığını geriye kalan kısmın yaptığı tanımlarda ise biyolojik ya da toplumsal bir atıfta bulunmadığı görülmüştür. Tanımların neredeyse hepsinde cinsiyetler arası farklara atıf yapılmıştır. Toplumsal cinsiyetin tanımı sorulduğunda ise çoğunluğun bu tanımı kadın ve erkek cinsiyetine atfettikleri, LGBTİ'lilere değinmedikleri gözlenmiştir. Katılımcıların bir kısmının ise toplumsal cinsiyetin tanımını toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, egemen cinsiyet gibi kavramların tanımı ile karıştırdığı görülmüştür. Katılımcılara sorulan bir diğer tanım ise toplumsal cinsiyet ayrımcılığı olmuştur. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı tanımında katılımcıların tüm bireylere yönelik ayrımcılık, kadın-erkeğe yönelik ayrımcılık ve kadına yönelik ayrımcılık olmak üzere üç ayrı özne grubuna yönelik ayrımcılıktan söz ettiği görülmüştür. Son olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini tanımlamaları istendiğinde ise yine çoğunlukla kadın ile erkek arasındaki eşitliğe vurgu yapılmıştır. Herhangi bir şekilde LGBTİ'lilere ilişkin bir cinsiyet eşitliğinden söz edilmemiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği genel

anlamda eşit yaklaşım, eşit hak, eşit davranım gibi sözcük grupları ile tanımlanmış ve çalışma alanında eşitlik ile kamusal alanda görünürlük eşitliğin ön koşulları olarak vurgulanmıştır.

Tartışma :Katılımcıların lisans düzeyinde eğitime devam ettikleri dikkate alındığında; verilen tanımlamaların her dört soru üzerinden değerlendirmesi yapıldığında, verilen cevapların yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Değinilmesi gereken bir diğer önemli ayrıntı ise yapılan tanımlamalarda LGBTİ'lilere neredeyse hiç yer verilmeyip salt heteroseksüellere değinilmiş olmasıdır. Katılımcıların bir kısmının cevaplarında ise cinsiyet eşitliğini istedikleri fakat bu talebi doğru kavramlarla ifade edemedikleri sonucuna varılmıştır. Söz konusu fakültelerden mezun olan öğrencilerin eğitim kurumlarında, dini kurumlarda, akademide, sağlıkta ve benzer kamu kurumlarında çalışacakları düşünüldüğünde cinsiyetçi tutum sergilemelerinin olasılığının yüksek olduğu iddia edilebilir. Ayrıca eğitim ve edebiyat fakültelerinden mezun olacak öğrencilerin daha küçük yaş grupları ile çalışacak olmaları ve öğretici konumda olmaları, bu iki fakültenin ilgili eğitimleri almalarını daha elzem kılmaktadır. Bilgi ile bilinç arasında pozitif ilişkinin olması alanda daha fazla çalışma yapılmasını böylelikle bilgi birikiminin arttırılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca üniversitelerde toplumsal cinsiyete dair zorunlu derslerin olması ve derslerin alanda yetkin akademisyenler tarafından verilmesine hassasiyet gösterilmesi önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Üniversite, İçerik Analizi

YÜKSEKÖĞRETİM PROGRAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ EĞİTİMİ

Melis Naçar¹, Zeynep Baykan¹, Yasemin Seyfeli², Elif Deniz Şafak³, Fevziye Çetinkaya⁴

¹Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi Anabilim Dalı

²Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik Anabilim Dalı

³Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

⁴Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

“Bütün insanlar değer ve onur bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır. Bunun için birbirlerine insanca davranmalıdırlar.” 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Toplumsal cinsiyet eşitliği, bir toplumu oluşturan kadınların ve erkeklerin cinsiyetleri, cinsel kimlik ve yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmadan eşit hak, fırsat ve olanaklara sahip olmaları gerekliliğine işaret eder.

Ülkemizde, kızların okullaşma oranı erkeklerden düşük, kadın istihdamı düşük, öğretmenlik ve hemşirelik kadın mesleği olarak görülmekte, kadın yönetici sayısı az, erkeklerin ağlaması makbul değil, evi geçindirmek asıl olarak erkeğin sorumluluğu ve en önemlisi de kadına yönelik şiddet oranları yüksektir.

Bu derleme yazının amacı, Üniversitemizde öğretim üyeleri ve öğrenciler olarak toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi için neler yapabileceğimizi tartışmaktır.

Bu derleme, Mayıs 2018’de literatür taranarak yazılmıştır.

İyi örnek olması (Rol model), etkili iletişim kurması, anında geribildirim vermesi, öğrenme öğretme sürecini iyi yönetmesi, becerileri öğretirken etkili bir koçluk yapması, lider ve danışman olması iyi bir eğitimcinin özellikleridir.

Rol model olma; davranışları, kişisel özellikleri veya bazı özel vasıflarıyla örnek alınan, taklit edilen, ulaşılmak istenilen pozisyonda veya nitelikteki kimse olarak tanımlanabilir.

Bu bağlamda eğiticiler, öğrenme öğretme sürecinde fikir, bilgi, tutum, davranış ve duyguların paylaşımını yaparken toplumsal cinsiyet eşitliğini de göz önünde bulundurmalarıdır.

Toplumsal cinsiyet adı altında seçmeli veya zorunlu dersler olabilir veya derslerde verilen örnekler toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirilebilir.

Örneğin seçmeli derste ki vaka örneği, kadın öğretmen yerine kadın mühendis, erkek boyacı yerine kadın boyacı olabilir.

Öğrenme öğretme sürecinde sınıf dersleri bilgi kazandırır. Dersin giriş aşamasında beyin fırtınası yapmak; seçilmiş film gösterimleri ve filmi tartışmak (Örneğin, trans bireyler ve genel olarak önyargılar hakkında – Aile arasında (Gülse Birsal), konuları sınıfta tartıştırmak, verdiğimiz küçük senaryoların sınıfta oynanması ve üzerinde tartışılması (örneğin, anne ile kızının evdeki erkek ve kız çocuklarının ev işlerindeki sorumlulukları konusundaki konuşması) gibi eğitim yöntemleri toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratırlar yani olumlu tutum kazandırır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda öğrenciler, akran eğitimi yapabilirler. Öncelikle toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ilgili bilgileri kendi yaşantılarına entegre etmeli çevreleriyle paylaşmalı, bu konuları akran ve ebeveynleriyle tartışmalıdırlar. Olumlu veya olumsuz bir konuda tartışmak, o konudaki olumlu tutum kazanmayı desteklemektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği (farklılıkları), toplumsallaşma sürecinde erkek ve kız çocuklarının öğrendikleri, kültürün cinsiyetlerine «uygun» bulunduğu, duygu, tutum, davranış ve roller arasındaki farklılıklardır. Kadınların daha duyarlı, ilgili, bakım verici vb. olarak algılanması, ev kadını, hemşire, öğretmen vb. olmalarının beklenmesi; erkeklerin ise, bağımsız, atılgan, kuvvetli vb. olarak algılanması, asker, mühendis, tüccar vb. olmalarının beklenmesi bu farklılıklara örnek olarak verilebilir.

Bu farklar, gerçek olmayan farklılıklar olup, toplumun kendi kalıplarıdır. Bu toplumun cinslere dayattığı bakımdan cinsiyetler arasında farklılıklar olabileceği gibi, aynı cinsiyetten bireyler arasında bu özellikler bakımından çeşitlenmeler gözlenebilir.

Eğitici olarak, eş olarak, ebeveyn olarak, kadın olarak, erkek olarak vb... bu eşitsizlikleri düzeltmek için ne yapabilirim diye düşünmek önemlidir.

Dil önemlidir. Doğru dil kullanılmalı, bu alanda bilimsel çalışmalar yaparak veri toplanmalı ve ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Bu konuda öğrencilere verilecek eğitimin konuları belirlenmeli ve Üniversite çapında eğitim konularını içeren bir kılavuz kitap hazırlanmalıdır. İlk planda her fakülte veya yüksekokulda toplumsal cinsiyet eşitliği dersleri seçmeli olarak başlanabilir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ders müfredatı oluşturmak için ilk yapılması gereken hedef kitlenin ihtiyaç analizini yapmaktır.

İkinci olarak, müfredatın amaçları belirlenmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kapsamında bir çekirdek eğitim programı olmalı, buna ilaveten her yükseköğretim programına özgü farklılıklar olabilir. Daha sonra, bu amaçlar doğrultusunda eğitim konuları planlanmalı, eğitim amaç ve konularına göre yöntemler planlanmalı, eğitim dokümanlarını hazırlanmalı, en sonunda da eğitim amaca uygun olarak değerlendirilmelidir.

İhtiyaç analizi yapıldığında, araştırmalar sonucunda öğrencilerin, geleneksel cinsiyet rolleri ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını benimsedikleri, şiddet eylemlerinin erkek öğrenciler tarafından çoğunlukla kız öğrencilere veya kadın öğretmenlere yönelik yapıldığı, bazı öğrenciler tarafından kadının ikincil konumunun ayrımcılık olarak değerlendirilmediği, cinsiyetler arası etkileşimin sınırlandırıldığı, eğitimciler tarafından cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı, okullarda da kadına yönelik şiddetin yaşandığı ve tepkisiz kalındığı belirtilmektedir.

Müfredatın amaçları, genel bakış, toplumsal yaşam, çalışma yaşamı, aile yaşamı konularında toplumsal cinsiyet eşitsizliği tutumlarını eşitliğe dönüştürmek için her yükseköğretim programına göre değişebilir.

Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda bireysel olarak dersler ve genel olarak okul müfredat içeriği gözden geçirilmeli ve unutulmamalıdır ki bir şeyler yapmaya çalışmak, hiçbir şey yapmamaktan daha iyidir.

Anahtar kelimeler: toplumsal cinsiyet, eşitlik, eşitsizlik, farkındalık, eğitim

BİLDİRİ SUNUMLARI 38 – KADIN VE TARİH, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Prof. Dr. H. Tuğba Eroğlu, Selçuk Üniversitesi	Bildiri sunumları 38 - Kadın ve Tarih	Bordo Salon
		İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YARDIM SEVENLER CEMİYETİ’NİN SAVAŞ HAZIRLIKLARI KAPSAMINDA ASKERİ SAĞLIK HİZMETLERİNDEKİ ROLÜ VE HEMŞİRELİK Gülhan Seyhun	
		TATAR AYDINLANMASINDA VE TATAR MİLLİ KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNDA SÜYÜMBİKE FİĞÜRÜ Fatma Şahan Güney	
		TUNÇ ÇAĞI KADININ TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDEKİ ROLÜ (ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA) Hülya Karaoğlu	
		ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA ANADOLU KADINLARIN İLK KIYAFETLERİ (M.Ö. 4000 - M.Ö. 1200) Hülya Karaoğlu	
		TÜRK TARİHİNDE KADIN İZLERİ Kader Altın - Nazan Aydoğdu	
		VAKIF KURAN KADINLAR: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GİRİŞİM, KALKINMA VE DAYANIŞMANIN FARKLI BİR YÖNÜ H. Tuğba Eroğlu	

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE YARDIM SEVENLER CEMİYETİ'NİN SAVAŞ HAZIRLIKLARI
KAPSAMINDA ASKERİ SAĞLIK HİZMETLERİNDEKİ ROLÜ VE HEMŞİRELİK

Gülhan Seyhun¹

¹| Altınbaş Üniversitesi

Amaç: Bu çalışmada kadının ekonomik ve sosyal hayata atılmasında öncü olan Yardım Sevenler Cemiyeti'nin, İkinci Dünya Savaşı döneminde Türkiye'nin savaşa girme tehdidine karşı askeri sağlık hizmetleriyle ilgili savaşa hazırlık faaliyetlerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırma yöntemi olarak, birincil ve ikincil kaynaklar ile dönemin kurumları ve kuruluşlarının resmi belgeleri, arşivleri ve politikaları taranmış ve bu veriler birbirleriyle ilişkilendirilerek ilişkisel tarama yöntemi benimsenmiş nitel araştırma yönteminde kullanılan; niçin, nasıl ve ne şekilde sorularına yanıt aranmıştır.

Bulgular: Yardım Sevenler Cemiyeti, 1928'de yardıma muhtaç kadınlar için kurulmuş ve 1940'da kamu yararına çalışan dernekler arasına girmiştir. Başlıca faaliyet alanı sosyal yardım olan bu cemiyet, doğrudan doğruya para yardımı yanında emek mukabili yardıma yönelik faaliyetlerde bulunmuştur. Bu kapsamda açtığı atölyelerle kadınlar çalışırken kazanma fırsatı bularak kadının ekonomik ve sosyal hayata atılmasında öncü olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla sosyal yardım faaliyetleri yanında topyekûn savaş hazırlıkları kapsamında askeri sağlık hizmetlerine destek amaçlı, askere kıyık hediye toplanması, pijama dikilmesi, çorap dokunulması, askeri sıhhiye depolarında harp paketi, sargı bezleri, pansuman pamukları, komprime ilaçlar ve ampullerin hazırlanması ve orduda görev almak üzere gönüllü hemşirelik kurslarının açılıp yürütülmesine yönelik faaliyetleri de gerçekleştirmiştir. Yardım Sevenler Cemiyeti'nce özellikle İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe İnönü ve Mebrure Aksoley gibi milletvekili seviyesindeki cemiyet üyeleri gönüllü hemşirelik kurslarını teşvik edip bu kurslara katılarak Türk kadınına rol model olmuş ve o dönemde hemşireliğe duyulan ihtiyacın da etkisiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce tartışılmıştır.

Sonuç: Yardım Sevenler Cemiyeti, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'na girme tehdidiyle yapılan savaş hazırlıklarında ordu sağlık hizmetlerine destek sağlamış ve bu süreçte kadına düşen sorumlulukların yerine getirilmesinde belirleyici, koordine edici, yönlendirici, uygulayıcı olmuştur. Yardım Sevenler Cemiyeti'nin üyelerinin desteğiyle yürütülen gönüllü hemşirelik kursları, savaş şartlarında vatan savunmasına eşit ve kutsal görülüp barış şartlarında yüz çevrilen ve cinsiyet farkı gözetmeksizin yapılması gereken hemşirelik mesleğinde farkındalık yaratmış, hemşireliğe hak ettiği değerin verilmesi ve yeni hemşirelik okullarının açılması gündeme gelmiştir.

Anahtar kelimeler: İkinci Dünya Savaşı, Yardım Sevenler Cemiyeti, Kadın, Askeri Sağlık Hizmetleri, Hemşirelik, Toplumsal Cinsiyet, TBMM

TATAR AYDINLANMASINDA VE TATAR MİLLİ KİMLİĞİNİN OLUŞUMUNDA SÜYÜMBİKE FİGÜRÜ

Fatma Şahan Güney¹

¹ | Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Ondokuzuncu yüzyılın ortalarında başlayarak yirminci yüzyılda hız kazanan Tatar siyasi ve fikri aydınlanma hareketinde toplumsal değişimin hedeflendiği en önemli alanlardan birisi olarak kadın hakları ve aile öne çıktı. İdil-Ural bölgesi Müslüman toplumları arasında, Rusya ve Avrupa halklarıyla karşılaştırıldığında toplumsal geri kalmışlığın başlıca sebepleri arasında genel olarak Müslüman kadınların, spesifik olarak da Tatar kadınının ezilmişliği, toplumda görünür olmayışı görüldü. Başta geri kalmışlığın sebepleri üzerinde kafa yorarak dini, fikri, kültürel ve sosyal hayatta yenileşmek gerektiğini kaçınılmaz gören Tatar din adamlarının başlattığı Ceditçilik ve Marifetçilik hareketinin içinde bir özeleştirici olarak yer alan Tatar toplumunda kadının durumu meselesi giderek dini bağlamından kopararak aile, iyi çocuk yetiştirme, toplumun iyileşmesi ve ilerlemesi gibi seküler bağlamlarda tartışılmaya başlandı. Edebiyatta, sanatta, tarih yazımında ve toplumsal alanlarda, Tatar toplumunda öne çıkan tarihi kadın kahramanlar işlenip yeniden üretilerek özlenen Tatar toplumunun ve Tatar milli kimliğinin oluşturulması hedeflendi. Bu figürler arasında başı çeken figür hiç şüphesiz tarihi Süyümbike figürüdür. Süyümbike, aslen bir Nogay Beyinin kızı olup 16. Yüzyılda Kazan Hanlığının yıkılması arefesinde hanbike yani han eşi olan, kendisi de kısa bir süre için oğlunun yerine hanlık eden tarihi bir kişidir. Kazan Hanlığı'nın Ruslar tarafından yıkıldığı 1550'lerde küçük yaşta oğluyla birlikte esir alınıp Moskova'ya götürülmüş ve orada esarette ölmüştür. Ancak Tatarlar arasında bir sembol isim haline gelen Süyümbike halk hafızasında teslim olmamış, Kazan kalesinde bulunun bir minareden atlayarak şehit olmuştur. Süyümbike'nin ölümüyle ilgili halk arasında yayılan ve ezberden söylenen ağıtlar, tarihi-dini hikâyeler, anekdotlar Süyümbike adını bugüne dek yaşatmış, sembolleştirmiştir. Müslüman bir topluluktan Tatar milletine dönüşme yolunda ilerleyen Tatarlar açısından Süyümbike en önemli milli semboldür. Bugünkü Kazan Kremlin'i içinde bulunan ve onun adını taşıyan minare, "Süyümbike" ismindeki kadın dergisi, onun adına düzenlenen at yarışları "Süyümbike" adını yaşatan şeylerden yalnızca bazılarıdır. Heykel, resim vb. sanat alanları yanında edebiyatta da Süyümbike figürü tekrar tekrar işlenerek yeniden üretilmekte, tarihi romanların sahne eserlerinin konusu olarak tekrar tekrar gündeme gelmekte ve halkın hafızasında hatırası canlı tutulmaktadır. Böylelikle Rus hâkimiyeti altında bağımlı halde yaşamını sürdüren Tatar halkının gözünde Süyümbike figürü "mücadeleci kadın", "mücadeleci Tatar halkı" bağlamında sürekli canlı kalmaktadır. Bu bildiride, Tatar edebiyatında son yıllarda sıkça işlenen tarihi temalar bağlamında Süyümbike imajının yeniden canlandırılması, Tatar resim, heykel sanatı ve bunların kamusal alanlarda, örneğin Tataristan Kremlin'inde Süyümbike kulesinin tepesindeki hilalin (Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra) yeniden yerine konmasından sonra Tatar kolektif şuurunda Süyümbike imajıyla birlikte tazelenen Tatar Müslüman milli kimliğinin ve Süyümbike'nin şahsında Tatar milli bağımsızlık ve milli mücadele ruhunun yeniden canlandırılma süreci tarihsel gelişimi içinde ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Tatar, Süyümbike, Milli Kimlik

TUNÇ ÇAĞI KADININ TEKSTİL ENDÜSTRİSİNDEKİ ROLÜ (ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA)

Hülya Karaoğlu

Yüz yılı aşkın geçmişi olan arkeoloji biliminin, her geçen gün insanlık tarihinin anlaşılmasına sağladığı katkıları çoğalmaktadır. Kadın ise bin yıllar öncesinden itibaren sosyal hayatta, çalışma hayatında ve yönetimde önemli görevler üstlenmiştir. Emek sarf ettiği her sektörde yaradılışı gereği ona verilen özelliklerini de kullanmasıyla üstün başarılarla ulaşmıştır.

Bu çalışmada arkeolojik çalışmalar sonucu gün ışığı gören ve Tunç Çağı'na tarihlendirilen yazılı tabletler, çeşitli obje ve duvarlara çizilmiş resimler, figürünler, heykeller taşlara kazınmış kabartmalar gibi buluntulardan yararlanarak Tunç Çağı kadınının tekstil üretimi ve ticaretinde hangi statülerde nasıl çalıştığı aktarılacak istendi. Arşivler incelendikçe kadının binlerce yıl öncesindeki yaşadığı hayatın aslında günümüzde de çok farklı olmadığı anlaşılmaktadır. İnsanlık tarihinin bilinmesi bu anlamda çok önemlidir.

Tekstil ise insan yaşamını sürdürebilmesi için yiyecek ve barınma ihtiyacından sonra gelen en temel ihtiyaçlardan biridir. Bedenin korunması için doğa şartları ve soğuk-sıcak hava koşulları örtünmeyi zorunluluk haline getirmiştir. Bunun için ise ipe dolayısıyla kumaş üretimine mecbur kalmıştır. Neolitik Çağ'da taşı kullanan insanoğlu madeni keşfetmesiyle çağ değiştirdi dolayısıyla yaşam kalitesi ve nüfus arttı meslekler çoğaldı. Tunç Çağı erkeği güç gerektiren avlanma, maden işleme, barınak kurma gibi işleri yapmalıydı, kadınlara ise daha az güç gerektiren ama emeği çok olan çocuk bakma, ev işleri ve kumaş dokuma işleri ile kaldı. Tunç Çağı'nda sadece kumaş dokumakla kalmayıp bu işin ticaretini de yaptığını döneme ait yazılı belgelerden anlamaktayız.

Çalışmanın yapılma amacı ise; tarihin her dönemde siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik, hukuki, sorumlulukları üstüne alan kadının bitmek tükenmek bilmeyen çabasının Tunç Çağı'nda tekstil sektöründe ki rollerini arkeolojik verilerden yararlanarak literatüre katkı sağlaması niyeti ile yapılmıştır.

Çalışmanın bütününde eski çağlarda dokuma yapıldığını anlamamızı sağlayan iğler, ağırşaklar, dokuma tezgâh ağırlıkları, dokuma tezgâhı ve kumaş kalıntıları, gibi arkeolojik buluntulardan bahsederek, esas konumuz olan kadınların tekstil üretimi yaptıklarını kanıtlayan buluntuları, başta Anadolu ve Mezopotamya olmak üzere bu bölgelerin çevre yerleşimlerdeki verileri resimleriyle ve kaynaklarıyla verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Tunç Çağı, Tekstil, Arkeoloji.

ARKEOLOJİK VERİLER IŞIĞINDA ANADOLU KADINLARIN İLK KIYAFETLERİ (M.Ö. 4000 - M.Ö. 1200)

Hülya Karaoğlu¹

¹| Dumlupınar Üniversitesi

İnsanoğulları hangi kıtada olursa olsunlar var olduğu tarih öncesi dönemlerdeki kaçınılmaz gereksinimlerinden biridir giyinmek. Yaşadığı bölgenin iklim şartları gereği önceleri örtünmenin amacı; üşümek ya da sıcaktan korunmak için olmuştur. Zamanla utanma duygusu, hoş gitme arzusu gibi ruhsal ihtiyaçları da giyinme olgusunu insanoğluna şartlandırmıştır. Bu gereksinimini ise önceleri çevresinde kolaylıkla bulabileceği materyalleri birbirine düğümlemek yoluyla gidermeye çalışmıştır. Bu materyaller bazen büyük bitkilerin yaprakları kamışlar olurken bazen de yemek için avladıkları hayvanların derileri olmuştur. Paleolitik devrinden sonraki devir olan neolitik devirde ip yapmayı keşfederek kabaca da olsa kumaş üretimine geçmiştir. Bazı araştırmacılara göre kumaş üretimine geçilmeden önce biriken hayvan yünlerinin sıkıştırılmasıyla keçe yapıldığıdır. Fakat keçe giyimlerden ziyade ev tekstilinde kullanılmıştır. İnsan var olduğu günden itibaren daha iyisi daha kolayı daha rahat olanı istemiş ve bunun için çabalamıştır.

Tunç Çağı dokumacıları hakkında en önemli bilgilerine ulaşmamızı sağlayan kumaş üretiminde kullandıkları iğler ağırşaklar dokuma tezgah ağırlıkları, gibi buluntular çağın en önemli mesleklerden birinin dokumacılık olduğunun anlaşılmasındaki önemleri büyüktür. Daha da fazlası Kültepe Tabletleri, Hitit çivi yazılı belgeleri ve Hamburambi Kanunları gibi yazılı buluntularda farklı kumaş isimleri, kumaşların fiziksel özellikleri, fiyatları dokunma için sipariş verilen tüccar kadınların isimleri gibi önemli bilgilerle karşılaşırız. Bu üretilen kumaşların hayatın her alanında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fakat kumaş yapısı gereği çabuk yok olan bir materyale sahip olduğundan günümüze kadar ulaşanları çok nadirdir.

Bu çalışmada kaynak olan arkeoloji biliminin verilerinden günümüze kadar ulaşmış duvar ve çeşitli objelerin üstüne çizilmiş resimler, heykelcikler, figürünler, mühürler, kaya anıtları, kabartmalardan istifade ederek o dönemlerdeki kadınların giyimleri hakkındaki veriler sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmada şimdiye kadar bulunmuş en eski elbise giymiş kadınların mağara duvara çizilmiş resimleri, giysili olarak şekillendirilmiş heykelcikler, taşlara kazınarak yapılmış kabartmalardaki kadın figürleri gibi buluntuların resim ve bilgilerine yer verilmiştir.

Çalışmanın kapsamına Anadolu ve Mezopotamya da yaşamış uygarlıklardan Urartular, Akadlar, Hititler, Sümerler, ve Asurlar'ın kadın kıyafetlerinin spesifik örnekleri dahil edilmeye çalışılmıştır. Tarih olarak Millattan Önce 4000 ile 1200' lerin sonlarına yani Neolitik Çağ' dan Geç Hitit Devleti'nin sonlarına kadar olan zaman aralığı ele alınmıştır. Tarih öncesi çağlardan Neolitik Çağ'a ait kapsamdaki yerleşimlerde verilere pek rastlanmadığı için, fakat sonraki çağların öncüleri olan ilk çağların giyim örnekleri dünyanın çeşitli bölgelerinde bulunmuş olan verilerine de yer verilmiştir.

Tarih öncesi çağlardaki kadın doğurganlık özelliğiyle kutsal ana tanrıca, kraliçe, adına şiirler yazılan cinayetler işlenen, tanrılara kurban edilen, satılan köle, tüccar, anne, eş gibi konumlarda bulunmuştur. Farklı olmak, süslenmek gibi unsurların her çağ da yaşayan kadınların yaradılışları gereği vazgeçemedikleri olgulardır. Arkeolojik kazılar sonucu ortaya çıkarılan kadın iskeletlerinin boyun bilek ve-ya kulak kısımların da bulunan dizilmiş meyve çekirdeklerinin boncuklarının bulunması mezar hediyelerinin de değerli ziynet eşyalarının olması süslenme içgüdüsünün kanıtlarıdır. Statüsü ne olursa olsun yaşadığı her çağda kadın giyinmiş süslenmiştir. Bu çalışmada elindekileri materyalleri kendi ihtiyaçları için tasarlayan üreten aklını zekâsını kullanan günümüz kadınlarının ataları olan ilk

çağ kadınının tasarımcı özelliğini vurgulamak istedim. Günümüz kadınının imgesini iyi anlayabilmek için tarihin ilk dönemlerindeki kadının ekin selliğini detaylı bir şekilde irdelemek şarttır. Çalışma bu amaç doğrultusunda hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kadın, Milattan Önce, Anadolu, Giyim.

TÜRK TARİHİNDE KADIN İZLERİ

Kader Altın¹ , Nazan Aydoğdu

¹| Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Kadın Çalışmaları Uygulama Araştırma Merkezi

Bu bildiri ile İslamiyet öncesi Türk kadının sosyal statüsü ve rolü örneklerle açıklanarak İslamiyet'in kabulü ile birlikte Türk kadının bu rolü ve statüsünde nasıl bir değişimin meydana geldiğinin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılarak sunulması amaçlanmaktadır.

Türk toplumunda hayata yön veren her dönemde kadın olmuştur. Bu Türklere ait bir yaşam tarzıdır. Bunu bir milletin dilinde, edebiyatında, tarihinde ve sanatında görmek mümkündür. Tarih boyunca kurulan Türk Devletlerinde kadınlar toplum hayatında olduğu gibi siyasi hayatta da önemli roller üstlenmiştir.

İslamiyet'ten önceki Türklere ait bilgiler M.Ö. 4000 yıl gerilere kadar gitmektedir. Bu köklü bilgiler arasında kadının temel nitelikleri "Ana" lık ve "Kahramanlık" tır.¹ Kadın ata binme, silah kullanma, savaşabilme gücü ile de değerlendirmeye tabidir. Tarihte "Devlet Başkanlığı" yapan ilk kadınlarda Türklerdendir. Delhi Türk Devletinde Raziye Sultan, Kirman da Kutluğ Türk devletinde Türkan Hatun gibi kadınları sayabiliriz. Yine Atilla geleneklerini sürdürmüş elçilerini, karısıyla birlikte kabul etmiştir.

İlk defa Göktürkler zamanında Bumin kağanın hanımının ünvanı olarak kayıtlara geçen hatun ismi devlet yönetiminde hak sahibi kadın anlamında İmparatoriçe ya da kraliçe kavramını karşılar. "Hatun" ünvanı özel bir törenle alınır ve saraydaki diğer kadınlardan üstün sayılan bu kadınlar devlet idaresinde resmi yetki sahibi olup, veliahtlarda genellikle onların oğulları arasından seçilirdi.² Hatun ünvanını alan kadının oğlunun başa geçmesi kadının yönetimde artık söz sahibi olacağının da ilk göstergesidir.

Selçukluların X. Yüzyılda Anadolu ya gelişlerine kadar İslamiyet'in tesirlerine rağmen Türk kadını aktiftir. Günlük yaşamda erkekle beraberdir. Eve kapatılmamıştır. Harem henüz bilinmemektedir. Selçuklu egemenliği 300 yıl kadar sürer. Bu dönemde kadının sosyal durumu hayli değişikliğe uğrar. Bununla beraber erkekten yine kopmamıştır. Sanat ve kültür hareketleriyle ilgilidir. Kadınlar adına medrese, hastane ve kütüphaneler yapılmaktadır. İran'ın Kirman şehrinde Kutluğ Türkan Hastanesi (1271), Kayseri de bugün adına Tıp Fakültesi kurulan Gevher Nesibe Şifahanesi(1206), Divrik'te Turan Melek Hatun Kütüphanesi (XIV. Yüzyıl) gibi örneklerle karşımıza çıkmaktadır.³

Türkler Müslüman olduktan sonra kadın Karahanlı, Selçuklu, Harzemşahlı ve diğer devletler zamanında da mevkisini muhafaza ediyordu. Tuğrul Bey üvey kardeşi ve amcazadesi İbrahim Yinal tarafından Hamedan da kuşatılınca Sultan'ın hatunu Altun-can Bağdad'da derhal ordunun başına geçmiş; şüpheli bazı devlet adamlarını tevkif etmiş ve emrine aldığı ordusu ile hareket ederek Tuğrul Bey'i kurtarmakla mühim bir hizmet yapmıştır. Bu faaliyetleri münasebeti ile Bar Hebraeus bu hatunun imparatorluk işlerini idarede çok ileri bir role sahip olduğunu söylemektedir. Alp Arslan'ın

¹ Meral Altındal; *Osmanlıda Kadın*, Altın Kitaplar Yayınevi, İnsan ve Toplum Dizisi, İstanbul, 1994, s.9.

² A. Donuk, *Eski Türk Devletlerinde İdari- Askeri Ünvan ve Terimler*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 1988, s.30,31

³ Burhan Göksel, *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, s.129.

hemşiresi Gevher Hatun kocası ve amcazadesi İl-basan'ı kurtarmak için Melik Şah'a karşı mücadele etmek maksadı ile Yabgulu Türkmenlerini idaresine almaya karar vermiş ve harekete geçmiştir.⁴

Bir Kara Hanlı kızı olan Melik Şahın eşi Terken Hatun o kadar hırslıdır ki, kendinden doğan çocuğunu tahta çıkarabilmek için kocasıyla vezir Nizam'ül-mülk'ün arasını açmış, hatta bu ikisinin vefatına sebep olmuştur. Kendisi de bu gaileler içinde 1094'te ölmüştü.⁵ Karahallılarda, Selçuklularda ve Harzemşahlar da terken unvanını taşıyan sultanların zevceleri sadece hükümdarlara ve siyasi hadiselerle tesir etmekle kalmamış bizzat idare ve siyaset içinde mühim roller oynamışlardır. Nitekim Terkenlerin kendine ait yurtluk,(ikta) vilayetleri ve bunları idare eden divan teşkilatları, askeri ve kendi hazinelerine akan mühim gelirleri vardır. Bu durumları ile hatunlar feodal devlet bünyesinde, ikta ve asker sahibi beyler gibi mühim bir mevki işgal ediyorlardı. Onlar bu kuvvetleri sayesinde yalnız siyasi değil bazen askeri müdahaleleri ile de tesir ediyor ve hatta büyük meseleler çıkarıyorlardı.⁶

Bunun yanında kadının siyasi amaçlar doğrultusunda yapılan evlilikler de görmekteyiz. Sultan I. Kılıçarslan dönemi (1092-1107) kadının siyasi hayatta yeri ve etkisi ile ilgili olarak kaynaklarda dikkatimizi çeken ilk şey, sultanın Çaka Bey'in kızı ile yapmış olduğu evliliğidir. Sultan Kılıçarslan, dönemin teamüllerine uyarak diplomatik amaçlı bir evlilik yapmış ve İzmir beyi Çaka'nın kızını⁷ almıştır.⁸İzmir ve yöresinin hâkimi konumunda olan Çaka, her geçen gün biraz daha güç kazanmış ve bölgede etkili bir konuma gelmişti. Bizans tahtına gözünü diken Çaka, Kılıçarslan ile ilişkileri iyi tutmak istemiş ve bundan dolayı da kızını ona vermeyi arzulamıştı. Bu nüfuzlu Türk beyi ile akrabalık ilişkilerinin kendisine yarayacağını düşünen Kılıçarslan da bu evliliğe sıcak bakmış ve nihayetinde kaynaklarda adına rastlamadığımız Çaka Bey'in kızı ile evlenmiştir (484-485/1092).⁹

İslam Öncesi ve sonrasın daki Türk devlet geleneğinde önemli roller üstlenmiş bu kadınlarımız bildiri içerisinde örneklerle çoğaltılarak sunulacaktır.

⁴ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul,1998, s.127.

⁵ Sadettin Gömeç, "Terken ünvanı Hakkında", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi* 17, 2 (2010),s.109.

⁶ Osman Turan, *Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi*, s.127.

⁷ Mükrimin Halil Yınanç, bu kadının ismini Ayşe Hatun olarak kaydeder. (Urfalı Mateos, Vekayiname, çev. Hrand D. Andreasyan, Ankara, 2000, s. 282.) Yine Sultan I. Kılıçarslan dönemi ile ilgili araştırması bulunan Işın Demirkent de bu kadının ismini Ayşe Hatun olarak kaydetmiştir. (Işın Demirkent, Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan, Ankara, 1996, s. 57, 59) Ancak her iki araştırmacı da kaynak ismi vermemişlerdir. Bu nedenle Ayşe Hatun adının nereden geldiği bilinmemektedir.

⁸ Anna Komnena, *Alexiad*, çev. Bilge Umar, İstanbul, 1996, s. 270, 328; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul, 2002, s. 97.

⁹Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul, 2002.s. 97.

VAKIF KURAN KADINLAR: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GİRİŞİM, KALKINMA VE DAYANIŞMANIN FARKLI BİR YÖNÜ

H. Tuğba Eroğlu¹

Selçuk Üniversitesi

Toplumsal yapı aile, eğitim, din, siyaset, ekonomiden oluşmuş bir etkileşim sistemidir. Bu bütünlüğün sürekliliği ve gelişimi her bir sosyal kurumun fonksiyonlarını yerine getirmesi ile mümkündür. Kurumların fonksiyonlarını yerine getirmesinde ise esas rol bireylerindir. Toplumun en önemli aktörü birey, toplumsal düzen, toplumsal disiplin, toplumsal gelişme ve toplumsal kalkınmadan sorumludur. Bu çalışmada özellikle kadınların bu tablodaki rolü ele alınacaktır. Düzen, disiplin, gelişme ve kalkınma sarmalında kadınlar üstlendikleri misyonu nasıl yerine getirmektedir? Çalışmada bu soruya yanıt aranırken aslında girişimci, yardımsever, gelişmeye açık, yenilikçi, öngörü sahibi kadınlara yardımcı olan en önemli kurumların kurdukları vakıflar olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Çalışma bu kapsamda Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze vakıf kuran kadınları ve onların çalışmalarını ele almaktadır. Kurulan vakıflar ile eğitimden yoksullukla mücadeleye; sağlıktan istihdama; ekonomiden dezavantajlı grupların korunmasına; sosyal yardımdan spor ve sanata; kültürel etkinliklerden sosyal sorumluluğa toplumun her kesiminin iyileştirilmesine ve sadece insanlar için değil tüm canlılar için pek çok faaliyet gerçekleştirilmiştir ve hala gerçekleştirilmektedir.

Toplumun her kesiminden farklı statülerdeki kadınlar kendi gelir düzeylerine bağlı olarak kurdukları vakıflar ile toplumsal gelişmeye, yardımseverliğe, sosyal sorumluluğa öncülük etmişlerdir. Kurdukları vakıfları kendilerinden sonra da faaliyetlerine devam ettirecek ve maddi bir gelirle destekleyecek şekilde bu çalışmaların devamlılığını sağlamışlardır. Toplumun bütününe içine alacak şekilde dil, din, mezhep ayırımı yapmaksızın faaliyet gösteren bu vakıflar toplumsal eşitlik, bütünlük, dayanışma ve hoşgörünün gerçek bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Modernleşmenin karanlık yüzünde insanın yalnızlaşması, mutsuzlaşmasına bir çözüm olarak vakıflar önemli kurumlardır. Sadece vakıflar değil ayrıca hayır kuruluşlarının artışı da bu gelişmeye bağlanmaktadır. Vakıf anlayışı toplumsal yararı bireysel menfaatlerin önüne geçirme anlayışına dayanmaktadır. Vakıf kurmaya gücü yetmeyen kadınlar dahi insani duygu ve düşüncelerle hareket etmişler ve her zaman toplumsal menfaati hedeflemişlerdir. Toplumun mutluluğunda aktif birer birey olmuşlar, üretken ve verimli olmak üzere toplumda yerlerini almışlardır. Geçmişten süregelen bu ruh bireyciliğin ve materyalist anlayışın giderek arttığı günümüzde yeniden canlanmıştır. Vakıf ruhu kamuoyundan da büyük destek görmektedir. Toplumsal menfaat ve vakıf ruhu duygusu ile kadınlar toplumda öncü rol oynamaktadırlar. Kamuoyunu harekete geçirmektedirler. Büyük bir sorumluluğun altına girmekte, zamanı iyi yöneterek insanlık için önemli bir mücadele vermektedirler. Kadınların oluşturduğu vakıflar, dernekler, girişim grupları toplum için büyük bir hizmet vermekte ve kabul görmektedir.

Gerçekleştirilen gönüllü çalışmalar topluma oldukça yararlı olmaktadır. Yoksul ve zengin aileler arasında bir köprü kurulmaktadır. Kardeşlik, sevgi, paylaşma, dayanışma, hoşgörü ortamı içinde toplumsal uyum sağlanabilmektedir. Sosyal yardımlar ile eğitim yardımları ile kadınlar ihtiyacı olan bireylerin gereksinimlerini karşılayarak insanların geleceğe daha umutla bakmalarında aktif bir rol oynamaktadırlar. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, eğitimde fırsat eşitliği, kadının toplumsal rolünün güçlendirilmesi kapsamında da vakıf kurucusu kadınlar öncü birer rol oynamaktadırlar. Topluma hizmet etmenin cinsiyet ayrımı olmaksızın bir insanlık görevi olarak kabul

edilmesi gerektiğini göstermektedir. Diğer yandan vakıf kuran kadınlar topluma şunu da göstermektedir ki kalkınma ve gelişmenin sağlanmasında girişimci kadınlar da merkezi ve yerel yönetimler ile işbirliği içerisinde katılımcı bir yönetim anlayışı çerçevesinde yönetim sahnesinde birer paydaş olarak gönüllülük esası ile toplumda istihdam, eğitim, sosyal yardım, yoksullukla mücadele alanında gerçek birer belirleyici olabilmektedirler.

Bu çalışmada Osmanlı İmparatorluğu'ndan bugüne kadınlar tarafından kurulan vakıflar ve vakıf sahibi kadınların toplumdaki öncü rolleri, meydana getirdikleri etkileri, deneyimleri ele alınarak bundan sonrası için kadınlara örnek olmalarına vurgu yapılmak istenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, Vakıf Kuran Kadınlar, Girişimcilik, Kalkınma, Dayanışma

BİLDİRİ SUNUMLARI 39 – KADIN VE EDEBİYAT, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Dr. Öğretim Üyesi G. Songül Ercan, DEÜ Edebiyat Fakültesi	Bildiri sunumları 39 - Kadın ve Edebiyat	Derslik 2
		SAVAŞIN BİR KADIN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SÜREYYÂ EL-BAKSAMÎ'NİN MUZEKKİRÂTU FATTÜME ADLI ÖYKÜSÜNDE I. KÖRFEZ SAVAŞI Leyla Yakupoğlu Boran	
		SEMİRA AZZAM'IN HİKAYELERİNDE FEMİNİZM VE CİNSEL KİMLİK Yasemen Toruloğlu Işık	
		TÜRK KLASİK ESERLERİNDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞUMU: MEVLANA ÜZERİNDEN BİR ANALİZ Duygu Terzi - Bereket Aslı Sağır - Hasan Tutar	
		TÜRK ROMANI VE MİZOJİNİK SÖYLEM: BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMASI Halime Ünalıcı Gökalp	
		YUNAN ULUSAL SÖYLEMİ VE 19. YÜZYIL DÜZYAZINI: "ÖTEKİ" KADIN VE "ÖTEKİ" NİN KADINI Aslı Çete	
		DİL CİNSİYET BAĞLAMINDA DEDE KORKUT HİKAYELERİNDEKİ FİİLLERİN ANLAMSAL İŞLEVLERİ Şirvan Kalsın	

SAVAŞIN BİR KADIN ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: SÜREYYÂ EL-BAKSAMÎ'NİN MUZEKKİRÂTU FATTÛME ADLI
ÖYKÜSÜNDE I. KÖRFEZ SAVAŞI

Leyla Yakupoğlu Boran¹

¹ | İstanbul Üniversitesi

Süreyyâ el-Baksamî, yazmış olduğu kısa öykülerle XX. asır modern Kuveyt edebiyatının en önemli isimleri arasındaki yerini almıştır. Kuveyt'te ve yurtdışında pek çok kültürel, edebî ve sanatsal faaliyete öncülük etmiştir. Kısa öykü yazarlığının yanı sıra resim sanatıyla da ilgilenmiş, bir dönem Kuveyt'te *el-Vatan* adlı gazetede ve Mecelletu'l-Arabî'de köşe yazıları da yazmıştır. Körfez topraklarında doğup yetişen diğer kadınlara da sosyal ve kültürel alanda yapmış olduğu çalışmalarla örnek olmuştur.

el-Baksamî, 1951 yılında Kuveyt'te dünyaya gelmiştir. Lübnan'da başladığı eğitim hayatına bir süre de Kuveyt'te devam etmiş, üniversite eğitimi için Kahire'ye gitmiştir. Kahire Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nden 1974 yılında mezun olan yazar, lisansüstü eğitimini ise Moskova'da plastik sanatlar alanında tamamlamıştır.

1968-1969 yıllarında yazmış olduğu kısa öykülerle Kuveyt Devleti tarafından ödüle layık görülmüştür. 1997 yılında da hikâye alanında devlet teşvik ödülü almıştır.

Lübnan'ın bağımsızlık mücadelesi verdiği 1956-1958 yılları arasında eğitim almak için kız kardeşiyle Lübnan'da bulunan el-Baksamî, bir yandan küçük yaşta anne ve babasından uzakta farklı bir kültüre alışmaya çalışırken diğer bir taraftan da ülkede cereyan eden savaşın bir neticesi olarak derin acılara ve zor hayat tecrübelerine şahitlik etmek zorunda kalmıştır. Elbette çocukluk yıllarında müşahade etmiş olduğu olaylar, onun tüm hayatını etkilemiştir.

Yazarın savaşla ilgili tecrübeleri, maalesef Lübnan'da yaşanan olaylarla sınırlı kalmamıştır. 1990-1991 yıllarında Kuveyt-Irak arasında gerçekleşen Körfez Savaşı, diğer Kuveytli aydın ve edipleri etkilediği gibi Süreyyâ el-Baksamî'nin hem gündelik hayatını hem de psikolojisini derinden etkilemiştir. Körfez savaşı öncesinde Kuveyt hükümetinde görev yapan el-Baksamî'nin eşi Muhammed Kudayrî, Kuveyt'in Irak tarafından işgal edilmesiyle esir düşmüş, Irak'a gönderilmiş ve el-Baksamî, çocuklarıyla zorlu bir hayat mücadelesi vermek zorunda kalmıştır.

Süreyyâ el-Baksamî, Kuveyt'in Irak tarafından işgalini, savaş yıllarını, bu işgalin kadınlar üzerindeki tesirini ve işgalin kadın kahramanlarını anlattığı pek çok kısa öykü yazmıştır. *Şumû'u's-serâdîb* (Mahzenlerin Mumu) adlı öykü koleksiyonunda yer alan hikâyeler ile yazarın müstakil olarak neşrettiği *Muzekkîrâtü Fattûme el-Kuveytiyyeti's-sağîra* (Kuveytli Küçük Fattûme'nin Anıları) adlı öyküsü bu minvalde kaleme aldığı en önemli çalışmalarıdır. Şunu da belirtmekte yarar vardır ki Kuveyt gibi içe dönük ve geleneksel hayatın normlarını ön planda tutan bir toplumda kadın bir yazarın, sesini yüksek bir şekilde halka duyurması ve onlardan olumlu bir geri bildirim alması takdire şayandır. Zira el-Baksamî hem yukarıda zikri geçen öykü koleksiyonuyla hem de bu çalışmamıza konu olacak öyküsüyle Kuveyt Devleti tarafından ödüle layık görülmüştür. Ayrıca bu çalışmalar Rusça, İngilizce, Almanca, Fransızca, Çince, Japonca ve Leh diline tercüme edilmiştir.

Biz de bu çalışmamızda Süreyyâ el-Baksamî'nin Körfez Savaşı yıllarında kaleme aldığı *Muzekkîrâtü Fattûme el-Kuveytiyyeti's-sağîra* adlı öyküsünü, bir kadının savaşa bakış açısını ilgililerin istifadesine sunmak gayretiyle ele almaya çalışacağız. Şunu da belirtmek isteriz ki bu öykü, sadece bir kadının

savaşla ilgili izlenimlerini değil, ayrıca küçük bir kız çocuğunun savaş tecrübesini anlatması hasebiyle de önem taşımaktadır. el-Baksamî, bu öyküyü kaleme alırken ona ilham olan kişinin de kendi kızı olduğunu dile getirmiştir. Şöyle ki ele alacağımız öyküde Fattûme adlı küçük bir kız çocuğunun savaşa dair düşünceleri ile gözlemleri, dönemin siyasî ve sosyal özellikleri de göz önünde bulundurularak tahlil yöntemiyle izâh edilmeye çalışılacaktır. Bununla birlikte işgalin zorlu koşulları altında yaşayan bir kadın ve bir kız çocuğunun cesareti, sıkıntı ve zorluklar karşısındaki metanet ve mücadelecî ruhu realist bir bakış açısıyla sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modern Kuveyt edebiyatı, Süreyyâ el-Baksamî, Muzekkirâtu Fattûme, savaş, kadın, kısa öykü.

SEMİRA AZZAM'IN HİKAYELERİNDE FEMİNİZM VE CİNSEL KİMLİK

Yasemen Toruloğlu Işık¹

¹ | Social Sciences Enstitute

Arap edebiyatı tarihinde kadın mefhumu ve kadın edebiyatçıları ile ilgili çalışmaların temeli Cahiliye ve erken İslami dönemin ilk kadın şairi olan Hansa ile başlatılmaktadır. Hansa, İslamiyet öncesi kabileler arası yapılan bir savaşta kaybettiği iki erkek kardeşinin ardından yazdığı meşhur mersiyesi ile tanınmıştır. Ayrıca dönemin kültür merkezlerinin başını çeken Ukaz panayırında çağdaşı erkek şairlere karşı söylediği tenkit şiirleri de ünlüdür. Hem Cahiliye dönemi hem de İslam'ın yayılış yıllarında Hansa'nın dışında pek çok kadın şairin varlığı söz konusudur. İlk İslami dönemde; bugünkü Irak topraklarında alt sınıf bir ailenin çocuğu olarak doğan, önceleri dansöz şarkıcı kimliği ile tanınan ancak daha sonra İslami bir duyarlılık içerisine girerek yazdığı mistik şiirleri ile adından söz ettiren Rabi'atü'l Adeviyye ve Endülüs döneminin meşhur müelliflerinden biri olan İbn Zeydun ile yaşadığı aşk ile anılan dönemin yönetici ailelerinden birinin kızı olan Vellade bint Mustekfi, İslami dönem kadın şairlerinin en önemlileri arasında zikredilebilir. Napolyon'un 1798'de Mısır'ı işgal etmesi ile başlatılan modern Arap edebiyatı tarihi içerisinde de kadın mefhumu ve kadın yazarlar her zaman ayrı bir önem arz etmiştir. Modern dönemin en önemli kadın simalarının başında şüphesiz Ayşe Teymuriyye gelmektedir. Bilinen ilk edebi eserlerin ortaya çıkmaya başladığı yüzyıllardan Nahda döneminin ilk yüzyılının sonlarına kadar kadın mefhumu, Arap toplumunun ataerkil bir yapıya sahip olmasının yol açtığı erkek egemen bir yapının gölgesinde önemsiz bir mesele olarak bir kenara itilmiştir. Bu dönemde kadının toplumsal hayattaki konumu sadece iyi bir eş ve anne olma üzerine kurgulanmış ve yalnız bu iki kimliğe bürünecek sığ ve geleneksel bir eğitim anlayışına tabi tutulmuştur. Arap toplumunun kadına karşı olan bu sığ bakışı ancak Mısır'dan Avrupa'ya eğitim almaya gönderilen Arap aydınlarının ülkelerine geri dönmelerinin ardından kayda değer gelişmeler göstermeye başlamıştır. Avrupa'da eğitim almış reformist erkek aydınların kadın konusundaki yaklaşımlarını dile getirdikleri kitaplar yayınlamaya başlamaları ve Müslüman Araplara oranla Avrupalı dindaşları ile daha erken dönemlerde temas kuran Hristiyan ve Yahudi Arapların başta Lübnan, Suriye ve Mısır olmak üzere Arap coğrafyasında kız çocuklarına eğitim veren misyoner okullarının açılması ve her iki çabanın etkisiyle toplumun burjuvazi ve seçkin Arap kadınlarının üstlendiği eğitim faaliyetleri, 19. yy. Arap toplumunda kadın mefhumunun bir daha azalmayacak bir önemle gündemde kalmasını sağlamıştır. Tüm bu gelişmeleri takiben 20. yy.'ın ikinci yarısından itibaren sıklıkla karşımıza çıkan Arap kadın yazarların feminist milliyetçi görüşlerini bizlere eserleri aracılığıyla duyurmaya başladıkları bir dönemin kapıları aralanmıştır. Arap kadın yazarların kaleme aldıkları eserleri dönemin Arap toplumunda kadının hem bireysel hem de ailevi ve toplumsal düzeydeki konumunu anlamamız açısından önemli ipuçları vermektedir. Modern Filistin Edebiyatı'nın önde gelen kadın yazarlarından biri olan Semira 'Azzâm, Filistin kadınının toplumsal rolü ve cinsel kimliği üzerinde duran pek çok eser kaleme almıştır. Eserlerinde Filistin milliyetçiliğine feminist bir bakış açısı ile ele alarak kadının cinsel kimliğinin Arap toplumundaki konumunu romantik ve realist bir söylemle dile getirmiştir. 'Azzâm'ın hikayeleri Arap toplumunun her kesiminden farklı karakter ve farklı rol model kadın tasvirlerinin zenginliği ile karşımıza çıkmaktadır. Yazarın çalışmaları bir yandan özellikle Filistin milliyetçiliğinde aktif rol alan feminist Arap kadını analiz ederken diğer yandan bazı siyasilerin emperyalist zihniyete destek çıkmalarının yol açtığı siyasi ve kültürel istismarın etkilerini anlamamıza oldukça yardımcı olmaktadır.

Amaç: Bu çalışmada Semira ‘Azzâm’ın eserlerinde feminist, milliyetçilik ve cinsiyet ayrımcılığının nasıl dile getirildiği üzerine yoğunlaşmaya çalışılacaktır. **Yöntem:** Çalışmamız Azzam’ın kısa hikaye koleksiyonlarındaki feminizm, Filistin milliyetçiliği ve cinsel kimlik tartışmalarının uluslararası akademik çalışmalar ve tabi ki yine yazarın hikaye koleksiyonları baz alınarak değerlendirilmesi suretiyle şekillenecektir. **Bulgular:** ‘Azzâm’ın Filistin edebiyatına dair verdiği eserleri özellikle de Nekbe dönemi sonrası Filistin direniş ve feminist edebiyatını şekillendiren ayırt edici özelliklerin belirleyici olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. ‘Azzâm’ın hikayelerinde en çok üzerinde durduğu konu başlıklarından bir tanesi kadının Arap toplumundaki cinsel kimliği ve feminist milliyetçilik gibi kavramlar olmuştur. Dolayısıyla yazarın eserleri aynı zamanda geç Filistin Feminist edebiyatının sosyolojik ve siyasi boyutunu önceden öngörebilecek özellikleri taşıması yönünden de önemlidir. **Tartışma:** ‘Azzâm’ın hikayelerindeki kadınların hayatını okumak Arap kadın yazarların neden feminist bir söyleme ihtiyaç duydukları, kadını çok dar bir alanda yaşama zorlayan bakış açısının Arap toplumunda nelere sebep olduğu ve feminist milliyetçiliğin Filistin mücadelesinde nasıl bir anlam taşıdığı gibi soruların yanıtını aramada bir rehber görevi görmektedir. **Sonuç:** Sadece Filistin edebiyatında değil modern Arap edebiyatında da feminist yazarların içerisinde parmakla gösterilen Semira ‘Azzâm’ın hikayelerindeki kadın karakterler, Arap toplumunun sosyolojik haritasını feminist bir bakış açısıyla görmemizi sağlamakla kalmayıp özellikle kadının Filistin milli mücadelesindeki rolünü anlamak açısından büyük bir öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Semira Azzam, Feminizm, Filistin Milliyetçiliği, Filistin Edebiyatı, Kısa Hikaye

KLASİK ESERLERDE TOPLUMSAL CİNSİYETİN OLUŞUMU: MEVLANA ÜZERİNDEN BİR ANALİZ

Duygu Terzi¹, Bereket Aslı Sağır¹, Hasan Tutar¹

¹| Sakarya Üniversitesi

Problem durumu. İster ekonomik, kültürel, ister siyasi veya politik, isterse de temel haklarla ilgili olsun, toplumsal herhangi bir sorunun ele alındığı bir araştırmada denkleme kadının dahil edilmesi durumunda araştırma kaçınılmaz olarak sorun alanına dönüşmektedir. Konuya ister kadın hakları ve kadının statüsü açısından bakan *Liberal feminizm*, ister kadının toplum içinde baskı altında olduğunu savunan ve erkek egemen toplumlarda kadının sorunlarını irdeleyen *Radikal feminizm*, isterse de kadının ezilmişliğinin temel nedenini kapitalizmde gören *Sosyalist feminizm* açısından bakılsın, her toplumda kadının varoluş sorunları temel sorun alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Erkeğin cinsiyetçi ve kadını zihinsel olarak görece geri gören eril anlayışı, kadını her durumda kontrol edilmesi gerekli, ancak “araçsal” önemi ve anlamı olan bir imge konumuna indirgemektedir. Özellikle ataerkil toplumlarda erkek aklının mantıksal, görev yönelimli ve kadına sadece “araçsal” anlam atfeden eril kavrayışı, kadının yaşadığı sorunlar için güçlü bir zihinsel zemin oluşturmaktadır. Kadının yaşadığı sorunların temelinde objektiflikten uzak, “erkek egosu”nun yönlendirdiği ataerkil tutum ve davranışların olduğu temel varsayımını ileri süren ve kadının toplumsal konumunu yükseltmeye çalışan, baskın erkek yönelimli perspektifleri kadın lehine değiştirmeyi amaç edinen feminist bakış, egemen eril anlayışları yadsımaktadır. Feminist bakış açısına göre erkek merkezli eril ve ataerkil yaklaşımlar, kadınların özgül yaşantılarını anlamayı olanaksızlaştırmaktadır.

Feminist varsayımlar sadece toplumsal ilişkilerde değil, akademide ve alan çalışmalarında cinsiyetçi epistemolojik tutumların varlığını ileri sürmekte ve bilgi üretimine etki eden cinsiyetçi tutumlar ve eril önyargıları mahkûm etmektedir. Epistemolojik açıdan feminist bakış açısının temel amacı “cinsiyet eşitlikçi” bir bilgi üretimi ve dolayısıyla erkek aklının ürettiği eril çerçeveden değil, kadın aklının ve kadın bakış açısının ürettiği bir epistemolojik kavrayışa ulaşmaktır. Tarihsel süreçte ve günümüzde devam eden bilgi üretiminin erkek egemen bakışı yansıtmaması, feminist epistemolojinin temel itiraz noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışmada eril anlayış doğrultusunda oluştuğunu varsaydığımız Mevlana’nın kadın algısı, feminist bakış açısıyla yeniden ele alınmakta ve sorunsallaştırılmaktadır. Bu yolla, bilinirliği ve yanlış da olsa tanınırılığı açısından özellikle ülkemizde toplumsal cinsiyetin oluşumunda önemli etkisinin olduğunu varsaydığımız Mevlana düşüncesinin “kadın tasavvuru” özelinde daha iyi anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada geniş kitleler üzerinde etkisi olan ve kabul gören Mevlana’ya ve eserine (Mesnevi) kadın olgusu açısından daha yakından bakmanın önemli olduğu varsayımından hareket edilmiştir. Araştırmada Mevlana’nın ve söz konusu eserinin seçiminde Mevlana’nın “Eğer onun işaretlerine burun büküyorsa kendini erkek mi sanıyorsun? Dikkat edersen anlarsın ki kadınsın!” tarzındaki kadını tahkir eden, “Kumaş, para, ölçüp tartarak ticaret etmek ve kadın... dünya değildir” tarzındaki kadını “meta” konumunda gören yaklaşımı, “Eğer beni tamahkâr görüyorsa bu kadınca arayıştan yüksel, su nasıl ateşten üstünse, sen de kadından üstünsün”, “Akı erkek bil, kadın da nefis” şeklindeki ontolojik anlamda kadını aşağı ve “günahkar” gören yaklaşımı etkili olmuştur. Özellikle “kadınlarla konuş ancak ne derlerse tersini yap. Şüphe yok ki onlara aykırı hareket etmeyen helâk oldu” tarzındaki hiçbir inanç sisteminin kabul etmeyeceği ve hiçbir bilimsel temeli olmayan yaklaşımı konunun seçiminde etkili olmuştur.

Amaç. Bu araştırmanın temel amacı toplumsal cinsiyetin oluşumunda ve şekillenmesinde dinin, geleneğin, adetlerin ve hukuk kurallarının yanında, klasik eserlerin de önemli bir etkisinin olabileceği

varsayımını temellendirmektedir. Bu yolla Türk toplumunda toplumsal cinsiyetin oluşumunda en önemli figürlerden biri olan ve eserleri görece fazla okunan Mevlana'nın toplumsal cinsiyetin oluşumunda olası etkisinin neler olabileceği analiz edilmeye çalışılacaktır.

Tasarım/metodoloji. Türk toplumunda toplumsal cinsiyetin oluşumunda Mevlana'nın etkisi nedir? Temel sorusunun cevaplandırılacağı bu araştırmada, Mevlana'nın eserleri metin çözümleme (hermeneutik) bir çerçevede ele alınarak araştırma sorusu cevaplandırılmaya çalışılacaktır. Nitel araştırma yöntemine göre tasarlanan bu araştırmada, araştırma deseni olarak "metnin analizi"ne en uygun desen olan nitel araştırma desenlerinden hermeneutik yaklaşım benimsenmiştir. Araştırmada veri toplama tekniği olarak amaçsal örnekleme (ölçüt örnekle) tekniğinden yararlanılacaktır. Bu amaçla kadın konusunun en fazla işlendiği ve araştırma tasarımının amacına ve sorusuna uygunluğu nedeniyle, Mevlana'nın Mesnevi adlı eseri, veri malzemesi olarak kullanılacaktır.

Bulgular. Hermeneutik bir yaklaşımla incelenecek olan Mevlana'nın mesnevi adlı eserinden toplumsal cinsiyetin oluşmasında etkisinin olduğunu varsaydığımız ifadeler belirlenerek söz konusu ifadeler tümevarım yöntemiyle ele alınarak ve hermeneutik tarzda yorumlanarak araştırma sorusu cevaplandırılmaya çalışılacaktır.

Sonuç. Bir toplumda belli bir inancın, kanaatin düşüncenin, ideolojinin veya toplumsal değerlerin inşasında klasik eserlerinin rolünün önemli olduğu varsayılmaktadır. Özellikle Mevlana gibi ulusal sınırları aşarak tüm dünyada tanınırlığı olan küresel bir figürün, toplumsal cinsiyetin oluşumunda hem din (inanç) hem kanaat açısından kurucu ve inşa edici bir rolünün olacağı düşüncesinden hareket edilerek konu temellendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hermeneutik, Mevlana, Mesnevi, Toplumsal Cinsiyet, Kadın

TÜRK ROMANI VE MİZOJİNİK SÖYLEM: BİR TOPLUMSAL CİNSİYET ÇALIŞMASI

Halime Ünalı Gökalp¹

¹| Adıyaman Üniversitesi

Mizojini; cinsiyet eşitsizliği, kadın bedeninin cinsel bir obje gibi kullanılması, kadınların aşağılanması, kadının insandan uzaklaştırılıp “femme fatale” dönüştürülmesi, kadın nefreti veya kadın düşmanlığı olarak ifade edilmektedir. Kadın düşmanlığı, antik çağdan günümüze kadar kabile topluluk, cemaat veya toplumlar tarafından yaratılan eril sosyal yapının ideolojik yansıması olarak ortaya çıkmıştır (Baydar,2014). Mizojini, erkek egemen bir toplumda kadınların ikinci sınıf vatandaş olarak görülmesi, karar alma mekanizmalarından özenle uzaklaştırılması, iktidar sahibi olmalarının engellenmesini anlatan bir ataerkil toplum ideolojisidir. Ataerkil ideoloji daha ilk şekillenmeye başladığı andan itibaren, erkeği rasyonellik (akıl/zihin), uygarlık ve kültür ile; buna karşılık kadını irrasyonellik, doğa ve duygusallık ile özdeşleştirir (Berktaş,1999). Kültürün tüm aygıtlarında anlatılan kadın imajı ataerkil sistemin çizdiği kadın imajının dışında değildir. Kadın ataerkil sistemde sadece beden olarak var olan/bedeniyle hizmet eden, akıl ile değil ‘kadın zekası’ (şeytanca ve hileli) ile var olabilen bir nesnedir.

Kadına yönelik eşitsiz tutum aileden yurttaş olmaya, sinemadan sanata, müzikten edebiyata kadar bütün alanlarda rastlanılan durumdur. Bu eşitsizliğe başkaldırı olarak doğan Feminizm, temelde kadına toplum içinde erkeklerle eşit hak tanınması için mücadele eder. Toplumsal ve siyasi bir akım olarak doğan Feminizm, 1960’larda edebiyat alanında kendini göstermiş ve feminist eleştiri edebi eserlerde kadın kimliğinin nasıl ele alındığı konusunda çalışmalar yapmıştır. Feminist eleştirmenlere göre edebi eserlerde erkek yazarlar, iki zıt tip yaratmıştır: Kurban tip (victim), Ölümcül kadın tipi (femme fatale) (Moran, 1999). Genelde edebiyatta özelde romanda kadın; iyi kadın/kötü kadın, masum/meşum, düzeni bozmayan/fitne, güvenli liman/ korkutucu hatta cazip (yazar tarafından istenmese de erkekler tarafından beğenilen, arzulanan), melek/şeytan, doğurgan/ doğurmaktan kaçınan, fedakâr eş/ evlenilmemesi gereken kadın (Çünkü bu tip kadın eşine sadık olamaz; erkekleri avına düşüren kötücüdür) namuslu/namussuz, kendine verileni yapan/ yaratıcı, kalıplara meydan okuyan, yaşaması toplum için gerekli / ölmesi toplumun kurtuluşu için gerekli şeklinde iki şekilde karakterize edilir. Böylelikle kadın kadına karşı karşıya getirilir; kadını kadına ezdirmek suretiyle erkek tarafından kadın alt edilmek istenmektedir.

Amaç: Edebiyat, kimlik oluşumunda ve kimliğin dönüşümünde etkili bir faktördür. Edebiyat, okurun kimlik edinme ve kimliklenme süreçlerinde aktif bir şekilde rol almaktadır. Hikâye, roman ve şiir gibi edebi türler, kimliğin temel belirleyenleri arasında yer almaktadır. Edebiyat, ulusal/milli kimlik, siyasal ve dini kimlik, kültürel kimlik, cinsel kimlik gibi kimliklenme oluşumlarına da doğrudan katkıda bulunmaktadır. Türk edebiyatı, özelde Türk romanı kimlik oluşturma düzleminde önemli işlevler üstlenen temel kaynak olmuştur (Alver,2006). Çalışma Tanzimat’tan Cumhuriyet dönemine kadar yayımlanan; dönemselleştirmelerde temel roman olarak kabul edilen: Jöntürk, İntibah, Aşk-ı Memnu, Kırkık Konak, Bir Tereddüdün Romanı adlı eserlerde mizojinik söylem üzerinden kadının kimliklenme oluşumlarını toplumsal cinsiyet bağlamında inceleyerek günümüz kadın kimliğinin oluşumuna etkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

Yöntem: Nitel araştırma yöntemi, betimleyici ve yorumlayıcı bir yöntem, literatür taraması yapılarak tartışma konusu incelenecektir.

Bulgular: Sanat, özellikle de edebiyat, insanın ikinci doğası olan kültür dünyasında yaşanan çıkmazlara işaret etmek gibi temel bir işleve sahiptir. Bilimsel yazı olanı, olup biteni açıklarken, edebiyat ürünleri olabilecek olanları ortaya koyar. Mizojini ve toplumsal cinsiyet ilgili temel konular ve kavramlardan pek çoğunun Jöntürk, İntibah, Aşk-ı Memnu, Kiralık Konak, Bir Tereddüdün Romanı adlı eserlerde örneklerini bulduğu dikkati çekmektedir

Toplumsal cinsiyet rolleri ve bunun üzerinde oluşturulan mizojinik söylemin, Osmanlı İmparatorluğu, İmparatorluğun çöküş evresi ve ardından Cumhuriyetin kurulması ile birlikte kurulan Türkiye Cumhuriyetinde erkekliğe ve kadınlığa yüklenen anlamların, erkek ve kadınla ilgili kalıp yargıların karakterlerin konuşmalarında veya yaşantılarında açıkça göze çarptığı eserlerde mizojini ve toplumsal cinsiyet konusunun anlaşılmasında kullanılabileceği düşünülmektedir. Romanlar, özellikle dönemsel bazda inceleneceği için kadının ve erkeğin dönemsel farklılıklarına getirdiği bakış açısı, mizojinik söylemin kadını ve erkeği ve dolaylı yünden okuru nasıl etkilediğini anlamada farklı bir perspektif sunabilir.

Tartışma: Çalışma feminizm, mizojininin kökeni ve Türk romanında mizojinik söylem, toplumsal cinsiyet ve Türk romanında toplumsal cinsiyet, kadın, mizojinin Türk romanında kadın kimliğinin oluşumuna etkisi bağlamında yukarıda sözü edilen romanlar çerçevesinde yapılacaktır.

Sonuç: Mizojini, ataerkil toplumun değerleriyle bütünleşerek toplumsal bir sorun haline gelmiştir. Toplumdaki erkek egemenliği ve tüm erklerin erkekler tarafından kontrol edilmesi kadınları nesneleştirerek, onların toplum içinde kadın kimlikleriyle var olabilmelerini engellemektedir. Mizojini, edebiyatın kimlik oluşumuna katkısı düşünüldüğünde sosyal yaşamda kadınların toplumsal baskılara maruz kalmalarına ve ataerkil rolleri benimsemelerine yol açmaktadır. Kadın her alanda değersizleştiren söyleme maruz kaldığı için özgüvenini ve kendisine olan saygısını yitirmektedir. Bu yüzden başta kadınlar, sivil toplum kuruluşları ve yasa koyucular tarafından inisiyatif alınarak her alanda bu tür söylemlere son vermek amacıyla çalışmaların başlatılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Türk romanı, kadın, mizojini, toplumsal cinsiyet,

YUNAN ULUSAL SÖYLEMİ VE 19. YÜZYIL DÜZYAZINI: “ÖTEKİ” KADIN VE “ÖTEKİ”NİN KADINI

Aslı Çete¹

¹ | İstanbul Üniversitesi

Bu bildirinin amacı, egemen eril söylem tarafından çizilen kadın imajının, 19. Yüzyıl Yunan düzyazınına nasıl yansındığını göstermektir. Bu bağlamda, seçilen yedi Yunanlı yazarın metinlerinde “yerli” ve “yabancı” kadın imajının egemen Avrupa söylemine uygun bir şekilde nasıl oluşturulduğu incelenmiştir.

J. Derrida (1930-2004) ve J. Lacan (1901-1981) gibi 20. yüzyıl düşüncesine damgasını vuran düşünürler kimlik(ler)in “öteki” ile kurulan ilişki aracılığı ile oluşturulduklarına, “öteki” ve “dışlama” kavramlarının kimlik inşasında önemli rol oynadıklarına dikkat çekerler. Derrida’ya göre kimlik, kadın-erkek, siyah-beyaz gibi zıtlıklarda olduğu gibi, her zaman “öteki”nin “dışlanması” ile oluşturulur. Böylelikle kimlik(ler) farklılık ve eşitsizlikler üzerinden anlam kazanırlar. Antik Hellen ve Roma dönemlerinden itibaren kadın, gitgide güç kazanan eril bir söylem tarafından ötekileştirilerek kamu yaşamından dışlanır. Avrupa’da 18. ve 19. yüzyıllarda, Aydınlanma ve ulusalcılığın doğuşu ile birlikte, iyiden iyiye geliştirilen bu söylem aracılığı ile kadın, geleneksel görevlerini modern sayılan biçimler altında yerine getirmeye devam eder. Aydınlanmanın bıkıp usanmadan dile getirdiği akıl (ratio), eril bir akıldır. Kadın, Rousseau, Hegel ve Schopenhauer gibi düşünürler tarafından ikincil bir konuma itilerek siyasetten, kamu yaşamından dışlanır ve ait olduğu savunulan “özel alan”a kapatılır. Yerli ya da yabancı her türlü kadın, egemen Avrupa söyleminin *persona non grata*sını oluşturur. Kadın, ancak belli bir eğitim süzgecinden geçtikten sonra erkek tarafından kabul edilebilir bir hale gelir. Bu eğitim ise kadının bir birey olarak kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaz; eril akla ve bu aklın çıkarlarına hizmet etmesini sağlar. Egemen Avrupa söyleminin yarattığı bir *persona non grata* da Osmanlı/Türk’tür. Hristiyan Batı-Müslüman Doğu karşıtlığı sonucu geliştirilen bu “öteki”, geleneksel Avrupa söylemindeki konumunu günümüze kadar korumaktadır.

19. yüzyıl başlarında henüz kurulmuş bir ulusal devlet olan Yunanistan da kendi ulusal kimliğini Avrupalı değerler doğrultusunda oluşturmaya çalışırken, Avrupa söylemi tarafından yaratılan bu iki *persona non grata*yı resmi ve edebi anlatılarında bolca kullanmıştır. Yunan ulusal anlatısının resmi “öteki”sini Osmanlı/Türk oluştururken, gayri resmi “öteki”sini kadın oluşturur. Ulusalcılığın güç kazanmasıyla birlikte pek çok yerde olduğu gibi Yunanistan’da da egemen Avrupa söylemine uygun bir kadın imajı üretilmiştir. 1821 Ulusal Hareketi ile kurulan Yunan ulusal devleti, her alanda olduğu gibi, kadının toplumdaki yeri konusunda da Avrupalı “erkek kardeşleri”ni örnek almıştır. Bu açıdan, Batı’ya ve kendisinin Doğu’suna Avrupa-merkezci bir bakış açısı geliştirmiştir. Arzuların ve tutkuların temsil ettiği akıl-dışı dünyada konumlandırılan kadın, ancak belli bir eğitim sonucu, eril akıl tarafından kodlanmış olan değerleri kazanabilir. Bu değerleri kazanan kadın ise ulusal topluma ve devlete yararlı ve erdem sahibi erkek yurttaşlar yetiştirir. Bu anlamda ulusal kadın, en yüksek erdem timsali haline getirilirken, “öteki”nin (Osmanlı/Türk’ün) kadını aşağı ve yoz bir konuma çekilir. Kendi ulusal sınırları içinde yaşayıp da ideal ulusal kadının niteliklerini taşımayan/taşıyamayan kadınlarsa “öteki”nin kadınlarıyla özdeşleştirilir.

Yunan ulusal söyleminin olumsuz “öteki”sini “barbar” Türk, olumlu/ideal “öteki”sini ise Batı Avrupa oluşturur. Ancak bu ideal “öteki”, süzgeçten geçirilerek yapılan bir eleme sonucu bir takım özellikleriyle kabul görür. Örneğin, kadınların eve kapatılmaları Doğu, yani Osmanlı geçmişine ait bir gelenek şeklinde gösterilirken, aşırı özgürleşip kamu alanında, yani erkeğe ait alanda, boy

göstermeleri, ideal “öteki”nin alınmaması gereken özellikleri arasında yer alır. Bu bağlamda, 19. yüzyıl Yunan edebiyatının, kadın konusunda da egemen eril Avrupa söylemi dışında hareket etmediği söylenebilir. Her anlamda zapt edilmesi gereken bir varlık olarak sunulan kadın, bu egemen söyleme hizmet ettiği sürece kabul edilip yerli/ulusal kadın mertebesine yükseltilir. Söyleme hizmet etmeyen, başka bir deyişle çizgi dışı kalan diğer kadınlar ise tıpkı çizginin/sınırın ötesinde yer alan ulusal “öteki” gibi dışlanır ve “öteki”nin kadını ile eşdeğer konuma getirilir.

Anahtar Kelimeler: Yunan Edebiyatı, Kadın, 19. Yüzyıl, Ulusal Kimlik

DİL CİNSİYET BAĞLAMINDA DEDE KORKUT HİKAYELERİNDEKİ FİİLLERİN ANLAMSAK İŞLEVLERİ

Şirvan Kalsın¹

¹ | Çağ Üniversitesi

Geleneksel dilbilgisinde fiiller, yalnızca “iş, oluş, hareket” bildiren sözcükler olarak tanımlanmasına karşın çağdaş dilbilimde farklı boyutlarıyla incelenmiş ve burada iş ve hareket bildirmenin yanında, fiillerin ruhbilimsel durum ve eylemler ve çeşitli algılayımlar belirttikleri saptanmıştır. Öyle ki fiillerin geçişli ve geçişsiz olmalarının bile yazın yorumlamalarını etkilediği söylenir. (Özünü, 2001, s. 203)

Cümlelerdeki anlam yüklerinin yalnızca dilbilimsel değil, aynı zamanda toplum bilimsel, ruhbilimsel, fizyolojik, ekonomik nedenlerle değişime uğrayabileceğini, dolayısıyla cümlelerdeki anlam yüklerinin yalnızca “durum dilbilgisiyle” değil “işlevsel dilbilgisiyle açıklanabileceğini düşünen M.A.K. Halliday’a göre, cümle öğelerinin rolleri anlam yükleri bakımından önemlidir.

Halliday, dilde üç temel işlev olduğunu ve söylem incelemelerinde bunların tüm söylemi etkilediğinin görülebileceğini ileri sürmüştür. Bunlar düşünsel, kişiler arası ve metinsel işlevlerdir ve bunların birtakım değişkeleri vardır. (Aktaran: Özünü, 2001, s.203)

Halliday kuramının temel işlevleri yazınsal metinleri yorumlamada önemli katkılar sağlamaktadır. Bu anlamda Türk dil ve kültür tarihinde önemli bir yeri olan “Dede Korkut” adlı eserin bu yöntemle incelenmesi, farklı bir yorum olarak alana katkı sağlayacaktır.

XV.yy’da yazıya geçirildiği varsayılan Dede Korkut metni bir giriş ve 12 hikayeden oluşmaktadır. Oğuz Türklerinin yaşayışlarını ve mücadelelerini anlatan bu hikayelere kadınlar anne ve eş olma vasfıyla dahil edilmişlerdir.

“Efsaneler, destanlar cemiyetin kültür kodlarını, sürekliliğini belirleyen birtakım sosyal değerlerini ve kültür inançlarını yansıtır. Dede Korkut Kitabı da bu bakımdan Oğuz Türklerinin aile yapısı, kadın-erkek statüleri, akrabalık sistemleri, dini inanç ve değerler yönelimi, sosyal statü ve rol farklılaşmalarını, ahlaki zihniyet, tabiatüstü inanmalar ve imajlar, iyi-kötü kategorileri, estetik değerler ile insanlar arası davranış ve tutum kalıplarını ortaya koymaktadır.” (Türkdoğan, 1985: 565) Bu sebeple 15. yy’da yazılı geçirildiği tahmin edilen eser, çeşitli yönleriyle birçok araştırmaya konu olmuştur. “Kadın” konusu bunlardan biridir fakat yapılan çalışmalar çoğunlukla birbirinin tekrarı gibidir. Bu çalışmalarda çoğunlukla eserin ön söz bölümünde söz edilen kadın tipleri, kadının eş/sevgili, anne kimlikleri, kadında aranan özellikler üzerinde durulmuştur.

Bir metinde anlatılan olaylar ve kullanılan dilbilim yapıları karşılaştırılarak, yazınsal metnin yorumlanmasına önemli ölçüde katkı sağlanabilir. Örneğin kullanılan fiillerin geçişli, geçişsiz, edilgen, etken olması; kişilerin toplum bireyleriyle olan ilişkilerinde kullandıkları cümle nitelikleri bunların emir, soru, olumlu, olumsuz cümleler olması yazınsal metnin yorumlanmasında önemli dilbilimsel ölçütlerdir.

Ayrıca cümledeki kişi ve nesnelerin taşıdıkları roller, fiilin gösterdiği hareketle sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu roller, eyleyen, sonuç nesnesi ya da erek (nesne), kazanan ya da alıcı (dolaylı ve dolaysız nesne), araç ya da güç olarak ayrılmaktadır. Örneğin kurgusal metinlerde edilgen karakterler basit erek gerektiren

eylemler dışında, çoğunlukla algılayım eylemlerinde bulunurken; kurgu içindeki başat, etken güce sahip karakterler erek ve güç ifade eden eylemlerde bulunurlar ve bu durumlar etken ve dönüşümlü fiiller kullanılarak anlatılır.

Bu bağlamda çalışmamızda, Türk dil ve kültür tarihinin en önemli yapı taşlarından biri olan Dede Korkut hikayelerinde kadın dili/kadına yönelik dil söylemi, dil cinsiyet bağlamında Halliday'ın dilin üç temel işlevi içinde değerlendirdiği dilbilim yapılarıyla incelenecektir. Hikayelerde geçen kadın karakterlerin söylemleri ve onlar hakkında diğerlerin söylemleri, roller bakımından incelenecektir. Burada bağlam içinde kadın ve erkek karakterin kullandıkları fiiller, bu fiillerin etken, edilgen, dönüşlü, geçişli, geçişsiz oluşları dolayısıyla yükledikleri roller karşılaştırılırken, kadınların bu cümlelerde eyleyen, erek, araç ya da güç rollerinden hangisini üstlendiği, dil ve kültür tarihi ile ilişkili olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Kadın dili, deyiş bilim, Dede Korkut

BİLDİRİ SUNUMLARI 40 – KADIN VE MEDYA, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Öğr. Gör. Meltem KOLDAY	Bildiri sunumları 40 - Kadın ve Medya	Derslik 3
		SİYASAL İSLAMCILIK VE FEMİNİZM BAĞLAMINDA KADIN KİMLİĞİ'NİN KONUMU VE İNŞASI: KADIN KİMLİĞİ DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ Esma Namlı Çekin	
		SOSYAL MEDYADA SAĞLIK BİLGİSİ PAYLAŞIMI: ANNE BABA KİMLİĞİYLE KADIN VE ERKEK Selmin Şenol - Canan Sümeyra Gün	
		TELEVİZYON REKLAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADIN İMGESİNİN KULLANIMI Petek Durgeç	
		TÜRKİYE'DEKİ FEMİNİST HAREKETİN DİJİTAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMÜ Petek Durgeç	
		TÜRKİYE'NİN SİYASAL DÖNÜŞÜMÜ SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI: TÜRK KADINI (1944-48) DERGİSİNİN İNCELENMESİ Gülbin Karakaya - Aytül Tamer Torun	
		TV DİZİLERİNDE KİMLİK TEMSİLİNİN İZLERKİTLE TARAFINDAN ALIMLANMA ÇALIŞMASI: UFAK TEFEK CİNAYETLER DİZİSİ Alev Fatoş Parsa - Elçin Akçora As	
		TÜRKİYE'DE MEDYANIN KADINA BİÇTİĞİ ROL VE BUNUNLA MÜCADELE İÇİN ÖNERİLER Münevver Aktaş	

SIYASAL İSLAMCILIK VE FEMİNİZM BAĞLAMINDA KADIN KİMLİĞİ'NİN KONUMU VE İNŞASI: KADIN KİMLİĞİ DERGİSİ'NİN İNCELENMESİ

Esma Namli Çekin¹

¹| Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi

Amaç: Çalışmanın amacı, İslami feminizmin yükselişe geçtiği 1990'lı yıllarda, bu hareketin içinde önemli bir yer tutan *Kadın Kimliği* dergisinin Türk kadınına biçtiği toplumsal rol ve çizdiği kimlik sınırlarından yola çıkarak kadının kamusal alanda konumlandırılışını incelemektir. Bununla birlikte, feminizmin; dini referanslarla tanımlanıp açıklanması ve İslami feminizm ekseninde yeni bir yol çizilmesi çabalarının *Kadın Kimliği* dergisi üzerinden okunması ve değerlendirilmesi de amaçlanmaktadır. *Kadın Kimliği* dergisinin kadına biçtiği rolü ve oluşturduğu kadın söylemini, dönemin tarihsel ve toplumsal koşulları bağlamında anlamaya çalışmanın, ortak bir kadın belleği oluşturmaya yardımcı olacağı ve kadın yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem: Bu amaç doğrultusunda niteliksel içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenen dergi, dönemin tarihsel koşulları çerçevesinde tarihsel sosyolojik perspektifle toplumsal cinsiyet bağlamında ve Liberal Feminist kuram ekseninde değerlendirilmiştir. Çalışmada, derginin içinden seçilen metinlerdeki kadın kimliği inşasına referans olan kavramların; dinsel öğretiler, feminizm-İslamcılık sentezi ve aile içi rol dağılımının nasıl işlendiği *Kadın Kimliği* dergisinin içeriğinden alınan örneklerle incelenmiştir.

Bulgular: Çalışma sonunda elde edilen bulgular, *Kadın Kimliği* dergisinin feminist yaklaşımdan hareket ettiğini vurgulamakla birlikte siyasal İslam'ın ve dini öğretilerin çizdiği veya makbul olarak gördüğü "kadın kimliğini" yeniden üreterek çelişkili bir tutum sergilediğini, ayrıca İslamcı-feminist kadın yazarların kamusal alandaki kendi(?) görünürlükleri ve var olma biçimleri ile bağdaşmayan bir biçimde geleneksel kadın rollerini yücelttiklerini göstermektedir.

Derginin kadın konusunu ele alış biçimine değindikten sonra derginin içeriğini oluşturan yazıların çelişkilerine değinilmiştir. Siyasal İslam'ın en önemli tezlerinden biri olan Batı karşıtı söylemin dergide sıklıkla vurgulanmasına karşın zaman zaman Batılı modern kadın imgesinin yüceltildiği gözlenmiştir. Bu karşıt söylemlerin bir aradalığı oluşturulmak istenen kadın kimliğinin çelişkilerine dair önemli ipuçları barındırmaktadır. Dergide ele alınan konular feminist düşünceyle örtüşmeyen bir perspektif ile işlenmiştir. Bulguları destekleyen metinler, her sayıdan verilecek olan örnek metin ve söylemlerle detaylı olarak incelenmiştir.

Tartışma: 1980'lerde Türkiye'de yükselen siyasal İslamcılık, 1990'lı yıllarda kamusal alanda özellikle medya aracılığıyla kendini daha rahat ve somut ifade eder hale gelmiş, kadınları da aktif ve görünür bir biçimde saflarına katmıştır. Bu dönemde, medyada kadınların kamusal alandaki rolleri ile özel alandaki kadınlık rollerinin kesişen ve ayrışan taraflarına sıklıkla değinilmiştir. Refah Partisi'nin yerel seçimlerde elde ettiği başarının ardından yayın hayatına başlayan *Kadın Kimliği* dergisi de dönemin siyasal koşullarının somut bir göstergesi niteliğindedir. *Kadın Kimliği* dergisi ilk bakışta kadın kimliği üzerinden feminist bir söylem kullanıldığı izlenimi bıraksa da aslında, İslamcı tezleri egemen bir unsur olarak yoğun bir biçimde "kadın kimliği" inşasına işlerken, dini referanslardan hareketle özel alanda kadınları, ağırlıklı olarak eş ve anne rolleri ile tanımlamaktadır. İslam'ı referans alarak yayın hayatına başlayan dergi, kadın sorununa İslami değerlerle çözüm getirme çabasındadır. Sorun odaklı Batı terminolojisine karşılık dergide sorunlardan ziyade İslam terminolojisinden hareketle çözüm odaklı bir

tavır sergilenmiştir. 1990'lı yıllarda kendini Müslüman feminist olarak tanımlayan yazar Şule Yüksel Şenler'in yayın yönetmenliğini yaptığı, 1995-2000 yılları arasında, aylık olarak yayımlanan *Kadın Kimliği* dergisi, bu çalışmada, inşa etmeye çalıştığı toplumsal kadın kimliği, siyasal İslamcılık ve feminizm bağlamında incelenmiştir.

Dergide bütüncül bir bakış açısından söz edilememekle birlikte, kadın-erkek ayrımı fitri olarak yapılmıştır. Geleneksel bakış açısıyla değerlendirilen kadının erkeğe göre daha güçsüz, savunmasız, duygusal olduğu ön kabulü ile kadınların yeni dünya düzeninde daha fazla ezildikleri, sömürüldükleri savını geliştirmişlerdir. Modern dünyanın kadına sunduğu özgürlüklerin kadınların aile saadetlerini bozmak için bir tuzak ve Batılı kadın algısının kadının fitratına aykırı olduğunu Osmanlı ve Peygamber dönemindeki kadın algısıyla eleştirmişlerdir. Ancak ne Osmanlı dönemi için ne de Peygamber dönemindeki kadınlarla ilgili örneklerle yer verilmemiştir. Kendi argümanlarının temelini oturtmaktan uzak kişilerin kadın sorununa dair çözüm arayışına girdiğini söylemek çok da acımasız bir eleştiri olmayacaktır.

Sonuç: Aslında bu çelişkiler göstermektedir ki derginin amacı ve yapılan tartışmanın ana eksenini kadın kimliği veya feminizm değil, yaklaşık iki yüz yıldır süregelen İslam ve Batılılaşma ilişkisi ya da "dilema"sı oluşturmaktadır. Dolayısıyla esasen *Kadın Kimliği*'nde cevabı aranan soru; Müslüman kimliklerin modern dünyaya nasıl entegre olacağı sorusudur. Bu bağlamda kadın kimliği üzerinden yapılan tartışmalar ana tartışma eksenini havada kaldığı müddetçe cevapsız kalmaya mahkumdur.

Anahtar Kelimeler: Siyasal İslam, Feminizm, Kadın Kimliği, Şule Yüksel Şenler

SOSYAL MEDYADA SAĞLIK BİLGİSİ PAYLAŞIMI: ANNE BABA KİMLİĞİYLE KADIN VE ERKEK

Selmin Şenol¹ , Canan Sümeyra Gün²

¹| Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, AD, İzmir, Türkiye

²| Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir, Türkiye

Amaç: Online medyanın yeni bir türü olan sosyal medya, isteyen herkesin katılımını destekleyen, katılımcıları tavsiyede bulunmaya ve bilgi paylaşımına yönlendiren, karşılıklı iletişim fırsatı sağlayarak, ortak paydada buluşmalarına fırsat sunan bir mecra olarak tanımlanabilir. Sağlık tüm bireyler için kaçınılmaz bir gereklilik olduğundan sosyal medyada sağlık bilgisi paylaşımı her geçen gün artmaktadır. Sağlıkla ilgili sosyal mecraı inceleyen Medya Sağlık Merkezi araştırmasında, hastane-ilaç, beslenme, kanser ve anne çocuk sağlığı gibi konuların öncelikli paylaşıldığı saptanmıştır. Bu kapsamda, bu çalışmanın amacı, sosyal medyada sağlık bilgisi paylaşımı yapan anne ve baba kimliğindeki kadın ve erkeğin paylaşımlardaki farklılıklarını incelemektir.

Yöntem: Araştırma, sosyal medyada öncelikli paylaşım konusu olan kanserin "hastane, ilaç, beslenme" çerçevesinde, sağlık bilgisi paylaşımı yapanlar ve paylaşımları "çocuğu kanser olan" grup ile sınırlandırılan netnografik bir çalışmadır. Çocuklarının kanser tablosuna ilişkin paylaşım ifadelerindeki kadın ve erkek farkı incelenmiştir. Veriler, sınıflandırma sistemleri üzerinden, nitel veri analiz programı MAXQDA analytic pro 12(release 12.3.1.) kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmada toplam 108 paylaşım yapan (92 anne/kadın ve 16 baba/erkek)sosyal medya kullanıcısı verileri değerlendirilmiştir. Verileri oluşturan paylaşımlar hastalık süreci konusunda bilgi, sorunlara çözüm ve akran etkileşimi arayışı içermektedir. Hastalığa ve sürece ilişkin yaşadıkları durumu, duyguları, düşünceleri ve deneyimleri yazmışlardır. Benzer şekilde tedavi süreci sonrası ne olacağına ilişkin merak edilenler, beklentiler ve endişeler de ifade edilmiştir. Bu paylaşımlar metnin tamamında ayrıntılı olarak verilmektedir. Paylaşımlarda, anne kimliğinde kadın ve baba kimliğinde erkek olarak gösterdiği farklılıklar somut ve soyut boyutta net olarak görülebilmektedir. Kadınlar, bu süreçte yaşadıkları duygu durumlarını, duygusal destek arayışlarını ve sprituel inançları yönünde beklentilerini net olarak ifade etmişlerdir. Tıbbi tedaviye ilişkin paylaşımlarında, durumun acımasız yönünü ve nasıl etkilendiklerini, umut ve çaresizliklerini ayrıntılı olarak ve lirik bir tarzda paylaşmışlardır. Erkekler ise, hastalık ve tedaviye ilişkin yaşanan tıbbi sorunlara somut çözüm arayışlarını kısa cümlelerle belirtmişlerdir. Duygu ifadeleri kadınlara göre daha sınırlıdır.

Sonuç: Bu çalışmada, çaresizlik ve arayışın yoğun yaşandığı bu hastalık sürecindeki paylaşımların kadın ya da erkek olmaktan kaynaklanan farkın durumu, duyguları, düşünceleri,deneyim ve beklentileri ifade etmede farklılık gösterdiği görülmüştür. Özellikle duygu temelli ifadelerin kadınlarda net olarak görülebildiği, kısa sürede somut çözüm arayışlarının ise erkeklerin paylaşımlarına yansıdığı saptanmıştır. Kadın paylaşımları, erkeklerden farklı olarak duygularını akranları ile paylaşmaktan, fikir alışverişinde bulunmaktan memnuniyet duyduklarını, olumlu etkilendiklerini, rahatladıklarını ve sürekli paylaşım içinde olmak istedikleri de göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Anahtar kelimeler: Sosyal medya, Kadın, Erkek, Sağlık

TELEVİZYON REKLAMLARINDA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADIN İMGESİNİN KULLANIMI

Petek Durgeç¹

¹| Ege Üniversitesi

Çalışmanın Amacı: Bu çalışma, televizyon reklamlarında kadına yönelik toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl sunulduğunu açıklamak ve reklamlarda ortaya konan kadın imgesini saptayarak tartışmaya açmayı hedeflemektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı, toplum tarafından empoze edilen, erkeklik ve kadınlıkla ilişkilendirilmiş sosyo-kültürel normlar ile kadın ve erkeğe atfedilen rollerin toplumdaki yansımaları kapsamaktadır. Televizyonun toplumsal cinsiyet rollerinin sunumunda kitle iletişim araçları içerisinde oldukça büyük bir yeri vardır. Bu nedenle, kadın ve erkeğe toplumsal cinsiyet rolleri açısından bakma eğilimi televizyon reklamlarında belirgin bir şekilde yer almaktadır. Televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet kavramının nasıl şekillendiğinin sorunsallaştırıldığı çalışmada, reklamlarda kadın imgesinin sunum biçimleri belirlenmek istenmiştir.

Çalışmanın Yöntemi: Çalışma kapsamında en yüksek reyting oranına sahip ilk üç televizyon kanalında ağustos ayının ikinci haftası boyunca akşam saat 21:00 ile 22:00 saatleri arasında yayınlanacak reklamlar kaydedilerek içerik analizi yöntemi ile irdelenecektir. Belirtilen gün ve saatlerde yayınlanacak olan reklamların nitel olarak analizi yapılacak, reklamlar türlerine ve imgelerin konumlandırılışına göre incelenecektir. Bu sayede söz konusu reklamlar aracılığı ile sunulan kadın imgesi saptanarak tartışmaya açılacaktır.

Bulgular: Kadınlar, eş, anne, genç, güzel ve çekici kadın, yaşlı kadın, çalışan kadın, rolleriyle reklamlarda sıklıkla yer almakta, belli güzellik kalıplarına uymak için tüketen, daha iyi bir ev hanımı ya da anne olmak için ürünleri satın almaya motive edilen, güzelliği ile özgüven kazanan ve bedeni erkek bakışının nesnesine dönüştürülen imgeler olarak sunulmaktadır.

Reklamlar, yarattıkları imgeler dünyası ile gerçek dünyayı birleştirerek çeşitli iletiler aktarmaktadırlar. Reklamı izleyenlerden, kendilerine sunulan imgeler gibi olmaları veya o yönde davranışları beklenmektedir. Reklamda her zaman güzel, çekici, bakımlı ve güçlü olarak yer alan kadınlar aracılığıyla ürünün satın alınmasının kişinin yaşantısını olumlu yönde değiştireceği iletilmekte ve yeni yaşam tarzları vaad edilmektedir. Kendini reklamda sunulan yaşamın içinde görmek, yeni bir yaşam tarzına sahip olmak ve çevresi tarafından fark edilmek isteyen kişiler, ürünleri satın alarak kendilerinin ya da hayatlarının değişeceğini hayal etmektedirler.

Tartışma ve Sonuç: Toplumsal değerler, kadını ve erkeği toplumsal cinsiyet rollerine hazırlamakta erkek egemen söyleme özgü düşünüş ve davranış kalıplarını yerleştirmektedir. Ayrıca kadının erkeğin gerisinde konumlandırılışını destekleyici rolleriyle de toplumsallaşma sürecinin oldukça etkili bir figürü olarak belirlemektedir. Tamamen bedeni üzerinden değerlendirilen, kontrol altına alınmış, üretim rolleriyle kamusal alandan mümkün olduğunca soyutlanmaya çalışılan ve özel alana konumlandırılan kadınlar, toplumsal değerler ve toplumsal cinsiyet rolleri ile erkek egemen kültür temsilcilerinin sınırlarını kesin hatlarla çizdikleri bir kalıba yerleştirilmektedir. Toplumun kültürüne ait imajları, değerleri, mitleri ve dili kullanan reklamlar, yerleşik toplumsal değerleri yeniden üreterek ve onaylayarak toplumsal tutumları manipüle etme

gücüne sahiptir. Bu güç de egemen söylemin kadına ilişkin oluşturduğu, doğal bir gerçeklikmiş gibi sunduğu kalıpların benimsenmesinde ve varlığının devamında son derece etkili olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Reklam, Kadın İmgesi, Tüketim

TÜRKİYE'DEKİ FEMİNİST HAREKETİN DİJİTAL MEDYADAKİ GÖRÜNÜMÜ

Petek Durgeç

Çalışmanın Amacı: Bu çalışmada, Türkiye'deki feminist hareketin dijital medya mecralarındaki görünürlüğünü ve seyrini anlamayı, kadınların söz konusu alanlarda nasıl temsil edildiğini ve feminist hareketi görünür kılmada dijital medya mecralarının ne gibi işlevlere sahip olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaçla çalışmada feminist dijital medyaya birer örnek olarak hayata geçirilen erktolia.org ile pembehayat.org siteleri örnek olarak ele alınmıştır. Feminist hareketin dijital medya mecralarındaki görünümünün nasıl şekillendiğinin sorunsallaştırıldığı çalışmada, örnek olarak seçilen internet sitelerinin kadın sorunlarına yaklaşım biçimleri, kadın sorunlarını sunarken nasıl çerçeveledikleri, ne tür konuları kadın sorunları ile ilişkilendirdikleri, kadın hakları kavramsallaştırmaları ve kadınlar adına yapılan çalışmaları sunum biçimleri belirlenmek istenmiştir.

Çalışmanın Yöntemi: Çalışmada kadın hakları adına mücadele verdiklerini belirten erktolia.org ve pembehayatlar.org isimli internet siteleri içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Belirtilen web sitesinin nitel olarak incelemesi yapılmış, sitede yayınlanan haberler konu ve türlerine göre incelenmiş, web sitelerine ait sosyal medya kanallarına bakılmış, ayrıca erişilen beş muhabirle görüşmeler yapılarak bu yazarların söz konusu web sitelerinin vizyonu ve kadın sorunlarının haberleştirilmesi sürecinde yaşadıkları zorluklar öğrenilmiştir.

Bulgular: Çalışmanın bulguları dört ana kategori altında toplanmıştır. Öncelikle web sitelerine ilişkin bulgularda sitenin tasarımı, kullanım ve erişim kolaylığı ile ilgili saptamalar dile getirilmiştir. İkinci başlıkta sitede yer alan haberlerin içerikleri ve konu dağılımları incelenmiştir. Bu haberler; kadın hakları alanındaki etkinliklerden olumlu gelişmeleri, kadınların kamusal alanda karşılaştıkları sorunları ve kadınların maruz kaldığı şiddet öykülerini kapsamaktadır. Üçüncü olarak projenin sosyal medya hesaplarına bakılmış, bu hesapların kullanılışı ele alınmıştır. Son olarak da erişilen beş muhabirle yapılmış olan görüşmeler ortaya konmuştur. Söz konusu web sitelerinde muhabir olarak çalışmanın kendilerine ufuk açtığını ifade eden katılımcılar, ilgili web sitelerinin toplumda farkındalık yaratma açısından önemli birer platform olduğunu; ancak geliştirilmesi gerektiğini ve daha geniş kitlelere ulaşması için çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu dile getirmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç: Toplumda ikincilleştirilen sınıflar seslerini duyurabilmek için egemen medyanın dışında alternatif bir medyaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çalışma kadının kamusal alanda var olma, cinslerarası eşit olmayan politikaların önüne geçebilme, toplumsal cinsiyet mekanizmalarının hayatın her alanında etkisini göstermesinin sonucu olarak ortaya çıkan hak ihlallerini sorunsallaştırmada alternatif medyanın katkılarını ortaya koymaktadır. Dijital medya kadınlar açısından aynı zamanda bir mücadele alanıdır ve egemen medyanın, cinsiyet temelli kadın temsil ve söylem biçimlerinin dışında kadınların dolayımından geçerek üretilen kadın söyleminin görünürlük kazanmasına olanak tanımaktadır.

Çalışmada örneklem olarak seçilen dijital mecralar; gerek kurumsal bütünlüğü, gerekse içerik zenginliği açısından feminist alternatif medyaya birer örnektir. Bununla yanında iyileştirilmeye gereksinimi olan yanları da bulunmaktadır. Web sayfasında her ne kadar açık ve kolay erişilir bağlantılar olsa da, haberlerin sınıflandırılmasında bir karışıklık olduğu söylenebilir. Bu tip sorunları en aza indirmenin etkili çözümlerinden biri, web sayfası içinde bir arama çubuğunun bulunmasıdır. Takipçi ve ziyaretçilerin haber konusu, yazar ismi veya ilgili sözcükleri girerek sayfa içinde arama yapabilmeleri, bilgiye erişimde kolaylık sağlayacaktır. Söz konusu siteler, sadece web sayfasında

yayınlanan bilgilerin bağlantısını sosyal medya kanallarında yayınlamaktır. Bu durum, ileti paylaşımı açısından farklı dinamiklere sahip sosyal medya ortamlarındaki etkileşimi ve diyalogu azaltmaktadır. Sosyal medya; takipçilerin ve yöneticilerin sorular sorarak, kendi kanalları dışında farklı kanalların bilgilerini paylaşarak, bizzat yorumlar yaparak güçlendireceği bir diyalog için de eşsiz bir fırsat olarak görülmelidir.

Anahtar Kelimeler: Feminist Hareket, İnternet, Sosyal Medya, Alternatif Medya

TÜRKİYE'NİN SİYASAL DÖNÜŞÜMÜ SÜRECİNDE TOPLUMSAL CİNSİYET POLİTİKALARI: TÜRK KADINI (1944-48) DERGİSİNİN İNCELENMESİ

Gülbin Karakaya , Aytül Tamer Torun

Bu çalışmada 1944-48 yılları arasında aylık yayımlanan ve “aile dergisi” olarak kendini tanımlayan *Türk Kadını* dergisi ekseninde, kadının siyasal ve toplumsal konumu Türkiye'nin çok partili hayata geçiş sürecinde incelenmektedir. Türkiye’de toplumsal cinsiyet politikaları irdelenirken modernleşme ve milliyetçilik politikaları göz ardı edilmemelidir. Ulus-devletten çok partili hayata geçiş sürecinde yeniden çizilen milliyetçilik ve modernleşme politikaları toplumsal cinsiyet rollerinin de “yeniden” biçimlendirilmesi söylemini doğurmaktadır. *Türk Kadını* iktidarın politikalarını okumak açısından önemli bir örnek yayındır çünkü Tek Parti yıllarında *Gülbüz Türk Çocuğu, Çocuk, Ana* gibi birçok kadın ve/veya aile ve çocuk dergisini yayımlayan, uzun yıllar milletvekilliği ve Himaye-i Etfal Cemiyeti başkanlığı yapan Dr. Fuat Umay'ın yönetiminde yayımlanmaktadır. Dolayısıyla *Türk Kadını* iktidarla uyumlu bir çizgide, iktidarın söylemini ortaya koyan bir dergidir.

Amaç: Çalışmada, *Türk Kadını*'nda, dönüşüm içindeki Cumhuriyet rejiminin politikaları bağlamında tahayyül edilen “Yeni Türk Kadını, Cumhuriyet Kadını, Modern Kadın” imgeleri ve söz konusu tahayyülün arkasındaki politikaların hedeflerinin ortaya konması amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bu çalışmada tarihsel sosyoloji yaklaşımından hareketle niteliksel içerik analizi yöntemi kullanılmaktadır. Buna göre çalışmada dergi içerisindeki yazılar “modernlik, Türklük, annelik, iyi kadın/eş/ev hanımı olmak, aile” gibi belirli temalar çerçevesinde niteliksel içerik analizi yöntemiyle incelenmektedir.

Bulgular : “Aile dergisi” olarak tanımlanan *Türk Kadını* -güdülen toplumsal cinsiyet politikaları ekseninde- kadınların ilgisini çekmesi beklenen bir tarzda çocuk bakımından ev dekorasyonuna, ev işlerinden modaya uzanan bir içeriğe sahiptir. İktidarın “kadın” tahayyülü çerçevesinde kadınları eğitmeyi amaçlayan yazılar sıklıkla dergide yer almaktadır. Bu makalelerde “modern Türk kadını”nın sınırları çizilmekte; yapması gerekenler ve uzak durması beklenenler belirtilmektedir. İktidarın politikaları bağlamında kadınlara uygun görülen ve güdülen yaşam şeklinin sıklıkla vurgulanmasına rağmen erkeklere biçilen roller oldukça seyrek dile getirilmektedir. Ne var ki bu erkek imgesi de ataerkil zihniyetin cinsiyet kodlarına uygun biçimde dergide yer bulmaktadır. Derginin yansıttığı cinsiyet rollerine göre erkek; hürmet görmesi gereken, para kazanıp ailesine bakması beklenen kısacası evin dışını temsil eden kişidir. Kadın ise evin tüm sorumluluklarını üstlenen, gülbüz evlatlar doğurması ve büyütmesi gereken, gelecek kuşakları dönemin ideolojisine göre yetiştiren, fedakâr olması gereken kişidir.

İktidarların kendi nesillerini yaratma anlayışı ekseninde vatanın geleceği olarak görülen çocuklar dergide önemli bir yer teşkil etmektedir. Sağlıklı bir nesil inşa etme politikası çerçevesinde çocuk sağlığı ve bakımına odaklanıldığı; bu doğrultuda ‘Gülbüz Türk Çocukları Yarışması’ düzenlendiği dikkat çekmektedir. Ataerkil söylem ekseninde, kız çocukları geleceğin “modern Türk anneleri” olmaları yönünde güçlü biçimde manipüle edilmektedir. Keza kadının eğitimi de bu çerçevede önem kazanmakta ve “iyi çocuk yetiştirmek” için okumaları tavsiye edilmektedir. Kadının çalışma hayatına katılmasına dair yazılar ise oldukça azdır.

Türkiye’de güçlü devlet olmanın sembolü olan nüfus sayısı dergide de vurgulanmaktadır. Türk kadınının sağlıklı bebekler doğurmaları ve sağlıklı nesiller yetiştirmeleri bir başka deyişle dönemin

nüfus politikaları bağlamında nüfusun çoğalmasını sağlamaları dile getirilmektedir. Örneğin, “Arka Arkaya Gelen Çocuklar” başlıklı yazıda tek çocuklu kadınların birden fazla çocuğu olan kadınlarla oranla daha fazla zorluk yaşadığı vurgulanarak, kadınlar çocuk doğurmaya teşvik edilmektedir.

Tartışma : Günümüzde kadının toplumsal konumu geçmişe nazaran değişmiş olsa da yüzyıllar içinde inşa edilen imgeler hala yerini korumaktadır, ki tahayyüller gerçeklerden çok daha güçlüdür. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet konusu tarihsel süreçten soyutlanmadan incelenemez. Bugün Türkiye kadınının toplumsal ve siyasal çerçevede konumunu ve sunumunu anlamak için geçmişi irdelemek gerekmektedir. Bu doğrultuda *Türk Kadını* (1944-48) dergisinin incelenmesi hem geçmiş hem de bugününün mevcut iktidar söylemlerinin toplumsal cinsiyet politikalarını değerlendirmemizi sağlamaktadır. Toplumsal cinsiyet politikaları ve bu ekseninde kadına yaklaşımda somut bir değişim söz konusu değildir.

İktidarlar kitleleri özellikle de kadınları kontrol etmek isterler çünkü “nüfusu şekillendiren” unsur olarak görülür. Dolayısıyla Türkiye’de de kadınların siyasi ve toplumsal konumları varolan iktidar(lar) tarafından belirlenmekte, “makbul kadınlar” günün şartlarına göre toplumsal yapıda görünür olabilmektedir. İktidarlar sessiz kadınları makbul görürler; *Türk Kadını* dergisi de kadınların sesini duyurmak için değil, makbul kadını çizmek amacını gütmüştür.

Sonuç: Cumhuriyet rejimi modernleşmenin ve toplumsal dönüşümün kadınlar aracılığıyla olacağı bilinci ile kadınların eğitime odaklanmıştır. Kadının toplumsallaşması sağlanmış olsa da ev ile olan bağı koparılmamış, ulusun bir küçük modeli olarak görülen ailenin temel unsuru olan kadına annelik temel görev olarak sunulmuştur. Dergide çocuğa dair ele alınan konular dikkate alındığında kadının en kutsal görevinin annelik olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar ulusa annelik rolleriyle hizmet eden bireyler olarak kabul edilmiştir. Bu çizgide, aile dergisi olan *Türk Kadını* da hitap edeceği kitleyi kadınlar olarak belirlemiştir. Keza Tek Parti politikalarını tüm dergilerine yansıtan Fuat Umay’ın *Türk Kadını*’nda da iktidarın söylemini olumlayarak yeniden ürettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kadını Dergisi, Toplumsal Cinsiyet, Annelik, Cumhuriyet, Modernleşme

TV DİZİLERİNDE KİMLİK TEMSİLİNİN İZLERKİTLE TARAFINDAN ALIMLANMA ÇALIŞMASI: UFAK TEFEK
CİNAYETLER DİZİSİ

Alev Fatoş Parsa¹ , Elçin Akçora As²

¹| Ege Üniversitesi ²| Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Televizyon ortaya çıkışından günümüze izlerkitle için yalnızca eğlendirme aracı değil, aynı zamanda kültürü pazarlayan ve ideolojileri yeniden üreten araç işlevini de üstlenmiştir. Bu noktada özellikle televizyon dizileri izlerkitlenin beğenilerini yönlendirirken, değerlerini biçimlendiren yapımlar arasında yerini almıştır. Televizyonun en çok izlendiği altın saatlerde (İng. Prime time) geniş kitleler tarafından takip edilen dizilerin kahramanları ile izleyiciler çoğu zaman özdeşim kurmaktadır. Bu bağlamda TV dizileri, bireylerin yaşam biçimlerini şekillendiren, değer yargılarını yeniden oluşturan, dizi kahramanlarıyla üzülen ve sevinen bir kitle yaratmıştır. Bu durum temelde dizilerdeki karakterlerin temsil biçimlerinin izlerkitle tarafından alımlanmasının ne kadar önem arz ettiğini göstermektedir.

Televizyon dizilerinde kültür ve kimlik temsili çetrefilli alanlardan biri olmuş ve bu durum pek çok medya çalışmasının temelini oluşturmuştur. 1970'li yıllarda feminist medya çalışmalarının ortaya çıkışıyla medyada kadının temsili tartışılır hale gelmiştir. Televizyon dizileri özelinde ise kadınlar anlatı merkezinde üç boyutlu 'karakter' olarak değil, derinliği olmayan 'tipler' olarak sunulduğu bir gerçektir. Ataerki toplum değerlerinin diziler aracılığıyla 'normalleştirildiği', kadının ikincil konuma itildiği bu tipler ile kadına ilişkin stereotip roller pekiştirilmiştir. Dizilerde sunulan edilgen yapıdaki korunmaya muhtaç ve kendi öz benliğini kanıtlayamamış kadın imgelerinin karşısında erk sahibi erkek imgeleri konumlandırılmıştır. Dizilerdeki kadınların hayattaki amaçlarını belirten söylemlerin neredeyse tamamını kadının çocukları, eşi ve ev yaşamına ilişkin söylemler oluşturmaktadır. Bu söylemlerin dışına çıkan kadınların ise sosyal hayattan uzaklaştırılıp yalnızlaştırıldığı ve ötekileştirildiği durumlar oldukça fazladır. Güçlü temsillerde sunulan kadınlarda dahi erkeğin arzu nesnesine dönüşme durumu vardır. Bununla birlikte kadının her daim güzel, çekici, bakımlı ve mükemmel olması gerektiği çeşitli görsel göstergelerle izler kitleye aktarılmaktadır. Bu cinsiyetçi yaklaşım bir yandan ataerki toplumda var olan toplumsal yapının yansıması iken, bir yandan da medyanın gerçekleri kurgulayarak adeta yeniden inşa etme sürecinin parçasıdır.

Çalışmanın örneklemini Türk televizyonlarında son dönemlerde dikkat çeken bir yapımlar olan Ufak Tefek Cinayetler (2017) dizisi oluşturmaktadır. Dizi, total ve AB grubu izlenme oranlarında her hafta üst sıralarda yer almaktadır. Yönetmenliğini Ali Bilgin ve Deniz Yorulmazer'in üstlendiği dizi, geçmiş hesaplaşmasıyla yeniden bir araya gelen dört kadının güç ve iktidar ilişkileri eksenindeki rekabet, ihtiras, tutku, ihanet ve yalanlarla çevrili yaşamlarına odaklanmaktadır. Çalışmanın amacı Ufak Tefek Cinayetler dizisinde temsil edilen kadın karakterlerin izleyiciler tarafından nasıl alımlandığını ortaya koymaktır. Bu amaçla farklı sosyal statüde ve meslek gruplarından diziyi genel olarak takip eden ve gözlemlerde bulunan 10 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle ve alımlama yöntemleriyle izleyici araştırması gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile hem önceden hazırlanan sorular izleyicilere yöneltilmiş, hem de görüşme sırasında izleyici cevaplarına göre yeni sorular şekillendirilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcılar dizide ideal kadınlar olarak yansıtılan karakterlerin gösterildiği gibi güçlü kadınlar olmadıklarını, masum ve saf görünümüne rağmen hırslarına yenik düşen kadınlar olarak sunulduklarını belirtmişlerdir. Sonuç olarak katılımcıların dizideki kadın karakterlerin gerçek hayatlarında da var olduğuna inanmaları dikkat çeken önemli bir ayrıntıdır. İzleyiciler açısından bu noktada dizi güçlü kadın imajı sunmaktan ziyade, ataerki ideolojiyi yeniden üreten işleve sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Türk Televizyon Dizileri, Ufak Tefek Cinayetler, Kadın Temsili, Alımlama Analizi.

TÜRKİYE'DE MEDYANIN KADINA BİÇTİĞİ ROL VE BUNUNLA MÜCADELE İÇİN ÖNERİLER

Münevver Aktaş

“Eğitim” denildiğinde genel olarak sadece okulda yapılan eğitim anlaşılır. Ama medya da azımsanmayacak şekilde “eğitim” vermekte, toplumu şekillendirmekte, bunu açıkça veya bilinçaltına yönelik mesajlarla yapmaktadır. Medyanın bu faaliyetinin önemli bir bölümü, “kadın” üzerinden yapılmakta olup, kadınlar aleyhine ön yargıların/klişelerin oluşturulmasına/güçlendirilmesine neden olmaktadır. Onlarca yıldır yapılan mücadelelerle kadın hakları bağlamında elde edilen sonuçlar/kazanımlar bu yolla zarar görmektedir. Bildirimizde medyanın kadına biçtiği bu rolün ve bununla nasıl mücadele edilmesi gerektiğinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın yöntemi, ilgili bilimsel çalışmalardan ve karşılaştığımız örneklerden yararlanılarak, hukuk çerçevesi içinde konunun değerlendirilmesi şeklinde olacaktır.

Medyanın yapısı/işleyişi, bu yapı ve işleyişin, “medyanın kadına biçtiği rol”de etkisi ile bununla etkili mücadele yolları üzerinde tartışılması gereken bir husustur.

Medyanın kadına karşı olumsuz tutumunun/dilinin, tek tek olaylarla sınırlı olmadığı, sistematik olup, medyanın yapısı/sistemi ile yakından ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Medyanın bu tutumuyla mücadele edebilmek ve sonuç alabilmek için öncelikle “medya”nın ne olduğunun ve medyanın mevcut yapılanmasının/sisteminin/ilişkilerinin/bağlantılarının iyi anlaşılması gereklidir. Sorun sadece ülkemizde de sınırlı değildir; küreseldir. Bir bildiri kapsamı içinde, buna bütün yönleriyle yer verilmesi imkânsız olduğundan, bu husus bildirimizde sadece ana hatlarıyla ele alınacaktır.

Elde ettiğimiz bulgulardan yola çıkarak, televizyondaki diziler, yarışma programları, reklamlar, haberlerin veriliş şekli incelendiğinde, medyanın kadına bakışı, medyanın kadına nasıl bir rol biçtiği kolaylıkla anlaşılmakta, kadına yönelik şiddeti ve kadına nefreti sıradanlaştıran/körükleyen ifadeler, durumun kadınlar açısından pek iç açıcı olmadığını gözler önüne sermektedir. Bu konuda yapılmış pek çok çalışma medyanın kadın için kullandığı bu olumsuz tutumun/dilin örnekleriyle doludur.

Bizi bu çalışmayı yapmaya zorunlu kılan da, halkımızın her gün saatlerce televizyon izlediği gerçeğini göz önüne aldığımızda, **her gün saatlerce** aşağıdaki mesajların halka, güldürerek, eğlendirerek, açıkça veya bilinçaltı yoluyla verildiğini görmek olmuştur:

- Kadınlar olarak Cumhuriyet kazanımlarımız, kadın-erkek eşitliğinde ve kadına karşı şiddetle mücadelede kat ettiğimiz yol yok edilmeye çalışılmakta, küçümsenmektedir.
- Televizyon dizileri, kadınların halk arasında kuma denilen ikinci kadınla aynı evde yaşama sahneleriyle doludur. Hatta bu izleyiciye, normal/komik bir durummuş gibi sunulmakta; sıradanlaştırılmaktadır. Buna karşı çıkan kadın “antipatik”/“kötü” olarak sunulmaktadır (SHOW/Yeni Gelin-Kanal D/Babam ve Ailesi).
- Kadına şiddet uygulayan erkek için mahkeme tarafından verilen evden uzaklaştırma cezası saçma bir şeymiş gibi sunulmaktadır (ATV/Yahşi Cazibe).
- Televizyon dizilerinde/reklamlarda, çocuklarını terk eden, yuva yıkan, sevenleri ayıran, alışveriş dışında bir şey düşünmeyen, güçsüz, kendi ayakları üzerinde duramayan, diğer kadınları düşman olarak gören kadın karakterlerle sıklıkla karşılaşırız. Bu yolla sürekli, kadın dayanışmasını yerle bir eden, “kadın yılandır, şeytandır; kadından dost olmaz; kadın kadının düşmanıdır” mesajı verilmektedir.

- Toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı olarak, kadına “senin yerin evindir; toplumun sana biçtiği role uygun olarak yerine getirmen gereken işler var” mesajı sürekli olarak verilmektedir (Kadınların birbirini kıyasıya eleştirdiği, sadece yemek tarifi, düğün ve çeyiz konuştukları SHOW/Gelin Evi).
- Kadına karşı şiddet haberlerin çoğunun verilişinde “ama kadın da hak etmişti” algısının yaratılmasına yol açan bir dil kullanılmaktadır (29 Mayıs 2018 günü, bir binanın 20. katından düşerek ölen -olayın sonrasındaki haberlerden bir cinayete kurban gittiği şeklinde kuvvetli şüphe oluşan- Şule Çet’in haberi bir yayın organında, “iki erkekle lüks plazaya girdi, sonrası...” başlığıyla verilmiştir).

Kanımızca hukuk kuralları, medyanın kadına karşı bu olumsuz tutumunun/dilinin değişmesi bağlamında önemlidir; ancak tek başına yeterli değildir. Toplumda kadınlarla ilgili olumsuz ön yargıları/klişeleri ortadan kaldırmak, toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı uygulamalarla mücadele etmek önemlidir.

Türkiye’nin taraf olduğu, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesinin, 4. maddesiyle kadın ve erkeğin **fiilen** eşitliğini sağlamak üzere taraf devletin alacağı geçici ve özel önlemlerin ayrımcılık teşkil etmeyeceği hükme bağlanmıştır. Sözleşmenin 5/a hükmüyle de taraf devletlere şu konuda uygun önlemleri alma yükümlülüğü getirilmiştir: **“Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı ön yargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek¹⁰”**.

Bu hükümlerin ve ilgili diğer hukuk kurallarının uygulanmasını sağlamayı da amaçlayarak, kadın dernekleri/merkezleri başta olmak üzere, barolar, sivil toplum kuruluşları ve sendikalarla birlikte, medyada kadına karşı olumsuz tutuma/dile karşı ortak bir duruş sergilenmesi/ortak bir mücadele platformu oluşturulması, kadın dayanışmasının sağlanması, bir kampanya başlatılması, yaratıcı, esprili, etkili sloganların bulunması, kamu spotları yoluyla halka ulaşılması, sanal ortamda konuya ilginin çekilmesi, konunun hukuki, sosyal, kültürel vs. boyutlarıyla ele alındığı toplantıların düzenlenmesi, imza kampanyaları başlatılması, basın açıklamaları yapılması, kadına hak ettiği konumu veren/kadına şiddete karşı çıkan dizi, film vs. programlara ödüller verilmesi gibi önerilerle, öncelikle kadınların sahip çıkacağı gerçekçi, kararlı ve etkili bir yol haritası/eylem planı ortaya konulmalıdır.

Anahtar kelimeler: Medya

¹⁰ Tarafımızdan kalın yazılmıştır.

BİLDİRİ SUNUMLARI 41 – KADIN VE GÖÇ, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Duygu Alptekin, Celal Bayar Üniversitesi	Bildiri sunumları 41 - Kadın ve Göç	Derslik 4
		KAYIT DIŞI YAŞAMLARDA ERİL YAPILANMA: KADIN KAMUSALLIĞININ GÖÇMEN YÜZÜ Duygu Alptekin	
		KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNE GÖRE SURİYELİ BİR AİLENİN DEĞERLENDİRİLMESİ: OLGU SUNUMU Ebru Dığrak	
		SOSYAL HİZMET UZMANLARININ GÖZÜNDEN MÜLTECİ KADINLAR VE GÜÇLENME ODAKLI UYGULAMALAR Melike Tekindal - Seda Attepe Özden	
		SURİYELİ MÜLTECİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ DENEYİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ Meryem Gül - Derya Şaşman Kaylı	

KAYIT DIŞI YAŞAMLARDA ERİL YAPILANMA: KADIN KAMUSALLIĞININ GÖÇMEN YÜZÜ

Duygu Alptekin¹

¹ | Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Türkiye’de çoğunlukla enformel sektörün işletmeleri ya da ev ve bakım hizmetleri gibi kayıt dışı iş alanlarında geçimini sağlayan göçmen kadınların neredeyse tamamının çalışma izninin olmadığı, çok büyük bir kısmının oturma izni olmadığı, daha az bir kısmının da ülkede yasa dışı olarak bulunduğu bilinmektedir. Ev içi üretimden ayrılır gibi gözüken ama aslında hala kapitalizmin yeniden üretiminde etkin olan göçmen kadınların gizli bir pazarlık için araçsallaştırıldığı söylenebilir. Koşullar ve mekan küreselleşmiştir. Kendi evinde değil başka bir evde, kendi ülkesinde değil başka bir ülkede, görünürde erkeğe hizmetten kendinden daha yüksek statülü, orta ya da yüksek sınıftan bir kadına hizmet eden, kendi çocuğuna, yaşlısına değil de başkalarına bakıcılık yapan göçmen kadınlar küresel emek pazarındadır. Göçmen kadının ulus aşırı hareketliliği, kadın işi olarak kabul gören ev içi hizmetler ile yine başka bir evde sonlanmış. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkeği eşitsiz konumlandırma işlevi küreselleşerek daha büyük bir boyutta yaşanmaktadır.

Dezavantajlı gruplar içinde yer alan göçmen kadınlar, bazı ataerkil dayatmalara karşı çıkmış olsalar da ataerkil oyun düzeninin kurallarının yeniden üretilmesinde piyondurlar ve bu eril düzen kadın üzerinden meşrulaştırılarak işlemeye devam etmektedir. Eril tahakküm düzenini açığa çıkarmak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın çözümlemesi ise birçok disiplin altında çalışılan özel-kamusal ayrımının feminist kullanımını içermektedir. Kadınlar artık kamusal alandan dışlanmasalar da kamusal alanda cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaktadırlar. Ancak kapitalist ve ataerkil ideolojiler bir aygıt olarak özel-kamusal karşıtlığını kullanarak bu ayrımcılığı örtmektedir. Dolayısıyla bu ayrımı zedelemek, özel kamusal ikiliğinin toplumsal ve politik bir yapılandırma olduğunu göstermek ve kadın ikincilliğinin kaynaklarını görünür kılmak demektir.

YÖNTEM: Nitel araştırma paradigması çerçevesinde feminist yöntem izlenmiştir. Kartopu örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılan, Türkmenistan, Kırgızistan ve Özbekistan’dan Türkiye’ye istihdam amaçlı gelen altı göçmen kadınla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, göçmen kadınların çalıştıkları evlerde ve işverenin olmadığı zamanlarda ve ortamlarda birebir yapılmıştır. Ses kaydı alınarak toplanan veriler betimleyici ve yorumlayıcı analizler içinde deşifre edilmiş ve değerlendirilmiştir.

BÜLGÜLAR: Kadınların kendilerine özgü erkeklerle eşdeğer olmayan kamusallık biçimlerinin en iyi görünümülerinden biri göçmen kadınların yaşamıdır. Hem göçmen hem kadın olmaları da özel ile kamusal alanı ayıran sınırın geçirgenliğini ve muğlaklığını ortaya çıkaran bir durumdur. Bununla beraber bu kadınlar, özel alana biçilen ev işleri, bakıcılık gibi cinsiyet rollerini kamusal alana taşıyanlardır. Aynı zamanda özel alan mekanı olarak tanımlanmış ev içinde kamusalıklarını yaşayan kadınlardır. Tüm bu nedenlerle yatılı olarak bakıcılık yapan yurt dışından göçle gelen kadınların deneyimleri, bu çalışmada feminist analize tabi tutulmuştur. Yapılan analizde, özel-kamusal alan karşıtlığı perdesinin ardındaki “kadın kamusalılığı”nın göçmen kadın deneyimlerine başvurarak deşifre edilmesi ile kadın kamusalılığının özgün yapısı anlaşılmalı çalışılmıştır.

Ankara’dan ve İzmir’den üçer kişi olmak üzere, yatılı olarak yaşlı ve/veya çocuk bakıcılığı yapan, toplam altı göçmen kadınla görüşülmüştür. Göçmen kadınlardan ikisi bekar, ikisi evli, ikisi de

boşanmıştır. Dördü ilkokul, biri lise mezunudur ve bir kişi de çalışırken üniversite öğrenimine devam etmektedir. 18 ile 41 yaş aralığındaki göçmen kadınların göçmenlik süresi ortalama 5,5 yıldır.

Veri analizinde, kamusalın özele sızma yollarının bedene, mekana ve emeğe müdahale ile açıldığı görülmüştür. Emeğe müdahalenin de fiziksel ve duygusal olmak üzere emek türleri üzerinden gerçekleştiği söylenebilir. Göçmen kadınların müdahalelere tepkileri ise emeğin maddi ve duygusal karşılığını alma ve izin günlerini kullanabilme durumlarında ortaya çıkmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ: Bir kadının –çalışanın- kamusal alanı ile diğer bir kadının –işverenin- özel alanının kesişme alanları sorgulandığında kadın üzerinden toplumsal cinsiyet eşitsizliği rejiminin yeniden üretimine devam edildiği görülmüştür. Örneğin çalışmada, kıyafetleri ve saç uzunluğu işvereni tarafından belirlenen göçmen kadınların kendi bedenine yabancı kılındığı anlaşılmıştır. Kendi bedeni üzerinde kontrol hakkı tanınmayan kadınlara “özel” olarak tahsis edilen oda ise aslında onları her an çalışabilir pozisyonunda tutmanın mekanı olarak işlevseldir. Evdeki diğer kişiler tarafından her an açılabilir kapılı odasında göçmen kadınların günün her saatinde tetikte olma durumu, onların sadece fiziksel değil psikolojik olarak yıpranmasına yol açmıştır. Dolayısıyla kadın kamusal alanının kadın işverenler üzerinden gerçekleşen bu eril kullanımı, ataerkil ideolojinin etkin stratejisi olan “kadınlar arası hiyerarşinin” feminist hedefler için kırılması gerekliliğini yinelemiştir.

Sonuç olarak feminist hareketin özel alanın politikleştirilmesi çabalarına karşı oluşan ataerkil tepkilerin, kadın kamusal alanının yeniden yapılanmasında kendini gösterdiği söylenebilir. Kamusal alanda eşitsiz biçimde cinsiyetlendirilmiş işgücünün yanı sıra, kadının sadece emeğinin değil bedeninin, cinselliğinin, duygularının da sahiplenildiği bir eril yapılanma söz konusudur. Ayrıca sahip olunan düzensiz göçmen statüsü, ev içinde yaşadıkları yalnızlık ve yalıtılmışlık ile göçmen kadınların bu tür sorunlar karşısında “kolektif bir ses” ve duruş geliştirebilme olanaklarının çok sınırlı olduğunu ifade etmek mümkündür.

Anahtar kelimeler: Ataerkillik, Göç, Göçmen Kadın, Kadın Kamusalı

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNE GÖRE SURİYELİ BİR AİLENİN DEĞERLENDİRİLMESİ: OLGU SUNUMU

Ebru Dığrak¹

¹ | İl Sağlık Müdürlüğü, ANKARA

Giriş ve Amaç: Göç, insanlık tarihinin bütün dönemleri boyunca var olan bir olgudur. Göç, bireylerin veya toplulukların bir bölgeden başka bir bölgeye taşınması olarak ifade edilebilir ve sonuçları itibarıyla sosyal, ekonomik, kültürel ve psikolojik birçok ögeyi içinde barındırır (1). Son yıllarda kadınların göç sürecine katılımının artmakta ve bu değişim yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kadınlar sosyal dışlanma ile karşılaşmakta, uyum sorunları, aile içi rollerin değişimi, sosyoekonomik sorunlar, sağlık sorunları, aile içi şiddet sorunları, yoğun strese bağlı psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır. Tüm bunlar kadını toplum içinde yalnızlaştırmakta ve kadının iş yükünü artırmaktadır. Göç eden kadını eğitmek, onu güçlendirmek, sosyal bütünleşmesini sağlamak kadının sorunlarının çözümü için önemlidir (2, 3). Bu çalışma Ankara ilinde yaşayan Suriyeli bir ailenin kültürel özelliklerine göre değerlendirilerek hemşirelik bakımı vermek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma Ankara ili Etimesgut İlçesi'nde yaşayan Suriyeli bir aile üzerinde Mayıs-Haziran 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Aile haftada bir kez olmak üzere araştırma süresince 6 kez, ev ziyaretleri ile toplanmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan "Veri Toplama Formu" ve "Hemşirelik Bakımında Kültürel Özellikleri Tanılama Rehberi" kullanılmıştır (4). Elde edilen veriler doğrultusunda NANDA'nın hemşirelik tanıları konulmuş ve girişimler uygulanmıştır (5). Ailenin dili Arapça olduğu için veri toplama formları tercüman yardımıyla doldurulmuştur.

Bulgular: Anne ilkokul mezunu 38 yaşında ve ev hanımıdır. Anne, iki yıl önce savaş nedeniyle Suriye'den 3 çocuğu ile göç etmiştir. Aile 40 yaşında olan baba ve 16 yaşında olan oğullarını savaşta kaybetmiştir. Ailenin 19 yaşında ikiz olan iki kızı, 10 yaşında oğlu ve 8 yaşında bir kızı bulunmaktadır. Ailenin 19 yaşındaki kızlarından biri de evlenerek Suriye'de kalmıştır. Ailenin 10 yaşındaki oğlu ilkokul 4. sınıfa ve 8 yaşındaki kızı ilkokul 2. sınıfa gitmektedir. Anne ve 19 yaşındaki kızı kültürel değerleri nedeniyle çalışmaktadır ama geçimlerini sağlamak için temizlik gibi geçici işler yapmaktadır. Anne ekonomik durumlarının kötü olduğunu, sosyal güvencelerinin olmadığını, ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, sağlık hizmeti alırken güçlük yaşadıklarını, yabancılık duygusu ve dil sorunu yaşadığını belirtmiştir. Suriye'de savaşta eşini ve oğlunu kaybettiği ve kendini buraya ait hissetmediği ama bir kızı orada yaşadığı için, ülkesine dönmek ya da dönmek konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Anne verdiği kayıplar nedeni ile acı çekmekte, kendisini sürekli umutsuz, endişeli, çaresiz ve yorgun hissettiğini, yalnızlık duygusu yaşadığını ve çok sık ağladığını ifade etmiştir. Ayrıca bir kızı da halen Suriye'de olduğu için korku yaşamaktadır. Anne, çocuklarının da yaşadıkları kayıplar, yaşamlarının değişmesi ve ortam değişikliğine bağlı olarak çok etkilendiğini belirtmiştir. Ailenin 19 yaşındaki kızı da, ekonomik durumlarının kötü olduğunu, sosyal güvencelerinin olmadığını, ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını, sağlık hizmeti alırken güçlük yaşadıklarını, yabancılık duygusu ve dil sorunu yaşadığını ve kültürel değerlerine göre evlilik yaşının geldiğini ama ailesini yalnız bırakmak istemediğini ifade etmiştir. Ailenin 10 yaşındaki oğlu ve 8 yaşındaki kızı, yalnızlık, korku ve okul hayatında uyum sağlamada zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, kültürel özelliklerine göre aile değerlendirilmiş ve NANDA'ya göre hemşirelik tanıları konularak bakım verilmiştir. NANDA'ya göre hemşirelik tanıları; bilgi eksikliği, düşünme süreçlerinde bozulma, aile içi süreçlerin devamlılığında bozulma, bakım verici rolünde zorlanma, ebeveynlikte yetersizlik, toplumsal baş etmede yetersizlik, sosyal etkileşimde bozulma, yalnızlık riski, uykusuzluk, güçsüzlük, ümitsizlik, yorgunluk, acı çekme, korku, sağlığı sürdürmede etkisizlik ve relokasyon/taşınma stresidir.

Sonuç ve Öneriler: Uygulanan hemşirelik bakımı sonucunda; bilgi eksikliği, düşünme süreçlerinde bozulma, aile içi süreçlerin devamlılığında bozulma, bakım verici rolünde zorlanma, ebeveynlikte yetersizlik, toplumsal baş etmede yetersizlik, sosyal etkileşimde bozulma riski ve uykusuzluk tanılarında düzelme olmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda göç eden ailelerin kültürel özelliklerine göre değerlendirilerek hemşirelik bakımı verilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Anne, Göç, Hemşirelik Bakımı, Kültürel Değerlendirme, NANDA

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ GÖZÜNDEN MÜLTECİ KADINLAR VE GÜÇLENME ODAKLI UYGULAMALAR

Melike Tekindal¹ , Seda Attepe Özden²

¹| İzmir Katip Çelebi üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

²| Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Amaç; Türkiye pek çok mülteciye ve sahipliği yapmaktadır. Bu mülteci nüfus grubunun içerisinde kadınlar ve çocuklar sayıca fazladır. Özellikle kadınlar göç sürecinin de beraberinde getirdiği sorunlar ile birlikte incinebilir bir nüfus grubunu oluşturmaktadır. Kadınlar şiddet, istismar, cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan diğer sorunlar, istihdam, sağlık, eğitim hizmetlerinden yararlanamama gibi çeşitli ve çok boyutlu sorunlar yaşamaktadır. Bu çok boyutlu sorunların çözümlenmesinde kadınların deneyimlerinin dikkate alınarak güçlenmesi ve kendi haklarını savunabilmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda araştırmada; mülteci kadınların güçlenmesine vurgu yaparak, hem mülteci kadınların deneyimlerini, yaşadıkları sorunlarla birlikte sahip oldukları güçleri görünür kılmak; hem de sosyal hizmet uzmanlarının mülteci kadınlarla çalışırken sahip olduğu rolleri, görevleri, uygulamaları ortaya çıkarmakla birlikte; mülteci kadınların güçlenmelerine yönelik önerilerini şekillendirmek amaçlanmaktadır.

Yöntem; Bu araştırma nitel araştırma olarak tasarlanmıştır. Nitel araştırma kapsamında, amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Mülteci kadınlarla çalışan, farklı illerde ve kurumlarda görev yapan 11 sosyal hizmet uzmanı araştırmaya dahil olmuştur. Araştırma 2018 yılının haziran ayında yapılmıştır. Araştırmada gönüllü katılıma dikkat edilmiştir. Araştırma yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Soru formunda; yaş, cinsiyet, şehir, kurum, kurumun mültecilere yönelik verdikleri hizmetler, kurumun sosyal hizmet uygulamaları, mülteci kadınların yaşadıkları sorunlar ve güçlü yanları; kadınların güçlenmesine yönelik gerçekleştirilen uygulamalar ve bu konudaki önerilere yer verilmiştir. Katılımcılar açık uçlu soruları cevaplayıp, araştırmacılara geri iletmislerdir. Elde edilen elektronik veriler tematik içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Bulgular; araştırmaya 1 erkek 10 Kadın toplam 11 sosyal hizmet uzmanı katılmıştır. Sivil toplum örgütlerinde ve kamu kurumlarında çalışan sosyal hizmet uzmanları yer almaktadır. İçerik analizinin sonucuna göre veriler şu ana temalarda şekillenmektedir; mülteci kadınlara “*Kurumsal olarak verilen hizmetler*”: psiko-sosyal, eğitim, sağlık desteği, bilinç yükseltme, haklara erişim/bilgilenme; mülteci kadınlarla çalışırken “*sosyal hizmet uzmanlarının rol ve görevleri*”: mikro (bireysel görüşmeler), mezo (grup ve odak grup çalışmaları), makro uygulamalar (hak savunuculuğu, lobicilik, vaka yönetimi, kurumlar arası eğitim, toplumsal entegrasyon vb), “*mülteci kadınların yaşadıkları sorunlar*”: temelde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı sorunlar (dil ve kültür sorunu, erken yaşta evlilik, temel haklardan yoksun bırakılma, şiddet,) ve bireysel farklılıklardan kaynaklı sorunlar (yaşlı olma, engelli olma, yoksul olma, lgbti vb.); “*mülteci kadınların güçleri/güçlü yanları*”: evini ve ülkesini terk etme kararı verme, farklı kültüre uyum becerisi, iletişim ve ilişkilerde kilit rol oynama, üretime atılma isteği; “*mülteci kadınların güçlenmesi için uygulama önerileri*”: kurumsal, politik, toplumsal, hukuki uygulamalar olarak yer almaktadır.

Tartışma ve sonuç; mülteci kadınlar hem kadın oldukları, hem göç mağduru olmaları nedeniyle farklı toplumsal cinsiyet eşitsizliğine maruz kalmaktadırlar. Bunların yanında farklı bireysel özelliklere de sahip olmaları (yaşlı, engelli, lgbti, yoksul, tek ebeveyn olma vb)yaşadıkları durumu daha da zor hale getirmektedir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları kadınların yaşadıkları zorluklarla başetmelerini ve

güçlenmelerini sağlamak için, hem kamusal hem de sivil yapılarda önemli roller üstlenmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları çalıştıkları müracaatçı grubunun ihtiyaçlarının, sorunlarının ve aynı zamanda güçlerinin farkındadırlar. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, kurumlar olarak küçük de olsa toplumsal farkındalık gelişmeye başlamıştır. Fakat belirtilen bireysel ihtiyaçlar ve özelliklerin dikkate alındığı, alanına hakim olan meslek elemanlarının önerilerinin yerine getirilebileceği, insan hakları ve sosyal adalet ilkesinin mülteci kadınlar odağında gerçekleşeceği bütüncül politika ve hizmetlerin üretilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mülteci Kadın, Güçlenme, Sosyal Hizmet, Nitel Araştırma.

SURİYELİ MÜLTECİ ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TÜRKİYE'YE GÖÇ DENEYİMLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Meryem Gül¹ , Derya Şaşman Kaylı¹

¹| Manisa Celal Bayar Üniversitesi

Amaç: Savaş ortamında insanlar başta işkence olmak üzere fiziksel ve psikolojik bütünlüğü tehdit eden durumlara maruz kalmaktadırlar; yıllarca baskı, yabancılaşma ve korku içinde yaşamaktadırlar. Savaş toplumun bütün kesimlerini etkiler; buna karşılık gençleri, savaşa daha aktif katıldıkları için doğrudan veya dolaylı olarak daha fazla etkiler. Bu koşullarda yaşayan bazı gençler kurtuluş arayışında olup diğer ülkelere göç ederek çalışmak veya eğitimlerine devam ettirmek yönünde hareket etmektedirler. Mülteciler göç öncesinde kendi ülkelerinde, yolculuk esnasında ve göç sonrası hedef ülkede yaşam çeşitli psikolojik (travma sonrası stres bozukluğu, depresyon, anksiyete gibi), ekonomik, sosyal, politik sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunlar sonucunda ortaya çıkan yeni toplumsal dinamikler iç içe geçmiş sosyal sorunlara neden olmaktadır.

2011-2017 yılları arasında sınır komşumuz olan Suriye'de etkileri günümüzde devam eden bir iç savaş yaşanmıştır. Türkiye hem coğrafi konumu itibarıyla bölgeye yakınlığı nedeniyle hem de uluslararası alanda bölgedeki sorunların çözümünü büyük ölçüde üstlenen devlet olmasının getirisi olarak Suriye'de yaşananlardan en çok etkilenen ülke olmuştur ve olmaya devam etmektedir. Suriye'de yaşanan savaş sonrasında çok sayıda genç Türkiye'ye çeşitli nedenlerle göç etmiştir ve Türkiye'deki üniversitelerde eğitim görmeye başlamıştır.

Kadınlar tarih boyunca dezavantajlı olma durumundan erkeklere göre daha fazla etkilendiğinden, Suriyeli üniversite öğrencisi mültecilerde kadın ve erkek mültecilerin göç sürecini nasıl deneyimledikleri cinsiyetler bakımından araştırılmalıdır. Cinsiyetler boyutunda bir inceleme yapılabilmesi için Suriyeli mültecilerin göç sorunlarının kadın ve erkeğin biyolojik farklılıklarının ötesinde toplumsal farklılıklarına odaklanan toplumsal cinsiyet perspektifi ile ele alınması gerekmektedir.

Türkiye'de eğitim alan Suriyeli üniversite öğrencilerinin göç deneyimlerini toplumsal cinsiyet bakışıyla analiz etmek alana dair sorunların irdelenmesinde ve çözümler üretilmesinde önemli görünmektedir. Ayrıca bu konuda alandaki araştırmaların sınırlılığı konuya dair bilimsel bilgi ihtiyacını incelemektedir. Bu ihtiyaçtan hareketle, bu araştırmada Suriyeli mülteci üniversite öğrencilerinin yaşadıkları göç deneyiminin karar verme, hazırlık, yolculuk, hedef ülkeye varış, göç sonrası yaşam süreçleriyle birlikte toplumsal cinsiyet bakışı ile incelenmesi amaçlanmaktadır.

Method: Bu araştırmada veriler, nitel çalışma yöntemlerinden olgubilimsel (fenomenolojik) yaklaşımla, yarı yapılandırılmış soru formu oluşturularak hazırlanmış görüşme formuyla toplanmıştır. Çalışma Uşak Üniversitesi'nde eğitim gören 10 kadın ve 10 erkek olmak üzere 20 Suriyeli öğrenci ile yüz yüze derinlemesine görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. İçerik analizi ve tematik analiz ile veriler değerlendirilmiştir.

Bulgular: Bu araştırmada elde edilen veriler göçün çeşitli süreçleri doğrultusunda karar verme, hazırlık, yolculuk, hedef ülkeye varış, göç sonrası yaşam olarak gruplandırılmıştır. Farklı süreçlerdeki deneyimler karşılaşılan sorunlara göre alt gruplara ayrılmıştır. Karşılaşılan her bir sorun alt grubu da kadınların ve erkeklerin yaşadıkları sorunlar olmak üzere iki alt gruba ayrılmıştır.

Tartışma: Türkiye'deki üniversitelerde eğitimlerine devam eden üniversite öğrencileri göçün bütün süreçlerinde çeşitli olumsuz deneyimler yaşamışlardır. Bu deneyimler Suriye'de göç öncesinde yaşanan bölge, gencin savaş esnasında yakın çevresinde kayıp yaşayıp yaşamaması, kendisinin ve ailesinin sosyal, ekonomik, eğitimsel durumları, geleceğe yönelik beklentileri gibi konularla ilişki içerisinde. Yapılan değerlendirmede göç deneyiminin cinsiyet ile de ilgili olduğu, kadın ve erkeklerin yaşadıkları sorunların farklılaştığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Türkiye Suriye'de yaşanan ve etkileri günümüzde devam eden uzun soluklu savaştan yakın geçmişte etkilenmiştir. Bu etkiler günümüzde de artarak ve çeşitlenerek devam etmektedir. Türkiye'ye yakın coğrafyada gerçekleşen bu savaştan dolayı sayıları 3 milyonu bulan çok sayıda mülteci göç etmiştir. Göç edenler arasında yaşlılar, engelliler, çocuklar, kadınlar gibi özel gereksinimi olan gruplar yer almaktadır. Ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminde olan ve kimlik bunalımı, rol karmaşası, gelecek kaygısı gibi sorunlar yaşayan gençler de dezavantajlı mülteci gruplarından birini oluşturmaktadır. Tarihsel sürece bakıldığında savaştan ve savaş nedeniyle yaşanan göç hareketlerinden her dönemde kadınların erkeklere göre daha fazla etkilendiği görülmektedir. Suriyeli mülteci üniversite öğrencilerinin göç deneyimleri üzerinde gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen bulgular da savaş ve göçün genç kadın ve erkeklerin yaşamlarını büyük oranda etkilediğini destekler niteliktedir. Ayrıca bu etkiler cinsiyetler bakımından farklılaştığı da yine araştırmada elde edilen bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, Toplumsal cinsiyet, Göç, Mültecilik, Suriyeli üniversite öğrencileri

BİLDİRİ SUNUMLARI 42 – KADIN VE KARIYER, 5 EKİM 2018, 16.30-17.45

5 EKİM 2018, CUMA			
SAAT	ETKİNLİK	KONUŞMACILAR	YER
16.30-17.45	Oturum Başkanı: Doç. Dr. Burcu Öksüz, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Bildiri sunumları 42 - Kadın ve Kariyer	Derslik 5
		ERKEK EGEMEN DÜNYADA KADIN YÖNETİCİ OLMAK: KADIN YÖNETİCİ ÇEVRESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Şeyma Karakaya - Metin Reyhanoğlu	
		KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER ENGELLERİNİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİ: ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ Ayşe İpek Koca Ballı - Başak Gül Akar - Meltem Canoğlu	
		KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER GELİŞİMİ: FIRSATLAR VE ENGELLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Burcu Öksüz	
		İŞ YAŞAMINDA KADININ GÜÇLENMESİ KAPSAMINDA KADIN ÇALIŞANLAR HEM CİNSLERİNE DESTEK Mİ? Sima Nart - Senem Nart	
		KADIN ÖĞRETMENLERİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK İLGİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA Sakine Serap Avgın - Yekta Gezginç - Şule Kısakürek - Yağmur Uysal - Murat Şireci	

ERKEK EGEMEN DÜNYADA KADIN YÖNETİCİ OLMAK: KADIN YÖNETİCİ ÇEVRESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Şeyma Karakaya¹ , Metin Reyhanoğlu

¹| Mustafa Kemal Üniversitesi

Amaç: Bu çalışmanın amacı, sektörler itibarıyla kadınların yönetici pozisyonuna gelirken ve pozisyonu icra ederken karşılaştığı güçlükler ve bunlarla baş edebilmek sergiledikleri tutumlarını, cam tavan sendromu çerçevesinde değerlendirmektir.

Yöntem: ‘Kadın yönetici olma ve olarak çalışabilme’ olgusu çerçevesinde hazırlanan açık uçlu mülakat soruları üç imalat ve üç hizmet sektöründe faaliyet gösteren en az 2000 çalışana sahip ‘büyük’ işletme örneklemindeki kadın yöneticiler ile yakın iş çevrelerindeki çalışanlara uygulanmıştır. Çalışma, amaçlı örneklem stratejisiyle belirlenen ilaç pazarlaması, ithalat, kargo taşımacılığı, inşaat, plastik ev eşyası üretimi ve içecek sektöründeki işletmelerden oluşmaktadır.

Her işletmeden bir kadın yönetici ve yakın iş çevresiyle (bir üst, bir ast ve bir mevkidaşı) birlikte 24 katılımcıya derinlemesine mülakat yapılmıştır. Katılımcılara demografik sorular haricinde kadınların iş hayatında karşılaştıkları sorunlar ve kadın yönetici algılarıyla ilgili toplamda 25 soru sorulmuştur. Soruların “yönlendirici ve ön kabullü olmayacak” şekilde tasarlanmasına özen gösterilmeye çalışılmış, geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla farklı ve tekrarlı, çapraz sorular sorulmuş, kullanılan sembol incelenmesi ve gözlemlerle desteklenmiştir. Alınan kayıtlar çözümlenerek kodlama ve temalar oluşturulmuştur.

Bulgular: Mülakata katılan kadın yöneticinin biri meslek yüksekokul, diğerleri fakülte mezunu, ikisi hariç tamamı evli ve çocuklu; yakın iş çevresindekiler ise ikisi kadın, ikisi lise mezunu, diğerleri fakülte mezunudur.

Katılımcıların ifadelerine göre imalat ve hizmet sektöründe farklı bulgulara rastlanmıştır. Hizmet sektöründe kadınlar daha çok tercih edilmekle birlikte daha zorlu bir rekabet ortamı olduğu gözlenmiştir. Erkek çalışanlar hizmet sektörlerinde kadın yöneticileri daha şanslı bulduklarını ifade etseler de kadınların hemcinsleri ile çatışması hizmet sektöründe daha çok dile getirilmiştir. Bunun sebebinin de ofis ortamında yerleşmiş iletişim kültürü olduğu düşüncesine ulaşılmıştır.

Üretim sektöründe ise, kadınlar daha kapalı ortamlarda çalışıyor olsalar da şantiye gibi dış ortamlarda da çalışmaktadırlar. Bu alanlarda kadınların ihtiyaç duyduğu fiziksel ortamların hizmet sektörüne göre yetersizliğinin yanında, kadın dayanışması ve erkeklerle olan iletişimin, hizmet sektöründen daha iyi olduğu belirtilmiştir.

Her iki sektörde de, literatürde olduğu gibi evlilik ve çocuk sahibi olmak durumlarda kadınların kariyerinin büyük ölçüde olumsuz etkilenmektedir. Özellikle şantiye ortamında çalışan kadınlar için çocuk sahibi olmak yönetici olmaya ve hatta tamamen çalışmaya engeldir.

Kadın işi/erkek işi gibi bir ön yargıya ilk başta yok denilse de belirli ölçülerde araştırılan tüm işletmelerde rastlanılmıştır. Daha çok erkek ağırlıklı olduğu kabul edilen inşaat ve kargo hizmeti veren işletmelerde bu daha çok hissedilmektedir. Özellikle bu sektörlerde çalışan kadın yöneticiler, kendilerini erkek çalışanlara kabul ettirene kadar büyük bir dirençle karşılaşmaktadırlar. Hizmet sektöründe kadınların dış görünüşünde tercih edilen görsel özelliklerin, üretim sektöründe dezavantaj haline dönüştüğü belirtilmiştir.

Tartışma: Katılımcılara göre toplum algısında kadının öncelikli rolü, aile kurumunun içindeki konumunun gereğini yerine getirmektir. Bu 'yargı' öncelikle kadının kendi içselleştirilmiş durumunu göstererek, kadınların yöneticilik olarak varlık gösterebilmesinde en büyük engeli oluşturmaktadır. Bu algıyla beraber, kadınların fiziksel ve kişisel hassasiyetleri, işyerinde kendilerine yer bulma açısından sınırlamalar meydana getirmektedir. Kadınların çalışma hayatında bulunma ve kariyer geliştirmede toplumlardaki genel algıların kendileri tarafından da içselleştirilmiş olması, karşılaştığı "içselleştirilmiş engeldir" (cam tavan sendromu). İçselleştirme, toplumsal yargıları sorgulamadan kabullenme, iş ve aile arasındaki çatışma ve suçluluk duygusu ile başa çıkamamak, kendini geliştirme, koşullarını değiştirme isteği, inancına sahip olmamak, düzenin değiştirilemeyeceğini düşünmek, düzenin destekçisi olma zorunluluğu hissetmek, kariyer olarak yükselmeyi istemek, kariyerde yükselmenin yükümlülüklerini ve zorluklarını göze alamamaktır (Akdemir ve Çalış Duman, 2017).

Buna karşın katılımcılardan derlenen bulgulara göre, toplumsal yerleşmiş algılara bağlı olarak, hem karşı cins hem de hemcinslerinin neden olduğu engeller de ön plandadır. Mülakata katılan kadın yöneticilerin çoğu bulundukları sektörlerde ve sosyal hayatta kadının çalışmasının bir lüks olarak algılandığını, evin geçiminden erkeğin sorumlu olduğu algısının yansıması olarak, kadının önceliğinin ailesi olması gerektiği görüşünün yaygın olduğunu vurgulamıştır. Bu anlayışın da çalışan kadının kendini kabul ettirmesi için erkek çalışana göre çok daha yüksek performans göstermesini gerektirdiği belirtilmiştir. Buna karşılık "lüks bir edim olarak düşünüldüğünden" eşit işe düşük ücret uygulamasının yaygın olduğu dile getirilmiştir. Bu rollerin hepsi birden karşılaştığında "rol gerilimi" ortaya çıkmakta ve bu durum iş hayatındaki kadın yöneticilerin dengelerin bozularak yaşamlarından duydukları tatmini olumsuz etkilemektedir (McCady, 2012:719; Özyer ve Orhan, 2012:973).

Toplumsal kültürel yapısına bağlılığı çok yüksek olan bu engellerin, etkisini azaltması veya ortadan kalkması için, bu engellemelere maruz kalan kadınların, 'erkek yönetim biçimini' temel aldıkları gözlenmiştir.

Sonuç: Kadınların çalışan olarak dahi birçok sorunla karşılaştığı çalışma hayatında, yönetici pozisyonuna gelirken de önlerine kendilerinden, hemcinslerinden, karşı cinsten ve işletme politikalarından kaynaklı engeller, büyüyerek çıkmaktadır. Çalışma hayatındaki sorumluluğun artarken, özel yaşantıdaki sorumluluğun da aynı tempo ile devam etmesi, kadınların kariyerindeki en büyük engellerden biridir.

Anahtar Kelimeler: Kadın yönetici, Cam tavan sendromu, Erkek yönetici, Erkek yönetim biçimi.

KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER ENGELLERİNİN YAŞAM DOYUMUNA ETKİSİ: ÇUKUROVA
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Ayşe İpek Koca Ballı¹ , Başak Gül Akar¹ , Meltem Canoğlu²

¹| Çukurova Üniversitesi ²| Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

Pek çok meslek grubunda kendini gösteren kadınlarımızın, kariyer basamaklarını çıkarken iş-yaşam dengesini ayarlayabilmek adına bir yol ayrımı ile karşı karşıya olduklarını görüyoruz. Konu, akademik kariyer basamakları olunca söz konusu yol ayrımının neticesi ise maalesef ki, her üst aşamada sayısı fazlası ile azalan kadınlar olmaktadır. Bundan dolayı, kadın akademik personelin mesleki anlamda elde edeceği tatmine karşılık yaşamdan ne kadar doyum elde ettiği/etmediği konusu özenle ele alınmalı ve bu alanda mevcut meseleyi ortaya koyacak ve sorunların üstesinden gelecek politikalar üretecek çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

Kendisini mesleğine adayan kadın akademisyenlerin daha çok bekâr ya da çocuksuz oldukları görülmektedir. Bu durum evli ve çocuklu kadınlar için akademisyenlik yapmanın zorluğunu da gözler önüne sermektedir. Akademik sürecin her aşaması zor olmakla birlikte doktora tez ve doçentliğe hazırlık gibi tamamen konsantrasyon isteyen dönemlerde ise kadın olmak tüm boyutları ile sorgulayıcı ve zorlayıcı bir hal almaktadır (Poyraz, 2013; Demir, 2018). Sorgulayıcı olmaktadır, çünkü kadın mesleği ile kurduğu veya kurması olası aile kurumu arasında karar verici bir rol üstlenmekte kalmaktadır. İyi bir eş ve anne olma sorumluluğu ile kariyerinde ilerleme tezatlığı kadına kendi rolünü sorgulatmaktadır. Zorlayıcılık kısmı ise hem bu psikolojik savaşta hem de fiziki koşullarda kendini göstermektedir. Her alanda sahip olduğu rolün hakkını vermek isteyen kadın, çetin bir mücadele içerisine girmekte ve çoğunlukla da bir tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Maalesef ki, bu seçim sonucunda ya ihmal edilen eş-çocuk ya da ertelenen veya tamamen vazgeçilen kariyer olmak üzere iki halde de sorunlu bir tablo geriye kalmaktadır.

Ancak bu karamsar tabloya karşın, tam tersi bir şekilde yaşam şartları iyileştirilen kadın, kariyerinde ilerleme kaydederek hem mesleki hem de yaşam doyumunu elde edebilir. Bireylerin mesleki doyumlarının artması ile yaşam doyumlarının da artabileceği ya da yaşam doyumlarının artması ile mesleki doyumların da artabileceği söylenebilir. Dolayısıyla, iş hayatı bireylerin zamanın büyük bir bölümünü kapladığından bireylerin icra ettikleri işlerinden tatmin olmalarının onların yaşamlarına anlamlı katkılar sağlayarak yaşamlarından doyum alabilirliklerini etkilediği söylenebilir (Recepoglu & Tümlü, 2015).

Yapılan araştırmalar, mesleki doyuma ulaşma yönünde atılacak adımların yaşamdan elde edilecek tatmin konusunda belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir. Burada danışmanlığın önemine vurgu yapılmakla birlikte mesai saatlerinin düzenlenmesinden çalışma ortamının iyileştirilmesine, fiziki ve çevresel koşulların pozitif ayrımcılık gözetilerek yeniden incelenmesine, kadına biçilen toplumsal rolün iş hayatı dikkate alınarak yeniden tanımlanması ve benimsetilmesine kadar pek çok öneri ile karşı karşıyayız (Parker, vd., 2018; Bimrosea & Mulvey, 2015; Poyraz, 2013). Her toplum, kendi yapısı itibarıyla kadını öne alarak bu ve benzeri politika önerilerinin önemini kavramalı ve hayata geçirmelidir. Var olan yapıcı politikalar ise daha da geliştirilmelidir.

Bu araştırmanın amacı kadın akademisyenlerin kariyer engellerini belirlemek ve bu engellerin yaşam doyumuna etkisini ortaya koymaktır. Araştırmanın evrenini Çukurova Üniversitesinde halen çalışmakta olan kadın akademisyenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde basit tesadüfî örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada kadın akademisyenlerin kariyer engellerini belirlemek

üzere Alaçam ve Altuntaş (2015) tarafından geliştirilen “Kadın Akademisyenlerin Kariyer Engelleri Ölçeği”, yaşam doyumlarını belirlemek için Diener, Emmons, Larsen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilen “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler değerlendirilmesinde tanımlayıcı sayı, yüzde, ortalama gibi istatistiksel yöntemler ile niceliksel verilerin karşılaştırılmasında t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılacaktır. Araştırmanın bağımlı değişkenin bağımsız değişkene etkisi ise regresyon analizi ile test edilecektir.

Mevcut çalışmanın Çukurova Üniversitesi kadın akademisyenler genelinde kariyer engelleri-yaşam doyumunu bağlamında ilk kez ele alınması ile literatüre yeni bir katkı yapması hedeflenmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadın Akademisyenler, Kariyer Engelleri, Yaşam Doyumu, Çukurova Üniversitesi.

KADIN AKADEMİSYENLERİN KARIYER GELİŞİMİ: FIRSATLAR VE ENGELLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Burcu Öksüz¹

¹ | İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Gün geçtikçe çok daha çeşitli alanlarda görev alan ve farklı kariyer yollarını takip eden kadınların sayılarının giderek arttığı mesleklerden biri de akademisyenliktir. Farklı meslek dallarında kadın sayısı artıyor olsa da; bir mesleğin fazla sayıda kadın tarafından icra edilmesinden ziyade, o meslekte kadınların konumunun ve gücünün ne kadar olduğu daha önemlidir. Meslekleşmeye ve farklı meslek dallarında kadınların durumlarına ilişkin yapılan araştırmalarda bir meslek dalında kadınların hâkim olmasının maaşların azalması, mesleğin daha önemsiz görülmesi gibi sonuçlara neden olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların yönetici konumlarında daha az yer aldıklarına, mesleğe atıldıkları ilk yıllarda dâhi kadınların erkeklere oranla yönetici olma hedeflerinin daha az olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir. Sayıca fazla olsalar dâhi üst konumlara yükselmedikleri sürece kadınlar, mesleğin yönlendirilmesinde daha az etkili olabilmekte ve stratejik düzeyde kararlara katılamamaktadırlar. Bu bağlamda her ne kadar Türkiye’de kadın akademisyen sayısının erkek akademisyen sayısı ile arasında bir uçurum olmasa da, kadınların yönetici pozisyonlarında erkekler kadar görev almadıklarını görmekteyiz. Benzer eğitimleri almalarına, aynı sınavlardan geçmelerine, aynı kariyer basamaklarını tırmanmalarına ve aynı unvanlara sahip olmalarına rağmen, kadınların akademideki yönetici konumlarında erkekler kadar yer almamaları dikkat çekicidir. Kuşkusuz bu durumun altında yatan pek çok faktör bulunmaktadır. Sözü edilen faktörlerin belirlenebilmesi, bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur.

Bu çalışmanın amacı, kadın akademisyenlerin kariyer gelişim süreçlerinde karşılaştıkları fırsatları ve engelleri derinlemesine verilerle ortaya koymak ve mevcut duruma ilişkin bilimsel bir fotoğraf çekebilmektir. Çalışma kapsamında İzmir’de bulunan yedi üniversitede (İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Bakırçay Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi) görev yapan profesör ve doçent unvanlarına sahip kadın akademisyenlerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Sağlık Bilimlerinden 15, Fen Bilimlerinden 15 ve Sosyal Bilimlerden 15 olmak üzere toplam 45 akademisyenle görüşülmüştür. Görüşmeler, bizzat araştırmacının kendisi tarafından yürütülmüş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Görüşmelerde kadın akademisyenlerin meslek tercihlerinde etkili olan faktörlere, akademisyen olmayı nasıl gördüklerine, kendilerini başarılı ve/veya eksik buldukları yönle, meslek hayatlarına başladıkları zamandan itibaren ne tür fırsatlarla ve engellerle karşılaştıklarına, kariyer gelişimlerini nasıl yönettiklerine, kariyer gelişimlerinde kendilerine destek olan ve/veya kendilerini engelleyen kişilere, örnek aldıkları akademisyenlere, idari görev üstlenip üstlenmediklerine, neden idari bir görev almak istemediklerine veya neden kendilerine idari görev verilmediğine, idari görevi olanların yaşadıkları sorunlara, meslekleri ve özel hayatları arasında nasıl denge kurduklarına veya kuramadıklarına, erkek meslektaşlarıyla aralarında bir fark olup olmadığı konusundaki görüşlerine, kadınların gelecekte akademide nasıl bir yer edineceği konusundaki öngörülerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

Katılımcılar genel olarak akademisyenliği kendilerine uygun ve mutlu oldukları bir meslek olarak görmektedirler. Aynı zamanda katılımcılar, akademisyenliğin işleri ve özel yaşamları arasında denge kurabilmelerine olanak veren bir meslek olduğunu da düşünmektedirler. Toplumda akademisyenliğin

prestijli bir meslek olarak görüldüğü de katılımcıların vurguladığı hususlardan biri olmuştur. Öğrenci yetiştirmenin yanı sıra bilimsel araştırmaların yürütülmesi, üniversite dışında görevlerin üstlenilmesi ve sosyal faydaya dönük çalışmaların yürütülmesi kadın akademisyenlerin kendilerini gerçekleştirme hedeflerinin yerine getirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma verilerine göre sosyal bilimler, sağlık bilimleri ve fen bilimlerinde görev yapan akademisyenler kariyer gelişimlerinde olumlu ve/veya olumsuz birbirinden farklı durumlarla karşılaşsalar da, kadın akademisyenlerin genel olarak benzer problemlerle karşılaştıklarını söylemek mümkündür.

Araştırmada nitel yöntem kullanılması, daha az sayıda kişiye ulaşılması sonucunu beraberinde getirirse de, çalışma kapsamında derinlemesine veriler elde edilmiştir. Bu verilerin, gelecekte yapılacak nicel çalışmalar için temel oluşturacak nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kadın Akademisyen, Kariyer Gelişimi, Kariyer Yönetimi

İŞ YAŞAMINDA KADININ GÜÇLENMESİ KAPSAMINDA KADIN ÇALIŞANLAR HEM CİNSLERİNE DESTEK Mİ?

Sima Nart¹ , Senem Nart²

¹| Sakarya Üniversitesi

²| Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi

Araştırmanın Kapsamı ve Araştırma Problemi: Sanayi Devriminin etkisiyle büyüyen endüstri çağında, erkek istihdamının belirgin şekilde üstün olduğu bir yapıdan; bilgi çağı olarak adlandırılan günümüze geçişte kadın çalışan sayısında hızlı bir artış yaşanmıştır. İstihdam eğilimlerinin değişmesi ile kadın çalışanlar, çalışma hayatının zorlu yollarına ve karşılaştıkları tüm engellere rağmen; kariyer basamaklarında emin adımlarla ilerlemekte, yönetici pozisyonlarında daha çok yer almaktadırlar. Eğitim düzeylerinin yükselmesi, etkili iletişim, takım çalışması, empati, çatışma yönetimi ve değişime adapte olabilme gibi konularda başarılı olma özellikleri, kadınların iş hayatında daha fazla aktif rol üstlenmelerine ve karar verici konuma gelmelerine yardımcı olmaktadır. Çalışma hayatında yer aldıkça kadının toplumsal, siyasal ve ekonomik alanlarda konum değiştirdiği görülebilmektedir. Kadınlar ev eksenli bir hayattan, toplumsal ve ekonomik kalkınma sürecinde üreten ve değer katan bir yaşam biçimine daha çok adapte olmaktadır. “erkek iş dünyasında” pek çok toplumsal önyargıyla başa çıkmak zorunda kalan kadınların iş hayatında var olmaları ve yönetici konumuna geçerken yükselen bariyerleri aşmalarında kuşkusuz çalışma ortamındaki faktörler de oldukça önemlidir. Destekleyici bir örgüt ortamı, kadın çalışanların işe yönelik olumlu tutumlarını geliştirerek, onların işe yönelik verimliliklerini arttırmaktadır. Özellikle iş arkadaşları desteği, çalışanların kaytarma ve işten ayrılma davranışlarını azaltmaktadır. Günlük yaşamın büyük bir bölümünü işyerinde geçiren çalışanlar, uyumlu çalışma arkadaşlarıyla birlikte sosyalleşmektedir. Çalışma ortamında destekleyici iş arkadaşlarına sahip olan çalışanların iş tatmininin arttığı gözlemlenebilir. Çalışma arkadaşının desteği, çalışanı yönlendirmekte ve örgüte karşı aidiyet duygusunu artırmaktadır. Diğer taraftan iş arkadaşları tarafından konulan engeller, çalışanların kariyer gelişim süreçlerinde ve kariyer motivasyonunda olumsuz etkiye sahip bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Erkek odaklı çalışma hayatı içerisinde özellikle diğer kadınlara mentor olabilecek kadın yöneticilerin olması, kadınların iş hayatına girmeleri ve yükselmelerinde son derece etkili olmaktadır. Mentor; işi öğretme, terfi ve transferlerde aday gösterme, çalışma arkadaşlarıyla güçlü ilişkiler kurma, sağlıklı çalışma ortamı sağlama, koçluk yapma ve geribildirim sağlayarak çalışanın güçlü ve zayıf yönlerini belirleme, buna yönelik stratejiler geliştirme; deneyimlerini paylaşarak beceri ve bilgilerin geliştirilmesine yardımcı olma gibi işlevlere sahiptir. Öte yandan kadın çalışanların işten ayrılmalarındaki önemli nedenlerden biri danışacak bir çalışma arkadaşına sahip olmaması ve sosyal iletişim ağlarına dâhil edilmemeleridir. İş dünyasında var olabilmek için kadın liderlerin mentorluğu son derece önemli iken, alan yazında kadın liderlerin, kariyer basamaklarının henüz başında olan genç hemcinslerine yönelik tutumlarını belirmeye yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Gerek kamu ve gerekse özel sektörde gücün hala neredeyse tamamen erkeklerde olduğu bu çalışma ortamında, kadınlar hemcinslerine yetirince destek olabiliyorlar mı yoksa tam tersine köstek mi oluyorlar? Hemcins çalışma arkadaşlarını kendilerine rakip olarak mı görüyorlar? Ya da hemcinslerinden daha fazla destek gördüklerine mi inanıyorlar? Tüm bu sorular ışığında, araştırmanın amacı; çalışma ortamında iş arkadaşının desteğine yönelik algıları bağlamında

kadın çalışanların kadın çalışma arkadaşlarının iş ortamındaki desteklerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırma Tasarımı /Metodoloji: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Genellikle açık uçlu sorular hazırlanarak katılımcıların daha detaylı bilgi vermesi istenmiştir ve derinlemesine mülakat uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu kamu ve özel sektörde çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmada nitel araştırma teknikleri içerisinde kullanılan metotlardan iz sürme (tracer) yöntemi (Hornby ve Symon, 1994) kullanılarak 12 kadın çalışana ulaşılmıştır.

Bulgular: Detaylı verilerin elde edildiği mülakatlar içerik analizi (Holsti 1969, Luborsky, 1994) ile incelenerek değerlendirilmiştir. İlk aşamada verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Çalışmada katılımcıların görüşlerine göre üç ana tema saptanmıştır. Bu temalar; çalışan desteği, yapı ve kariyer motivasyonu olarak belirlenmiştir.

Sonuç: Toplanan verilerin analizi henüz devam etmektedir. Ancak elde edilecek bulguların kadın çalışanların kariyer motivasyonunu ve kariyer engellerini etkileyen faktör olarak çalışan desteğinin etkili bir faktör olarak belirleneceği öngörülmektedir. Elde edilecek bulgular doğrultusunda destek odaklı bir örgüt kültürünün oluşturulması konusunda öneriler ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çalışan Desteği, Kariyer Engelleri, Kariyer Motivasyonu.

KADIN ÖĞRETMENLERİN BİREYSEL GİRİŞİMCİLİK İLGİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sakine Serap Avgın¹ , Yekta Gezgin² , Şule Kısakürek³ , Yağmur Uysal⁴ , Murat Şireci¹

¹| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kahramanmaraş

²| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş

³| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi, Kahramanmaraş

⁴| Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi, Kahramanmaraş

AMAÇ: Araştırmada eğitim sistemimizin temel yapı taşı olan kamu çalışanlarından kadın öğretmenlerimizin girişimcilik ilgilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Genel anlamda 'halk nazarında' girişimci birey; gerekli riskleri alarak yenilik yapmaya çalışan kişi ya da kendisine ait yeni ve küçük bir işi ya da görevi yapan kişi olarak tanımlanır. Bu anlamda girişimci birey, mutlak surette sermaye sahibi, yatırımcı, işverenden ziyade risk alan ve yapılan işi daha farklı yapan birey olmalıdır. Kamu çalışanları kadınlarımızı göz önüne aldığımızda alışlagelmiş girişimci birey tabirlerinin bir nebze de olsa dışında kaldığı görülmektedir. Her ne kadar tarifler girişimci bireyi bir kalıba koymak istese de durumun farklı olduğunu ortaya çıkarabilmek açısından böyle bir çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Yani kamu sektöründe çalışan kadınların, sektör ayrımı gözetmeksizin girişimci özelliklerinin olduğunu ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmamız özellikle kamu çalışanı ve kadın imgesi göz önüne alınarak yapılmış ve alışlagelmişin dışında bir sonuç gözlenmiştir. Bu anlamda girişimcilik için temel kavramlar olan yenilik ve farklılaşma kamu çalışanı, hem de kadın teması algısı göz önüne alındığında; belli prosedürleri uygulayan, belli kalıba girmiş, girişimciliğinden uzak, yenilik üretemeyen farklılık oluşturamayan olmadığını ortaya çıkara bilmek adına böyle bir çalışmaya başvurulmuştur.

YÖNTEM: Araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğinde olup, nicel araştırma teknikleri temel alınarak desenlenmiştir. Araştırmacı tarafından verilerin toplanmasında nicel araştırmalar için uygun olan 31 maddeden oluşan girişimcilik kriterleri temel alınarak 5'li likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. Çalışma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş ilimizde görev yapan kadın öğretmenlerimizle yürütülmüştür. Araştırmaya 100 öğretmen katılmıştır. Verilerin toplanmasında İncik ve Uzun (2017), tarafından geliştirilen bireysel girişimcilik algı ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte toplam 31 soru bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek sorularına ilişkin algı düzeylerini ölçmek için: (1) kesinlikle katılıyorum, (2) Katılıyorum, (3) Kararsızım, (4) Katılmıyorum, (5) Kesinlikle Katılmıyorum seçenekleri yer almaktadır. Öğretmenlerin görüşleri ölçek yardımıyla toplanarak kaydedilmiş ve istatistiksel analizi yapılmıştır.

BULGULAR: Özellikle araştırma grubumuzun evrenini oluşturan kadın öğretmenlerimizin çalışma şekli, kamu çalışanı olsa da işinde girişimcilik algısının ön planda olduğu anlaşılmıştır. Kısaca kamu çalışanı kadının girişimci, yenilikçi, farklılık oluşturabilen olduğu konusunda anlamlı farklılıklara puan ortalamalarından ulaşılmıştır.

TARTIŞMA: Eğitim sistemimizin gün geçtikçe öğrencilerde girişimcilik, girişimci özellikler, girişimci bireyler yenilikçilik ve yenilikçi fikirler hakkında farkındalık yaratmaya çalıştığı bilinmektedir. Bu işi de bir kamu işi gibi değil kendi atölyesinde ham maddeden bir sanat eseri ortaya çıkarır gibi öğrenci yetiştiren kadın öğretmenlerimiz farkındalıkla yönetmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerimizin girişimciliği oldukça işlevsel buldukları, farkında olmadıkları girişimci özelliklerini sınıflarında kullandıkları, girişimci ruha sahip, girişimciliğe karşı ilgili oldukları anlaşılmaktadır. Konu hakkındaki

farkındalığın artırılması ve daha işlevsel bir iş yaşantısı açısından öğretmenlerimize girişimcilik konusunda eğitim verilmesi önerilebilir.

SONUÇ: Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre sorulara verilen cevapların puan ortalamalarından girişimci ruha sahip, girişimciliğe karşı ilgili oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca öğretmenlerimizin girişimcilik eğitimi pedagojisi eksikliği, girişimcilikte klavuzlayanın rolü ile öğrenenin rol farkındalığı, derslerde uygulamaları beklenen klavuzlama işlemine ve mesleğe aşinalık anlamında üniversite eğitim programıyla bir akreditasyon eksikliğinden söz edilebilir.

Tüm bu sonuçlar bakarak kamu sektöründe çalışan kadınların farkında olmadıkları girişimci özelliklerini iş yaşamlarında işlevsel bir şekilde kullandıkları anlaşılmaktadır. Ancak bu özelliğin farkındalık oluşturma bilmesi açısından gerekli eğitim ve yönlendirmelerin yapılması önerilebilir.

Anahtar kelimeler: Girişimcilik, Akreditasyon, Girişimcilik Eğitimi Pedagojisi, Yenilikçilik, Farklılaşma

İNDEKS

A

Ahmedi Cihangir · 110, 313
Akça Toprak Ergöner · 18, 70, 72, 190
Akgül Kuru Oktay · 283, 442
Akif Sağlam · 419
Alev Fatoş Parsa · 42, 481
Ali İhsan Yitik · 172
Ali Serdar Sağkal · 63, 65, 151
Aliye Mandıracıoğlu · 93
Amanullah Erkin · 148
Amirabbas Taherzadeh · 148
Arif Hüdai Köken · 260
Aslı Bugay Sökmez · 38
Aslı Çete · 468
Asuman Altay · 75, 77
Asuman Gölgeli · 185
Ata Elvan · 97
Aycan Hacılar · 95
Ayça Köklü · 293
Aydeniz Aydın Gümüş · 289
Ayfer Keskin · 372
Ayfer Koç · 291
Aylin Aras · 194
Aylin Çankaya · 248
Aylin Görgün Baran · 85, 160
Ayşe Akın · 18, 130
Ayşe Gönüllü Atakan · 181
Ayşe Gündüz Hoşgör · 181
Ayşe İpek Koca Ballı · 496
Ayşe Kayğın Tektaş · 339
Ayşe Makbule Durhan · 148
Ayşe Sümeyye Kolakoglu · 341
Ayşegül Bilge · 283
Ayşenur Seyrekbasan · 130
Ayşın Koçak Turhanoglu · 242
Ayşin Şişman · 59
Aytül Hadımlı · 323
Aytül Tamer Torun · 479
Aytül Tamer Torun · 391

B

Babak Ahmadzadeh · 148
Bahar Baran · 70, 72
Bahar Sarıboğa · 359
Baran Barış · 192
Barışcan Öztürk · 70, 72
Başak Gül Akar · 496
Bekir Zakir Çoban · 166

Bengü Güven · 130
Bereket Aslı Sağır · 464
Berre Altas · 250
Betül Akyel · 138
Betül Artar · 70, 72
Beyhan Pamuk · 164, 390
Beyza Cambaz · 160
Bilgehan Ece Şakrak · 404
Birsan Karaca Saydam · 18, 367, 369
Burcu Erşahan · 178
Burcu Hatiboğlu · 255, 383
Burcu Öksüz · 498
Burcu Özdemir · 332
Büşra Yılmaz · 88, 217, 264, 285

C

Canan Sümeyra Gün · 475
Cansu Demirer · 160
Cansu Hazal Güçlü · 130
Cemal Hüseyin Güvercin · 54
Cemre Dilan Uluyürek · 50
Ceyda Nur Cihan · 411

Ç

Çiçek El · 217
Çiğdem Yazıcı · 125

D

Damla Alver · 374
Damla Nur Kinsiz · 372
Damlanur Tunçay · 438
Demet Havaçeliği Atlam · 138, 317
Deniz Gündüz · 406
Deniz Kıyak · 59
Deniz Pamuk · 365
Derya Altun · 279
Derya Kılıç Sarıkaya · 357
Derya SARI · 136
Derya Şaşman Kaylı · 138, 144, 491
Derya Yanık · 350, 352
Dicle Filiz Yıldırım · 287
Diğdem Müge Siyez · 70, 72
Dilek Dulay Yangın · 224
Dilek Gün Bilgiç · 289
Dilek Tüfekçi Can · 425
Dilek Zerenler · 297

Duygu Alptekin · 485
Duygu Altınoluk · 393
Duygu Dinçer · 121
Duygu Kankaytsın · 433
Duygu Terzi · 464

E

Ebru Dıǵrak · 328, 487
Ebru Eren · 379
Ebru Fındıklı · 178
Ece Akalın · 144
Ecehan Fındık · 50
Eda İleriok · 408
Ege Akgün · 140
Ege Ertem · 160
Elçin Akçora As · 481
Elif Dastarlı Dellaloğlu · 429
Elif Deniz Şafak · 219, 447
Elif Irem Koç · 51
Elliot TURIEL · 34
Elvan Dürbin · 311
Emel Lülecı · 438
Emel Tanyeri Mazıcı · 185
Emin Koç · 100
Emine Arzu Oral · 130
Emine Duygu Kahraman · 188
Emine Dünder · 168
Emine Gerçek · 287
Emine Sinanoğlu · 252
Emine Yılmaz · 381, 413, 415
Emrah Suat Onat · 427
Ergin Ulusoy · 411
Ergül Aslan · 217, 264
Erhan Eser · 213
Erkin Kıryaman · 124
Erol Esen · 70, 72, 151, 153
Esen Eker · 213
Esin Çeber Turfan · 90, 369
Esin Firuzan · 70, 72
Esma Namlı Çekin · 473
Esra Asıcı · 136
Esra Boyraz · 148
Esra Gedik · 301
Esra Yakupoğlu Erket · 238
Ezgi Durdağı · 70, 72

F

F.Ebru İkiz · 419
Fatma Aldırmaz Akkaya · 385
Fatma Ebru İkiz · 134, 421
Fatma Gökçen Çetin · 330

Fatma Sönmez · 337
Fatma Şahan Güney · 451
Fatma Üçler · 343
Ferda Esin Gülel · 57
Feride İffet Şahin · 180, 417
Ferral Örs · 400
Fethi Kılıç · 108, 348
Fethi Sırrı Çam · 289
Fethiye Beşir · 388
Fevziye Çetinkaya · 447
Feyza Bhatti · 48, 206
Figen Çok · 130
Figen Çok · 37
Filiz Adıgüzel Toprak · 41
Funda Er Ülker · 381, 413, 415
Funda Kurak Açıcı · 196
Funda Sakaoğlu · 127

G

Gamze Yalçinkaya · 143
Gaye Zeynep Çenesiz · 445
Gökhan Savaş · 444
Gökhan Savul · 130
Gökhan Tosun · 97
Gönül Dinç Horasan · 18, 67, 144
Gönül Reyhanoğlu · 244
Görkem Kelebek · 258
Gözde Çayhan · 156
Gözde Kubat · 180, 417
Gözde Orhan · 237
Gözde Şensoy · 134
Gözlem Ceylan · 372
Gül Binboğa · 75, 77
Gül Güney · 361
Gülbin Karakaya · 479
Gülen Özdemir · 381, 413, 415
Gülengül Mermer · 18, 132
Gülfer Doğan Pekince · 287
Gülhan Seyhun · 450
Gülşah Kocabıyık · 431
Gülşen Çakıl Dinçer · 173
Günseli Ayça Yıldırım · 262

H

H. Eylem Kaya · 43
H. Tuğba Eroğlu · 457
Hacer Alan Dikmen · 146, 319
Hadiye Küçükkaragöz · 254
Halime Ünalldı Gökalp · 466
Hasan Akin · 266
Hasan Tutar · 81, 464

Hatice Duygu Özer · 226
Hatice Gül Önder · 272
Hatice Nevin Güven · 156
Hayriyem Zeynep Altan · 299
Hayrunnisa Özdemir · 234
Hediye Şirin Ak · 377
Hicran Çetin Gündüz · 130
Huriye Tekin Önür · 168
Hülya Çakır · 301
Hülya Gür · 425
Hülya Karaoğlu · 452, 453
Hülya Leblebicioğlu · 60, 92

I

İtir Bağdadi · 128

i

İlayda Sel · 88, 285
İlkay Canan Okkalı · 357
İlknur Münevver Gönenç · 319
İlknur Yeşilçınar · 350, 352
İlona Baytar · 326
İpek Gürkan · 183
İsmail Bakan · 178

K

Kader Altın · 455
Kadriye Semerci Özkan · 402
Kadriye Türkan · 113, 114
Kamile Marakoğlu · 146
Kelsey Dappa · 48
Kemal Balkan · 421
Kürşad Gölgeli · 185

L

Leyla Kahraman · 309
Leyla Khorshid · 60, 92
Leyla Yakupoğlu Boran · 460
Lilian Maria Tonella Tüzün · 126

M

M. Gül Uluğtekin Bulu · 158
Mahide Demirelöz Akyüz · 90, 323
Marianthi Georgalidou · 35

Mehtap Kartal · 209
Melda Karavuş · 438
Melek Eryentü Gürel · 56
Melike Acar · 52
Melike Kahveci · 95
Melike Molacı · 305
Melike Tekindal · 489
Melis Naçar · 447
Meltem Canoğlu · 496
Memet Ali Zeren · 162
Mercan Efe Güney · 18, 70, 72, 188, 189
Merve Kurt · 143
Merve Tuğba Erdem · 85
Meryem Gül · 491
Metin Reyhanoglu · 494
Mine Öztekin · 160
Miray Özer Deniz · 315
Mualla Köseoğlu · 230
Murat Şireci · 79, 502
Müge Kırmızı · 143
Münevver Aktaş · 482

N

Nazan Aydoğdu · 455
Nazlı Badak · 59
Neslihan Güney Karaman · 18, 40, 140
Nevin Şahin · 88, 285
Nevra Atış-Akyol · 140
Nezih Metin Özmutaf · 423
Nigar Degirmenci · 57
Nihan Şenbursa · 206
Nil Çokluk Cömert · 303
Nilgün Sarıkaya · 307
Nuray Egelioğlu Cetişli · 95
Nuray Karaca · 83
Nursel Avcı · 445
Nursun K. Akıncı · 190
Nüket Örnek Büken · 260
Nüket Paksoy Erbaydar · 215, 260

Ö

Ö. Hakan Çavuş · 232
Özden Gökdemir · 209
Özge Çeliker Tosun · 97
Özge İslamoğlu · 194
Özge Sanem Özateş Gelmez · 255, 383
Özge Sönmezler Duran · 117
Özgür Alparslan · 291
Özlem Belkis · 15, 16, 70, 72, 293, 431
Özlem Cankurtaran · 262
Özlem Karagöz · 50

Özlem Miman · 54
Özlem Şahin · 50

P

Pervin Şenol · 190
Petek Durgeç · 476, 477
Pınar Aydoğan · 240
Pınar Kart · 330
Pınar Laloğlu · 371

R

Ramazan Alabaş · 440
Rana Sağıroğlu · 245
Renginar Öztürk Dönmez · 132

S

Sabiha Işık · 95
Safiye Özurmaz · 93
Sakine Serap Avgın · 79, 502
Saliha Özpinar · 67
Sare Mihçioğur · 130
Sebahat Sevgi UYGUR · 136
Seda Ardahan-Sevgili · 222
Seda Attepe Özden · 489
Sedigheh Yazdiha · 163
Seher Tereci Ergül · 390
Selçuk Gündüz · 244
Selda Ata Doğan · 140
Selma Ersözlü · 160
Selma Taşdemir Afşar · 255, 321, 383
Selmin Şenol · 222, 475
Sema Özcan · 54
Sena Gizem Demir · 160
Senem Ertan · 207, 208
Senem Nart · 500
Senem Soyer · 335
Senem Tezcan · 70, 72, 189
Serap Şahinoğlu · 148, 215
Serpil Açıkalın Erkorkmaz · 281
Sevda Numanbayraktaroğlu · 46, 50
Sevgi Atan · 164
Sevgi Avcı · 435
Sevgi Tokgöz Güneş · 75, 77
Sevgihan Oruçoğlu · 203
Sevil Doğan · 228
Sevil Güner · 369
Seyedehtala Manafi · 148
Seyhan Hıdıroğlu · 438
Sibel Aktaş · 130

Sibel Aktürk · 90, 367
Sima Nart · 81, 307, 500
Simge Deniz Demirel · 400
Sinem Çambay · 398
Solveiga Daugirdaite · 36
Songül Ercan · 17, 70, 72
Sultan Deniz Küçüker · 274
Süheyla Sarıtaş · 150

Ş

Şahide Akbulut · 350, 352
Şenay Leyla Kuzu · 346
Şener Şentürk · 372
Şengül Erol · 164
Şengül Yalçinkaya · 198
Şerife Gözde Yirmibeşoğlu · 365
Şeyma Karakaya · 494
Şirvan Kalsın · 470
Şule Kısakürek · 79, 200, 502
Şule Zorçelik · 178

T

Tijen Dünder Sezer · 17, 70, 72, 104
Tuba Büyükbeşe · 178
Tuba Demirci-Yılmaz · 210
Tuğba Gücenmez · 176
Tuğba Öz · 212
Tuğçe Özgürbüz · 254
Tuna Uslu · 59
Türkan Günay · 17, 70, 72

U

Uluğ İlve Yücesoy · 102

Ü

Ümmügülsüm Kılıç · 108, 348
Ümmühan Ark · 170
Üyesi Betül Can · 119

Y

Yağmur Aksoy · 50
Yağmur Soylu · 17, 70, 72, 151, 153
Yağmur Uysal · 79, 200, 502
Yalçın Özdemir · 63, 65

Yasemen Toruloğlu Işık · 462
Yasemin Altun · 148
Yasemin Gezer Tuğrul · 277
Yasemin Seyfeli · 447
Yaşar Metin Özdemir · 106
Yaşar Onay · 332
Yekta Gezginç · 79, 178, 502
Yeliz Çakır Koçak · 323, 367
Yeşim Salık · 143
Yiğit Kocabıyık · 362
Yonca Güneş Yücel · 237
Yunus Emre Gümüş · 355

Z

Zehra Nuray Nişancı · 423
Zekavet Kabasakal · 268, 269
Zeynep Baykan · 447
Zeynep Cihan Koca Helvacı · 49
Zeynep Erkan Atik · 130
Zeynep Tek · 115
Zina Besirevic · 205
Zuhal Erol · 307
Zübeyde Aksay · 276
Zübeyde Denizci Zirek · 283, 442
Züleyha Eşigül · 295, 395

DEKAUM

Dokuz Eylül Üniversitesi Kadın Hakları ve Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Tel: +90 (232) 412 1642

Adres: DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Cumhuriyet Bulvarı No: 144 35210 Alsancak / İZMİR

Tel: (0 232) 422 29 46 – 412 10 85 - 412 10 89

Fax: (0 232) 422 53 10

Email: dekaum@deu.edu.tr

Adres: Dalya Turizm, Kazım Dirik Mah. Sanayi
Caddesi Myvia-414 ABlok No:33 K:5 D:508 Bornova

Tel: +90 (232) 464 88 30

Fax: +90 (232) 464 88 31

Email: ferhat@dalyatur.com